Johannes Teutonicus. Apparatus glossarum in Compilationem tertiam. Ed. Kenneth Pennington. Monumenta iuris canonici, Series A, 3. Città del Vaticano: Biblioteca Apostolica Vaticana, 1981.

⟨JOHANNIS TEVTONICI APPARATVS IN COMPILATIONEM TERTIAM⟩

INNOCENTIVS *seruus*: ⌜Licet hic te appelles seruum seruorum dei, altius tamen intonas, cum dedignaris dici uicarius Petri, ut infra de translat. episc. Quanto,[1] et a Ieronimo appellaris successor piscatoris, xxiiii. q.i. Quoniam uetus.[2] jo.⌝ *ad cautelam*: Tamen, licet non sit in hac compilatione, si tamen apparet bulla uel si est insinuata publice, recipitur, ut infra de fide instrum. Pastoralis,[3] uel etiam si inter alias decretales pro decretali est habita, arg. xx. q.i. Quem progenitores[4] et arg. infra de paroch. Coram, ibi, 'Sic agebat' et cetera.[5] jo.

⟨LIBER PRIMVS⟩

1. DE CONSTITVTIONIBVS

1. CVM OMNES *libertate*: Verum est quod in percipiendis stipendiis non habetur ratio personarum, an sint nobiles uel ignobiles, nec enim persone honorabili plus conferendum est, unde alii scrupuloso corde moueantur, ut xvi. q.vii. c.i. et secundum apostolum quorumdam remissio aliis

---

Innocentius 1-4 Licet – jo. A PAbMd : *om.* CVcLrM, *sequenti glossae* (*s.v.* 'ad cautelam') *iungunt in fine, omisso ibi lemmate* FGHLLuS 1-2 Licet – Petri] Licet hic se appellet seruum dei, tamen infra dicit quod non puri hominis, set dei uicem gerat in terris N, Licet hic te appelles seruum Petri FGHLLuS 1 seruorum dei] Petri PMd, Patri Ab (*cf.* FGHLLuS) 2 altius] alicubi PMd Petri] Patri Ab 3 a Ieronimo] mere immo *vel aliquid simile* FGHLLuS 5 si est] sit PC, sic FLLu, *om.* Vc 7 et arg. *om.* PCVc, et *om.* LLu

---

[1] 3 Comp. 1.5.3 (X 1.7.3) [2] C.24 q.1 c.25 [3] 3 Comp. 2.13.3 (X 2.22.8) [4] C.20 q.1 c.6 [5] 3 Comp. 3.22.1 (X 1.29.34 post n.30 Friedb.)

non debet esse tribulatio, ut xxv. q.i. § Hiis ita, in fine,[1] nec nobilis preponitur ignobili, extra.iii. de appell. Constitutis,[2] nec refert unde originem duxerit, ut infra de instit. Ad decorem,[3] et dummodo laudabiliter quis exequatur officium suum, ex abundanti queritur de natione sua, ut infra ne clerici uel monach. c.i.[4] et ex eadem societate non debet unus plus consequi quam alter, ut ff. pro socio, Verum § Si cum tres.[5] Set contra: Secundum locum et meritum persone conferende sunt dignitates, ut xii. q.ii. Vulterane et c. sequenti[6] et i. q.ii. Clerici,[7] 'et ille gradu ceteros antecedit quem labor prolixior et stipendia longiora fecerunt anteire', ut lxi. di. Miramur,[8] C. de offic. magist. offic. l.ii.[9] et nobilis preponitur ignobili, ut in authen. de defen. ciu. in principio,[10] et clerici maiorum ordinum preponuntur aliis in stipendiis, ut lxxiiii. di. c. ultimo.[11] jo. *consuetudinem*: Eque enim punitur transgressor consuetudinis ut legis, ut xi. di. Ecclesiasticarum,[12] infra de regula. Exposuisti.[13] Licet enim de consensu maioris partis possit immutari consuetudo ecclesie etiam iuramento firmata, ut supra de hiis que fiunt a maiori parte cap. Cum in cunctis, lib. i.[14] et licet absentes teneantur sequi statuta presentium, ut x. q.ii. Hoc ius[15] et ff. de pact. Rescriptum,[16] hic tamen seruandum non erat, quia lex non est statuenda pro priuata utilitate, ut di.iiii. Erit,[17] item quia ex hoc statuto sequeretur repugnantia. Sequeretur enim quod successor minus iuris haberet quam ille in cuius locum successit, et sic non esset uera successio. Arg. contra hec ff. de coll. bon. l.ult.[18] ubi fit collatio bonorum natis, set non illis qui sunt nascituri. jo. *uti eodem*: simile xix. di. Si Romanorum,[19] supra de appell. An sit deferendum, lib. ii.[20] iiii. q.iii. Si quis testibus.[21] jo.

1.1 6 Constitutus (3 Comp. 2.19.3 [X 2.28.45]) *male codd.* 7 quis laudabiliter *tr.* PCVc L 8 natione PCVcAbMdLr L N : natiuitate A, ratione F^{ac}LuS, nomine HG, donatione (*male pro* de natione) M sua] eius L, *om.* FLu 12-13 antecedet PCVc 13 fecerint FLLu 14 offic. l.ii.] milit. l.i. PVc, milit. l.ii. C (Cod. 1.29.1 *vel* 2, *male*) 16 lxxiiii. PCVc : lxiiii. A, lxiii. FLu, lxxiii. L (D.63 c.36, D.64 c.8, D.73 c.2 *male*) 18-20 Licet – firmata ut *om.* F 19 maioris] sanioris PCVc mutari LLu 26 hec] hoc FL 27 simile *om.* PC 28 lib. ii. *scripsi*: lib. i. A Ab FLLu, *om.* PCVcMd 29 jo. *om.* PCVc FLLu

---

1.1 [1] C.25 q.1 p.c.16 [2] 3 Comp. 2.19.4 (X 2.28.46) *cf. gl.* Jo. s.v. 'qui potentior' ad loc. [3] 3 Comp. 3.7.1 (X 3.7.5) [4] 3 Comp. 3.38.1 (X 2.1.16) [5] Dig. 17.2.63(64).5 [6] C.12 q.2 c.25 et 26 [7] C.1 q.2 c.10 [8] D.61 c.5 [9] Cod. 1.31(34).2 [10] Auth. 3.2 (Nov. 15).1 pr. [11] D.74 c.9 [12] D.11 c.5 [13] 3 Comp. 3.24.5 (X–) [14] 1 Comp. 3.10.1 (X 3.11.1) [15] C.10 q.2 c.2 [16] Dig. 2.14.10(11) [17] D.4 c.2 [18] Dig. 37.6.12 [19] D.19 c.1 [20] 2 Comp. 2.19.17 (X 2.28.42) [21] C.4 q.3 c.3 § 42

2. QVE IN ECCLESIARVM *pietatis*: Pretextu pietatis non est committenda impietas, ut xxx. q.i. Nosse.[1] *alienandi feudum*: Qui feudum alienat cadit a iure feudi, et dominus illud alii potest concedere, ut infra de feudis c.ii.[2] Nec feudum potest dari in dotem, nisi adsit uoluntas domini, ut infra de dote post diuor. rest. Nuper,[3] sicut nec usufructuarius potest usumfructum uendere irrequisito domino, ut instit. de usu. et hab. in principio,[4] et in hoc differt feudatarius ab emphiteota, quia emphiteota potest in perpetuum uendere emponemata sua, ut C. de iur. emphit. l.ii.[5] *assensu*: Non tamen sufficeret omnium consensus, quia alienatio facta consensu omnium citra formam debitam nulla est, ut xii. q.ii. Sine exceptione.[6] C. de sacrosan. eccle. Iubemus, in fine.[7] Set si omnis forma esset seruata, et lesa esset ecclesia, posset restitui, set teneret alienatio, ut supra de hiis que fiunt ab episc. Cum nos, lib. i.[8] supra de empt. et uen. c.ult. lib. i.[9] jo.

3. SICVT NOSTRIS *episcopales redditus*: qui numquam sunt alienandi siue sint de mensa episcopi siue non, ut supra de rebus ecclesie alien. uel non Vt super.[1] *minorari*: Redditus episcopales possunt minui ad tempus uite alicuius, et talem alienationem non potest successor reuocare, ut xvi. q.vi. c.ult.[2] et q.i. Possessiones.[3] Et talem alienationem solus episcopus potest facere sine consensu canonicorum, ut infra de hiis que fiunt ab episc. Cum apostolica, in fine,[4] set perpetuo non potest alienare sine consensu capituli, ut infra de donat. Pastoralis.[5] Et licet episcopus de auctoritate capituli possit alii rem dare de mensa episcopali, tamen ipsi capitulo non potest, quia ⌜capitulum non potest⌝ interponere auctoritatem proprio facto, sicut nec yconomus suo facto, ut x. q.ii. Hoc ius,[6] nec tutor proprio facto, ff. de auc. tut. l.i. et l. Pupillus,[7] nec prelatus successori

---

2 4 dari potest *tr.* PCVc, potest dare LLu, dare potest F 5 usufructuarius] usurarius P^{pc}Vc 7 quia *om.* L, quia emphiteota^2 *om.* FLu 8 emphitheonemata FLu, emphitheomata L l.ii.] jo. *add.* PCVc 9 consensus – facta *om.* Vc (*homoiotel.*) 9-10 omnium consensu *tr.* PC 11 forma omnis *tr.* FLLu esset seruata] formata esset F^{ac}L^{ac}Lu 13 nos] nos c.i. PC, nos c. Vc

3 4 non potest *post* reuocare *tr.* PCVc 8 consensu capituli] c. PC, e. Vc 9 episcopali] episcopi L^{ac}Lu 10 capitulum non potest PVcLrM FLSH N : episcopus non potest AbCMd, episcopus *tantum* A, capitulum non GLu 12 successori *om.* PCVc L

---

2 [1] C.30 q.1 c.3 [2] 3 Comp. 3.16.2 (X 3.20.2) [3] 3 Comp. 4.15.2 (X 4.20.6) [4] Inst. 2.5.1 [5] Cod. 4.66.2 [6] C.12 q.2 c.52 [7] Cod. 1.2(5).10 [8] 1 Comp. 3.9.3 (X 3.10.3) [9] 1 Comp. 3.15.4 (X 3.17.3)

3 [1] 2 Comp. 3.10.1 (X 3.13.8) [2] C.16 q.6 c.7 [3] C.16 q.1 c.61 [4] 3 Comp. 3.11.1 (X 3.10.7) [5] 3 Comp. 3.18.4 (X 3.24.7) [6] C.10 q.2 c.2 [7] Dig. 26.8.1 et 5

suo, infra de instit. Cum ad nostram,[8] unde nulla ecclesia potest aliquid dare episcopali ecclesie de auctoritate episcopi, ut xvii. q.iiii. Questi.[9] Vel dic quod episcopus donationem suam confirmare potest sicut electionem quam ipse facit confirmat, infra de elect. Cum inter.[10] Arg. ad hoc, lxiii. di. In synodo,[11] ff. de adopt. Si consul.[12] Arg. contra infra de fide instrum. c.i.[13] jo. *iuratione incauta*: Sic patet quod si aliquis in mortali delicto existens promotus fuerit, non remouetur, ut infra de tempor. ord. c.ii.[14] et supra de elect. Cum te, lib. ii.[15] et l. di. Quicumque[16] et infra de renun. Nisi,[17] et est contra illud, lxxxi. di. Quicumque[18] et xxiiii. di. c.ult.[19] l. di. Ex penitentibus.[20] Et sicut huiusmodi temeraria iuramenta non repellunt a promotione, sic nec priuant aliquem beneficio, ut supra de iureiur. Insinuatum, lib. i.[21] nec repellunt a testimonio, ut supra de testi. Intimauit, lib. i.[22] et supra de presumpt. Peruenit, lib. ii.[23] Et pro tali temerario iuramento non imponitur penitentia, nisi unius anni, ut xxii. q.iiii. Qui sacramento.[24] Item inuenio quod existens in mortali admittitur ad accusandum, licet non in propria causa, ut v. q.i. Quidam.[25] De hoc autem non est dubium quod si aliquis in leui crimine existens fuerit promotus, quod non deponitur, ut lxviii. di. c.i. Que autem crimina inducant depositionem, et quid iuris sit de hac materia, plene notaui xv. q.ult. in summa.[26] Item habes hic quod sede uacante potestas non residet penes capitulum, et xii. q.ii. Si qua[27] et infra ne sede uac. Nouit,[28] licet in quibusdam resideat penes capitulum, ut supra de heret. Ad abolendam[29] et supra de elect. Quod diligentia, lib. i.[30] jo. *iuramentum non*: xxii. q.iiii. Inter cetera.[31] *nostra suffultus auctoritate*: Quia sua auctoritate non posset cum indebite alienauit, ut xii. q.ii. Monemus,[32] immo item potest, xii. q.ii. Non liceat.[33] ff. quorum leg. l.i. § Quod ait.[34] jo.

---

15 suam donationem potest confirmare *tr.* PCVc 16 fecit LLu^{ac} confirmat] conferre F^{ac}L^{ac}Lu 18 jo. *om.* PCVc si *scripsi cum* A^{pc} Ab : *om. cett.* 19 promotus] si *praem.* PCVc 21 xxiiii.] xxiii. A (D.23 c.33 *male*) 22 huiusmodi] ius Lu, *om.* FL 23 priuant] priuatum PC^{ac}Vc 24 repellit CVc 26 nisi penitentia *tr.* PCVc 28 in *om.* PVc 30 lxviiii. FLLu 35 *gl. s.v.* 'non iuramenta' FL xxii. q.iiii. Inter cetera *scripsi cum* F^{pc}L^{pc} : xxiiii. q.ii. Insinuatum A F^{ac}L^{ac}Lu, xxii. q.iiii.(iii. P) Insinuatum PCVcAbMd 36-38 Quia sua – ait. jo. *om.* C 37 cum] eum FLu alienauerit Vc L, alienare FLu 38 jo. *om.* PVc

---

8 3 Comp. 3.7.4 (X 3.7.7) 9 C.17 q.4 c.41 10 3 Comp. 1.6.6 (X 1.6.21) 11 D.63 c.33 12 Dig. 1.7.3 13 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) 14 3 Comp. 1.9.2 (X 1.11.10) 15 2 Comp. 1.3.4 (X–) 16 D.50 c.56 17 3 Comp. 1.8.4 (X 1.9.10) 18 D.81 c.5 19 D.24 c.7 20 D.50 c.55 21 1 Comp. 2.17.5 (X–) 22 1 Comp. 2.13.18 (X 2.20.18) 23 2 Comp. 2.15.1 (X 2.21.4) 24 C.22. q.4 c.11 25 C.5 q.1 c.2 26 C.15 q.8 a.c.1 27 C.12 q.2 c.42 28 3 Comp. 3.9.1 (X 3.9.1) 29 1 Comp. 5.6.11 (X 5.7.9) 30 1 Comp. 1.4.14 (X 1.6.5) 31 C.22 q.4 c.22 32 C.12 q.2 c.18 33 C.12 q.2 c.20 34 Dig. 43.3.1.11

4. CVM ACCESSISSENT *uel aliunde*: Hec dictio, 'uel', non dat istis optionem eligendi siue de ecclesia siue extra. Set ordo uerborum ostendit quod secundum illum ordinem procedere debeant ut, reprobatis personis capituli, tunc demum aliunde eligant, sic lxxxv. Archidiaconum,[1] et hoc optime habes, ff. ad Trebell. Heredes, in fine[2] et in authen. de hered. et fal. § Inordinatum,[3] supra de con. di.ii. In Christo.[4] jo. *confirmata*: Set numquid canonici per se possent minuere prebendas uel dignitates sine auctoritate pape? Non uidetur, quia nec augere possunt, ut infra de consue. Cum olim,[5] et quia honor ecclesie potius debet augeri quam minui, ut de con. di.i. Vasa,[6] et quia temporibus nostris potius addi cupimus, etc. xxv. q.i. Que ad perpetuam[7] et c. Quecumque.[8] Vnde nec episcopus obmittet archipresbiterum statuere, quasi ipse solus ad hoc sufficiat, ut supra de offic. archipres. c.ult.[9] et melius est qualemcumque eligere quam ordinem non esse plenum, ff. de decurio. Generaliter § penult.[10] Ad hoc dico quod ex causa possunt minuere, supra de instit. Ea, lib. ii.[11] et infra capitulo proximo, et de auctoritate episcopi, ut xxi. di. In nouo,[12] nam penitus alienare possent eius auctoritate si subesset causa; et facit ad id quod possint unam dignitatem minuere uel diuidere uel tollere penitus, xvi. q.i. Precipimus,[13] ff. commun. pred. Si quis duas,[14] ff. de negot. ges. Cum alicui,[15] extra. de prebend. Vacante, lib. iiii.[16] et lxiii. di. § Verum[17] et lxviii. di. Quorum uices.[18] jo. *contrauenerint*: Numquid ergo perditur priuilegium unico actu, ut hic et infra capitulo proximo et infra de prebend. Pro illorum[19] et xi. q.iii. Priuilegium[20] et supra de offic. del. Gratum, lib. i.[21] C. de iure dom. impet. l.ii.[22] et C. de appell. Hii qui[23] et C. de pact. inter emp. et uen. Commissorie[24] et C. de episc. et cleric. authen. Presbiteros?[25] Dico quod sic, ubi persona que impetrauit directe obuiat priuilegio, ut hic fuit. Secus si non seruaret illud, uel si non tueretur se illo,

---

4 4 aliunde] de *praem.* L^{ac}Lu sic eligant *tr.* FLLu Archidiaconum] Florentinum PCVc FLLu 11 episcopo Vc FLu 13 qualescumque LLu eligi PCVc FLLu 16 et *om.* Vc FL^{ac}Lu 17 eius *om.* FLLu 18 possunt PVc LLu, possent C diminuere PCVc FLLu uel^{1}] et FL^{ac}Lu 19 duos A^{ac} PCVc F^{ac}L^{ac}Lu 21 jo. *om.* PCVc FLLu 22 unico] uno PCVc FLLu 25 Commissorie] arg. contra *add.* A^{2}

---

4 1 D.85 c.1 2 Dig. 36.1.59(57) 3 Auth. 1.1 (Nov. 1.1)1.1 med. 4 De con. D.2 c.82 5 3 Comp. 1.3.5. (X 1.4.6) 6 De con. D.1 c.44 7 C.25 q.1 c.3 8 C.25 q.2 c.20 9 1 Comp. 1.16.5 (X 1.24.4) 10 Dig. 50.2.3.2 11 2 Comp. 3.6.4 (X–) 12 D.21 c.2 13 C.16 q.1 c.53 14 Dig. 8.4.6 15 Dig. 3.5.25(27) 16 4 Comp. 3.2.3 (X 3.5.26) 17 D.63 p.c.28 18 D.68 c.6 19 3 Comp. 3.5.9 (X 3.5.22) 20 C.11 q.3 c.63 21 1 Comp. 1.21.23 (X 1.29.20) 22 Cod. 8.33(34).2 23 Cod. 7.62.7 24 Cod. 4.54.4 25 post Cod. 1.3(6).33 (ex Nov. 123.19)

tunc enim perit legitimo tempore, infra de priuil. Accedentibus.[26] Magis enim delinquid qui uenit contra priuilegium quam si non utitur illo, et est arg. ad hoc lxxxiiii. di. Quisquis,[27] supra de uita et hon. cler. Statuimus, lib. i.[28] et infra de simon. Sicut, ibi, 'quia tamen longe', etc.[29] C. de excus. tut. Voluntarie[30] et C. lib. x. de hiis qui sponte mun. sub. l.i.[31] nam leuissimo argumento perditur priuilegium, ff. de diuort. l.ult.[32] jo. *contrauenerint* [*bis*]: Arg. contra xxv. q.i. § Hinc etiam, in fine.[33]

5. CVM M. FERRARIENSIS *ac quatuor sociis*: Cum socius agit pro sociis sine mandato, admittitur. Oportet tamen quod prestet cautionem de rato, ut C. de consort. eiusdem litis l.ii.[1] Arg. contra infra de dolo et con. c.ii. in principio,[2] ubi socius agens pro socio exhibuit litteras de mandato. jo. *contra antiquam consuetudinem*: Quod ex causa facere poterant, ut dixi supra capitulo proximo et ff. de decret. ab ord. faciend. Quod semel[3] et in authen. coll. i. ut determinatus sit numerus clericorum.[4] jo. *preiudicio*: Hic ergo protestatio non prodest, et infra de appell. Sollicitudinem[5] et ff. de condic. indeb. Quod quis sciens.[6] Arg. contra supra quod metus causa Perlatum, lib. i.[7] xxxi. q.ii. Lotharius,[8] ff. quibus modis pig. uel ypo. sol. Si debitor § i.[9] Solutio: Ibi protestatio non ualet ubi protestans per contrarium factum obuiat sue protestationi, nisi hoc faceret ex iusta causa ut in illo capitulo, Perlatum, et quandoque protestatio plus prodest quam appellatio, ut C. de filiis famil. l.ii. lib. x.[10] jo. *excrescerent*: Hic cassatur distinctio doctorum qui dicebant quod si facultates ecclesie essent aucte per ipsorum industriam, non tenerentur recipere plures, secus si sine eorum industria, ut C. de alluuio. et palu. l.ii.[11] et est simile, infra

---

29 delinquid] relinquid Vc, deliquit FL 31 simon. *scripsi*: sent. excomm. *codd.* (3 Comp. 5.21.13 [X 5.39.39]) Sicut ibi *om.* FL^{ac}Lu 33 argumento] ar. ergo FLu 34 jo. *om.* PCVc FLLu q.i. *scripsi* : q.ii. A PCVc FLLu etiam] et Vc L, *om.* F

5 5 jo. *om.* PCVc FLLu poterat Vc FLLu 7 jo. *om.* PC^{ac}Vc FL 10 Lotharius] infra de in integ. rest. c.i. *add.* A^{pc} C^{pc} (3 Comp. 1.24.1 [X 1.40.4]) 14 jo. *om.* PCVc FLLu 14-21 *gl. s.v.* 'super excrescentes' FLLu 16 aucte P A^{pc} : acte A^{ac}, augente C, auncte Vc, augmentate FLLu tenentur P Lu

---

[26] 3 Comp. 5.16.5 (X 5.33.15) [27] D.84 c.5 [28] 1 Comp. 3.1.9 (X–) [29] 3 Comp. 5.2.5 (X 5.3.33) [30] Cod. 5.62.12 (Voluntaria) [31] Cod. 10.44(43).1 [32] Dig. 24.2.11 [33] C.25 q.1 p.c.16

5 [1] Cod. 3.40.2 [2] 3 Comp. 2.7.2 (X 2.14.6) [3] Dig. 50.9.5 [4] Auth. 1.3 (Nov. 11) [5] 3 Comp. 2.19.12 (X 2.28.54) [6] Dig. 12.6.50 [7] 1 Comp. 1.31.1 (X 1.40.1) [8] C.31 q.2 c.4 [9] Dig. 20.6.4.1 [10] Cod. 10.62(60).2 [11] Cod. 7.41.2

de cens. Quanto,[12] et est hoc contra rationem illius legis, ff. de rei uin. Ceterum.[13] Item et est contra id quod dicit lex quod nemo cogitur esse in communione uel in societate, ut ff. de cond. ind. Si non sortem § Si centum.[14] jo. *motam questionem*: simile supra de iure patron. Ex litteris, lib. i.[15] infra de spon. impub. Ad dissoluendum, in fine,[16] infra de foro compet. Ecclesia Sancte Marie,[17] simile C. de rei uind. Si fundum et l. Certum.[18] Arg. contra infra de in integ. rest. c.i. in fine.[19]

2. DE RESCRIPTIS

1. PORRECTA *asserentes*: et male, quia licet quis dignitatem acceperit a papa, tamen conuenitur sub iudice loci, ut infra de priuil. Tuarum, lib. eodem.[1] jo. *monachis confirmantur*: Hec est causa quare monachis non confirmantur prioratus, quia nec eis debent perpetuo committi prioratus, ut infra de statu regul. Cum ad monasterium.[2] Item licet sint electi ad dignitatem, tamen de facili inde possunt remoueri, ut infra de symon. Per tuas, in fine.[3] Set si esset eis dignitas confirmata a papa, nonnisi eius auctoritate possent remoueri, ut supra de confirm. c.ii. lib. i.[4] Si tamen monachus fuerit electus ad dignitatem, sine causa non remouebitur, ut supra de statu monach. Monachi.[5] Licet ergo in rescripto expressa fiat mentio monachatus, tamen non ualet, ut xxv. q.ii. Rescripta,[6] ut ibi notaui. Hoc tamen non dubito quin papa ex certa scientia posset monacho confirmare ecclesiam, ut xvi. q.i. Peruenit.[7] jo.

---

18 Quanto *om.* L^{ac}Lu hoc est *tr.* FLLu 20 in^{2} *om.* FLLu Si non Vc^{pc} L^{pc} : Si uero A, Si in PC, Sine Vc^{ac} FL^{ac}Lu 20-21 Si centum P : Sic autem A CVc FL^{ac}Lu jo. *om.* PCVc FLLu 22 lib. i.] in fine *add.* FLLu infra^{1}] simile *praem.* PCVc 23 Marie *om.* C FLu 24 Certum] Ceptum PCVc FLLu

2.1 1 et] set FLLu 1-2 receperit PCVc FLLu 2 Tuarum] Ex *praem.* A PCVc F^{ac}LLu lib. eodem *om.* PCVc FLLu 3 jo. *om.* PCVc FLLu monachi Vc Lu 4 debent] debet F, deberet LLu 4-5 prioratus perpetuo committi (admitti P) *tr.* PCVc FLu, prioratus *om.* L 7 esset *om.* LLu eis] ei PC Lu, *om.* Vc 7-8 auctoritate eius *tr.* Vc FLu 12 quin] quem Vc, quoniam FLu 13 jo. *om.* PCVc FLLu

---

[12] 3 Comp. 3.37.1 (X 3.39.16) [13] Dig. 6.1.31(32) [14] Dig. 12.6.26.4 [15] 1 Comp. 3.33.9 (X 3.38.7) [16] 3 Comp. 4.2.1 (X 4.2.1) [17] 3 Comp. 2.2.5 (X 1.2.10 et 2.16.3) [18] Cod. 3.32.17 et 22 [19] 3 Comp. 1.24.1 (X 1.41.2)

2.1 [1] 3 Comp. 5.16.1 (X 5.33.11) [2] 3 Comp. 3.27.2 (X 3.35.6) [3] 3 Comp. 5.2.7 (X 5.3.35) [4] 1 Comp. 2.21.2 (X 2.30.2) [5] 1 Comp. 3.30.2 (3 conc. Lat. c.10 [X 3.35.2]) [6] C.25 q.2 c.15 [7] C.16 q.1 c.9

2. SI ALIQVANDO *per ignorantiam*: Videtur ergo quod si papa ex certa scientia salutet excommunicatum, quod eo ipso sit absolutus, arg. xciii. di. Si inimicus[1] et xi. q.i. Sacerdotibus,[2] lxiii. di. Cum Adrianus,[3] infra de priuil. Cum olim.[4] Nam princeps sola uoluntate dat libertatem, ut ff. de manu. Apud,[5] C. de fideicom. lib. Si uoluntate.[6] Arg. contra extra.ii. de sent. excomm. Cum desideres[7] et ii. q.i. Multi, in fine[8] et C. de probat. Non epistolis.[9] jo.

3. PASTORALIS *ambigitur*: Set quero qualiter possit dubitari de reuocatione litterarum. Aut enim secunde faciunt mentionem priorum aut non. Si faciunt, reuocant eas; si non faciunt, non reuocant. Item qualiter possunt primi iudices deferre secundis, uel secundi primis, cum uel primi tantum uel secundi tantum sint iudices, et sic patet aut primos aut secundos nullam iurisdictionem habere, ut infra de offic. del. Ex litteris, in fine,[1] supra de rescript. Ceterum, lib. i.[2] Item qualiter possunt aut primi aut secundi iudices citare partes, cum utrique dubitent et nesciant an sint iudices? Immo ratione dubitationis neutri deberent esse iudices, sicut cum dubitatur de tutela duorum, neuter est tutor, ut ff. de testa. tut. Duo sunt Titii.[3] Propter hoc glosauerunt hic quidam quod de facto potest dubitari, non de iure, ut si forte secunde littere non exhibentur, ut infra de offic. del. Ex litteris,[4] uel quia dubitatur an annus sit elapsus ab impetratione primarum, ut infra eodem, c.ult.[5] Set hec solutio nichil ualet, quia ad questionem facti non daret papa responsum iuris. Alii dicunt quod potest esse dubitatio iuris si eadem data sit in utrisque litteris. Set certe secundum hoc neutre reuocant alias, cum neutre sint priores aliis; immo secundum hoc utrique cognoscent de tota causa, nam ambe littere dicuntur secunde, ut ff. de bonorum pos. sec. tab. l.i. § Si quis in duobus.[6] Tertii dicunt quod sic dubitari potest super reuocatione, ut si

---

2 1 quod *om.* Vc FLLu 3 Si inimicus–lxiii. di. *om.* Vc FL^{ac}Lu (*homoiotel.*) 7 jo. *om.* PCVc FLLu

3 4 possint Vc Lu secundis deferre *tr.* FLLu cum uel] tantum LLu, *om.* F 5 sunt FL 8 nesciant Ab: nesciunt *cett.* 9 an] aut C Lu 11 glosauerat Vc, glossauerant FLu 12 exhibeantur Vc FLLu 13 dubitabatur FLu 14 eodem *om.* FL^{ac}Lu

---

2 [1] D.93 c.1 [2] C.11 q.1 c.41 [3] D.63 c.29 [4] 3 Comp. 5.16.4 (X 5.33.14) [5] Dig. 40.1.14 [6] Cod. 7.4.4 [7] 2 Comp. 5.18.4 (X 5.39.15) [8] C.2 q.1 c.18 [9] Cod. 4.19.13

3 [1] 3 Comp. 1.18.8 (X 1.29.29) [2] 1 Comp. 1.2.2 (X 1.3.3) [3] Dig. 26.2.30 [4] 3 Comp. 1.18.8 (X 1.29.29) [5] 3 Comp. 1.2.13 (X 1.3.23) [6] Dig. 37.11.1.5

secunde faciant mentionem priorum, set non expressam, ut supra de offic. del. Peruenit, lib. i.[7] Set hoc non ualet ut ex eadem decretali probatur, et supra de dolo et con. Ex litteris, lib. i.[8] Dici potest hanc fuisse rationem huius decretalis, cum diuerse sunt littere impetrate: Primi iudices citant partes, et cum pars aduersa coram eis exhibet secundas litteras, ipsi uolunt cognoscere de reuocatione litterarum. Item secundi iudices citant partes, et cum exhibentur coram eis prime littere, ipsi uolunt cognoscere an prime littere sint reuocate. Set quia pro eodem negotio partes non sunt trahende ad diuersos iudices, ut infra eodem, Ex tenore,[9] statuitur hic ut iudices conueniant, uel una pars in hoc deferat alii. Et licite potest deferre aliis iudicibus in hoc, quia et primi de hoc possunt cognoscere, cum coram eis obicitur talis exceptio, et etiam secundi. Et expone 'quando dubitatur', idest quando in dubium deducitur de reuocatione litterarum. Set huic solutioni obstat extra. de rescript. Cum contingat, lib. iiii.[10] Vnde melius dicas quod bene potest iudex dubitare de reuocatione litterarum, licet secunde expressam faciant mentionem priorum, scilicet quando obicitur secundas litteras esse impetratas per falsum. Et hunc casum habes supra eodem, Ceterum, lib. i.[11] et is est uerus intellectus, et qui aliter glosauerunt, sensu carent uel indigent. jo. *duxerint deferendum*: Hoc tamen fiet de consensu partium, ut infra de offic. del. Super,[12] uel etiam sine ipsorum consensu, cum coram utrisque possit proponi exceptio, ut dixi. jo. *utrique cognoscant*: de hoc tantum an secunde littere reuocent primas. *quamuis plures*: Hic non statur iudicio maioris partis, simile supra de iure patron. Quoniam, lib. i.[13] et in causa episcopi, vi. q.iiii. c.i. et in iudicibus delegatis a principe ut uidetur ut C. de appell. In offerendis, ibi, 'ita tamen si dissentirent',[14] et alibi, C. qui bonis ced. pos. l. finali,[15] et in liberali causa, C. de commun. seru. man. l.i. § ii.[16] et in re com-

---

21 faciunt PCVc FLLu expressas Vc, expresse FLLu 24 littere sunt (sint CVc FLLu) *tr.* PC FLLu, littere *om.* Vc 28 littere *om.* PVc FLLu 30-31 in hoc *post* potest *tr.* PCVc FLLu 32 talis] illis FLu, *om.* L 33 in *om.* FL^{ac}Lu 34 extra.] iii. *add.* P, iiii. *add.* CVc FLLu 35 lib. iiii. *om.* PCVc FLLu 36 expresse Lu, *om.* F scilicet] set L^{ac}Lu 39 glosulauerunt PCVc carent uel *om.* PCVc FLLu 40 uel *om.* FL^{ac}Lu 41 cum *om.* Vc L^{ac}Lu 42 jo. *om.* PCVc FLLu an *om.* L^{ac}Lu reuocant L^{ac}Lu 43-50 Hic non–jo. *glossae sequenti in fine iungunt* FLLu 43 simile] sic PCVc FLLu 44 lib. i. *om.* PCVc FLLu 45 et *om.* FL^{ac}Lu 46 C. *om.* FL^{ac}Lu

---

[7] 1 Comp. 1.21.13 (X–) [8] 1 Comp. 2.10.2 (X 2.14.2) [9] 3 Comp. 1.2.5 (X 1.3.16) [10] 4 Comp. 1.2.1 (X 1.3.24) [11] 1 Comp. 1.2.3 (X 1.3.3) [12] 3 Comp. 1.18.6 (X 1.29.27) [13] 1 Comp. 3.33.4 (X 3.38.3) [14] Cod. 7.62.37(35).1 [15] Cod. 7.71.8 [16] Cod. 7.7.1.2

muni, ut ff. commun. diu. Sabinus,[17] et dum quis plus iuris habet in re, ut C. de donat. Sancimus § Ne autem,[18] et dum sit id quod religio uel natura rei requirit, ut instit. de rer. diu. § Religiosum.[19] jo. *quamuis plures* [*bis*]: Ideo non statur hic iudicio maioris partis, quia forte in primis litteris sunt duo iudices, in secundis sunt tres. Vnde cum illi tres habeant equalem iurisdictionem cum illis duobus, quia isti tres et illi duo loco unius iudicis censentur, scilicet pape, non preualet illorum sententia, licet secus sit in creditoribus, quia licet hinc inde sit par debitum, tamen statur maiori numero creditorum, ut C. qui bonis ced. pos. l.ult.[20] Item ea ratione quia si isti tres iudicarent pro se, suspecti essent, quia uiderentur ingerere operas suas, ut ff. de procur. Que omnia.[21] Si iudicarent contra se, uiderentur abdicare uelle a se iurisdictionem, et uelle a se reicere onus, ut infra de offic. del. Pastoralis.[22] Siue ergo iudicent pro se siue pro aliis iudicibus, semper itur ad arbitros. Set si in primis et secundis litteris essent pares iudices, satis posset dici quod tunc maiori parti staretur. jo. *sopiatur*: Set quid si arbitri adiudicent iurisdictionem illis quorum est iurisdictio reuocata? Nichilominus tenet sententia talium, nisi appelletur, quia per utrasque litteras fuit data iurisdictio. jo. *per speciale*: Hic patet quod si unum rescriptum est generale et aliud speciale, licet non fiat mentio generalis, tamen speciale preualet, ut supra de rescript. c.i. lib. i.[23] supra de offic. leg. Studuisti, lib. ii.[24] supra de confir. Bone, lib. ii.[25] ff. de reg. iuris, In toto.[26] Arg. contra supra de rescript. Cum ordinem, lib. ii.[27] ubi secundum speciale non derogat primo generali quia non facit mentionem illius. Set illud est ratione priuilegii, nam cum primum sit priuilegium, ⌜secundum ius commune, ius commune non tollit priuilegium⌝ nisi faciat mentionem ipsius, arg. contra ff. de pecul. leg.

50 jo. *om.* PCVc FLLu 51-63 *gl. s.v.* 'generaliter' FLLu 52-53 equalem iurisdictionem habeant *tr.* FLu, equalem habeant *tr.* L 53 quia] et *add.* CVc LLu, *om.* F isti] illi P F illi] isti FLLu 54 pape] cum *praem.* FL^{ac}Lu 57 uidetur PC^{ac}, uidentur Vc 59 uidentur PC^{ac}Vc ab se abdicare (iudicare Lu) uelle *tr.* PCVc FLLu 61 iudicibus *om.* LLu litteris *post* primis *tr.* PCVc LLu secundis] in *praem.* PCVc LLu 63 jo. *om.* PCVc FLLu iudicent L^{ac}Lu illis] eis L, *om.* Lu 65 utrasque *om.* FL^{ac}Lu jo. *om.* P L 68 leg.] deleg. A Ab F 69 tota A Ab 71-73 nam cum–priuilegium PCVcAbMdMLr N : *om.* Lu, secundum–priuilegium *om.* A FL^{ac}GHPs (*homoiotel.*) 72 ius commune^{2} *om.* VcMdLr

[17] Dig. 10.3.28 [18] Cod. 8.53(54).34.2 [19] Inst. 2.1.9 [20] Cod. 7.71.8 [21] Dig. 3.3.25 [22] 3 Comp. 1.18.7 (X 1.29.28) [23] 1 Comp. 1.2.1 (X 1.3.1) [24] 2 Comp. 1.13.1 (X 1.30.2) [25] 2 Comp. 2.21.1 (X 2.20.3) [26] Dig. 50.17.80(81) [27] 2 Comp. 1.2.1 (X 1.3.6)

Seruo legato.[28] *iurisdictionem*: Habet ergo iurisdictionem, licet non habeat exercitium, unde non potest mandare alii iurisdictionem. Est enim absurdam alii ante mandare quam ipse nanciscatur, ff. de offic. procon. Obseruare § ult.[29] et sic uidetur similiter quod non possit citare partes ante expressionem rerum, ut v. q.ii. c.ult.[30] Ideo enim citantur et dantur indutie ut deliberent, ut iii. q.iii. Offeratur,[31] set in hoc casu non possunt deliberare. Arg. contra infra de appell. Significantibus[32] et instit. de act. § Curare[33] et infra de restit. spol. Cum ad sedem,[34] ubi petitur hospitale cum omnibus pertinentiis suis. Set qualiter priuantur priores iudices iurisdictione, cum papa non intendat eos priuare? Item numquid eodem modo per mortem delegantis esset reuocata iurisdictio quantum ad non expressas? Arg. quod non, C. de duobus reis l.ult.[35] Interest tamen an mandatum reuocetur per mortem an uiua uoce, ut ff. de procur. Si defunctus et l. sequenti.[36] jo.

4. SEDES APOSTOLICA *generalitatis inuolucro*: Eo ipso intelliguntur fraude uersari, ut ff. de iure fisci l. Ita[1] et arg. supra de confir. Bone,[2] nam secundum distinctionem rerum sunt distinguenda nomina, xxi. di. Cleros,[3] C. de codicill. Si idem.[4] *propriis nominibus*: Set numquid ualet impetratio litterarum sub hac forma, 'conqueror de quodam homine', uel sic, 'conqueror de illo qui detinet rem meam', non expresso nomine? Videtur quod sic, ut infra de ordin. cog. Cum dilectus, in principio[5] et infra de appell. Significantibus[6] et instit. de act. § Curare,[7] nam incerta pars peti potest, ff. de rei uind. Que de tota.[8] Item quia datur iurisdictio de re incerta, licet iudex non possit eam exercere, ut supra capitulo proximo, nam et sic potest res peti, 'peto hoc uel illud quodcumque illorum michi competit', ut ff. quorum leg. l.i. § Quia autem.[9] Econtra uidetur quod non ualet, ut supra de rescript. Ad hec, lib. ii.[10] quia per generale mandatum

75 habeat] habet PC^{ac}Vc Lu, sit F alii mandare *tr.* FL 79 deliberet Vc FLu 85 expressos PCVcAbMd FP^{c}LLu, res *add.* A^{2} 87 jo. *om.* PC FLLu

4 1-4 Eo ipso–Si idem *om.* P^{ac} 4 ualet] preualet FLLu 9 potest peti *tr.* PCVc F, peti *om.* L^{ac}Lu 10 eam non possit *tr.* PCVc FLLu

[28] Dig. 33.8.1 [29] Dig. 1.16.4.6 [30] C.5 q.2 c.4 [31] C.3 q.3 p.c.4 § 5 [32] 3 Comp. 2.19.7 (X 2.28.49 et 2.3.2) [33] Inst. 4.6.32 [34] 3 Comp. 2.6.5 (X 2.13.15) [35] Cod. 8.39(40).4(5) [36] Dig. 3.3.15 et 16

4 [1] Dig. 49.14.40 [2] 2 Comp. 2.21.1 (X 2.30.3) [3] D.21 c.1 [4] Cod. 6.36.7 [5] 3 Comp. 2.4.1 (X 2.10.2) [6] 3 Comp. 2.19.7 (X 2.28.49 et 2.3.2) [7] Inst. 4.6.32 [8] Dig. 6.1.76 [9] Dig. 43.3.1.4 [10] 2 Comp. 1.2.4 (X 1.3.10)

non fit quis delegatus, ut ibi et infra de offic. ord. Licet,[11] nec partes potest citare, ⌜nisi citatio sit de re certa,⌝ v. q.ii. c.ult.[12] et iii. q.ix. Indicas.[13] Item quia rescriptum debet equiualere libello, ut supra de dilat. Preterea, lib. ii.[14] set libellus certam rem debet exprimere, ut reus possit plene deliberare, ut iii. q.iii. Offeratur[15] et ff. de rei uind. Si in rem.[16] Solutio: Non est necesse quod res specificetur in commissione, set in libello citationis est specificanda. Vnde propter predictam generalitatem rerum uel personarum non uitiatur rescriptum, nisi illud fiat in fraudem, ut supra de rescript. Ad aures, lib. i.[17] et ff. de interr. act. De etate § Nichil[18] et ff. de iure fisci, Ita,[19] set in litteris reuocatoriis oportet quod omnia sint specificata, ut supra de dolo et con. Ex litteris, lib. i.[20] et supra de confir. Bone, lib. ii.[21] licet arg. posset induci quod tantum ualeat generalis reuocatio quantum specialis, supra de filiis presbit. Constitutus, in fine.[22] supra de maior. et obed. Sane, in fine, lib. ii.[23] xix. di. Si Romanorum[24] et xxvi. q.iiii. c.ult.[25] C. de quadrien. pres. Omnes,[26] C. de prescript. xxx. annorum, Omnes[27] et infra de restit. in integ. Cum ex litteris.[28] jo. *maiores et digniores*: Set quas personas dicemus maiores uel digniores? Nam inuenimus quod quilibet clericus dicitur habere dignitatem, ut iiii. di. Denique[29] et i. q.i. Reperiuntur.[30] Quandoque constantes dicuntur habere dignitatem, ff. de usuf. Set et si quid,[31] et quandoque seculares potestates, ut xxiii. q.v. Administratores.[32] Quandoque etiam decurionatus dicitur dignitas, ut ff. ad leg. Corn. de sic. l.penult.[33] Item quas dicemus maiores, numquid illam maioritatem considerabimus de qua dicitur ff. de gradibus, Iuris consultus § Parentes,[34] uel de qua dicitur ff. de pactis, Maiorem,[35] uel de qua dicitur xxxv. q.ix. Veniam,[36] uel de qua dicitur

14 quis delegatus PVcAb : de lagatus A, delegatus quis CMd, preiudicium speciali *add.* C^{pc}Vc G^{pc}, dilectio LLu, delegatio F 15 nisi–certa CVcMdLrM FLLuGHPsS N : *om.* A P^{ac}Ab 17 plene possit *tr.* PCVc FLLu 19 citationis A^{pc}PCVcMd FLLu : actionis A^{ac} Ab 25 possit PC LLu ualet LLu 27 Sane *om.* L^{ac}Lu 30 digniores] uel *praem.* P Lu digniores uel maiores *tr.* PCVc LLu 31 dicitur] debet FL^{ac}Lu 37-38 § Parentes–dicitur[1] *om.* FLLu 38 Maiores A Ab 38-40 de qua[1]–Qui contra *post lin. 41-42* 'Criminosos' *tr.* FLLuGHPsS N 38-39 xxxv.–xvi. *om.* FLLu

[11] 3 Comp. 1.20.6 (X 1.31.12) [12] C.5 q.2 c.4 [13] C.3 q.9 c.14 [14] 2 Comp. 2.4.1 (X 2.8.2) [15] C.3 q.3 p.c.4 § 5 [16] Dig. 6.1.6 [17] 1 Comp. 1.2.6 (X 1.3.8) [18] Dig. 11.1.11(12).7 [19] Dig.49.14.40 [20] 1 Comp. 2.10.2 (X 2.14.2) [21] 2 Comp. 2.21.1 (X 2.30.3) [22] 1 Comp. 1.9.10 (X 1.17.8) [23] 2 Comp. 1.15.1 (X 1.9.7) [24] D.19 c.1 [25] C.26 q.4 c.3 [26] Cod. 7.37.2 [27] Cod. 7.39.4 [28] 3 Comp. 1.24.4 (X 1.41.5) [29] D.4 c.6 [30] C.1 q.1 c.7 [31] Dig. 7.1.15(19) [32] C.23 q.5 c.26 [33] Dig. 48.8.16 [34] Dig. 38.10(11).10.7 [35] Dig. 2.14.8(9) [36] C.25 q.9 c.5

xl. di. Multi, in fine,[37] uel de qua dicitur xvi. di. Sexta, in illo uersu, 'Prima annotatio',[38] uel de qua dicitur xxiiii. q.i. Qui contra,[39] uel de qua dicitur di.ii. Lex est,[40] uel de qua dicitur ii. q.vii. Querendum et c. Criminosos? [41] Respon. Maiores et digniores uocat hic notabiles personas, nam notabiles persone non debent sub generali clausula comprehendi, ut ff. de iniur. Item apud § Hoc edictum,[42] et tales que citius mouerent animum principis uel ad dandum uel ad denegandum rescriptum. Ratione enim maioritatis presumitur contra aliquem, ut xxxi. q.ii. Lotharius,[43] ff. quod metus causa, Non est uerisimile.[44] Item quia circa iudicia defertur dignitati et persone, infra de offic. del. Pastoralis [45] et xxiiii. q.i. Qui contra.[46] Videtur ergo quod per generalem clausulam non possit conueniri sacerdos, cum ipse maior sit quolibet laico, ut vi. q.i. Beatus.[47] *generali clausula*: simile ff. ad leg. Cor. de fal. Diuus, i. responso,[48] simile supra de rescript. Ad hec, lib. ii.[49] simile supra de appell. Super, lib. i.[50] simile supra de confirm. Bone, lib. ii.[51] simile xxiii. di. Quamquam,[52] de con. di.ii. In Christo,[53] simile ff. de iniur. Item apud § Hoc edictum,[54] ff. de leg. ii. Si ita sit scriptum, i. responso.[55] jo. *multitudinem*: simile infra de testi. Cum causam,[56] infra de purgat. can. Cum in iuuentute.[57] jo.

5. Ex tenore *careat*: Immo uidetur quod debet causam perdere, sicut qui petiit seruum in uno iudicio, si postea petiit in alio, perdit causam, ut C. de asser. toll. l.i. § ult.[1] jo. *utriusque*: Nota cum plures littere impetrantur super eodem negotio, aut ad diuersos iudices aut ad eosdem. Si ad diuersos ab eadem persona impetrantur, et eadem est data litterarum, utreque ualent si hoc ideo fecit ut sibi prospiceret, quia forte timuit

40 annotatio] innotatio Vc FLLu 40-41 xxiiii.–dicitur[1] FLu (*homoiotel.*) 45 principis CVcMd FLLu : *om.* A PAb negandum FLu 48 xxxiiii. A C^{ac}Ab 50 sit maior *tr.* PCVcAbMd FLLu 51 simile *om.* FL^{ac}Lu 51-55 simile–jo. *glossae praecedenti in fine iungunt* FL^{ac}Lu 55 jo. *om.* CVc FLLu simile] sic F, *om.* P LLu

5 1 debet] debent C^{ac}Vc FLLu, debeat P, deberet C^{pc}Ab 2 petiit[1]] petit Ab FLLu petiit[2]] petit Vc LLu, petierit P, petat F 3 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu Nota] quod *add.* CVc FLLu 6 si] set PVc

[37] D.40 c.12 [38] D.16 c.9 [39] C.34 q.1 c.32 [40] D.2 c.1 [41] C.2 q.7 c.18 et c.52 [42] Dig. 47.10.15.26 [43] C.31 q.2 c.4 [44] Dig. 4.2.23 [45] 3 Comp. 1.18.7 (X 1.29.28) [46] C.24 q.1 c.32 [47] C.6 q.1 c.5 [48] Dig. 48.10.15.1 [49] 2 Comp. 1.2.4 (X. 1.3.10) [50] 1 Comp. 2.20.10 (X 2.28.10) [51] 2 Comp. 2.21.1 (X 2.30.3) [52] D.23 c.6 [53] De con. D.2 c.53 [54] Dig. 47.10.15.26 [55] Dig. 31.45(46).1 [56] 3 Comp. 2.12.10 (X 2.20.37) [57] 3 Comp. 5.17.3 (X 3.34.12)

5 [1] Cod. 7.17.1.3

perdere aliquas litteras, uel timuit aliquos iudices mori. Si autem fecit animo uexandi aduersarium suum, neutre ualent ut hic et supra eodem, R. de Columbellis, lib. ii.[2] Set in priori casu utreque ualent, et utreque littere heedem reputantur, sicut reputatur idem testamentum, quod pluribus exemplis consignatum est, ut ff. de testa. Vnum,[3] et utreque littere dicuntur postreme, ut ff. de bon. pos. l.i. § Si quis in duobus,[4] nec est hoc inconueniens quod aliquis super eodem negotio habet diuersos iudices, nam illud habes extra.i. de offic. leg. Cum non ignoretis[5] et ff. de leg. ii. Cum filius, in principio[6] et ff. de arbit. Si quis rem, Set si in seruum.[7] Si autem data litterarum diuersa est, tantum prime ualent, nisi in secundis fiat mentio de primis, licet quidam dixerint utrasque ualere, si uero fecit ideo ut sibi consuleret. Si uero ad eosdem iudices ab eodem impetrantur, si ille littere discordant in data, prime ualent, nisi in secundis fiat mentio de primis, ut supra de rescript. Ceterum.[8] Set si data est eadem et forma eadem, heedem reputantur littere, set si forme sunt contrarie, neutre ualent, ut C. de fide instrum. Scripture.[9] Nunc habes quid iuris sit si littere impetrantur ab eodem. Si uero a diversis impetrantur, aut impetrantur ad eosdem iudices aut ad diuersos. Si ad eosdem, si eadem est data et forma, heedem reputantur. Set si data est eadem et forma contraria supersedebitur utrisque, ut supra de offic. del. Sane, lib. i.[10] Set si ad diuersos iudices, prime preualent, nisi in secundis fiat mentio de primis, ut supra eodem, Ceterum, lib. i.[11] Set numquid tenet datio iudicis sub hac forma, 'do Ticium uel Seium iudicem?' Arg. quod sic, supra de spon. Non est uobis.[12] Arg. contra, quia mandatum debet dirigi ad certam personam, ff. de procur. l.ii. et l. Si procuratorem[13] et ff. de testa. tut. Tutor incertus.[14] Si enim tutor fuit datus sub hac forma, 'ille aut ille sit tutor', ibi ponitur 'uel' pro 'et', ut C. de uerb. sig. l.penult.[15] jo.

---

7 autem] forte PCVc FLLu 8 suum *om.* Vc LLu 10 reputatur] nec *praem.* PVc, sicut reputatur *om.* C[ac] Lu 11 est *om.* FLu 15 Set *scripsi* : § Et A PCVc FLLu 16 litterarum *om.* LLu 17 dixerunt PCVc Lu 18 uero[1] *del.* A[2] L consulerent CVc, consulent Lu 19 ualent] preualent P, *om.* Vc 23-24 si littere–impetrantur *om.* L 23-24 ab eodem–impetrantur PCVcAbMd FLu : *om.* A L(*homoiotel.*) 33 jo. *om.* PC FLu

---

[2] 2 Comp. 1.2.6 (X–) [3] Dig. 28.1.24 [4] Dig. 37.11.1.5 [5] 1 Comp. 1.22.1 (X 1.30.1) [6] Dig. 31.76(78) [7] Dig. 4.8.30(35) et 9 [8] 1 Comp. 1.2.3 (X 1.3.3) [9] Cod. 4.21.14 [10] 1 Comp. 1.21.3 (X 1.29.2 et 2.27.9) [11] 1 Comp. 1.2.3 (X 1.3.3) [12] 1 Comp. 4.1.13 (X 4.1.11) [13] Dig. 3.3.2 et 65 [14] Dig. 26.2.20 [15] Cod. 6.38.4

6. OLIM TIBI *Paduano*: absenti, alias non esset opus interpretatione. Tamen ratione mandati non cogetur dare absenti ita plene sicut presenti, nisi hoc habeat consuetudo, ut supra de prebend. Relatum, lib. i.[1] jo. *largissime*: infra de donat. Cum dilectus.[2] ii. q.iii. Preuaricator, in fine.[3] xvi. q.i. Frater.[4] supra de usu pal. Cum super, lib. ii.[5] xxxv. q.iii. Quod scripsi.[6] C. de inoffic. Si quando.[7] C. de precibus imper. offer. Quotiens.[8] ff. ne quid in loco pub. l.ii. § Merito.[9] Numquid ergo in rescriptis uerba large sunt interpretanda, cum secundum intellectum eius qui impetrauit uerba sint intelligenda, ut ff. de uerb. oblig. Inter stipulantem?[10] Certe non, quia lites potius sunt restringende quam ampliande, ut in constitutione Innocentii, Nonnulli,[11] et arg. infra eodem, Causam.[12] Immo nec illud rescriptum quod indulget beneficium est interpretandum ut aliis preiudicet, ut supra de prebend. Relatum, lib. i.[13] et lxxxv. di. Archidiaconum.[14] jo. *malitiosam interpretationem*: Nota rescripta principum non esse malitiose interpretanda, immo infamis est qui illud malitiose interpretatur, ut C. de legibus et const. l.ii.[15] Solus autem ille qui dedit rescriptum potest illud interpretari, ut infra de sent. excomm. Inter.[16] ff. de pret. stip. In pretoriis.[17] Tamen quandoque legatus pape illud interpretatur, ut infra de postul. Ad hec, circa finem[18] et infra de sequest. pos. Ad hoc,[19] et consuetudo illud interpretatur, ut infra de consue. Cum dilectus.[20] jo.

7. CVM ADEO *adeo scripta*: Quandoque enim fallit ipsum obliuio, ut xxiii. di. Preterea[1] et xxx. q.iiii. Quod autem,[2] et quandoque minori intelligentia prepeditur, ut supra de appell. Vel ex malitia.[3] Et est arg. quod

---

6 3 jo. *om.* PCVc FLLu 6 scripsi] contra *add.* A[2] quando] contra *add.* A[2] 7 Merito] contra *add.* A[2] 8 impetrauit A Ab : interpretauit PCVcMd FLLu, interpretatur C[pc] F[pc] 9 sint] sunt FLu 11 arg. *om.* PCVc FLLu Causam] Cum *praem.* A PC[ac]Vc 13 Archidiaconum] Florentinum PCVc FLLu 14 jo. *om.* PCVc FLLu 15 est *om.* FLu 16 ille *om.* FLLu 18 legatus pape quandoque *tr.* PCVc FLLu 19 Ad hoc] Ad hec et infra Ad hoc Vc, et infra Ad hoc FLLu (*idem est capitulum*) 20 jo. *om.* PC[ac] FLLu

7 1-5 *gl. s.v.* 'scientia' PCVc FLLu 1 ispum fallit *tr.* PCVc FLLu 3 prepeditur] propenditur Vc, perpeditur C, perpenditur FLLu est] hic *add.* PC LLu, hoc *add.* Vc F

---

[1] 1 Comp. 3.5.7 (X–) [2] 3 Comp. 3.18.3 (X 3.24.6) [3] C.2 q.3 p.c.8 § 2 [4] C.16. q.1 c.52 [5] 2 Comp. 1.4.1 (X 1.8.1) [6] C.35 q.2 et 3 c.20 [7] Cod. 3.28.35 [8] Cod. 1.19(22).2 [9] Dig. 43.8.2.10 [10] Dig. 45.1.83 [11] 4 conc. Lat. c.37 (4 Comp. 1.2.5[X 1.3.28]) [12] 3 Comp. 1.2.8. (X 1.3.18) [13] 1 Comp. 3.5.7 (X–) [14] D.85 c.1 [15] Cod. 1.14(17).2 [16] 3 Comp. 5.21.4 (X 5.39.[illegible]) [17] Dig. 46.5.9. [18] 3 Comp. 1.4.1 (X 1.5.1) [19] 3 Comp. 2.9.1 (X 2.17.1) [20] 3 Comp. 1.3.7 (X 1.4.8)

7 [1] D.23 c.12 [2] C.30 q.4 c.6 [3] 1 Comp. 2.20.47 (X–)

si aliquid reprehensibile est in rescriptis quod non ualeat, xxxv. q.ix. Apostolice,[4] supra de rescript. Ad audientiam, lib. ii.[5] jo. *reprehendi*: Hoc ideo quia cum multa maturitate decoquitur, ut xxxv. q.ix. Apostolice.[6] Item dicit lex quod testamentum debet esse sine omni uituperatione, ut C. de edict. diui. Adri. l.ult.[7] sic infra de priuil. Cum olim, in fine.[8] jo. *sufficientem*: que dicatur sufficiens dixi xxi. q.i. c.i. Debet enim talis esse que sibi et suis sufficiat, l. di. Studeat,[9] et quod omnes aduenientes possit recipere, supra de prebend. c.ult. lib. i.[10] Et in hac sufficientia habetur ratio nobilitatis, ut xli. di. Non cogantur,[11] et scientie, ut in constitutione Innocentii, De multa,[12] et dignitatis, ut ff. de uariis et extraord. cog. l.i. § In honorariis[13] et ff. de usuf. Set et si quid § i.[14] jo. *mentio haberetur*: Hic aduerte quales condiciones intelligantur in rescriptis per que petuntur beneficia; una est si est clericus, ut hic et supra de transact. c. finali.[15] Item hec si uult residere in illa ecclesia, infra de instit. Tua nobis[16] et supra de prebend. Relatum, lib. i.[17] Item si est de terra illa, arg. lxxi. di. Hortamur.[18] C. de episc. et cleric. In ecclesiis.[19] Item ubicumque ecclesia iustam habet exceptionem, ut supra de rescript. Si quando.[20] Item si est dignus ut hic, et supra de elect. Nosti, lib. i.[21] Item si ecclesia sufficit pluribus, supra de instit. In congregandis, lib. ii.[22] Item et alia que dicam infra eodem, Super.[23] Item et hoc quod uacet de facto, ut infra de conces. preb. non uac. Cum nostris, lib. eodem.[24] jo.

8. CAVSAM QVE *probationes recipere*: per quod uidebatur quod testes possunt recipi lite non contestata. *fuerat inserenda*: Set errore scriptoris est postposita, et illud non nocet, ut C. de testa. Ambiguitates.[1] Hic

5 jo. *om.* PVc FLLu 6 quia] qui C^{ac}, *om.* FLu decoquuntur PC, dequoquitur Vc L 7 Item] Idem CVc FLLu 9 jo. *om.* PCVc FLLu que A Ab : qui PMd, Et C^{ac}Vc, quid FLLu dicitur PCVc FLLu 10 sufficiat sibi et suis *tr.* PCVcAbMd FLLu 12 ratio nobilitatis] rationabilitatis Vc L, rationabilitas Lu 14 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 15 Hic] Hoc PCVc, *om.* LLu intelligentur PC LLu, inuenies Vc 16 petantur FLLu est[1] *om.* PCVc FLLu 23 quod *om.* FLLu 24 lib. eodem. jo. *om.* PCVc FLLu nostris] unde uersus: Clericus indigena, dignus, pauper residensque *add.* FS N, Clericus–residensque *add.* P^{pc}C^{pc}Md^{pc}Lr^{pc}

8 2 possent PCVcAbMd FL 3 preposita PVcAbMd, proposita L^{ac}Lu

4 C.35 q.9 c.4 5 2 Comp. 1.2.5 (X 1.3.11) 6 C.35 q.9 c.4 7 Cod. 6.33.3 8 3 Comp. 5.16.2 (X 5.33.12) 9 D.50 c.39 10 1 Comp. 3.5.14 (X 3.5.12) 11 D.41 c.3 12 4 conc. Lat. c.38 (4 Comp. 3.2.4 [X 3.5.28]) 13 Dig. 50.13.1.10 14 Dig. 7.1.15(19).1 15 1 Comp. 1.27.6 (X 1.36.6) 16 3 Comp. 3.7.2 (X–) 17 1 Comp. 3.5.7 (X–) 18 D.71 c.8 19 Cod. 1.3(6).11 20 1 Comp. 1.2.5 (X 1.3.5) 21 1 Comp. 1.4.18 (X 1.6.9) 22 2 Comp. 3.6.2 (X–) 23 3 Comp. 1.2.10 (X 1.3.20) 24 3 Comp. 3.8.3 (X 3.8.6)

8 1 Cod. 6.23.24

patet quod in rescriptis secundum ius commune uerba sunt intelligenda, et supra de ⌜offic. del. Super[2] et lxxxv. Archidiaconum,[3] cum suis⌝ concordantiis. C. de inoffic. testa. Si quando,[4] secus est in priuilegiis, supra de decim. Ad audientiam, in fine.[5] De hoc plenius dicam, infra de consue. c.ult.[6] *receptione*: testium. *tardetis attente*: simile, supra de rest. spol. Audita, lib. i. in fine.[7]

9. CONSTITVTVS *reciperent*: Hic duo precipiuntur, scilicet quod recipiant eum in canonicum, et quod assignent ei prebendam si uacat. Numquid ergo si non possunt assignare prebendam, saltim tenentur eum eligere in canonicum? Arg. quod sic, infra de prebend. Dilectus[1] et infra de dolo et con. c.ii. in fine.[2] Arg. contra infra de offic. del. Cum super.[3] ff. quod cum falso tut. l.i. § i.[4] et ii. q.vi. § Diffinitiua, versu, 'Quandoque'[5] et ff. quemadmodum seruitus amitt. Si communem[6] et ff. de minor. Etiam et l. Tutor,[7] et arg. pro et contra inuenies ix. di. Si ad scripturas.[8] Finis huius uidetur dicere quod non, et secundum hoc erit unum mandatum, non duo. Set potest dici quod hoc ideo fuit quia hoc iuratum erat de certo numero canonicorum, alias non uideo quare non debuissent parere mandato, cum mandasset quod eligeretur ad uacantem uel ad uacaturam, unde ratione iuramenti non poterant augere numerum, nam simplex canonia auget numerum, supra de instit. In ecclesia, lib. ii.[9] jo. *certus esset numerus*: De iure communi certus debet esse numerus secundum facultates ecclesie, ut supra de instit. In congregandis, lib. ii.[10] et in authen. ut determinatus sit numerus cler. § i.[11] *mentionem*: Hec allegatio nichil proficit si ipsi uenerunt contra suam constitutionem, ut infra de pre-

4 commune ius *tr.* PCVc FLLu 5 offic.–suis PCVcAbMd FLLu : *om.* A Archidiaconum Ab : Florentinum *cett.* 6 secus] sicut Vc L^{ac}Lu, sic F priuilegio FLu 8 testium *om.* C F 8-9 *gl. s.v.* 'tardetis attente' *s.v.* 'attemptatum' PCVcAbMd FLLu

9 8 scripturas] sacras A Ab 9 erit] erunt FL^{ac}Lu 10 hoc[2]] hic PC^{ac} iuratum] iuramentum Vc, iurato Lu, *om.* L 13-14 numerum–auget *om.* FL^{ac}LuGHS N (*homoiotel.*) 14 canonia] canonica PVc^{pc}Ab, canoni Md jo. *om.* PVc FLu 15-16 De iure–lib. ii. *om.* MLr FLuGHS N (*homoiotel.*) 17 determinatus] taxatus C^{pc}Vc FL^{pc}Lu § i. *om.* PCVcMd FLLu 18 uenerint P FLLu, ueniunt CVcMd

2 1 Comp. 1.21.20 (X 1.29.15) 3 D.85 c.1 4 Cod. 3.28.35 5 1 Comp. 3.26.13 (X 3.30.12) 6 3 Comp. 1.3.7 (X 1.4.8) 7 1 Comp. 2.9.4 (X 2.13.4)

9 1 3 Comp. 3.5.6 (X 3.5.19) 2 3 Comp. 2.7.2 (X 2.14.6) 3 3 Comp. 1.18.2 (X 1.29.23) 4 Dig. 27.6.1.1 5 C.2 q.6 p.c.40 § 19 6 Dig. 8.6.10 7 Dig. 4.4.45(46) et 47(49) 8 D.9 c.7 9 2 Comp. 3.6.3 (X 3.7.2) 10 2 Comp. 3.6.2 (X–) 11 Auth. 1.3 (Nov. 11)

bend. Pro illorum.[12] *intelligatur*: Si in iuramento semper intelligitur auctoritas maioris excepta, ut hic dicitur et infra de iureiur. Venientes,[13] ergo non faceret contra iuramentum si ad mandatum pape illum reciperent. Item ex hoc sequitur quod numquam sit necessaria dispensatio in iuramento, quia si pape displicet iuramentum, numquam aliquis est ligatus iuramento si talis condicio inest iuramento. Item ex hoc sequeretur quod nemo esset periurus nisi cum pape placeret iuramentum. Vnde non dicas talem condicionem inesse, set ideo dicitur eius auctoritas excepta, quia ei non preiudicatur quin possit contrarium statuere. jo. *antequam*: Set quid si iurauerant antequam presentasset litteras? Idem uidetur, arg. supra de appell. Super, lib. i. in fine,[14] dumtamen non in fraudem factum esset, arg. supra de appell. Ad hec, lib. ii.[15] Arg. contra quia tempus date est considerandum, supra de rescript. Eam, lib. ii.[16] jo. *et irritum*: Ex hoc uidetur quod post sententiam possit obici de suggestione falsi, arg. infra de sent. et re iud. c.i. in fine[17] et de sent. et re iud. Causam, lib. ii.[18] infra de conces. preb. non uac. Cum nostris,[19] quia quicquid per litteras subreptitias factum est, retractatur, infra de offic. uic. c. unico,[20] etiam absente altera parte, ut infra de sent. et re iud. Cum olim,[21] arg. infra de sent. excomm. c.i.[22] ff. de iud. Si pretor.[23] xxxv. q.ix. Veniam.[24] Item quia exceptio falsi obicitur post sententiam, ut infra de probat. Licet,[25] et iste qui suggessit falsum, falsarius dicitur, ff. de falsis, Si quis obrepserit,[26] et est arg. ad hoc ff. quando act. de pecul. annal. est l.ii.[27] Item nec uidetur quod tales littere dent iurisdictionem, infra de offic. del. Ex litteris, in fine.[28] Econtra uidetur quia a sententia non est appellatum, unde transit in rem iudicatam. Datur enim iurisdictio per tales

20-21 excepta–si *om.* F 20 Venientes] Veniens $L^{ac}Lu$ (3 Comp. 2.15.1 [X 2.24.16] *male*) 23 displiceret FLLu est aliquis *tr.* PCVc FLLu 24 ligatus] legatus $C^{ac}Vc$ 25 placeret] displiceret A^{ac} Ab 27 jo. *om.* PVc FLLu 29 arg.] contra *add.* $L^{ac}Lu$ 30 esset] est Vc, *om.* C 30-31 de appell.–jo. *om.* F 31 jo. *om.* PCVc LLu 33 infra] supra VcAbMd FLLu et²] supra *add.* PCVc FLLu et re iud. *scripsi cum* L^{pc} : excomm. *codd.* 35 surreptitias PCVc FLLu 36 et re iud. *scripsi cum* A^{pc} : excomm. *codd.* 41 littere tales *tr.* PCVcMd FLLu 42 quia] quod P, qui C^{ac}

[12] 3 Comp. 3.5.9 (X 3.5.22) [13] 3 Comp. 2.15.5 (X 2.24.19) [14] 1 Comp. 2.20.10 (X 2.28.10) [15] 2 Comp. 2.19.2 (X 2.28.30) [16] 2 Comp. 1.2.3 (X 1.3.7) [17] 3 Comp. 2.18.1 (X–) [18] 2 Comp. 2.18.3 (X–) [19] 3 Comp. 3.8.3 (X 3.8.6) [20] 3 Comp. 1.17.1 (X 1.28.5) [21] 3 Comp. 2.18.2 (X 2.27.12) [22] 3 Comp. 5.21.1 (X 5.39.27) [23] Dig. 5.1.75 [24] C.35 q.9 c.5 [25] 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) [26] Dig. 48.10.29 [27] Dig. 15.2.2 [28] 3 Comp. 1.18.8 (X 1.29.29)

litteras licet per exceptionem elidatur, ut supra eodem, Si autem, lib. i.[29] Item quia pretextu noui auxilii non est retractanda sententia, infra de sent. et re iud. Inter.[30] Ad hoc dico quod tenet sententia talis nisi releuetur per appellationem uel supplicationem. Satis tamen credo quod possit subueniri uicto per in integrum restitutionem, si potest probare se probabiliter errasse, arg. supra de sent. et re iud. Causam, lib. ii.[31] nam propter probabilem errorem datur restitutio, ff. de in integ. rest. l.i.[32] ff. de instit. Habebat, in principio.[33] Vnde si aduersarius scienter impetrauit iudices suspectos, et post sententiam perpendo eos fuisse suspectos, credo quod uel iure communi uel saltim per in integrum restitutionem audiri post sententiam possum. Iure communi ex hoc quod scienter falsum suggessit principi, ut ff. de falsis, Si quis obrepserit,[34] unde quia per falsas allegationes optinuit tacendo uerum, post sententiam de hoc agi potest, ut ff. de iud. Si pretor,[35] nam eque agitur de falso cum supprimitur uerum, sicut cum suggeritur falsum, ut v. q.ult. Presbyteri.[36] jo.

10. SVPER LITTERIS *simplicitatem*: simplicitati subuenitur, infra de prebend. Cum uniuersorum.[1] infra de sent. excomm. Cum illorum[2] et infra de elect. Quod sicut, in fine.[3] de con. di.ii. c.iii. Similiter rusticitati subuenitur cum aliquid obmisit, ff. de uentre inspic. l.i. in fine.[4] ff. de edendo l.i. in fine; [5] item inperitie, ff. qui satis. cog. De die.[6] *simplicitatem* [*bis*]: instit. de legit. agn. suc. § Et hec.[7] ff. de suspect. tut. l.iii. § finali, contra.[8] *discretionem*: Per hanc decretalem cassate sunt uarie solutiones que recitabantur supra Intelleximus, de offic. del.[9] xxv. q.ii. Prescriptione.[10] jo. *nullatenus*: simile bene, ff. de excus. tut. Qui testamento.[11] *que quamuis*: simile ff. de contrahen. empt. Quod sepe § ult.[12] *dedissemus*:

47 uel] per *add.* CVc LLu, *om.* F 53 iuri FLu 54 possum PCVcMd FLLu : possit A Ab quod] quia PCVcMd FLLu 55 suggessit falsum *tr.* PCVcMd FLLu per] secundum LLu 58 jo. *om.* PCVc FLLu

10 1 simplicitati *om.* $FL^{ac}Lu$ 2 prebend.] probat. Ab Cum¹] illorum *add.* $C^{ac}VcMd$ $F^{ac}L^{ac}Lu$, *om.* Ab 4 aliquod FLLu 6 Et *scripsi* : Set *codd.* hec] hoc CVc FLu 8 de offic. del. Intelleximus *tr.* PCVcMd FLLu 9 jo. *om.* FLLu bene] bonum PCVcAbMd FLLu

[29] 1 Comp. 1.2.7 (X 1.3.9) [30] 3 Comp. 2.18.10 (X 2.27.20) [31] 2 Comp. 2.18.3 (X–) [32] Dig. 4.1.1 [33] Dig. 14.3.13 [34] Dig. 48.10.29 [35] Dig. 5.1.75 [36] C.5 q.6 c.4 § 2

10 [1] 3 Comp. 3.5.2 (X 3.19.8) [2] 3 Comp. 5.21.5 (X 5.39.32) [3] 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) [4] Dig. 25.4.1.15 [5] Dig. 2.13.1 [6] Dig. 2.8.8 [7] Inst. 3.2.3a [8] Dig. 26.10.3.18 [9] 1 Comp. 1.21.11 (X–) [10] C.25 q.2 p.c.16 § 1 [11] Dig. 27.1.37(40) [12] Dig. 18.1.35.8

Ad hoc quod rescriptum teneat, oportet ut nichil supprimatur ex hiis que possunt mouere animum principis ad denegandum rescriptum. Et primo quidem tota series negotii exprimenda est, ut supra de cohabit. cleric. Super eo, in fine[13] et supra qui filii sint legit. Causam,[14] item processus negotii, ut infra de sent. et re iud. Inter,[15] item exceptio proposita, infra de procurat. In nostra,[16] item causa facti, ut supra de institut. Veniens, lib. ii.[17] et infra ne clerici uel monach. c.ii.[18] et C. de adopt. l.iii.[19] et extra. iiii. eodem, Dilectus,[20] item modus facti, ut supra de spon. De muliere, lib. i.[21] C. de trans. Responsum,[22] item condicio, supra de transact. c.ult. lib. i.[23] et ff. de in ius uoc. Set etsi § ii.[24] item consuetudo loci, supra de prebend. Relatum, lib. i.[25] item non solum ea que sunt iuris, set etiam ea que sunt tantum facti, ut infra de concess. prebend. Cum nostris,[26] item nomen rei petite, si littere sunt reuocatorie, ut supra de dolo et con. c.ii.[27] item transactio, supra de decimis Ex multiplici,[28] item locus, ut infra de sent. excomm. c.i.[29] de pen. di.i. Aut facta,[30] ff. quod metus causa. Non est uerisimile,[31] item sententia, ut infra de fide instrum. Inter,[32] item confirmatio, ut supra de hiis que fiunt ab episcopo Cum nos,[33] item constitutio, ut supra capitulo proximo, item dignitas, ut supra eodem, Ad aures, lib. i.[34] item et alia que dixi supra eodem, Cum adeo,[35] item iuramentum, ut supra de rest. spol. Conquestus, lib. ii.[36] item et tempus et alie circumstantie sine quibus ad ueritatem non peruenitur, xxiii. q.viii. Occidit,[37] uel si tacuit iudicem esse consanguineum suum, ut supra de appell. Postremo,[38] uel etiam affinem, ut iii. q.v. Similiter et c. Accusatores[39]

11 quod] ut PCVcMd FLLu nichil oportet ut *tr.* Vc F^{ac}, oportet *om.* Md nichil] nil PVc 14 eo PC : hoc A Ab FL^{ac}Lu, hec Vc, *om.* Md 15 item] et *add.* PCVc FLu 17 C.] ff. FL^{ac}Lu (Dig. 1.7.3 *male*) 18-19 De muliere–de trans. *om.* FL^{ac}Lu 21 Relatum *om.* P^{ac}Vc F^{ac}L^{ac}Lu, Referente L^{pc} (1 Comp. 3.5.9 [X 3.5.7]) ea *om.* LLu 22 ea *om.* LLu tantum *om.* FLLu 29-30 item^{1}–lib. ii. *om.* Lu (*homoiotel.*) 30 et^{1} *om.* PCVc FLLu tempus] episcopus Ab F^{ac}Lu 33 q.v. N : q.iiii. A PCVcAbMdMLr LG^{pc}H, q.iii. FLuG^{ac}S Similiter *scripsi* : Siluester A Ab, S. CVcMLr F, S. e. Md, *om.* P LLuGPsS

[13] 1 Comp. 3.2.8 (X 3.2.5) [14] 1 Comp. 4.18.4 (X 4.17.4; 1.29.17; 2.14.3) [15] 3 Comp. 2.18.10 (X 2.27.20) [16] 3 Comp. 1.22.1 (X 1.38.4) [17] 2 Comp. 3.6.5 (X–) [18] 3 Comp. 3.38.2 (X 5.37.9) [19] Cod. 8.47(48).3 [20] 4 Comp. 1.2.3 (X 1.3.26) [21] 1 Comp. 4.1.5 (X 4.16.3) [22] Cod. 2.4.15 (Vt responsum) [23] 1 Comp. 1.27.6 (X 1.36.6) [24] Dig. 2.4.10.2 [25] 1 Comp. 3.5.11 (X 3.5.9) [26] 3 Comp. 3.8.3 (X 3.8.6) [27] 1 Comp. 2.10.2 (X 2.14.2) [28] 1 Comp. 3.26.17 (X 3.30.3) [29] 3 Comp. 5.21.1 (X 5.39.27) [30] De pen. D.1 c.19 [31] Dig. 4.2.23 [32] 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) [33] 1 Comp. 3.9.3 (X 3.10.3) [34] 1 Comp. 1.2.6 (X 1.3.8) [35] 3 Comp. 1.2.7 (X 1.3.17) [36] 2 Comp. 2.7.2 (X–) [37] C.23 q.8 c.14 [38] 1 Comp. 2.20.45 (X 2.28.36) [39] C.3 q.5 c.10 et c.12

et ff. de iniur. Lex Cornelia, i. responso,[40] uel singulari sermone usus est pro plurali, ut ff. de act. empt. Iulianus § Item Iulianus.[41] Si tamen aliqua modica sunt, non est necesse illa pronuntiari, ff. de edil. edic. l.i. § Set sciendum[42] et ff. de uent. inspic. l.i. in fine.[43] ⌜Item si aliqua turpia omittantur, non nocet, ut i. q.iiii. § Item peccato, Acor.[44] xxxii. q.iiii. In eo.[45] jo.⌝ *procedendum*: ⌜C. de falsis, Nec exemplum,[46] contra, ubi dicitur quod nisi dolo suggeratur falsum quod iudex procedat.⌝ *forsan*: Hoc ideo dixit quia si euidens est iurisdictionem ei non esse datam per litteras, nec ipse partes citabit, nec citatus uenire tenetur, etiam ad allegandum priuilegium, ut iiii. q.iii. Liberti[47] et dixi iii. q.ii. Si episcopus.[48] Set si de hoc dubium est, tunc ratione dubitationis potest cognoscere an iurisdictio sit sua, sic supra de appell. Si duobus, lib. i.[49] ff. de iudic. l.ii. § ult. et l. Si quis,[50] sic ff. ad municip. De iure,[51] nam ratione dubitationis iudicium consistit inter liberum et seruum, ut ff. de liberali causa, Ordinata.[52] jo.

11. EDOCERI *ad conuentus*: Nota quod prelatus conuenitur nomine conuentus ut hic dicitur, licet ipse sit pars conuentus, ut infra de conces. preb. non uac. Post electionem[1] et ff. quando appell. sit l.i. § Solet,[2] set hoc ideo est quia ecclesia est in ipso prelato, ut vii. q.i. Scire,[3] et est simile, ff. de annuis leg. Annua.[4] Set non semper nomine ecclesie intelligitur episcopus, ut de testa. Requisisti.[5] xii. q.ii. Illud[6] et q.iii. Pontifices[7] et ff. de rebus dub. Ciuibus.[8] Qui ergo uult ecclesiam conuenire, debet conuenire ipsum prelatum, quia si conueniret ipsam ecclesiam,

34 uel] si *add.* PCVc FLLu 35 pro plurali] pplurari Lu, appellari L^{ac}, improbabili F Iulianus^{2}] infra de crim. fal. Quam graui *add.* A^{2} (3 Comp. 5.11.3 [X 5.20.6]) 36 l.i. *om.* Vc FLLu 37 Set *scripsi* : *om. codd.* 37-39 Item–jo. A PCAbMd : *om.* VcM^{ac}Lr FLLuGHPsS N 39-40 C. de falsis–procedat PCVcMdMLr FLLuGHPsS N : *om.* A Ab 41 dixit] dixi Vc, dicit FLLu 42 tenetur uenire *tr.* PCVc F ad *om.* CVc 44 dubitationis A CAbMd : dignitatis PVc F^{ac}L^{ac}Lu 48 jo. *om.* PCVc FLu

11 4 prelato ipso *tr.* FLu 5 leg.] legata *add.* A Md L^{pc}, leg. *add.* C, *post* annua, legata *add.* Ab 7 ecclesiam uult *tr.* PCVcMd FLu, conuenire ecclesiam *tr.* L 8 prelatum ipsum *tr.* Vc FLu ipsam *om.* PCVcAbMd FLLu

[40] Dig. 47.10.5.1 [41] Dig. 19.1.13(14).6 [42] Dig. 21.1.1.7 [43] Dig. 25.4.1.15 [44] C.1 q.4 p.c.11 [45] C.32 q.4 c.12 [46] Cod. 9.22.20 [47] C.4 q.3 c.3 § 41 [48] C.3 q.2 c.8 [49] 1 Comp. 2.20.7 (X 2.28.7) [50] Dig. 5.1.2.8 et 5.1.8 [51] Dig. 50.1.37 [52] Dig. 40.12.24

11 [1] 3 Comp. 3.8.4 (X 3.8.7) [2] Dig. 49.4.1.3 (Solent) [3] C.7 q.1 c.7 [4] Dig. 33.1.20 [5] 3 Comp. 3.19.3 (X 3.26.15) [6] C.12 q.2 c.47 [7] C.12 q.3 c.3 [8] Dig. 34.5.2

posset ecclesia petere indutias nominando prelatum, ut supra de sent. et re iud. Dilecti, lib. ii.[9] infra ut lite non con. Quoniam frequenter, in fine,[10] et si aliquid fieret sine auctoritate prelati, totum retractaretur, ut supra de iud. Causam, lib. ii.[11] et xvi. q.i. Monachi,[12] sicut nec filius conuenitur quamdiu est in patris potestate, ut C. de bon. mat. l.i.[13] et C. de annali except. l.i. in fine,[14] et ecclesia patri comparatur, lxviii. di. Quorum uices.[15] Si enim conuentus posset conuenire uel conueniri, tunc mortuo prelato posset prescribi contra ecclesiam uacante sede, quod non est uerum, ut supra de prescript. c.i. et c. De quarta.[16] Numquam ergo est ipsum collegium conueniendum nisi habeat auctoritatem prelati, et ille constituat sindicum, ut C. de episcop. Omnes § Hoc nichilominus[17] et arg. xii. di. Non licet.[18] Si autem est dissensio inter prelatum et ecclesiam adeatur superior, et ille constituet curatorem ad litem, ut instit. de auctor. tut. § ult.[19] Set numquid prelatus tenetur cauere de rato? Non uidetur, sicut nec tutor, si constet de tutore, ut ff. de admin. tut. Decreto,[20] nec actor uniuersitatis, ut ff. quod cuiuscumque uniuer. Item § Actor.[21] Idem uidetur de prelato cum ipse habeat legitimam administrationem, arg. C. de admin. tut. l.iiii. § Defensor,[22] et est arg. ad hoc vii. q.i. Quia, in fine.[23] Item quia prelati comparantur tutoribus, ut in authen. de eccles. tit. § ult. coll. ix.[24] supra iii. q.ii. Quia, in fine.[25] jo. *nisi forte*: Bene dicit 'forte', quia etsi essent discreta, tamen auctoritas prelati requiritur in agendo et defendendo, ut supra de iud. Causam, lib. ii.[26] Nec prelatus sine capituli auctoritate, nec capitulum sine prelati auctoritate litigabit, xii. q.ii. Placuit.[27] Vel ideo dicit 'forte', quia si sunt discreta et non auctoritate maioris, hoc non preiudicat aliis, quia pactum ipsorum non potest

---

10 Dilectus A Ab 11 retractabatur Vc Lu, retractabitur F 13 potestate patris *tr.* FLLu 15 uel conueniri *om.* C^{ac} L^{ac}Lu tunc *om.* LLu 17 Numquam] Numquid F^{ac}Lu 19 ille] iste FLu 21 adeatur] addatur F^{ac}Lu superiori C F curatorem] procuratorem FLLu 23 constet de tutore] constat quod est tutor PCVc FL, *om.* Lu (*homoiotel.*) 24 actor] auctor A^{ac} PC L^{ac}Lu 25 administrationem legitimam *tr.* Vc F^{pc}LLu 26 l.iiii.] l.iii. PCVcAbMd FLLu 28 supra] et PCVc FLLu in fine jo. *om.* PCVc FLLu 30 ut] arg. PCVc FLLu 33 pactum] ipsum *add.* PCVcMd LLu, priuatum *add.* F^{pc}

---

9 2 Comp. 2.18.1 (X–) 10 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) 11 2 Comp. 2.1.2 (X 2.1.9) 12 C.16 q.1 c.35 13 Cod. 6.60(59).1 14 Cod. 7.40.1.2 15 D.68 c.6 16 1 Comp. 2.18.1 (X 2.26.1) et c.4 (X 2.26.3) 17 Cod. 1.3(6).32.4 18 D.12 c.1 19 Inst. 1.21.3 20 Dig. 26.7.24(25) 21 Dig. 3.4.6.3 22 Cod. 5.37.28.3 (l.ult. § Defensionem) 23 C.7 q.1 c.18 24 Auth. 9.6 (Nov. 131).15 25 C.3 q.2 c.9 26 2 Comp. 2.1.2 (X 2.1.9) 27 C.12 q.2 c.51

derogare iuri publico, infra de testa. Requisisti[28] et C. de diuid. tut. l.ii.[29] sic C. de pact. Debitorum et l. Pactum.[30]

12. CVM DILECTA *memoratum abbatem*: in alia parte capituli. *insertus fuerat*: ⌜specialiter, non generaliter, ut supra eodem, Pastoralis.[17]⌝ *transponentes*: Nota in rescriptis ordinem sequendum, ut hic et supra eodem, Causam[2] et xliii. di. Sit rector, in fine[3] et iii. q.vii. In grauibus[4] et ii. q.i. Inprimis[5] et ff. de usuf. Quotiens.[6] Ordo enim uerborum indicat ordinem processus, ut de con. di.ii. In Christo,[7] ff. de Trebell. Heredes, in fine.[8] Arg. contra infra de sent. et re iud. Causam[9] et C. de appell. l.i.[10] Set quare non confirmat hic quod iuste factum est, solis aliis cassatis, ut infra de prebend. Dilectus,[11] infra de priuil. Cum olim?[12] Respon. Quia hic excesserant fines mandati, uel ideo quia cum principale fuit cassatum, ergo et accessorium, ut infra de fide instrum. Inter, in fine,[13] sic ii. q.vi. Si quis, ex pluribus.[14] jo.

13. PLERVMQVE *malitiis*: infra qui matrim. accus. pos. Significante,[1] infra de sent. excomm. Sicut,[2] ff. de rei uind. In fundo.[3] *postquam copiam*: Tunc enim primo incipit habere copiam agendi, cum habet copiam iudicis, ff. de diuer. tempor. pres. l.i.[4] sic ii. q.vi. § Biduum.[5] Scripserunt tamen quidam quod a tempore presentationis litterarum currit hoc tempus, ut supra de appell. Super.[6] Alii dicunt quod a tempore date, ut supra eodem, Constitutus, in fine,[7] et est arg. ad hoc supra de testi-

---

34 diuid. tut.] ammin. tut. FLLu (Cod. 5.37.2)

12 2 specialiter–Pastoralis PCVcMdM FLLuGHS N : *om.* A AbLr 3 Nota *om.* Vc FL^{ac}Lu 4 Sit CAbMd FLLu : Si A PVc 5 Inprimis] C. de appell. l.ii. *add.* A^{2} (Cod. 7.62.2) enim *om.* FL^{ac}Lu 7 et re iud. *scripsi* : excomm. *codd.* 8 hic] id PCVc FLLu, hoc Md 9 Cum *scripsi* : *om. codd.* 10 excesserat PCVcAbMd FLLu quia] qui A, quod Ab 11 vi.] vii. A VcAb FLLu 12 jo. *om.* PCVc FLLu

13 1 infra] sic *praem.* PCVc FL Significante] Significauit A Ab, Significasti FL^{ac}Lu 3 copiam habere *tr.* FLLu 5-6 hoc tempus currit *tr.* FLLu 7 Constitutis A PCVc^{pc}Ab

---

28 3 Comp. 2.19.3 (X 3.26.15) 29 Cod. 5.52.2 30 Cod. 2.3.25 et 26

12 1 3 Comp. 1.2.3 (X 1.3.14) 2 3 Comp. 1.2.8 (X 1.3.18) 3 D.43 c.1 4 C.3 q.7 c.5 5 C.2 q.1 c.7 6 Dig. 7.1.34 7 De con. D.2 c.82 8 Dig. 36.1.59(57) 9 3 Comp. 2.18.4 (X 2.27.14) 10 Cod. 7.62.1 11 3 Comp. 3.5.6 (X 3.5.19) 12 3 Comp. 5.16.4 (X 5.33.14) 13 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) 14 C.2 q.6 c.31 § 2

13 1 3 Comp. 4.13.3 (X 4.18.5) 2 3 Comp. 5.21.13 (X 5.39.39) 3 Dig. 6. 1.38(39) 4 Dig. 44.3.1 5 C.2 q.6 c.29 6 1 Comp. 2.20.13 (X 2.28.12) 7 3 Comp. 1.2.9 (X 1.3.19)

bus Causam, lib. i.[8] Alii ab eo tempore quo composuit sarcinulas, ff. ex quibus causis maiores, Ab hostibus.[9] Set hec littera eis contradicit. Hodie iure nouo potior est condicio occupantis, licet littere sue non faciant mentionem priorum, ut in constitutione Innocentii, Vt debitus,[10] quod qualiter sit intelligendum, ibi dixi. Hodie ergo non datur spatium anni ad exhibendum priores litteras, nam qui preuenit alterum in exhibendo, illius littere preualent, dumtamen alter alterius diligentiam non preueniat, xvi. q.iii. Placuit,[11] arg. extra.iiii. de appell. Oblate,[12] et sic adhuc tenet illud, supra eodem, Si autem, lib. i.[13] Set quid dices si prior non est usus litteris suis usque ad annum, similiter secundus non utatur suis litteris usque ad annum, numquid incipient conualescere prime? Arg. quod sic, supra de foro compet. Ex transmissa,[14] uel numquid est hic melior condicio occupantis, uidetur quod neutre ualent, arg. xxxii. q.vi. Nichil.[15] Iniquum est communem malitiam uni esse pene et alteri esse premio, ff. de except. do. Apud § Marcellus.[16] Arg. contra infra de except. Cum ecclesiastice.[17] supra de diuor. Significasti.[18] Item uidetur quod littere rei prevaleant quia lites sunt restringende, ut in constitutione Innocentii, Nonnulli,[19] quia cum iura sunt obscura, potior est condicio rei, ut infra de fide instrum. c.i. in fine.[20] jo. *uel negligentia*: dissoluta que dolo comparatur, ff. mandati, Fideiussor, in principio.[21] Si enim dolo caret, non uidetur esse in mora, ff. de reg. iuris, Qui sine dolo.[22] Set nonne perpetue debent esse littere principis, C. de diuer. rescript. Falso?[23] Sic unde usque ad xxx. annos ualerent littere, nisi secunde essent impetrate. Et licet secunde essent impetrate, dumtamen non essent prius exhibite, prevalerent prime, licet exhibeantur post spatium anni. jo.

9 hostibus] § Set quod simpliciter *add.* A[2] (§ 3) 11 priorum] primarum LLu 14 non *om.* F[ac]L[ac]Lu 15 arg.] et PCVc, ut FL[ac]Lu 17 suis[1]–suis[2] *om.* VcAb (*homoiotel.*) utitur P, utetur CMd FLLu 18 prime conualescere *tr.* PCVc FLLu 21 est] enim *add.* PCVc FLLu 26 jo. *om.* PC FLLu 30 ualent P F 31-32 preualent P FL 32 jo. *om.* PC FLLu

[8] 1 Comp. 2.13.10 (X 2.20.11) [9] Dig. 4.6.15 [10] 4 conc. Lat. c.35 (4 Comp. 2.12.3 [X 2.28.59]) [11] C.16 q.3 c.15 [12] 4 Comp. 2.12.1 (X 2.28.57) [13] 1 Comp. 1.2.7 (X 1.3.9) [14] 2 Comp. 2.2.2 (X 2.2.6) [15] C.32 q.6 c.1 [16] Dig. 44.4.4.13 [17] 3 Comp. 2.16.2 (X 2.25.3) [18] 1 Comp. 4.20.4 (X 4.19.4) [19] 4 conc. Lat. 37 (4 Comp. 1.2.5 [X 1.3.28]) [20] 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) [21] Dig. 17.1.29 (Si fideiussor) [22] Dig. 50.17.63(64) [23] Cod. 1.23(26).2

3. DE CONSVETVDINE

1. Ex litteris *consuetudinibus*: Eque enim punitur transgressor consuetudinis ut canonis, ut xi. di. In hiis.[1] Que autem requiruntur ad hoc quod consuetudo iuri preiudicet, plene dixi viii. di. Frustra.[2] jo. *nullum usum*: Ex hoc sequitur quod omnes Dacii sunt furiosi uel rustici uel milites. Furiosi enim non condunt testamentum, ut infra de succes. ab intest. Cum dilectus;[3] similiter rustici et milites non seruant solempnitates testamentorum, ut instit. de testa. mil. § ii.[4] C. de testa. Hac consultissima.[5] jo. *religiosis locis*: In hiis enim que locis religiosis relinquuntur non requiritur solempnitas testamentorum, ut supra de testa. Relatum, lib. i.[6] *huiusmodi signum*: Sic anulus est signum inuestiture, ut infra de hiis que fiunt a maiori parte cap. Ex ore,[7] et inuestitura est signum tradite possessionis, ut infra de donat. Per tuas.[8] Sic augmentatio corone est signum rerum oblatarum, infra de succes. ab intest. Cum dilectus;[9] sic anulus est signum matrimonii, xxx. q.v. Femine;[10] sic instrumentorum traditio est signum renuntiationis querele, ut supra de maior. et obed. Sane, lib. ii.[11] Sic ergo apprehenditur quandoque possessio sine re ut per claues, ff. de contrahen. empt. Clauibus,[12] per instrumenta, ut C. de donat. l.i.[13] per uisum, ut ff. de acquir. pos. Quod meo;[14] item cum quis rem suam uult possidere nomine alterius, ff. de rei uind. Quedam.[15] Hoc tamen certum est quod licet ecclesia non apprehendat possessionem rei sibi collate, quod dominium sine possessione adhipiscitur, ut C. de sacrosan. eccles. Vt inter.[16] jo.

2. Ad nostram *consuetudo minus*: Arg. quod consuetudo non preiudicat circa iudicia, ut di.xi. Consuetudinis,[1] supra de consue. Ceterum, lib. i.[2]

3.1 1-3 *gl. s.v.* 'usus consuetudinis' PCMd FLLu, *s.v.* 'optentu consuetudinis' VcAb 2 ut[1]] et FLLu 3 quod] ut PCVcAbMd FLLu jo. *om.* PCVc FLLu 4-8 Ex hoc–jo. *om.* L 4 sequitur] patet Vc FLu Dacii] Daci PCAbMd, clerici Vc F[ac]Lu sint CVc furiosi] famosi Vc FLu 5 Furiosi] Famosi F[ac]Lu 6 Cum dilectus *om.* FLu milites et rustici *tr.* PCVc Lu 8 jo. *om.* PCVc FLu religiosis locis *tr.* PCVcMd FLLu 10 lib. i. *om.* PCVc FLu 12 tradite] tradito L[ac]Lu[ac] 16 quandoque apprehenditur *tr.* PCMd FLLu 17 instrumentum Vc FLu 22 Vt *om.* PVc Lu

2 2 ut] dixi *add.* FLLu lib. i.] contra *add.* FLLu

3.1 [1] D.11 c.7 [2] D.8 c.7 [3] 3 Comp. 3.20.1 (X 3.27.3) [4] Inst. 2.11.2 [5] Cod. 6.23.21 [6] 1 Comp. 3.22.10 (X 3.26.11) [7] 3 Comp. 3.12.1 (X 3.11.3) [8] 3 Comp. 3.18.2 (X 3.24.4) [9] 3 Comp. 3.20.1 (X 3.27.3) [10] C.30 q.5 c.7 [11] 2 Comp. 1.15.1 (X 1.9.7) [12] Dig. 18.1.74 [13] Cod. 8.53(54).1 [14] Dig. 41.2.18 [15] Dig. 6.1.77 [16] Cod. 1.2(5).23(20)

2 [1] D.11 c.4 [2] 1 Comp. 1.3.2 (X 4.5.4 et 3.24.3)

supra de re iud. c. finali, lib. i.[3] supra de testa. Ad hec, lib. i.[4] contra supra de symon. Non satis.[5] ff. communia predi. Venditor,[6] contra supra de offic. arch. Cum satis, lib. i.[7] infra de eo qui mitt. in pos. c.ii.[8] contra. jo. *suo iudice*: Sicut praue intellexit questionem, sic respondit, ut de con. di.ii. Prima.[9] Numquid enim iudex tenetur querere consilia sapientum, ut xx. di. De quibus,[10] nec iudici licet a responsis prudentum deuiare, instit. de iure nat. § Responsa,[11] nec etiam secundum suam set secundum aliorum opinionem iudicabit, iii. q.vii. Iudicet [12] et infra de uerb. sign. Cum olim? [13] Habitis itaque consiliis aliorum, ipse iudex ore suo iudicat, et sic seruatur et ibi et ubique, nisi sint illustres persone que per alios ferunt sententias, ut C. de sent. ex peric. recit. l.ii.[14] jo.

3. QVANTO *celsiorem*: simile, xi. q.iii. Precipue,[1] xl. di. Homo.[2] *soli debent episcopi*: ut lxviii. di. Quamuis,[3] xcv. di. Presbyteros.[4] *cum diuturnitas*: ut xxxiii. q.v. Quod Deo,[5] supra de symon. Non satis.[6] *ininiter*: de con. di.i. Sicut.[7]

4. CVM INTER *ecclesia suo loco*: Sic ergo ecclesia supponit aliquem locum interdicto, similiter decanus solus, ut infra de appell. Dilecto.[1] Arg. contra supra de excess. prelat. c.i.[2] ubi dicitur quod solus episcopus hoc non potest, et supra de hiis que fiunt a maiori parte cap. Quesiuit, lib. ii.[3] jo. *campanis pulsatis*: In hoc male fecerunt quia nec illud licet priuilegiatis, ut infra de uerb. sign. c.i.[4] *suam credens intentionem*: et male forte, ut xvi. q.ult. Nullus.[5] supra de iure patron. Ex diligenti.[6] x. q.i.

---

3 supra–lib. i.[1] *om.* FL[ac]Lu (*homoiotel.*) 5 arch.] ord. A Ab jo. *om.* PCVc FLLu 7 sapientium Vc FLLu 8 prudentium LLu 9-10 opinionem aliorum *tr.* FLLu 11 Habitis] Habeamus FL[ac]Lu iudex *om.* FLLu sic seruatur et *om.* FLLu 12 et ibi et *om.* Vc sint] fuit Vc, *om.* FLLu 13 jo. *om.* PCVc FLLu

3 3-4 de con. di.i. Sicut *glossae praecedenti in fine iungunt* PCVcAbMd FLLu, 'ininaniter' *ante* de con. *add.* Ab

4 1-5 *gl. s.v.* 'ecclesiam beati' PC 5 jo. *om.* PCVc FLLu illud licet *om.* FL[ac]Lu

---

[3] 1 Comp. ~~2.20.47 (X–)~~ [4] 1 Comp. 3.22.5 (X 3.26.8) [5] 1 Comp. 5.2.7 (X 5.3.8) [6] Dig. 8.4.13(14) [7] 1 Comp. 1.15.4 (X 1.23.4) [8] 3 Comp. 2.8.2 (X 2.15.3) [9] De con. D.2 c.44 [10] D.20 c.3 [11] Inst. 1.2.8 [12] C.3 q.7 c.4 [13] 3 Comp. 5.23.8 (X 5.40.24) [14] Cod. 7.44.2

3 [1] C.11. q.3 c.3 [2] D.40 c.5 [3] D.68 c.4 [4] D.95 c.2 [5] C.33 q.5 c.4 [6] 1 Comp. 5.2.7 (X 5.3.8) [7] De con. D.1 c.11

4 [1] 3 Comp. 2.19.13 (X 2.28.55) [2] 1 Comp. 5.27.1 (X 5.31.1) [3] 2 Comp. 3.9.2 (X 3.11.2) [4] 3 Comp. 5.23.1 (X 5.40.17) [5] C.16 q.7 c.18 [6] 1 Comp. 3.33.6 (X–)

Nouerint.[7] Arg. contra infra de restit. in integ. Auditis.[8] jo. *ecclesiastice discipline*: Notandum nec prescriptio nec consuetudo prodest contra obedientiam, ut hic et infra eodem, Cum dilectus [9] et infra de prescript. c.i. et ii. et c. Cum ex officii [10] et xviii. q.ii. Abbatibus,[11] sic nec transactio, supra de transact. Preterea, lib. ii.[12] Arg. contra infra de prescript. Auditis,[13] set illud est allegatio. Item contra infra de priuil. Cum olim [14] et supra de prescript. De quarta [15] et infra de capell. monach. Dilectus,[16] supra de cens. Sopite, lib. ii.[17] Set in omnibus illis non prescribitur exemptio, nisi si tanto tempore soli pape subfuissent: tunc prescripsissent obedientiam contra suum episcopum. Immo potius tunc diceretur prescribi quam prescripsisse. jo. *ianuis clausis*: Licet non prescribatur hic obedientia, tamen prescribitur hic in sententia interdicti: eadem ratione uidetur quod in sententia excommunicationis. Vel dic quod hoc ius non habent ex prescriptione, set potius ex libera concessione pape. jo.

5. CVM OLIM *eius precibus*: Per hoc uidetur quod noua dignitas non potest construi nisi auctoritate pape, ut xxii. di. c.i. C. de offic. prefect. Afric. In nomine.[1] Et quia si una dignitas construitur, oportet quod alia minuatur, ut xcix. di. Nullus et c. sequenti.[2] Set non est hoc uerum, ut supra de eccles. edif. Ad audientiam [3] et xii. q.ii. Bone [4] et ff. de oper. pub. Opus.[5] Set qualiter hic datur priuilegium dignitati que non est, contra id, supra de eccles. edif. Ad audientiam, lib. ii? [6] Sicut nec seruitus acquiritur predio quod non est, ff. commun. pred. l.i.[7] Arg. contra ff. de seruit. rust. pred. Labeo [8] et ff. de seruit. urb. pred. Si seruitus.[9] Set hic datur potius priuilegium ecclesie quam dignitati que nondum est. jo. *aliis*

---

8 jo. *om.* PCVc FLLu 9 Notandum] quod *add.* C[pc]Vc[pc] F 13-14 de priuileg.–infra PCVcAbMd FLLu : *om.* A (*homoiotel.*) 15 exemptio] exceptio PVcMd F[ac]L[ac]Lu, exeptio Ab, contra obedientiam C 16 si *om.* C[pc]VcAbMd FL[ac]Lu prescripsisset PCMd F, prescripserunt Ab 17 prescripti PCMd 18 jo. *om.* PC[ac]Vc FLLu 21 jo. *om.* PCVc FLLu

5 2 construi] constitui C[ac]VcAb 3 Et *om.* PCVc FLLu quod] ut PCVc FLu 4 xcix.] xc. A P[ac]CVc F[ac]L[ac]Lu 7-8 acquiritur A Ab : aque PCVcMd FLLu 9 ff. *om.* PCMd FLLu 9-10 potius datur *tr.* PCVcAbMd LLu 10 que] quod FL[ac]Lu jo. *om.* PVc FLLu

---

[7] C.10 q.1 c.6 [8] 3 Comp. 1.24.2 (X 1.41.3) [9] 3 Comp. 1.3.7 (X 1.4.8) [10] 3 Comp. 2.17.1,2,6 (X 2.26.11,12,16) [11] C.18 q.2 c.18 [12] 2 Comp. 1.16.4 (X 1.36.9) [13] 3 Comp. 2.17.5 (X 2.26.15) [14] 3 Comp. 5.16.4 (X 5.33.14) [15] 1 Comp. 2.18.6 (X 2.26.4) [16] 3 Comp. 3.29.1 (X 3.37.2) [17] 2 Comp. 3.25.2 (X 3.39.14)

5 [1] Cod. 1.27(30).2 [2] D.99 c.4,5 [3] 2 Comp. 3.26.4 (X 3.48.5) [4] C.12 q.2 c.74 [5] Dig. 50.10.3 [6] 2 Comp. 3.26.4 (X 3.48.5) [7] Dig. 8.4.1 [8] Dig. 8.3.10 [9] Dig. 8.2.23(22)

ecclesiis Anglicanis: Nisi hoc expressisset, teneretur sequi consuetudinem metropolitane ecclesie, xii. di. De hiis,[10] supra de censibus Cum apostolus.[11] *biennio*: Non uidetur quod tale priuilegium pereat nisi spatio decennii, ff. de nundi. l.i.[12] *exequi*: Licet enim nuda pollicitatio facta fuerit, cogitur eam adimplere, ff. de pollicit. l.ii.[13] et xii. q.ii. Quicumque.[14] jo. *rationabilibus*: ff. de leg. ii. Quidam.[15] *eius saluis*: Vt quilibet habeat honorem, curam, et gradum quem ex consuetudine prisce ordinationis meruit, ut C. de offic. prefect. urb. l.ult.[16] *preiudicio*: Arg. quod licet uerba priuilegii generaliter loquantur, non tamen sunt interpretanda in aliorum lesionem, infra de trans. episcop. Licet, in fine,[17] infra de offic. ord. Licet,[18] et dixi supra titulo i. Causam.[19] Item arg. quod in dubio recurritur ad consuetudinem uicinarum ecclesiarum, ut supra de cognat. spir. c.iii.[20] ff. de fundo instr. Cum de lanionis § Asinam,[21] ff. de reg. iur. Semper in stipulationibus.[22] Item arg. quod in obscuris semper interpretandum est ut nulli sit captiosum, ut ff. de reg. iur. Quotiens,[23] infra de censibus Ex parte,[24] infra eodem, c.ult.[25] jo.

6. CVM VENERABILIS *deserendi*: Sicut enim abbas subiectus episcopo sine eius licentia non potest renuntiare, ut xviii. q.ii. Abbas,[1] sic nec subiectus pape sine pape licentia. Tamen ex sola electione consequuntur abbates exempti ius administrationis, ut in constitutione Innocentii, Nichil est,[2] sicut et archiepiscopi transmontani, infra de elect. Quod sicut.[3] jo. *consuetudo*: Alias tamen circa electiones attenditur consuetudo,

---

11 teneretur A Ab : non *praem.* PCVcMd L, non tenetur FLu 14 pollicitatio PCVcAbMd FLLu : postulatio A facta A Ab : *om.* PCVcMd FLLu 15 eam cogitur *tr.* FLLu 16 jo. *om.* PCVc FLLu ff.–Quidam *gl. praecedenti in fine iungunt* FLLu Vt] Et FL^{ac}Lu 17 quem] quam Vc, quod FL^{ac}Lu 20 trans. episcop. *scripsi cum* F^{pc}L^{pc} : postul. A PCVcAbMd F^{ac}L^{ac}Lu 20-21 in fine–Licet *om.* FLLu (*homoiotel.*) 21 titulo i. PCMd FLLu : titulo Vc, eodem c. A Ab 24 obscuris] ita *add.* Ab 25 est] ita *add.* PCVcMd FLLu, *om.* Ab

6 2 eius *om.* FLLu q.ii. CAb^{pc}Md^{pc} : di. A PVcAb^{ac} FLLu 3 licentia pape *tr.* P F consequentur C L^{ac} 4 administrandi FLLu 6 jo. *om.* PCVc

---

10 D.12 c.13 11 1 Comp. 3.34.6 (X 3.39.6) 12 Dig. 50.11.1 13 Dig. 50.12.2 14 C.12 q.2 c.4 15 Dig. 31.30 16 Cod. 1.28(31).5 17 3 Comp. 1.5.4 (X 1.7.4) 18 3 Comp. 1.20.6 (X 1.31.12) 19 3 Comp. 1.2.8 (X 1.3.18) 20 1 Comp. 4.11.3 (X 4.11.3) 21 Dig. 33.7.18.2 22 Dig. 50.17.34(35) 23 Dig. 50.17.200(201) 24 3 Comp. 3.37.3 (X 3.39.18) 25 3 Comp. 1.3.7 (X 1.4.8)

6 1 C.18 q.2 c.8 2 4 conc. Lat. 26 (4 Comp. 1.3.11 [X 1.6.44]) 3 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28)

ut xii. di. Nos consuetudinem[4] et infra de cleric. coniug. Cum olim[5] et xxiiii. q.i. Pudenda[6] et ff. de decur. Non tantum.[7] jo.

7. CVM DILECTVS *tam de iure*: ut xviii. q.ii. Abbatem.[1] *constitutum*: Licet episcopus possit subicere unam ecclesiam alii, ut supra de excess. prelat. Sicut unire, lib. ii.[2] non tamen credo quod posset statuere quod una ecclesia eligat de altera prelatum, quia hoc est contra ius commune, ut xviii. q.ii. Abbatem,[3] supra de iure patron. Nobis, lib. ii.[4] Et ideo papa interpretatur eius statutum. Hoc tamen ius prescribi potest ut quis teneatur eligere de certo loco, ut hic patet et infra de uerb. sign. c.ult.[5] et sic patet quod minus iustus titulus nobis dat causam prescribendi, ut supra de empt. et uend. c.ii.[6] et ff. pro empt. Quod uulgo,[7] ff. pro leg. l.iiii. et ult.[8] jo. *a suspensis*: Suspensus non potest eligi, supra de etate et qual. Cum bone, lib. ii.[9] et infra de cleric. excomm. Postulasti,[10] nec inuestire, infra de concess. prebend. non uac. Quoniam diuersitatem.[11] Set nonne iudicare et prebendas dare est iurisdictionis, ut supra de elect. Nosti, lib. i.[12] similiter excommunicare, ut supra de elect. Transmissam, lib. ii.?[13] Et hoc quidam admittunt quod episcopus suspensus ab episcopali officio possit excommunicare, beneficia dare, et in illa decretali Quoniam diuersitatem, non tantum ab officio, set etiam a iurisdictione fuit suspensus. Tamen canonicus suspensus non potest eligere, quia canonicus suspensus nil officii retinet; uel dic quod sicut maritus ante matrimonium consumatum aliqua potest que post consumatum non potest, ut intrare religionem, sic consecratus non potest quod potest tantum confirmatus. Idem hoc uides in simili episcopus electus in archiepiscopum non potest consecrare clericos ante pallium, quia id non ut episcopus, set ut archiepiscopus uidetur facere, ut infra de elect. Quod sicut.[14] jo. *de suspenso*: Arg. est hic pro M.

---

8 jo. *om.* PCVc

7 1 ut *om.* PCVc 2 alii] alteri PCVc 8 nobis CMdLrM : nulli A^{ac} Ab FL^{ac}LuGHS, bene N, *om.* PVc 10 jo. *om.* PC^{ac}Vc 11 Cum *scripsi* : *om.* A PCVc FLLu 15 quidam] quidem PC 19 consumatum] confirmatum FLLu 21 tantum] tamen FLLu Idem] Item CVc FLLu 22 clericos consecrare *tr.* PCVc 24 jo. *om.* PCVc M.] illo F, scilicet Mart. F^{pc}, Martino N^{pc}

---

4 D.12 c.8 5 3 Comp. 3.3.2 (X 3.3.6) 6 C.24 q.1 c.33 7 Dig. 50.2.11

7 1 C.18 q.2 c.3 2 2 Comp. 5.13.4 (X 5.31.8) 3 C.18 q.2 c.3 4 2 Comp. 3.24.2 (X 3.38.25) 5 3 Comp. 5.23.10. (X 5.40.25) 6 2 Comp. 3.11.2 (X 3.17.4) 7 Dig. 41.4(5).11 8 Dig. 41.8(9).4 et 9 9 2 Comp. 1.8.5 (X 1.14.8) 10 3 Comp. 5.12.3 (X 5.27.7) 11 3 Comp. 3.8.2 (X 3.8.5) 12 1 Comp. 1.4.1 (X 1.6.9) 13 2 Comp. 1.3.7 (X 1.6.15) 14 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28)

qui dixit iudicem posse supplere quod a partibus minus dictum est, et infra de concess. preben. non uac. Ex parte[15] et instit. de act. § Si minus[16] et C. de appell. l. finali § finali[17] et ff. de edil. edict. Bouem § Aliquando[18] et ff. de pet. here. l. finali[19] et ff. famil. herci. Si filia, in fine, i. responso.[20] Arg. contra infra de symonia Licet, ibi, 'Formam sententie',[21] ff. famil. hercis. Fundus[22] et infra de confirm. Examinata.[23] Set potest dici quod iudex ex suo officio possit supplere de hiis que spectant ad substantiam electionis, ut xxviii. di. Priusquam,[24] uel de his que spectant ad substantiam iudicii, ut C. de tempor. appell. l.ult. § ult.[25] et dixi ii. q.vii. Alieni.[26] jo. *iuri communi*: Ex hoc uidetur quod sic sit interpretandum priuilegium ut possit ad ius commune reduci, et infra de translat. prelat. c.ult. in fine[27] et infra de fide instrum. Inter, uersu, 'Ceterum'[28] et supra de consang. et affin. Quod dilectio, lib. ii.[29] Sic enim facienda est interpretatio ut nulli sit onerosa, ut supra de testi. Cum tu fili[30] et supra titulo i. Causam[31] et infra de priuil. Ex ore,[32] ff. de admin. tut. Impuberi[33] et supra eodem, Cum olim.[34] Item secundum quod est minus captiosa, ut ff. de reg. iur. Quotiens,[35] et hoc uerum est si uerba illud patiantur, nam a uerbis priuilegii non est recedendum, supra de priuil. Porro, lib. i.[36] supra de decim. Ad audientiam et c. Fraternitatem.[37] Vbi uerba domini non sunt ambigua, non est locus interpretationi, ut ff. de leg. iii. Ille aut ille.[38] jo. *preiudicet*: Quam consuetudinem dices preiudicare iuri communi? Dico antiquam et approbatam, ut infra de postulat. Bone memorie, circa finem[39] et supra eodem, c.i.[40] item prescriptam tantum, ut infra de causa pos. Cum ecclesia;[41] item illam cuius non extat memoria, ut iii. q.vi. Hec quippe,[42] ff. de aqua cot. Hoc iure § Ductus aque;[43] item illam que obtinuit contradicto iudicio populi, ut infra de uerb. sign. Abbate.[44]

27 l. finali] Tempora A^2, ii. F (Cod. 7.63.2) 30 confirm.] inutil. (util. $C^{pc}Vc$) *add.* PCVcMd Examinate A^{ac} PC^{ac}AbMd LLu 33 l.ult.] Tempora A^2 (Cod. 7.63.2) *melior* 34 jo. *om.* PCVc 44 ambigua] abigua LLu 45 jo. *om.* PC^{ac} FLLu 49 illam PCVcMd L : illa A Ab FLu 50 contradicto] in *praem.* Vc FLLu

[15] 3 Comp. 3.8.7 (X 3.8.10) [16] Inst. 4.6.34 [17] Cod. 7.62.39(37).2a [18] Dig. 21.1.43.6 [19] Dig. 5.3.58(61) [20] Dig. 10.2.20 [21] 3 Comp. 5.2.3 (X 5.3.31) [22] Dig. 10.2.30(31) [23] 3 Comp. 2.20.3 (X 2.30.7 et 2.1.15) [24] D.28 c.4 [25] Cod. 7.63.5.6 [26] C.2 q.7 c.23 [27] 3 Comp. 1.5.4 (X 1.7.4) [28] 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) [29] 2 Comp. 4.8 2 (X 4.14.3) [30] 1 Comp. 2.13.16 (X 2.20.16) [31] 3 Comp. 1.2.8 (X 1.3.18) [32] 3 Comp. 5.16.7 (X 5.33.17) [33] Dig. 26.7.40(41) [34] 3 Comp. 1.3.5 (X 1.4.6) [35] Dig. 50.17.200(201) [36] 1 Comp. 5.28.10 (X 5.33.7) [37] 1 Comp. 3.26.13 (X 3.30.12) et c.8 (X–) [38] Dig. 32.25 [39] 3 Comp. 1.4.4 (X 1.5.4) [40] 3 Comp. 1.3.1 (X 1.4.2) [41] 3 Comp. 2.5.1 (X 2.12.3) [42] C.3 q.6 c.10 [43] Dig. 43.20(19).3.4 [44] 3 Comp. 5.23.10 (X 5.40.25)

ff. de leg. Cum de consuetudine.[45] Item requiritur quod maior pars populi usa sit tali consuetudine. Sicut enim minor pars populi non potest statuere ius, multo magis nec tollere. Et in hoc differt consuetudo a prescriptione, quod oportet quod consuetudo obtinuerit contradicto iudicio populi, set in prescriptione secus est. Preterea etsi pluribus uicibus aliquid factum est, nisi eo animo factum sit ut in posterum fieret et ut iure suo faceret, talis usus non dicitur usus, ut ff. de itinere actu. priu. l.i. § Viuianus recte ait et l.ult.[46] Et sic sole uices non inducunt consuetudinem, quia non exemplis est iudicandum, ut C. de sent. et inter. Nemo,[47] set secundum consuetudinem bene iudicatur, ut ff. de leg. Nam imperator.[48] Et quantum ad hos casus difficilius est probare consuetudinem quam prescriptionem. In hoc autem excedit prescriptio consuetudinem, quod in prescriptione allegatur titulus, set non in consuetudine. Item quia contra consuetudinem auditur probatio, ut C. de agricol. Litibus,[49] set non contra prescriptionem, supra de prescript. c.ii. lib. i.[50] jo.

4. DE POSTVLATIONE

1. Ad hoc *et diffidentiam*: uera littera est 'dissidentiam'. *et zelus*: quia 'Nec nouum nec reprehensibile est' etc., ut viii. q.i. Nec nouum.[1] *nichil omisit*: Alioquin esset quod ei imputaretur, ut infra de rest. in integ. c.ult. circa finem,[2] C. de aduoc. diuer. iud. l.i.[3] *idem magister*: Per hoc uidetur quod confessio procuratoris domino preiudicet, et infra de cappell. monach. Dilectus[4] et de sent. et re iud. Suborta,[5] sicut et confessio aduocati, infra de censibus Olim.[6] Set contra ff. de interr. act. Si defensor,[7]

54-55 quod[1]–prescriptione *om.* Vc (*homoiotel.*) 54 obtinuit F, obtinuerint LLu 55 uicibus] iudicibus PVc, *om.* L^{ac} aliquid] aliquod P F, aliud Lu, *om.* L^{ac} 57 faceret] id *praem.* PCVc FLLu 57-58 Viuianus *scripsi* : Iulianus A $PC^{pc}Vc$ FLLu, Vis C^{ac} 65 supra de prescript. PCVcAbMd FLLu : *om.* A (*homoiotel.*) prescript.] rescript. FLLu (1 Comp. 1.2.2 [X 1.3.2]) jo. *om.* PC

4.1 1 dissidentiam PC LLu : idest discidiam *add.* P, diffidentiam VcMd F, dissidentia A Ab 2 nec] nisi Vc, ne C reprehensibile PCVcMd : irreprehensibile A Ab FLLu 6 et[1]] infra *add.* PVc Lu

[45] Dig. 1.3.34(33) [46] Dig. 43.19(18).1.6 et 43.19(18).7 [47] Cod. 7.45.13 [48] Dig. 1.3.38(37) [49] Cod. 11.48(47).20(19) [50] 1 Comp. 2.18.2 (X–)

4.1 [1] C.8 q.1 c.17 [2] 3 Comp. 1.24.4 (X 1.41.5) [3] Cod. 2.7.1 [4] 3 Comp. 3.29.1 (X 3.37.2) [5] 3 Comp. 2.18.11 (X 2.27.21) [6] 3 Comp. 3.37.5 (X 3.39.20) [7] Dig. 11.1.9(10).4

ff. de confess. Certum § penult.[8] ff. ad leg. Aquil. Proinde.[9] Dicunt quidam quod non preiudicat domino confessio procuratoris, nisi de hoc habeat speciale mandatum, uel nisi sit generalis procurator, sicut nec pactum nec iuramentum procuratoris ei preiudicat, nisi de hoc habeat speciale mandatum, ut ff. de iureiur. Iusiurandum § ult. et l. sequenti[10] et ff. de pact. Nam et nocere.[11] Alii distingunt inter defensorem et procuratorem, ut confessio defensoris, idest illius qui non habet mandatum, non preiudicet, set confessio procuratoris, idest illius qui habet mandatum, preiudicet domino, nisi dominus possit contrarium probare, nam dominus admitteretur contra propriam confessionem si doceret se errasse, ut C. de iur. et fact. ignor. Error.[12] Verius credo quod semper obstet domino confessio ueri procuratoris, ut supra de procurator. c.i.[13] Nec expectandum est ut dominus habeat ratam confessionem, arg. ff. de condict. indebit. Si procurator et l. Indebitam,[14] nam quicquid delinquat procurator circa iudicium, domino preiudicat, nisi excedat fines mandati, ut infra de offic. del. c.ult.[15] et C. de procurat. Si procurator.[16] jo. *eius notitiam*: Magister uidetur bene argumentari; non enim creditur sciuisse nisi probetur, ff. de probat. Verius,[17] et decretum non ligat ignorantes, ff. de decret. ab ord. fac. l. finali[18] et lxxxii. di. Proposuisti,[19] immo non sufficit procuratori denuntiari, ff. de pet. hered. Item ueniunt § Petitam.[20] Set non est ita, quia cum publice fuit proposita sententia, non poterat eam ignorare, ut xii. q.ii. Qui et humanis.[21] Vbi enim allegatur ignorantia circa ea que plerique sciunt, non creditur ei, nisi hoc probet, infra de elect. Innotuit, in fine,[22] supra de sent. excomm. Si uero, lib. i.[23] xxxiiii. q.ii. In lectum.[24] Set ubi circa ignota allegatur ignorantia, non cogitur docere ignorantiam, ut ff. de admin. tut. Hoc autem.[25] jo. *per speciale mandatum*: ⌜Sufficit

8 Proinde] Prouincie PC^{ac}Vc FL^{ac}Lu, *male* 10-12 uel nisi–mandatum *om.* F M (*homoiotel.*) 10 pactum VcAbLr N : pacatum A^{ac}, peccatum PCMd L^{ac}LuG^{ac}HS 12 Iusiurandum *om.* FL^{ac}Lu 14-15 preiudicet] domino *add.* FLLu 17 doceret] probaret Vc FLLu 21 Indebitam] Indebitum VcAbMd FLLu (Cod. 4.5.9), Inbitum P delinquat procurator] procurator delinquid PCVcMd, delinquid procurator FLLu 23 jo. *om.* PC^{ac} Magister] iste *add.* PCVcMd 24 bene uidetur *tr.* Ab FLLu, bene uidebatur PCVcMd 26 finali] t. *add.* FLLu 27 denuntiare FLLu 28 publice] publica PCVcMd sententia proposita *tr.* PCVcMd 33 jo. *om.* PCVc 33-35 Sufficit–Illud PCVcAbMd FLLu : *om.* A

8 Dig. 42.2.6.6 9 Dig. 9.2.25 10 Dig. 12.2.17.3 et 12.2.18 11 Dig. 2.14.12(13) 12 Cod. 1.18(21).7 13 1 Comp. 1.29.1 (X 1.38.1) 14 Dig. 12.6.6 et 47 15 3 Comp. 1.18.11 (X 1.29.32) 16 Cod. 2.12(13).10 17 Dig. 22.3.21 18 Dig. 50.9.6 19 D.82 c.2 20 Dig. 5.3.20(22).6 21 C.12 q.2 c.24 22 3 Comp. 1.6.5 (X 1.6.20) 23 1 Comp. 5.34.5 (X 5.39.4) 24 C.34 q.1-2 c.6 25 Dig. 26.7.6(7)

enim quod per solam famam ad ipsum peruenerit, infra de elect. Venerabilem,[26] licet sit arg. contra infra de cleric. excomm. Illud.[27] *aut publice*: Et tunc non prodest allegare ignorantiam, ff. de instit. l. Set et si § Proscribere,[28] xvi. di. Quod dicitis,[29] xii. q.ii. Qui et humanis,[30] supra de presumpt. Quosdam et c. Quanto, lib. i.[31] Sufficit enim edicta proponi in publico, licet ad aduersarium non perueniant, supra qui filii sint legit. Causam, lib. i.[32] ff. de damp. infec. l.iiii.[33] C. de annali except. l.iii.[34] Nec obstat ff. que sent. sine appell. l.i.[35] quia ibi non fuit solempniter promulgatum. Si tamen uellet probare se ignorasse, admittendus esset, ut lxxxii. di. Proposuisti,[36] quia uox preconia paucis innotescit, C. quomodo et quando iud. sent. authen. Qui semel.[37] Si queras qualiter probabit ignorantiam, dico sacramento, ut xxxiiii. q.ii. In lectum.[38] Et licet hic sit presumptio iuris ualida, tamen sacramento unius eliditur hec presumptio, ut infra qui matrimon. accus. non pos. Cum in tua, lib. iiii.[39] jo. *rex terram propriam*: Bona fuit interpretatio episcopi, quia cum dicimus suum uel meum, de domino intelligendum est, ut ff. de relig. l.ii. § i.[40] ff. de leg. iii. Suos.[41] Hic tamen large interpretatur ad omnes terras que regi prestabant auxilium, sic ff. de uerb. oblig. Liber homo,[42] quia sicut excommunicatio extenditur ad illos qui prestant auxilium, ut infra de sent. excomm. Nuper,[43] sic et suspensio. jo. *interpretatus*: Nota quod delegatus interpretatur mandatum pape, sic infra de sequest. pos. Ad hoc.[44] Arg. contra infra de sent. excomm. Inter.[45] jo. *temporis adherebat*: idest assistebat, licet quidam glosauerint de adherentibus, idest coniunctis terris,

36-47 Et tunc–jo. *om.* FL^{ac}LuG^{ac}S 36 Et tunc] Nunc Vc L, Et *om.* H 37 Quod dicitis] Of. PMd^{ac}, c. finali (= Quod dicitis) C 38 Quosdam et c. Quanto] Quos de quanto *male* PCMd, De quarta Vc H (1 Comp. 2.18.6 [X 2.26.4]) 39 ad *om.* A^{ac} VcAbMd 40 l.iii.] l. finali PCVcAb, l. ult. H, l. fac. Md (*l.iii. est ultima*) 41-42 promulgatum PCVcMd H : promulgata A Ab 42 lxxxi. A CAbMd^{ac} 45 q.ii.] q.iiii. A, q.iii. Ab 46 ualida presumptio iuris *tr.* PCVcMd H 47 jo. *om.* PCMd H 48 episcopo Vc FLLu 49-50 ff.^{2}–Suos A Ab : *om.* PCVcMd FLLu 51 quia] qui A, *om.* Ab 53 jo. *om.* PCVc FLLu delegatus A Ab : legatus PCVcMd FLLu 54 pape *om.* FL^{ac}Lu hoc] hec A PC FLLu Arg. contra *om.* FLLu 55 jo. *om.* PCVc FLLu 56 glosulauerint P, glosauerunt C LLu idest *om.* FLLu

26 3 Comp. 1.6.19 (X 1.6.34) 27 3 Comp. 5.12.1 (X 5.27.5) 28 Dig. 14.3.11.3 29 D.16 c.14 30 C.12 q.2 c.24 31 1 Comp. 2.16.8 (X 2.23.7) et c.9 (X 2.23.8) 32 1 Comp. 4.18.4 (X 4.17.4, X 1.29.17, X 2.14.3) 33 Dig. 39.2.4 34 Cod. 7.40.3 35 Dig. 49.8.1 36 D.82 c.2 37 post Cod. 7.43.8 (ex Nov. 112.3) 38 C.34 q.1-2 c.6 39 4 Comp. 4.4.1 (X 4.18.6) 40 Dig. 11.7.2.1 41 Dig. 32.73(71) 42 Dig. 45.1.118 43 3 Comp. 5.21.3 (X 5.39.29) 44 3 Comp. 2.9.1 (X 2.17.1) 45 3 Comp. 5.21.4 (X 5.39.31)

que similem penam sustinent ratione contiguitatis, arg. de pen. di.i. § E contrario.[46] Set secundum hoc sequeretur quod una terra interdicta, totus mundus esset interdictus, quia si uicina esset interdicta ergo et illa que esset uicina illi et sic in infinitum. jo. *ex alia causa*: Arg. quod interdictus potest sepius et amplius interdici ut dixi, iii. q.iiii. Engeltrudam,[47] set magister illud pro se allegauit ex quo episcopatus erat interdictus ex una causa, non potuit postea interdici, et sic illud secundum interdictum non potuit obstare. Vtrum autem seruauerint priorem sententiam interdicti uel non, hic non determinatur. jo. *metropolitanam ecclesiam*: xii. di. De hiis.[48] *de Clemente*: xciii. di. Si inimicus.[49] *inobedientiam omnem*: simile ii. q.v. Quanto, in fine.[50] *relaxare uindictam*: xxiii. q.iiii. Est iniusta.[51] *immerito priuare*: Quod ergo constitutum est in Lateranensi concilio, Cum in cunctis,[52] etiam ad postulationem spectat ut hic et infra capitulo proximo, infra de electione Bone, in fine,[53] et hoc ideo quia per postulationem peruenitur ad electionem, arg. ⌜supra de constit. c.ult. lib. i.[54]⌝ ff. de spon. Oratio.[55] Secus tamen est cum postulatur illegitimus, ut lvi. Cenomanensem[56] et infra de elect. Innotuit.[57] jo. *possemus*: xvi. q.vii. In nona.[58] jo.

2. GRATVM *cassata*: supra capitulo proximo. *innouare*: et male, ut supra de elect. Super eo.[1] *licet pauciores*: infra capitulo proximo. Hic patet quod si maior pars delinquid in electione, deuoluitur electio

57 sustineret C^{ac}Vc, sustineant FLLu contiguitatis] dignitatis Vc, ambiguitatis Ab, consanguinitatis FL^{ac}Lu 59 totus–interdicta *om.* FLLu (*homoiotel.*) 60 illi] illa L^{ac}Lu, alia F jo. *om.* PCVc FLLu 63 non *om.* FL^{ac}Lu postea *om.* Vc FL^{ac}Lu 64 potuit] debuit FLLu seruauerunt L^{ac}Lu, obseruerent F 65 interdicti uel non] an non FLLu hic non] hoc nondum LLu determinatur] terminatur Vc LLu jo. *om.* PCVc FLLu 68 iniusta] xxviii. di. Quia sunt culpe *add.* A^2 (D.28 c.10) 69 concilio Lateranensi *tr.* FLLu 71 per] propter FLLu 71-72 supra–lib. i. CVcMdLrM FLLuGHS N : *om.* A PAb 72 est *om.* PCVc FLLu 72-73 illegitimum LLu 73 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 74 *gl. s.v.* 'merito priuare' PCVc xvi.–nona *glossae praecedenti in fine iungunt* FLLu jo. *om.* PCVc FLLu

2 1 supra] eodem *add.* PCVc LLu, supra capitulo proximo *om.* F 2 eo *scripsi* : hiis A PCVcAbMd FLLu, eo Md^{pc}, lib. eodem *add.* A, infra c. proximo *add.* Vc infra capitulo proximo *om.* CVcMd FLLu

[46] De pen. D.1 p.c.87 § 9 [47] C.3 q.4 c.12 [48] D.12 c.13 [49] D.93 c.1 [50] C.2 q.5 c.8 [51] C.23 q.4 c.33 [52] 3 conc. Lat. c.3 (1 Comp. 1.4.16 [X 1.6.7]) [53] 3 Comp. 1.6.8 (X 1.6.23) [54] 1 Comp. 1.1.7 (X 1.2.4) [55] Dig. 23.1.16 [56] D.56 c.13 [57] 3 Comp. 1.6.5 (X 1.6.20) [58] C.16 q.7 c.22

2 [1] 2 Comp. 1.3.3 (X 1.6.12)

ad alios licet pauciores, ut infra de elect. Bone memorie.[2] Set quid si omnes delinquerent preter unum, numquid solus ille eliget? Videtur quod sic, quia uniuersitas stat in uno, ut lxv. di. Si forte,[3] ff. quod cuiuscumque uniuer. Sicut, in fine.[4] Quod quidam concedunt quod licet uniuersitas non possit incipere ab uno, ut supra de elect. c.i. lib. i.[5] x. q.iii. Vnio,[6] ff. de uerb. sign. Neratius,[7] ff. de ui bon. rap. Pretor § i.[8] tamen, ut dicunt, ius uniuersitatis potest stare in uno; set hoc non credo, quia uniuersitas desinit si non est nisi unus, arg. ff. de leg. i. Si grege.[9] Et expresse contradicit istis extra.iiii. de elect. Bone,[10] ubi habes quod licet uniuersitas delinquerit, tamen non transit ius eligendi ad unum. jo.

3. BONE MEMORIE *tractaretis*: Nisi enim tractatus precedat electionem, electio nulla est, arg. xxiii. di. In nomine,[1] sicut nec alienatio ualet quam non precedit tractatus, xii. q.ii. Sine exceptione.[2] jo. *proponebatur*: Numerus, si est longe maior, preualet dignitati, ut hic, et infra de elect. Dudum;[3] si non est multo maior, tunc parificatur dignitati, xix. di. In canonicis.[4] Alias preualet dignitas, ut infra de testi. In presentia,[5] ff. de pactis, Maiorem.[6] Quando autem numerus equiualet dignitati, ex circumstantiis potius perpenditur quam aliquo iure possit declarari, arg. infra de donat. Apostolice[7] et arg. vi. q.i. Quero[8] et arg. ff. de donat. Donationes.[9] Nec enim iudex ad unam semper speciem alligabit motum animi sui, set uarias circumstantias considerabit, supra de renun. In presentia.[10] xxiii. q.viii. Occidit.[11] jo. *de Romane*: infra de elect. Cum olim,[12] ff. ad muncip.

5 delinquent CVcMd, delinqunt LLu, delinquerunt F ille solus *tr.* FLLu 7-8 Sicut–uniuersitas *om.* FL^{ac}Lu (*homoiotel.*) 8 potest FLLu 11 arg. *om.* FL^{ac}Lu 12 extra.iiii.] extra.iii. FLu (3 Comp. 1.6.8 [X 1.6.23]) 12-13 ubi–tamen *om.* FL^{ac}Lu delinquid PCVcMd 13 jo. *om.* PCVc

3 3 exceptione] exepretione P, excus. Vc, ex cuius Md^{ac}, *om.* FLLu jo. *om.* PCVc FLLu 4-12 *gl. s.v.* 'due partes' FLLu 4 Numerus] Iuris F^{ac}L^{ac}Lu maior] melior LLu, maior et melior F^{ac} 7 Maiores A Ab Quando] Quomodo P, Quam Vc 8 perpenditur potius *tr.* PCVcMd aliquo] quo Lu, quod F, in aliquo C 10 semper speciem] speciem semper PCVc FLLu, speciem probationis semper Ab, spem Md allegabit VcAb, applicabit FLLu 12 jo. *om.* PCVc FLLu infra] scilicet ecclesie, supra Lu, supra F, *om.* L^{ac} Cum *om.* F^{ac}L^{ac}Lu

[2] 3 Comp. 1.6.8 (X 1.6.23) [3] D.65 c.9 [4] Dig. 3.4.7 [5] 1 Comp. 1.4.1 (X 1.6.1) [6] C.10 q.3 c.3 [7] Dig. 50.16.85 [8] Dig. 47.8.2.1 [9] Dig. 30.22 [10] 4 Comp. 1.3.2 (X 1.6.36)

3 [1] D.23 c.1 [2] C.12 q.2 c.52 [3] 3 Comp. 1.6.7 (X 1.6.22) [4] D.19 c.6 [5] 3 Comp. 2.12.5 (X 2.20.32) [6] Dig. 2.14.8(9) [7] 3 Comp. 3.18.6 (X 3.24.9) [8] C.6 q.1 c.21 [9] Dig. 39.5.1 [10] 2 Comp. 1.5.4 (X 1.9.6) [11] C.23 q.8 c.14 [12] 3 Comp. 1.6.4 (X 1.6.19)

Roma,[13] xii. di. Non decet.[14] Iudex enim potest supplere de iure, ut C. que desunt aduoc.[15] et quandoque de facto, ut diximus supra titulo proximo, c.ult.[16] jo. *utilitati*: vii. q.i. Scias.[17] *tanta diuisione*: Ad hoc enim, ut postulatio preiudicet electioni, requiritur quod duplo maior sit numerus postulantium quam eligentium, ut extra.iiii. de elect. Scriptum.[18] Videtur tamen quod minima pars eligentium deberet preferri quantumcumque magne parti postulantium, nam postulantes soli gratie innituntur ut hic dicitur, set eligentes iuri, similiter electus. Respon. Non sequitur, nam patronus laicus in presentando soli gratie innititur, ut xvi. q.ii. Si quis episcoporum,[19] et tamen iniuria fit presentato si non admittitur, ut xvi. q.vii. Decernimus,[20] infra de iure patron. Pastoralis.[21] Gratia ergo fit postulato si admittitur, iniuria si repellitur, ff. de aqua cot. l.i. § penult.[22] Vnde non solum postulantibus, set et postulato fit iniuria si postulatus est ydoneus, ff. qui satisdat. cog. Si uero, in fine.[23] Item et ex hoc fit gratia postulato, quia ius ei non acquiritur, ut infra eodem, c. finali, nisi sit presentata pape, ut infra capitulo proximo; uel quia non compellitur prelatus concedere postulatum, lxiii. di. Litteras,[24] lxxxv. di. Archidiaconum,[25] in authen. de sanctis episcop. § Nullum.[26] Per superiorem tamen cogi potest, supra de iure patron. Nullus, lib. i.[27] Item et indirecte cogitur dare postulatum, quia si eum repellat sine causa, prouidebit ei alias, ut infra de iure patron. Pastoralis.[28] Sic et nominatio non tribuit ius alicui ut notaui infra de elect. Quod sicut,[29] licet sit arg. contra infra de elect. Innotuit.[30] Et

13 xii.–decet *om.* C decet *scripsi cum* Md^{pc} : liceat A PVcAbMd FLLu 13-15 Iudex–ult. *separatim s.v.* 'allegare' *ponunt* PC F^{pc}L^{pc} 13 ut C. *om.* FL^{ac}Lu 15 jo. *om.* PCVc FLLu 17 quam eligentium *om.* CVc FLLu 18 tamen quod minima *om.* FLLu debet P, debent Vc, debeat FLLu 18-19 quantumcumque] quecumque PMd, quamcumque Vc, cuicumque FL, *om.* Lu 19 magni A Ab, maiori FLLu 20 Respon.] non *praem.* FL^{ac}Lu 21 innuitur Vc, inittitur P Lu, nitiitur C, inmittitur L, innituntur Ab, unitur Md 21-23 q.ii.–ut xvi. *om.* F (*homoiotel.*) 22 et tamen] idest cum Lu, idest tamen L, *om.* C^{ac} 25 postulato set etiam postulantibus *tr.* FLLu fit] sit Vc Lu 26 et *om.* PCVc FLLu 27 non acquiritur ei *tr.* PCVcMd FLLu 27-28 presentata sit *tr.* FLLu 28 pape] postulatio *add.* FLLu 29 Archidiaconum] Florentinum PCVcMd FLLu 31 et *om.* FLLu 32 prouidebit ei alias] cogitur ei alias L, prouidebite Lu, prouide F^{ac} 33 notaui *om.* L^{ac}Lu, *post lin. 34* sicut *tr.* PCVc 34 Quod sicut–de elect. *om.* FL^{ac}Lu

13 Dig. 50.1.33 14 D.12 c.1 15 Cod. 2.10(11) 16 3 Comp. 1.3.7 (X 1.4.8) 17 C.7 q.1 c.35 18 4 Comp. 1.3.6 (X 1.6.40) 19 C.16 q.2 c.5 20 C.16 q.7 c.32 21 3 Comp. 3.30.4 (X 3.28.29) 22 Dig. 43.20(19).1.43 23 Dig. 2.8.5 24 D.63 c.14 25 D.85 c.1 26 Auth. 9.15 (Nov. 123). 10.2 27 1 Comp. 3.33.21 (X 3.38.17) 28 3 Comp. 3.30.4 (X 3.38.29) 29 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) 30 3 Comp. 1.6.5 (X 1.6.20)

nota quod laicus si est de eodem episcopatu, a seipso postulatur, ut lxi. di. Osius,[31] set si laicus est de alterius episcopatu, postulabitur ab episcopo suo, ut lxxi. di. Primatus,[32] supra de paroch. Nullus, lib. i.[33] Set quero cum talis postulatus est ordinandus, ad quem titulum sit ordinandus? Respon. Ad titulum ecclesie ad quem est postulatus, et si canonici postea non elegerint eum, tenentur ei ad sufficiens beneficium, ut infra de iure patron. Pastoralis.[34] Item nota quod clericus alterius episcopi primo potest eligi, set postea debet postulari, ut lxiii. di. Litteras,[35] lxxvi. di. Dilectionis,[36] lxxxv. Archidiaconum;[37] set laicus primo est postulandus, et postea eligendus, ut lxi. di. Osius.[38] jo.

4. Bone memorie *assensum*: qui tamen non est requirendus in initio, quia electio facta, non simplex nominatio, est presentanda principi, ut infra de elect. Quod sicut,[1] supra de elect. Cum terra.[2] jo. *eis contemptis*: et ideo cassanda fuit, ut infra de caus. pos. Cum ecclesia,[3] lxiii. di. Obeuntibus [4] et infra de elect. Quod sicut.[5] *de gratia*: Et ideo nec ius aliquod nec commodum possessionis est quesitum, ut infra de uerb. sign. Abbate [6] et x. q.iii. Quia [7] et C. de seruit. l.i.[8] Vnde ipse qui dedit sua auctoritate potest negare, ut x. q.iii. Quia,[9] C. de agricol. Litibus [10] et arg. ff. de aqua cot. l.i. § Aristo.[11] Nec dabitur tali restitutio licet probet spoliationem, nam etiam tenetur probare possessionem, supra de offic. del. Consultationibus.[12] Consulo tamen facienti gratiam hoc protestari,

36 ut lxi.–postulabitur *om.* LLu (*homoiotel.*) laicus] est *praem.* P, episcopus Vc, *om.* CMd F postulatur C F 37 suo *om.* FL^{ac}Lu lxxxi. PVc FLLu Primates A PCVcAbMd FLLu 38 quem] quam PC^{ac} F, que Lu 42 ut lxiii. di. Litteras *om.* FS 43 Dilectionis N : Diaconi A^{ac} Ab, Diaconis PCVcMdLrM, Diacon. sunt GH, Dracotu sunt Lu Archidiaconum] Florentinum PCVc FLLu primo] prior L^{ac}Lu 44 jo. *om.* PVc

4 1 est *om.* CVc 1-2 in initio *om.* FLLu 2 facta] est *add.* F^{pc}Lu non] nam FLu nominatio] non *add.* FL^{ac}Lu 3 supra de elect. Cum terra *om.* Md Cum PCVc FLLu : Quod A Ab jo. *om.* PCVc FLLu 5 sicut] jo. *add.* FLLu 6 quesitum] ei acquisitum FLLu 7 Vnde] Vtrum LLu, Verum F 8 sua] de *praem.* CVc 8-9 x. q.iii.–et arg. *om.* FLLu 11 tamen *om.* FL^{ac}Lu

31 D.61 c.10 32 D.71 c.6 33 1 Comp. 3.25.3 (X 3.29.3) 34 3 Comp. 3.30.4 (X 3.38.29) 35 D.63 c.14 36 D.76 c.12 37 D.85 c.1 38 D.61 c.10

4 1 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) 2 2 Comp. 1.3.6 (X 1.6.14) 3 3 Comp. 2.5.1 (X 2.12.3) 4 D.63 c.35 5 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) 6 3 Comp. 5.21.10 (X 1.6.28) 6 3 Comp. 5.21.10 (X 5.40.25) 7 C.10 q.3 c.6 8 Cod. 3.34.1 9 C.10 q.3 c.6 10 Cod. 11.48(47).20(19) 11 Dig. 43.20(19).1.19 12 1 Comp. 1.21.15 (X 1.29.10)

ne presumat ius haberi ex tali possessione, ut vii. q.i. Pontifices,[13] extra. i. de iure patron. Consultationibus.[14] jo. *iure uestro diffidere*: Arg. quod si prelatus diffidit de iure suo, debet dimittere rem quam tenet, ut liiii. di. Generalis,[15] infra de symon. Per tuas, in fine,[16] quia bonam fidem debet agnoscere, ff. mandati, Quintus.[17] Set hoc uerum est ubi diffidit de proprio iure quod tangit personam suam tantum, set si diffidit de iure ecclesie sue, constituat alium defensorem pro se, arg. ff. de negot. ges. Acqui natura § Cum me absente.[18] Et nota quod hic diffidentia iuris permittit uariare, et hoc obtinet cum adhuc non est ius acquisitum electo, ut hic, et infra c.i. et infra de elect. Quod sicut,[19] nisi iam esset presentatus superiori ut infra sequitur. Set cum est ius acquisitum, licet diffidant aliqui de iure suo, tamen non possunt resilire, ut infra de elect. Cum inter dilectos, in fine.[20] jo. *temere recedentes*: Ideo dicit 'temere' quia alii appellauerant et perseuerabant in suo proposito; alias enim possent postulationem suam uariare, quia nullum ius est acquisitum postulato, ut infra capitulo proximo, nisi sit presentata pape, ut in hoc capitulo dicitur; hoc tamen allegando uidetur dici. Vel ideo dicit 'temere' quia ex quo in communi consenserunt, singuli non possunt uariare; nec obstat lxiii. di. Quanto.[21] Ibi enim elegerant indignum uel suspectum, uel ibi non erant due partes capituli. jo. *approbata consuetudine*: Immo etiam si essent in quieta possessione eligendi, ut supra de iure patron. Consultationibus, lib. i.[22] infra de caus. pos. et prop. Cum ecclesia.[23] jo. *uerum antequam*: Set si nondum receperunt secundas litteras, ergo non debuit cassari quod per primas factum fuit, etiam licet secunde essent reuocatorie, ut supra de rest. spol. Audita,[24] ff. mandati, Si mandassem.[25] Quare ergo dicit in fine quod utriusque postulatio sit cassanda? Respon. Ideo quia

13 jo. *om.* PCVc FLLu 16 ubi] si FLLu diffiditur $L^{ac}Lu$ 17-18 sue ecclesie *tr.* LLu 18-19 Acqui natura *om.* Lu, natura *om.* FL 19 hic *om.* PVc FLLu 19-20 uariare] nominare Vc, uariore C 20 ius *om.* $F^{ac}L^{ac}Lu$ 21 iam] tamen LLu 22 cum *om.* Vc FLLu ius *om.* FLLu diffidant aliqui] diffideat aliquis LLu, diffidat aliquis F 23 tamen] tantum $L^{ac}Lu$ 24 jo. *om.* PCVc FLLu 24-25 appellauerunt FLLu 25 perseruerauerunt FLLu 25-26 postulationem suam uariare] uariare postulationem PCVcMd FLLu 26 infra] in PCVcMd FLLu 28 in *om.* $F^{ac}L^{ac}Lu$ 30 elegantur PCVc 31 jo. *om.* PCVc FLLu 33 jo. *om.* PCVc FLLu 35 etiam] et FLLu

13 C.7 q.1 c.4 14 1 Comp. 3.34.23 (X 3.24.4 et 3.38.19) 15 D.54 c.12 16 3 Comp. 5.2.7 (X 5.3.35) 17 Dig. 17.1.48 18 Dig. 3.5.18(20).3 19 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) 20 3 Comp. 1.6.6 (X 1.6.21) 21 D.63 c.10 22 1 Comp. 3.34.23 (X 3.24.4 et 3.38.19) 23 3 Comp. 2.5.1 (X 2.12.3) 24 1 Comp. 2.9.4 (X 2.13.4) 25 Dig. 17.1.15

utraque in magna discordia fuit facta, ut supra capitulo proximo. Preterea quia quidam ex eis uariauerant, et iam miserant nuntium ad curiam pro Quinqueecclesiensi, unde illa postulatione non cassata, non debuerunt procedere. jo. *subscriptionibus*: simile infra de elect. Cum inter,[26] infra de cens. Olim.[27] *presentatur Romano pontifici*: Quod quidam intelligunt cum res non est integra, scilicet cum papa dicit se uelle deliberare, uel cum dicit se uelle confirmare postulationem, arg. infra de elect. Cum inter[28] et supra de iud. De quoduultdeo.[29] Alias non uidetur quod sola presentatio facta pape auferat alicui liberum iudicium, sicut non aufertur illi liberum iudicium uariandi testamentum qui in presentia principis illud condidit, ut C. de testa. Omnium.[30] Et qui obtulit libellum principi in quo comminatus est uelle alium accusare, adhuc secure potest desistere, infra de accus. Licet, in fine.[31] ff. ad Turpil. l. Quesitum.[32] jo. *illuderent*: simile infra de offic. leg. Licet,[33] hoc enim esset ludibrium, ut C. de bon. que lib. l.ult. § ii.[34] lxi. di. Nullus,[35] lxxi. di. Hortamur.[36] *honestius*: Nam de minori ad maius est eligendus, xciii. di. Legimus;[37] sic potius de pari ad parem quam ad minorem, ut infra titulo proximo c.ult.[38] *temporibus diuersis*: Arg. quod si omnes canonici successiue conueniant in aliquem, quod ex tali consensu ius adhipiscitur, et infra de elect. Quod sicut[39] et lxiii. di. Quanto[40] et ff. de seruit. Per fundum.[41] Set contra ii. q.vi. Nominationes.[42] infra de elect. Auditis.[43] jo. *pallium*: Set nonne pallium personam sequitur et cum ea sepelitur, supra de usu pal. Ad hec, lib. ii?[44] Respon. Pallium datur respectu loci, unde eo non utitur extra ecclesiam suam, ut supra de usu pal. Cum super, lib. ii.[45] et infra de usu pal. Ex tuarum.[46] Et quod pallium

39 quia] quod PCVc FLLu miserat PMd, miserauat C^{ac}, miserunt Vc 40 Quinclensi A, Quiqueclesiensi P, Quinqueclesiensi CMd F, Quinqueclesi LLu 41 jo. *om.* PCVc FLLu 43 cum[1]] siue P, si Md FLLu, non *add.* C^{ac} 45 inter] dilectos *add.* PCVc FLLu quouultdeo PCVc FLLu, quo A 46 alicui] aliquis $PC^{ac}Md$, cui L^{ac} 46-47 sicut–iudicium PVcMdLrM FLLuGHS N : *om.* $A^{ac}C^{ac}$ (*homoiotel.*) 51 jo. *om.* PCVc FLLu enim hoc *tr.* PCVc $FL^{ac}Lu$ 52 § ii.] § ult. PCVc FLLu (Cod. 6.61.8.7) *melior* 52-53 lxxi. di. Hortamur, *gl. s.v.* 'honestius' *allegant* PC 55 Arg. quod si] Ad quod $F^{ac}L^{ac}$, Ad quos Lu 59 jo. *om.* $PC^{ac}Vc$ FLLu

26 3 Comp. 1.6.3 (X 1.6.18) 27 3 Comp. 3.37.5 (X 3.39.20) 28 3 Comp. 1.6.6 (X 1.6.21) 29 1 Comp. 2.1.1 (X 2.1.1) 30 Cod. 6.23.19 31 3 Comp. 5.1.1 (X 5.1.14) 32 Dig. 48.16.5 33 3 Comp. 1.19.3 (X 1.30.5) 34 Cod. 6.61(60).8.6a 35 D.61 c.13 36 D.71 c.8 37 D.93 c.24 38 3 Comp. 1.5.4 (X 1.7.4) 39 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) 40 D.63 c.10 41 Dig. 8.3.11 42 C.2 q.6 p.c.41 43 3 Comp. 1.6.14 (X 1.6.29) 44 2 Comp. 1.4.2 (X 1.8.2) 45 2 Comp. 1.4.1 (X 1.8.1) 46 3 Comp. 1.7.3 (X 1.8.5)

locum respiciat, patet in archiepiscopo qui renuntiauit loco archiepiscopatus ⌜perdidit enim usum pallii,⌝ infra de renuntiat. Ad supplicationem.[47] Set queres an successor istius possit uti hoc pallio? Respon. Sic, si conceditur, nam si non conceditur iniuria fit ei; licet sit beneficium arg. ff. de aqua cot. l.i. § penult.[48] Loquitur enim ibi de priuilegio loci non persone. jo.

5. POSTVLATIONEM *nullum ius sit*: supra eodem, Bone i. circa finem.[1] Vnde a postulatione potest recedi, nisi iam sit presentata superiori, ut supra capitulo proximo. Idem dicas de patrono, quod postquam presentauit clericum, non potest uariare. Si tamen uariauerit secundo presentatus preualet, ut supra de iure patron. Quod autem.[2] jo.

5. DE TRANSLATIONE EPISCOPI ET ELECTI

1. CVM EX ILLO *Dominus noster*: xxi. di. Quamuis[1] et xii. di. c.ii. *translationes*: vii. q.i. Mutationes.[2] *confirmasse*: Secundum quosdam hic factum narrat quia ante pallium receptum non potest confirmare, ut supra de elect. Significasti, lib. i.[3] et infra de elect. Quod sicut, in fine,[4] et illam que ponitur supra de elect. Suffraganeis, lib. ii.[5] dicunt non esse decretalem. Alii dicunt quod confirmare potest, et alia que sunt iurisdictionis, ut hic et supra de elect. Nosti, lib. i.[6] nam et plerique ante confirmationem administrant, ut infra de elect. Quod sicut.[7] Nec obstat infra de usu pal. c.i.[8] Et illud c. Significasti,[9] intelligunt quando fuit in mora petendi pallium; tunc enim uacante sede confirmat capitulum uel conprouinciales episcopi, ut lxiiii. di. Quia per ambitiones[10] et arg. supra de heret. Ad abolendam, lib. i.[11] et de conces. preb. non uac. Nulla, lib.

63-64 archiepiscopatus] archiepiscopali PCVcMd, archiepiscopi FLLu 64 perdidit–pallii PCVcMd FLLu : *om.* A 65 Set *om.* LLu 67 jo. *om.* PCVc FLLu

5 1 i. *om.* PCVc FLLu 5 jo. *om.* PCVc FLLu

5.1 3 factum hic *tr.* PC FLLu 6 alia] omnia *add.* A[2] 7 plerique] etiam *add.* PCVc FLLu 10 tunc] cum PCVc FLLu 11 ambitiones P : ambitionem *male* A CVcMd FLLu

---

[47] 3 Comp. 1.8.2 (X 1.9.9) [48] Dig. 43.20(19).1.43

5 [1] 3 Comp. 1.4.3 (X 1.5.3) [2] 1 Comp. 3.33.7 (X 3.38.5)

5.1 [1] D.21 c.3 [2] C.7 q.1 c.34 [3] 1 Comp. 1.4.21 (X 1.6.4) [4] 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) [5] 2 Comp. 1.3.1 (X 1.6.11) [6] 1 Comp. 1.4.18 (X 1.6.9) [7] 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) [8] 3 Comp. 1.7.1 (X 1.8.3) [9] 1 Comp. 1.4.21 (X 1.6.4) [10] D.64 c.6 [11] 1 Comp. 5.6.1 (X 5.7.1)

i.[12] multo potius electus confirmatus. Videtur tamen quod tunc ad papam spectet confirmatio, ut c. di. Quoniam[13] et infra de conces. preb. Quoniam.[14] jo.

2. INTER CORPORALIA *corporalia facilius*: Hoc non est generale, nam peculium facilius reuocatur quam constituatur, ff. de peculio, Non statim,[1] et possessio facilius amittitur quam adquiratur, ff. de acquir. pos. Possideri § In amittenda.[2] *episcopus solus*: xv. q.vii. Episcopus.[3] *sententiam condempnari*: supra iii. q.vi. Quamuis.[4] *ergo fortius*: idest dignius, nam illud matrimonium nec pape auctoritate dissoluitur, xxxii. q.vii. Licite,[5] supra de conuer. coniug. Ex publico.[6] jo. *potius diuina*: supra xxxiii. q.ii. Quos deus.[7] *coniugium spirituale*: Vnde dicit lex, quia difficilior est destructio matrimonii, quam constructio, C. de repud. Consensu, in principio.[8] jo. *uicarium Jesu Christi*: et successorem piscatoris, ut xxiiii. q.i. Quoniam uetus.[9] *electus confirmatus*: Ergo ante confirmationem potest, quod uerum est cum adhuc tenuissimum ius habet, infra de accus. Super.[10] jo. *contractum*: quantum ad hunc casum; nam etiam ex sola electione contrahitur spirituale matrimonium, quantum ad hoc quod non possit mutari electio, infra de elect. Cum inter, in fine.[11] jo. *quod cautum*: Hic statutum fuit de episcopis, ampliatur ad electos; sic statutum de uxore prorogatur ad sponsam, ff. de iure dot. Si sponsam[12] et ff. de fundo dot. Lex Iulia.[13] jo. *de similibus*: supra de rescrip. Inter,[14] xxviii. q.i. Sic enim neque,[15] contra. *vi. menses*: supra c. di. Quoniam.[16] *inutilem*: Qui inutilis est, nullus est, vii. q.i. Factus,[17] ff. quod cuiuscumque uniuer. l.i.[18] et in aliis mortuus dicitur, de pen. di.i.

---

14 spectat PCVc 15 Quoniam] diuersitatem *add.* PCVcMd FLLu jo. *om.* PC[ac]Vc FLLu

2 3 amittitur] admittitur A L[ac] 4 admittenda A VcMd L[ac]Lu 5 supra] infra PCVcMd FLLu 6 matrimonium *om.* FLLu xxxii.] xxii. P FL[ac]Lu, xxxiii. Vc[ac] 7 jo. *om.* PCVc FLLu 8 q.ii.] q.v. PVc FL[ac]Lu 8-10 *gl. s.v.* 'spirituale uinculum' Vc F, *s.v.* 'uicarium' PMd L[ac], *s.v.* 'facilius' C 9 destructio] dissolutio C L Consensu] de *praem.* Vc F[ac]L[ac]Lu 10 jo. *om.* PCVc FLLu 13 jo. *om.* PC FLLu 15 jo. *om.* PC FLLu 16 Hic] quod *add.* PCVc FLLu 18 jo. *om.* PCVc FLLu 19 neque *om.* PCVc FLLu

---

[12] 1 Comp. 3.8.2 (X 3.8.2) [13] D.100 c.1 [14] 3 Comp. 3.8.2 (X 3.8.5)

2 [1] Dig. 15.1.8 [2] Dig. 41.2.3.6 [3] C.15 q.7 c.7 [4] C.3 q.6 c.7 [5] C.32 q.7 c.2 [6] 1 Comp. 3.28.7 (X 3.32.7) [7] C.33 q.2 c.18 [8] Cod. 5.17.8 [9] C.24 q.1 c.25 [10] 3 Comp. 5.1.3 (X 5.1.16 et 2.21.8) [11] 3 Comp. 1.6.3 (X 1.6.18) [12] Dig. 23.3.74(77) (Si sponsa) [13] Dig. 23.5.4 [14] 1 Comp. 1.2.4 (X 1.3.4) [15] C.28 q.1 c.9 [16] D.100 c.1 [17] C.7 q.1 c.5 [18] Dig. 3.4.1

Scindite,[19] sic ff. de auctor. tut. l.ii.[20] jo. *subsequitur*: in illo capitulo, c. di. Quoniam.[21] *ad gratiam*: sic ff. de except. rei iud. Euidenter.[22] Pena enim non debet alicui tribuere emunitatem, ff. de interdict. Relegatorum § ult. et l. sequenti.[23] jo. *poterat expressisse*: sic supra de decim. Ad audientiam,[24] C. de caduc. toll.[25] *sancitum*: supra ii. q.v. Consuluisti.[26] *non inuenitur*: Hoc in contractibus stricti iuris, ff. de uerb. oblig. Quicquid,[27] et in arbitris, ut infra de arbit. Cum dilecti[28] et ff. de arbit. Si cum dies § Pene,[29] et in priuilegiis, ut supra de decimis Ad audientiam[30] et infra eodem, Licet.[31] Secus in iudiciis bone fidei, infra de caus. pos. Cum ecclesia,[32] ff. deposit. Lucius;[33] item secus in rescriptis, supra de rescript. Cum adeo;[34] secus in absolutionibus, infra de sent. excomm. Nuper;[35] item secus supra de spon. impub. c.i. in fine.[36] jo. *quod nouum*: supra xxiii. di. Communis.[37] xx. di. De libellis.[38] *maiores ecclesiastice*: supra xl. di. Homo.[39] *confessione spontanea*: propter quam mitius est agendum, l. di. c.iii. *ex simplicitate*: supra de rescript. Super.[40] *non potuerit*: Quod potuit, noluit; quod uoluit non potuit, sic infra de offic. del. Cum super.[41] C. de codicill. l.ult.[42] *urgens necessitas*: Mirabilis fuit hec necessitas, quia non poterant in aliam personam conuenire, nam cogi debebant ut conuenirent, supra titulo proximo, Bone,[43] instit. de satis. tut. § Sin autem.[44] jo. *perdurante*: idest si adhuc durant in consensu suo, sic lxiii. di. Quanto.[45] jo.

---

22 jo. *om.* PVc FLLu 23 Quoniam c. di. *tr.* PCMd FLLu, di.c. *tr.* Vc sic *om.* VcMd Lu except.] execut. PVcMd FLLu 24 tribuere alicui *tr.* PCMd FLLu 25 jo. *om.* PVc FLLu 25-26 *gl. s.v.* 'possit transferri' FL^{ac}Lu 25 sic] simile C, *om.* FLLu 26 audientiam] et infra eodem Licet *add.* FLu (3 Comp. 1.5.4 [X 1.7.4]) 28 infra–dilecti et *om.* L^{ac}Lu dilectus A PCVc L^{pc} 29 Pene] Pone PVc^{ac}Md F^{ac}L^{ac}Lu, Plenum C^{pc} 32 adeo] Causam *add.* PCVcMd FLLu (3 Comp. 1.2.8 [X 1.3.18]) 33 jo. *om.* PVc FLLu 34 xxiii. di. Communis] xxxiii. di. Communiter Vc (D.33 c.3), xxxiii. di. Communis *male* A 36 c.iii. *scripsi* cum L^{pc} : Cui *male* PCVcMd F^{ac}Lu, Tibi *male* F^{pc}, Set ex simplici *male* L^{ac}, c.i. A Ab 37-38 Quod–l.ult. *om.* C 38 Mirabilis] Ineuitabilis Vc FL^{ac}Lu 40 debeat L^{ac}Lu, deberent F conuenirent] concordarent PCVcMd LLu 41 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 41-42 idest–jo. *om.* Vc 42 jo. *om.* PC^{ac} FLLu

---

[19] De pen. D.1 c.33 [20] Dig. 26.8.2 [21] D.100 c.1 [22] Dig. 44.2.16 [23] Dig. 48.22.7 et 8 [24] 1 Comp. 3.26.13 (X 3.30.12) [25] Cod. 6.51(50) [26] C.2 q.5 c.20 [27] Dig. 45.1.99 [28] 3 Comp. 1.25.3 (X 1.43.6) [29] Dig. 4.8.21(26).5? [30] 1 Comp. 3.26.13 (X 3.30.12) [31] 3 Comp. 1.5.4 (X 1.7.4) [32] 3 Comp. 2.5.1 (X 2.12.3) [33] Dig. 16.3.24 [34] 3 Comp. 1.2.7 (X 1.3.17) [35] 3 Comp. 5.21.3 (X 5.39.29) [36] 1 Comp. 4.2.1 (C27 q.2 c.18 [X–]) [37] D.33 c.10 [38] D.20 c.1 [39] D.40 c.5 [40] 3 Comp. 1.2.10 (X 1.3.20) [41] 3 Comp. 1.18.2 (X 1.29.23) [42] Cod. 6.36.8 [43] 3 Comp. 1.4.4 (X 1.5.4) [44] Inst. 1.24.1 med. [45] D.63 c.10

3. QVANTO *testimonio litterarum*: Hic propria scriptura, licet fuerit priuata, preiudicat ei qui eam fecit scribi, ff. deposit. Publia § finali.[1] xxxii. q.iiii. Dicat aliquis,[2] ff. de pignor. l. finali,[3] C. de non numer. pec. Generaliter.[4] Arg. contra de spon. Illud.[5] C. de probat. Non epistulis.[6] jo. *set ueri dei*: In hoc gerit uicem dei, quia de nichilo facit aliquid, ut iii. q.vi. Hec quippe,[7] C. de rei uxor. act. l. una, in principio.[8] Item in hoc quod habet plenitudinem potestatis in rebus ecclesiasticis, ut ii. q.vi. Decreto.[9] Item in hoc quod supra ius dispensat, ut infra de conces. preb. non uac. c.i.[10] ut ibi dixi. ⌜Alibi tamen appellatur successor piscatoris, ut xxiiii. q.i. Quoniam uetus⌝.[11] jo. *notorium*: Nothorium est quod transiuit, set quod sine licentia transierit, hoc non est nothorium, sic infra de elect. Bone,[12] infra de clerico excomm. c.i.[13] jo. *iuramento fidelitatis*: supra xv. q.vi. Iuratos.[14] *suspendimus*: Sic patet quod canon ille, Cum in cunctis,[15] ad omnes ineligibiles extenditur. *propria ut*: supra vii. q.i. Si quis episcopus.[16] jo.

4. LICET IN TANTVM: Que enim soli pape competunt, non transferuntur generali mandato, xvii. di. Hinc,[1] infra de offic. leg. Quod translationem,[2] ff. de offic. eius cui mand. iur. l.i.[3] jo. *ad maiorem*: quia gradatim deferuntur honores, ut xciii. di. Legimus, in fine.[4] *postulatio sicut*: Set quare hic uerba priuilegii largissime non exponuntur, ut supra de rescript. Olim?[5] Respon. Quia forma uerborum hoc non patiebatur, ut supra de priuil. c.ult. lib. i.[6] et dixi supra de consue. c.ult.[7] Item quia

---

3 1 Hic] Hec PCVcMd FLu 2-3 ei–Dicat *om.* Vc 2 fecit scribi] sibi fecit PCMd LLu, fecit s. F Publia PCMd : Publi A L^{pc}Lu, Publica C^{pc}, Pu. F^{ac} § finali] conf. PC, confo. FL^{ac}Lu 3 finali] ult. A^{ac} PCVc, i. Lu, iiii. *melior* L^{pc}, ii. F 4 jo. *om.* PCVc FLLu 7 habet *post* potestatis *tr.* PCVcMd ii. q.vi. A Md : vii. q.i. P^{ac} F^{ac}L^{ac}Lu, vii. q.vii. C, viii. q.viii. Vc 9 ut ibi dixi] supra ut dixi ibi FLLu, supra ut C 9-10 Alibi–uetus A MdLr : *om.* P^{ac}C^{ac}VcM FLLuGHS N 10 jo. *om.* PC FLLu 12 jo. *om.* PC^{ac} FLLu 15 jo. *om.* PCVc FLLu

4 3 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 3-4 quia gradatim–fine *om.* Vc, quia gradatim *om.* Md 5-20 *gl. s.v.* 'per eum postulatio' P Lu 5 hic] hec VcMd, *om.* FLLu non exponuntur largissime *tr.* FLLu

---

3 [1] Dig. 16.3.26.2 [2] C.32 q.11 c.9 [3] Dig. 20.1.35 [4] Cod. 4.30.13 [5] 1 Comp. 4.1.14 (X 2.23.11) [6] Cod. 4.19.13 [7] C.3 q.6 c.10 [8] Cod. 5.13.1 [9] C.2 q.6 c.11 [10] 3 Comp. 3.8.1 (X 3.8.4) [11] C.24 q.1 c.25 [12] 3 Comp. 1.6.8 (X 1.6.23) [13] 3 Comp. 5.12.1 (X 5.27.5) [14] C.15 q.6 c.5 [15] 1 Comp. 1.4.16 (X 1.6.7) [16] C.7 q.1 c.31

4 [1] D.17 p.c.6 [2] 3 Comp. 1.19.2 (X 1.30.4) [3] Dig. 1.21.1 [4] D.93 c.24 [5] 3 Comp. 1.2.6 (X 5.40.16) [6] 1 Comp. 5.28.10 (X 5.33.7) [7] 3 Comp. 1.3.7 (X 1.4.8)

per talem indulgentiam noluit subuertere consuetas examinationes postulatorum, ut C. de inoffic. test. Si quando.[8] Set quero quam utilitatem dedit ei hoc priuilegium secundum istam interpretationem quam hic facit, cum tamen potius sit interpretandum priuilegium ut ualeat quam ut pereat, infra de uerb. sign. Abbate,[9] ff. de rebus dub. Quotiens?[10] Et quod hic dicit sine priuilegio tali fieri potuisset, et priuilegium aliquid adicere debet iuri communi, ne penitus sit inutile, ff. ad municip. l.i.[11] ff. de leg. i. Si quando.[12] Potius enim adiuuari nos quam decipi beneficiis oportet, ut ff. commod. In commodato § penult.[13] Ideo autem attenuat uires huius priuilegii, quia per ambitionem fuit obtentum, ut i. q.i. Principatus[14] et C. de senatus consul. l. una[15] et supra de consang. et affin. Quod dilectio, lib. ii.[16] Ex eo enim quod aliquid contra ius obtinetur, presumitur ambitiose obtentum, ut ff. de minor. l.iii. in principio.[17] jo.

6. DE ELECTIONE ET ELECTI POTESTATE

1. CVM INTER *in minori*: Ad questionem quod si iudex a quo appellatur eligitur ad dignitatem illius ad quem appellatur, quod non possit recusari tamquam suspectus, et infra eodem, Querelam.[1] Tamen tenetur alii delegare, ut ff. de iur. om. iud. Pretor.[2] *componendum coegit*: Quia ius eius magis uacillabat quam alterius, nec potuit sine magnis sumptibus finem imponere liti. jo. *dum uiueret*: Licet enim prioratus non sint confirmandi monachis, si tamen fuerint electi ad eos, non sunt sine causa remouendi, ut supra de statu mon. Monachi[3] et dixi supra de rescript. c.i. lib. eodem.[4] jo. *ex consensu*: Et sic coacta uoluntas, uoluntas est, ut xv. q.i. Merito.[5] *minime potuisset*: Set quero cum aduer-

9-10 ei dedit *tr.* PCVcMd FL 13 priuilegium] quod *praem.* $F^{ac}L^{ac}$ aliquid] aliquod $FL^{ac}Lu$ 16 penult.] ult. CVcMd 17 obtentum *om.* PMd $FL^{ac}Lu$ 18 supra] C. P $FL^{ac}Lu$ 20 jo. *om.* $PC^{ac}Vc$ FLLu

6.1 1 Ad] Arg. *praem.* PCVc FLLu 3 tamquam] ut PCVc FLLu, *om.* Md Querelam] Arg. contra ff. de iud. Iudicium *add.* A^2 (Dig. 5.1.58) 4-6 *gl. s.v.* 'predictum R.' CVc 6 jo. *om.* PC FLLu 9 jo. *om.* PCVc FLLu 9-10 Et sic–Merito *om.* C 9 sic] si FLLu uoluntas[2] *om.* FLLu 9-10 est uoluntas *tr.* PVcMd

[8] Cod. 3.28.35 [9] 3 Comp. 5.23.10 (X 5.40.25) [10] Dig. 34.5.12(13) [11] Dig. 50.1.1 [12] Dig. 30.109(112) [13] Dig. 13.6.17.3 [14] C.1 q.1 c.25 [15] Cod. 1.16(19).1 [16] 2 Comp. 4.8.2 (X 4.14.3) [17] Dig. 4.4.3

6.1 [1] 3 Comp. 1.6.9. (X 1.6.24) [2] Dig. 2.1.17 [3] 1 Comp. 3.30.2 (X 3.35.2) [4] 3 Comp. 1.2.1 (X 2.30.6) [5] C.15 q.1 c.1

sarii non seruauerint pactum, quare non potuit iste ad pristinum ius reuerti, ut supra de pact. Cum pridem,[6] supra de maior. et obed. Sane, lib. ii.[7] ff. de condict. causa Si quis accepto,[8] C. de transact. Siue et l. Cum mota?[9] Cum enim ipsi fidem non seruant, nec iste tenetur eam seruare, ut supra de iureiur. Peruenit, lib. i.[10] Vel si actio prima sublata fuit, quare saltim non datur actio de dolo, ut C. de dolo, Cum proponas?[11] Ad hoc dicas quod qui renuntiat iuri spirituali, pure tenetur renuntiare, nec habet hic locum renuntiatio sub modo uel sub condicione, et inde est quod non potest redire ad primum ius. Set in transactione uel in pacto secus est, cum ibi admittatur talis contractus sub modo, 'do ut des', uel 'facio ut des'. Nec obstant illa, Sane[12] et Cum pridem,[13] quia ibi iudicis officio subuentum fuit illi qui renuntiauit, non iure actionis; sic alias infra de prebend. Cum uniuersorum.[14] Qui enim actioni sue renuntiat, ad eam redire non potest, ut infra de appellat. Constitutus,[15] ff. de edil. edict. Queritur § Si uenditor.[16] jo. *interest*: supra ii.q.vi. Non solent.[17] *diocesianus episcopus*: Hic due presumptiones concurrunt. Vna scilicet factum episcopi, et alia scriptura prepositi et capituli, et etiam factum legati utrique presumptioni creditur, ut infra de sent. et re iud. Sicut,[18] ii. q.vi. Hoc etiam,[19] supra de eo qui mitt. in pos. Causam, lib. i.[20] Et ita circa factum idem habentur uarie presumptiones, ut lvii. di. Si quis in egritudine,[21] ff. de in integ. restit. Diuus.[22] Quandoque una presumptio preiudicat alii, ut infra de presumpt. Litteras.[23] Set nonne preiudicare debet presumptio faciens pro reo, ut in illo capitulo, Litteras?[24] Non, quia adhuc non fuit renuntiatum probationibus, et ideo causa committitur. Et notandum quod

11 seruauerunt PCMd LLu 13 causa] ob causam APr PCVcMd Lu, ob turpem causam $F^{ac}L^{ac}$ 14 non] nec PCMd 16 ut C. de dolo *om.* Pr Vc (*homoiotel.*) 17 spirituali] speciali C^{pc} FLu, spiritualibus Vc^{ac} nec] non $FL^{ac}Lu$ 18 hic] ibi CVcMd F, ubi $L^{ac}Lu$ 20 do *om.* $P^{ac}M$ des] facias VcMd 20-21 ut facio ut facias, do ut des *tr.* FLLuGHS N 22 actionis] accusationis PC $F^{ac}Lu$ 23 actioni] accusationi PC F 24 Queritur *om.* $F^{ac}L^{ac}$ 25 jo. *om.* PC FLLu supra–solent *om.* Vc solet P FLLu 27 alia] scilicet *add.* PCVc FLLu et[3] *om.* PC $FL^{ac}Lu$ 28 q.vi.] q.vii. Vc $F^{ac}LLu$ 29 idem factum *tr.* PCVcMd FLLu 29-30 habentur] quandoque *praem.* PCVcMd FLLu 30 in integ.] matrimon. PVcMd LLu 31 alii] arg. $L^{ac}Lu$, alias F 32 debet] de Vc, debetur $FL^{ac}Lu$

[6] 1 Comp. 1.26.4 (X 1.35.4) [7] 2 Comp. 1.15.1 (X 1.9.7) [8] Dig. 12.4.4 [9] Cod. 2.4.28 et 6 [10] 1 Comp. 2.17.9 (X 2.24.2) [11] Cod. 2.20(21).4 [12] 2 Comp. 1.15.1 (X 1.9.7) [13] 1 Comp. 1.26.4 (X 1.35.4) [14] 3 Comp. 3.5.2 (X 3.19.8) [15] 3 Comp. 2.19.3 (X 2.28.45) [16] Dig. 21.1.14.9 [17] C.2 q.6 c.30 [18] 3 Comp. 2.18.6 (X 2.27.16) [19] C.2 q.6 c.37 [20] 2 Comp. 2.11.2 (X–) [21] D.57 c.1 [22] Dig. 4.1.7(8) [23] 3 Comp. 2.14.1 (X 2.23.14) [24] 3 Comp. 2.14.1 (X 2.23.14)

sicut post testes publicatos producuntur instrumenta, ut infra de fide instrum. c. finali,[25] sic hic post instrumenta prepositi et capituli audiuntur testes. jo. *premisimus*: scilicet quod post interdictum celebrauerunt electionem. *scriptura facto*: idest littere prepositi et capituli. *uel factum*: scilicet episcopi. *a suspensis*: ut supra de consue. Cum dilectus.[26] jo. *possessione gaudere*: Et R. seniori adiudicauit custodiam et prioratum ut in integra decretali.

2. QVALITER POST *administrationi*: infra de prebend. Cum iam dudum,[1] set transmontanis hoc permittitur, infra eodem, Quod sicut.[2] *conueniens*: Non tamen requiritur quod sit eminens, infra eodem, Cum nobis.[3] *quicquid ob eam*: sic xii. q.ii. Alienationes[4] et xix. di. c.ult.[5] Arg. contra iii. q.vii. § Tria,[6] supra de iure patron. Consultationibus, lib. i.[7]

3. CVM INTER: Arg. quod ratione uicinitatis sortitur aliquis priuilegium, supra de paroch. c.ult. lib. i.[1] supra de pen. di.i. § Set et continuo,[2] xvii. q.iiii. Si quis contumax.[3] jo. *ad decanum*: Nota quod absente decano potest fieri electio, licet decanus sit honorabilior pars capituli, infra de conces. prebend. Post electionem.[4] jo. *redeundi*: infra de appell. Ex insinuatione.[5] *ad electionem*: In electione a tanto spatio absentes uocantur quantum est a Mediolano usque ad Ianuam, lxiii. di. Quanto,[6] set non tanto spatio quantum est a Capua usque ad Panormum, ut hic;

---

36 finali] ult. C, secundum $L^{ac}Lu$, ii. F (3 Comp. 2.13.2 [X 2.22.7]) instrumenta] audiuntur testes *add.* Lu, audiuntur *add.* F^{ac} prepositi] scilicet *add.* $PC^{ac}VcMd$ FL 37 jo. *om.* PC FLLu 39-40 ut–jo. *om.* C 39 ut *om.* PVc FLLu consue.] elect. Vc $FL^{ac}Lu$ (3 Comp. 1.6.17 [X 1.6.32]) 40 jo. *om.* PVc FLLu 41 decretali] in compilatione Bernardi licet hic desit. t. *add.* C^{pc}

2 1 infra] sic *praem.* Pr PC LLu, sic supra F 5 i.] jo. *add.* Pr

3 1-3 *gl. s.v.* 'loci uicinitate' PCVc FLLu, Arg.–contumax jo. *om.* Pr 2 Set et continuo *scripsi cum* A^{pc} : E contrario A^{ac} PCVcMd (de pen. D.1 p.c. 87 § 9?), Ecclesiastico FLLu 3 jo. *om.* CVc FLLu 5 jo. *om.* $PC^{ac}Vc$ FLLu infra] arg. contra *praem.* PCVc FLLu 7 est *om.* FLLu Mediolano] Medio FLLu Quanta PC 8 Capua] Caput FLLu Panormit. APr, Panormi P, Panormii C, Ponori. FLLu

---

[25] 3 Comp. 2.13.4 (X 2.22.9) [26] 3 Comp. 1.3.7 (X 1.4.8)

2 [1] 3 Comp. 3.5.5 (X 3.5.18) [2] 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) [3] 3 Comp. 1.6.4 (X 1.6.19) [4] C.12 q.2 c.37 [5] D.20 c.3 [6] C.3 q.7 p.c.1 [7] 1 Comp. 3.33.23 (X 3.38.19 et 3.24.4)

3 [1] 1 Comp. 3 25.5 (X 3.29.4) [2] De pen. D.1 c.46 [3] C.17 q.4 c.20 [4] 3 Comp. 3.8.4 (X 3.8.7) [5] 3 Comp. 2.19.8 (X 2.28.50) [6] D.63 c.10

infra de sent. et re iud. c.ii.[7] contra. Item uocandi sunt cum sine periculo uocari possunt, ut infra eodem, Quod sicut.[8] Arg. contra infra eodem, Bone c. Maguntinensibus;[9] infra de sent. et re iud. c.ii.[10] contra. Secundum quosdam si sunt in eadem prouincia sunt uocandi quia tunc sunt presentes, C. de pres. long. temp. l. finali;[11] alias paucorum absentia reuocaret factum presentium, C. lib. x. de decur. Nominationum.[12] Set in negotiis cotidianis sufficeret pulsatio campane, ut infra eodem, In causis,[13] supra de postul. c.penult.[14] supra de offic. cust. c.i.[15] Et illi tantum uocandi sunt ad curiam, qui in urbe sunt, C. de legation. l. finali, lib. x.[16] Hodie expressum est qualiter absentes sint uocandi ut in constitutione Innocentii, Quia propter.[17] Item iure nouo nemo uocandus est extra prouinciam, ut extra. iiii. de elect. Coram,[18] et plura inuenies de hoc argumenta vii. q.i. Factus.[19] jo. *remoti*: infra de sent. et re iud. c.ii.[20] contra. *cognouerunt*: Vnde nec erat eis necesse denuntiari, ff. de act. emp. l.i.[21] *quorum aliqui*: Quia sicut aliqui sunt reuersi, sic et alii poterant reuerti, xxiii. q.iiii. Displicet, in principio.[22] Arg. contra ff. de arbit. Si cum dies § penult.[23] *mora longior*: Vnde propter periculum more multa contra ius statuuntur, ut infra ut lite non con. Quoniam frequenter,[24] infra eodem, Quod sicut.[25] jo. *assumatis*: Aliis absentibus; et tamen miserant eis nuntium ut redirent, set quia non tenebantur mittere eis nuntium, ideo post talem citationem possunt eligere. jo. *uice regia*: sic infra de foro compet. Licet.[26] Ex tali autem consensu non posset iste electus amministrare, quia non consensit in eum tamquam papa, set tamquam rex, sic infra eodem, Quod

---

9 infra–contra *om.* Pr PCVcMd FLLu 10 Bone] memorie *add.* PCVcMd FLLu 11 infra–contra *om.* PCVcMd FLLu 12 sunt *om.* $FL^{ac}Lu$ 13 long. temp. PCVcMd FLLu : xxx. an. APr F^{pc} (Cod. 7.39.9) 14-15 cotidianis negotiis *tr.* PCVc FLLu, negotiis *om.* Md 15 sufficit PVc FLLu 17 legation.] delegat. PC, dignitat. *male* Vc FLLu l. finali *om.* $F^{ac}L^{ac}Lu$ 18 sunt Pr PCVcMd FLLu 20 de hoc inuenies *tr.* PCVcMd FLLu 21 jo. *om.* PC FLLu 23 aliqui] quidam PCVcMd FLLu et alii sic *tr.* $FL^{ac}Lu$ 24 Si cum] Sicut APr $FL^{ac}Lu$ 26 frequenter *om.* PCVc FLLu 27 jo. *om.* Pr PCVc FLLu Aliis] Et *praem.* LLu et *om.* P^{ac} Lu 28 ideo] secundo $L^{ac}Lu$ 29 jo. *om.* PCVc FLLu 30 amministrare] amministratione $L^{ac}Lu$ 31 sic *om.* Vc LLu

---

[7] 3 Comp. 2.18.2 (X 2.27.12) [8] 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) [9] 3 Comp. 1.6.8 (X 1.6.23) [10] 3 Comp. 2.18.2 (X 2.27.12) [11] Cod. 7.33.12 [12] Cod. 10.32 (31).45 [13] 3 Comp. 1.6.15 (X 1.6.30) [14] 3 Comp. 1.4.4 (X 1.5.3) [15] 1 Comp. 1.19.1 (X 1.27.1) [16] Cod. 10.65(63).6 [17] 4 conc. Lat. c.24 (4 Comp. 1.3.9 [X 1.6.43]) [18] 4 Comp. 1.3.1 (X 1.6.35) [19] C.7 q.1 c.5 [20] 3 Comp. 2.18.2 (X 2.27.12) [21] Dig. 19.1.1 [22] C.23 q.4 c.38 [23] Dig. 4.8.21(26).11 [24] 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) [25] 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) [26] 3 Comp. 2.2.1 (X 2.2.10)

sicut,[27] infra qui filii sint legit. Per uenerabilem.[28] Vnde hic duplex consensus requiritur, sic infra eodem, Cum inter.[29] jo.

4. CVM NOBIS OLIM *innouari*: Allegando hoc dicit. Per appellationem enim cassantur sola que illegitime fiunt, ut supra de rest. spol. Audita;[1] secus in noui operis nuntiatione, ⌜infra de noui oper. nun.⌝ Cum ex iniuncto.[2] jo. *in canone*: ut lxi. di. Nullus et Obitum[3] et lxxxv. c.i. in fine, ff. de tut. et cur. datis ab hiis, Diui.[4] *fauorem introductum*: Verum est si est inductum pro se tantum, ut supra de priuil. ⌜Si de terra,[5] infra de priuil.⌝ Accedentibus,[6] uel etiam pro se et aliis proportionaliter, ut infra de regul. Ad apostolicam.[7] Aliis autem que sunt publica utilitate et etiam auctoritate non potest renuntiari, ut infra de foro compet. Si diligenti,[8] infra de testa. Requisisti,[9] infra de sent. excomm. Sicut.[10] uinc. *uos qui due*: Ideo forte preualet electio istorum qui elegerant de aliena ecclesia, quia due partes erant, et due partes parificantur toti collegio, ut supra eodem, Licet, lib. i.[11] C. de decur. Nominationum.[12] Et si due partes non sunt in ecclesia, non dicitur esse capitulum, ff. de decret. ord. fac. l.ii.[13] Set maior pars non posset eligere extraneum et sic intelligitur lxi. di. Obitum.[14] Vel dic quod semper preualet electio de gremio, ut lxiii. di. Litteras,[15] C. de episc. et cler. l. In ecclesiis,[16] etiam si paucissimi eligunt, duo

32 legit.] Causam *add.* FL^{ac}Lu (1 Comp. 4.18.4 [X 1.29.17, 2.14.3]?) 33 jo. *om.* PCVc FLLu

4 1-4 Allegando–jo. *om.* Vc 1 hoc] hec L, hic Lu Per] Propter FLLu 2 cassantur] ea *add.* FLLu sola *om.* FL^{ac} 3 infra de noui oper. nun. Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A (*homoiotel.*) iniuncto jo. *om.* PC F, jo. *om.* LLu 4 ut] supra Vc, supra *add.* Lu 5 Diui *scripsi* : Diuus *codd.* Diui] arg. contra C. de crim. sac. l. finali *add.* A^2 (Cod. 9.29.3 [4]) 6-7 Si–priuil. PCVcAbMd FLLu : *om.* APr (*homoiotel.*) 8 et *om.* P FL^{ac} etiam] in hoc L^{ac}, hiis Lu, *om.* CVc 9 auctoritate] ac. F, *om.* L^{ac}Lu 10 Sicut APr Ab : *om.* PC LLu, Contingit C^{pc}VcMd F^{pc}L^{pc} Vinc. (3 Comp. 5.21.10 [X 5.39.36]), Tunc F 11-31 Ideo forte–jo. *gl. s.v.* 'appellatio nulla' *in fine* (*infra lin. 41*) *iungunt* PCVcMdLrM FL^{ac}LuGHS 13 non *del.* A^2, *om.* P^{ac} LLu 14 decret.] decur. APr Ab l.ii.] l.iii. *melior* C L^{pc}, l.i. Ab 17 paucissime FL^{ac}Lu

[27] 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) [28] 3 Comp. 4.12.2 (X 4.17.13) [29] 3 Comp. 1.6.6 (X 1.6.21)

4 [1] 1 Comp. 2.9.4 (X 2.13.4) [2] 3 Comp. 5.15.1 (X 5.32.2) [3] D.65 c.13 et c.16 [4] Dig. 26.5.12.2 [5] 1 Comp. 5.28.9 (X 5.33. 6) [6] 3 Comp. 5.16.5 (X 5.33.15) [7] 3 Comp. 3.24.2 (X 3.31.16 et 3.32.13) [8] 3 Comp. 2.2.4 (X 2.2.12) [9] 3 Comp. 3.19.3 (X 3.26.15) [10] 3 Comp. 5.21.13 (X 5.39.39) [11] 1 Comp. 1.4.15 (X 1.6.6) [12] Cod. 10.32(31).45 [13] Dig. 50.9.2 [14] D.61 c.16 [15] D.63 c.14 [16] Cod. 1.3(6).11

scilicet, arg. vii. q.i. Denique.[17] Et quod hic dicitur est allegatio; set adhuc obstat infra c. Cum inter.[18] Set ibi non fuit hoc obiectum quod esset de aliena ecclesia, uel pars contradictionis nullum elegerat uel malum; set adhuc obstat infra eodem, In causis,[19] ubi tres postulant de aliena ecclesia, et duo eligunt de propria, et preualet postulatio trium. Set illud fuit propter formam mandati, quia illud dictum erat quod in quem maior pars conueniret, quod esset electus; si ergo duo eligunt de propria ecclesia, eorum electio preualet. In hoc enim dicitur maior pars quod iustiori ratione ducitur, ut xl. di. Multi,[20] unde pauciorum electio preualet, supra de hiis que fiunt Cum in cunctis,[21] xxxi. di. Nicena.[22] Si tamen omnes preter unum eligerent de aliena ecclesia, ⌜nec ille posset aliquem eligere de aliena ecclesia, hoc constat, nec aliquem de sua⌝, quia nullus posset consentire in se, cum quilibet consensisset in alium, ut infra eodem, Cum inter, in fine.[23] jo. *renuntiare*: sic eligendo, scilicet de Romana ecclesia. *priuilegium quod obtinet*: Ergo aliud uidetur si aliquis de metropoli eligatur, quia ille est uocatus in partem sollicitudinis, ii. q.vi. Decreto,[24] infra de conces. prebend. non uac. Quoniam.[25] Set quid si aliquis de minori ecclesia eligitur, numquid ille dicitur electus de gremio ecclesie? Videtur quod sic, lxiii. di. Sacrorum et c. Nosse et c. Plebs,[26] supra de usu pall. Cum super, lib. ii.[27] ff. de uerborum sign. Qui in continentibus et l. Edificia et l. Pupillus § Incola[28] et C. de edif. priu. Si quis post hanc[29] et C. de fideicom. Voluntas,[30] ff. de usu et hab. Plenum § Si usus,[31] C. de secund. nup. Si quis, in fine, i. responso,[32] ff. de leg. ii. Vnde peto § Fratre,[33] quod H. concedit; arg. contra infra de uerb. sign. Cum clerici.[34] jo. *appellatio nulla*:

18 est *om.* FL^{ac}Lu 19 c.] eodem PCVcAb FLLu, In causis *add.* Pr F^{ac} (3 Comp. 1.6.15 [X 1.6.30]) 20 ecclesia *om.* PCVc FLLu 26 xl. C : xxxix. APr PVcAb FL^{pc}Lu, xxxiiii. Md 27 Si] Set Vc F^{ac} 28-29 nec–ecclesia Pr PAbMdLrM : *om.* A C FS 28-29 nec–de sua] iste se non posset eligere nec alium Vc LGH, iste non posset se obicere nec alium Lu N 30 se] seipsum Vc F 31 jo. *om.* PC FLLu eligendo] diligendo FL^{ac} ecclesia *om.* PC FLLu 32 aliud *om.* FLLu quia *om.* PC FL^{ac}Lu, qui Md 34 Quoniam] diuersitatem *add.* PCVcMd FLLu 37 Qui PC : Que APr VcAbMd FLLu 40 i. *om.* FL^{ac}Lu Fratre PMd : Facte APr Ab, Fre C, Fere Vc FL^{ac}Lu 41 clerici Vc : clericis APr PCAbMd, clericus FL^{ac}Lu jo. *om.* PC FLLu

[17] C.7 q.1 c.9 [18] 3 Comp. 1.6.6 (X 1.6.21) [19] 3 Comp. 1.6.15 (X 1.6.30) [20] D.40 c.12 [21] 1 Comp. 3.10.1 (X 3.11.1) [22] D.31 c.12 [23] 3 Comp. 1.6.6 (X 1.6.21) [24] C.2 q.6 c.11 [25] 3 Comp. 3.8.2 (X 3.8.5) [26] D.63 c.34, c.12, c.11 [27] 2 Comp. 1.4.1 (X 1.8.1) [28] Dig. 50.16.147, 139, 239.2 [29] Cod. 8.10.6 [30] Cod. 6.42.4 [31] Dig. 7.8.12.5 [32] Cod. 5.9.8.4 [33] Dig. 31.69(71).3 [34] 3 Comp. 5.23.3 (X 5.40.19)

Non enim ualet appellatio uel prohibitio ab eo quod perpetuo edicto decernitur, xxv. q.i. Que ad perpetuam,[35] ff. de appell. l. finali,[36] ff. de noui oper. nun. De pupillo § Si quis riuos,[37] sic infra de hiis que fiunt a maiori parte cap. Ex ore, in fine.[38] jo. *sollicite reuocare*: Set numquid eo ipso quod admoniti nolunt eligere, possunt alii statim eligere? Videtur hic quod sic, et infra eodem, Quod sicut[39] et supra de postul. Bone, circa finem,[40] supra de testi. In nomine, lib. i.[41] lxv. di. Si forte.[42] Arg. infra de offic. del. Cum super.[43] Maxime cum mora suspecta sit in electione, ut supra capitulo proximo, et res talis non capit dilationem, nam unus tutor non tenetur alium uel alios expectare in hiis que non capiunt dilationem, ut ff. de admin. tut. Tutor qui § i.[44] Cum ergo hic mora sit periculosa, proceditur aliis absentibus, ut infra ut lite non contest. Quoniam.[45] Vnde et soli agere permittitur quandoque quia non debet alterius negligentia alterius ius corrumpi, ff. de liberali causa, Si pariter, in principio,[46] ff. de nox. Electio.[47] Et uitium aliene cessationis ad dispendium tuum iuris ratio pertinere non patitur, C. de diuid. tut. l.i. in fine.[48] Econtra uidetur quod teneantur expectare usque ad vi. mensium finem, ut ii. q.vi. Appellatore,[49] infra de offic. del. Consuluit,[50] xvi. q.iii. Placuit,[51] Non enim tantum semel, set sepius sunt canonici uocandi ad electionem, ut lxiii. di. Plebs;[52] nam cum adhuc superest larga dilatio, non uidentur absentes in mora ad instar absentis qui usque ad finem triennii expectatur, C. de iud. Properandum,[53] et facit ad hoc ff. de excus. tut. Non tantum, in principio.[54] Et expectabitur usque ad tempus quo desinit posse eligere, ff. de uerb. ob. Insulam,[55] nam per totum tempus vi. mensium non uidetur esse in mora ad instar debitoris, cui totus ultimus dies cedit, instit. de uerb. ob. § ii.[56] Immo non interest si in continenti etiam post vi. menses eligatur, arg. ff. de uerb. obl. Qui ante,[57] ff. de uerb. sig. Vt.[58] Dico quod pro-

45 jo. *om.* PCVc FLLu 46 admoniti *om.* C^{ac}VcAb FL^{ac}Lu hic *om.* FLLu 47 Quod^{2}] Qui PC^{pc} L^{ac}Lu 51 alium uel *om.* PCVcAbMd FLLu uel alios] tutorem Pr 52 Tutor *om.* F^{ac}L^{ac}Lu 54 permittitur agere *tr.* PCVcMd FLLu debet] de LLu 55 alterius ius *om.* FL^{ac}Lu, ius *om.* C^{ac} 58 teneatur P Lu finem vi. mensium *tr.* PCVc FLLu 60 canonici sunt *tr.* LLu, canonici uocandi sunt *tr.* F 65 totum] tantum Vc L^{ac}Lu 68 Vt *scripsi* : Vbi *codd.*

[35] C.25 q.1 c.3 [36] Dig. 49.1.28 [37] Dig. 39.1.5.11 [38] 3 Comp. 3.12.1 (X 3.11.3) [39] 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) [40] 3 Comp. 1.4.4 (X 1.5.4) [41] 1 Comp. 2.13.3 (X 2.20.2) [42] D.65 c.9 [43] 3 Comp. 1.18.2 (X 1.29.23) [44] Dig. 26.7.7(8).1 [45] 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) [46] Dig. 40.12.9 [47] Dig. 9.4.26 [48] Cod. 5.52.1 [49] C.2 q.6 c.41 § 1 [50] 3 Comp. 1.18.3 (X 1.29.24) [51] C.16 q.3 c.15 [52] D.63 c.11 [53] Cod. 3.1.13(11) [54] Dig. 27.1.17(20) [55] Dig. 45.1.124 [56] Inst. 3.15(16).2 [57] Dig. 45.1.13 [58] Dig. 50.16.87

cedere possunt circa finem temporis, non precipiti festinatione, set moratoria cunctatione, ff. de admin. tut. Tutor qui § i.[59] infra de offic. del. Consuluit.[60] jo. *cum tria*: supra eodem, Cum in cunctis.[61] *conuersatus*: supra xxiii. q.i. Paratus,[62] supra de presump. Quosdam.[63] *non eminentis*: xxviii. di. Verum,[64] ff. de edil. Sciendum et l. Si quid uenditor.[65] jo. *liberam administrationem*: Per illud uerbum non datur ei potestas non canonice administrandi, ut xxi. q.i. Relatio,[66] C. de inoffic. testa. Si quando.[67] Set licet prelatus dicatur procurator, xii. q.i. § ult.[68] supra de donat. c.i. lib. i.[69] tamen donare potest, ut supra de consue. c.i.[70] ff. de donat. Filius familias,[71] considerata consuetudine loci, ut ff. quod ui aut clam, Prohibere § Non tantum,[72] supra de consue. c.i. lib. i.[73] jo.

5. INNOTVIT *indulgentiam*: In quibusdam enim solus princeps dispensat, ut C. de nup. Imperialis, i. responso[1] et C. de hiis qui ueniam etat. inpet. l.ii.[2] set in aliis prelaturis potest episcopus dispensare, etiam cum illegitimo, ut supra de filiis pres. Ex transmissa,[3] et in etate, supra de etate et qual. A nobis, lib. i.[4] unde episcopus quantum ad omnia potest legitimare, preterquam in episcopatu. In quibus autem episcopus possit uel non possit dispensare, notaui l. di. Miror[5] et i. q.vii. § Nisi.[6] Item et dico quod metropolitanus adhuc dispensare potest cum episcopo in ordine minori, cum illud a canone habuit, ut lx. di. c.ult.[7] nec sit ei ablata dispensatio. Item concedo quod capitulum dispensat, ut supra de renun. Ex insinuatione, lib. ii.[8] et supra de prebend. Cum non ignores,[9] nam senatus dispensat, ut ff. de postul. l.i. § De qua,[10] et ecclesia suum habet senatum,

70 cunctatione] comtatione L^{ac}, constatione F, *om.* Lu qui *om.* Vc F^{ac}LLu 71 jo. *om.* PC FLLu cunctis] xvi. q.i. Legi epistolam *add.* A^{2} (C.16 q.1 c.36) 73 xxviii. di. Verum] xxxviii. di. Omnes PCVc (D.38 c.6, *ut in app. Laur.*) xxvii. Omnes *male* Md FLLu quid PCVcMd FLLu : *om.* APr Ab jo. *om.* PCVcMd FLLu *De gl. hic s.v.* 'illa tria' *in* FLLuSGHN *inserta vide Proleg. p. xx* 79 jo. *om.* Pr PC^{ac}Vc FLLu

5 3 etiam *om.* CVc etiam cum] et P FLLu 5 qual.] Ex tua *add.* A^{2} (2 Comp. 1.8.3 [X–])? 7 notaui] notatur VcFc LLu et^{2} *om.* Pr CVc

[59] Dig. 26.7.7(8).1 [60] 3 Comp. 1.18.3 (X 1.29.24) [61] 1 Comp. 1.4.16 (X 1.6.7) [62] C.23 q.1 c.2 [63] 1 Comp. 2.16.8 (X 2.23.7) [64] D.28 p.c.7 [65] Dig. 21.1.19 et 18 [66] C.21 q.1 c.5 [67] Cod. 3.28.35 [68] C.12 q.1 c.28 [69] 1 Comp. 3.20.1 (X 3.24.1) [70] 3 Comp. 1.3.1 (X 1.4.2) [71] Dig. 39.5.7 [72] Dig. 43.24(23).3.3 [73] 1 Comp. 1.3.1 (X 1.4.1)

5 [1] Cod. 5.4.23.1 [2] Cod. 2.44(45).2 [3] 1 Comp. 1.9.8 (X 1.17.7) [4] 1 Comp. 1.8.7 (X–) [5] D.50 c.4 [6] C.1 q.7 p.c.5 [7] D.60 c.4 [8] 2 Comp. 1.5.2 (X 5.3.26) [9] 2 Comp. 3.4.1 (X 3.5.15) [10] Dig. 3.1.1.10

xvi. q.i. Ecclesia.[11] Item quia capitulum equiualet senatui, ut sicut a sententia senatus non appellatur, ut ff. a quibus appell. non licet l.i.[12] sic nec a sententia capituli, ut supra de hiis que fiunt a maiori parte cap. Cum in cunctis.[13] In multis enim eadem senatus habet priuilegia que princeps, ut ff. de flum. l.ii.[14] ff. de aqua pluu. arcen. Quod principis.[15] jo. *intimatum exposuit*: Peccasset enim nisi hoc fecisset, ut xxviii. di. Priusquam,[16] l. di. Ex penitentibus.[17] Si tamen fuisset confirmatus, licet peccasset quod reticuit dum factum suum, teneret quod factum esset, infra de renun. Nisi,[18] et est hic arg. quod occultum peccatum generat impedimentum ordini, arg. xxxiii. di. Habuisse.[19] jo. *non contraxit*: Si intelligas quod contraxit cum eodem; secundum hoc dices quod licet iste filius legitimatus ⌜fuit per subsequens matrimonium, ut supra qui filii sint legit. Tanta, lib. i.[20] non tamen fuit legitimatus⌝ quantum ad ordines, arg. i. q.vii. Tali.[21] Nam et quandoque aliquis non est legitimus qui tamen de legitima matre est natus, ff. de capt. et postlim. redem. Diui et l. Ab hostibus.[22] Vel dic quod fuit legitimatus quantum ad omnia preterquam ad episcopatum. Vel dic quod mater eius contraxit cum alio, non cum patre suo, et sic planum est. Non obstat supra de etate et qual. Intimatum,[23] quia illud fuit dispensatio. jo. *canonibus quosdam*: lvi. di. c.i. *qui undecumque*: supra lvi. di. Vndecumque.[24] *Alexandro*: supra de elect. Cum in cunctis, lib. i.[25] *electio facienda*: non ab illis qui male elegerunt, set ab

15-16 Cum in cunctis APr Ab : c.i. C^{pc}VcFc LLu (*idem est cap.*), *om.* PCMd F 16 senatus habet eadem *tr.* PCVc, senatus habet priuilegia eadem *tr.* FLLu 17 principis *scripsi* : principi *codd.* jo. *om.* Pr PC FLLu 18-22 *gl. s.v.* 'transmissas exposuit' Pr AbMd LLu 20 reticuit] retinuit C^{ac} F^{ac}Lu dum] de Vc, dum de F^{ac}, *om.* C F^{pc}L 22 xxxiii.] xxxiiii. APr PVc $F^{ac}L^{ac}$Lu jo. *om.* PC FLLu 23-24 fuit filius legitimatus *tr.* FLLuGHS 24 fuit (fuerit CVcFcLr) legitimatus *tr.* Pr PCVcAbFcMdLrM subsequens] sequens PCVcFcMd FLLu 24-25 fuit–legitimatus Pr PCAbMdLr FLLuGHS N : *om.* A (*homoiotel.*), per–legitimatus *om.* VcFcM (*homoiotel.*) 25 lib. i. Pr Ab : *om. cett.* legitimatus] dices quia iste fuit legitimatus *add.* F^{ac}LuG^{ac}H, iste fuit legitimatus *add.* L^{ac} 26 non *om.* FLu tamen *om.* Pr PCVc FLLu legitima matre] legitimo matrimonio CVcFc FLLu, legitimo motas Md 27 Diui *scripsi* : Diuus *codd.* Ab hostibus *del.* A^2 31 jo. *om.* Pr PC FLLu 32 Vndecumque] lvi. di. Numquam *add.* A^2 (D.56 c.4) 33 elegerent Vc, egerunt L^{ac}Lu, gerunt F

[11] C.16 q.1 c.7 [12] Dig. 49.2.1 [13] 1 Comp. 3.10.1 (X 3.11.1) [14] Dig. 43.12(11).2 [15] Dig. 39.3.23 [16] D.28 c.4 [17] D.50 c.55 [18] 3 Comp. 1.8.4 (X 1.9.10) [19] D.33 c.7 [20] 1 Comp. 4.18.6 (X 4.17.6) [21] C.1 q.7 c.17 [22] Dig. 49.15.25(26) et 49.15.22.2a med.; haec lex 'Ab hostibus' est: Cod. 8.50(51).2 [23] 2 Comp. 1.8.6 (X–) [24] D.56 c.3 [25] 1 Comp. 1.4.16 (X 1.6.7)

aliis ad quos est translata potestas, supra eodem, Cum in cunctis.[26] *priori electione*: Vt supra eodem, Considerauimus,[27] nisi ipsa sit nulla ipso gestu, ut supra de elect. Cum terra, lib. ii.[28] Vel facta sit ab excommunicato, ut supra de appell. Constitutus,[29] alias non accederetur ad secundam, infra eodem, Auditis,[30] ubi de hac materia plenius dicam. Si tamen minor pars diffideret de iure suo, posset consentire maiori parti, ut supra de postul. c.ult.[31] supra eodem, Cum terra, lib. ii.[32] jo. *nominatione*: Set quare cum nominatio nullum ius tribuit, ut infra eodem, Quod sicut? [33] Set hoc uerum est quod hic dicitur quando maior pars perseuerat in sua nominatione, unde et in nominationibus admittitur appellatio, supra de appell. Quia requisisti, lib. ii.[34] Quod autem per nominationem ius detur, est arg. xvi. q.vii. Contra sanctorum,[35] ii. q.vi. Nominationes,[36] lxxii. di. Placuit,[37] infra eodem, Auditis.[38] Ad hoc dico quod per denominationem quandoque tractatur de electione futura, et tunc per eam exprimitur consensus de futuro, et est sensus talis, 'denomino istum', idest 'denomino illum in eligendum', sicut aliquis eligitur in postulandum, infra de renun. Post translationem.[39] Sicut nec matrimonium carnale contrahitur per hec uerba, 'denomino istam in mulierem'. Set si per denominationem exprimitur consensus de presenti, tunc denominatio est ius acquisitum, maxime si sit consuetudo loci quod per talia uerba fiat electio, quia tunc ad consuetum usum recurritur, ut supra de sponsal. Ex litteris.[40] jo. *par in parem*: xxi. di. Inferior,[41] nisi si ei se subiecit, ut ii. q.vii. Nos si.[42] *cognouerant*: Notitia enim scholastica multum operatur, sicut et militaris, ff. de castren. pec. Miles.[43] jo. *qui sponte*: supra l. di. c.iii. *per*

35 ipsa] prima PCVc FLLu nulla sit *tr.* Pr PCVc FLLu 37 accedetur PC F 38 ubi] ut P FL^{ac}Lu, et ibi Vc, ut inde C^{ac} de] in P^{pc} FLu materia *om.* PC FL^{ac}Lu 39 diffidens PVc FL^{ac}Lu 40 jo. *om.* PCVc FLLu 41 quare] queritur Pr F, quarum Md 44 Quia *scripsi* : *om. codd.* nominationem Pr : donationem A^{ac} F^{ac}, denominationem PCVcMd LLu ius] nil VcFc L^{ac}Lu 45 est *om.* PCVc FLLu Contra *scripsi cum* C^{pc} : Nos *codd.* 46 denominationem] donationem A^{ac} F^{ac}, denuntiationem Vc 47 futura electione *tr.* PCVcMd FLLu exprimitur] presumitur FLLu 48 denomino²] nomino PCVcMd FLLu 49 illum] eum Pr PCVcMd LLu, istum F in] me Vc, *om.* FLLu 53 sit] est PC^{pc}VcMd, sicut L^{ac}Lu, *om.* F 54 jo. *om.* PC FLLu 55 si *om.* VcFc FLLu subiecerit VcFc FLLu 57 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu

[26] 1 Comp. 1.4.16 (X 1.6.7) [27] 1 Comp. 1.4.22 (X 1.6.10) [28] 2 Comp. 1.3.6 (X 1.6.14) [29] 1 Comp. 2.20.37 (X 2.28.23) [30] 3 Comp. 1.6.14 (X 1.6.29) [31] 3 Comp. 1.4.5 (X 1.5.5) [32] 2 Comp. 1.3.6 (X 1.6.14) [33] 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) [34] 2 Comp. 2.19.15 (X–) [35] C.16 q.7 c.29 [36] C.2 q.6 p.c.41 [37] D.72 c.3 [38] 3 Comp. 1.6.14 (X 1.6.29) [39] 3 Comp. 1.8.5 (X 1.9.11) [40] 1 Comp. 4.1.6 (X 4.1.7) [41] D.21 c.4 [42] C.2 q.7 c.41 [43] Dig. 49.17.4

postulationem: Notandum posse postulari illegitimum, set non alias indignum, ut supra de postul. Ad hec, lib. eodem.[44] Potest etiam eligi in postulandum, ut infra de renun. Post translationem,[45] in principio notaui. jo. *cogimus ignorantiam*: Istos non excusat ignorantia, quia poterant ab aliis fuisse certificati, ut xxxvii. di. § ult.[46] ff. de iur. et fact. ignor. Regula[47] et supra de reg. iuris c.ult. lib. i.[48] Vnde quia presumptio erat eos sciuisse, tenebantur docere ignorantiam, ut dixi supra eodem de postul. Ad hec, lib. eodem.[49] jo. *set petendam*: Alias si fuissent missi ad eligendum, bene potuissent postulasse, ut infra eodem, In causis[50] et infra eodem, Cum inter.[51] jo. *ante susceptionem*: Arg. ad questionem dominicalem qua queritur si episcopo deposito canonici hoc scientes elegerint alium priusquam recepissent litteras restitutionis a papa. Arg. est hic pro deposito, et viii. q.ult. c.ult.[52] infra de dolo et con. c.ii.[53] Contra vii. q.i. Eos,[54] ff. de decur. l.ii.[55] supra de renun. c. finali, lib. i.[56] supra de symon. Venerunt, lib. ii.[57] C. de nup. Neque.[58] *sedem apostolicam*: Sic patet quod metropolitanus non potest dispensare cum illegitimo ⌜in episcopatu⌝. Arg. contra supra de corp. uit. c.ii.[59]

6. CVM INTER *capituli accesserunt*: Nota quod si canonici agunt inter se, tamen ubi est maior pars, illi se possunt nominare capitulum, ut lvi. di. Apostolica.[1] Et possunt constituere procuratorem nomine capituli, et in constituendo tali procuratore non requiritur consensus omnium; set si litigarent contra extraneum, tunc requiritur etiam consensus omnium in constituendo procuratore, ut supra de hiis que fiunt ab episc. Quanto, lib. i.[2] Set isti procuratori non prouidebitur in expensis de rebus canoni-

---

59 eligere LLu 60 notaui] notum FL^{ac}Lu 61 jo. *om.* Pr PC^{ac}Vc FLLu 62 ab aliis fuisse] esse ab aliis PCVcFcMd FL, ab aliis Lu N certificari CVcFc LLu N 63 Regula] Regressa PCVc F^{ac}LLu, Egressa Md 65 jo. *om.* PCVc FLLu 67 jo. *om.* Pr PC^{ac}Vc FLLu 68 qua] quia C^{ac}, quare FL^{ac}Lu elegerunt PMd, elegerent Vc, eligunt FLLu 70 c.ult. *om.* Pr Lu 73 in episcopatu *scripsi cum cett. codd.* : *om.* A

6 1 agant PCMd 2 est *om.* F^{ac}L^{ac}Lu lvi.] xvi. A^{ac}, lvii. Pr 4 non] nonne L^{ac}Lu, *om.* Vc requiritur] requiretur P FL, requireretur Lu

---

[44] 3 Comp. 1.4.1 (X 1.5.1) [45] 3 Comp. 1.8.5 (X 1.9.11) [46] D.37 c.16 [47] Dig. 22.6.9 [48] 1 Comp. 5.37.14 (X 5.41.10) [49] 3 Comp. 1.4.1 (X 1.5.1) [50] 3 Comp. 1.6.15 (X 1.6.30) [51] 3 Comp. 1.6.6 (X 1.6.21) [52] C.8 q.5 c.1 [53] 3 Comp. 2.7.2 (X 2.14.6) [54] C.7 q.1 c.43 [55] Dig. 50.2.2 [56] 1 Comp. 1.5.4 (X 1.9.3) [57] 2 Comp. 5.2.8 (X–) [58] Cod. 5.4.14 [59] 3 Comp. 1.13.2 (X 1.20.6)

6 [1] D.56 c.12 [2] 1 Comp. 3.9.5 (X 3.10.5)

corum qui aduersantur, licet sit arg. contra supra de rescript. Cum dilecta, lib. eodem.[3] jo. *epileptico*: ⌜supra xxxiii. di. c.i. et ii. et iii.⌝ *fuerat recusatus*: Videtur quod crimen in modum exceptionis probatum in uno iudicio preiudicet in alio, et supra de elect. Super, lib. ii.[4] et ii. q.i. Prohibentur.[5] Licet enim crimen in modum exceptionis probatum non infamet, tamen grauata est eius opinio, unde inhonestum est talem admitti, ut ff. de decur. Eos[6] et C. de adult. Etsi libidine.[7] jo. *eis ignorantibus*: Quod facere poterant cum esset maior pars, ut in hoc capitulo perpenditur, et instrumenta debent deponi apud illum qui ex maiori parte est heres, ff. famil. herc. Si que sunt.[8] *a solo preposito*: ut ipse dicebat. *apostolicam inuocauit*: Magis autem deferendum fuit appellationi facte ad papam, ut supra de offic. del. c.i. lib. i.[9] Si tamen archiepiscopus ignorans de appellatione alterius eum excommunicasset, tenet excommunicatio ratione ignorantie, ut supra de appell. Si duobus, lib. i.[10] jo. *pro parte*: scilicet prepositi et suorum fautorum. *Modicensem canonicum*: Arg. quod si compromisimus in aliquem ut eligat nobis episcopum quod potest dare de aliena ecclesia, ut hic et supra eodem titulo, Causam, lib. i.[11] *confirmauit*: Set nonne eo ipso quod eligit, uidetur confirmare, ut lxiii. di. In synodo.[12] ff. de auct. tut. l.iii.?[13] Certe non, ut infra de fide instrum. c.i. ibi, 'ceterum per memoratum'[14] et supra eodem, Cum inter, in fine,[15] nam eligit tamquam arbiter, confirmauit tamquam episcopus, ff. quando appell. sit l.i. § Solent,[16] sic infra eodem, Quod sicut,[17] sic extra.iiii. de conces. prebend. Postulastis.[18] Set numquid potest irritare propriam electionem, si tempore quo confirmandus erat probatum

---

9 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu supra xxxiii.–iii. *scripsi cum cett. codd.* : *om.* A 10 Videtur] ergo *add.* Pr PCVcMd FLLu 13 unde] uerum p̄m Lu, uerum L honestum LLu 14 jo. *om.* Pr PC^{ac}Vc FLLu 15 poterat Vc, potuerunt FLLu 16 qui ex] quod ex Vc, quia in FLLu 17 dicebat] iudicio preiudicet in alio *add.* Lu, iudicio preiudicet in alio et supra de elect. *add.* FL^{ac} 20 teneret Pr PCVc FLLu, tenetur Md 20-21 excommunicatio ratione] excommunicatio ipse L, excommunicationem Lu 21 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 23 promisimus Vc^{ac} F^{ac}L^{ac}, compromissus Lu eligat] elegerent L, eligant Lu 24 ut *om.* PCVc FLLu 28 confirmauit] confirmat Pr PCVcMd FLLu 29 l.i.] l.ii. A^{ac}Pr Solent *scripsi cum cett. codd.* : Solet APr 30 Postulasti APr PCVc LLu, *om.* F 31 erat] est C^{pc}Vc F, *om.* PC^{ac} LLu

---

[3] 3 Comp. 1.2.12 (X 1.3.22) [4] 2 Comp. 1.3.3 (X 1.16.12) [5] C.2 q.1 c.14 [6] Dig. 50.2.12 [7] Cod. 9.9.24(25) [8] Dig. 10.2.5 [9] 1 Comp. 1.21.1 (X–) [10] 1 Comp. 2.20.7 (X 2.28.7) [11] 1 Comp. 1.4.17 (X 1.6.8) [12] D.63 c.23 [13] Dig. 26.8.3 [14] 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) [15] 3 Comp. 1.6.3 (X 1.6.18) [16] Dig. 49.4.1.3 [17] 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) [18] 4 Comp. 3.3.2 (X 3.8.15)

fuerit crimen? Arg. quod non, quia cum hanc electionem teneatur defendere, ergo non potest eam expugnare, supra de natis ex libero uen. c.i.[19] et arg. infra de cleric. coniug. Diuersis.[20] Set non est ita, quia tamquam alius confirmat et tamquam alius eligit, arg. ad hoc iii. q.vii. § Tria, ibi 'Item si contra patrem'.[21] De hoc dixi plura supra de constit. Que in ecclesiarum, lib. eodem.[22] *preposito sedem*: qui elegerat Astrensem prepositum. *et subscriptam*: Ex hoc uidetur quod ante subscriptionem possit uariari electio, arg. infra de censibus Olim,[23] i. q.vii. Saluberrimum,[24] xxvii. q.i. Omnes femine,[25] lxiii. di. Quanto.[26] Dicunt quidam quod usque ad confirmationem possit uariari, ut supra de prebend. Cum non ignores[27] et xl. di. Sicut,[28] xxviii. di. De Syracusane,[29] lxi. di. Studii,[30] supra de elect. Cum terra, lib. ii.[31] Vnde priora stipendia retinet electus usque ad confirmationem, supra eodem, Cum in cunctis, lib. i.[32] Item quia non cogitur quis inscribere contra electum non confirmatum, ut infra de accus. Super hiis.[33] Item quia ante confirmationem renuntiare potest dignitati, supra de translat. Inter.[34] Ego dico per solam electionem adquisitum esse ius prelature siue alterius rei, licet non habeat exercitium illius, nam sola electio facit imperatorem, ut xciii. di. Legimus.[35] Vnde licet electio non sit publicata, set singuli sua uota expresserint, non possunt reuocare consensum tamquam re non integra, infra eodem, In causis.[36] Nam et consensum minus legitimum non possunt reuocare, supra de spon. impub. De illis.[37] ff. de seruit. Per fundum,[38] quia nemo consilium potest mutare in alterius iniuriam, ff. de reg. iuris, Nemo,[39] et facit ad hoc, infra de iure patron. Pastoralis,[40] et est hoc hodie expeditum in constitutione Innocentii, Quia propter,[41] ubi dicitur quod appellatione

32 non quia] numquid $L^{ac}Lu$, non F 33 eam non potest *tr.* PCVc FLLu 35 ibi] l. L, *om.* Pr F 36 plura] arg. *add.* $PC^{ac}Vc$ FLLu 37 eodem] jo. *add.* $C^{pc}Vc$ 37-38 qui–prepositum *om.* Pr FLu 40 Quanta *male* PC FLLu 42 lxi. C : lxxi. A, lxxvii. Pr, lxx. PVcMd $FL^{ac}Lu$ 46 renuntiare CVc : renuntiari APr P FLLu 47 translat. PVc L : transact. *male* APr $C^{ac}Md$ $F^{ac}Lu$ 48 esse adquisitum *tr.* PCVc FLLu 50 expresserunt P F 51 rem non integram PC $F^{ac}L^{ac}Lu$ 52 et *om.* FLLu possent Pr CVc 53 illis] qui *add.* PCVc FLLu 56 ubi] ut C Lu

[19] 1 Comp. 4.10.1 (X 4.10.1) [20] 3 Comp. 3.3.1 (X 3.3.5) [21] C.3 q.7 p.c.2 § 16 [22] 3 Comp. 1.1.2 (X 1.2.7) [23] 3 Comp. 3.37.5 (X 3.39.20) [24] C.1 q.7 c.21 [25] C.27 q.1 c.36 [26] D.63 c.10 [27] 2 Comp. 3.4.1 (X 3.5.15) [28] D.40 c.8 [29] D.28 c.13 [30] D.61 c.15 [31] 2 Comp. 1.3.6 (X 1.6.14) [32] 1 Comp. 1.4.16 (X 1.6.8) [33] 3 Comp. 5.1.3 (X 5.1.16 et 2.21.8) [34] 3 Comp. 1.5.2 (X 1.7.2) [35] D.93 c.24 [36] 3 Comp. 1.6.15 (X 1.6.30) [37] 1 Comp. 4.2.9 (X 4.2.7) [38] Dig. 8.3.11 [39] Dig. 50.17.75(76) [40] 3 Comp. 3.30.4 (X 3.38.29) [41] 4 conc. Lat. c.42 (4 Comp. 1.3.9 [X 1.6.42])

remota cogentur eum eligere quem denominauerunt. jo. *resilire*: Nisi de iure suo forte diffiderent, supra de postul. Bone, lib. eodem,[42] set aliud est in postulatione. jo. *consentire uolente*: idest consentiente. Non enim sufficit sola uoluntas, nisi sequatur effectus, infra de bigamis c.i.[43] supra de eo qui mit. in pos. c.i.[44] Set pone quod eo consentiente ipsi dissentiant; dixit Pe. quod consensus eorum debent concurrere, quia mutuus consensus facit matrimonium, ut xxx. q.ii. c.i. xxvii. q.ii. § ii. et arg. ff. de manu. uind. Si pater.[45] Set certe sic iam illuderetur illi cui esset electio presentanda, et supra de postul. c.penult.[46] et facit ad hoc ff. de diuor. Si penituit.[47] Sufficit enim consensus unius partis tantum, supra de spon. impub. De illis[48] et arg. C. de repud. Licet.[49] jo.

7. DVDVM *eligentium conscientias*: Nota conscientiam eligentium examinandam, sicut conscientiam accusatoris, ut ii. q.vii. Si qui sunt.[1] jo. *allegationes partis*: Et sic remiserunt causam ad principem non sufficienter instructam, quod facere non debebant, ut C. de appell. Ne causas,[2] infra de appell. Constitutus,[3] C. de relat. l.i. et ii.[4] *dignitate etate*: ecce in quibus consistit auctoritas, ut xxiii. di. c.i. jo. *in minoribus*: hoc non uidetur obstare, ut supra de etate et qual. A nobis.[5] Arg. contra supra eodem, Cum in cunctis, lib. i.[6] Per hanc decretalem uidetur corrigi, lx. di. c.i. et ii. ut ibi dixi. *ducti zelo*: Zelus consistit in intentione, ut viii. q.ii. Dilectissimi.[7] *in spiritualibus*: hoc non sufficit, lxxxvi. di. Fratrem.[8] *propter potentiam*: Hec ratio non sufficit, infra de appell. Constitutus,[9]

57 coguntur C FLLu 58 diffiderent $A^{pc}Pr$ Vc FLLu : diffiderunt A^{ac}, diffiderint PCMd, diffidernter (*sic*) Vc 60 sequatur] consequatur $FL^{ac}Lu$ c.i. *scripsi cum* A^{pc} : c. ult. $A^{ac}Pr$ PVc FLLu (3 Comp. 1.14.2 [X 1.21.5]), Nuper C (= c.1) 62 Pe.] P. Pr PCVcMd FLLu eorum] ipsorum PCVc FLLu mutuus] communis FLLu, mutuis CVc^{ac} 64 uind. *scripsi cum* A^{pc} : testa. $A^{ac}Pr$ PVc FLu, rest. CMd, pot. L cui] cum $PC^{ac}Vc$ $FL^{ac}Lu$ 67 illis] qui *add.* PCVc FLLu

7 1-2 *gl. s.v.* 'uota eligentium' Pr $L^{ac}Lu$ 4 non *om.* C^{ac} L Ne *scripsi cum cett. codd.* : Nec APr 5 ii.] jo. *add.* PCVc FLLu 7 obstare] stare LLu^{ac} et qual.] Tua FLLu, *om.* PCVc nobis] lib. i. *add.* PCVc FLLu 8 lx.] lxi. $PC^{ac}VcMd$ FLLu 9 dixi] jo. *add.* Pr Vc FLLu 10 Dilectissimi] jo. *add.* PCVc FLLu Fratrem] jo. *add.* C FLLu

[42] 3 Comp. 1.4.3 (X 1.5.3) [43] 3 Comp. 1.14.1 (X 1.21.4) [44] 1 Comp. 2.11.1 (X 2.15.1) [45] Dig. 40.2.4 [46] 3 Comp. 1.4.4 (X 1.5.4) [47] Dig. 24.2.7 [48] 1 Comp. 4.2.9 (X 4.2.7) [49] Cod. 5.17.6

7 [1] C.2 q.7 c.17 [2] Cod. 7.62.15 [3] 3 Comp. 2.19.4 (X 2.28.46) [4] Cod. 7.61.1 et 2 [5] 1 Comp. 1.8.7 (X–) [6] 1 Comp. 1.4.16 (X 1.6.7) [7] C.8 q.2 c.2 [8] D.86 c.6 [9] 3 Comp. 2.19.4 (X 2.28.46)

nisi sit dignitas illa que per alium non posset defendi, ut in authen. de defen. ciu. in principio.[10] Licet enim ditior preponatur in accusatione et testimonio, ut supra ii. q.i. Prohibentur et c. Inprimis,[11] non tamen in electione. jo. *duximus procedendum*: Set quare? Nam si ille appellasset, bene procederetur, cum appellatio uicem peremptorii habeat, ut infra de appell. Sepe.[12] jo. *electionis tempore*: Notandum in electionibus spectari tempus electionis, ut supra de etate et qual. Cum bone, lib. ii.[13] et infra de clerico excomm. Postulasti,[14] infra de probat. c.i.[15] ff. de uac. mun. l.ii. § Qui ad munera.[16] Arg. contra supra de etate et qual. c.ult. lib. i.[17] Sic consideratur tempus contractus, xvi. q.iii. § Si sacerdotes;[18] item tempus doli commissi, i. q.i. Eos;[19] item tempus quo porrectus est libellus accusationis: licet enim postea fiat infamis, hoc non impedit accusationem iam ceptam, ff. de public. iud. Is qui,[20] sic supra de rescript. Eam, lib. ii.[21] et supra de appell. Super, lib. i.[22] item tempus delicti, ff. de penis l.i.[23] Sic et respicitur bonitas que fuit tempore contractus, ff. de euict. Bonitatis.[24] Vnde licet tractu temporis fieret electus habilis ad eligendum, non ideo conualesceret electio, ut i. q.i. Principatus.[25] Nec enim uitium purgatur ex facto sequenti, xxiii. q.v. Relegentes,[26] ff. quod ui aut clam, Si alius.[27] Quandoque tamen non respicitur initium, ut in teste, ut supra de test. cog. Preterea, lib. ii.[28] item circa ingressum in religionem, ut supra de conuer. coniug. Placet, lib. ii.[29] item in matrimonio, ut supra de matrim. contrac. contra inter. eccles. Cum sis preditus,[30] ff. de ritu nup. Si quis[31] et supra de despon. impub. Litteras, Accessit, lib. i.[32] Item cum queritur an quis sit capax fideicommissi, potius finis spectatur quam

12 que *om.* PC^{ac}Md FLLu 13 in principio] cuius *add.* FL^{ac}, c. *add.* Lu 14 Prohibentur CVc : Prohibetur APr PMd L^{ac}Lu, Prohibemus F 17 Notandum] Non HL^{ac}, Nota F in *om.* HL^{ac} 18 Cum bone *scripsi* : Bone APr Vc, C. bone C, Bone memorie Md, *om.* P^{ac} FHL^{ac} 21 Sic] et *add.* PCVc HL, et sic F 23 fiat] fuerit PCVc FHL 24 supra] infra PCVc FHL^{ac} 25 Eam *scripsi cum cett. codd.* : Causam APr 27 tractu Md : contractu A P, contracta C, tractatu Pr Vc, uicti F^{ac}HL^{ac} 28 conualesceret] conualret (*sic*) Pr, conualescet FL, conualescit H 30 clam] § Quod *add.* A^{2} (Dig. 43.24.7.4) 34-35 lib. i.–fideicommissi *om.* F 35 fideicommissi] fidei HL^{ac}

10 Auth. 3.2 (Nov. 15) 11 C.2 q.1 c.14 et c.7 12 3 Comp. 2.19.2 (X 2.28.44) 13 2 Comp. 1.8.5 (X 1.14.8) 14 3 Comp. 5.12.3 (X 5.27.7) 15 3 Comp. 2.11.1 (X 2.19.7) 16 Dig. 50.5.2.3 17 1 Comp. 1.8.7 (X–) 18 C.16 q.3 c.10 19 C.1 q.1 c.21 20 Dig. 48.1.5 21 2 Comp. 1.2.3 (X 1.3.7) 22 1 Comp. 2.20.10 (X 2.28.10) 23 Dig. 48.19.1 24 Dig. 21.2.13 25 C.1 q.1 c.25 26 C.23 q.5 c.45 27 Dig. 43.24(23).7 28 2 Comp. 2.13.2 (X 2.21.7) 29 2 Comp. 3.19.4 (X 3.32.12) 30 2 Comp. 4.10.1 (X–) 31 Dig. 23.2.27 32 1 Comp. 4.2.5 et c.6 (X 4.2.4 et 5)

principium, ff. de iure fisci, Non intelligitur § Si quis palam.[33] Item et circa iudicia non respicitur tempus accepti iudicii circa personam iudicis, ff. de iud. Cum furiosus.[34] Similiter nec circa actiones propositas; quia si tempore quo ago non competit michi actio, si tamen postea incipit competere, condempnatio sequitur, ut ff. de pecul. Quesitum,[35] ff. de rei uind. Sin autem § i.[36] ff. de pign. act. Si rem § ult.[37] jo. *in ordinibus*: Arg. contra supra de etate et qual. Preterea,[38] set illud est dispensatio, uel hec corrigit illud; uel id quod sequitur, 'qui eum iuxta' etc. soluit contrarietatem. jo. *ipsius absentia*: infra de dolo et con. c. finali[39] contra, ubi expectatur per annum, set illud in eo qui appellat. Item contra infra ut lite non con. Quoniam frequenter,[40] ubi expectatur per vi. menses. Set hic erant duo electi, et litigatur hic ab electoribus ipso sciente, unde res inter alios acta ipsi preiudicat, ff. de re iud. Sepe,[41] infra de paroch. Coram.[42] *solum plures*: Hic patet quod ubi disparitas est in numero eligentium, non requiritur de meritis electorum, et infra de appell. Constitutus[43] et xxviii. di. De Syracusane,[44] ubi bono zelo quidam contradixerunt, tamen quia numerus fuit ex altera parte, fuit pro numero iudicatum. Arg. contra vii. q.i. Denique,[45] supra de hiis que fiunt a maiori parte cap. c.i.[46] et iii. q.iii. § i. H. dixit cum hec tria considerentur in electione, numerus, zelus, auctoritas, ubicumque ex istis duo conueniunt, preiudicant tertio, ut dixi lxiii. di. c.ult.[47] Tu dicas quod semper numerus preualet zelo et auctoritati, nisi numerus in modico excederet, tunc conferrem zelum uel auctoritatem cum numero, ut infra de testi. In nostra,[48] xviiii. di. In canonicis,[49] ut dixi supra de postul. Bone.[50] Nec enim recurrendum est ad dignitatem, nisi cum par numerus est hinc inde, ff. de pact. Maiorem.[51] Similiter dico quod ad zelum non est decurrendum nisi cum par uel fere par numerus est hinc inde. jo.

38 actiones VcFcMdLr HLG N : accusationes A^{ac}Pr PCM FS 41 Sin autem P : Si autem APr CMd FHL, Fiant Vc jo. *om.* PC FHL 42 hec] hoc PVc FHL, *om.* C 43 soluit] et cuius soluit VcFc, et cum soluit F^{ac}HL^{ac} 44 jo. *om.* PCVc FHL infra] arg. *praem.* FHL 49 ubi] ut P^{ac}, cum FP^{pc}HL, *om.* F^{ac} 51 xxviii. PCVc L : xxxviii. A, xxvii. Pr Md, xvii. FH 52 quia] tamen *add.* A^{ac}Pr 54 iii. q.iii.] iiii. q.iii. PCVcMd FHL cum] quod C^{pc}Vc, *om.* FHL^{ac} considerentur] considentur P FH, attendentur L 56 tertio] modo FHL^{ac} 58 uel] et Vc, *om.* FHL^{ac} 59-60 decurrendum Pr PCVcMd FHL 60-62 cum–par^{2} *om.* Vc 61 Maiorem CMd FHL : Maiores APr P 62 est] sit F, *om.* P H

33 Dig. 49.14.3.1 34 Dig. 5.1.39 35 Dig. 15.1.30(31) 36 Dig. 6.1.27(28).1 37 Dig. 13.7.9.5 38 1 Comp. 1.8.6 (X 1.14.5) 39 3 Comp. 2.7.1 (X 2.14.5) 40 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) 41 Dig. 42.1.63 42 3 Comp. 3.22.1 (X 1.29.34) 43 3 Comp. 2.19.3 (X 2.28.45) 44 D.28 c.13 45 C.7 q.1 c.9 46 1 Comp. 3.10.1 (X 3.11.1) 47 D.63 c.36 48 3 Comp. 2.12.5 (X 2.20.32) 49 D.19 c.6 50 3 Comp. 1.4.3 (X 1.5.3) 51 Dig. 2.14.8(9)

8. BONE MEMORIE *quorum alter*: Ambo instituti fuisse potuissent procuratores, ut supra de testi. Insuper,[1] infra de dolo et con. c.ii.[2] infra de sent. et re iud. Cum I.[3] Potior tamen est qui uenit ad iudicium prius, ff. de procurat. Pluribus.[4] Contrarium legitur ff. de admin. tut. Decreto, in fine,[5] ubi dicitur quodsi tantum plures sint dati, tantum alter administrabit. Ad hoc dicas quod plures possunt dari, tamen unus solus debet exercere iudicium, quia forte quod unus concederet et alter negaret; de hoc dixi ii. q.vi. § Forma.[6] jo. *fuerat spoliandus*: per sententiam, et sic remanet dominus prioris ecclesie, unde priores adhuc tenentur ei obedire, ut viii. q.iiii. Nonne.[7] Similiter dicitur ubi renunciatio non tenet, ut infra de renun. Quod in dubiis,[8] nam etiam lata sententia res non statim amittitur, arg. instit. de offic. iud. § ult.[9] ubi dicitur quod in communibus iudiciis res amittitur et efficitur eius cui adiudicatur, ut ff. de rescin. uend. Fundus.[10] Item arg. ad idem ut ff. de iure fisci, Eius,[11] licet circa iura statim sententia suum consequatur effectum, ut ff. de penis, In seruorum § penult. et l. Qui ultimo[12] et ff. de furt. Non potest[13] et infra de conces. prebend. non uac. c.i., in fine.[14] Licet quidam contradixerint, ut ff. de pub. iud. l.ult.[15] Hic ergo non ipso transitu perdit ecclesiam, set per superioris ratihabitionem. jo. *de ui*: ⌜propter quam cum non auderent interesse electioni, appellauerint ne alii sine ipsis eligerent, ut infra.⌝ *deferendum*: supra de appell. Constitutis, lib. i.[16] supra de appell. An sit deferendum, lib. ii.[17] infra de usur. Quia frustra.[18] *ad calculum*: exclusiue intelligas, ut infra patet, sic ponitur ff. de hiis qui not. infam. Quod ait.[19] Quandoque inclusiue, ut xciii. di. A subdiacono,[20] ff. de senat. l.ult.[21] jo. *nothoria*: supra de translat. Quanto, lib. eodem.[22] jo. *ad maiorem*: Nothorium parte absente potest tractari, ut hic factum est, unde non obstat supra de testi. In nomine.[23] Sic ergo quandoque examinatur nothorium, xxiiii. q.i. Pudenda, in fine.[24] Licet enim aliquid sit manifestum, tamen eius interpretatio non est negligenda, ff. de uent. inspic. l.i. § Quamuis,[25] nec enim tam indubitatum est, quin sollicitam dubitationem admittat, ut in authen. de tabel. in medio.[26] Quandoque enim ex abundanti aliquid probatur, ff. de manu. Causam, in principio.[27] Arg. contra infra de purgat. can. Cum dilectus.[28] jo. *a seipso*: Appellauerat enim ne alii eligerent. *ac sociis*: metu iusto absentibus. Aliter hec forma appellationis non esset canonica, ut infra de hiis que fiunt a maiori parte cap. Ex ore, in fine.[29] jo. *abusi*: Et ideo non fuerant uocandi. *cadentibus*: Ecce qualiter extenditur canon ille, Cum in cunctis,[30] etiam ad alias personas quam ibi contineantur. jo. *multo pauciores*: immo sufficeret unus secundum quosdam, quia uniuersitas stat in uno, lxv. di. Si forte.[31] Alii dixerunt ad minus tres debere esse, ut ff. de uerb. sign. Neratius.[32] Quid iuris sit de hoc dixi supra de postul. Gratum, lib. eodem,[33] sic ff. de optione leg. Si cum optio.[34] ff. de solut. Qui hominem.[35] *in loco suspecto*: hec enim esset iusta causa appellandi, ut infra de appell. Ex parte,[36] infra ut lite non con. Accedens,[37] ff. de arbit. Si cum § Si arbiter.[38] jo. *ex-*

---

8 1 Ambo–potuissent] Potuissent tamen (*om.* Md) ambo instituti fuisse Pr PCVcMd FHL 3 prius *ante* uenit *tr.* PCVcMd FHL 5 tantum[1] *om.* VcFcMd FGS sint] sunt Pr PCVcMd L 5-6 tantum[2]–dari *om.* Md H (*homoiotel.*) 6 unus *om.* PCVcMd FHL 8 jo. *om.* PCVc FHL per sententiam *om.* FHL[ac] 9 remanet] adhuc *add.* Pr PCVcMd FHL ei tenentur *tr.* CVcMd 10 dicitur] dicendum PCVcMd FHL 11-12 admittitur A[ac]Pr Md F[ac]HL[ac] 12 ult.] secund. F[ac]H, iii. L communibus *scripsi cum cett.* : omnibus A[ac]Pr 12-13 quod–adiudicatur *om.* H 13 admittitur A[ac] Md F[ac] 14 iura Pr PCVcMd FHL : iuramentum A 15 consequantur Vc, sequatur FHL effectum] officium FH 17 contradixerint] dixerunt contra Pr, contradixerunt HL 18 per *om.* Pr PCVc FHL 18-19 ratihabitione Pr PCVc FHL 19 jo. *om.* Pr Vc 19-20 propter–infra PCVcFcMdLrM FHLS N : *om.* APr, *glossae s.v.* 'quorum alter' (*supra lin. 1-8*) *in fine iungunt* PCMdLrM FHS 21 Constitutis *scripsi* : Constitutus *codd.* de appell.[1]–supra *om.* L (*homoiotel.*)

---

8 [1] 1 Comp. 2.13.21 (X 2.20.6) [2] 3 Comp. 2.7.2 (X 2.14.6) [3] 3 Comp. 2.18.12 (X 2.27.22) [4] Dig. 3.3.32 [5] Dig. 26.7.24(25) [6] C.2 q.6 p.c.31 [7] C.8 q.4 c.1 [8] 3 Comp. 1.8.1 (X 1.9.8) [9] Inst. 4.17.7 [10] Dig. 18.5.9 [11] Dig. 49.14.29 [12] Dig. 48.19.10.1 et 48.19.29 [13] Dig. 47.2.64(65) (Non poterit) [14] 3 Comp. 3.8.1 (X 3.8.4) [15] Dig. 48.1.14 [16] 1 Comp. 2.20.37 (X 2.28.23)

---

23 ait *scripsi* : aut A[ac] P H, autem Pr CVc F[ac]L[ac] 24 jo. *om.* PC[ac]Vc FHL 25 Quanto] Quando PCMd F, Quandoque HL 27 quando A[ac]Pr examinatur] exterminatur F[ac]HL[ac] 30 indubitantum C[ac], indubitanter FL, dubitantum H 30-31 admittit F[ac]H 33 Appellauerat PCVc FHL : Appellauerant A[ac], Appellauit Pr Md 35 esset] erat VcFc 35-36 ut infra–jo. *om.* Pr 36 jo. *om.* HL fuerunt PCVc L uocandi] jo. *add.* PCVc H 37 extenditur] ostenditur VcFc H 38 ibi *om.* FHL[ac] jo. *om.* Pr PCVc FL 39 uniuersitas] utilitas PC[ac] F[ac]S in *om.* HL[ac] lxv. H : lv. APr, l. PC[ac]Md[ac] F[ac]L[ac], lxv.–forte *om.* Vc 40 debere] deberent F[ac]H 41 de hoc *om.* PCVc FHL Gratum, lib. eodem PCVcFcMd FHL : Quanto, lib. i. *male* APr 42 hominem] jo. *add.* CVcMd FHL 43 esset *om.* PCVcMd FHL[ac]

---

17 2 Comp. 2.19.17 (X 2.28.42) 18 3 Comp. 5.10.4 (X 5.19.14) 19 Dig. 3.2.2 20 D.93 c.5 21 Dig. 1.9.12 22 3 Comp. 1.5.3 (X 1.7.3) 23 1 Comp. 2.13.2 (X 2.20.2) 24 C.24 q.1 c.33 25 Dig. 25.4.1.11 26 Auth. 4.7 (Nov. 44) 1.3 27 Dig. 40.1.20 28 3 Comp. 5.17.2 (X 5.34.11) 29 3 Comp. 3.12.1 (X 3.11.3) 30 1 Comp. 1.4.16 (X 1.6.7) 31 D.65 c.9 32 Dig. 50.16.85 33 3 Comp. 1.4.2 (X 1.5.2) 34 Dig. 33.5.14 35 Dig. 46.3.34 36 3 Comp. 2.29.5 (X 2.28.47) 37 3 Comp. 2.3.2 (X 2.6.2) 38 Dig. 4.8.21(26).10

cessus nothorius: infra de purga. can. Cum dilectus,[39] nec in eo appellari potest, supra de appell. Peruenit,[40] nec iudex recusari, ut supra de appell. Proposuit, lib. i. et c. Significauit.[41] Licet quidam contradixerint, arg. iii. q.v. Quia suspecti.[42] jo. *fuerint celebrata*: ii. q.vi. Hoc etiam,[43] infra de probat. c.i.[44] infra de re iud. Sicut.[45] Arg. contra ff. de public. Quecumque;[46] hodie non presumitur, ut in constitutione, Quoniam.[47] jo. *rerum naturam*: idest secundum consuetudinem, sic exponitur xxxv. q.v. Primo, in fine.[48] *singulares*: et sic esset testimonium insufficiens, ut infra eodem, Cum dilecti.[49] Si autem iuraret de facto alterius, subiret anceps periurium, ff. rerum amot. Marcellus,[50] ff. de in litem iur. Videamus,[51] nisi sic iuraret: 'Ego iuro quod ille non est citatus quod ego sciam', sicut iuratur supra de purga. can. Quotiens,[52] sic viii. q.iii. Artaldus,[53] in authen. de hered. et Fal. § Sancimus,[54] ubi testes iurant quod non sint conscii alicuius malignitatis facte ab herede. Sic patet quod nemo potest probare se non esse citatum, set illi incumbit probatio qui dicit aliquem esse citatum, ut dixi infra eodem, Quod sicut.[55] Set nonne capitulum erit excusatum si quilibet de capitulo iurat se non esse citatum? Dico quod sic. Negatiua enim probatur per sacramentum unius, ff. de iureiur. l.iii. § Quacumque,[56] et dixi de hoc infra de rest. in integ. Ex litteris,[57] licet directe non sit probatum de capitulo. Set qualiter probabitur capitulum citatum? Dico per hoc quod littere citationis dantur maiori de capitulo, arg. supra de post. Ad hec,[58] xliiii. di. Commessationes, in fine [59] et extra. ii. de simon. Veniens,[60] instit. de iure nat. § Senatus,[61] ff. de condic. et dem. Municipibus.[62] Vel si non habetur illorum copia, sufficit litteras legi coram capitulo, supra qui filii sint legit. c. Causam,[63] infra de prebend. c. Extue,[64] ff. de agnos. liber. l.i.[65] infra de offic. ord. Pastoralis,[66] ff. de dampno infec. l.iiii. § Pretor.[67] Arg. contra ff. de pet. hered. Item ueniunt § Petitam,[68] ff. quando appell. sit l.ii. § Item cum.[69] jo. *procuratorem ydoneum*: Non obstante discrimine uiarum uel loci ad quem citatus est, ut infra de appell. Constitutus,[70] infra de dolo et con. c.ii.[71] Vtrum tamen ista ratio sit generalis, dixi plenissime v. q.iii. Si egrotans [72] et infra de dolo et con. c.ii.[73] jo. *securitatem*: supra iii. q.ix. Hortamur,[74] infra ut lite non con. Accedens,[75] infra de dolo et con. Cum dilecti, in fine,[76] supra xxxiii. q.ii. Siue.[77] *idem nuntius*: Notandum simplicem nuntium non audiri. Arg. contra instit. quos agere pos. § i.[78] et ff. deposit. l.i. § Site rogauero,[79] supra de rescript. Ex parte, lib. i.[80] supra de offic. del. Prudentiam, lib. ii.[81] jo. *ex tribus causis*: Quia appellationi non detulerint et indignum elegerint, et ille se inmiscuit administrationi, et quia uocati non uenerunt. jo. *indignos quod*: Istud est contra eos qui dicunt quod si secundi post priorum electionem eligant indignum, quod reuertitur electio ad priores, ut dicunt, quia tantum prima uice priuantur, ut infra Cum Wintoniensis [82] et supra de consue. Cum inter, lib. eodem,[83] et intelligunt hoc 'se reddiderint indignos', uerum est quando simul elegerunt cum aliis, et hoc innuit hec dictio 'pariter'.

9. QVERELAM *in minori*: Arg. ad questionem dominicalem quod si iudex a quo appellatur efficitur eiusdem iurisdictionis, cuius est iudex

45 infra] ut *praem.* PCVcMd FHL, sic *praem.* Pr 47 contradixerunt FH 48 jo. *om.* Pr Vc ii. *scripsi cum* $F^{pc}H^{pc}L^{pc}$: vii. APr PCMd $F^{ac}H^{ac}L^{ac}$, vi. Vc 50 constitutione] Innocentii *add.* PCVc FHL Quoniam] contra falsam *add.* PCVc FHL 52 fine] jo. *add.* PCVc FHL 55 sicut Pr PCVcMd FHL : nunc A Ab 57 sint] sunt Pr PCVcMd FHL 59 esse[2] *om.* PCVcMd FHL 64 probabitur] probatur Vc F 65 dantur] dicantur F, dicuntur H, *om.* L^{ac} de maiori capitulo *tr.* FHL^{ac} 66 arg. *om.* PCVc FHL

72 Item cum] Tunc cum C^{ac}, per *add.* FS, pro *add.* LG, Inter H (*omnes male, cf. not. 69*) jo. *om.* P H 73 est citatus *tr.* PCVc FHL 75-76 et infra–c.ii. APr Md FHL : *om.* $P^{ac}CVcFc$ 76 c.ii.] in fine FHL jo. *om.* Pr PC FHL 77 Accedens] lib. ii. *add.* PC FHL, ii. *add.* Vc 79 quos] qui APr PCVc, quod FHL^{ac} 80 te rogauero] interogauero $A^{ac}Pr$ 81 jo. *om.* $PC^{ac}Vc$ FHL detulerunt PCVcMd F 82 elegerunt PCVcMd F 83 jo. *om.* PCVc FL Istud] Illud C F 84 secundi *om.* FH 87 hoc–elegerunt *om.* L^{ac} hoc] cum *add.* PMd, si *add.* $C^{pc}M^{pc}$ $FL^{ac}G$ N reddiderunt P F simul elegerunt $C^{pc}VcFc$ $L^{pc}G$ N : subelegerunt APr PMdLrM FS

9 2 a quo–iudex *om.* $F^{ac}H^{ac}S$ (*homoiotel.*)

39 3 Comp. 5.17.2 (X 5.34.11) 40 2 Comp. 2.20.15 (X 2.28.13) 41 1 Comp. 2.20.38 (X 2.28.4) et 24 (X–) 42 C.3 q.5 c.15 43 C.2 q.6 c.37 44 3 Comp. 2.11.1 (X 2.19.7) 45 3 Comp. 2.18.6 (X 2.27.16) 46 Dig. 6.2.13(15) 47 4 conc. Lat. c.38 (4 Comp. 2.6.3 [X 2.19.11]) 48 C.35 q.5 c.6 49 3 Comp. 1.6.17 (X 1.6.32) 50 Dig. 25.2.11 51 Dig. 12.3.4 52 1 Comp. 5.29.4 (X 5.34.5) 53 C.8 q.3 c.2 54 Auth. 1.1 (Nov. 1).2 § 1 med. 55 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) 56 Dig. 12.2.3.1 57 3 Comp. 1.14.3 (X 1.41.4) 58 3 Comp. 1.4.1 (X 1.5.1) 59 D.44 c.1 60 2 Comp. 5.2.2 (X 5.3.19) 61 Inst. 1.2.5 62 Dig. 35.1.97(96)

63 1 Comp. 4.18.4 (X 4.17.4 et 2.14.3) 64 2 Comp. 3.4.3 (X 3.4.11) 65 Dig. 25.3.1 66 3 Comp. 1.20.5 (X 1.31.11) 67 Dig. 39.2.4.5 68 Dig. 5.3.20(22).6d 69 Ad rem facit Dig. 49.4.1.7 (§ 'Dies autem'), nihil in 49.4.2 70 3 Comp. 2.19.3 (X 2.28.45) 71 3 Comp. 2.7.2 (X 2.14.6) 72 C.5 q.3 c.1 73 3 Comp. 2.7.2 (X 2.14.6) 74 C.3 q.9 c.20 75 3 Comp. 2.3.2 (X 2.6.2) 76 3 Comp. 2.7.2 (X 2.14.6) 77 C.33 q.2 c.4 78 Inst. 4.10.1 79 Dig. 16.3.1.11 80 1 Comp. 1.2.2 (X 1.3.2) 81 2 Comp. 1.12.3 (X 1.29.21) 82 3 Comp. 1.6.10 (X 1.6.25) 83 3 Comp. 1.3.4 (X 1.4.5)

ad quem est appellatum, quod nichilominus possit cognoscere de causa appellationis, et ff. de iud. Si is qui Rome.[1] Arg. contra ff. de iud. Iudicium et l. Iulianus[2] et dixi supra eodem, c.i. jo. *pleno iure*: Cum hoc uoluerit probare et non impleuerit uel probauerit intentionem suam, quare iubetur postea audiri super proprietate; arg. simile supra de postul. Bone ii.[3] et de conuer. coniug. c.ult.[4] ubi super iure proprietatis agit, et sufficit optinere in possessorio. Set contra infra de causa pos. c.i. et ult.[5] ubi patet quod si possessorium et petitorium deducantur in ius, si succumbit in petitorio, succumbit in totum, ut ibi dicam. jo. *petens etiam*: Et sic due actiones possunt proponi eodem libello, ut infra de capell. monach. Dilectus,[6] infra de causa pos. c.ii.[7] ff. famil. herc. Heres § De pluribus[8] et ff. de act. empt. Non est nouum.[9] jo. *antiqua consuetudine*: hec enim dat ius eligendi, supra de postul. Bone, lib. eodem[10] et supra de hiis que fiunt ab episc. Ea noscitur, lib. ii.[11] jo. *multotiens*: Non tamen ultra tertiam uicem, sic ii. q.vi. Omnis.[12] Set numquid iudex potest denegare tertiam productionem ut numerum testium moderetur, ut infra de testi. Significauerunt?[13] Immo et secundam potest ex causa, arg. infra de testi. De testibus[14] et ff. de iudic. Nonnumquam[15] et infra de in integ. rest. c.ult. in fine.[16] jo. *yconomo*: Et sic sententia fertur in yconomum, ut infra de capell. monach. Dilectus,[17] infra de censibus, Olim,[18] C. de sent. et interloc. l.i.[19] Arg. contra infra de probat. Licet,[20] ubi sententia fertur in dominum tantum, et supra de transact. Ex litteris.[21] Dicas quod in spiritualibus causis semper est sententia ferenda in dominum, set in ciuilibus in ⌜procuratorem⌝ secundum plurium opinionem. jo. *silentium*

3 est] erat C, *om.* HL^{ac} quod] quia FHL 4 de iud.^{1}–ff. *om.* FHS (*homoiotel.*) Si is qui *scripsi cum* A^{pc} : Si quis A^{ac} PCVcMd L, Sicut Pr 4-5 Iudicium] soluitur *add.* A^{2} 6 uel probauerit *om.* PCVc FHL 7-8 de postul.–coniug.] de cappell. et de consue. FHL 8 conuer. coniug.] consue. PCVcMd (*forsan recte* 3 Comp. 1.3.7 [X 1.4.8]) 8-10 super–ubi *om.* F (*homoiotel.*) 8 proprietatis *om.* PVcMd HL^{ac} 11 jo. *om.* PCVc FL 12 actiones] accusationes PC^{ac}Md F^{ac}L^{ac} 14 hec] hoc Vc FHL 16 jo. *om.* PCVc FHL tamen] tantum PVc 25 ferenda sententia *tr.* PCVcMd FHL 26 procuratorem *scripsi cum* A^{pc} C^{pc} : dominum APr PCFcMdLr FHLGS, yconomum N, *om.* VcM

9 [1] Dig. 5.1.34 [2] Dig. 5.1.58 et 17 [3] 3 Comp. 1.4.4 (X 1.5.4) [4] 3 Comp. 3.25.3 (X 3.32.16) [5] 3 Comp. 2.5.1 et c.4 (X 2.12.3 et 6) [6] 3 Comp. 3.29.1 (X 3.37.2) [7] 3 Comp. 2.5.2 (X 2.12.4) [8] Dig. 10.2.25(26).3 (Heredes) [9] Dig. 19.1.10 [10] 3 Comp. 1.4.3 (X 1.4.5) [11] 2 Comp. 3.8.1 (X 3.10.6) [12] C.2 q.6 c.3 [13] 3 Comp. 2.12.9 (X 2.29.36) [14] 3 Comp. 2.12.2 (X 2.20.29) [15] Dig. 5.1.72 [16] 3 Comp. 1.24.4 (X 1.41.5) [17] 3 Comp. 3.29.1 (X 3.37.2) [18] 3 Comp. 3.37.5 (X 3.39.20) [19] Cod. 7.45.1 [20] 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) [21] 1 Comp. 1.27.6 (X 1.36.6)

duximus: Set nonne tam possessorium quam petitorium fuit deductum in iudicium, quare ergo non fit absolutio super proprietate, cum de illa non sit probatum, ut infra de causa pos. et prop. c.i. et ult.?[22] Set hoc ideo est quia res acta inter cardinalem et presbyterum non preiudicat ipsis ecclesiis, quia 'res inter alios acta', etc., ut infra de symon. Sicut,[23] infra de fide instrum. c.i.[24] Et est notabile ut, si electus impugnetur ideo quod sit electus a non domino, sufficit ei obtinere in possessorio, licet alter postmodum obtineat in petitorio, et supra de iure patron. Consultationibus, lib. i.[25] et infra de iure patron. Cum propter discordias.[26] Vnde institutus a populo non perdet ecclesiam, licet altera ecclesia postea euincat ius patronatus, debet tamen denuo a secundo uictore representari, ut supra de iure patron. Si uero,[27] infra de iure patron. Cum propter,[28] C. de prescript. xxx. ann. Cum notissimi § Si quis debitor.[29] Set queritur quare ecclesia sancte Agathe perdat ius suum in possessorio cum non debeat ei preiudicare sententia lata inter alios? Ad hoc dicas quod causa eligentium et electi ita coherent, ut si obtinetur uel subcumbitur ab uno et similiter ab alio, arg. ii. q.i. Inprimis, circa principium,[30] lxxiiii. di. Honoratus,[31] vii. q.i. Eum qui,[32] supra de testibus, Ex parte,[33] supra eodem, Dudum.[34] lxxxi. di. Tantis.[35] iii. q.vi. Hec quippe.[36] Vel uerius dicas quod nec in possessorio nec in petitorio preiudicat ipsis ecclesiis, nisi presentes fuerint ubi causa exercebatur, ut supra de offic. iud. del. Super, lib. i.[37] ff. de re iud. Sepe.[38] jo. *per multa tempora*: supra de censibus Peruenit, lib. i.[39] contra, set illud loquitur in petitorio, istud in possessorio. *ad solutionem*: Lite enim pendente, census soluendus est, xvi. q.iiii. Volumus,[40] C. locat. Si quis conductionis.[41] Arg. contra C. de agricol. Litibus,[42]

29 et prop. *om.* PCVc FHL 35-37 Cum–patronatus *om.* Vc^{ac} (*homoiotel.*) 37 presentari PCVc FHL 38 propter] discordias *add.* PCVcMd FH 39 queritur *om.* FHL 40 Agathes Vc FHL 42 ita] ibi *add.* PCVc FP^{c}HL coheret Pr Vc 43 lxxiiii.] lxxxiiii. A, lxxiii. F 44 parte] Ade *add.* PCVcMd FHL 49 contra lib. i. *tr.* PCVcMd FHL possessorio] jo. *add.* PCVc FHL 51 Litibus] Litteras PCVcMd FHL^{ac}

22 3 Comp. 2.5.1 et c.4 (X 2.12.3 et 6) 23 3 Comp. 5.2.5 (X 5.3.33) 24 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) 25 1 Comp. 3.33.23 (X 3.38.19 et 3.24.4) 26 3 Comp. 3.30.2 (X 3.38.27) 27 1 Comp. 3.33.15 (X 3.38.12) 28 3 Comp. 3.30.2 (X 3.38.27) 29 Cod. 7.39.7.5a (§ Si et si quis debitorum) 30 C.2 q.1 c.7 31 D.74 c.8 32 C.7 q.1 c.40 33 1 Comp. 2.13.23 (X 2.20.7) 34 3 Comp. 1.6.7 (X 1.6.22) 35 D.81 c.3 36 C.3 q.6 c.10 37 1 Comp. 1.21.20 (X 1.29.15) 38 Dig. 42.1.63 39 1 Comp. 3.34.5 (X 3.39.5) 40 C.16 q.4 c.2 41 Cod. 4.65.25 42 Cod. 11.48(47).20(19)

ubi dicitur quod lite pendente colonus negat domino pensionem. jo. *salua questione*: an pensio sit debita an non, et an ecclesia ei subiecta sit an non.

10. CVM WINTONIENSIS: Vt omnis cesset dubitatio, sic ponas casum: Cum canonici Wintonienses tractarent de electione, quedam pars elegerat decanum qui non erat legitime natus. Postmodum post aliquod tempus reliqui canonici uocabant priores ad eligendum, et alia uice fuit electus precentor ab altera parte tantum. Postea prior electio fuit cassata; demum fuit secunda cassata non propter uitium eligentium, set propter aliam causam de qua culpari non poterant eligentes. Occurrit ergo tertia electio facienda, unde cum priores prima uice fuerunt priuati potestate eligendi, item quia admissi fuerant ad secundam, non poterant remoueri a tertia. Ideo autem reuertitur electio ad ecclesiam totam, quia cum prior electio fuit cassata, secundus habebatur pro electo, unde nec tunc uidebatur ecclesia uacare, licet postea fuerit detectum uitium electi. Set si uitiosa fuisset secunda electio quantum ad eligentes, tunc non ad priores, set ad papam deuoluta fuisset electio, ut supra eodem, Bone.[1] jo. *per gratiam*: Bona fuisset allegatio si elegissent eum sub hac condicione, 'si pape placeret'. *primam electionem*: scilicet decani. *admiserant illos*: Sero enim accusant mores ex priori delicto, ut ff. de adult. Si uxor § ult.[2] *huiusmodi presumptores*: Ex hoc dicunt quidam quod si secundi eligunt non ydoneum, electio reuertitur ad priores, et sic non excluduntur a tertia electione, et est simile ff. de leg. iii. Fideicommissa § Si quis x.[3] et C. de modo multa, Eos.[4] Alii dicunt quod numquam redit ad priores, ut supra eodem, Bone, in fine,[5] quia quare diceretur quod si ecclesia est negligens,

52 jo. *om.* PCVc FHL 53 ei ecclesia *tr.* FHP^{pc}L

10 1 dubitatio] obiectio VcFc 2 elegit PCMd FL, eligit VcFc H 4 alia] illa PCVcMd FHL 5 Prior postea *tr.* FHL 5-6 demum] deinde Pr PCMd FH 5-6 demum–cassata *om.* L (*homoiotel.*) 8 fuerint PCVc 10 prior] prima Vc F 11 electo] electio Vc, electione FHL 12 detectum fuerit *tr.* PCVcMd FHL 13 fuisset uitiosa secunda *tr.* FH 14 fuisset deuoluta *tr.* PCVcMd HL, fuisset electio deuoluta *tr.* F 15-16 *gl. s.v.* 'promeruit' Pr PCVcMd FHL 16 decani] jo. *add.* PCVc HL 17 ult.] jo. *add.* PCVc FHL 19 reuertitur electio *tr.* PCVcMd FHL excludetur PCMd H, excludentur Vc F, excluditur L^{ac} 20 §] hec PCVc, h F 21 reddit A^{ac} Vc 22 quia] queritur HL^{ac} quod] quia PC L^{ac}, *om.* FHL^{pc}

10 1 3 Comp. 1.6.8 (X 1.6.23) 2 Dig. 48.5.14(13).10 3 Dig. 32.11.18 4 Cod. 1.54(55).6 5 3 Comp. 1.6.8 (X 1.6.23)

spectat electio ad episcopum, et si episcopus est negligens, ad archiepiscopum? Immo secundum eos potius debet reuerti ad ecclesiam. Set quare admiserunt secundi eos qui erant suspensi, nam et si suspensus eligeret, eius electio esset cassanda, ut supra de consue. c.ult.?[6] Respondent quidam quod isti secundi poterant renuntiare iuri suo; uel dic quod aliud est cum quis suspenditur a canone, aliud cum ab homine. Si isti fuissent suspensi ab homine, numquam eligerent antequam fuissent absoluti, sicut uides quod potestas celebrandi est suspensa a canone in clerico peregrino, qui bene celebrat si ei permittitur, ut infra de cleric. pereg. Tue.[7] Sic et monachus, licet non possit publice celebrare, non tamen est suspensus, quia si inuitatur a populo, et conceditur ab abbate, potest, ut xvi. q.i. § Ecce.[8] Omnes ergo isti non dicuntur uere suspensi quia licet sint suspensi quoad se, non tamen quoad alios. Set pone quod non suspensi admiserunt suspensos, numquid si aliquis est electus ab omnibus, talis electio est cassanda? Videtur hic quod non; arg. contra infra de offic. del. c.i.[9] Set solue ut iam dixi, quia isti non sunt suspensi quoad alios, set quoad se tantum. *iam secunda*: scilicet precentoris. *set tertia*: Arg. contra infra de exces. prelat. Inter, in fine.[10]

11. PER INQVISITIONEM: Cum agitur de statu ecclesie recipiuntur testes lite non contestata, et infra de testi. Cum olim,[1] et secundum Vinc. conspiratores admittuntur, infra de sent. et re iud. Cum I. et A.[2] quod non credo. jo. *et amicos*: secus si inimicos, ut infra de symon. Sicut nobis.[3] *habuisse colloquium*: hoc solum sufficeret ad eius remotionem, ut xl. di. Multi.[4] *eosque sollicitasse*: et hoc ei nocere debuit, i. q.vii. Sicut is qui,[5] C. de episcop. et cleric. Si quemquam.[6] *recognouit*: Confessio

24 debet] deberet Pr PC 26 Respondent] R. PCVcMd HL^{ac} 26-27 quidam] quidem PCVcMd HL 27 quod *om.* Vc F 30 suspensa est *tr.* Vc F 31 qui] quod HL^{ac} bene] enim PC^{ac}Md FHL, tamen Vc, inde C^{pc}, *om.* FP^{pc}L^{pc} permittatur FHL Tue] Ex *praem.* APr, Tunc Vc 33 a populo] appellatio A P 34 isti] illi PCVcMd FHL 34-35 quia–suspensi[1] *om.* C^{ac} F (*homoiotel.*) 35 quoad[1]] quantum ad APr tamen *om.* FHL 39 tantum] jo. *add.* Pr Vc *gl.* 'scilicet precen.' *s.v.* 'celebrandam secundam' Pr PCVcMd scilicet *om.* PCVcMd FHL

11 4 nobis] jo. *add.* PCVc FHL 7 quemquam] jo. *add.* PCVc FHL, quamquam A

6 3 Comp. 1.3.7 (X 1.4.8) 7 3 Comp. 1.16.2 (X 1.22.3) 8 C.16 q.1 p.c.19 9 3 Comp. 1.18.1 (X 1.29.22) 10 3 Comp. 5.14.4 (X 5.31.11)

11 1 3 Comp. 2.12.7 (X 2.20.34) 2 3 Comp. 2.18.12 (X 2.27.22) 3 3 Comp. 5.2.5 (X 5.3.33) 4 D.40 c.12 5 C.1 q.7 c.3 6 Cod. 1.3(6).30

ergo facta extra ius preiudicat, maxime si publice fiat, infra de exces. prelat. Quam sit[7] et xxii. q.v. Hoc uidetur.[8] Et recognitio debiti interrumpit prescriptionem, C. de prescript. xxx. an. Cum notissimi § Set et si quis debitori,[9] et in aliis casibus, ut iii. q.ix. Si debitum.[10] *iuramentum*: Quia tempore electionis iurauit, presumitur uitiosum iuramentum, sic i. q.i. Emendari,[11] ff. ad leg. Iul. de ambi. l.i. in fine.[12] jo. *se indignum*: ad minus per triennium, supra de elect. Cum in cunctis,[13] et ita ratione suspensionis non eligitur ad honores, ut supra de consue. Cum dilectus, lib. eodem[14] et supra de etate et qual. Cum bone, lib. ii.[15] Set quomodo preiudicat tali episcopo res inter alios acta? Ad hoc respondeo propter quod inquisitio facta fuit tam in capite quam in membris, et sic non est contra supra de testi. Porro,[16] supra de except. Denique, lib. ii.[17] Set quare condempnatur episcopus per hunc pessimum testem? Respondent quidam quod bene ex quo non est inimicus uel conspirator, ut infra de sent. et re iud. Cum I. et A.[18] et infra de symon. Licet.[19] Aliud autem est cum agitur in modum accusationis, ut ii. q.vii. Testes.[20] Set certe istud non potest stare quod alicui de se confesso credatur super crimine alieno, ut xv. q.iii. Nemini,[21] unde non concedo quod testimonium istius preiudicet episcopo, set sibi tantum, ut extra.i. de adult. Significasti.[22] Nisi uelit quis dicere quod ideo admittuntur in hoc statu criminosi, quia per alios non posset probari quod agitur in capitulo, infra de testi. Veniens,[23] quod uix credo quod per criminosum testem, siue sit de capitulo siue non, possit conuinci status ecclesie siue episcopi. Set ubi de proprio facto alicuius agitur, bene auditur criminosus testis, ut iiii. q.iii. Item § Serui responso,[24] ff. de testibus, Quesitum.[25] Licet tale testimonium per quandam consequentiam no-

9 sit] graue *add.* PCVc FHL 10 Set et *scripsi cum* A^{pc} : *om. codd.* 11 debitum] jo. *add.* CVc FHL 13 jo. *om.* Pr H 15 non] cum *praem.* A^{2} 16 Cum *scripsi cum* L^{pc} : *om. codd.* 17 tali] isti Pr PCVcMd FHL 18 quod] hoc HL fuit facta *tr.* PCVc FHL 20 Respondent] R. PCMd FH quidam] quidem FHL^{ac} 23 ii. q.vii. CVcFcMd : xi. q.iii. A^{ac}Pr, xi. q.vii. PM F^{ac}HL^{ac} potest] poterat FHL 24 xv. q.iii. Vc : xv. q.vi. APr, xvi. q.i. PCFcMdM HL^{ac}G N, vi. q.i. F^{ac}S 26 sibi] iui VcFc H, mihi F^{ac} 27 alios] istud *add.* PCVcMd FL poset] potest FL 31 Item § *om.* PCVcMd FHL, § *om.* APr 32 Quesitum *scripsi* : Quotiens A PCVcMd FHL, Quantum Pr

[7] 3 Comp. 5.14.2 (X 5.31.9) [8] C.22 q.5 c.8 [9] Cod. 7.39.7.5a (§ Set et si quis debitorum) [10] C.3 q.9 p.c.14 [11] C.1 q.1 c.104 [12] Dig. 48.14.1 [13] 1 Comp. 1.4.16 (X 1.6.7) [14] 3 Comp. 1.3.7 (X 1.4.8) [15] 2 Comp. 1.8.5 (X 1.14.8) [16] 1 Comp. 2.13.13 (X–) [17] 2 Comp. 2.11.1 (X 2.25.1) [18] 3 Comp. 2.18.12 (X 2.27.22) [19] 3 Comp. 5.2.3 (X 5.3.31) [20] C.2 q.7 c.39 [21] C.15 q.3 c.5 [22] 1 Comp. 5.13.6 (X 5.16.5) [23] 3 Comp. 2.12.11 (X 2.20.38) [24] C.4 q.2 et 3 p.c.2 § 9 [25] Dig. 22.5.13

ceat aliis, ut ibidem perpenditur. Item uidetur cum iudex ex suo officio cognoscit quod hoc non preiudicat reo, si postea directe et ordinario iure uelit contrarium probare, ff. de re iud. A diuo § Si super rebus.[26] jo. *amouentes*: Videtur ergo quod qui indignum eligit, perpetuo sit deponendus, quod uerum est, et illud, supra eodem, Cum in cunctis,[27] de dispensatione loquitur de triennio tantum.

12. CVM CAVSAM *ecclesie priuilegium*: Certe istud est ius commune, ut xviii. q.ii. Abbatem,[1] set ipsi petierant pro priuilegio quia 'Solet', etc. xxiii. di. Quamquam.[2] jo. *longa tempora*: Consuetudo hic non iuuat, ut supra de consue. Ad nostram, lib. eodem[3] et expresse extra. de elect. Officii, lib. iiii.[4] et arg. supra de testa. Quia ingredientibus.[5] Nec enim debet esse dispar professio, ut xvi. q.vii. In nona.[6] Arg. contra xvi. q.i. Presbiteros.[7] Item etsi esset professus, non tamen posset statim eligi in abbatem, ut dicitur in illa decretali, Officii.[8] Set pone quod clericus sit instructus in regula monachali, uidetur quod tunc saltim possit postulari in abbatem, nam et laicus postulatur in episcopum, ut lxi. di. Osius,[9] et postea per tres menses discit regulas clericales, in authen. de sanct. episc. § ii.[10] Item heremita postulatur in abbatem, ut supra eodem, Cum monasterium, lib. ii.[11] Cessat enim in isto ratio constitutionis, ut lxi. di. § Hiis omnibus.[12] Item cum monachi possint eligi ad dignitates ecclesiasticas seculares, ut lviii. di. c.i. si clerici non possunt eligi ad eorum dignitates, melior condicio esset monachorum quam clericorum, ut xxviii. q.i. Omnes,[13] vii. q.i. Sicut.[14] Ad hoc dices quod licet laicus possit postulari in episcopum,

33 cum] quod FH officio suo *tr.* PCVcMd FHL 33-34 cognoscat FHL 35 jo. *om.* PC FHL 37 dispensatione] desponsatione Vc F 38 tantum] jo. *add.* CVcMd FHL

12 1 est *om.* F^{ac}HL^{ac} 2 petierant A M N : petiuerant Pr CVcFc LG, peccumant P S, perpecumant H, postulant MdLr, *om.* F^{ac} Solet] plus *add.* PCVcMd FHL 3 jo. *om.* Pr Vc FHL 4 supra de consue. Ad nostram lib. eodem L^{pc} N *cum Jo. Galensi et Gl. ord. X ad loc.* : supra de elect. Cum nostram lib. ii. (iii. C) *male* APr P^{ac}CMdLrM FHL^{ac}GS, supra de elect. Cum terra lib. ii. VcFc (2 Comp. 1.3.6 [X 1.6.14]) 6 dispar esse *tr.* PCMd HL 7 statim posset *tr.* Pr Vc 15-16 lviii.–clericorum *om.* F 15-16 c.i.–xxviii. q.i. *om.* HL^{ac} 15 possent PCVc L^{pc} 16 esset condicio *tr.* Pr PCVcMd L^{pc}

[26] Dig. 42.1.15.4 (Si rerum) [27] 1 Comp. 1.4.16 (X 1.6.7)

12 [1] C.18 q.2 c.4 [2] D.23 c.6 [3] 3 Comp. 1.3.2 (X 1.4.3) [4] 4 Comp. 1.3.4 (X 1.6.38) [5] 1 Comp. 3.22.3 (X 3.26.2) [6] C.16 q.7 c.22 [7] C.16 q.1 c.38 [8] 4 Comp. 1.3.4 (X 1.6.38) [9] D.61 c.10 [10] Auth. 9.15 (Nov. 123).2 [11] 2 Comp. 1.3.5 (X 1.6.13) [12] D.61 p.c.8 [13] C.28 q.1 c.14 [14] C.7 q.1 c.39

et monachus possit eligi in episcopum, non tamen clericus secularis in abbatem, quia licet peritus sit in regula monachali, non tamen est probatus in ea. Item nec tempore habitum probauit in quo est magna uis regule monachalis, et graue est inexpertos diuinis obsequiis applicare, xix. q.iii. Monasteriis.[15] Videtur quod aliquis sub ea condicione possit eligi ut assumat habitum, et cum per aliquod tempus fuerit apud eos ut tunc eligatur, ut lxi. di. Bene.[16] jo. *quid sit faciendum*: xciii. di. Legimus,[17] ff. de offic. presid. Set licet.[18]

13. QVOD SICVT *litterarum tuarum*: legato scribit. *si electio*: uel probabiliter credebatur quod esset, supra eodem, Considerauimus, lib. i.[1] *interposita*: a rege, ne suspectus et inimicus sibi eligatur qui reuelaret secreta regni sui, ff. de re milit. Omne § Exploratores[2] et arg. C. de inoffic. test. Liberi, in fine[3] et C. de commerc. et mercat. l.ii.[4] *legitima fuerat*: supra eodem, Cum inter, in fine et Cum nobis olim.[5] *quam multorum*: infra eodem, c.ult.[6] et lxiii. di. Obeuntibus,[7] supra de offic. del. Causam, lib. i.[8] ff. de recept. Item si § ult.[9] Quod posset intelligi nisi id fieret quod absens merito teneretur habere ratum, ut ff. de ritu nup. Si filius,[10] uel si sint adeo suspecti ut non sit eos necesse uocari, ff. soluto matrim. Si cum § Eo,[11] ⌜uel si sine periculo more non possunt eos uocare, xvii. q.iiii. Nullus,[12] xxvi. q.vi. Aurelius⌝,[13] C. lib. x. de decur. Nominationum.[14] Quandoque tamen plus impedit contradictio presentis quam absentia, ut liiii. di. Quis aut,[15] ff. de curat. fur. Consilio § ult.[16] ff. de reg. iuris, Qui potest.[17] jo. *nichil iuris*: Hic uidetur quod ex nominatione

18 secularis clericus *tr.* HL, clericus *om.* F 19 peritus] peritissimus PVcMd FHL 20 tempore] ipse PCVcMd FH, *om.* L 22 posset Vc H 24 jo. *om.* PC FL 25 Licet] c. *add.* FLS, c. jo. *add.* H

13 1-3 *gl. s.v.* 'si electio' *s.v.* 'aliquotiens electionem' P FHL 2-3 lib. i.] jo. *add.* PCVc FHL 5 l.ii. *scripsi cum* A^{pc} : l.i. *codd.*, jo. *add.* PCVc FHL 6 inter] dilectum *add.* PCVc FHL et–olim *om.* Vc FHL^{ac} 7 infra] sic *praem.* Pr PC FL, Si *praem.* H 9 tenetur PC^{ac} 10 eos *om.* FHL necesse eos *tr.* PCVcMd reuocari FHL 11-12 uel–Aurelius APr MdLr H N : *om.* P^{ac}C^{ac}VcFcM F^{ac}LGS 12 xvii. q.iiii. *scripsi* : xviii. q.iiii. *male* APr Lr H, xix. q.iii. P^{pc}C^{pc}Md (C.19 q.3 c.1), xviii. q.iiii. Nullus *del.* A^{2} 14 aut] leges *add.* PCVcMd FHL 15 jo. *om.* PC^{ac}Vc FL

15 C.19 q.3 c.6 16 D.61 c.18 17 D.93 c.24 18 Dig. 1.18.12

13 1 1 Comp. 1.4.22 (X 1.6.10) 2 Dig. 49.16.6.4 3 Cod. 3.28.28 4 Cod. 4.63.2 5 3 Comp. 1.6.1 (X 1.6.16) et c.4 (X 1.6.19) 6 3 Comp. 1.6.19 (X 1.6.34) 7 D.63 c.35 8 1 Comp. 1.21.21 (X 1.29.16) 9 Dig. 4.8.17(19).7 10 Dig. 23.2.11 11 Dig. 24.3.22(23).5 12 C.17 q.4 c.39 13 C.26 q.6 c.5 14 Cod. 10.32(31).45 15 D.54 c.11 16 Dig. 27.10.7.3 17 Dig. 50.17.26(27)

non acquiritur ius, et supra de postul. c.ult.[18] Contra xvi. q.ult. Contra sanctorum,[19] et a contrario sensu, ii. q.vi. Nominationes[20] et infra eodem, Auditis[21] et supra de appell. Quia requisisti, lib. ii.[22] contra. Set de hoc dixi supra eodem, Innotuit.[23] *in cathedrali*: xxiii. di. c.i. et inuocata spiritus sancti gratia, supra de elect. Cum terra, lib. ii.[24] et pulsata campana, infra eodem, In causis.[25] *presentari ut*: nisi ob scandalum, supra de elect. Quia requisisti, lib. ii.[26] et in alio casu, supra de iure patron. A nobis, lib. ii.[27] *electionem uocati*: signo pulsato, ut infra c.ii. si tamen uocari debuerunt, ut supra eodem, Cum inter[28] et infra de sent. c.i. et ii. in fine.[29] *nequiuerint*: supra eodem, Bone, contra, circa principium ibi, 'et si ei de ui quam ipse habet'.[30] Hic utraque pars metum potuit allegare. *nequiuerint* [*bis*]: Hic patet quod licet quis non possit uenire, tamen est citandus ne contempni uideatur, et tunc permittitur ei dare procuratorem pro se, ut in constitutione, Quia propter.[31] Set numquid est necesse in hoc casu quod absens rescribat se nolle uel non posse interesse electioni, ut est in iudice absente qui non potest interesse, ut supra de offic. del. Prudentiam[32] et arg. ff. quando dies leg. ced. Huiuscemodi?[33] Dico quod non, quia eo ipso quod non rescribit, possunt alii procedere, ut lxv. di. Si forte.[34] Nec enim amplius est expectandus cum constet de inpotentia, arg. ff. de condict. indeb. Iulianus, in principio.[35] *absque periculo*: idem intelligo etsi non commode, arg. ff. qui satisdare coguntur, Si fideiussor § Si necessaria.[36] *eos uocatos*: Presumitur ergo quis non uocatus, nisi hoc probetur, ut hic et iiii. q.v. c.i. Arg. contra supra de elect. Bone, circa finem,[37] supra de appell. Cum parati,[38] lxxxii. di. Proposuisti.[39] Dico quod nuntio creditur an aliquis sit citatus, lxv. di. c.ult.[40] et infra

16 q.ult.] q.i. Vc, q.ii. F, q.vii. (= ult.) C 17 a] e PC, *om.* FHL 18 de^{2} *om.* F^{ac}HL^{ac} 24 inter] uniuersas *add.* PCVcMd FHL 24-27 supra–allegare *gl. s.v.* 'absque periculo' (*infra lin. 35-37*) *in fine iungunt* VcFc, *gl. sequenti in fine iungunt* HL^{ac}G, *om.* FS 26 si ei de ui] fidem HL^{ac} ei *om. codd.* 26-27 allegare] eligere HL^{ac} 27 Hic] Sic Pr PCVcMd FHL posset Vc FH 34 expectandus est *tr.* HL, expectandum PCVcMd HL 36 etsi] si PCVcMd FHL commodum F^{ac}HL^{ac} 37 necessaria] nessam CMd F, noxam VcFc, necessariam L, *om.* H

18 1 Comp. 1.28.1 (X 1.37.1) 19 C.16 q.7 c.29 20 C.2 q.6 p.c.41 21 3 Comp. 1.6.14 (X 1.6.29) 22 2 Comp. 2.19.15 (X–) 23 3 Comp. 1.6.5 (X 1.6.20) 24 2 Comp. 1.3.6 (X 1.6.14) 25 3 Comp. 1.6.15 (X 1.6.30) 26 2 Comp. 1.3.2 (X–) 27 2 Comp. 3.24.2 (X 3.38.25) 28 3 Comp. 1.6.3 (X 1.6.18) 29 3 Comp. 2.18.1 (X –) et c.2 (X 2.27.12) 30 3 Comp. 1.6.8 (X 1.6.23 post n. 15 Friedb.) 31 4 conc. Lat. c.24 (4 Comp. 1.3.9 [X 1.6.42]) 32 2 Comp. 1.12.3 (X 1.29.21) 33 Dig. 36.2.13 34 D.65 c.9 35 Dig. 12.6.60 36 Dig. 2.8.7.1 37 3 Comp. 1.6.8 (X 1.6.23) 38 1 Comp. 2.20.29 (X 2.28.19) 39 D.82 c.2 40 D.65 c.9

eodem, Venerabilem,[41] ff. de rebus eorum qui sub tut. uel cur. Magis § Illud,[42] et de hoc dixi iiii. q.iii. Testes quos [43] et lxxxii. di. Proposuisti.[44] Tamen dico quod suo sacramento potest contrarium probare, ut supra de procurat. Ex insinuatione.[45] Nec enim requiritur in causa absentie plena probatio, infra de sent. Cum Bertoldus,[46] nam sacramentum unius elidit presumptionem ualidam, xxxv. q.iii. Extraordinaria.[47] Arg. contra infra de rest. Ex litteris.[48] *nisi postea*: Sic patet quod electio que nulla est per ratihabitionem potest confirmari, ut xvi. q.i. Quoniam quicquid,[49] supra de hiis que fiunt ab episcopo c.iii. in fine,[50] supra de iure patron. Cura.[51] Set contra infra eodem, Auditis,[52] contra solutio ibi. Set nonne absentes cogentur ratam habere electionem, cum in hoc negotium ecclesie sit utiliter gestum, ff. de negot. ges. Pomponius,[53] cum absentes idem tenerentur facere, ff. de ritu nup. Si filius? [54] Set dic quod iniuria est facta absentibus, et illam non tenentur remittere sine satisfactione, xxiii. q.iiii. Si illic,[55] xc. di. Si quis contristatus.[56] Item si recogerentur consentire presentibus, iam non haberent liberum arbitrium, et sic inuitis daretur episcopus, quod esse non debet, ut lxi. di. Nullus.[57] Item patet hic circa spiritualia quod ratum possum habere id quod non est nomine meo gestum, et ix. q.ii. Lugdunensis [58] et supra de iure patron. Cura [59] et ii. q.i. Inprimis.[60] Set numquid in hoc casu possunt primi electores resilire cum absentes nolunt consentire? Quod uidetur cum diffidunt de iure suo, ut supra de postul. Bone [61] et lxiii. di. Quanto.[62] Set contra supra eodem, Cum inter, in fine [63] et ff. de seruit. rus. pred. Per fundum,[64] ff. de opt. leg. Si tibi § Vnius,[65] ff. de negot. ges. Si ego.[66] Item potest dici quod si presentes eli-

46 presumptionem ualidam] ualidam probationem PCVc, ualidam presumptionem Md FHL 47 litteris] jo. *add.* C^{pc}Vc H 50 contra^2 *om.* PCVcMd FHL solutio ibi] s. ibi F, ergo ibi HL 51 coguntur PCMd FHL, congruuntur Vc 52 idem] id PCVcMd F^{pc}HL, ad F^{ac} 55 cogerentur Pr PCVc FHL 56 haberent PCVc FHL : habent APr, habere Md 57 episcopis PCMd Nullus PVcMd FL : Nullis APr C H 58 id] illud L, *om.* Pr PVc F meo nomine *tr.* PCVcMd HL^{pc}, *om.* L^{ac} 59 q.ii. *scripsi* : q.iii. *codd.* 61 diffidant PCVc FHL, diffiderant Md 63 opt.] adopt. APr

41 3 Comp. 1.6.19 (X 1.6.34) 42 Dig. 27.9.5.12 43 C.4 q.3 c.3 § 18 44 D.82 c.2 45 2 Comp. 1.18.3 (X 1.38.3) 46 3 Comp. 2.18.8 (X 2.27.18) 47 C.35 q.2-3 c.11 48 3 Comp. 1.24.3 (X 1.41.4) 49 C.16 q.1 c.68 50 1 Comp. 3.9.3 (X 3.10.3) 51 1 Comp. 3.33.13 (X 3.38.11) 52 3 Comp. 1.6.14 (X 1.6.29) 53 Dig. 3.5.8(10) 54 Dig. 23.2.11 55 C.23 q.4 c.9 56 D.90 c.10 57 D.61 c.13 58 C.9 q.2 c.10 59 1 Comp. 3.33.13 (X 3.38.11) 60 C.2 q.1 c.7 61 3 Comp. 1.4.4 (X 1.5.4) 62 D.63 c.10 63 3 Comp. 1.6.6 (X 1.6.21) 64 Dig. 8.3.11 65 Dig. 33.5.8.2 66 Dig. 3.5.23(25)

gunt, et spem sue electionis ponunt in absentibus, sperantes ipsos ratum habituros, quia tunc demum per ratihabitionem potest confirmari factum presentium. Set si statim intenderent dare ius electo, tunc non potest ratificari eorum electio, ut ix. q.ii. Lugdunensis,[67] ff. de solut. Si quis afferenti.[68] jo. *de metropolitanis*: Transmontani metropolitani ex sola electione habent ius administrandi. Similiter illi qui subsunt pape tantum, ut in constitutione, Nichil est;[69] similiter papa, ut xxiii. di. c. In nomine.[70] Set numquid eadem est ratio in aliis electis qui sunt remoti a suis metropolitanis? Satis uidetur quod sic, licet sit arg. contra infra de maior. et obed. c.i.[71] Et potest dici quod si administrat ea quorum mora est periculosa et que tractu temporis essent peritura, per hoc non uidetur se inmiscuisse administrationi, ff. de acquir. hered. Pro herede,[72] nam quandoque non tutor gerit acsi esset tutor, ff. de neg. gest. Cum pater.[73] *detrimentum*: Et sic talis subtilitas in eorum pernitiem uertetur, C. ad Trebell. l.penult.[74] et ne propter dubitationem in medio res pupillorum depereant, C. de uerb. sign. Cum quidam, circa finem.[75] *antiqua consuetudine*: supra de tempor. ord. Sane, lib. i.[76] *diuidatur*: sic xxiii. di. Quorumdam.[77] Arg. contra vii. q.i. Nichil.[78] *sine pallio*: supra eodem, Significasti,[79] supra de translat. c.i.[80] Demandat tamen hoc aliis, ut supra eodem, Suffraganeis, lib. ii.[81] *simplex episcopus*: Facit hic aliquid non tamquam ipse, set quasi alius, simile xxiii. q.iiii. Si ecclesia [82] et supra eodem, Cum inter,[83] ff. de adopt. Si pater,[84] ff. quando appell. sit necesse l.i.[85] Tamen alienos clericos potest ordinare si sit inuitatus, arg. vii. q.i. Episcopi uel presbyteri [86] et arg. supra de ord. ab episcop. qui resig. c.i. lib. i.[87] jo. *poteris preterire*: Hic purgatur pena per restitutionem, et

66 demum] deinde HL 67 statim] per suam electionem *add.* PCVcMd FHL intendunt FL, intenderunt H ius dare *tr.* PCVcMd FHL 68 q.ii. *scripsi* : q.iii. *codd.* 69 jo. *om.* PC FHL 72-73 suo metropolitano PCVcMd FHL 74-75 est periculosa mora *tr.* FHL 75 tractu Pr PCMd : contractu A HL, tracta Vc, mora F 81 supra–lib. i. *om.* C^{ac} lib. i. *om.* Pr PC^{pc}VcMd FHL 82 Nichil] et c. Illud *add.* A^2 (c.15) 83 translat. PCMd HL : transact. APr Vc F^{ac} 85 tamquam] quasi PCVcMd FH simile] sic C^{pc}Vc, *om.* F Si] Sic A^{ac}Pr 89 jo. *om.* PCVc FHL pena] criminis *add.* A^2

67 C.9 q.2 c.10 68 Dig. 46.3.58 (Si quis offerenti) 69 4 conc. Lat. c.26 (4 Comp. 1.3.11 [X 1.6.44]) 70 D.23 c.1 71 3 Comp. 1.21.1 (X 1.33.5 et 5.27.5) 72 Dig. 29.2.20 73 Dig. 3.5.28(30) 74 Cod. 6.49(48).7 75 Cod. 6.38.4.1c 76 1 Comp. 1.6.2 (X 1.11.2) 77 D.23 c.14 78 C.7 q.1 c.16 et 15 79 1 Comp. 1.4.21 (X 1.6.4) 80 3 Comp. 1.5.1 (X 1.7.1) 81 2 Comp. 1.3.1 (X 1.6.11) 82 C.23 q.4 c.42 83 3 Comp. 1.6.3 (X 1.6.18) 84 Dig. 1.7.15 85 Dig. 49.4.1 86 C.7 q.1 c.38

supra de rebus eccles. alien. uel non Si quis presbyterorum,[88] xii. q.ii. Si quis qualibet.[89] Sic si aliquis ante accusationem recedit sine pena ab incestuosa coniunctione, ff. de adult. l. Si adulterium § Idem imperatores,[90] sic ff. de re milit. Milites,[91] ff. quod metus causa Si cum.[92] Alias contra ff. ui bonorum rap. Non prodest,[93] ubi dicitur quod non prodest raptori restituere rem ad euitandam penam. Set obicitur nonne iste est suspectus et satisdatio non excusat maliuolum animum tutoris, instit. de suspect. tut. in fine.[94] Set hic alias non fuit suspectus, preterea excusatus fuit propter mandatum cleri et populi, xii. q.ii. De rebus.[95]

14. AVDITIS *appellatum*: a cantore et suis. *electioni facte*: ⌜a decano.⌝ *nequiuerit*: Immo uidetur quod ratihabitio possit hic habere locum, lxiii. di. Quanto,[1] supra de iure patron. Cura, lib. i.[2] et supra eodem, capitulo proximo et supra de postul. Bone memorie, in fine, lib. eodem.[3] Set dic quod in proximo capitulo ex eo quod contempti recedunt a contradictione etiam et ab appellatione, set hic adhuc pendet appellatio. jo. *conualescere*: supra de conuer. coniug. Placet,[4] i. q.i. Principatus,[5] supra eodem, Dudum,[6] simile xvi. q.iii. Si sacerdotes.[7] jo. *subdiaconus*: Hoc hodie non tenet, ut infra de temporibus ord. A multis.[8] *electionem utramque*: Hic electio que nulla est ipso iure impedit secundam. Prima enim et a longe paucioribus et post appellationem est facta. Sic dominium perditur quandoque per id quod nichil est, infra de renun. Quod in dubiis.[9] Sic uides quod ab accusatione que nulla est, non potest quis desistere, ff. ad Turpill. l.i. § Accusationem.[10] Sic et testamentum secundum quod nullum est, rumpit primum, ff. de iniusto rup. test. Cum in secundo;[11]

90-91 presbyterorum–quis *om.* Md (*homoiotel.*) 90 presbyter APr CVc FHL 91 quilibet APr, quelibet Vc si[2] *om.* C[pc] HL 92 coniunctione Pr PCMd FHL : contentione A, coniunctionem Vc 93 sic *om.* PCVc FHL ff.[2]] sic *praem.* PCVc FHL 98 cleri] dei Pr, clerici Md F[ac]HL[ac]

14 1-2 a decano PC[pc] FHL : *om.* APr C[ac]VcMd 4 memorie *om.* PCMd FHL 6 et etiam *tr.* PCVc FHL, etiam *om.* Pr jo. *om.* PCVc FHL 8 simile] supra Vc, *om.* FL jo. *om.* PCVc FHL 10 Hic] Hec C H 11-12 quandoque perditur *tr.* PCVcMd FHL 14 secundum testamentum *tr.* PCMd FHL, secundum *om.* Vc

---

[87] 1 Comp. 1.7.1 (X 1.13.1) [88] 1 Comp. 3.11.6 (X 3.13.6) [89] C.12 q.2 c.56 [90] Dig. 48.5.39(38).5 [91] Dig. 49.16.9 [92] Dig. 4.2.14 [93] Dig. 47.8.5 [94] Inst. 1.26.12 [95] C.12 q.2 c.22

14 [1] D.63 c.10 [2] 1 Comp. 3.33.13 (X 3.38.11) [3] 3 Comp. 1.4.4 (X 1.5.4) [4] 2 Comp. 3.19.4 (X 3.32.12) [5] C.1 q.1 c.25 [6] 3 Comp. 1.6.7 (X 1.6.22) [7] C.16 q.3 c.10 [8] 3 Comp. 1.9.6 (X 1.14.9) [9] 3 Comp. 1.8.1 (X 1.9.8) [10] Dig. 48.16.1.10 [11] Dig. 28.3.16

sic et primum matrimonium quod nullum est, impedit secundum, supra de spon. c.i. lib. i.[12] sic manumissio que nulla est, prestat impedimentum usucapienti, ff. de usucap. pro donato, Qui pro donato;[13] sic accusatio que nulla est, impedit matrimonium sequens, infra de despon. impub. Ad dissoluendum, in fine.[14] In stipulatione tamen aliud est, quia si stipulatio prima non ualet quia elidi potest per exceptionem, secunda tenet, ut ff. de uerb. ob. Si dari stipuler.[15] Quidam hic distingunt quod electio quandoque nulla est iure actionis, quando ex ea non potest peti confirmatio, ut in illa que facta est a paucioribus et post appellationem, et supra de elect. Considerauimus.[16] Quandoque etiam nulla est iure exceptionis, quia non potest ex ea sic excipi, ut dicatur quod ea non cassata non debet fieri secunda que est facta ab excommunicatis, prout intelligitur illud, supra de appell. Constitutus.[17] Sicut aliquis consequitur sumptus quos fecit per retemptionem, quos non posset consequi per actionem, ff. de condict. indeb. Si in area[18] et instit. de rerum diuis. § Certe.[19] Sicut multa compensantur que non possunt peti, ut debitum naturale, ff. de compen. Etiam.[20] Alii dicunt quod ideo papa utramque cassauit se dare nolens malitiam discordie, sicut aliter pro scandalo uitando cassatur electio a pluribus facta, supra de iure patron. Quoniam in quibusdam, lib. i.[21] Verius credo dicendum quod ubi euidens est primam electionem non tenere, uel quia facta est aliquibus absentibus, ut infra eodem, Venerabilem,[22] uel cum eligitur qui euidenter est ineligibilis, ut supra eodem, Cum Wintoniensis,[23] in istis casibus licite attemptatur secunda, non obstante prima, ⌜ut supra de iure patron. Quamuis, lib. i.⌝[24] Vel quia est facta

---

20-21 prima stipulatio *tr.* PCVcMd FHL 22 Quidam] tamen *add.* FHL hic] hoc C[ac]Md F 23 actionis] accusationis PC[ac] F[ac]HL[ac] quando] quandoque PVc FL[ac] 24 in *om.* C HL est facta *tr.* PCVcMd FHL appellationem] appellatio A, ut hic *add.* A[2] 25 elect. Considerauimus A : appellat. Constitutus Pr PVcFcMd[ac]LrM FLGS[ac], appellat. Constitutis C G[pc] (*cf. lin. 28*) est nulla *tr.* PCVcMd L, est etiam nulla *tr.* H 26 non[2] *om.* FH 28 appell. Constitutus A : elect. Considerauimus Pr PCVcFcMd[ac]LrM FHLGS[ac], Constiraututus A[ac] 29 actionem] accusationem PC[ac]Md F[ac]HL[ac] 30 Sicut] Sic PVcMdFHL 31 ut] in FHL 34 pluribus] patronis *add.* Pr PCVcMd FHL 36 est facta *tr.* CVcMd HL aliquibus] a pluribus Vc, quibuslibet F[ac]HL[ac], quibusdam F[pc], quibus L[pc] 37 illegibilis PC HL[ac], inelligibilis A[ac] 39 ut supra–lib. i. APr : *om.* PCVcFc MdLrM FHLGS N

---

[12] 1 Comp. 4.1.1 (X 4.1.4) [13] Dig. 41.6(7).5 [14] 3 Comp. 4.2.1 (X 4.2.13) [15] Dig. 45.1.25 [16] 1 Comp. 1.4.22 (X 1.6.10) [17] 3 Comp. 2.19.3 (X 2.28.45) [18] Dig. 12.6.33 [19] Inst. 2.1.30 med. [20] Dig. 16.2.6(7) [21] 1 Comp. 3.33.4 (X 3.38.3) [22] 3 Comp. 1.6.19 (X 1.6.34) [23] 3 Comp. 1.6.10 (X 1.6.25) [24] 1 Comp. 3.33.10 (X 3.38.8)

ab excommunicatis uel ab hiis qui eligunt euidenter indignum, licite potest attemptari secunda electio. Set si aliquo modo dubium est an possit tenere, tunc supersedendum est ne uideantur esse iudices in proprio negotio, infra de ⌜conces. preb. non uac.⌝ Post electionem.[25] Set in priore casu secus est, cum enim a iure sit reprobata electio, non est necesse adire iudicem ut cassetur, ff. de condic. inst. Que sub condicione § ult.[26] Et hec uera sunt quando una electio post aliam fit ex magno interuallo; ex quo enim tunc non contradixerunt electioni, uidentur eam approbasse, viii. q.ii. Dilectissimi,[27] infra de offic. del. c.ult.[28] ff. ad municip. l.ii.[29] Set si in continenti una sit post aliam, tunc preualet qui a maiori parte capituli est electus, ut supra eodem, Dudum.[30]

15. In cavsis *reliqui duo*: Hoc sine pacto facere tenentur, ut infra eodem, Cum dilectus,[1] ff. de arbit. Item si unus § Principaliter.[2] *erat archidiaconus*: quondam. *electionem*: Elegerant eum forte in postulandum, ut infra titulo ii. Post translationem.[3] *postulando*: Hic habes quod dati ad eligendum etiam possint postulare et de alia ecclesia, ut infra titulo ii. c.ult.[4] Ex quo enim capitulum nichil excepit, non solam electionem, set omnia similia uidetur commisisse, quia faciunt id quod est iuxta mandatum, sic ff. iudic. solui, Iam tamen § penult.[5] simile ff. mand. l.ult.[6] Arg. contra supra eodem, Innotuit.[7] *ex parte*: scilicet episcopi. *legatus nullam*: infra de offic. leg. c.ii.[8] *audientiam appellauit*: ne legatus confirmaret electionem archidiaconi. *postmodum discesserunt*: Set nonne etiam si omnes eum postulassent, potuissent recedere a postulatione? Vnde per hoc uidetur quod postulatio non possit uariari, sicut nec electio, ut supra eodem, Bone memorie, in principio.[9] Et sic uidetur quod ex postulatione ius acquiritur; set contra, supra de postul. c.ult.[10] nam nec nominato ius acquiritur, ut supra eodem, Quod sicut.[11] *campanam*: ⌜supra de offic. cus. c.i. lib. i.[12] et di.i. Ius militare.⌝[13] *absentis mandatum*: Hoc intellige si fuit absens etiam eo loco, unde debuit uocari, ut constitutione, Quia propter.[14] Alias non posset committere, cum non oporteret eum uocari, ut supra eodem, Cum inter,[15] ff. quod cuiuscumque uniuer. Item eorum § i.[16] *res non esset integra*: Certe uidetur quod etiam re non integra possent reuocare, ut supra de procur. Ex insinuatione, lib. ii.[17] ff. locat. Cum in plures § Mandaui tibi,[18] ff. de iud. Iudicium soluitur,[19] ff. de condict. ob causam, Si pecuniam, in principio et l. Dedi § i.[20] Cum enim nichil interest istorum licite reuocatur mandatum, ut ff. de condict. ob causam, Dedi et l. Si pecuniam,[21] maxime ubi subest causa suspicionis, ut ff. de procur. Post litem.[22] Ad hoc dicas quod postquam tres conuenerunt in unam personam, iam interest eorum ut procedatur in electione, quia alii sciunt cui isti magis fauent. Vel dicatur quod etiam re integra non possunt reuocare, ut infra de conces. prebend. non uac. Constitutus,[23] C. de act. et ob. Sicut.[24] Nec enim est hic purum mandatum quod reuocari potest re integra, instit. mand. § Recte,[25] set est quedam cessio siue donatio iuris. Item quia contractus iste gratia utriusque est celebratus, unde altero inuito non potest reuocari, ut C. de donat. Siue,[26] C. de transact. Quamuis.[27] Si autem istos in quos compromissum est uelis comparare arbitris uel iudicibus, tunc uidetur quod etiam re non integra possit reuocari, ut ff. de iudic. Iudicium,[28] ff. de arbit. Set si in seruum, in fine et l. sequenti.[29] Set certe nec hoc casu posset, cum illi in quos compromittitur sint de numero compromittentium, unde il-

---

41-42 tenere possit *tr.* PCVcMd FHL 43 conces. preb. non uac. PCVcMd FHL : exces. prelat. APr priori Pr FL^{pc} 47 tunc *om.* PC^{ac}Vc FHL 49 qui a] quia PVc H, quia a Md FL^{ac}, quin a C^{ac} 50 Dudum] jo. *add.* PCVc FL

15 2 dilectus] ut non uero *add.* A^{2} 3 quondam] jo. *add.* PC FHL, *om.* Pr 4 titulo ii.] de renun. Vc L^{pc}, eodem FH, *om.* PCMd L^{ac} translationem] jo. *add.* CVc FHL 4-9 *gl. s.v.* 'solummodo postulandus' PCMd 5 possunt PCMd FHL et de alia ecclesia] de eadem ecclesia FHL, *om.* P^{ac}C^{ac} 6 titulo ii. VcMd FHL : proximo titulo APr Ab, *om.* PC c. ult. Pr PCVcMd FHL : c.ii. ult. A Ab solum CVcMd FHL 7 similia] libera FHL^{ac} 8 ff.^{1}–simile *om.* FHL 10 c.ii.] jo. *add.* PCVc FHL 11 archidiaconi] jo. *add.* PCVc FHL 12 potuissent] possent FHL

---

[25] 3 Comp. 3.8.4 (X 3.8.7) [26] Dig. 28.7.8.8 [27] C.8 q.2 c.2 [28] 3 Comp. 1.18.11 (X 1.29.32) [29] Dig. 50.1.2 [30] 3 Comp. 1.6.7 (X 1.6.22)

15 [1] 3 Comp. 1.6.17 (X 1.6.32) [2] Dig. 4.8.17(19).6 [3] 3 Comp. 1.8.5 (X 1.9.11) [4] 3 Comp. 1.8.5 (X 1.9.1) [5] Dig. 46.7.5.6 [6] Dig. 17.1.62 [7] 3 Comp. 1.6.5 (X 1.6.20) [8] 3 Comp. 1.19.2 (X 1.30.4)

14 memorie *om.* Pr PCVcMd FHL 17 supra–militare PCVcFcMd FHL : *om.* APr di.i. C : di.iii. P H, di.ii. Vc, diut (*sic*) Md, diu FL^{ac} 18-21 *gl. s.v.* 'absentantibus' PVc 19 uocari] reuocari FHL 20 oportet Vc FH 20-21 ff.–§ i. *separatim s.v.* 'ipsius capituli' *ponunt* PCMd FHL 30 re] non *add.* APr PC^{ac}FcMd F^{ac}L^{ac}Lu, non *om.* Vc, *del.* C^{pc} F^{pc}L^{pc} 31 hic] hoc PCVcMd FHL 32 purum] primum FH, *om.* L^{ac}, tale F^{pc} 33 cessio] concessio VcMd FHL

---

[9] 3 Comp. 1.6.8 (X 1.6.23) [10] 3 Comp. 1.4.5 (X 1.5.5) [11] 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) [12] 1 Comp. 1.19.1 (X 1.27.1) [13] D.1 c.10 [14] 4 conc. Lat. c.24 (4 Comp. 1.3.9 [X 1.6.42]) [15] 3 Comp. 1.6.3 (X 1.6.8) [16] Dig. 3.4.6.1 [17] 2 Comp. 1.18.3 (X 1.38.3) [18] Dig. 19.2.60(62).4 [19] Dig. 5.1.58 [20] Dig. 12.4.5 et 12.4.3.1 [21] Dig. 12.4.3 et 5 [22] Dig. 3.3.17 [23] 3 Comp. 3.8.8 (X 3.8.11) [24] Cod. 4.10.5 [25] Inst. 3.26(27).9 [26] Cod. 8.53(54).17 [27] Cod. 2.4.39 [28] Dig. 5.1.58 [29] Dig. 4.8.9 et 10

lis inuitis non possunt penitere, maxime re non integra, ut supra de iud. c.i. lib. i.[30] ff. de iuris. om. iud. Si conuenerit.[31] *ex uitio*: sic supra eodem, Super eo, lib. ii.[32] *capitulo eiusdem*: Videtur hic decisa questio qua queritur, si illi in quos est compromissum eligunt indignum, quod ideo capitulum non perdit ius eligendi, quia delictum procuratoris non oberit domino, infra ut lite non contest. Ad hoc, in fine,[33] ⌜infra de in integrum rest. c.i.⌝[34] ff. si quis ius dicenti non ob. l.i.[35] Non enim uidetur capitulum mandasse nisi id quod iustum est, supra de elect. Causam,[36] ff. de cond. indeb. Si procurator,[37] ⌜ff. de ritu nup. Quamquam⌝.[38] Econtra uidetur quia imputabit sibi qui in tales compromisit, iii. q.vii. In grauibus,[39] xxiii. di. Tales,[40] ff. commod. Argentum,[41] et arg. infra de offic. del. c.ult. in fine.[42] Set quid si electus non uellet consentire, numquid isti denuo possunt eligere? Arg. quod sic i. q.vii. Per illicitam,[43] ubi inuenies arg. pro et contra. Item quia res non est integra, ⌜ut supra eodem capitulo⌝, ff. de uerb. ob. Si quis stipulatus [44] et ff. de con. et dem. Hec condicio.[45] Set contra, sola electio sufficit, licet non sequatur effectus, supra eodem, Cum Wintoniensis.[46] Item quia functi sunt officio suo siue bene siue male, supra de offic. del. In litteris, lib. i.[47] Nec enim talis potuit eis dari potestas quod ille consentiret, arg. infra de appell. Ex insinuatione.[48] jo.

16. CVM ECCLESIA *obsequio longo*: Per quod uidebatur quod episcopus posset supplere negligentiam canonicorum, etsi alias non posset agere, ut supra de conces. prebend. non uac. Nulla, lib. i.[1] Set hic non currebat tempus canonicis, quia hic prebende non fuerunt distincte, ut infra de conces. prebend. non uac. Ex parte.[2] *iniuriam facere*: ut infra de appell.

---

41 conuenerit] jo. *add.* Pr C[pc]Vc H sic] simile FHL 43 compromissum] quod *add.* FHL[ac] ideo *om.* P FHL 45 hoc] hec PCMd FHL 45-46 infra–c.i. A CMd : *om.* Pr PVcFcLrM FHL 46 l.i.] § ii. *add.* A[2] 48 ff.–Quamquam A CMd : *om.* Pr PVcFcLrM FHL 51 non uellet] nollet Pr F 51-52 possent Vc F 53 ut–capitulo A CMd : *om.* Pr PVcFcLrM FHL 57 eis] ei P HL[ac], *om.* F 58 jo. *om.* Pr PC FHL

16 2 agere] eligere Pr PCVcMd FHL 3 lib. i. *om.* Pr PCVcMd FHL[ac] concurrebat PVc 4 tempus] episcopus Vc H

---

30 1 Comp. 2.1.1 (X 2.1.1) 31 Dig. 2.1.18 32 2 Comp. 1.3.3 (X 1.16.12) 33 3 Comp. 2.3.1 (X 2.6.1) 34 3 Comp. 1.24.1 (X 1.41.2) 35 Dig. 2.3.1 36 1 Comp. 1.4.17 (X 1.6.8) 37 Dig. 12.6.6 38 Dig. 23.2.62 39 C.3 q.7 c.5 40 D.23 c.4 41 Dig. 13.6.20 42 3 Comp. 1.18.11 (X 1.29.32) 43 C.1 q.7 c.25 44 Dig. 45.1.112 45 Dig. 35.1.10 46 3 Comp. 1.6.10 (X 1.6.25) 47 1 Comp. 1.21.14 (X 1.29.9) 48 3 Comp. 2.19.8 (X 2.28.50)

16 1 1 Comp. 3.8.2 (X 3.8.2) 2 3 Comp. 3.8.7 (X 3.8.10)

Bone,[3] xiiii. q.i. Quod debetur [4] et q.v. Non sane,[5] ff. de iniur. Iniuriarum § i.[6] Quia etsi noceat alii ita ut auferat ei consueta commoda, dumtamen non faciat animo nocendi, non dicitur facere iniuriam, ut ff. de aqua plu. arcen. Si in meo,[7] ff. de dampn. infec. Proculus,[8] ff. de seruit. urb. pred. Cum eo,[9] xxiii. q.ii. c.ult.[10] Secus si faceret animo nocendi, ff. de reg. iur. Domum,[11] ff. de dampn. infec. Qui uias,[12] ff. si seruit. uind. Sicut § Aristo.[13] jo. *melius sit*: Et ideo illi preualent, ut infra de probat. Licet.[14] Set si equaliter probarent hinc inde, pro possessore esset iudicandum, ut infra de fide instrum. Inter, in fine.[15] *paterentur*: de cetero, ut sic alius sit articulus a primo casu. jo. *generalis consuetudo*: Nota in electionibus recurrendum semper ad consuetudinem, ut infra de caus. pos. c.i.[16] supra de iure patron. Nobis, lib. i.[17] supra eodem, Cum inter,[18] xxiiii. q.i. Pudenda[19] et supra de hiis que fiunt ab episc. Ea noscitur, lib. ii.[20] Item consuetudo facit eligibilem qui alias est ineligibilis, xii. di. Nos consuetudinem,[21] infra de cleric. coniug. Cum olim,[22] ff. de decur. Non tantum.[23] Arg. contra, supra de consue. Cum uenerabilis, lib. eodem.[24] Vtrum autem de iure communi spectet datio prebendarum ad episcopum uel ad capitulum, dixi xxi. di. § i.[25] Et dico quod de iure communi spectat ad episcopum cum capitulo, ut supra de hiis que fiunt ab episc. Nouit, lib. i.[26] et c. Ea noscitur, lib. ii.[27] et supra de iure patron. Nobis, lib. ii.[28] jo.

17. CVM DILECTVS *ipsius etate*: Potest enim minor iudex examinare de etate, ut C. de hiis qui uen. etatis impet. l.ii.[1] non tamen dispensare ut C. eodem l.iii.[2] In aliis autem dispensat preterquam in natiuitate, ut supra eodem, Innotuit.[3] Circa minores autem dignitates dat simplex epis-

---

7 ut] quod FL auferat] oferat H[ac]L[ac] 10 xxiii.] xxiiii. P, xiiii. FHL 12 jo. *om.* Pr PC[ac]Vc FHL ideo *om.* FHL Set] et *add.* HL, et F 15 jo. *om.* PC[ac]Vc FHL 18 Item] et *add.* Pr C FHL 21 lib. eodem *om.* Pr PCVcMd FHL 23 dixi *om.* P[ac] FL[ac] 25 jo. *om.* Pr PC FHL

17 2 l.ii.] l.i. Pr PCVc[ac]Md FHL

---

3 3 Comp. 2.19.9 (X 2.28.51) 4 C.14 q.1 c.2 5 C.14 q.5 c.15 6 Dig. 47.10.13.1 7 Dig. 39.3.21 8 Dig. 39.2.26 9 Dig. 8.2.9(8) 10 C.23 q.2 c.3 11 Dig. 50.17.61(62) 12 Dig. 39.2.31 13 Dig. 8.5.8.5 14 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) 15 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) 16 3 Comp. 2.5.1 (X 2.12.3) 17 2 Comp. 3.24.2 (X 3.38.25) 18 3 Comp. 1.6.6 (X 1.6.21) 19 C.24 q.1 c.33 20 2 Comp. 3.8.1 (X 3.10.6) 21 D.12 c.8 22 3 Comp. 3.3.2 (X 3.3.6) 23 Dig. 50.2.11 24 3 Comp. 1.3.5 (X 1.4.6) 25 D.21 a.c.1 26 1 Comp. 3.9.4 (X 3.10.4) 27 2 Comp. 3.8.1 (X 3.10.6) 28 2 Comp. 3.24.2 (X 3.38.25)

17 1 Cod. 2.44(45).2 2 Cod. 2.44(45).3 3 3 Comp. 1.6.5 (X 1.6.20)

copus ueniam etatis, ut supra de etate et qual. A nobis, lib. primo.[4] *declarando electum*: Sic per sententiam non datur seruitus, set que est declaratur, ff. si seruit. uind. Sicuti § Distant.[5] Et licet episcopus in hoc casu non possit dispensare in etate, tamen cognoscit de etate. Sic et cognoscit de priuilegio sedis apostolice, licet de illo non possit iudicare, supra de fide instrum. Accepimus, lib. ii.[6] *aliquamdiu*: Per hoc uidetur quod a modo non sit audiendus contradictor, ut viii. q.ii. Dilectissimi,[7] infra de paroch. Coram,[8] infra de offic. del. c.ult. in fine,[9] xx. q.i. Quem progenitores,[10] infra de hiis que fiunt a maiori parte cap. Ex ore, in fine,[11] ff. de decur. Imperatores, in fine,[12] C. de pat. pot. Si filium,[13] C. de acquir. pos. l.i.[14] supra de frig. et mal. c.i.[15] supra de testibus Ad hec, lib. i.[16] Set hec omnia non profitiunt, quia patientia sola non facit aliquem episcopum, set iusta electio, ut ff. de decur. Herennius,[17] C. de lib. causa Non mutat et l. Non idcirco.[18] Presumptio tamen est contra illos qui tacuerunt ut patet hic in fine. *nobis litteras*: Littere non sufficiunt ad faciendam fidem, quia testibus non testimoniis est utendum, ut infra de cohabit. cleric. Tua.[19] Set presumptionem inducunt, ut supra eodem, c.i. lxxxi. di. Tantis.[20] jo. *terminos potestatis*: Si hoc uerum esset, nulla fuisset electio, supra de offic. del. Si autem;[21] tamen hec ratio non esset sufficiens, nisi illi statim contradixissent, ut infra de offic. del. c.ult.[22] et infra de sent. et re iud. Causam.[23] *numquam in episcopum*: Cum talis negatiua probari possit, ut supra de probat. Tertio, lib. ii.[24] quare ergo non fuerunt auditi? Indirecte enim probatur negatiua, ut infra de testibus Ex tenore,[25] C. de contrahen. stip. Optimam.[26] Et etiam per signa quedam probatur quis non esse sane mentis, infra de suc. ab intest. Cum dilectus.[27] Et pura negatiua per iuramentum delatum probatur, scilicet aliquam non esse pregnantem, ff. de iureiur. l.iii. § Quacumque.[28] Set istud ideo est, quia secrete fuit factum et sigillatim, unde probari non potuit, ut infra de accus. Cum dilectus,[29]

21 jo. *om.* Pr PC^{ac}Vc FHL 22 fuisset] esset Pr H 23-24 Si autem–del. *om.* P^{ac}LrM^{ac} FHL^{ac}S (*homoiotel.*) 25-36 *gl. s.v.* 'firmare' FHL 32 sigillatim] singillatim P L, sigillatur C^{ac}, sigillatum Vc, singulariter FH^{ac}

[4] 1 Comp. 1.8.7 (X–) [5] Dig. 8.5.8.2 (Sicut) [6] 2 Comp. 2.14.2 (X 2.22.4) [7] C.8 q.2 c.2 [8] 3 Comp. 3.22.1 (X 1.29.34) [9] 3 Comp. 1.18.11 (X 1.29.32) [10] C.20 q.1 c.6 [11] 3 Comp. 3.12.1 (X 3.11.3) [12] Dig. 50.2.13 [13] Cod. 8.46(47).1 [14] Cod. 7.32.1 [15] 1 Comp. 4.16.1 (X 4.15.1) [16] 1 Comp, 2.13.8 (X–) [17] Dig. 50.2.10 [18] Cod. 7.16.11 et 38 [19] 3 Comp. 3.2.1 (X 3.2.8) [20] D.81 c.3 [21] 1 Comp. 1.21.12 (X–) [22] 3 Comp. 1.18.11 (X 1.29.32) [23] 3 Comp. 2.18.4 (X 2.27.14) [24] 2 Comp. 2.10.3 (X 2.19.5) [25] 3 Comp. 2.12.8 (X 2.20.35) [26] Cod. 8.37(38).14 [27] 3 Comp. 3.20.1 (X 3.27.3) [28] Dig. 12.2.3.1 [29] 3 Comp. 5.1.7 (X 5.2.2)

sic supra eodem, Bone,[30] infra de caus. pos. Cum ecclesia[31] et in constitutione, Quoniam contra falsam.[32] Set si publice fuisset facta hec nominatio, tunc posset probari saltim indirecte, ut supra de probat. Tertio.[33] jo. *probaturum*: Hic ad penam extraordinariam se astringit, infra de accus. Super hiis de quibus.[34] *surreptionis*: infra de sent. et re iud. Cum olim.[35] *contradictoribus iuramento*: Sic ergo in causa spirituali, excipiens prestat sacramentum calumpnie, sic infra de testi. Veniens et Presentium,[36] infra de rest. spol. Litteras, in fine,[37] infra de accus. Cum oportet.[38] infra de except. Pastoralis,[39] licet directe agens non prestet, et hoc est ratione presumptionis. Presumitur enim quod malitiose excipiant, ex quo tot sunt presumptiones pro electo; nam etiam secundum leges prestatur sacramentum in exceptionibus quandoque, licet a principio prestetur sacramentum super tota lite, in authen. de testi. § Si uero.[40] Vel dic quod licet causa sit de re spirituali, quod etiam directe agens prestabit sacramentum calumpnie cum scilicet non spiritualiter agitur, ut si agatur ad restitutionem rei spiritualis. Item etsi spiritualiter agatur, tamen sacramentum de ueritate dicenda dico esse prestandum per predicta iura. jo. *ex ipsis iurati*: Videtur ergo quod aliquibus credatur in proprio facto, ut supra de arbit. Non sine.[41] Nam et seruo creditur in proprio facto, iiii. q.iii. Serui,[42] et criminosis creditur de hiis que coram ipsis facta sunt, infra de sent. et re iud. Cum I.[43] et infra de testibus Veniens,[44] C. de repud. Consensu,[45] C. de adulter. In adulterii,[46] C. de siccariis l.ult.[47] Set hic non testantur de proprio, immo de alieno facto, sic infra de accus. Cum dilectus.[48] Arg. contra infra de condic. appos. Per tuas,[49] supra de testi. Sicut, lib. i.[50] jo. *singulares*: supra eodem, Bone,[51] infra de probat.

36 jo. *om.* Pr PC^{ac}Vc FHL 37 infra] sic *praem.* Pr PCVc FHL 47 scilicet] si P, *om.* FHL spiritualiter] specialiter C^{ac} HL^{ac} 47-48 ut si–agatur^2 *om.* F (*homoiotel.*) 48 spiritualiter] specialiter C^{ac} HL^{ac} 50 jo. *om.* PC^{ac}Vc FHL 53-54 C.–l.ult. *om.* F 56 contra *om.* PCVcMd 57 jo. *om.* PCVc FHL supra] sic *praem.* Pr PCMd FHL

[30] 3 Comp. 1.6.8 (X 1.6.23) [31] 3 Comp. 2.5.1 (X 2.12.3) [32] 4 conc. Lat. c.38 (4 Comp. 2.6.3 [X 2.19.11]) [33] 2 Comp. 2.10.3 (X 2.19.5) [34] 3 Comp. 5.1.3 (X 5.1.16 et 2.21.8) [35] 3 Comp. 2.18.2 (X 2.27.12) [36] 3 Comp. 2.12.11 (X 2.20.38) et 2.12.4 (X 2.20.31) [37] 3 Comp. 2.6.3 (X 2.13.13) [38] 3 Comp. 5.1.6 (X 5.1.19) [39] 3 Comp. 2.16.3 (X 2.1.14) [40] Auth. 7.2 (Nov. 90).6 [41] 2 Comp. 1.20.1 (X 1.43.2) [42] C.4 q.3 c.3 [43] 3 Comp. 2.18.12 (X 2.27.22) [44] 3 Comp. 2.12.11 (X 2.20.38) [45] Cod. 5.17.8 [46] Cod. 9.9.31(32) [47] Cod. 9.16.8(9) [48] 3 Comp. 5.1.7 (X 5.2.2) [49] 3 Comp. 4.4.1 (X 4.5.6) [50] 1 Comp. 2.13.7 (X 2.20.9) [51] 3 Comp. 1.6.8 (X 1.6.23)

Licet.[52] Arg. contra de condic. apos. Per tuas,[53] infra de conces. prebend. non uac. c.ult.[54] *obligauit*: alioquin pena esset in arbitrio iudicis, infra de accus. Super hiis,[55] et hoc semper uerum est ubi pene non sunt taxate, supra de offic. iud. del. De causis, lib. i.[56] Sic ergo clericus se obligat sub pena beneficii sui; arg. contra C. que res pignor. obl. pos. Spem premiorum.[57] Item obligat se sub pena ordinis uel anathematis, ut i. q.vii. Quotiens [58] et de con. di.ii. Ego.[59] Item obligat se sub pena alia, ut xxiii. di. Quamquam,[60] xxv. q.ii. Quecumque,[61] infra de arbit. Cum tempore.[62] jo. *fuerit iudicatum*: Numquid obstabit aliis uolentibus accusare sententia lata inter alios? Sic uidemus circa crimina siue circa populares actiones, ut in extra. de accus. De hiis, lib. i.[63] xxiii. q.iiii. Si illic,[64] ff. de popul. act. l.iii.[65] ff. de procurat. Non cogendum § Qui ita.[66] Nec enim de delicto unius hominis sepius est querendum, ff. naute caup. Licet.[67] Econtra uidetur quod solis illis qui presentes fuerunt debeat preiudicare, supra de sent. et re iud. Quoniam, lib. ii.[68] ii. q.v. Habet et c. Mennam [69] et infra de accus. Veniens,[70] sicut est in ciuilibus actionibus, infra de fide instrum. Inter.[71] Ad hoc dicas quod absolutio in actionibus popularibus preiudicat omnibus etiam absentibus, nisi in duobus casibus: Vnus casus est si aliquis suam iniuriam prosequatur, et preterea probet se ignorasse accusationem ab alio institutam, ut ff. de accus. Si cui.[72] Secundus casus est cum uult docere de colludio prioris accusatoris, ut ff. de preuar. l.iii.[73] ff. de iureiur. Eum qui § In popularibus.[74] *decendium*: Hic patet quod sententia interlocutoria transit in rem iudicatam sicut diffinitiua, et infra de testi. Significauerunt.[75] Non tamen quoad hoc transit in rem iudicatam, quin etiam post x. dies iudex eam posset reuocare, ut in constitu-

58 contra *om.* C^{pc} FL 61 Sic] Si P F 63 anathematis] anathaticatis P, anathematizatis HL 64 Ego] Egemus P, Egoberum Vc, Egenus F^{ac}L, Eguse H alia pena *tr.* Pr PCVcMd FHL 66 jo. *om.* Pr PC^{ac}Vc FHL 67-68 actiones Pr CVcMd FH : accusationes A P L 70 Licet] § i. *add.* A^2 71 solis illis] solus P, solum illis Vc, illis *om.* PCMd FHL debeant FHL^{ac} 73-74 infra–actionibus *om.* P^{ac}Vc (*homoiotel.*) 75 etiam *om.* FHL est *om.* PCMd HL 78 docere] dicere FH^{ac} 79 popularibus] jo. *add.* C^{pc}Vc 82 quin] quoniam P H posset eam *tr.* Pr PVc, possit Pr Vc H

52 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) 53 3 Comp. 4.4.1 (X 4.5.6) 54 3 Comp. 3.8.10 (X 3.8.13) 55 3 Comp. 5.1.3 (X 5.1.16 et 2.21.8) 56 1 Comp. 1.16.5 (X 1.29.4) 57 Cod. 8.16.(17)5 (Spem eorum premiorum) 58 C.1 q.7 c.14 59 De con. D.2 c.42 60 D.23 c.6 61 C.25 q.2 c.20 62 3 Comp. 1.25.2 (X 1.43.5) 63 1 Comp. 5.1.4 (X 5.1.6) 64 C.23 q.4 c.29 65 Dig. 47.23.3 66 Dig. 3.3.45.1 67 Dig. 4.9.6 68 2 Comp. 2.18.2 (X–) 69 C.2 q.5 c.6 et c.7 70 3 Comp. 5.1.2 (X 5.1.15) 71 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) 72 Dig. 48.2.7 73 Dig. 47.15.3 74 Dig. 12.2.30.3 75 3 Comp. 2.12.9 (X 2.20.36)

tione, Cum cessante causa [76] et supra de appell. Significauerunt,[77] ff. de re iud. Quod iussit.[78] Hodie tamen non uidetur quod transeat in rem iudicatam, cum hodie non possit appellari ante sententiam, ut in constitutione, Vt debitus.[79] Licet uideri possit quod adhuc transeat in rem iudicatam, quia si grauatus non appellat, uidetur acquieuisse sententie, ut infra de sent. et re iud. Quod ad consultationem,[80] C. ut lite pen. l.ii.[81] Nam et interlocutoria, si est contra ius, transit in rem iudicatam, ut ii. q.vi. Non solent.[82] jo.

18. Cvm in ivre *et copiam*: Quia si non inuenisset a quo potuisset querere, non imputaretur ei, xxxvii. di. § ult. in fine,[1] C. de ingen. man. l.iii.[2] Alibi commendatur qui etiam de re non dubia querit, supra de sent. excomm. c.ult. lib. ii.[3] et xi. di. Quis nesciat.[4] *ex aliis de gremio*: Licet hoc in compromisso non esset expressum, tamen unum ex se possent eligere, viii. q.i. In scripturis,[5] ff. de tut. et cur. Vbi.[6] Set si uni esset potestas collata, ille non posset se eligere, infra de iure patron. c.i.[7] ff. de tut. et cur. Pretor,[8] nisi forte ipse esset dignior; alias esset inconueniens, quia nemo a se debet oriri, xxiiii. q.i. Didicimus,[9] infra de instit. c.ult.[10] Set nonne hic iste se eligit? Non, set coelegit. Set secundum hoc uidetur quod non fungitur officio sibi iniuncto. Item secundum hoc plus ualet hic ratihabitio in electione propria quam electio, ut supra de iure patron. Cura, lib. i.[11] Quandoque minus, ut supra eodem, Auditis.[12] Vel potest dici quod non est inconueniens si aliquis eligit et eligitur, ut ff. quod cuiusque uniuer. Plane,[13] sic ff. de adopt. Si consul.[14] Set quid si electus a quatuor, quorum ipse unus est, elegit unum ex aliis tribus? In eo casu non posset consentire in se, quia si consensit in alium, illum consensum non potest reuocare

83 cessante *om. codd.* 84 Tamen hodie *tr.* P HL, Hodie tamen *om.* F 89 et] ut C, *om.* PVc FHL est] sit FHL

18 2 querere] petere P FHL^{ac} 6-7 potestas esset *tr.* FHL 7 ille *om.* FHL 10 nonne Pr PCVcMd FHL : non A elegit FH coeligit PCVcMd, coelegit Vc^{pc} 15-16 a quatuor–unum *om.* L 16 elegit unum] unum eligit FH 17 consentit FHL

76 4 conc. Lat. c.36 (4 Comp. 2.12.4 [X 2.28.60]) 77 1 Comp. 2.10.35 (X–) 78 Dig. 42.1.14 79 4 conc. Lat. c.35 (4 Comp. 2.12.3 [X 2.28.59]) 80 3 Comp. 2.18.5 (X 2.27.15) 81 Cod. 1.21(24).2 82 C.2 q.6 c.30

18 1 D.37 c.16 2 Cod. 7.14.3 3 2 Comp. 5.18.15 (X 5.39.26) 4 D.11 c.11 5 C.8 q.1 c.9 6 Dig. 26.5.19 7 3 Comp. 3.30.1 (X 3.38.26) 8 Dig. 26.5.4 9 C.24 q.1 c.31 10 3 Comp. 3.7.4 (X 3.7.7) 11 1 Comp. 3.33.13 (X 3.38.11) 12 3 Comp. 1.6.14 (X 1.6.29) 13 Dig. 3.4.4 14 Dig. 1.7.3

in alterius iniuriam, ff. de reg. iur. Nemo.[15] Set ad hoc ut sua electio teneret, oporteret ut in se consentiret, ut supra eodem, Cum inter.[16] Et hoc uerum est, nisi consensisset in aliquem qui a longe paucioribus electus esset. jo.

19. VENERABILEM *gessit*: cum reprobauit Philippum. *messem*: vi. q.iii. c.i. xx. q.ii. c.ii. *absente*: supra de testi. In nomine.[1] *usurpari*: immo penali iudicio potest eam defendere, ff. si quis ius dicenti non obt. l.i.[2] et est simile xcix. di. Nullus et c. Ecce.[3] *consuetudine*: sic infra de causa pos. c.i.[4] supra eodem, Cum ecclesia.[5] *Karoli*: cui patriciatus Rome est collatus, ut lxiii. di. Adrianus.[6] *in Germanos*: Sic ergo regimen mundi est translatum ad Theutonicos, nam et habent regimen Romane ecclesie, de con. di.v. In die,[7] et sic patet quod imperium non est apud Grecos, licet largo nomine appelletur imperator, infra de maior. et obed. Solite,[8] sicut rex saccorum dicitur rex. Extra ecclesiam autem non est imperium, ut xxiiii. q.i. § Set illud.[9] Est autem imperator iste super omnes reges, ut vii. q.i. In apibus,[10] et omnes nationes sub eo sunt, ut xi. q.i. Volumus.[11] Ipse enim est dominus mundi, ff. ad leg. Rod. de iac. Domine,[12] etiam Iudei sub eo sunt, C. de Iudeis, Iudei,[13] et omnes prouincie sub eo sunt, ut lxiii. di. Adrianus,[14] nisi aliquis se doceat exemptum, ut xxiii. q.viii. § Ecce.[15] Nec aliquis regum potuit prescribere exemptionem, cum non habeat in hoc locum prescriptio, infra de prescript. Cum ex officii,[16] nec aliquod regnum potuit eximi ab imperio, quia illud esset acefalum, ut xxi. di. Submittitur,[17] et esset monstrum sine capite. Immo omnes de capite suo dabunt imperatori tributum, nisi ex hoc sint exempti,

---

18 iniuria PCMd 19 oportet Vc F 20 qui] quia HL^{ac} 20-21 electus esset] est (esset P) electus PVc FHL^{ac} 21 jo. *om.* PC FL

19 1 reprobauerit PCMd, reprobaret Vc 3 eam] ipsam CMd, eum Vc H 5 patroncinatus Vc H 6 Adrianus Pr : Adrianum A PCVcMd FHL 7 Theutonicos] Gundropos *add.* A^2 10 saccorum *scripsi cum* A^{pc} : scotorum A^{ac}Pr, cacorum P, scacorum C^{pc}VcMd HL^{pc}, scottorum F^{ac}L^{ac} 11 iste *om.* Vc F 14 etiam] et FHL 16 Ecce *scripsi* : Econtra *codd.* exemptionem] examinationem C^{ac}, exceptionem Vc 18 exemi HL^{ac} 19-20 omnes] dominus FL^{ac}, dicimus H 20 ex] in Pr PCVcMd FHL

---

15 Dig. 50.17.75(76) 16 3 Comp. 1.6.~~3~~ (X 1.6.~~18~~) = Cum inter dilectos

19 1 1 Comp. 2.13.3 (X 2.20.2) 2 Dig. 2.3.1 3 D.99 c.4 et c.5 4 3 Comp. 2.5.1 (X 2.12.3) 5 3 Comp. 1.6.16 (X 1.6.31) 6 D.63 c.22 7 De con. D.5 c.15 8 3 Comp. 1.21.2 (X 1.33.6) 9 C.24 q.1 p.c.39 10 C.7 q.1 c.41 11 C.11 q.1 c.37 12 Dig. 14.2.9 13 Cod. 1.9(12).8 14 D.63 c.22 15 C.23 q.8 p.c.20 16 3 Comp. 2.17.6 (X 2.26.17) 17 D.21 c.8

ff. de censibus l.ult.[18] Omnia enim sunt in potestate imperatoris, xxiii. q.viii. Conuenior,[19] C. de quadrien. prescript. Bene,[20] di.viii. Quo iure.[21] Fateamur ergo quod Teutonici uirtutibus promeruerunt imperium, ut xxviii. q.i. § Ex hiis.[22] jo. *examinatio*: Examinare autem debet ille qui manum imponit, ut lxxviii. di. Quid est.[23] Numquid ergo examinabit episcopus abbatem exemptum, cum ei manum imponit? Quod uidetur etiam licet a papa iudicetur ydoneus, ut lxxiii. di. Sanctissimo.[24] jo. *sacrilegum*: Nota quod sacrilegium impedit promouendum, nam et familia sacrilegi repellitur a sacramentis, xvii. q.iiii. Miror,[25] et ab aliis actibus, ut iii. q.iiii. Nulli.[26] jo. *contemptus*: supra eodem, Quod sicut.[27] *ammittere qui*: de priuatis hoc uerum est, alias non, infra de arbit. Cum tempore,[28] infra de priuil. Cum olim.[29] supra de priuil. Peruenit, lib. i.[30] contra, set ibi ad tempus priuantur. *ceteri uti*: Sic patet quod in hoc casu potest attemptari secunda electio non obstante prima, ut dixi supra eodem, Auditis.[31] jo. *nec ubi debuit*: Locus ergo uidetur esse de substantia electionis, supra eodem, Quod sicut,[32] C. de sent. et interloc. Cum sententiam,[33] ff. de arbit. Si cum dies § Si arbiter,[34] ff. de iust. et iur. l.ult.[35] ii. q.ii. Preceptum[36] et arg. instit. ad leg. Aquil. § Nam si id a milite[37] et supra de appell. Qua fronte.[38] Nec locus consuetus est omittendus, nisi aliud necessitas inducat, ut xxiii. di. In nomine,[39] nam et tutor dandus est iudice sedente pro tribunali, ff. de confirm. tut. Naturali,[40] nisi alibi consueuerit fieri electio, xxiiii. q.i. Pudenda[41] et supra eodem titulo, Cum terra, lib. ii.[42] *non accusatione*: supra de accusat. Euidentia,[43] ii. q.i. Manifesta.[44] *fauere possimus*: Si fauet, ergo non debet esse

---

22 C.–Quo iure *om.* FHL 23 Fateamur Pr PC FHL : Fateantur A, Fatemur VcMd^{pc} 23 prometuerunt PVc 24 xxviii. q.i. *scripsi cum* P^{pc} : xxviiii. q.ii. *codd.* jo. *om.* Pr PC FHL 25 imponit manum *tr.* P FHL 27 jo. *om.* CVc FHL 30 jo. *om.* PC^{ac}Vc FL 33 contra] econtra P FHL^{ac} 35 jo. *om.* Pr PC^{ac}Vc FHL 38 arg. *om.* FHL 39 est locus consuetus *tr.* P, est consuetus *tr.* FHL 41 sedente iudice *tr.* FHL 42 alibi] aliquibus FH, a quibus L^{ac} 44 ii. q.i. CVcMd : i. q.i. APr P FL^{ac} (*forsan* C.1 q.1 c.69), iii. q.i. H Manifesta PCVcMd FHL : In causas Pr, *om.* A

---

18 Dig. 50.15.8 19 C.23 q.8 c.21 20 Cod. 7.37.3 21 D.8 c.1 22 C.28 q.1 p.c.14 23 D.78 c.3 24 D.73 c.2 25 C.17 q.4 c.8 26 C.3 q.4 c.11 27 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) 28 3 Comp. 1.25.2 (X 1.43.5) 29 3 Comp. 5.16.2 (X 5.33.12) 30 1 Comp. 5.28.7 (X–) 31 3 Comp. 1.6.14 (X 1.6.29) 32 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) 33 Cod. 7.45.6 34 Dig. 4.8.21(26).10 35 Dig. 1.1.12 36 C.2 q.2 c.6 37 Inst. 4.3.4 med. 38 1 Comp. 2.20.41 (X 2.28.25) 39 D.23 c.1 40 Dig. 26.3.7 41 C.24 q.1 c.33 42 2 Comp. 1.3.6 (X 1.6.14) 43 1 Comp. 5.1.11 (X 5.1.9) 44 C.2 q.1 c.15

iudex, ut xi. q.iii. Quatuor et c. sequenti,[45] set dic quod in dubio potest fauere cui uult, ff. de leg. ii. Si quis seruum § Si inter duos,[46] supra de paroch. c.i. lib. i.[47] ff. de bonis auc. iud. pos. In uenditionem § ult.[48] ff. ad Sillan. Si quis § Si cum omnes,[49] uel potest partes cogere ad concordiam, instit. de satisdat. tut. § Sin autem.[50] jo. *aduocato et defensore*: Aduocatus non est patronus ecclesie, set est quasi potens qui datur pupillo ut tueatur ipsum a uexationibus, et appellatur honorarius, nec computatur in numero trium tutelarum, ff. de solut. Quod si forte,[51] ff. de ritu nup. Si quis tutor, Qui cum,[52] immo dicas quod iste aduocatus ueram habet iurisdictionem in Roma, ut lxiii. di. Adrianus[53] et de con. di.ii. In Christo.[54] jo. *periurium*: quandoque periurium non repellit, ut supra de constit. Sicut, lib. eodem.[55] *progenitores*: Sepe solet filius similis esse patri, ut vi. q.i. § Verum.[56] jo. *posset absoluere*: Licet incidentes in canonem posset, ut infra de offic. del. c.ii.[57] set non excommunicatos a papa, nisi de speciali mandato, ut infra de offic. ord. Pastoralis[58] et supra de offic. leg. Studuisti, lib. ii.[59] Nec aliquis potest excommunicatum alterius absoluere, etiam licet fiat de foro alterius, ut supra de tempor. ord. Tua, lib. ii.[60] b. *sede concessum*: Nec fuit ei credendum de hoc nisi haberet scriptum, C. de mandat. prin.[61] supra de priuil. Porro.[62] Si autem perdidit litteras, probet ammissionem et tenorem eius, infra de priuil. Olim,[63] arg. infra de cleric. pereg. Inter quatuor.[64] Tamen sufficit si semel fuerint publicate, in authen. ut frat. filii § Illud.[65] C. de testa. Publicati.[66] *audientiam credimus*: Arg. quod creditur nuntio ut dixi supra eodem, Quod sicut.[67] jo. *publicam famam*: Videtur ergo quod sola fama sufficiat ad hoc ut quis sit uitandus, et supra de sent. excomm. Cum desideres § i.[68] et supra

47 In uenditionem *scripsi* : Que uendere *codd.* 48 omnes *scripsi* : annos $A^{ac}Pr$ PC^{ac}, duos Vc, annus FHL 49 satisdat.] aliquis *add.* APr $PC^{ac}Md$ tut. *om.* $C^{pc}VcMd$ jo. *om.* $PC^{ac}Vc$ FHL 50 potens] parens Vc, potestas FHL 51-52 numero] modo PC^{ac} 54 di.ii. Vc : di.v. APr PCMd FHL jo. *om.* Pr PC FHL 55 quandoque] quando FH 56 similis filius *tr.* Pr Vc L^{pc} 57-58 posset] absoluere *add.* Vc F 61 etiam *om.* FHL fiat] sit FHL, *om.* Pr 62 b.] § Vc, *om.* PCMd FHL ei *om.* FHL 63 perdit FHL 66 testa. *scripsi* : testibus *codd.*

[45] C.11 q.3 c.78 et c.79 [46] Dig. 31.8.3 [47] 1 Comp. 3.25.1 (X 3.29.1) [48] Dig. 42.5.8.4 [49] Dig. 29.5.3.4 [50] Inst. 1.24.1 med. [51] Dig. 46.3.14 [52] Dig. 23.2.60.3 [53] D.63 c.22 [54] De con. D.2 c.82 [55] 3 Comp. 1.1.3 (X 2.24.27) [56] C.6 q.1 p.c.21 [57] 3 Comp. 1.18.2 (X 1.29.23) [58] 3 Comp. 1.20.5 (X 1.31.11) [59] 2 Comp. 1.13.1 (X 1.30.2) [60] 2 Comp. 1.7.1 (X–) [61] Cod. 1.15(18) [62] 1 Comp. 5.28.10 (X 5.33.7) [63] 3 Comp. 5.16.4 (X 5.33.14) [64] 3 Comp. 1.16.1 (X 1.22.2) [65] Auth. 9.7 (Nov. 127).2 [66] Cod. 6.23.2 [67] 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) [68] 2 Comp. 5.18.4 (X 5.39.15)

de postul. Ad hec.[69] Arg. contra infra de cleric. excomm. c.i.[70] a. *proprium iuramentum*: quia iurauerat nepoti. *propria temeritate*: tali modo sicut uenit; nam cum fuerit illicitum propria auctoritate potuit uenire contra, nec expectari debuit superioris auctoritas, ff. de condic. instit. Que sub condicione § ult.[71] Quod enim necessario destruendum est, ibi non est necessaria maioris auctoritas, ff. de leg. iii. Fideicommissum § Si quis illicite,[72] set si esset dubium an ualeret, tunc adeatur superior. *Gabonite*: xxii. q.iiii. Innocens.[73] *an illicitum*: quia fuerat de successione uiuentis, C. de pact. Pactum.[74] Tamen hic uiui uoluntas accessit, unde uidetur tenere, ut C. eodem l. finali.[75] Set illud loquitur de hereditaria successione, que hic locum non habet. *ex successione*: Tres successiones continue uiderentur ius successionis inducere, immo etiam due, xxv. q.ii. Ita nos,[76] C. de testa. Quia,[77] C. de episcop. aud. l.iii.[78] *de domo*: immo de extranea tribu est eligendus, viii. q.i. Moyses.[79] jo.

7. DE AVCTORITATE ET VSV PALLII

1. NISI SPECIALIS *ad Panormitanam*: infra de offic. leg. c.i. et ii.[1] *plenitudo*: supra de elect. Significasti, lib. i.[2] *studeas palliare*: Licitum est etiam iudici palliare errorem suum, infra de accus. Qualiter.[3] *eligemus*: Magis enim tenemur nos quam alium diligere, xxiii. q.v. Si non licet;[4] sane nec debemus alii nostrum dare honorem, supra de translat. Inter corporalia,[5] C. de seruit. Preses,[6] C. ut nemo priuatus l.ii.[7] lxiiii. Quia.[8] jo.

70 a.] jo. C^{pc}, *om.* PCVcMd FHL 71 iurauerat] renuntiat P, nuntiat F nepoti] jo. *add.* PVc FHL 73 superioris] prioris FH 73-74 instit. Que sub condicione *scripsi cum cett. codd.* : *om.* A 74 ibi *om.* Pr PVc FHL^{ac}, ibi *post* (*lin. 74-75*) necessaria *tr.* CMd 77-80 *gl. s.v.* 'dicatur illicitum' Pr PCVcMd FHL 77 quia] quod FL fuerat] fuit Pr PCMd FHL, sunt Vc 78 uiui] uni P, unius FHL uidentur A^{ac}, uideretur PCMd FHL 80 que *om.* FHL^{ac} continue] contrarie P FHL^{ac} 81 uiderentur] uidentur HL q.ii. PCVcMd : q.v. APr FHL^{ac} 83 jo. *om.* PC FL, l. C^{pc}

7.1 3 etiam *om.* Pr C^{ac} 6 Preses] Si *praem.* A^2 7 jo. *om.* $PC^{ac}Vc$ FHL

[69] 3 Comp. 1.4.1 (X 1.5.1) [70] 3 Comp. 5.12.1 (X 5.27.5) [71] Dig. 28.7.8.8 [72] Dig. 32.11.14 (Fideicomissa) [73] C.22 q.4 c.23 [74] Cod. 2.3.15 [75] Cod. 2.3.30 [76] C.25 q.2 c.25 [77] Non inveni [78] Cod. 1.4(7).3 [79] C.8 q.1 c.6

7.1 [1] 3 Comp. 1.19.1 et 2 (X 1.30.3 et 4) [2] 1 Comp. 1.4.21 (X 1.6.4) [3] 3 Comp. 5.1.4 (X 2.1.17 et 5.1.17) [4] C.23 q.5 c.9 [5] 3 Comp. 1.5.2 (X 1.7.2) [6] Cod. 3.34.6 [7] Cod. 2.15(16).2 [8] D.64 c.6

2. AD HONOREM *ecclesia sua*: idest intra quamlibet ecclesiam sue prouincie, set extra ecclesiam etiam in processione non potest eo uti, ut extra.ii. eodem titulo, c.i.[1] Sic et miles post finitam militiam cum cingulo non ibit, si uult usquam proficisci, sine licentia principis, ut C. lib. xii. de prepos. sac. cub. l.ult.[2] Proconsul autem utitur insignibus priusquam intret prouinciam, ff. de offic. procon. l.i.[3] Simile est de usufructuario qui scenica ueste non potest uti nisi in scena, ut ff. de usuf. Set et si quid § ii.[4] Arg. contra supra ut lite pend. A memoria, lib. ii.[5] supra c. di. Pallium,[6] supra eodem, Cum super, lib. ii.[7]

3. EX TVARVM *corruptela*: Rationali tamen potest uti ubique, ut xxxvi. di. § Ecce;[1] similiter uidetur quod infula possit uti ubique, xxi. di. Cleros.[2] Videtur quod extra prouinciam possit uti pallio, ut extra. eodem, Cum sis preditus, lib. iiii.[3] set illam intellige secundum istam, scilicet si fuerit de uoluntate episcopi. jo. *permittat*: Nota quod licet detur tale priuilegium, non uult tamen quod utatur eo in preiudicium alicuius, sic infra de offic. ord. Licet.[4] supra de translat. Licet.[5] Sic nec licet alicui predicare in alia diocesi nisi de licentia, ut vii. q.i. Episcopi,[6] viiii. q.i. Nullus,[7] vi. q.iii. Scriptum.[8] Econtra supra ut lite pend. A memoria, lib. ii.[9] jo.

8. DE RENVNTIATIONE

1. QVOD IN DVBIIS *a laico*: supra quod metus causa, Ad aures, lib. ii.[1] Non uidetur quod debeat tenere renuntiatio, nisi fiat in manu eius

2 2 eo *om.* FHL^{ac} 4 si uult usquam] similiter nusquam FHL^{ac} profiscisci A^{ac} F 6 Simile] etiam *add.* FHL 7 scenica CMd H : scenca A^{ac}, senica Pr, sconica P, serica Vc FL^{ac} scena A^{2} : cena *codd.*

3 1-5 *gl. s.v.* 'pallio' FHL 1 potest tamen *tr.* P HL, tamen *om.* F xxxvi. *scripsi* : xxxvii. APr PCVc^{pc}Md FL, xxxviii. Vc^{ac}, xxxiii. H 2 ubique uti *tr.* Pr PCVcMd FHL 5 jo. *om.* PC FL detur] det FHL tale *om.* PC FHL 7 translat. *scripsi cum* F^{pc} : postul. *codd.* 9 q.iii.] q.ii. APr C^{ac}Vc jo. *om.* PC FHL

8.1 2 nisi] si *add.* PC

2 [1] 2 Comp. 1.4.1 (X 1.8.1) [2] Cod. 12.5.5 [3] Dig. 1.16.1 [4] Dig. 7.1.15(19).2 recte § 5 [5] 2 Comp. 2.9.1 (X 2.16.1) [6] D.100 c.10 [7] 2 Comp. 1.4.1 (X 1.8.1)

3 [1] D.36 p.c.2 [2] D.21 c.1 [3] 4 Comp. 1.4.1 (X 1.8.6 et 3.40.5) [4] 3 Comp. 1.20.6 (X 1.31.12) [5] 3 Comp. 1.5.4 (X 1.7.4) [6] C.7 q.1 c.38 [7] C.9 q.2 c.1 [8] C.6 q.3 c.1 [9] 2 Comp. 2.9.2 (X 2.16.1)

8.1 [1] 2 Comp. 1.19.1 (X 1.40.3)

a quo habetur dignitas, ut in authen. coll. iii. de defen. ciu. § Interim,[2] supra de testa. Ammonet[3] et vi. q.iii. Denique,[4] xviii. q.ii. Abbas,[5] ff. de orig. iur. l.ii. § Et cum placuisset,[6] ff. de offic. presid. Legatus,[7] xvii. q.ii. Consaldus,[8] C. de defen. ciu. l. finali.[9] Respon. Verum est quantum ad ecclesiam suam uel quantum ad superiorem non tenet, nam ecclesia ipsum potest repetere si uult, ut vii. q.i. Non oportet,[10] uel superior, xxxiii. q.v. Mulier[11] et supra eodem titulo, c.i. lib. i.[12] Set ipsemet non potest, nam etsi inutilis sit renuntiatio, tamen in se habet tacitum pactum ne petat, sicut acceptilatio inutilis, ff. de pact. Si unus § penult.[13] Arg. contra ff. de acceptil. An inutilis, in principio.[14] Qui enim donum de manu laici recipit, hoc ipso est suspensus, xvi. q.ult. Si quis deinceps,[15] licet sit arg. contra supra de iure patron. Preterea, lib. i.[16] Set expone ibi, 'communione', scilicet fidelium, quia iam priuatus est communione sacramentorum. Sic ergo non tenet donatio laici, nisi postea ratam habeat episcopus eam, uel prescriptione se tueatur possessor, supra de iure patron. Cura pastoralis, lib. i.[17] Vel dic quod clericus renuntiare potest hiis que sunt honoris, set non hiis que sunt oneris. Non enim potest abdicare iurisdictionem quam prelatus habet in eo, ut infra de foro compet. Si diligenti.[18] Vel dic quod si illicite renuntiat, re integra potest eam repetere, vii. q.i. Eos,[19] ff. de ces. bon. Is qui.[20] Item tacite potest quis renuntiare iuri suo, ut infra de hiis que fiunt a maiori parte cap. Ex ore.[21] jo.

2. AD SVPPLICATIONEM *morari*: arg. contra lxxiiii. di. Quorumdam.[1] *defectum in rebus*: simile xciii. di. Diaconi, ibi, 'Mendicat', etc.[2] *ad sustentationem*: Huic in sumptibus subuenitur, quia sine crimine fuit,

3 iii. *scripsi* : ii. C. APr, ii. PCVcMd FHL Interim *scripsi cum Gl. ord. X ad loc.* : Item *codd.* 5-6 xvii. q.ii. *scripsi* : xviii. q.i. APr, C. (*om.* Vc FH) xvii. q.i. PCVc FHL 12 donum *om.* PCVcMd FHL 16 eam episcopus *tr.* Pr PCVcMd FH 19 potest] ab se *add.* PCVcMd FHL abdicare] dicare P L^{ac} 21 ff.] C. PCVcMd FHL 23 jo. *om.* PC FHL

2 1 arg. contra–Quorumdam *om.* Vc 1-2 arg.–Mendicat etc. *om.* H 1 contra] supra FL, *om.* Pr PC 2 Mendicat] Met dicat PCMd FL^{ac}, Dicant Vc

2 [1] Auth. 3.2 (Nov. 15).1 [2] 1 Comp. 3.22.8 (X 1.9.4) [3] C.6 q.3 c.3 [4] C.18 q.2 c.5 [5] Dig. 1.2.2.24 [6] Dig. 1.18.20 [7] C.17 q.2 c.1 [8] Cod. 1.55(56).10 [9] C.7 q.1 c.19 [10] C.33 q.5 c.19 [11] 1 Comp. 1.5.1 (X–) [12] Dig. 2.14.27(28).9 [13] Dig. 46.4.8 [14] C.16 q.7 c.12 [15] 1 Comp. 3.33.4 (X 3.38.14) [16] 1 Comp. 3.33.13 (X 3.38.11) [17] 3 Comp. 2.2.4 (X 2.2.12) [18] C.7 q.1 c.43 [19] Dig. 42.3.3 [20] 3 Comp. 3.12.1 (X 3.11.3)

2 [1] D.74 c.6 [2] D.93 c.23

ut vii. q.i. Quamuis,[3] nam male meriti publica egestate laborabunt, ff. depos. Bona fides,[4] et arg. infra capitulo proximo. Quandoque tamen subuenitur deposito in necessariis, l. di. Studeat.[5] Erit autem iste tamquam plebanus ecclesie huius, cum tamen ad minorem dignitatem non licet descendere, C. qui ciu. mun. lib. x. l.i.[6] infra eodem, Nisi,[7] ibi facilius indulgetur ut monachus, et xciii. di. Legimus, in fine.[8]

3. CAVSAM QVE INTER *sponte renuntiauerit*: Set quomodo tenuit hec renuntiatio, cum non fuit facta in manu superioris, ut dixi supra capitulo proximo? Dic tenuit quoad se. *licet renuntiare*: contra ff. de pact. Ius publicum,[1] simile C. de pact. Si quis in conscribendo,[2] infra de sent. excomm. Contingit,[3] contra infra de foro compet. Si diligenti.[4] ff. de pactis Iuris gentium § Si pasciscar,[5] infra de appell. Constitutus.[6]

4. NISI CVM PRIDEM *ne paruulos*: idest peccata uel primos motus. *ad petram*: idest ad Christum. *inualescere*: 'Principiis obsta', etc., ut di.viii. Mala.[1] *receperit uerbum*: scilicet Ieremias, ut viii. q.i. In scripturis.[2] *penitentiam impeditur*: ut in symonia, ut supra de symon. Tanta[3] et i. q.i. Erga[4] et q.vii. Si quis omnem;[5] item in homicidio, l. di. Miror.[6] Et cum peccatum ipso facto uel iure irrogat infamiam perpetuam, et iii. q.vii. § Porro,[7] quia licet culpa tollatur per penitentiam, non tamen infamia aboletur, ii. q.iii. § Hinc colligitur.[8] Quidam autem generaliter dicunt quod in quolibet crimine post peractam penitentiam potest quis exequi officium, ut l. di. De hiis,[9] lxxxii. Presbyter.[10] H. dicit quod sine

---

4 laborabunt] laborabant C, laborare debent Vc F^{pc}, laborant FH 6 Erit] Erat F^{ac}H 8 infra eodem PCVcMd FHL : *om.* A^{ac}Pr

3 1 tenuit] tenet FHL 2 fuit] fuerit P FHL 3 Dic] quod *add.* Pr F, *om.* L^{ac} 3-4 contra *post* publicum *tr.* Pr Vc 6 Iuris gentium F : Iuris APr PCVcMd HL

4 2 Principiis PCVcMd FHL : Principis APr 3-4 scilicet–scripturis *om.* H 3-4 scripturis] primis PC^{ac}Md FL 4-5 ut supra–item in *om.* F^{ac} 5 omnem VcMd F : omne A^{ac}Pr PC HL 6 peccatum] peccant PC^{ac}Md FL, peccat H facto uel *om.* PCVc FHL 6-7 iii. q.vii. C : ii. q.vii. APr P, vii. q.i. VcMd FHL

---

[3] C.7 q.1 c.14 [4] Dig. 16.3.31 [5] D.50. c.39 [6] Cod. 10.43(42).1 [7] 3 Comp. 1.8.4 (X 1.9.10) [8] D.93 c.24

3 [1] Dig. 2.14.38(39) [2] Cod. 2.3.29 [3] 3 Comp. 5.21.10 (X 5.39.36) [4] 3 Comp. 2.2.4 (X 2.2.12) [5] Dig. 2.14.7.13 [6] 3 Comp. 2.19.3 (X 2.28.45)

4 [1] Ovidii *Remedia amoris* 91, D.8 c.3 [2] C.8 q.1 c.9 [3] 1 Comp. 5.2.16 (X 5.3.6) [4] C.1 q.1 c.110 [5] C.1 q.7 c.2 [6] D.50 c.4 [7] C.3 q.7 c.2 § 20 [8] C.2 q.3 p.c.7 [9] D.50 c.34 [10] D.82 c.5

dispensatione non potest, xxv. Primum,[11] lxi. In sacerdotibus,[12] supra de etate et qual. Ex tue fraternitatis, lib. ii.[13] Set illud teneas quod symonia et homicidium etiam post penitentiam impediunt executionem ordinis, ut infra de accus. Inquisitionis, lib. iiii.[14] Set quodcumque horum uerum sit, credo quod nullus potest renuntiare sine auctoritate superioris, arg. ff. de ammin. tut. Tutores § ii.[15] nec etiam intrusus cum sit in quasi possessione, infra capitulo proximo. Vel dic quod symoniacus licite cedit sine auctoritate superioris, similiter intrusus, nam tales fures dicuntur, ut i. q.i. Ordinationes,[16] et fur quanto diutius rem tenet, tanto magis peccat, quia fur semper est in mora, ut ff. de condict. fur. Si pro fure,[17] unde renunciare possunt auctoritate canonis illius, i. q.i. Si quis neque.[18] *et neminem*: nam res pene contra naturam, xxv. di. § Criminis.[19] Deus enim omnia posuit sub uitio ut omnium posset misereri, de pen. di.ii. Si enim.[20] *criminis*: Hoc est contra eos qui dicunt omne crimen inducere irregularitatem. *pauci uel*: simile xlv. di. Licet,[21] l. di. Quia.[22] *impotens*: talis enim morbus dicitur sonticus, ff. de uerb. sign. Morbus,[23] ff. de re iud. Quesitum.[24] *spiritualium*: xxxviii. di. per totum. *temporalium*: lxxxvi. di. Fratrem[25] et xxxviiii. di. Petrus.[26] *docere habeat*: Qui alios docere debet, non debet indigere aliorum doctrina, ut i. q.vii. Conuenientibus.[27] *tolleranda*: supra de elect. Cum nobis.[28] *malitiam*: vii. q.i. § Hoc seruandum et c.ult.[29] *quia sanguinem*: supra di.iiii. Denique.[30] Noli esse nimis iustus, quia est iustus qui perit in iustitia sua, ii. q.vii. § Hiis ita respondetur,[31] et quandoque debet dormire seueritas ecclesiastica, xxiii. q.iiii. Non potest.[32] *distinguendum*: Quando aliquid dissimulandum est propter scandalum, notatum habes, xliiii. di. Commessationes.[33] *persone debet*: Notandum dispensationem esse debitam, ut i. q.vii. Necessaria

---

11 non *om.* $F^{ac}HL^{ac}$ 12 Ex *om. codd.* 14 horum] eorum PCVcMd FHL 16 quasi in *tr.* FHL 19 Ordinatione P FHL 21 neque] jo. *add.* Vc H 22 naturam] est *add.* C^{pc}Vc FH 23 possit Pr Vc F 28 Qui] enim *add.* Pr PCVcMd FHL 30 nobis] jo. *add.* Pr C^{pc} 32 nimis] minus FHL^{ac} quia est iustus] quia iustus est PCMd, quia minus iustus est FHL, quia nimis iustus est VcFc 34-35 *gl. s.v.* 'scandalum' L, *s.v.* 'scandalo' FH 35 est *om.* HL 36 Necessaria Vc : Necessario APr PC FHL

---

[11] D.25 c.6 [12] D.61 c.2 [13] 2 Comp. 1.8.3 (X–) [14] 4 Comp. 5.1.2 (X 5.1.21) [15] Dig. 26.39(40).2 [16] C.1 q.1 c.113 [17] Dig. 13.1.7 [18] C.1 q.1 c.115 [19] D.25 p.c.3 § 2 [20] De pen. D.2 c.40 [21] D.45 c.6 [22] D.50 c.38 [23] Dig. 50.16.113 [24] Dig. 42.1.60 [25] D.86 c.6 [26] D.39 c.1 [27] C.1 q.7 c.4 § 5 [28] 3 Comp. 1.6.4 (X 1.6.19) [29] C.7 q.1 p.c.48 et c.49 [30] D.4 c.6 [31] C.2 q.7 p.c.27 § 3 [32] C.23 q.4 c.32 [33] D.44 c.1

et c. Dispensationes[34] et l. di. Vt constitueretur.[35] Arg. contra supra de elect. Cum olim, lib. eodem.[36] *non potuerit*: idest non debuit, ut supra de elect. Innotuit,[37] l. di. Ex penitentibus.[38] *culpa latet*: Arg. pro illorum opinione qui dicunt quod peccata latentia faciunt hominem irregularem, l. di. Sacerdotes, et De hiis uero uisum est,[39] xxxiii. di. Habuisse.[40] Arg. contra xxxii. q.v. Christiana;[41] et nota quod licet irregularis non debet promoueri, tamen promotus non deicitur, ut l. di. Quicumque penitens,[42] ⌜et sic dignitas conualescit in eo qui est uitiose electus, alias secus, ut i. q.i. Principatus,[43] xiiii. q.v. Neque⌝.[44] jo. *manzeres*: Manzer dicitur natus ex scorto, spurius natus de concubina, nothus est qui natus est de adultera. Set ad quid distinguid inter istos cum etiam dispensat circa natum ex adulterio, ut lvi. di. Quia?[45] *plerumque uitia*: xli. di. Sepe.[46] *improuide pietatis*: Pretextu pietatis non est committenda impietas, ut xxx. q.i. Nosse.[47] *reddat se indignum*: Et sic una uia consequeretur quod alia uia ei negatur, ut infra de procurat. Tue.[48] *Martham*: idest uitam actiuam. *naute*: vii. q.i. Sciscitaris.[49] *uelit episcopus*: Quod non licet ex pacto; set sine pacto potest, licet eo proposito renuntiet ut alter habeat, et sic non obstat supra de renun. De multa, lib. ii.[50] *uelut optimus*: 'Nichil enim facies commendandi tui causa, quo minor alius fiat', xi. q.iii. Si quis uero.[51] *temporalia*: ut xii. q.i. Expedit.[52] *leua debet*: idest bona temporalia sub capite erunt, quia sustentant hominem. *et dextera*: idest uita eterna amplectetur totum hominem. *qui inceperit*: simile de pen. di.iii. Incassum.[53] vii. q.i. Nichil,[54] et magis delinquid qui causam incepit et eam ad exitum non ducit, quam qui numquam eam

38 debuerit Pr L 42 Christiani *codd.* 44-45 et sic–Neque jo. APr CVcFcMd : *om.* P^{ac}LrM^{ac} FHLG^{ac}S N 45 jo. *om.* CVc Manser PC^{ac}Md FL^{ac}, Marcer Vc 46 natus^{1} *om.* FHL^{ac} scorto] corto P H^{ac}, scorta Vc 47 de] ex Pr Vc FH 51 Tue] jo. *add.* C^{pc} H 52 Sciscitaris CMd : Suscitaris A, Siscitaris PVc, Scitatoris F, Sicitaris H, Siccitaris L^{ac} 55 commendandi *scripsi cum Grat. et* A^{pc}C^{pc} : emendandi A^{ac}Pr PC^{ac}VcMd FHL alius] alii Pr, alias P H, alter F 56 fiat] fuit P, sit FH, fit L^{ac} 58 idest uita–hominem *gl. praecedenti, lemmate* 'set dextera' *praemisso, iungunt* APr HL 59 simile] si P, *om.* Pr FHL Incasum A Vc F^{ac} 60 incipit PVcMd FHL duxit CVcMd

34 C.1 q.7 c.6 et c.16 35 D.50 c.16 36 3 Comp. 1.6.4 (X 1.6.19) 37 3 Comp. 1.6.5 (X 1.6.20) 38 D.50 c.55 39 D.50 c.33 et c.34 40 D.33 c.7 41 C.32 q.5 c.23 42 D.50 c.56 43 C.1 q.1 c.25 44 C.14 q.5 c.9 45 D.56 c.14 46 D.41 c.6 47 C.30 q.1 c.3 48 3 Comp. 1.22.2 (X 1.38.5) 49 C.7 q.1 c.47 50 2 Comp. 1.5.1 (X–) 51 C.11 q.3 c.13 52 C.12 q.1 c.13 53 De pen. D.3 c.17 54 C.7 q.1 c.16

incepit, in authen. de litig. § Omnem.[55] *uerisimilibus*: sicut et demones, ut xxvi. q.iiii. c.ult.[56] *otiositas*: immo semper aliquid operis est faciendum, de con. di.v. Numquam,[57] 'ne piger lapidetur stercoribus boum'.[58] 'Queritur Egistus quare sit factus adulter? In promptu, ratio est', etc.[59] *possit uias*: et non sunt in homine uie eius, ut xlvii. di. § Quod tunc fiet.[60] *sub lege*: supra xviiii. q.ii. Due.[61] *tamen cedes*: Hec fuit opinio H. quod episcopus, si occulta lege dei ducitur, potest renuntiare sine licentia pape, arg. xviiii. q.ii. Due,[62] set hic reprobatur. *indubitanter*: Quia nefas est contrarium credere, xxiii. q.v. Quid ergo.[63] *gloriosus pontifex*: Martinus. *illius exemplum*: Pauli. *duximus committendum*: Sic aliquis committitur suo iudicio, ut xxxiii. di. Habuisse,[64] xxi. di. Nunc autem.[65] *appetis tibi*: supra ii. q.vii. Sancta.[66] *laborem effectus*: Sufficit apponere diligentiam quam potest, xlvii. di. c.ult.[67] Similiter si negotium non habuit effectum, sufficit utiliter incepisse, ff. de negot. ges. Set an ultro § i.[68] licet secus sit in negotiis pupilli, ff. eodem, Si pupilli, in principio, et l. Litis.[69] *emeritus*: Nec enim sacramento debet quis absolui non expletis stipendiis, ut C. de hiis qui non expletis stipendiis l.ii.[70] *magis secura*: Ergo potius tenenda, quia 'tene certum', etc., de pen. di.vii. c.ult.[71] ff. de ritu nup. Adoptiuus § i.[72] Set hic utraque est certa. *quamuis simul*: simul dicit, et tamen fit diuersis temporibus; simile simul, ff. locati, In operis.[73] *legislatoris*: scilicet Moysi, ut xxxvi. di. Si quis uult.[74] *quapropter facilius*: xviii. q.ii. c. unico, vii. q.i. Hoc

61 incipit PCVcMd Omnem] Omne PC FHL (Authen. 8.8 [Nov. 112].2.1 *med.*) 62 ult.] jo. *add.* Pr C^{pc} 63 boum *om.* FHL^{ac} 64 Queritur Pr VcFc FHG : Quintus A PCMdLr ratio est etc.] causa desidiosus erat VcFc, causa est etc. FHG^{ac}, *om.* Pr 65 tunc fiet PCVcMd : inest fuit A, fuit *om.* Pr, necesse est F, necesse est, in fine HL 66 Hec] Hic Vc L 67 si *om.* FHL dei *om.* CVcMd renuntiare] episcopatui *add.* CVcMd pape] domini F, domini *praem.* HL 68-69 Quia–ergo *gl. praecedenti, lemmate* 'indubitanter' *praemisso, iungunt* CVc 69 q.v.] q.vi. PC^{pc} FHL, *om.* C^{ac} 71 xxxiii. *scripsi* : xxxiiii. APr PCVcMd FL, xxx. H 73 xlvi. FH^{ac}L 74 habuerit FHL utiliter] uiriliter FHL 76 enim] a *add.* C^{pc}Vc 78 tene] tenuit P, terminum FHL^{ac} 80 simul dicit *om.* P FHL 82-83 *gl. s.v.* 'ad presulatum' Pr PCVcMd FHL

55 Auth. 8.8 (Nov. 112).3 56 C.26 q.4 c.3 57 De con. D.5 c.33 58 Eccl. 22.2 59 Ovidii *Remedia amoris* 161-62: 'quaeritis, Aegisthus quare sit factus adulter; in promptu causa est: desidiosus erat'. 60 D.47 p.c.8 61 C.19 q.2 c.2 62 C.19 q.2 c.2 63 C.23 q.5 c.6 64 D.33 c.7 65 D.21 c.7 66 C.2 q.7 c.56 67 D.47 c.10 68 Dig. 3.5.9(11).1 69 Dig. 3.5.5(6).2 et 3.5.36(39) 70 Cod. 10.55(54).2 71 De pen. D.7 c.4 72 Dig. 23.2.14.1 73 Dig. 19.2.26(29) 74 D.36 c.3

nequaquam.[75] *tibi deperisse*: quasi dicitur, 'tu uideris dedisse occasionem dampni', sic lxxxvi. Pasce.[76] *institisti*: Iure nouo qui cum instantia petit cessionem, cogitur cedere, ut in constitutione, Quidam cedendi.[77] *satagas*: supra eodem, Litteras, lib. i.[78]

5. POST TRANSLATIONEM *episcopum postulandum*: Simpliciter eum eligere non poterant, ut lxiii. di. Litteras,[1] et electi sunt, lxxi. Fraternitatem;[2] set eligere poterant in postulandum, lxiii. di. Valentinianus,[3] et sic patet cui datur potestas eligendi, et etiam datur postulandi, ut supra titulo proximo, In causis,[4] set non econuerso, ut arg. ff. de ritu nup. Generali.[5] *Sancti Fridiani priore*: et capitulo; quia solus prior non posset alienare personam ecclesie, sicut nec aliam rem, ut xii. q.ii. Sine,[6] cum maior sit alienatio persone quam rei, xii. q.i. Precipimus.[7] Capitulum autem non cogitur dare postulatum, ut lxiii. di. Litteras,[8] lxxxv. di. Florentinum,[9] tamen nisi iustam causam pretendat, per superiorem potest cogi, vii. q.i. Omnis.[10] extra.i. de iure patron. Nullus.[11] *Constantinopolitani*: supra vii. q.i. Hoc nequaquam.[12] *ex quatuor*: supra xv. di. Sicut.[13] *impedimento cessante*: arg. 'cessante causa', etc., ut i. q.i. Quod pro necessitate[14] et q.vii. Quod pro remedio.[15] Arg. contra xxxii. q.i. Dixit Dominus,[16] xviiii. q.ii. Due.[17] Solue ut legitur lxi. di. § Hiis omnibus.[18] *superioris licentia*: statim ut hoc sciuit, alias sibi preiudicaret, ut infra de symon. Sicut,[19] uel saltim ad breue tempus, ut i. q.i. Constat,[20] supra de frig. et mal. c.i.[21] xxxiiii. q.ii. Si uirgo.[22] *postmodum nequeat*: Arg. contra supra de symon. De symoniace, lib. i.[23] et i. q.v. c.i. supra de renun. Ex insinuatione, lib. ii.[24] Solutio: Verum est non potest nisi ex dispensatione, set huic obstat supra de symon. Super eo, lib. ii. et c. Nobis,[25]

83 nequaquam] contra *add.* Pr PCVcMd FHL, jo. *add.* C[pc] H quasi dicitur] con. di. Vc, d. F 84 qui] quod FLLu 85 in constitutione] instit. P FLLu

4 patet] et *add.* PCMd, quod *add.* Vc FLLu 12 supra xv. di. Sicut *om.* FLLu 15 omnibus] ita *codd.* 19 i. q.v.] ii. q.v. F[ac]LLu

[75] C.7 q.1 c.45 [76] D.86 c.21 [77] 4 conc. Lat. c.28 (4 Comp. 1.5.1 [X 1.9.12]) [78] 1 Comp. 1.5.2 (X 1.9.1)

[1] D.63 c.14 [2] D.71 c.5 [3] D.63 c.3 [4] 3 Comp. 1.6.15 (X 1.6.30) [5] Dig. 23.2.34 [6] C.12 q.2 c.52 [7] C.12 q.1 c.24 [8] D.63 c.14 [9] D.85 c.1 [10] C.7 q.1 c.36 [11] 1 Comp. 3.34.21 (X 3.38.17) [12] C.7 q.1 c.45 [13] D.15 c.2 [14] C.1 q.1 c.41 [15] C.1 q.7 c.7 [16] C.32 q.1 c.2 [17] C.19 q.2 c.2 [18] D.61 p.c.8 [19] 3 Comp. 5.2.5 (X 5.3.33) [20] C.1 q.1 c.111 [21] 1 Comp. 4.16.1 (X 4.15.1) [22] C.34 q.2 c.5 [23] 1 Comp. 5.2.18 (X 5.3.22) [24] 2 Comp. 1.5.2 (X 5.3.26) [25] 2 Comp. 5.2.5 (X–) et 5.2.9 (X 5.3.27)

per quod capitulum uidetur quod etiam papa non possit dispensare, maxime in ordine, quia caracteri nemo potest renuntiare, ut i. q.i. Quod quidam,[26] et ideo hoc peccatum non potest purgari, ut xiiii. q.vi. Si res aliena.[27] Set hoc non credo, quia uitium furti purgatur re apud furem manente, si incipiat habere de uoluntate domini, ff. de usucap. Si fur, in principio;[28] idem in uiolento detentore, ut ff. de precar. Certe § Iulianus,[29] unde non est opus secunda concessione, arg. ff. de pecul. Peculii § penult. in fine,[30] set sufficit confirmari factum, ut ff. de usucap. Cum uir.[31] Nec iam intelligitur ex prima set ex secunda possidere, ut ff. de euict. Si seruus § i.[32] Vnde dico quod simplex episcopus ⌜in hac specie⌝ symonie potest dispensare, ut i. q.i. c.i. et ult.[33] et capitulum potest, ut supra de renun. Ex insinuatione.[34] Aliter non dispensatur cum symoniaco, ut i. q.i. Erga.[35] *graue crimen*: ut symoniam et homicidium ut dixi supra eodem, Nisi.[36] *si locum*: supra de ord. ab eo qui renun. episcop. c.i.[37] *ordinem resignauit*: idest executionem, quia caracterem non posset resignare. *licet pauca*: forte adeo 'pauca' quod animum accipientis non mouerent, ut supra de symon. Et si questiones.[38] Set quid si contradictione premissa aliqui dederunt pecuniam pro aliquo? Dicunt quidam quod si post electionem dederunt, ualet electio, secus si ante, quia tunc electio est uitiosa. Set expresse contradicit, infra de symon. Sicut.[39] *cum durum*: Non tamen impossible, quia bene dispensat contra iiii.[or] concilia et contra apostolum, dumtamen nichil statuat contra fidem, ut xxv. q.i. Sunt quidam,[40] xxxiiii. di. Lector,[41] lxxxii. di. Presbyter.[42] Dispensat etiam contra uerba euangelii, licet non contra mentem, supra de foro compet. Licet, lib. ii.[43] Quod autem legitur xv. di. Sicut,[44] intellige de articulis fidei.

22-23 maxime] et *praem.* CVc 28-29 de pecul. – ut ff. *om.* Vc (*homoiotel.*) 28 Peculii *om.* PAb FLLu 29 uir] iure APr 30 secunda] causa *add.* Pr PCVc FLLu 31 in hac specie Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A 34 symoniam] si omnia P, simonia CVcAb FLLu, set *add.* LLu dixi] xi. di. F, *om.* L, dixi *post* Nisi *tr.* PCVcMd Lu 35 Nisi] c. *praem.* Pr Ab LLu 36-37 possit Pr, posse PC[pc], potuit Vc 37 quod A[pc] CVcAb : que A[ac]Pr FL, qui PMd Lu 40 dederint Pr FLLu tunc quia *tr.* P FL[ac]Lu 43 dumtamen Pr PCVcAb FLLu : deinde A[ac] Md, dummodo A[pc]

[26] C.1 q.1 c.97 [27] C.14 q.6 c.1 [28] Dig. 41.3.32 [29] Dig. 43.26(25).6.3 [30] Dig. 15.1.4.5 [31] Dig. 41.3.42 [32] Dig. 21.2.21.1 [33] C.1 q.1 c.130 [34] 2 Comp. 2.5.2 (X 5.3.26) [35] C.1 q.1 c.110 [36] 3 Comp. 1.8.5 (X 1.9.10) [37] 1 Comp. 1.7.1 (X 1.13.1) [38] 1 Comp. 5.2.20 (X 5.3.18) [39] 3 Comp. 5.2.5 (X 5.3.33) [40] C.25 q.1 c.6 [41] D.34 c.18 [42] D.82 c.5 [43] 2 Comp. 2.2.1 (X 2.20.23) [44] D.15 c.2

9. DE TEMPORIBVS ORDINATIONVM

1. EX PARTE TVA *absque unctione*: Manus sacerdotis inungitur oleo, similiter brachium siue humerus principis; episcopus autem inungitur crismate, ut infra de sacra unct. Cum uenisset, in fine.[1] Sacerdos autem non inungitur crismate, ut xxiii. di. Preterea,[2] set oleo, ut xvi. q.i. § Ecce.[3] *omnes ordines*: Minores possunt omnes simul recipi, supra de eo qui ord. furt. recip. Cum H.,[4] saltim usque ad acolitatum, ut lxxvii. c.ii. et c. Quicumque.[5] Licet contrarium uideatur dici in primo capitulo eiusdem distinctionis.[6] *extra quatuor*: quod soli pape licet, ut supra eodem, De eo, lib. i.[7] *tue diocesis*: supra viiii. q.ii. Lugdunensis,[8] vii. q.i. Episcopus in diocesi.[9]

2. EX PARTE VESTRA *ad nigros*: Alias ideo dubitatur quia iste fuit apostata, nec debuit admitti ad legitimos actus, ut iii. q.iiii. Beatus,[1] supra de apost. c.ii. lib. i.[2] Vnde non uidetur quod abbas potuerit dispensare, quia tempore quo recepit ordinem, fuit suspensus, supra de etate Cum bone, lib. ii.[3] infra de cleric. excomm. Postulasti,[4] supra de elect. c.i. lib. eodem.[5] Vel dic quod non apostatat, nisi qui ad seculum redit, ut in capitulo iam dicto, supra de apost. c.ii. lib. i.[6] et l. di. c.ult.[7] Quando que etiam dicuntur apostate retroabeuntes, ut xxvi. q.ult. Non obseruetis.[8] *libere permittatis*: et tamen peccauit mortaliter; et sic dicitur aliquid libere fieri, quod non sit de iure communi, sic supra de rescript. c.i. lib. i.[9] C. de inoffic. testa. Si quando.[10]

9.1 1 iniungitur PC^{ac}Md, inuncguntur (*sic*) Vc, inunguntur Ab 3-4 ut infra–crismate *om.* L (*homoiotel.*) 3 uenissent APr PC FLu 4 iniungitur P, iniunguntur Vc, ungitur F 4 xvi.] xxvi. P, xxxvi. FLLu 5-8 Minores–distinctiones *om.* Pr 5 recipi simul *tr.* FLu 6 Cum H.] lib. ii. *add.* A^{2} 9 viiii.] viii. P FL^{ac}Lu q.ii.] q.iii. *codd.*

2 1-8 *gl. s.v.* 'habitum nigrum' Pr PCVcAbMd LLu 1 dubitauit PCVc FLLu, dubitabitur Ab 2 Beatus *scripsi cum* A^{pc} C^{pc} : Cum beatus *codd.* 3 apost. *scripsi cum* A^{pc} C^{pc} : appell. A^{ac}Pr PC^{ac}Vc FLLu (1 Comp. 2.20.1 [X 2.1.6 et 2.28.1]) abbas CVcMd *et* A^{pc} : alias Pr PAb FLLu, ab A^{ac} 8 retroabeuntes *scripsi cum cett.* : retrohabentes A^{ac}Pr 9 peccauit] non *praem.* P F^{ac}L^{ac}Lu 11 testa. *om.* PC FLLu

---

9.1 1 3 Comp. 1.11.1 (X 1.15.1) 2 D.23 c.12 3 C.16 q.1 p.c.19 4 2 Comp. 5.12.1 (X 5.30.2) 5 D.77 c.3 6 D.77 c.1 7 1 Comp. 1.6.3 (X 1.11.3) 8 C.9 q.2 c.10 9 C.7 q.1 c.28

2 1 C.3 q.4 c.2 2 1 Comp. 5.8.2 (X 5.9.1) 3 2 Comp. 2.8.5 (X 1.14.8) 4 3 Comp. 5.12.3 (X 5.27.7) 5 3 Comp. 1.6.1 (X 1.6.16) 6 1 Comp. 5.8.2 (X 5.9.2) 7 D.50 c.69 8 C.26 q.7 c.16 9 1 Comp. 1.2.1 (X 1.3.1) 10 Cod. 3.28.35

3. QVOD TRANSLATIONEM *consistentes*: Vnde iure Latinorum regi debent, xii. di. Illud.[1] *uel licentia*: supra viiii. q.ii. Lugdunensis.[2] *tolleratur*: Si hec fuit comparatiua permissio, ut hic innuitur, quare non cassatur cum in iudicium hoc deducatur, ut infra de prebend. Cum iam dudum?[3] Dic ratione scandali et multitudinis, xxiii. q.iiii. Non potest.[4]

4. CVM IN DISTRIBVENDIS *indultum*: Set nonne episcopus talem iudicat, ut infra de maior. et obed. Per tuas?[1] Set qui alium iudicat, ipsum potest ordinare, ut ix. q.ii. Nullus primas.[2] Set dic speciale esse in hoc casu propter excellentiam maioris, et est simile, de con. di.ii. c.ult.[3] Set nonne istud potius uidetur onus quam honor? Dic quod licet in hoc sit onus, tamen in multis est honor, nam pluribus testibus est conuincendus, ut ii. q.iiii. Presul.[4] Item quod non potest ei obici quod est de alieno gremio, si alicubi eligitur, supra de elect. Cum nobis.[5] Item quod non potest ab episcopo cogi recipere ordines, licet sit necessitas. Item quia maior honor inter alios eis deferetur, infra de maior. et obed. Per tuas,[6] ff. de albo scrib. l.ult.[7]

5. LITTERAS VESTRAS *mane ad unum diem*: Hug. dicit omnes ordines esse conferendos die dominica, utl xxv. di. Quod a patribus et c. Quod die,[1] et dicit quod uespere precedentis noctis trahitur ad diem sequentem, ut siue de uespere in sabbato siue mane die dominico conferantur, semper die dominico dicuntur conferri; quod autem legitur, supra eodem, De eo,[2] ubi dicitur quod sabbato conferantur, dicit intelligendum esse de sabbato uulgari, quia uulgus consueuit appellare diem sabbati totalem

---

3 2 q.ii.] q.iii. APr PVc 3 Si] Set P LLu, *om.* F 5 Dic] Dicit FL^{ac}Lu, *om.* P

4 2 qui A^{pc} CVcMd L^{pc} : quid si A^{ac}Pr P FL^{ac}Lu, si Ab 3 esse] est FLu 5 Dic quod licet *om.* F 6 est^{1}] sit FLLu 7 Presul] et c. Nullam *add.* A^{2} (c.3) ei *om.* CVc 9 necessitas] i. q.i. Filium *add.* A^{2} (C.1 q.1 c.122) 10 eis] ei FLu defertur Pr PVc FLLu, differetur Md, defferemur C^{ac}

5 1-24 *gl. s.v.* 'siue mane' Pr PCAbMd FLLu, *s.v.* 'profecto mane' Vc 1 Hug.] H. Vc, Hugo FLS 2 die] in *praem.* Pr Vc dominico PCVc FLLu 3 trahitur C^{pc}VcFc G^{pc} *et post* 'sequentem' Pr L : trahuntur Ab, pertinet F *et post* 'sequentem' pertinent Lu, *om.* A *et cett.* 4 conferantur Pr CVcAbMd L : conferatur A P FLu 7 appellari FL^{ac}Lu

---

3 1 D.12 c.4 2 C.9 q.2 c.10 3 3 Comp. 3.5.5 (X 3.5.18) 4 C.23 q.4 c.32

4 1 3 Comp. 1.21.3 (X 1.33.7) 2 C.9 q.2 c.3 3 De con. D.2 c.97 4 C.2 q.4 c.2 5 3 Comp. 1.6.4 (X 1.6.19) 6 3 Comp. 1.21.3 (X 1.33.7) 7 Dig. 50.3.2

5 1 D.75 c.4 et c.5 2 1 Comp. 1.6.3 (X 1.11.3)

illam diem, licet reuera uespere illius diei trahatur ad diem sequentem. Set certe secundum hoc non esset necessaria continuatio ieiunii, nec esset necesse quod fingeretur sabbatum trahi ad diem dominicam, cum enim posset aliquis consecrari in sacerdotem die sabbati in uespere, et die dominico in episcopum, nec est ibi necessaria continuatio ieiunii. Similiter licet cenasset aliquis die sabbati, posset mane in die dominica ordinari in sacerdotem. Melius est ut dicas omnes ordines die sabbati conferri tantum, ut extra.i. eodem, c.i. et ii.[3] lxxv. di. c.ult.[4] preter episcopalem qui die dominica confertur, ut lxxv. c.i. et preter minores ordines qui diebus dominicis possunt conferri, et in aliis festis, et preter subdiaconatum qui die dominica a papa confertur, ut extra.i. eodem, c.iii.[5] Licet enim quandoque conferantur mane die dominico, continuato ieiunio sabbato tamen dicuntur conferri; continuatio enim ieiunii efficit unum diem ex duobus, sicut continuatio possessionis unam facit prescriptionem in pluribus, ut xvi. q.iii. § Potest,[6] simile ff. de offic. proconsul. Meminisse.[7] Si ergo episcopus non potest die sabbati celebrare ordines, uel non potest perficere eos, die dominico mane continuato ieiunio, potest hoc exequi. *ad alium*: Videtur quod magis dignum trahat ad se minus dignum, infra de dedicat. eccles. Quod in dubiis,[8] de pen. di.i. Medicina,[9] xxxii. q.i. Non est,[10] xliiii. Commessationes,[11] ff. de rei uind. In rem § ii.[12] C. de pet. hered. l. Hereditatis.[13] Arg. contra infra de offic. del. Super questionum.[14] *alii licitum*: Secundum hoc uidetur quod non possit in sabbato quem ordinare in sacerdotem, et sequenti die in episcopum, cum sic contulerit iiii. ordines, ut lxxxiiii. Cum in preterito[15] et xxi. di. c.i. et xxxii. di. c.i. *ordinum diaconii*: Hic uidetur quod qui unum ordinem contulerit illicite,

8 illam] illum Pr PCVcAb LLu, diem illum *tr.* C trahantur Pr Lu, retrahantur CMd (*qui adv.* 'vespere' *pro nom. plur. vocis* 'vespera' *legunt*) 10 dominicam] dominicum PCVc FLLu 11 possit Pr C FLu 12 est] enim *add.* FL^{ac} ieiunii] nec esset necesse *add.* FL^{ac}Lu 13 die^{2} *om.* PCVc FLLu 15 qui] quod FLLu 16 dominico CVc F 17 et^{2} *om.* Pr FLLu qui] quod FLLu 18 confertur a papa *tr.* FLLu 19 conferuntur Vc FLLu sabbato ieiunio *tr.* FLLu 22-23 Potest–non *om.* Ab (*homoiotel.*) 22 proconsul. Vc Md : presid. APr P FLLu, proconsul. et legat. C 24 exequi] lxxv. di. Quod a patribus *add.* A^{2} (D.75 c.4) 26 Medicinam *codd.* 29-31 *gl. s.v.* 'alium altero' Pr PCVc FLLu 29 quem] aliquem FLu 30 iiii.] ii. C FP^{c}LP^{c}, duos VcFc 32 unum] uerum Pr PAbMd FLu

3 1 Comp. 1.6.1 et 2 (X 1.11.1 et 2) 4 D.75 c.7 5 1 Comp. 1.6.3 (X 1.11.3) 6 C.16 q.3 p.c.15 7 Dig. 1.16.10 8 3 Comp. 3.31.2 (X 3.40.3) 9 De pen. D.1 c.76 10 C.32 q.1 c.14 11 D.44 c.1 12 Dig. 6.1.23(24).2 13 Cod. 3.31.7 14 3 Comp. 1.18.6 (X 1.29.27) 15 D.84 c.3

priuatur potestate tantummodo illum ordinem conferendi, i. q.i. Si qui episcopi.[16] Quid iuris sit de hac materia consueuit dici, xxxvi. di. Qui ecclesiasticis.[17]

6. A MVLTIS *Vrbanus*: supra lx. di. Nullus,[1] hoc ibi exponitur, et ponitur ibi totus tenor capituli. *uel metropolitanum*: Sic ergo metropolitanus quandoque dispensabat cum ineligibili circa episcopatum, secus hodie cum illegitimo, supra de elect. Innotuit.[2] *Erubescant*: supra xxxii. di. Erubescant.[3] *Nemo*: supra xxxii. di. Nemo.[4] *in sexta*: xxxii. di. Si quis eorum.[5] *Gregorius*: xxviii. di. Nullum.[6] *libere ualeat*: Sic ergo quod quandoque fuit dispensatio, modo factum est ius commune, sic infra de offic. leg. Quod translationem.[7] Et quod de subdiacono dictum est, extenditur ad superiorem, simile supra de translat. Inter,[8] supra de consuet. Cum uenerabilis.[9]

7. TVAM IN DOMINO *non ascendat*: Et sic potest quis esse abbas in minoribus ordinibus constitutus; quod diaconus possit esse abbas habes l. di. Accedens;[1] immo infamis potest, nam a ciuilibus muneribus non excluditur, C. lib. x. de hiis qui implet. stipen. sacram. liber. sunt l.i.[2] Nam nomen abbatis potius est sollicitudinis quam ordinis uel honoris, ut xviii. q.ii. Hoc tantum,[3] et laicus potest esse, ut xciii. di. A subdiacono [4] et xvi. q.i. Generaliter.[5] *consanguinitate*: Nota quod ratione consanguinitatis presumitur quod alias non presumeretur, xi. q.iii. Quibuscumque modis,[6] infra de testa. Requisisti,[7] xxxii. di. Interdixit,[8] infra de cohabit.

34 xxxvi. *scripsi* : xxxv. APr PCVc LLu, xxx. F

6 1-2 supra lx.–capituli *om.* Vc 1 lx.] lxiii. Pr PC^{ac}AbMd Lu, lxxii. L (D.63 c.1) 3 illegibili PC^{ac}Vc LLu 4-5 supra–Erubescant *om.* Vc F 5 Erubescat APr 5-6 xxxii.^{3}–eorum *om.* Pr F 8 subdiacono Pr Vc Ab : subd A, subde PMd FLu, subdit L, superioribus C L^{pc} 9 superiorem] subdiaconum C L^{pc} simile] sic Pr PCVc FLLu translat. *scripsi cum Jo. Galensi et Gl. ord. ad loc.* : elect. *codd.* (3 Comp. 1.6.3 [X 1.6.18])

7 5 ordinis uel *om.* FL^{ac}Lu 8 xi. q.iii. Quibuscumque modis Pr : xi. q.ii. Quibuscumque modis *cett., leg.* Quicumque et c. Quot modis?

16 C.1 q.1 c.43 17 D.36 c.1

6 1 D.60 c.4 2 3 Comp. 1.6.5 (X 1.6.20) 3 D.32 c.11 4 D.32 c.12 5 D.32 c.7 6 D.28 c.1 7 3 Comp. 1.19.2 (X 1.30.4) 8 3 Comp. 1.5.2 (X 1.7.2) 9 3 Comp. 1.3.6 (X 1.4.7)

7 1 D.50 c.10 2 Cod. 10.55(54).1 3 C.18 q.2 c.1 4 D.93 c.5 5 C.16 q.1 c.40 6 C.11 q.3 c.78 vel c.79 7 3 Comp. 3.19.3 (X 3.26.15) 8 D.32 c.16

cleric. Tua.[9] *uel affinitate*: supra iii. q.v. Similiter[10] et q.viiii. Absens.[11] *ipsorum petitione*: Nota: cum quis eligitur, aut ordinatur suis precibus aut alienis. Si suis, dicit H. et plerique alii, quantumcumque sit dignus, est symonia, ut viii. q.i. In scripturis[12] et i. q.i. Ordinationes,[13] infra de iure patron. Per tuas.[14] Si alienis precibus, aut ille preces sunt carnales aut spirituales; si sunt carnales et fiunt pro indigno, symonia est, ut i. q.i. De ordinationibus,[15] tunc enim preces subintrant et succedunt loco pretii, ut i. q.i. Sunt nonnulli.[16] Si uero sint carnales pro digno, non committitur symonia dummodo ordinator uel elector non habeat respectum ad preces ut hic, et i. q.i. Quibusdam.[17] Si uero sint spirituales, non faciunt symoniam, ut hic et i. q.i. Latorem[18] et l. di. Clerico.[19] Quidam tamen dicunt quod aliquis pro se posset petere, ut Petrus qui dixit, 'Domine quid erit nobis qui secuti sumus te?'[20] Honorem autem secularem licet alicui publice petere, set non priuate, ut ff. de pollic. l.i. § i.[21] ff. de muner. et hon. Existimo.[22] jo.

10. DE SCRVTINIO IN ORDINATIONE FACIENDO

1. Ex parte *debeat estimare*: Hic patet quod quale testimonium sufficit ad hoc ut promouendus credatur esse bonus, et in hoc casu possum perhibere testimonium ei quem numquam uidi, ut lxiiii. c.ii. nam non solum uisus set etiam multa alia inducunt scientiam, ut xxii. q.v. Hoc uidetur.[1] Nam simplici testimonio plebis creditur in hoc casu, ut xxiiii. di. c.i. sicut qualiscumque scientia siue credulitas impedit promouendum, ut xxxviiii. di. Petrus.[2] Et nota quod circa ignotas personas contrarie sunt presumptiones, nam presumitur esse dignus nisi contrarium appareat

---

10 supra–Absens *om.* Pr q.viii. A PC FL^{ac}Lu 11 Nota] quod *add.* CVcMd FLLu 12 quantumcumque AbFc F : quamcumque APr PMd L, quocumque C, quacumque Lu, quantumque Vc 15 fiunt] fuerunt LLu 17 sint] sunt Vc LLu digno] indigno F^{ac}L^{ac}Lu 19-20 Quibusdam–q.i. *om.* P^{ac} (*homoiotel.*) 19 sunt Pr P^{pc}CVcAbMd LLu, *om.* F 21 posset A Ab : possit Pr PCVcMd FLLu 24 jo. *om.* FL

10.1 1 quale] qualecumque A^{pc} Vc L^{pc}, qualequale C^{pc}Md, unus L^{ac}

---

9 3 Comp. 3.2.1 (X 3.2.8) 10 C.3 q.5 c.10 11 C.3 q.9 c.18 12 C.8 q.1 c.9 13 C.1 q.1 c.113 14 3 Comp. 3.30.1 (X 3.38.26) 15 C.1. q.1 c.116 16 C.1 q.1 c.114 17 C.1 q.1 c.117 18 C.1 q.1 c.121 19 D.50 c.37 20 Matt. 19.27 21 Dig. 50.12.1.1 22 Dig. 50.4.16 (Estimationem)

10.1 1 C.22 q.5 c.8 2 D.39 c.1

ut hic dicitur, et infra ne clerici uel monach. c.i.[3] infra de uerb. sign. Dudum,[4] ff. de manu. testa. Seruos,[5] ff. de leg. ii. Cum pater § Rogo.[6] Sicut presumitur iusta causa absentie, nisi probetur iniusta, ff. de fideicom. lib. Si eum § i.[7] ff. de leg. ii. Cum quidam.[8] Item econtra: Contra istos presumitur quia non admittuntur ad legitimos actus, nisi doceant se dignos, ut ii. q.vii. Criminationes et c. Querendum[9] et xxiiii. di. Quando.[10] Item quandoque presumitur aliquis minus ydoneus, nisi probetur ydoneus, ut C. de hiis qui ueniam etatis impet. l.iii.[11] C. de probat. Ex persona,[12] ff. de magist. conuen. l.i. § Si magistratus.[13] Et in dubio presumitur excommunicatus potius quam non excommunicatus, ut extra.ii. de sent. excomm. Cum desideres,[14] et potius presumitur fornicatio quam matrimonium, xxx. q.v. Aliter.[15] Et hoc est generale, quod ubi periculum anime uertitur, presumitur in deteriorem partem, ut supra de spon. Iuuenis,[16] lxviii. di. c.ii. lvii. di. c.i. de con. di.iiii. Paruulos.[17] Alias uero circa iudicia potius presumitur quid iustum uel bonum quam econuerso, ut lxxxvi. Si quid,[18] xi. q.iii. In cunctis,[19] xxii. q.iiii. Innocens,[20] ff. de probat. Ab ea parte.[21]

11. DE SACRA VNCTIONE

1. Cvm venisset *apud uos*: et apud Grecos. Scribit enim Constantinopoli patriarche, ut infra eodem colligitur. *suppleri*: infra titulo i. c.i. i. q.i. § Ecce.[1] *ei duobus*: Sufficit ergo duos esse episcopos preter metropolitanum in consecratione episcopi, et lxiiii. Comprouinciales,[2] nec obstat supra de elect. Nec episcopi,[3] quia illud intelligitur inclusiue. *secundum morem*: supra lxvi. di. Porro.[4] *Aaron*: supra xxi. di. § i.

---

11 nisi] uel P F, *om.* L^{ac} 12 econtra] contra C^{pc}Vc Contra *om.* CVc 14 xxiiii *scripsi cum* L^{pc} : xxiii. APr PVcAbMd FL^{ac}Lu, xviii. C^{ac}, xiii. C^{pc} 20 Aliter CVcMd : Ambitus APr PAb F^{ac}L^{ac}Lu 23 quid] quod P F econuerso] econtra CVc 23-24 Si quid xi. *scripsi cum cett. codd.* : *om.* A 24 q.iiii. Pr PAb FLLu : q.iii. A CVcMd

11.1 3 episcopos esse *tr.* FLLu 4 lxiiii. *scripsi* : lxiii. *codd.* 5 episcopis A, episcopus Pr Vc FLu exclusiue FLLu 6 lxvi.] lxxvi. A F, xlvi. Pr L^{pc}

---

3 3 Comp. 3.38.1 (X 2.1.16) 4 3 Comp. 5.23.9 (X 2.23.16) 5 Dig. 40.4.20 6 Dig. 13.77(79).25 7 Dig. 40.5.28.1 8 Dig. 31.24 9 C.2 q.7 c.52 et c.18 10 D.24 c.5 11 Cod. 2.44(45).3 12 Cod. 4.19.3 13 Dig. 27.8.1.11 14 2 Comp. 5.18.4 (X 5.39.15) 15 C.30 q.5 c.1 16 1 Comp. 4.1.18 (X 4.1.3) 17 De con. D.4 c.10 18 D.86 c.23 19 C.11 q.3 c.52 20 C.22 q.4 c.23 21 Dig. 22.3.5

11.1 1 C.1 q.1 p.c.58 2 D.64 c.4 3 1 Comp. 1.4.4 (X 1.11.7) 4 D.66 c.2

Anacletus: supra lxxv. di. Ordinationes.[5] *Clementi successit*: supra viii. q.i. Si Petrus.[6] *inuisibiliter*: de con. di.ii. Hoc est.[7] *quoad proximum*: Duo enim ista sunt necessaria, xi. q.iii. Non sunt audiendi.[8] *sit differentia*: supra xcvi. di. Duo sunt.[9] *primum in pectore*: supra de con. di.iiii. Presbyteri et c. De hinc et c. Nouissime.[10] *summus sacerdos*: supra xcv. di. Peruenit,[11] contra solutio ibi. *apostolis legitur*: lxviii. Quorum uices.[12] *columba*: de con. di.iiii. Per aquam.[13] *altare*: de con. di.i. c.i. et c. Solempnitates.[14] *sacramentum aliud*: Videtur ergo: in ueteri lege alius ordo conferebatur quam modo; arg. contra lxxvii. di. In ueteri.[15] *ystoriam*: Beatus Petrus quendam discipulum suum in Germaniam misit cum baculo suo, quem postea non habuit. Vel aliter Martialis qui fuit discipulus Petri, de quo dixit Dominus, 'nisi efficiamini sicut paruulus iste', etc.,[16] quem postea Petrus cum alio misit ad predicandum, qui cum iret mortuus est, et collega rediit ad Petrum, et Petrus ait, 'accipe baculum et tangas eum et dic ut in nomine Domini surgat'. Et in quadragesimo die a tempore mortis tetigit eum et resurexit. Et tunc Petrus remouit a se baculum et dedit subditis. Quid baculus designet, collige hiis uersibus:

> ⌜Attrahe, sustenta, stimula, uaga, morbida, lenta,
> Attrahe per primum, medio rege, punge per imum
> Vocem pastoris hec uirga figurat honoris⌝.

12. DE SACRAMENTIS NON ITERANDIS

1. PASTORALIS *impositione manuum*: supra xxiii. di. Diaconus.[1] *supplendum*: supra de secund. nup. c.i. lib. ii.[2] i. q.i. Quod quidam,[3] supra lii. di. Sollicitudo,[4] supra titulo i. Cum uenisset,[5] ff. de spon. Oratio.[6]

---

7 supra[1]–Ordinationes *gl. praecedenti iungunt* FLLu 10 supra[1]–sunt *om.* Vc xciii. APr PC FLLu 12 xcvi. A Vc FLLu 14 Solempnitate *codd.* 15 ergo] quod *add.* Pr PCVcAbMd LLu, quod F lxxvii. *scripsi* : lxxiiii. *codd.* 16 uetera APr PAbMd, ueterata F, ueterum Vc 17 misit in Germaniam *tr.* Pr PAb, misit *post* Petrus *tr.* Md postea Pr VcAbMd : preterea A^{ac} P FLLu, post C 20 et[2] *om.* P $FL^{ac}Lu$ 22 resurtexit C, resurrexit Vc, surrexit FLLu 23 designat FLLu 24 uersibus] uerbis Pr, uersiculis Ab 25-27 Attrahe–honoris APr Ab : Attrahe per primum, medio rege, punge per imum, / Attrahe sustenta, stimula, uaga, morbida, lenta *cett.* 26 Attrahe *om.* P L^{ac}

12.1 3 Oratio N : Homo *male cett.*

---

5 D.75 c.1 6 C.8 q.1 c.1 7 De con. D.2 c.48 8 C.11 q.3 c.56 9 D.96 c.10 10 De con. D.4 c.120 et c.66 et De con. D.5 c.5 11 D.95 c.1 12 D.63 c.6 13 De con. D.4 c.9 14 De con. D.1 c.16 15 D.77 c.7 16 Matt. 18.3

12.1 1 D.23 c.12 2 2 Comp. 4.15.1 (X 4.21.1) 3 C.1 q.1 c.97 4 D.52 c.1 5 3 Comp. 1.11.1 (X 1.15.1) 6 Dig. 23.1.16

13. DE CORPORE VITIATIS

1. EX PARTE *sibi abscidi*: Quacumque de causa miles seipsum uulnerauerit, a militia detruditur, ff. de re milit. l. Omne § Qui se uulnerauit,[1] licet lex dicat quod licitum est seruo seuire in corpus suum, ff. de pecul. Set et si dampnum § Si ipse seruus.[2] Item seruus qui inutilem se facit, redibetur, ff. de edil. Cum autem § Malus.[3] Set si clericus ob indignationem se secat, punitur, l. di. Hii qui arborem,[4] uel etiam obtentu religionis, supra de clerico egrot. Significauit, lib. ii.[5] Et est ratio quia eunucos uoluntarios uult dominus, non ex necessitate, xxxiii. q.ult. Tunc saluabitur,[6] lv. di. Si quis pro egritudine,[7] quia nemo esse debet dominus membrorum suorum, ff. ad leg. Aquil. Liber homo, i. responso.[8] Qui enim sibiipsi audet manum inferre, multo magis aliis, ff. de edil. edict. Cum autem § Excipitur.[9] *exequatur*: et ad superiores promoueatur, ut lv. Si quis a medicis.[10]

2. EXPOSVISTI *manu altera*: idem esset si amisisset aliquem digitum per quem impediretur, ff. de edil. edict. Item Offilius;[1] secus si non impediretur per ammissionem digiti, ut supra eodem, c.i. lib. i.[2] Set non impeditur propter carentiam dentis, ff. de edil. Cui dens.[3] *tacuerit*: Ordinandus enim impedimentum tenetur prodere, ut l. di. Ex penitentibus,[4] lvi. Quia[5] et liiii. di. Si seruus.[6] Set quare remouetur iste ab abbatia propter irregularitatem, et sic est contra xvi. q.i. Legi,[7] supra de temporibus ord. c.ult.[8] l. di. Accedens?[9] Respon. Sola irregularitas hic non remouet, set potius scandalum.

13.1 1-2 uulnerauit P Lu 2-3 a militia–licet *om.* L (*homoiotel.*) 2 Omne *scripsi* : Cum ne APr PCVcAbMd Lu, Cum nemo F 2-3 uulneraurit APr C F 3 seuire A^{pc} PCVc L : seruire $A^{ac}Pr$ AbMd $F^{ac}Lu$ 4 Item seruus *om.* C^{ac} FL^{ac} 4-5 inutilem se] se inutilem CVcMd L, se ciuilem P $F^{ac}Lu$ 5 redibetur *scripsi cum* A^{pc} F^{pc} : redibitur *codd.* Malus] In aliis PCVcMd $FL^{ac}Lu$ 6 arborem] partem *codd.* 9 debet esse *tr.* PAb FLLu, debet *om.* Md 11 audit $PC^{ac}Md$ LLu manum] malum $PC^{pc}Vc$ FLLu, titulum C^{ac} 12 et *om.* FLu

---

13.1 1 Dig. 49.16.6.7 2 Dig. 15.1.9(10).7 3 Dig. 21.1.23.3 4 D.50 c.49 5 2 Comp. 3.5.1 (X 1.20.4) 6 C.33 q.5 c.7 7 D.55 c.9 8 Dig. 9.2.13 9 Dig. 21.1.23.3 10 D.55 c.7

2 1 Dig. 21.1.10 2 1 Comp. 1.12.1 (X 1.20.1) 3 Dig. 21.1.11 4 D.50 c.55 5 D.56 c.14 6 D.54 c.19 7 C.16 q.1 c.36 8 3 Comp. 1.9.7 (X 1.14.10) 9 D.50 c.10

14. DE BIGAMIS NON ORDINANDIS

1. NVPER A NOBIS *iuris effectus*: Si enim aliquis contrahat cum ea nuptias, cum qua de iure non potest contrahere, infamis est, licet nuptie non habeant effectum, ut ff. de hiis qui not. infam. Quid ergo § ii.[1] Quandoque enim magis consideratur effectus quam affectus, uel quam ipsum factum, ut de pen. di.i. § Hec autem uerba,[2] supra de cleric. non resid. Relatum, lib. i.[3] ff. de condic. et dem. Hec condicio.[4] Quandoque plus factum quam iuris effectus, infra de conces. preb. non uac. Litteras,[5] ff. de condic. instit. Mulier § i.[6] supra de spon. Iuuenis, lib. i.[7] *qui duas*: C. de adult. Eum qui.[8] *de presbytero*: xxviii. Presbyterum.[9] *oppinioni*: C. de testa. l.i.[10] supra qui filii sint legit. Transmisse, lib. i.[11] supra di.lxxxi. Quicumque,[12] supra iii. q.vii. § Tria, in principio,[13] supra de iure patron. De cetero,[14] supra di.viii.Veritate,[15] infra qui filii sint legit. Per tuas.[16] *in ipsis*: Sicut aliquis contrahit matrimonium quantum in se est, sic aliquis dirimit quantum est in se, ut ff. de donat. inter uirum et uxor. Cum hic status § Si socer.[17] *tamquam cum bigamo*: Nota quod ratione similitudinis unum reputatur pro alio, ut xxvii. q.i. Quotquot,[18] l. di. Si ille,[19] ff. mandat. l.ult.[20] *dispensari*: nisi in minoribus ordinibus, ut l. di. Quicumque penitens et c. Placuit.[21] xxxiiii. di. Lector.[22] *subsecuto*: Per hoc patet quod si aliquis contrahit cum corrupta, si tamen eam non cognoscit, non iudicatur bigamus, xxxiiii. di. Valentino.[23]

2. DEBITVM *uiduam*: xxxiiii. di. Vidua,[1] ff. de uerb. sign. Malum § Viduam.[2] *alterum significat*: scilicet coniunctio animorum. *reliquum*: scilicet coniunctio corporum. *prothoplaustus*: idest Adam. *sacramentum in Christo*: In matrimonio triplex designatur sacramentum, scilicet unio Christi cum ecclesia; item unio fidelis anime cum Christo; item unio diuine nature et humane ut hic, et xxvi. di. Acutius[3] et de con. di.ii. In Christo.[4] Caute tamen intelligas quod sacramentum designatur per conmixtionem corporum. Non enim intelligo quod ipse actus designet hoc sacramentum, quia secundum hoc, cessante actu, non esset ibi sacramentum, et quotiens renouaretur actus, totiens rediret sacramentum. Set propter actum est consumatum sacramentum, licet quidam dicant quod primus actus tantum designat sacramentum.

14.1 3 ii.] Cum autem A^2 4 enim *om.* Pr PCVc FLLu effectus] affectus P^{pc} F^{ac} affectus] effectus PVc 10 Transmisse *scripsi cum* A^{pc} F^{pc} : Ex transmisse *codd.* 13-14 est in se *tr.* Pr PCVc FLLu 14 sic–se *om.* P^{ac} $FL^{ac}Lu$ (*homoiotel.*) 20 Valentiniano PAb FLLu

2 1 xxxiiii.] xxxiii. CVc 2 Viduam] Vidua A^{pc}Pr PCVc FLLu, *om.* A^{ac}, jo. *add.* A^{pc} *gl. s.v.* 'alteram tantum' PVc

---

14.1 [1] Dig. 3.2.13.2 [2] De pen. D.1 c.17 [3] 1 Comp. 3.4.4 (X 3.4.4) [4] Dig. 35.1.10 [5] 3 Comp. 3.8.6 (X 3.8.9) [6] Dig. 28.7.20.1 [7] 1 Comp. 4.1.18 (X 4.1.3) [8] Cod. 9.9.18 [9] D.28 c.16 [10] Cod. 6.23.1 [11] 1 Comp. 4.18.3 (X 4.17.3) [12] D.81 c.5 [13] C.3 q.7 p.c.1 [14] 1 Comp. 3.34.23 (X 3.38.19 et 3.24.4) [15] D.8 c.4 [16] 3 Comp. 4.12.1 (X 4.17.12) [17] Dig. 24.1.32(33).19 [18] C.27 q.1 c.24 [19] D.50 c.58 [20] Dig. 17.1.62 [21] D.50 c.56 et c.68 [22] D.34 c.18 [23] D.34 c.20

2 [1] D.34 c.16 [2] Dig. 50.16.242.3

15. DE SERVIS NON ORDINANDIS

1. EO LIBENTIVS *ut Deo*: Non intellige quod ibi sit condicio, set potius modus, supra de prebend. Significatum,[1] supra de elect. Significasti,[2] ff. de tutelis, Muto.[3] Libertas enim non potest dari sub condicione, ut ff. de reg. iur. Actus.[4] Et sic potest intelligi quod legitur extra.i. de seruis non ordin. Nullus,[5] sic et modus interuenit in matrimonio, ut 'contraho tecum ut fidem recipias', xxviii. q.i. Non oportet,[6] uel 'ut uitam in melius mutes', ut extra. ii. de spon. Inter.[7] jo. *se transferre*: dumtamen assit consensus episcopi, aliter non esset dubitatio, quia ubi quis intitulatus est, ibi perpetuo perseuerabit, lxx. di. Sacrorum.[8] *impendere*: si enim non impendent, redigentur in seruitutem, xii. q.ii. Diaconi.[9]

---

3 Adam] primo plasmatus *add.* A^2 7 Caute tamen] Caute non P, Tamen non $L^{ac}Lu$, Cum non F 9 hoc[1] *om.* FLLu 10 et *om.* P F et–sacramentum *om.* C^{ac} (*homoiotel.*) renouatur P FLLu 11 dicunt PC FLLu

15.1 3 Muto] § Sub condicione *add.* A^{pc} F^{pc}, Multo F^{ac}LLu, *om.* A^{ac} 5 in *om.* Vc FLLu ut] si FLLu 6 xxviii. *scripsi cum Gl. ord. X ad loc.* : xxxviii. APr FLu, xxxiii. P, xxvii. C^{ac}, xxx. Vc, xxxviiii. L 7 jo.] a. FLLu, *om.* Pr PCVc 7-9 *gl. s.v.* 'transferendi' Pr C FLLu, *s.v.* 'transeundi' PVc 7 assit] sit P FLLu 10 impenderet PC^{pc}Ab FLLu indigentur P, inredigentur C^{ac}, redigeretur Ab

---

[3] D.26 c.2 [4] De con. D.2 c.82

15.1 [1] 1 Comp. 3.5.13 (X 3.5.11) [2] 1 Comp. 1.4.21 (X 1.6.4) [3] Dig. 26.1.6 [4] Dig. 50.17.77(78) [5] 1 Comp. 1.10.3 (X 1.18.4) [6] C.28 q.1 c.16 [7] 2 Comp. 4.1.5 (X 4.1.20) [8] D.70 c.2 [9] C.12 q.2 c.35

16. DE CLERICIS PEREGRINIS

1. INTER QVATVOR *argumenta*: Non dicit per testes uel instrumenta, set etiam per argumenta ⌜esse probandum, quia per argumenta⌝ siue indicia probatur eque ut per testes, ii. q.vi. § Diffinitiua, uersu, 'Nullus homicidarum',[1] supra de presumpt. Litteris, lib. ii.[2] xxxii. q.i. Dixit,[3] xxvii. q.i. Nec aliqua,[4] C. de rei uin. Indicia.[5] Vel ydonea uocat argumenta sigilla v. episcoporum, ut xcviii. Transmarinos,[6] uel etiam sufficit sigillum unius episcopi dummodo sit notum, lxxi. Extraneo,[7] C. de episc. et cler. Si qua per calumpniam, in fine.[8] Si autem perdidit instrumentum probabit amissionem et tenorem instrumenti, similiter probabit illud sine uitio fuisse, ut infra de priuil. Cum olim, in fine.[9]

2. TVE FRATERNITATIS *sine commendaticiis*: supra xviiii. q.ii. Due.[1] *non expetita licentia*: Quod nullus clericus facere debet, ut xvi. q.i. Cunctis[2] et vi. q.iii. Scriptum.[3] Si autem uenit tamquam hospes, potest inuitari ad celebrandum, ut vii. q.i. Episcopi,[4] aliter non, ut xlii. di. Quiescamus.[5]

17. DE OFFICIO VICARII

1. TVA NOBIS *uicarii*: Vicarius pape uel alterius iudicis omnia potest que ipse, ut C. de offic. eius qui uicem optin. alter. l.i.[1] et xciiii. di. c.i. nisi in casu, ut infra de offic. leg. Licet.[2] jo. *non extenditur*: nisi forte intra centesimum miliarium, ut ff. de offic. prefect. urb. l.i.[3] jo. *in irri-*

16.1 1 dicit] dicitur FLLu 2 set etiam per argumenta *om.* FLLu G^{ac}HS esse–argumenta Pr PAbMdFcLrM FLLuGHS : *om.* A C^{ac}Vc (*homoiotel.*) siue] per *add.* PCVc FLLu 3 q.vi.] q.vii. APr 4 homicdicium (*sic*) Pr, homicidium PVc FLLu Litteris Vc : Litteras APr PC FLLu 4-5 Dixit–q.i. *om.* FLLu (*homoiotel.*) 6 xcviii. *scripsi* : xcviiii. A PC FLLu, xcix. Pr Vc Transmarini PC FLLu 7 episcopi unius *tr.* FLLu

17.1 3 in *om.* P^{ac} F^{ac}LLu jo. *om.* Pr PC^{ac} FLLu 4 miliarium *scripsi* : miliare *codd.* jo. *om.* Pr PCVc FLLu

---

16.1 [1] C.2 q.6 p.c.41 § 12 [2] 2 Comp. 2.15.2 (X 2.23.12) [3] C.32 q.1 c.2 [4] C.27 q.1 c.4 [5] Cod. 3.32.19 [6] D.98 c.2 [7] D.71 c.7 [8] Cod. 1.3(6).22 [9] 3 Comp. 5.16.2 (X 5.33.12)

2 [1] C.19 q.2 c.2 [2] C.16 q.1 c.41 [3] C.6 q.3 c.1 [4] C.7 q.1 c.38 [5] D.42 c.2

17.1 [1] Cod. 1.50(51).1 [2] 3 Comp. 1.19.3 (X 1.30.5) [3] Dig. 1.12.1

tum: Nota: quod factum est per surrepticias litteras ipso iure non ualet, et retractatur absente altera parte, ut infra de sent. et re iud. Cum olim.[4] De hoc dixi supra de rescript. Constitutus, lib. eodem.[5] jo.

18. DE OFFICIO IVDICIS DELEGATI

1. CVM CAVSA *illis duobus*: Hic non determinatur questio illa an ad duorum citationem teneatur aliquis uenire, nec etiam determinatur supra eodem, Prudentiam, lib. ii.[1] Quod non teneatur uenire, uidetur supra eodem, Causam et c. Quamuis, lib. i.[2] et infra de in integ. rest. c.i.[3] et supra de eo qui mit. in pos. Cum sicut, lib. ii.[4] et ii. q.vi. § Diffinitiua, uersu, 'Item si plures',[5] ff. de arbit. Si in tres.[6] Item quia citatio talis non est canonica, unde non tenetur uenire ad eam, ut v. q.ii. Quia,[7] et plura argumenta de hoc notaui iii. q.ii. Si episcopus.[8] Item quia in electione contemptus unius cassat id quod agitur ab aliis, ut supra de elect. Quod sicut.[9] Item etsi citatus ueniret, certum est quod non teneatur stare iuri coram duobus ut hic patet. Cum ergo certum sit quod non teneatur stare coram duobus, non tenetur ad eorum uenire citationem, ut supra de appell. Si duobus, lib. i.[10] et arg. ff. de pecul. Eo tempore.[11] Nec uidetur esse in mora qui se potest tueri exceptione, ff. si certum pet. Lecta,[12] ff. de usur. Sciendum,[13] extra.iii. ut lite non con. Quoniam,[14] ff. de iud. Non uidetur,[15] ff. iudicatum solui, Vir bonus.[16] Econtra uidetur quod teneatur uenire, nam quilibet istorum est iudex in solidum, ut xxiiii. q.i. Loquitur,[17] supra de iure patron. c.i.[18] ff. de seruit. Vie,[19] C. de relat. Autem prohibet.[20] Item quia unus consul potest procedere absente altero, ff. de offic. consul. l.i.[21] similiter unus tutor prestat auctoritatem absentibus aliis, ut C. de

---

5 surecticias P, supreptiuas Vc, subrepticias AbMd, resurrepticias Lu, surrepcias L 7 jo. *om.* Pr PCVc FLLu

18.1 7 teneretur CVc 8 Si episcopus *scripsi* : Si quis *codd.* 10 tenetur PC FLLu, teneretur Vc 12 uenire ad eorum *tr.* Pr PCVcAbMd FLLu 17 quilibet] quibus LLu 18 Vie CVcAbMd : Die A^{ac}Pr, Vi P F^{ac}L^{ac}Lu

---

[4] 3 Comp. 2.18.2 (X 2.27.12) [5] 3 Comp. 1.2.9 (X 1.3.19)

18.1 [1] 2 Comp. 1.12.3 (X 1.29.21) [2] 1 Comp. 1.21.21 (X 1.29.16) et c.7 (X 1.29.6) [3] 3 Comp. 1.24.1 (X 1.41.2) [4] 2 Comp. 2.8.2 (X 2.15.2) [5] C.2 q.6 p.c.41 § 7 [6] Dig. 4.8.17(20).7 [7] C.5 q.2 c.4 [8] C.3 q.2 c.8 [9] 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) [10] 1 Comp. 2.20.7 (X 2.28.7) [11] Dig. 15.1.50(51) [12] Dig. 12.1.40 [13] Dig. 22.1.21 [14] 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) [15] Dig. 5.1.3 [16] Dig. 46.7.18 [17] C.24 q.1 c.18 [18] 1 Comp. 3.33.1 (X 3.38.1) [19] Dig. 8.1.17 [20] Cod. 7.61.? [21] Dig. 1.10.1

auctor. prest. l.ult.[22] Item unus magister nauis absentibus aliis, ff. de exercit. l.i. § Si plures,[23] et est ad hoc argumentum bonum, ff. de fideicom. lib. Si legatario § i.[24] Item quia absens intelligitur uelle ex quo utiliter fit, ut ff. de curat. fur. Consilio § ult.[25] ff. de ritu nup. Si filius.[26] Ad hoc dico quod in iudicibus ordinariis uno absente reliqui licite procedunt per iura que induxi; in delegatis autem uel in arbitris secus. Vnde dico quod uno absente reliqui nullam interlocutoriam ferre possunt, nec teneret eorum excommunicatio si excommunicant absentem. Licet enim quilibet uideatur habere iurisdictionem in solidum, ut supra dixi, tamen reuera quilibet est coniudex, sicut plures furantur trabem ita quod nullus, ff. ad leg. Aquil. Ita uulneratus, in fine.[27] Vel etiam potest dici quod quilibet sit iudex, set aliam reuera iurisdictionem habet unus quam alter, ut ff. quemadmodum seruit. amit. Aquam[28] et infra eodem, Super questionum;[29] set illa est ligata, nec eam possunt exercere, simile supra de rescript. Pastoralis, in fine.[30] Dicunt tamen quidam quod duo possunt procedere in hiis que non capiunt dilationem, arg. ff. de ammin. tut. Tutor qui repertorium.[31] Tutius tamen est quod ueniat citatus ad citationem duorum, quia potest esse quod habeant mandatum a tertio. Set quid dices si duo iudices citant tertium coniudicem, et ille non uenit nec causam absentie proponit, numquid in hoc casu possunt duo procedere? Arg. quod sic lxv. Si forte,[32] ad instar electi, supra de elect. Quod sicut, lib. eodem.[33] Econtra uidetur quod non possunt quia constare debet de necessitate uel impotentia tertii, ut supra eodem, Prudentiam, lib. ii.[34] Item potest esse quod absens habeat iustam causam absentie. Quid enim si postea reuersus doceat se ex probabili causa abfuisse, nonne enim cassabitur quod factum est ad instar rei absentis, ut infra de sent. et re iud. Cum Bertoldus?[35] Item qualiter possunt duo iudices citare tertium, cum parem habeat iurisdictionem cum eis, nec par in parem habeat imperium, supra de elect. Innotuit?[36] Si enim teneretur ad eorum citationem uenire,

24 § ult. *scripsi cum* A^{pc} : iul. *codd.* 26 in^{2}] etiam Pr PCVc, *om.* FL^{ac}Lu 27-28 teneret] tenet A^{pc} FLLu 28 excommunicauit FL^{ac}Lu 30 coniudex] iudex FL^{ac}Lu 34 legata P F^{ac}Lu 39 coniudicem] iudicem C^{ac}Vc 41 lxv.] xlv. di. Vc L, lxi. di. F^{ac}Lu 48 parem^{1}–nec *om.* Pr, parem^{1}–par in *om.* Md (*homoiotel.*) 49 teneretur A^{pc} PC FL : tenentur A^{ac}Pr, tenetur Vc Lu

[22] Cod. 5.59.5 [23] Dig. 14.1.1.13 [24] Dig. 40.5.22.1 [25] Dig. 27.10.7.3 [26] Dig. 23.2.11 [27] Dig. 9.2.51(52) [28] Dig. 8.6.16 [29] 3 Comp. 1.18.6 (X 1.29.27) [30] 3 Comp. 1.2.3 (X 1.3.14) [31] Dig. 26.7.7(8) [32] D.65 c.9 [33] 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) [34] 2 Comp. 1.12.3 (X 1.29.21) [35] 3 Comp. 2.18.8 (X 2.27.18) [36] 3 Comp. 1.6.5 (X 1.6.20)

ergo si non ueniret, possent eum excommunicare, quod esset absurdum quod unus coniudex excommunicaret suum coniudicem. Ad hoc dico quod citare non possunt eum, set ammonere possunt ut ueniat; et si non uenerit ad trinam ammonitionem, possunt procedere. Presumitur enim nolle uenire, ut iii. q.viiii. Decernimus,[37] ff. de re iud. Contumacia,[38] unde statim iurisdictio remanet apud alios, ut supra eodem, Prudentiam, lib. ii.[39] infra eodem, capitulo proximo. Nec obstat si uult dicere se tunc non potuisse uenire, quia tunc alii potuisset delegasse quantum ad illum diem, ut infra eodem, Pastoralis.[40] Nec est hoc inconueniens quod unus delegatus supplet desidiam alterius, ut supra eodem, Prudentiam § Sexta,[41] nam et ordinarius supplet desidiam delegati, ut supra de offic. ord. Significauit, lib. ii.[42] Item talis iudex facit litem suam, ut xxiii. q.ii. Dominus.[43] jo. *nuntium suum*: Ergo non refert siue per se siue per nuntium iter arripuit, supra de appell. Meminimus.[44] infra de appell. Ad hec, lib. ii.[45] Set contra: aut nuntius presensit litteras uenisse, et tunc non ualeant secunde, ut in illa decretali, Ad hec[46] et de appell. Suggestum, lib. i.[47] Aut nesciuit et sic non faciet mentionem de primis, et sic iterum secunde non ualebunt; set certe potest esse quod forte in curia percipiet, et sic faciet mentionem priorum. Hodie tamen nec missio nuntii excusat, nec etiam impetratio secundi rescripti uel prioris. Hodie enim potior est condicio occupantis, ut in constitutione illa, Vt debitus.[48] *spoliatum*: ab illis duobus. *cum fructibus*: supra de rest. spol. Grauis, lib. ii.[49]

2. CVM SVPER: R. uolebat probare causas recusationis coram abbate. Vna causa qua R. recusauit episcopum fuit quia causam habuit cum mo-

50 eum *om.* FL^{ac}Lu 51 coniudex Pr PCVcMd FLLu : iudex A^{ac} Ab 53 uenerit] ueniat LLu enim *om.* P FL^{ac}Lu 55 iurisdictio] non *add.* P FL^{ac}Lu 56 uult] uelit Pr PC FLLu, uelis Vc, uoluit Ab 60 de offic. ord. (deleg. Pr Ab) *scripsi cum cett. codd.* : *om.* A 60-61 Significauit] Designauit P F^{ac}L^{ac}Lu 61 lib. ii.] lib. i. A^{ac} Ab Lu, *om.* Vc q.iii. C^{ac}Vc FL^{ac}Lu 62 jo. *om.* Pr PCVc FL 64 presensit A^{pc}Pr PC : presenssit A^{ac}, precessit Vc^{pc}, presens sit Md, persensit Ab, presentit FL^{ac}Lu ualent PMd FLLu 66-68 de primis–mentionem *om.* FLLu (*homoiotel.*) 67 in A^{pc} PCVc : *om.* A^{ac}Pr facient C, faciant Vc 70 debitus] honor *add.* FLLu

2 2 qua] quia P F^{pc}LLu, quare Pr Ab

[37] C.3 q.9 c.10 [38] Dig. 42.1.53 [39] 2 Comp. 1.12.3 (X 1.29.21) [40] 3 Comp. 1.18.7 (X 1.29.28) [41] 2 Comp. 1.12.3 (X 1.29.21) [42] 2 Comp. 1.14.2 (X 1.31.6) [43] C.23 q.2 c.2 [44] 1 Comp. 2.20.9 (X 2.28.9) [45] 2 Comp. 2.19.2 (X 2.28.30) [46] 2 Comp. 2.19.2 (X 2.28.30) [47] 1 Comp. 2.20.20 (X 2.28.15) [48] 4 conc. Lat. c.35 (4 Comp. 2.12.3 [X 2.28.59]) [49] 2 Comp. 2.7.5 (X 2.13.11)

nasterio, et quia reuersum a Roma noluit recipere in osculo, set dixit cum posset ei nocere quod uellet. Set abbate recusante has causas fuit appellatum; sic est in registro. *iuxta formam*: quia fuit sic scriptum, 'si ambo nequiueritis uel nolueritis interesse, alter exequatur'. *quia tamen*: immo siue interlocutus fuisset cum episcopo siue non, tamen non potuisset solus processisse, cum appellatum fuit. Ideo sic expone 'quia tamen' etc., idest quia appellatum fuit, non potuit procedere. Item supple si non fuisset appellatum, uel etiam si fuisset appellatum et non ualuisset appellatio, tamen non potuisset procedere ex illa causa quod noluit sine altero procedere; aliter nichil hic diceretur. *per consequentiam*: Argumentum qui unum dicit, plura dicit, infra de dolo et con. c.ii.[1] ff. de arbit. Celsus,[2] xi. q.iii. Existimant et c. sequenti[3] et ff. quod metus causa l.i.[4] *noluerit*: Nota: ubi posse et uelle contraria sunt nec ualet illud quod ualere potest quia illud non uult, nec illud ualet quod uult quia illud non potest ualere, sic supra de trans. episc. c.ii. in fine,[5] sic ff. de milit. testa. l.iii.[6] ff. de rebus dubiis, In ambiguo.[7] Arg. contra infra de prebend. Inter et c. Dilectus.[8] Potius enim interpretanda est res ut ualeat quam ut pereat, infra de uerb. sig. Abbate.[9] Item contra xii. q.ii. Si quos,[10] ff. de contrahen. empt. Qui tabernas[11] et ff. de lib. causa leg. l.i. et l. Non solum § i.[12] instit. de adopt. § ult.[13] Contrarium huic potest signari, supra de elect. Cum Wintoniensis,[14] ubi illi qui non amiserunt ius eligendi, licite admiserunt illos qui amiserant, set ibi solui. Item contra ff. quod cum falso tut. l.i. § i.[15] ubi dicitur quod licet tutor uerus auctoritatem prestitit cum falso tutore, tamen tenet quod factum est. Set illud ideo est quia licet plures sint tutores, tamen solus potest amministrare, ut

---

5 sic fuit *tr.* Pr PCVcAbMd FH si] set HL^{ac} 8-10 appellatum–fuisset^{2} *om.* H^{ac} (*homoiotel.*) 9 idest] et Vc FL^{ac}, *om.* Pr 10 uel–appellatum^{2}] ut etiam appellatum Ab, *om.* P^{ac}C^{ac}VcMd 12 hic nichil *tr.* Pr H 16 non uult] quod ualere non uult P F^{pc} non] potest *add.* H^{ac}L, potest quod *add.* F 18 ambiguo] ff. de hered. instit. Quotiens *add.* A^{2} (Dig. 28.5.9) 19 enim *om.* FHL^{ac} ualet PMd, uale C^{ac} 20 ut *om.* AbMd HL 21 l.i.] § i. *add.* A^{2} 22 signari Pr PCAbMd HL : assignare A, assignari Vc F 23 amiserant CVcMd FHL 23-24 amiserunt–qui *om.* P (*homoiotel.*) 24 licite–amiserant *om.* F^{ac}HL^{ac} solui] soluitur FHL Item *om.* FHL 27 sunt P F

---

2 [1] 3 Comp. 2.7.2 (X 2.14.6) [2] Dig. 4.8.23(28) [3] C.11 q.3 c.84 et c.85 [4] Dig. 4.2.1 [5] 3 Comp. 1.5.2 (X 1.7.2) [6] Dig. 29.1.3 [7] Dig. 34.5.3 [8] 3 Comp. 3.5.3 et 6 (X 3.5.17 et 19) [9] 3 Comp. 5.23.10 (X 5.40.25) [10] C.12 q.2 c.57 [11] Dig. 18.1.32 [12] Dig. 40.12.1.1 et 22.1 [13] Inst. 1.11.12 [14] 3 Comp. 1.6.10 (X 1.6.25) [15] Dig. 27.6.1.1

C. de auct. prest. l.ult.[16] Simile bonum huic est, ff. de arbit. Parui, in fine[17] et infra de sent. et re iud. Ad probandum, lib. iiii.[18]

3. CONSVLVIT *nisi gratiam*: Ecce quanta potestas datur iudici circa iudicia ut possit parcere contumaci in preiudicium alterius, et C. quomodo et quando iud. l.i.[1] et ff. de arbit. Diem § Si quis litigatorum.[2] Non enim quicquid potestati iudicis permittitur necessitati iuris subicitur, ff. de iud. Non quidquid,[3] et est hoc contra id, iii. q.viiii. c.ult.[4] Item licet iudex possit absenti parcere in sententia ferenda, non tamen potest ei parcere in sumptibus, alioquin ipse de suo resarciet eos, ut C. de iud. Sancimus.[5] Set uidetur quod iudex de iure mero teneatur expectare usque in sequentem diem, ut ff. de uerb. ob. Qui ante,[6] uel quod saltim suprema hora possit iudicare, ut ii. q.vi. § Biduum,[7] et quia iudex uespere, mane, et meridie potest iudicare, in authen. de iudic. § Sedebunt, coll. vi.[8] Set illa iura hic corriguntur, et concordat huic decretali ius antiquum, ff. de orig. iur. l.ii. § Et quia,[9] ubi dicitur quod incongruum est quod iudices uespere presideant. *exequi poteris*: immo tenetur tunc exequi, ne exciret iurisdictio. *in tenebris*: simile xviii. q.ii. Perniciosam.[10] Vnde presumitur contra illum qui occulte confert beneficia, ut infra ut eccles. benefic. Vt nostrum,[11] supra xviiii. di. Anastasius[12] ff. de ritu nup. Palam,[13] ff. de ammin. tut. Non existimo.[14] Et tenebre apte sunt ad fabricandum falsum, ut ff. de uentre inspic. l.i. § Si mulier.[15] Tamen transactio potest fieri de nocte, ut C. de transact. Non minorem,[16] et testamentum, ut ff. qui testa. Ad testium § penult.[17] *sanxit*: simile ii. q.vi. Si quis appellat.[18] ff. de excus. tut. Non tantum, in principio.[19] *peremptorii*: infra de in integ. rest. Cum ex, in fine,[20] supra de appell. Reprehensibilis, lib. i.[21] supra de dolo et con. Dilecti, lib. i.[22]

---

3 5 hoc est *tr.* Vc FHL 7 resarciret P FHL 10 q.vi. CVc : q.vii. APr PAb^{ac}Md F^{ac}H^{ac}L^{ac} uespere] et *add.* Pr L 13 ubi] ibi FH iudices *om.* FHL^{ac} 17 supra] sic *praem.* Pr PC HL, sic F 19 Si *scripsi* : *om. codd.* Tamen potest transactio *tr.* FL, Potest tamen transactio *tr.* H 20 et *om.* FHL 21 qui] de *codd.* 21-22 *gl. s.v.* 'peremptorii' PCVc FHL 22 ff.] arg. *praem.* Pr PCVc FHL 22-24 infra–lib. i. *gl. praecedenti iungunt* PCVc FHL 24 et con. *om.* PCVc FHL

---

[16] Cod. 5.59.5 [17] Dig. 4.8.7 [18] 4 Comp. 2.11.1 (X 2.27.24)

3 [1] Cod. 7.43.1 [2] Dig. 4.8.27(32).4 [3] Dig. 5.1.40 [4] C.3 q.9 c.21 [5] Cod. 3.1.15(13) [6] Dig. 45.1.13 [7] C.2 q.6 c.29 [8] Auth. 6.10 (Nov. 82).3 [9] Dig. 1.2.2.31 [10] C.18 q.2 c.25 [11] 3 Comp. 3.10.1 (X 3.12.1 et 2.28.56) [12] D.19 c.9 [13] Dig. 23.2.43 [14] Dig. 26.7.54(55) [15] Dig. 25.4.1.10 [16] Cod. 2.4.20 [17] Dig. 28.1.22.6 [18] C.2 q.6 c.41 [19] Dig. 27.1.17(20) [20] 3 Comp. 1.24.4 (X 1.41.5) [21] 1 Comp. 2.20.42 (X 2.28.26) [22] 1 Comp. 2.10.3 (X 2.8.1)

4. INSINVANTE *postmodum licet*: Sic patet quod exceptio dilatoria potest preponi etiam post litem contestatam, si de nouo incipiat competere, sic ff. de arbit. Non distinguemus § Cum quidam.[1] *suum familiarem*: Familiaritas repellit iudicem, sicut et testem, ut supra de testi. In litteris tuis,[2] nam familiaritatis affectio ueritatem impedire solet, ut iii. q.v. Accusatores.[3] Immo tota familia declinat iurisdictionem propter dominum, ut C. si quacumque predit. potest. l. una.[4] Modica tamen familiaritas non nocet, ut ff. de uerb. sign. Late[5] et est simile infra de appell. Ex insinuatione,[6] infra ut lite non con. Accedens,[7] supra de rescript. Ad hec, lib. ii.[8] ff. de procurat. Aut affinitate.[9] Hoc tamen aduertas quod minor causa repellit iudicem quam testem, quia quelibet consanguinitas repellit iudicem, ut supra de appell. Postremo.[10] Set non testem, quia frater testatur pro fratre, et est ideo hoc quia facilius habentur mille iudices quam unus testis. De hoc plenius dixi, infra ut lite non contest. Accedens.[11] *non ualebant*: forte quia non fuit ibi hec clausula, 'quod si non omnes', etc. *consenserit*: pars aduersa; nam ipse R. cogitur litigare coram eis in quos semel consensit, ut infra eodem, Super[12] et iiii. q.iii. Si quis testibus.[13] Videtur tamen quod R. posset eos recusare propter nouam causam, sicut eius aduersarius, nam absurdum est iudicium esse in unius persona et non in alterius, ut ff. de arbit. Si cum dies § Si arbiter, in fine[14] et arg. ff. quod quisque iur. l.i.[15] *priorum iudicum*: Qui enim iudicem suum dimisit, ad eum cogetur redire, supra de appell. Vel ex malitia, in fine,[16] supra de appell. Cum in ecclesia, lib. ii.[17] et in authen. de mand. prin. § Cito autem.[18]

5. QVERENTI *functus officio*: ut supra eodem, In litteris, lib. i.[1] supra de iud. At si, in fine,[2] ff. de re iud. Iudex.[3] *pareatur*: cum effectu, ut supra eodem, Significasti, lib. i.[4] et supra de cleric. non resid. Relatum.[5] jo.

---

4 1-3 *gl. s.v.* 'postmodum est' Pr PVc FL 6 iurisdictione FHL 8 Late] § i. *add.* A^2 11 quam] priusquam $FHP^{pc}L^{ac}$ 11-12 quam–iudicem *om.* H^{ac} 11 quelibet *om.* $HP^{pc}L$ 16 non *om.* Vc^{ac} F 18 Videretur PMd FH R. *om.* $C^{ac}VcMd$ 24 autem] jo. *add.* C^{pc} H

5 3 Relatum] lib. i. *add.* A^{pc} C^{pc} jo. *om.* Pr $C^{ac}Vc$ FHL

---

4 [1] Dig. 4.8.32(37).14 [2] 2 Comp. 2.12.5 (X 2.20.24) [3] C.3 q.5 c.2 [4] Cod. 5.7.1 [5] Dig. 50.16.223.1 [6] 3 Comp. 2.19.8 (X 2.28.50) [7] 3 Comp. 2.3.4 (X 2.6.4) [8] 2 Comp. 1.2.4 (X 1.3.10) [9] Dig. 3.3.22 [10] 1 Comp. 2.20.45 (X 2.28.36) [11] 3 Comp. 2.3.4 (X 2.6.4) [12] 3 Comp. 1.18.6 (X 1.29.27) [13] C.4 q.3 p.c.3 § 42 [14] Dig. 4.8.21(26).10 [15] Dig. 2.2.1 [16] 1 Comp. 2.20.47 (X–) [17] 2 Comp. 2.19.11 (X 2.28.38) [18] Auth. 3.4(Nov. 17).3 med.

5 [1] 1 Comp. 1.21.14 (X 1.29.9) [2] 1 Comp. 2.1.6 (X 2.1.4) [3] Dig. 42.1.55 [4] 1 Comp. 1.21.9 (X 1.29.7) [5] 1 Comp. 3.4.4 (X 3.4.4)

quadrimestre tempus: In actione personali datur quadrimestre tempus, ut C. de usur. rei iud. l.ii. et iii.[6] Set in realibus actionibus statim post x. dies mandatur sententia executioni, ut instit. de iud. offic. § i.[7] et ii. q.i. Sicut;[8] similiter in crimine statim mandatur sententia executioni, nisi in casibus qui notantur xi. q.iii. Cum apud.[9] Non obstat supra de sent. et re iud. Quod ad consultationem,[10] quia ibi sponte recepit talem terminum. *integrum annum*: Set quare non potest exequi iurisdictionem post annum, cum iudex semper teneatur tueri sententiam suam, ut infra de sent. et re iud. Cum Bertoldus, in fine,[11] ff. ne uis fiat ei qui in pos. mit. l.i.?[12] Nam iudex etiam quantum ad futurum prospiciet partibus, ut ff. si seruit. uind. Egi et l. Harum.[13] Set istud intelligas in odium contumacis, qui tanto tempore distulit petere absolutionem, ut xi. q.iii. Rursus.[14] Item non loquitur hic nisi de eo qui non paret diffinitiue sententie. Vnde secus uidetur si excommunicatur pro interlocutoria, quia tamen potest uti iurisdictione, etiam post annum, ut supra de dolo Prout.[15] Nam sicut littere principis sunt perpetue, sic et iurisdictio, ut C. de diuer. rescript. Falso.[16] Finis tamen huius decretalis uidetur dicere quod contumax post annum non auditur de proprietate coram illis iudicibus, sicut non auditur super absolutione coram eis. Set pone quod statim post sententiam uictus inquietat uictorem, numquid prior delegatus debet cognoscere? Videtur per hanc decretalem quod sic, quia non uidetur possessionem adeptus qui eam statim amisit, ff. de hered. uel act. uend. l.ii. § Peruenisse,[17] ff. de acquir. pos. Non uidetur.[18] Econtra uidetur quod hoc ad officium ordinarii pertineat, supra de appell. Cum teneamur, lib. i.[19] Item quia hec noua iniuria est, unde opus est noua interpellatione, ff. de except. rei iud. Si mater § ii.[20] Ad hoc potest dici quod licet noua iniuria sit, tamen

---

5 actionibus VcAb : ac APr PCMd FHL 8 Non] Nec Pr F 9 recipit Pr P FHL terminum] tantum P F^{ac}HL 13 etiam] in FHL quantum] assumitur *add.* FHL^{ac} prospicit P FHL^{ac}, prospiciat Vc^{ac} 16 paret CAbMd FHL : parit A^{ac}Pr, patet $P^{ac}VcFc$ 19 Falsa Pr PCVcAbMd $F^{ac}HL^{ac}$ 21 de] super FHL de proprietate–auditur APr CAbMdM FHL N : *om.* $P^{ac}VcFcLr$ (*homoiotel.*) iudicibus *om.* FHL super *om.* FHL^{ac} 22 absolutione] solutione VcFc FHL statim *post* sententiam *tr.* FHL 24 non] nec Vc FH 25 act.] hac. A^{ac} FHL 27 Item *om.* Pr Vc 28 except. *scripsi* : execut. *codd.* 29 sit iniuria *tr.* Pr PCVc FHL

---

6 [6] Cod. 7.54.2 et 3 [7] Inst. 4.17.1 [8] C.2 q.1 c.3 [9] C.11 q.3 c.69 [10] 3 Comp. 2.18.5 (X 2.27.15) [11] 3 Comp. 2.18.8 (X 2.27.18) [12] Dig. 43.4.1 [13] Dig. 8.5.12 et 7 [14] C.11 q.3 c.36 [15] 1 Comp. 2.10.4 (X 2.14.4) [16] Cod. 1.23(26).2 [17] Dig. 18.4.2.3 [18] Dig. 41.2.22 [19] 1 Comp. 2.20.23 (X 2.28.17) [20] Dig. 44.2.11.2

est sequela precedentis, unde ad ipsum spectat, ut ff. de instit. act. Cuicumque § penult.[21] Alias illusoria essent iudicum edicta, ff. ne quid in loco pub. l.ult.[22] Vel dic quod ad iudicem delegatum spectant omnia que accidunt ante diffinitiuam sententiam, set que post diffinitiuam sententiam accidunt, spectant ad ordinarium, quia non agitur tunc ex pristina causa set ex noua. *ante litis contestationem*: supra de dolo c.ult.[23] C. de prescript. xxx. an. Si quis.[24]

6. SVPER QVESTIONVM *constitutionem nostram*: que incipit, Licet,[1] cuius tenorem hic ponit. *consultationi*: que est supra eodem, Cum te consulente, lib. ii.[2] *iudex quicumque*: Ergo si ordinarius delegat partem, ab eo cui delegatur non licet appellari, quod uerum est quando de consensu partium hoc fit. jo. *quam executorem*: Executor proprie dicitur qui rem iudicatam ducit ad effectum, ut C. de exec. rei iud. Si ut.[3] Hic autem inproprie dicitur executor qui cognoscit de aliqua exceptione. *certum articulum*: hoc intellige de medio. *litis exordium*: Exordium potest appellari ipsa libelli oblatio, ut iii. q.iii. Offeratur,[4] uel litis exordium potest appellari citatio facta a partibus, ut supra de offic. del. Gratum, lib. i.[5] uel potest appellari ipsa litis contestatio, ut C. de iur. calump. l.ii.[6] Secundum hoc, hic sumitur ut patet per illud uerbum, 'contestari'. Secundum hoc, finem cause uocat diffinitiuam sententiam, ut ii. q.i. Statutis.[7] jo. *contestari*: Istud optinet secundum leges ut iudex apud se faciat litem contestari, et ut ipsemet ferat diffinitiuam sententiam. Media autem potest committere consiliariis suis; semel etiam audiet negotium in medio, ut in authen.

---

30 est *om.* HL^{ac} 32 iudicem *om.* Ab delegatum Ab N *et Gl. ord. X ad loc.* : delegantem A^{ac}Pr PVcFcMdM FHL^{ac}G^{ac}S, delittigantem C, litigantem Lr 35 noua] jo. *add.* A^{2} 35-36 supra–Si quis *om.* C^{pc} F

6 2 consulente] consulte A^{ac}Pr H 3 partem *om.* FL^{ac} 4 appellare Vc FHL 5 hoc] hic P HL jo. *om.* Pr PCVc FHL proprie dicitur] dicitur ille proprie FHL 8-9 Exordium–litis *om.* FHL^{ac} (*homoiotel.*) 10-11 citatio–appellari *om.* Vc (*homoiotel.*) 10 a *om.* Pr PCAbMd FHL Gratum] c.i. F^{ac}HL^{ac} (1 Comp. 1.21.1 [X–]) 13 Statutis *scripsi cum* A^{pc} : Institutis A^{ac}Pr CVcMd, Institutus PAb FHL^{ac} 14 se] sese FHL 16 in medio *om.* CVcMd FHL

---

[21] Dig. 14.3.5.17 [22] Dig. 43.8.7 [23] 1 Comp. 2.10.4 (X 2.14.4) [24] Cod. 7.39.8

6 [1] Collectio Gilberti 1.13.3, Po. 1280. Tancred ad loc. v. *nostram*, Vat. lat. 1377, fol. 177v: 'Illam constitutionem domini Innocentii de qua ipse facit mentionem non habemus hodie, set habuimus eam in compilatione Gilberti, eodem titulo, Licet is cui'. [2] 2 Comp. 1.12.1 (X 1.29.18) [3] Cod. 7.53.6 [4] C.3 q.3 p.c.4 § 5 [5] 1 Comp. 1.21.23 (X 1.29.20) [6] Cod. 2.58(59).2 [7] C.2 q.1 c.8

coll. v. ut defunct. seu funera § Illud[8] et in authen. de exhib. reis § Si uero, coll. v.[9] Secus est secundum canones, ut statim sequitur. Item secundum leges iudex tantum suis consiliariis debet committere causam, ut in authen. coll. vi. de iud. § Si quis autem;[10] secundum canones autem potest cuicumque uult, ut infra eodem, Pastoralis.[11] jo. *et principium*: nisi causa ardua sit, ut supra eodem, Si pro debilitate,[12] uel nisi interueniat dolus aduersarii, ut infra eodem, Pastoralis § Quia uero,[13] uel nisi sit iudex appellationis qui nichil potest delegare, ut C. de iud. authen. Ad hec;[14] nisi uelis dicere aliud esse secundum canones. Item nisi sit causa criminalis que non delegatur, ut ix. q.iii. Saluo, ubi dicit 'in conspectu omnium',[15] licet a principe possit delegari, ut xxiii. q.iiii. Illud[16] et ff. de testi. l.iii. § Idem diuus.[17] *in iudicio*: subdelegati. jo. *totam causam*: Non tamen iudicis dandi licentiam potest committere, licet illud sit de iurisdictione, ut ff. de iurisdict. om. iud. l.iii. in fine,[18] et hoc ideo quia illam non habet ex commissione set ex lege, ut C. de iud. A iudice,[19] infra eodem Pastoralis § i.[20] Vnde in alium eam transferre nequit. jo. *recipiatur assensu*: Qui enim consentit in aliquem iudicem, non potest eum recusare, ut supra eodem, Insinuante,[21] iii. q.iii. Offeratur.[22] Appellare tamen possum ab eo quem elegi, ut ff. de appell. Ex consensu,[23] licet sit arg. contra, infra de sent. et re iud. Causam,[24] ii. q.vi. A iudicibus.[25] jo. *transfert totam*: Qualiter istud stare potest? Nonne licet iudex totam causam deleget alicui, nichilominus ipse iurisdictionem retinet, licet alter habeat exercitium cause, et ille subdelegatus nomine istius iudicat, ut ff. de offic. eius cui man. iur. l.i. § ult.[26] et ff. de iur. om. iud. More et l. Et quia,[27]

---

19 iudex *om.* CVcMd consiliariis suis *tr.* FHL 20 autem^{2} *om.* Pr PCVc FHL 21 cuicumque] quicumque FHL, quandocumque Pr jo. *om.* Pr PC^{ac}VcMd FL 22 debilitate] de libertate P F^{ac}L 23 uel *om.* FHL^{ac} 24 qui] quia Pr VcAb HL^{ac}, *om.* F 26 ut] arg. PVcMd FHL 28 subdelegati jo.] a subdelegato F, subdelegato H, subdelegata Md, *om.* CVc jo. *om.* Pr PAbMd HL 28-32 Non–nequit jo. *om.* C 29 iudices P FHL^{ac} 30 non *om.* P^{ac} FL^{ac} 32 jo. *om.* PVc FHL 33 consensit FH 35 eligi CVc^{pc}, eligit Vc^{ac} sit] simile F^{ac}L, esset simile H 36 jo. *om.* Pr PCVcMd^{ac} FL 37 istud] illud PCAbMd FL 40 Et^{3} *om.* PVc^{ac} F^{ac}HL

---

[8] Auth. 5.15 (Nov. 60).2 [9] Auth. 5.8 (Nov. 53).4 [10] Auth. 6.11 (Nov. 82).8 [11] 3 Comp. 1.18.7 (X 1.19.28) [12] 1 Comp. 1.21.4 (X 1.29.3) [13] 3 Comp. 1.18.7 (X 1.29.28) [14] post Cod. 3.1.5 (ex Nov. 60.2) [15] C.9 q.3 c.4 [16] C.23 q.4 c.46 [17] Dig. 22.5.3.3 [18] Dig. 2.1.3 [19] Cod. 3.1.5 [20] 3 Comp. 1.18.7 (X 1.29.28) [21] 3 Comp. 1.18.4 (X 1.29.25) [22] C.3 q.3 p.c.4 § 5 [23] Dig. 49.1.23 [24] 3 Comp. 2.18.4 (X 2.27.14) [25] C.2 q.6 c.33 [26] Dig. 1.21.1.1 [27] Dig. 2.1.5 et 6

et reuocare potest iurisdictionem cum uoluerit, ut ff. de iud. Iudicium?[28] Licet enim dicatur eam transferre, tamen retinet eam, ut ff. de damp. infec. l.i.[29] Cum enim a lege habeat iudicis dandi licentiam, ut infra eodem, Pastoralis § i.[30] saltim hoc sibi retinet de iurisdictione; illud enim non transfertur, quia si illud transferetur, ergo subdelegatus posset alium delegare, et ille iterum alium. Item qualiter potest abdicare a se iurisdictionem sine licentia eius a quo eam habet, ut supra de testa. Admonet,[31] ut dixi supra de renun. c.i. lib. eodem?[32] Ad hoc dicas quod si ordinarius iudex delegat causam, potest eam reuocare cum uoluerit; secus in delegato, ut ff. de offic. procon. Solent § i.[33] unde delegatus nichil retinet de iurisdictione. Set quid dices si totum committit preter executionem sententie, numquid tunc appellabitur ad ipsum ex quo aliquid sibi reseruauit? Non, quia nichil sibi reseruauit de iurisdictione secundum distinctionem huius decretalis, salua contrarietate aliarum legum, C. qui pro sua iur. l.i.[34] et ff. quis et a quo appell. l.i.[35] et sic potest intelligi, supra de appell. Nos in eminenti,[36] uel dic quod illa corrigitur per istam. jo. *deputauerit auditorem*: Talis potius notionem habet quam iurisdictionem, ut ff. de re iud. Ait pretor § i.[37] *nisi coram eo*: idest delegato; alias potest recusans eligere quem uult iudicem coram quo probet causam recusationis, ut supra de appell. Secundo, lib. secundo.[38] *uices suas*: Simpliciter committens uices suas totum uidetur committere, ut supra de iure patron. Ex litteris, lib. i.[39] infra de donat. Pastoralis,[40] ff. de tutel. l.iii. in fine.[41] Distingui tamen posset an committat causam an iurisdictionem, ut si causam tunc possit ad eum appellari, secus si iurisdictionem. Vtrum autem hodie lo-

44-45 transfertur–illud *om.* C^{ac}Md (*homoiotel.*) 45 transfertur PCVcMd FHL, transferretur Pr 46 a se abdicare *tr.* PCVcMd FHL, abdicare iurisdictionem a se *tr.* Ab 53 sibi *om.* PCMd F de iurisdictione sibi reseruauit *tr.* Ab 54 aliarum] illarum PC^{pc}Md FHL, nullarum Vc^{ac}, illorum C^{ac} 55 intelligi] intelligo Vc, intelligere FHL 56 jo. *om.* PCVc FHL 57-58 *gl. s.v.* 'est auditor' PCVc FH 57-58 Talis–§ i. *om.* L 57 notionem *scripsi cum* A^{pc} F *et Gl. ord. X ad loc.* : nominationem A^{ac}Pr, noctionem P, notitionem C^{ac} H, nomen Ab, notocnem (*sic*) Md 58 delegato *scripsi cum* A^{pc} *et Gl. ord. X ad loc.* : deleganto A^{ac}, delegante Pr VcAbMd FHL, delegate P, diligante C^{ac} 60 lib. secundo *om.* PCVcMd F^{ac}HL 63 ut si causam] si tamen FL^{ac}, causam H, ut *om.* PCVc 64 posset Pr FHL hodie *om.* PCVc FHL

[28] Dig. 5.1.58 [29] Dig. 39.2.1 [30] 3 Comp. 1.18.7 (X 1.29.28) [31] 1 Comp. 3.22.8 (X 1.9.4) [32] 3 Comp. 1.8.1 (X 1.9.8) [33] Dig. 1.16.6.1 [34] Cod. 3.4.1 [35] Dig. 49.3.1 [36] 1 Comp. 2.20.36 (X–) [37] Dig. 42.1.5.1 [38] 2 Comp. 2.20.16 (X 2.28.41) [39] 1 Comp. 3.33.9 (X 3.38.7) [40] 3 Comp. 3.18.4 (X 3.24.7) [41] Dig. 26.1.3

cum habeat hec decretalis, dixi in constitutione, Vt debitus.[42] jo. *alii delegare*: Iudex delegatus non potest alii causam delegare nisi sit delegatus a principe, ut infra capitulo proximo § i. et C. de iud. A iudice;[43] nisi sit delegatus a legato pape, ut infra de sent. et re iud. Cum Bertoldus,[44] uel nisi sit delegatus ad uniuersitatem causarum, ut ff. de iud. Cum pretor § i.[45] uel nisi sit lis coram ipso contestata; tunc uidetur quod ad instar procuratoris, qui lite contestata a se alium procuratorem potest constituere, possit alium delegare, ut C. de procurat. Nulla.[46] Set numquid inuito litigatore potest iudex committere causam? Videtur quod sic, quia hoc a iure habet, ut hic et infra capitulo proximo, et qui iure utitur, nemini facit iniuriam, ut supra de elect. Cum ecclesia.[47] Econtra uidetur quod non possit, quia per hoc preiudicatur alteri, cum non possit appellari. Cum enim hoc sit statutum pro commodo litigantium quod alii possit delegare, non retorquebitur in eorum lesionem, quod satis potest admitti, et est arg. ad hoc, ff. de arbit. Non distinguemus § Quesitum[48] et ff. de uacat. mun. l.ult.[49] Set quid si iudex coniudici committit partem cause, ad quem appellabitur? Hoc casu non uidetur quod appelletur ad coniudicem quia de pari ad parem non appellatur, ii. q.vi. Anteriorum.[50] Item nec ad papam, quia aliquid de iurisdictione sua retinuit. Ad hoc consueuit dici quod potest appellari ad coniudicem: eo ipso quod recepit iurisdictionem a suo compare, cum ad hoc non teneretur quia par in parem non habet imperium, quasi subiecit se illi, ut infra de hiis que fiunt a maiori parte cap. Ex ore[51] et est arg. ad hoc, C. de procurat. Maritus.[52] Set contra hoc obicitur: sit ergo quod deleget partem cause alicui extraneo, ad quem ergo appellabitur, si appellatur a coniudice et ab extraneo? Si ad coniudicem, tunc certum est quod appellatur ad parem. Item secundum hoc sequitur quod unus iudex cognoscit de causa appellationis, et alter,

65 constitutione] Innocentii *add.* PCVc FL jo. *om.* PCVc FL 67-68 principe–delegatus a *om.* Vc (*homoiotel.*) 69 uel *om.* F^{ac}HL^{ac} 70 sit *om.* FHL contestata] sit *add.* F^{ac}HL 72 numquid] numquam FH 73 litigatore] litigare C^{pc}Vc H^{ac} 74 iure] suo *add.* A^{pc} FHL 76 quia–possit *om.* P^{ac}Vc FHL (*homoiotel.*) 77 statutum] cum *add.* FHL^{ac} 78 torquebitur PVc FHL 80 coniudici] cum iudici HL^{ac} 82-84 quia–coniudicem *om.* Pr (*homoiotel.*) 82 parem] patrem PC 88 deleget *scripsi cum cett.* : leget APr Ab 89-90 si appellatur–appellatur *om.* L^{ac} (*homoiotel.*) 89 a coniudice] ad coniudicem FHL^{pc} 89-90 Si ad coniudicem *om.* FL^{pc} 90 parem] partem PC^{ac}

[42] 4 conc. Lat. c.35 (4 Comp. 2.12.3 [X 2.28.59]) [43] Cod. 3.1.5 [44] 3 Comp. 2.18.8 (X 2.27.18) [45] Dig. 5.1.12.1 [46] Cod. 2.12(13).23 [47] 3 Comp. 1.6.16 (X 1.6.31) [48] Dig. 4.8.32(37).16 [49] Dig. 50.5.14 [50] C.2 q.6 c.28 [51] 3 Comp. 3.12.1 (X 3.11.3) [52] Cod. 2.12(13).21

qui non tenetur deferre appellationi, cognoscit de causa principali. Alii dicunt quod appellatur ad eundem et ad suum coniudicem, sicut ab ordine et preside appellatur ad presidem, ut ff. quando appell. sit l.i. § Set si preses;[53] sicut appellatur a metropolitano ad concilium metropolitani, cui interest metropolitanus, ut ii. q.vi. Omnis[54] et xvii. di. Multis.[55] Set hoc non uidetur uerum, tum quia causa non est tractanda coram suspecto iudice a quo est appellatum, et supra de appell. Ad hec,[56] tum quia iudex non debet cognoscere cum eo a quo est appellatum, ut supra eodem, Cum super.[57] Ad hoc potest dici quod semper appellabitur ad papam in casu isto. Secundum hoc transuerte litteram hoc modo: 'licet aliquibus uisum fuerit quod ad delegatum etiam ualet appellatio propter rationem superius assignatam, tamen uidebitur quod ad primum', etc. Set si uis dicere quod appellandum sit ad condelegatum tantum, tunc dic: 'licet aliquibus uisum fuerit ratione illius decretalis, supra de appell. Nos in eminenti,[58] ubi dicitur quod in optione habet ad quem appellet'. Set quid si iudex committit totam causam alicui, et alter committit partem eidem uel alii, ad quem appellabitur? Tunc credo ad papam, C. de appell. Precipimus, in fine.[59] Item sit quod tres sint delegati et unus committit uices suas uni ex hiis, si appellatur ab hiis duobus, et appellationi non sit deferendum ab illo qui potest cognoscere remota appellatione, numquid solus ille cognoscet ut sic appellatio teneat quantum ad unum, et non quantum ad alium? Secundum hoc mirabile erit quod licet appellatum sit ad papam ab eo a quo potuit appellari, quod tamen alter potest cognoscere de causa. Et sic contingit quod aliquis cognoscet de appellatione facta ad papam cui non est commissa causa appellationis, quod potest admitti, ut supra eodem, Cum super,[60] ut uides si papa committat causam duobus,

92 deferre tenetur *tr.* FHL^{ac} 93-94 ad eundem–preside *om.* L^{ac} (*homoiotel.*) 94 preside] a *praem.* FHL^{pc} 96 cui] cum C^{ac} FHL xvii. *scripsi cum* A^{pc} F^{pc}L^{pc} : xviii. A^{ac}Pr PCVc F^{ac}HL^{ac} 97 tum] tunc P, tamen Vc FH 98-99 et supra–appellatum *om.* L^{ac} (*homoiotel.*) 99 debet] potest PVc FHL^{pc} 101 isto] et *add.* PVc FHL 102-103 uisum–primum *om.* VcFc 102 uisum fuerit] ui fu PCMd, ui su FHL delegatum *scripsi* : delegantem APr Vc, del. PCMd FHL, delegante Ab 107 iudex] unus *praem.* Pr PCVcAb FHL eidem] eiusdem P FH 108 uel] et P, *om.* FL^{pc} 109 sunt PC FHL^{ac} commisit Pr PCVc 110 hiis^{2}] illis PC FHL 112 ille *om.* PVc FHL^{ac} 115 contingit PCVcMd FL 117 Cum] Quod Pr CVcAbMd L, Quodcumque H

53 Dig. 49.4.1.4 (§ Set et si preses) 54 C.2 q.6 c.3 55 D.17 c.5 56 1 Comp. 2.20.6 (X 2.28.6) 57 3 Comp. 1.18.2 (X 1.29.23) 58 1 Comp. 2.20.36 (X–) 59 Cod. 7.62.32 60 3 Comp. 1.18.2 (X 1.29.23)

uni remota appellatione, alteri non. In eo casu solus iudex potest cognoscere, licet appelletur. Vel dicatur quod in hiis omnibus preualet appellatio facta ad papam tamquam ad superiorem, ut supra de appell. Si duobus.[61] Item et ea ratione quia eadem causa non debet duplici iure censeri, xii. q.ii. Cognouimus,[62] et quia continentia cause non debet diuidi, ut infra de sequest. Ad hec.[63] jo. *expressum*: Videtur ergo quod ubi clausula illa est apposita, 'quod si non omnes', etc., quod unus possit alii delegare, si non potest interesse. Quid iuris sit de hoc, dicam infra de paroch. Coram.[64] *sibi commissa*: Hic indignius ad se trahit dignum, alibi econtra, C. de pet. hered. Hereditatis,[65] C. de appell. Precipimus § ult.[66] et dixi supra de temp. ord. Litteras, lib. eodem.[67] Item habes quod cum res aliqua transfertur de una persona ad aliam, quod non transit cum eodem priuilegio, sic xii. q.ii. Qui manumittatur,[68] ff. de leg. ii. Cum patronus;[69] sic econuerso ius aliquod inefficax est apud unum, tamen si ille cedat illud ius alii, sit efficax apud illum, sic supra de elect. Suffraganeis, lib. ii.[70] ff. de nouat. Doli,[71] ff. de fideius. Cum hii, in fine,[72] ff. de pecul. Quod debetur.[73] jo.

7. PASTORALIS *a lege*: C. de iud. A iudice.[1] *concessa*: Non uidetur quod iudex possit committere negotium, nisi cum habeat necessariam causam absentie, ut supra eodem, Si pro debilitate, lib. i.[2] supra de rescript. Sciscitatus, lib. ii.[3] supra de offic. del. Prudentiam, lib. ii.[4] C. de pedaneis iud. l.ii.[5] ff. de iud. l.ult.[6] sic supra de testi. In nomine, lib. i.[7] Quod non est uerum: immo cum a iuris beneficio hoc habet, potest com-

119 preualeat Pr PCVc^{pc}AbMd FH 121 eadem] una PCVcMd FHL 123 jo. *om.* PCVc FHL 123-134 Videtur–debetur jo. *om.* C 125 si] set Vc^{ac}, set si FHL 126 indignius A^{pc} PMd L^{pc} : indignus A^{ac}Pr Vc FHL^{ac}, indignum Ab trahit ad se *tr.* Pr PVcAbFcMd FHL dignum] indignum Pr, dignius PVcFcMd L^{pc}, dignis H, dignus L^{ac} econtra] est contra PMd FHL 130 manumittitur *codd.* 131-132 unum–apud *om.* VcFc (*homoiotel.*) 132 sit] fit HL 133 fideius.] pecul. MdLrM 134 jo.] ar. VcFc, *om.* PMd FL

7 3 eodem–debilitate *post* ii.^{1} (*lin. 4*) *iterant* P FL^{ac}Lu debilitate] de libertate PMd

61 1 Comp. 2.20.7 (X 2.28.7) 62 C.12 q.2 c.29 63 3 Comp. 2.9.1 (X 2.17.1) 64 3 Comp. 3.22.1 (X 1.29.34) 65 Cod. 3.31.7 66 Cod. 7.62.32.6 67 3 Comp. 1.9.5 (X 1.11.13) 68 C.12 q.2 p.c.58 § 1 69 Dig. 31.28 70 2 Comp. 1.3.1 (X 1.6.11) 71 Dig. 46.2.19 72 Dig. 46.1.36(37) (Cum is) 73 Dig. 15.1.51(52)

7 1 Cod. 3.1.5 2 1 Comp. 1.21.4 (X 1.29.3) 3 2 Comp. 1.2.9 (X 1.3.13) 4 2 Comp. 1.12.3 (X 1.29.21) 5 Cod. 3.3.2 6 Dig. 5.1.82 7 1 Comp. 2.13.3 (X 2.20.2)

mittere, ut ff. de offic. eius cui man. est iurisdict. l.i.[8] Set numquid statim credendum est iudici, cum scribit se non posse interesse? Non uidetur nisi de hoc constet, ut supra eodem, Prudentiam, lib. ii.[9] Si enim passim iudici crederetur in talibus, quilibet iudex se posset exhonerare, ut ff. de uacat. mun. l.i. et l. Pretor.[10] Arg. contra infra de sent. et re iud. Cum super.[11] jo. *malitiose*: semper presumitur quod non malitiose, ff. de reg. iur. Semper in dubiis.[12] jo. *renuentem eo*: Scias tamen quod nemo potest cogi ut recipiat arbitrium, ut ff. de arbit. l.iii. § i.[13] Set quilibet cogi potest recipere iudicium, etiam homo alterius fori, C. qui pro sua iurisdict. l. unica,[14] ff. de muner. et hon. Munerum § Iudicandi necessitas,[15] nisi aduocatus qui non potest alibi cogi quam in suo foro recipere iudicium, C. de aduoc. diu. iud. Sancimus, in fine,[16] et hoc in delegato. Set ordinarius non potest cogere hominem alterius fori recipere iudicium, ff. de iur. om. iud. l.ult.[17] et ff. de tut. et cur. datis ab his l.iii.[18] infra de offic. ord. Pastoralis, i. responso,[19] ff. de iur. om. iud. l.ult.[20] et infra eodem capitulo proximo. Nam qui delegat, precipit, C. qui sua iurisdict. l. unica,[21] et preceptum habet in se necessitatem, xiiii. q.i. Quod debetur.[22] Verbum tamen cohertionis maiorem animaduersionem continet, ut ff. de offic. procon. Si quid erit.[23] jo. *dignitati*: supra eodem, Sane, lib. i.[24] l. di. Contumaces,[25] xlv. di. Cum beatus,[26] infra de maior. et obed. Per tuas.[27] *cum totum*: arg. idem iuris in toto quod in parte, ut i. q.iii. Si quis prebendas,[28] ff. pro derelicto l.iii.[29] *citationis officium*: etiam per nuntium ipsius rei, ut infra de dolo et con. Cum dilecti.[30] *ac punire*: supra eodem, Sane, lib. i.[31] *ex certa scientia*: Ex certa scientia intelligo litteras impetratas, quando omnia acta prioris iudicii plene fuerint exhibita pape, uel etiam quando contradicente aduersario sunt impetrate. Item

10 quilibet] quibus FL^{ac} exhonorare PC^{ac}Vc 12 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu non *om.* F^{ac}L^{ac}Lu 13 Semper] Quod *praem.* APr Ab jo. *om.* Pr PCVcAbMd FLLu Scias *scripsi cum* A^{pc} *et cett.* : Si *praem.* A^{ac}Pr tamen *om.* PCVcAbMd FLLu 18 hoc] hec Pr CVc FLu 24 cohertionis PCVcMd FLLu : coactionis APr, cohabitationis Ab 25 jo. *om.* PCVc FLLu 27 q.iii.] q.i. *codd.* 28 ff.–l.iii. *om.* FLLu pro derelicto *om.* PCVc 29 Cum dilecti *scripsi* : Dilectus *codd.*

[8] Dig. 1.21.1 [9] 2 Comp. 1.12.3 (X 1.29.21) [10] Dig. 50.5.1 et 13 [11] 3 Comp. 2.18.7 (X 2.27.17) [12] Dig. 50.17.56(57) [13] Dig. 4.8.3.1 [14] Cod. 3.4.1 [15] Dig. 50.4.18.14 [16] Cod. 2.7.6 [17] Dig. 2.1.20 [18] Dig. 26.5.3 [19] 3 Comp. 1.20.5 (X 1.31.11) [20] Dig. 2.1.20 [21] Cod. 3.4.1 [22] C.14 q.1 c.2 [23] Dig. 1.16.11 [24] 1 Comp. 1.21.3 (X 1.29.2 et 2.27.9) [25] D.50 c.21 [26] D.45 c.8 [27] 3 Comp. 1.21.3 (X 1.33.7) [28] C.1 q.3 c.15 [29] Dig. 41.7(8).3 [30] 3 Comp. 2.7.2 (X 2.14.6) [31] 1 Comp. 1.21.3 (X 1.29.2 et 2.27.9)

et hoc requiritur ut significatum sit pape an in prioribus litteris remota fuerit appellatio uel non, ut supra de rest. spol. c.ult.[32] jo. *suspendatur donec*: Set pone quod secundi iudices pronuntient appellationem non tenere, quis confirmabit sententiam latam a prioribus, uel quis eam exequetur? Dicunt quidam quod primi quod habent ex hoc uerbo 'suspendatur'. Videtur tamen quod eorum iurisdictio sit reuocata, ut hic uidetur, tum ideo quia iudex postquam cassauit appellationem, denuo potest de causa cognoscere a principio, ut C. de rebus cred. Generaliter § Ipse autem[33] et infra de sent. et re iud. Rainutius, in fine[34] et in authen. de sanct. episc. § Si quis contra aliquem.[35] Arg. tamen quod primi iudices possint confirmare est supra eodem, Insinuante, in fine[36] et supra de appell. Cum in ecclesia, lib. ii.[37] et expresse dicit noua constitutio, Vt debitus, in fine;[38] est tamen arg. contra, infra de restit. in integ. Ex litteris, in fine.[39] jo. *etsi sciat*: Ad intelligentiam eius quod hic dicitur nota, quod est executio mera et executio mixta. Mera dicitur executio quando partibus presentibus de causa cognitum est ab aliquo, et ille mandat alicui ut exequatur illam sententiam. Talis executor non debet audire exceptiones aliquas; de tali executore hic loquitur, et infra de maior. et obed. c.ult.[40] et C. de execut. rei iud. Si ut proponis[41] et supra de sent. et re iud. De cetero[42] et ff. de iud. Si pretor.[43] Dicunt tamen quidam quod si coram tali executore excipitur quod sententia lata sit per falsum instrumentum, quod retardatur executio sententie, ut supra de re iud. Super, lib. ii.[44] C. si ex fal. instrum. Iudicati,[45] ff. de iud. Si pretor,[46] dumtamen in continenti paratus sit probare exceptionem, ut infra de testibus Veniens,[47] infra de rest. spol. Litteras, in fine.[48] Hoc tamen non uidetur probabile, quia si-

33-34 fuerit remota *tr.* CVc FLLu 34 ut] arg. PCVc FLLu jo. *om.* PCVc FLLu 38 uidetur] ut C. de episcopal. aud. authen. Si quis litigantium *add.* FLLu (*post* Cod. 1.4.8 [*ex* Nov. 123.21]) 39 tum] tamen Pr PCVcAbMd, etiam FLLu cassauit A^{pc} PCVcMd F^{pc} L^{pc}Lu : cessauit A^{ac} Ab F^{ac}L^{ac} denuo] de uno FLLu 40 autem Md FLLu : ait A PCVc, aut Ab, *om.* Pr 42 possunt Pr C FL 45 est *om.* A^{pc}Pr jo. *om.* Pr PCVc FLLu 46 eius *om.* FL^{ac}Lu 47 et *om.* FL^{ac}Lu 50 executore] executione Vc FL^{ac}Lu 51 De cetero] Deceptio P^{ac} FL^{ac}, *om.* Vc^{ac} 52 tamen *om.* FL^{ac}Lu 52-53 executore tali *tr.* PCVc FLLu 53 sit *om.* L^{ac}Lu 54 executione F^{ac}L^{ac}Lu de] sent. et *add.* Pr PCVc

[32] 1 Comp. 2.9.8 (X 2.13.10) [33] Cod. 4.1.12.2a [34] 3 Comp. 2.18.13 (X 3.26.16) [35] Auth. 9.15 (Nov. 123).21 [36] 3 Comp. 1.18.4 (X 1.29.25) [37] 2 Comp. 2.19.11 (X 2.28.38) [38] 4 conc. Lat. c.35 (4 Comp. 2.12.3 [X 2.28.59]) [39] 3 Comp. 1.24.3 (X 1.41.4) [40] 3 Comp. 1.21.5 (X 2.26.16) [41] Cod. 7.53.6 [42] 1 Comp. 1.19.7 (X 2.27.5) [43] Dig. 5.1.75 [44] 2 Comp. 1.18.4 (X 5.20.2) [45] Cod. 7.58.4 [46] Dig. 5.1.75 [47] 3 Comp. 2.12.11 (X 2.20.38) [48] 3 Comp. 2.6.3 (X 2.13.13)

cut talis executor non potest cognoscere an iusta uel iniusta sit sententia, sic nec debet cognoscere an sit nulla uel aliqua, et est arg. contra eos C. de fals. l.ii.[49] C. de prec. imper. offer. authen. Que supplicatio.[50] Videtur tamen quod talis executor summatim possit cognoscere de incidentibus questionibus, ut ff. de re iud. A diuo § Si super rebus;[51] et quod dicitur supra de sent. et re iud. De cetero,[52] quod adiacentes questiones debet referre ad superiorem, uerum est, ut ibi plene cognoscatur. Mixta dicitur executio que est annexa iurisdictioni, ut cum papa mandat alicui restitui rem suam, uel mandat alicui dari prebendam coram tali executore, semper admittende sunt exceptiones quantumcumque absolute scribat, ut supra eodem, Ex parte, lib. i.[53] xxv. q.ii. Et si non cognitio [54] et supra eodem, Si quando, lib. i.[55] et supra de etate et qual. Eam,[56] supra de rescript. Cum adeo, lib. eodem.[57] Signari potest contrarium huic ff. de confess. l. Cum fideicommissum,[58] ubi dicitur quod executor possit absoluere illum qui confessus est coram iudice se debere; set ibi non loquitur de executore, set potius de iudice. Variis enim modis consueuit intelligi; et hec que dixi uera sunt quod executor tenetur exequi sententiam, nisi appelletur: tunc enim tenetur ei deferre si habet probabilem causam appellandi; alias puniretur executor, nisi resisteret iudici, ut ii. q.vi. Decreto,[59] C. de appell. Quoniam [60] et C. de iur. fis. Prohibitum est, lib. x.[61] Item si sententia est euidenter contra ius, non tenetur eam exequi, ut xi. q.iii. Non semper,[62] xxiii. q.i. Quid culpatur,[63] l. di. Si quis prepostera.[64] Secus si alias fuerit iniusta, ut xxiii. q.v. Lex eterna et Cum minister.[65] Et si executor ignoranter exequitur aliquam sententiam quam credit iustam, non tenetur, ut in constitutione Innocentii, Sacro,[66] ff. ui bonorum rap.

59 nec] non Vc LLu 61 cognoscere] agnoscere PVc 62 dicitur *om.* PCVc, quod dicitur *om.* FL^{ac}Lu 63 adiacentes] in *praem.* PC^{ac}VcMd, incidentes FLLu 64 cognoscatur] de eis *add.* Pr PCVcAbMd FLLu 65 annexa] an ex ea PVc, antea ex ea Lu, ante ex ea FL^{ac} 66 dare Vc FL^{ac}Lu 67 quamcumque PCVcMd LLu 68 cognitio] cognitionem A^{ac}, cognitam Pr 70-71 confess. *scripsi cum* A^{pc} : fideicomm. *codd.* 74 nisi] si *add.* A^{ac}Pr C^{ac}, subaudi a iudice *add.* A^{2} 78 euidenter] euidens FL^{ac}Lu 80 fuit P Lu 82 Sacro] approbante concilio *add.* PCVc FLLu

[49] Cod. 9.22.2 [50] post Cod. 1.19.5 (ex Nov. 119.5) [51] Dig. 42.1.15.4 [52] 1 Comp. 2.19.7 (X 2.27.5) [53] 1 Comp. 1.21.17 (X 1.29.12) [54] C.25 q.2 p.c.16 § 4 [55] 1 Comp. 1.21.10 (X 1.29.8) [56] 1 Comp. 1.8.5 (X 1.14.4 et 3.38.22) [57] 3 Comp. 1.2.7 (X 1.3.17) [58] Dig. 42.2.7 [59] C.2 q.6 c.11 [60] Cod. 7.62.21 [61] Cod. 10.1.5 [62] C.11 q.3 c.92 [63] C.23 q.1 c.4 [64] D.50 c.27 [65] C.23 q.5 c.15 et c.14 [66] 4 conc. Lat. c.47 (4 Comp. 5.15.5 [X 5.39.48])

l.ii. § Si publicanus.[67] jo. *a rege*: simile supra xviii. di. Si episcopus.[68] Per hoc patet quod hec clausula, 'si non omnes', etc., non spectat ad temporales impotentias, quia secundum hoc iudex qui quandoque non potest interesse non posset committere uices suas alii, ut dicam infra de paroch. Coram.[69] Set uidetur quod iudex iste potius tenetur mandato pape obedire quam archiepiscopi uel regis, ut xi. q.iii. Qui resistit,[70] ff. de re iud. Contra.[71] Set dic cum utrique possit obedire diuersis temporibus, utrique tenetur obedire, ff. de oper. liber. Duorum,[72] immo propter propria commoda potest deserere iudicium, ff. de iud. Si longius.[73] jo. *ipsam puniat*: quanti interest aduersarii iudicem non uenisse, ut ff. de eo per quem fac. est l.ult.[74] ff. ne quis eum qui in ius uoc. Si per alium.[75] *appellatione remota*: Set nonne illud licite potest facere per id quod dicitur, supra eodem, Super?[76] Dic ergo quod etiam tunc negotium totum non tantum partem potest committere remota appellatione, si spes est quod illa die possit terminari. Vel dic quod hoc permittitur iudici ut inhibeat remedium appellationis, ut nec etiam ad ipsum possit appellari in hoc casu; alias nichil adiceret precedenti decretali. jo.

8. Ex litteris *eisdem*: patriarche. *de prioribus*: ad primicerium et suum coniudicem impetratis. *frater noster Castell.*: Castellanus, nam episcopus Venetorum dicitur Castellanus. *requisitus*: ⌜idem patriarcha.⌝ *supposuit interdicto*: quod facere potuit, ut supra eodem, c.ii. et c. Sane;[1] et non intelligas quod istud fecerit pro iniuria sue persone, quia hoc non liceret, arg. xxiii. q.iiii. Inter.[2] *obtentis expressam*: Hoc ideo dicit quia

83 jo. *om.* PCVc FLLu episcopis PVc FLLu 85 potest] posset PCVcMd FLLu 86 posset] posse P^{ac}Vc uices suas *om.* PCVcMd FLLu 89 posset PCVc FLLu possit–utrique *om.* Md (*homoiotel.*) 89-90 diuersis–obedire *om.* C^{ac} (*homoiotel.*) 90 teneretur P FL^{ac}, tenentur Pr Vc 90-91 commoda propria *tr.* Vc FLLu 91 jo. *om.* PCVc FLLu 95 totum negotium *tr.* PCVc FLLu 96 die illo *tr.* PC, die illa *tr.* Vc FLLu 97 terminare FLLu 99 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu

8 2 Castellanus] Castell. PCVcMd, Stellanus Ab, Castellus F, Castelis LLu 3 Venatorum PMd FL^{ac}Lu 2-3 Venetorum episcopus *tr.* PC Venetorum dicitur episcopus *tr.* FLLu 3 Castellus FLLu Idem patriarcha PCVcMd FLLu : *om.* APr Ab 5 et *om.* FLLu non[1]] nec PC^{ac}VcMd FLLu 6 Inter] jo. *add.* A^{2} ideo *om.* FL^{ac}Lu quia] quod LLu

[67] Dig. 47.8.2.20 [68] D.18 c.13 [69] 3 Comp. 3.22.1 (X 1.29.34) [70] C.11 q.3 c.97 [71] Dig. 42.1.54 [72] Dig. 38.1.49 [73] Dig. 5.1.18 [74] Dig. 2.10.3 [75] Dig. 2.7.5 [76] 3 Comp. 1.18.6 (X 1.29.27)

8 [1] 1 Comp. 1.21.2 (X 1.29.1) et 1.21.3 (X 1.29.2 et 2.27.9) [2] C.23 q.4 c.27

potest esse quod expressam faciunt mentionem priorum, et tamen non reuocant eas, quia per falsitatem sunt obtente, ut supra de rescript. Ceterum, lib. i.[3] et est simile supra eodem, Peruenit, lib. i.[4] Que autem ad hoc exigantur dixi supra de rescript. Super, lib. eodem.[5] jo. *si subdelegatus*: Hic euidenter patet quod iudex subdelegatus habet cohertionem et infra de sent. et re iud. Cum Bertoldus[6] et supra eodem, Pastoralis,[7] et etiam iudex delegatus ab episcopo, xi. q.i. Peruenit;[8] immo et secundum leges subdelegatus habet modicam cohertionem, ut C. de spor. l.ii.[9] ff. de iur. om. iud. l.ult.[10] et C. de defen. ciu. Defensores nichil[11] et ff. si quis ius dic. non ob. l.i.[12] Immo et arbiter habet cohertionem, ut ff. de arbit. Non ex omnibus.[13] Dicunt tamen quidam quod delegatus ab ordinario non habet aliquam cohertionem, ut ii. q.vi. Quisquis[14] et supra de foro com. Si quis[15] et ff. de re iud. A diuo,[16] nisi si lis sit contestata coram ipso, ut in authen. de exib. reis § Si uero quidam, coll. v.[17] et in authen. de litig. § Omne.[18] Vnde non potest mittere in possessionem, ut ff. de iurisdict. om. iud. Iubere.[19] jo. *satisfactum*: Hoc dicunt generale esse, ubi quis pro delicto excommunicatur ut prius satisfieri debeat, ut infra de uerb. sig. Ex parte,[20] aliud ubi pro contumacia, ut supra de offic. ord. Quesitum.[21] Set huic solutioni obuiat supra de appell. Qua fronte,[22] ubi dicit 'siue fuerit pro contumacia siue pro qualibet causa'; set illud ibi statuitur ne in excommunicatione decedat. Si tamen non potest statim satisfacere, absoluetur, arg. ff. de re iud. Si se § i.[23] Nec intelligas istud de illa satisfactione prout dicit lex 'satisfacere dicimus quemadmodum uoluerit aduersarius', ut ff. de pig. act. Si rem.[24] Set ista satisfactio iudicis inquisitioni relinquitur; similis satisfactio ii. q.v. Mennam et c. Presbyter.[25]

---

7 tamen] tantum PVc FL^{ac} 8 falsitatem] felicitatem P F^{ac}L^{ac}Lu 10 jo. *om.* PCVc FLLu 13 immo] uel una Lu, in una F^{ac}L 15 iur. om. iud.] offic. eius qui mand. est iur. A^{2} (Dig. 1.21.5) 18 aliquam *om.* Pr FLLu 19 nisi] nam si C^{ac}Vc si] sic P, *om.* CVc FLLu sit lis *tr.* Vc FLLu 21-22 ut–iurisdict. *om.* C^{ac} 22 jo. *om.* PCP^{pc}Vc FLLu esse generale *tr.* PCVc LLu 24 contumacio FL^{ac}Lu 26 siue^{1} *om.* PCVc fuerit] fuit PCVc, pro contumacia fuit *tr.* FLLu 27 excommunicatione] executione L^{ac}Lu 29 dicimus] debemus FLLu 31 q.v. C F : q.vi. APr PVc L^{ac}Lu

---

[3] 1 Comp. 1.2.3 (X 1.3.3) [4] 1 Comp. 1.21.13 (X–) [5] 3 Comp. 1.2.10 (X 1.3.20) [6] 3 Comp. 2.18.8 (X 2.27.18) [7] 3 Comp. 1.18.7 (X 1.29.28) [8] C.11 q.1 c.39 [9] Cod. 3.2.2 [10] Dig. 2.1.20 [11] Cod. 1.55(56).5 [12] Dig. 2.3.1 [13] Dig. 4.8.39(44) [14] C.2 q.6 c.19 [15] 1 Comp. 2.2.1 (X 2.2.1) [16] Dig. 42.1.15 [17] Auth. 5.6 (Nov. 53).4 med. [18] Auth. 8.8 (Nov. 112).2.1 med. [19] Dig. 2.1.4 [20] 3 Comp. 5.23.7 (X 5.40.23) [21] 1 Comp. 1.23.2 (X–) [22] 1 Comp. 2.20.41 (X 2.28.25) [23] Dig. 42.1.4.1 [24] Dig. 13.7.9 [25] C.2 q.5 c.7 et c.13

jo. *recepisse iurisdictionem*: Ex hoc uidetur quod priores littere sint irrite ipso iure. Quid de hoc iuris sit, dixi supra de rescript. Constitutus, lib. eodem.[26] jo. *irritam*: Ex hoc uidetur quod patriarcha siue metropolitanus non est iudex totius prouincie, alias teneret sententia eius. Set istud ideo fuit quia non intendebat ferre sententiam ut ordinarius, arg. supra eodem, Cum super.[27] jo.

9. LICET VNDIQVE *solus officium*: Sic patet quod si tribus est causa commissa per illam clausulam, 'quod si non omnes', etc., duobus mortuis non potest unus procedere, sic ff. de arbit. Parui, in fine.[1] Arg. contra ff. de fideicom. l. Si legatario § i.[2] jo. *uti ceperit*: Istud non uidetur posse stare, quia si moriens totam suam iurisdictionem transtulit in suos coniudices, quid refert siu emoriatur siue non? Nam si uiueret, expressa uoce non posset reuocare iurisdictionem, cum nichil sibi retinuerit, ut supra eodem, Super.[3] Ergo multo fortius per mortem non reuocatur, quia uox uiua reuocat mandatum ubi mors non reuocat, ut ff. de procurat. Si defunctus.[4] Ad hoc potest dici quod si delegauit iurisdictionem penitus eam a se transferendo, in eo casu per mortem non extinguitur. Set si delegauit cognitionem cause, tunc secus quia tunc adhuc iurisdictio remanet apud ipsum, licet exercitium iurisdictionis habeant coniudices. Contra hanc solutionem est ff. de iur. om. iud. Et quia.[5] Vel dic quod mors hic reuocat, licet non posset expressa prohibitio. Vel dic quod numquam potest ita a se abdicare iurisdictionem, quoniam alique reliquie ibi maneant, arg. de con. di.iiii. Si baptizata, in fine,[6] ff. de hiis qui sui uel alieni iuris sunt, Patre, in fine.[7] Videtur enim quod retineat ius exequendi sententiam et illud iudicis dandi licentiam, ut dixi supra eodem, Super questionum, lib. eodem.[8] Item morte litigatoris soluitur mandatum, ut ff. qui satisdat. cog. Si fideiussor,[9] licet sit arg. contra supra de iud. Quia,[10]

---

32 jo. *om.* PCVc FLLu 32-34 *gl. s.v.* 'iurisdictionem nullam' PCVc FLLu 32 sunt PCVc FLLu 33 irrite] irretite PVc^{pc} L^{ac}Lu, irritate F, irriretite Vc^{ac} iuris] iure LLu 34 jo. *om.* PCVc FLLu 35 prouincie] infra de offic. ord. Pastoralis i. responso *add.* A^{2} (3 Comp. 1.20.5 (X 1.31.11]) 37 jo. *om.* Pr PCVc FLLu

9 4 jo. *om.* PCVc FLLu 11 casu] causam FLLu 12 adhuc *om.* FLLu 16-18 maneant–retineat *om.* Vc 18 retineant LLu ius *scripsi cum cett.* : in APr Ab 18-19 sententiam *om.* PCVcMd FLLu 20 lib. eodem *om.* PCVc FLLu

---

[26] 3 Comp. 1.2.9 (X 1.3.19) [27] 3 Comp. 1.18.2 (X 1.29.23)

9 [1] Dig. 4.8.7 [2] Dig. 40.5.22.1 [3] 3 Comp. 1.18.6 (X 1.29.27) [4] Dig. 3.3.15 [5] Dig. 2.1.6 [6] De con. D.4 c.132 [7] Dig. 1.6.8 [8] 3 Comp. 1.18.6 (X 1.29.27) [9] Dig. 2.8.7 [10] 2 Comp. 2.1.4 (X 2.1.11)

supra de eo qui mit. in pos. Prior.[11] ff. de fideicom. lib. Cum quasi, in principio.[12] Set quid si plures sunt cause commisse, et super una causa facta est citatio, numquid perpetuatur iurisdictio quoad alias? ii. q.vi. § Abolitio et § Diffinitiua, uersu, 'Quandoque'[13] et ff. de appell. Cum in una.[14] Set ius uidetur expresse in contrarium, C. de duo. reis l.ult.[15] Ceptam autem intelligo iurisdictionem si citatio facta est, ut supra eodem, Gratum, lib. i.[16] ff. de iud. Si quis postea[17] et lxxxi. di. Tantis,[18] nec distinguo an citatio fuerit peremptoria uel non. Item non distinguo an citatio fuerit facta cum missione libelli uel non, licet res non dicatur litigiosa ante libelli oblationem, ut in authen. de litig. in principio.[19]

10. CVM IN IVRE *super mandato*: Nota quod licet exhibeatur sententia delegati, non creditur ei nisi appareat commissio, nam nec ipsi iudici crederetur, si se diceret iudicem, ut infra de testi. c.i.[1] et C. de arbit. l.iiii. § Sin autem,[2] ubi dicitur quod arbitro non creditur si dicat partes per iuramentum compromisisse in eum, ad hoc ut teneat sua sententia. Et sic curiose tenetur custodire litteras pape ut possit probari commissio facta, quia non sufficeret in posterum solam sententiam exhibere. Si tamen potest probari quod fuit publicatum in iudicio, sufficit, ut infra de priuil. Cum olim,[3] C. de testa. Publicati.[4] Item si sententia redacta est in publicam cartam, sufficit, ut infra de testi. c.ult.[5] in authen. ut fratrum filii, coll. viiii. § i.[6] licet sit arg. contra, infra de sent. Cum inter.[7] Item sufficit si habet subscriptionem aliquorum testium, ut xvi. q.iii. § Potest,[8]

---

23 cause sunt *tr.* PCVc FLLu 24 alias] arg. quod non *add.* P FLLu 26 expressum PVcMd FLLu, expressim C 27 Ceptam PCVcMd FLLu : Exceptam APr Ab 28 lib. i. *om.* PCVc FLLu 29-30 peremptoria–fuerit *om.* PMd F^{ac} (*homoiotel.*) 31 principio] jo. *add.* PCVc FLLu

10 1-19 *gl. s.v.* 'de mandato' Pr CVcAbMd LLu 4 arbitro] arbitrio P FLu, arbito C^{ac} L^{ac} non] tunc Pr Ab 5 compromisisse *scripsi cum cett.* : compromisse A Ab sententia sua *tr.* CVc 7 facti P FLLu 8 fuerit PVc FLLu 9 Publicati Vc FLLu : Publicata APr PC 11 coll. viii. APr 12 aliquorum testium] aliquod testamentum P, aliquot testium CMd FLLu, aliquod testium Vc q.iii.] i. licet sit arg. contra infra de sent. *add.* A^2 Potest] Pater PVc F^{ac}LLu

---

11 2 Comp. 2.8.1 (X–) 12 Dig. 40.5.30 13 C.2 q.3 p.c.8 § 7 et q.6 p.c.41 § 19 14 Dig. 49.1.17 15 Cod. 8.39.(40).4.(5) 16 1 Comp. 1.21.23 (X 1.29.20) 17 Dig. 5.1.7 18 D.81 c.3 19 Auth. 8.8 (Nov. 112)

10 1 3 Comp. 2.12.1 (X 2.20.28) 2 Cod. 2.55(56).4.5 3 3 Comp. 5.16.2 (X 5.33.12) 4 Cod. 6.23.2 5 3 Comp. 2.12.14 (X 2.20.41) 6 Auth. 9.7 (Nov. 127).1 7 3 Comp. 2.18.3 (X 2.27.13) 8 C.16 q.3 p.c.7

uel si habet autenticum sigillum, ut supra de fide instrum. c.ii.[9] Hodie uidetur solus tabellio sufficere ad imponendum fidem sententie, ut in constitutione, Vt debitus.[10] Set numquid idem est in sententia legati? Non, dummodo constet eum tunc fuisse legatum. Item uidetur in sententia excommunicationis, ut si aliquis semel fuerit excommunicatus quod caute tenetur custodire litteras absolutionis, ut possit probare absolutionem, ut xxiiii. q.i. Miramur,[11] arg. C. de probat. l.i.[12] et viii. q.v. c. unico. jo.

11. CVM OLIM *attestationibus publicatis*: Non etiam debent proficere testimonia quam super quo testes sunt inducti, ut infra de testi. c.ii.[1] et C. qui legit. person. l.ultima[2] et ff. de iureiur. Si duo § Eum qui.[3] jo. *protinus*: Ex hoc patet quod si procurator excedit fines mandati domino sciente, quod hoc domino preiudicat, nisi statim contradicat, et infra de paroch. Coram,[4] supra de hiis que fiunt ab episc. c.ii.[5] ff. quod cum eo qui in alien. pot. l.ult.[6] ff. de instit. Set et si, in principio,[7] ff. ad Maced. Si filius,[8] C. de inoffic. testa. l.ii.[9] Nam si iudex scientibus partibus excedat fines, eis preiudicat, ut infra de sent. et re iud. Causam[10] et C. commun. utrius. iud. l.ii.[11] Alias numquam preiudicat factum procuratoris domino ubi excedat fines mandati ignorante domino, ut C. de procur. Si procurator.[12] Item patet hic quod iurisdictio iudicis delegati prorogatur de re ad rem, sicut prorogatur de tempore ad tempus, ut supra eodem, De causis.[13] Set numquid illa prorogata iurisdictio est ordinaria uel delegata? Vide-

---

13 c.ii.] c.iii. FLLu (1 Comp. 2.15.3 [X–]) 14 fidem] finem PCVcMd FLLu 14-15 in constitutione] constitutio Innocentii PCVc FLLu 15 debitus] extra iiii. de probat. Quoniam contra falsam *add.* A^2 (4 Comp. 2.6.3 [X 2.19.11] = 4 conc. Lat. c.38) legati] delegati Pr $F^{ac}L^{ac}Lu^{ac}$ Non] Fi P, *om.* $FL^{ac}Lu$ 16 constat PCVcMd $FL^{ac}Lu$ Item] Idem PC FLLu 17 fuit PVc FLLu 19 viii. q.v.] vii. q.i. $FL^{ac}Lu$ jo. *om.* PCVc FL

11 2 quam *om.* FLLu 3 jo. *om.* PCVc FLLu 8 inoffic. testa. l.ii.] nupt. Si ut proponis A^2 (Cod. 5.4.5 et 7) excedit FLLu 9 Causam] que *add.* PCVc LLu 10 ubi *scripsi* : nisi *codd.*, si A^{pc} 11 domino ignorante *tr.* PCVc FLLu 12-13 de re–prorogatur *om.* $L^{pc}Lu$ (*homoiotel.*) 14 prorogata Pr $C^{pc}AbLr$ L^{pc} : prerogata A F^{pc} N, prerogatiua PMdM $FL^{ac}LuH$, prorogatiua Vc G, porrogatiua C^{ac}

---

9 1 Comp. 2.15.2 (X 2.22.2) 10 4 conc. Lat. c.35 (4 Comp. 2.12.3 [X 2.28.59]) 11 C.24 q.1 c.37 12 Cod. 4.19.1

11 1 3 Comp. 2.12.2 (X 2.20.29) 2 Cod. 3.6.3 3 Dig. 12.2.13.1 4 3 Comp. 3.22.1 (X 1.29.34) 5 1 Comp. 3.9.2 (X 3.10.2) 6 Dig. 14.5.8 7 Dig. 14.3.7 8 Dig. 14.6.17(19) 9 Cod. 3.28.2 10 3 Comp. 2.18.4 (X 2.27.14) 11 Cod. 3.38.2 12 Cod. 2.12(13).10 13 1 Comp. 1.21.5 (X 1.29.4)

tur quod sit ordinaria, quia a lege habetur, ut ff. de iurisdict. om. iud. Et quia.[14] Econtra uidetur quod sit delegata, quia sortitur naturam prioris iurisdictionis, ut sicut ab illa non appellatur, sic nec ab ista, ut ff. de arbit. Labeo,[15] C. de iud. Cum specialis.[16] Immo uidetur quod penitus sit eadem iurisdictio cum priori, sicut idem est precarium cum prorogatur, ff. de precar. Set et si manente[17] et arg. ff. de offic. procon. Meminisse.[18] Ad hoc dico quod si aliquis consentit in suum delegatum de alia re quam ei commissa est, tunc dicam illam prorogatam iurisdictionem esse delegatam. Set si extraneus aliquis consentit in meum delegatum, tunc dico illam iurisdictionem esse ordinariam. Dicunt tamen quidam quod tantum ordinaria iurisdictio prorogatur, non delegata, nisi si esset delegata ad uniuersitatem causarum; set eis obuiat quod hic dicitur, et infra de sent. et re iud. Causam[19] et C. de iurisdict. om. iud. l.i.[20] ⌜et C. commun. utrius. iud. l.ii.[21] et ff. de iud. l.i.⌝ et l. De qua re § i.[22] Item uidetur quod si iudex in modico excedat fines mandati sine consensu partium, quod hoc non noceat, quia non debet tantis angustiis artari potestas iudicis, ut C. de appell. l.ult. in fine,[23] arg. ff. de opt. leg. Mancipiorum.[24] Item nota quod licet procurator non possit prorogare causam de re ad rem, tamen potest eam prorogare de tempore ad tempus, ut ff. de procurat. Qui procuratorem.[25] Item procurator potest prorogare mandatum ad id quod est ⌜uicinum mandato⌝, ut supra de postul. Bone,[26] ff. iudicatum solui, Iam tamen § ult.[27] Item et ad sequelam mandati siue ad accessorium illius, ut ff. de inst. Cuicumque § penult. in fine.[28] An autem dolus uel negligentia procuratoris domino noceat, dicam infra ut lite non contest. Ad hec.[29] jo.

---

15 a *om.* FL^{ac}Lu 18 eadem sit *tr.* PCVc, eadem *om.* FL^{ac}Lu 21 consenserit Vc FLLu in *om.* F^{ac}Lu quam] que FLLu 22 prorogatam A^{pc}Pr C^{pc}Ab F^{pc}L^{pc} : prorogatiuam A^{ac} Vc, prerogatiuam PMd F^{ac}L^{ac}Lu delegatam esse *tr.* PVc FLLu 23 in] esse Vc F^{ac}L^{ac}Lu meum *scripsi cum cett.* : me non APr Ab, in eum FLu 27-28 et C.^{2}–l.i. Pr PCVcAbMd LLu : *om.* A F (*homoiotel.*) 30 artari] talis *add.* FL^{ac}Lu 31 opt. VcMd : adopt. A^{ac}Pr PCAb FLLu 33 prorogare] mandatum *add.* PCVcMd FLu 34-35 ad id–mandato *om.* Ab (*homoiotel.*) 35 uicinum mandato PCVc FLLu : merum mandatum A^{ac}Pr postul. *scripsi cum cett.* : procur. APr Ab 36 ad^{1} *om.* P FL^{ac}Lu mandata F^{ac}LLu 37 An] Quando FLLu 38 jo. *om.* PCVc FLLu

---

[14] Dig. 2.1.6 [15] Dig. 4.8.3 [16] Cod. 3.1.18(16) [17] Dig. 43.26(25).5 [18] Dig. 1.16.10 [19] 3 Comp. 2.18.4 (X 2.27.14) [20] Cod. 3.13.1 [21] Cod. 3.38.2 [22] Dig. 5.1.1 et 5.1.74.1 [23] Cod. 7.62.39(37) [24] Dig. 33.5.6 [25] Dig. 3.3.57 [26] 3 Comp. 1.4.3 (X 1.5.3) [27] Dig. 46.7.5.8 [28] Dig. 14.3.5.16 [29] 3 Comp. 2.3.1 (X 2.6.1)

19. DE OFFICIO LEGATI

1. NISI SPECIALIS: Nota quod iudex ratione amicitie potest remittere penam, ut l. di. Clerico,[1] xxxv. q.ix. Veniam,[2] licet pro pretio non possit eam dimittere, ut supra de symon. Nemo[3] et i. q.i. Nullus.[4] jo. *pena docente*: Si stultus fuit in culpa, sapiens sit in pena, xxxviii. di. Qui ea.[5] *speciale mandatum*: supra de translat. Inter,[6] vii. q.i. Mutationes.[7] jo.

2. QVOD TRANSLATIONEM *pontifici reseruata*: Quedam sunt que specialiter spectant ad papam, ut questio fidei, ut xxiiii. q.i. Quotiens;[1] item maiora negotia, ut ii. q.vi. Omnis oppressus;[2] item depositio episcopi, ut iii. q.vi. Quamuis et Dudum;[3] item restitutio episcoporum, ii. q.vi. Ideo.[4] Item solus ipse agit de ipsorum renuntiatione, vi. q.iii. Denique,[5] et de eorum mutatione, ut hic et vii. q.i. Mutationes,[6] et de eorum exemptione, xvi. q.i. Frater.[7] Item ipse solus commutat uotum, ut infra de uoto et uoti redem. Ex multa.[8] Item solus transfert electum confirmatum, supra de translat. Inter.[9] Item solus dispensat in maioribus criminibus, supra de iud. At si clerici.[10] Item solus potest onerosam consuetudinem ecclesie amouere, infra de regul. Exposuisti.[11] Item ad eum solum appellatur omissis mediis, ii. q.vi. c.iii. et iiii. Item solus facit uniuersale concilium, ut xvii. di. c.i. Vnde non concedo quod legatus possit facere uniuersale concilium, quia soli pape concessa nemo potest sibi usurpare, ut xvii. di. Huic sedi,[12] ff. de iur. om. iud. l.ii.[13] Similiter dico quod non potest

---

19.1 2 Veniam *scripsi cum* C^{pc} F^{pc} L^{pc} : Verum APr PC^{ac}VcAbMd F^{ac}L^{ac}Lu potest PCVcMd FLLu 3 dimittere] remittere PCVcMd FLLu jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 4 sit] fuit PC^{ac}Vc Lu, erit C^{pc} FL Qui ea *scripsi* : Quia ea APr P^{pc}Vc FLLu, Quid ea P^{ac}

2 2 ad papam spectant *tr.* Pr PCVcMd FLLu 3 q.vi.^{1}] Quamuis et Dudum. Item restitutio episcoporum *add.* A^{2} Omnis] Cum P, Omnes VcAb FLLu 5 ipse] episcopus F^{ac}L^{ac}Lu 6-7 Mutationes–q.i. *om.* Vc 6 exemptione] exceptione PCMd F^{ac}L 7 Item *om.* FLu solus ipse *tr.* PCVc FLLu 10 clerici *om.* PCVc FLLu 12 consilium Pr CAb 14 concessa] est *add.* PC^{ac} L^{ac}Lu, est potestas *add.* F sibi *om.* PCVc LLu

---

19.1 [1] D.50 c.37 [2] C.35 q.9 c.5 [3] 1 Comp. 5.2.13 (X 5.3.14) [4] C.1 q.1 c.100 [5] D.38 c.10 [6] 3 Comp. 1.5.2 (X 1.7.2) [7] C.7 q.1 c.34

2 [1] C.24 q.1 c.12 [2] C.2 q.6 c.3 [3] C.3 q.6 c.7 et c.9 [4] C.2 q.6 c.10 [5] C.6 q.3 c.3 [6] C.7 q.1 c.34 [7] C.16 q.1 c.52 [8] 3 Comp. 3.26.5 (X 3.34.9) [9] 3 Comp. 1.5.2 (X 1.7.2) [10] 1 Comp. 2.1.6 (X 2.1.4) [11] 3 Comp. 3.24.5 (X–) [12] D.17 c.3 [13] Dig. 2.1.2

adiri legatus per simplicem querelam, ut xi. q.i. Peruenit,[14] simile xviii. q.ii. Cognouimus,[15] vi. q.iii. Scitote.[16] Nec obstat supra eodem, c.i. lib. i.[17] quia ille fuit et ordinarius et legatus, unde si non habuisset tale ius, secundum hoc ius legationis inutile fuisset apud eum. Item quedam alia sunt que non potest facere legatus, ut dare prebendam non uacantem, ut infra de prebend. Dilectus.[18] Item nec absoluere excommunicatum pape, ut supra de elect. Venerabilem,[19] nec excommunicatum delegati a papa, ut supra eodem, Studuisti, lib. ii.[20] ⌜Set numquid legatus potest iudicare de hiis que sunt tantum pape? Arg. est hic quod non, ut xvii. di. Huic sedi[21] et ff. de iurisdict. om. iud. l.i.[22] Arg. quod potest xvi. q.i. Frater noster.[23] Dico quod potest, melius tamen facit si abstineat a talibus, ut ff. de offic. procon. Nec quicquam.[24] jo.⌝ *absolutio qui*: Hoc intelligunt quidam in hiis legatis qui non sunt ordinarii, secus in hiis qui sunt ordinarii, ut arg. supra de sent. excomm. Ad eminentiam,[25] uel potest dici idem esse in omnibus, arg. supra eodem, c.i. lib. i.[26] jo. *episcopatus unire*: supra de exces. prelat. Sicut unire.[27] jo.

3. LICET TRANENSES *subscriptionibus roborato*: supra lxi. di. Episcopus.[1] *iuramentum recepimus*: supra de elect. Cum dilectus, lib. eodem.[2] *transtulerat*: In hoc deliquid, ut ii. q.i. Nomen[3] et iii. q.vi. Multum.[4] Nam eo ipso quod iudex dicit se uelle transferre, non potest a modo cognoscere, ut C. de relat. l.i.[5] et C. de appell. Ex illo.[6] Set illud uerum est quando relatio est approbata a partibus, ut C. de relat. l.ii.[7] jo. *nimis examinare*: Posset tamen examinare negotium, non ut diffiniret illud, set ut causam instructam transmittat, ut infra de appell. Constitutus.[8] *tamquam*: supra xi. q.i. c.penult.[9] *fuerat translatum*: supra ii. q.i. Nomen,[10] supra de postul. Bone,[11] C. de relat. l.ii.[12]

4. DILECTVS FILIVS *plus iuris*: Immo ex presentatione non consequitur presentatus aliquod ius, infra de iure patron. Pastoralis,[1] set ex institutione bene quandoque cessante presentatione, set numquam econuerso, supra de iure patron. Quoniam, lib. i. Dilecti, Suggestum.[2] Patronus enim tantum gratie innititur in presentando, ut xvi. q.ii. Si quis episcoporum.[3] Set illa gratia ei permittitur propter dilectionem quam habuit ad talem locum; ad instar eius quod dicit lex quod tenetur ei dare tutorem qui instituit heredem illum qui nichil habuit, qui in tantum eum dilexit, ut eum nichil habentem heredem instituat, ut ff. de confir. tut. l.iiii.[4] jo. *in concessione*: Certe hec ratio non sufficit quia secundum hoc episcopus posset dare ecclesias irrequisito patrono, quod esse non debet, ut xvi. q.vii. Decernimus.[5] Consueuit hic dici quod si aliquis ratione patrimonii habet ius presentandi, tunc legatus irrequisito patrono non potest instituere, secus si habet ius patronatus ab ecclesia, ut infra de iure patron. Cum dilectus.[6] Set nulla est ratio quare plenius ius habeat ⌜papalis legatus⌝ hic quam ibi; preterea solus princeps potest priuare aliquem re sua, ut ix. q.iii. Cuncta et c. Per principalem[7] et C. de quadrien. pres. Bene.[8] Item uidetur expressum quod hoc non spectet ad legatum, supra de appell. c.i. lib. i.[9] et infra de conces. preb. Quia.[10] Immo nec rescripto principis aufertur alicui libera electio, ut C. de duo. reis l.ii.[11] Ad hoc dicunt

---

16 xi.] xvi. CVcMd FL^{ac}Lu (C.16 q.1 c.9) simile] arg. PCVc FLLu 18 legatus et ordinarius *tr.* PCVc FLLu 23-27 Set numquid–jo. APr PVcAbFcLr FLLuGHS N : *om.* CMdM 26 melius PVcFc FLLu : male APr, bene Ab 27 Nec quicquam G^{pc} N *et Gl. ord. X ad loc.* : Non numquam APr Ab, Quemquam P, Nec quemquam VcFc, Ne quaquam Lr F^{ac}LLuG^{ac}HS jo. *om.* Pr PVc FLLu 28-29 ordinarii–sunt *om.* FLLu (*homoiotel.*) 30 omnibus] iudicibus *add.* FLLu 31 supra–unire *gl. praecedenti iungunt* FLLu jo. *om.* Pr PCVc FLLu

3 1-2 Episcopos P, Episcopo Vc 2 supra] s. simile *praem.* Pr, simile *praem.* PVcMd LLu, s. i. *praem.* C, sic *praem.* F dilectus] filius H. *add.* PCVc FLLu lib. eodem *om.* Pr P 4 dicat FLLu 5 relat.] relig. FL^{ac}Lu (Cod. 3.43.1 *vel* 3.44.1) illo] eo APr Ab 6 jo. *om.* PCVc FLLu

---

[14] C.11 q.1 c.39 [15] C.18 q.2 c.19 [16] C.6 q.3 c.2 [17] 1 Comp. 1.22.1 (X 1.30.1) [18] 3 Comp. 3.5.6 (X 3.5.19) [19] 3 Comp. 1.6.19 (X 1.6.34) [20] 2 Comp. 1.13.1 (X 1.30.2) [21] D.17 c.3 [22] Dig. 2.1.1 [23] C.16 q.1 c.52 [24] Dig. 1.16.9 [25] 2 Comp. 5.18.9 (X 5.39.20) [26] 1 Comp. 1.22.1 (X 1.30.1) [27] 2 Comp. 5.13.4 (X 5.31.8)

3 [1] D.61 c.11 [2] 3 Comp. 1.6.17 (X 1.6.32) [3] C.2 q.1 c.12 [4] C.3 q.6 c.8 [5] Cod. 7.61.1 [6] Cod. 7.62.13 [7] Cod. 7.61.2

9 supra–penult. *om.* FLLu Nomen *scripsi cum cett.* : Nemo APr Ab

4 3 quando FLu 4 enim *om.* PVc FL^{ac}Lu 5 inititur PAbMd innitititur C, intitur Vc LLu presentando] presentatione FL 7 tenetur] permittitur PVc FL^{ac}Lu 9 l.iiii. *scripsi* : l.iii. *codd.* jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 12 Decernimus] Decreuimus APr Lu 15-16 papalis legatus PCVc G^{pc} : papa uel legatus APr AbMd^{pc}M FLLuG^{ac}HS N, papalis uel legatus Md^{ac}, papa l'gatus Fc, papaue legatus Lr 16 aliquem priuare *tr.* PCVc FLLu 17 Bene] Bone PCVc F^{ac}LLu 19 Quia] Quoniam *codd.*

---

[8] 3 Comp. 2.19.3 (X 2.28.45) [9] C.11 q.1 c.49 [10] C.2 q.1 c.12 [11] 3 Comp. 1.4.4 (X 1.5.4) [12] Cod. 7.61.2

4 [1] 3 Comp. 3.30.4 (X 3.38.29) [2] 1 Comp. 3.33.4 (X 3.38.3), 24 (X–) et 25 (X 3.38.20) [3] C.16 q.2(5) c.8(1) [4] Dig. 26.3.4 [5] C.16 q.7 c.32 [6] 3 Comp. 3.30.3 (X 3.38.28) [7] C.9 q.3 c.17 et c.21 [8] Cod. 7.37.3 [9] 1 Comp. 2.20.1 (X 2.28.1) [10] 3 Comp. 3.8.2 (X 3.8.5) [11] Cod. 8.39(40).2

quidam quod hic archidiaconus indignum presentauerat; alii dicunt quod non fuit tunc presens, nec aliquem procuratorem reliquerat. Set uerius credo quod istud gratiam personalem continebat, sicut id quod alii legato concessit, infra de conces. preb. non uac. Constitutus.[12] Non presumant ergo legati conferre ecclesias uel prebendas in preiudicium aliorum, arg. infra de prebend. Dilectus.[13] jo.

5. NOVIT ILLE *animam tuam*: hoc ideo dicit quia procurator iurat in animam domini, ut lxiii. di. Tibi domino[1] et c. di. Optatum,[2] xvii. q.iv. Metuentes.[3] Set yconomus siue sindicus iurat in propriam animam, ut supra de iura. calump. In pertractandis.[4] jo. *fines regni*: Olim non poterat legatus principis mandare iurisdictionem antequam esset ingressus prouinciam, nisi necessariam haberet moram, ut ff. de offic. procon. Aliquando et l. precedenti.[5] Hodie potest, sententia sibi reseruata, ut in authen. coll. ix. de coll. § Antequam uero,[6] preter nouissimum supplicium uel membri abscisionem, ut ibi dicitur. jo. *terminos sue*: Ex hoc uidetur quod si legatus excessit prouinciam ad quam destinatus est, quod a modo nec excommunicare nec absoluere nec causas delegare possit in illa prouincia; et idem de aliis iudicibus ordinariis uidetur, ut ff. de offic. pres. l.iii.[7] ff. de iur. om. iud. l.ult.[8] Videtur tamen quod posset absoluere aliquos dum est extra prouinciam quia ea que spectant ad uoluntariam iurisdictionem exequitur extra prouinciam, ff. de offic. procon. l.ii.[9] Ad hoc dico quod nullus iudex potest excommunicare uel absoluere extra suam prouinciam, nam excommunicatio fit cum cause cognitione, ut ii. q.i. Nemo;[10] set ea que cause cognitionem desiderant fiunt iudice sedente pro tribunali, ut ii. q.iii. § Abolitio,[11] set in aliena diocesi non potest sedere

---

25 aliorum] clericorum FLLu 26 jo.] d. L, *om.* PC^{ac}Vc FLu

5 3 q.iv. C^{pc} L^{pc} : q.v. APr PC^{ac}Vc FL^{ac}Lu 4 pertractandum Vc F^{ac}LLu jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 7 Aliquando] Aliquod P, Aliqua C, Et aliqui Vc, Aliqui Md LLu, Aliquam F^{ac} sententiam Vc L^{ac} reseruata PCVc F^{pc}L^{pc} : reserata APr, *om.* F^{ac}L^{ac}Lu 8 Antequam *scripsi* : Quia APr Ab, Qui PCVcMd, *om.* FLLu preter] quam *add.* FLLu 9 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 10 legatus PCVcMd FLLu : delegatus A^{ac}Pr Ab 12 illa] alia Pr FL^{ac} 17 nam] cum *add.* A Ab fit A^{pc} PCMd FLLu : fiat A^{ac}Pr Ab, sit Vc 18 set] si PVc F

---

12 3 Comp. 3.8.8 (X 3.8.11) 13 3 Comp. 3.5.6 (X 3.5.19)

5 1 D.63 c.33 2 D.100 c.4 3 C.17 q.4 c.32 4 1 Comp. 1.35.4 (X 2.7.3) 5 Dig. 1.16.5 et 1.16.4 6 Auth. 9.14 (Nov. 128).20 7 Dig. 1.18.3 8 Dig. 2.1.20 9 Dig. 1.16.2 10 C.2 q.1 c.11

pro tribunali, nec aliquid ibi disponere, ut ix. q.ii. Episcopum.[12] Item nec absoluere potest, quia si posset absoluere, per consequens et excommunicare, ut xxi. di. Denique.[13] Quod tantum in sua diocesi habeat iurisdictionem est arg. xi. q.i. Si quisquam[14] et xcii. di. Si quis episcopus.[15] ff. de rebus auct. iud. pos. Cum unus § penult.[16] Dicunt quidam quod possit extra diocesim excommunicare, arg. xi. q.iii. Si episcopus,[17] sicut Paulus excommunicauit Corinthium absentem, ut ix. q.iii. § ult.[18] Hoc tamen concedo quod extra prouinciam existens possit delegare causas in prouincia, ut ff. de offic. pref. urb. l.ult.[19] maxime si habet causam necessariam absentie, ut ff. de offic. procon. l. Aliquando.[20] Talis enim delegatio fit sine cause cognitione, licet qui delegat, imperet, ut supra titulo proximo, Pastoralis.[21] Si tamen ille nollet recipere, non posset eum excommunicare. Item et extra diocesim suam confert stipendia, licet illud fiat sine cause cognitione, ut infra de conces. preb. Post electionem.[22] Item si legatus dedit iudices in prouincia, numquid illi poterunt procedere postquam legatus excessit prouinciam? Dico quod sic, quia legatus adhuc habet iurisdictionem, licet eam non possit exercere, ut ff. de offic. procon. l.ult.[23] nam et in aliis ordinariis durat iurisdictio in tempus successorum, ut ff. de iud. Venditor § ult.[24] jo.

20. DE OFFICIO IVDICIS ORDINARII

1. QVANTO DEVOTIO *in claustro*: ut xvi. q.i. Si cupis.[1] *tales inueneris*: uel facti euidentia, ut infra de cohabit. cleric. Vestra,[2] uel inquisitione super hoc facta, ut supra de symon. De regularibus.[3] jo. *ad commoni-*

---

20 aliquid A^{pc} PC : aliquem A^{ac}Pr AbMd, aliquod Vc L^{ac}Lu disponere A^{pc} PC FLLu : deponere A^{ac}Pr VcAbMd 24 rebus] bonis *codd.* (*om.* C) Dicunt] tamen *add.* PVc FLLu 25 Si episcopus] forte *add.* PCVc FLLu 26 Corinthum Vc F 26-28 Hoc–l.ult. *om.* Vc (*homoiotel.*) 27 prouinciam] prouincias PC FL^{ac} 28 habet *om.* F^{ac}L^{ac}Lu 28-29 necessariam causam *tr.* PCVc FLLu 30 imperat PCVc F^{ac}LLu 31 eum *om.* FL^{ac}Lu 32 licet] cum A^{pc} C^{pc} 33-34 legatus A^{pc} FLLu : delegatus A^{ac}Pr PCVcAbMd 36 excercere Pr Lu 37 nam *om.* FLLu tempus] tempore FLLu 38 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu

20.1 1 ut] supra PCVcMd FLLu 3 jo.] lib. ii. Pr PCVcAbMd FLLu

---

11 C.2 q.3 p.c.8 § 8 12 C.9 q.2 c.7 13 D.21 c.6 14 C.11 q.1 c.16 15 D.92 c.8 16 Dig. 42.5.12.1 17 C.11 q.3 c.4 18 C.9 q.3 p.c.21 19 Dig. 1.12.3 20 Dig. 1.16.5 21 3 Comp. 1.18.7 (X 1.29.28) 22 3 Comp. 2.8.4 (X 3.8.7) 23 Dig. 1.16.16 24 Dig. 5.1.49.1

20.1 1 C.16 q.1 c.5 2 2 Comp. 3.1.1 (X 3.2.7) 3 2 Comp. 5.2.7 (X 5.3.25)

tionem: supra de cohabit. cleric. Sicut ad extirpanda, lib. i.[4] *si prelati*: Hic liquet: cohertio monachi primo loco spectat ad abbatem, ut supra de appell. Reprehensibilis[5] et xxiiii. q.iii. Corripiantur.[6] Dicit tamen H. quod si agatur in figura iudicii, quod solus episcopus possit cognoscere de eius causa, set secus si agatur secundum regulam claustralem, ut xi. q.i. De persona,[7] C. de patria pot. l.iii.[8] Set probabilius uidetur dicendum quod quilibet prelatus ecclesie collegiate habeat iurisdictionem, ut xv. q.iiii. c.i. supra de emun. eccl. Non minus,[9] supra de iud. c.ii. lib. i.[10] C. de iur. om. iud. l.ult.[11] supra de offic. ordin. Cum ab ecclesiarum.[12] Et quod alios possit excommunicare, dicitur extra. de maior. et obed. Cum in ecclesiis, lib. iiii.[13] In omnibus hiis potissime aduerto consuetudinem, quia consuetudo dat iurisdictionem, ut ix. q.iii. Conquestus,[14] C. de eman. l.i.[15] jo.

2. AD REPRIMENDAM *pene certe*: supra di.iiii. Facte sunt.[1] *ab aliis*: simile ii. q.vi. Qui se scit.[2] *et uos ipsi*: simile supra eodem, Cum ab ecclesiarum, lib. i.[3] Vnde si aliquis est suspensus ab uno eorum, suspensus est etiam in aliorum diocesi, ut iiii. q.v. Quisquis.[4] Arg. contra ff. de postul. Ex ea[5] et lviii. di. c.ii. jo. *non suspendatur*: Hoc ideo quia illa sententia secum trahit suam executionem, ut infra de appell. Pastoralis.[6] Hinc est quod post x. dies non transit in rem iudicatam, quia et quandocumque potest peti absolutio. Vnde etsi taceat quis per x. dies, non intelligitur eo ipso acquieuisse sententie. Vnde concedo quod post x. dies uel quandocumque possit appellari a sententia excommunicationis ad metropolitanum, quantum ad hoc quod metropolitanus potest ipsum absoluere, prestita cautione. Set in hoc distinguo quod si sententia aliqua precessit excommunicationem, tunc appellatio non transfert ad superiorem

4 supra–lib. i. *om.* Vc lib. i. *scripsi* : lib. ii. *codd.* 5 liquet] quod *add.* Pr PCVcAbMd FLLu 6 H.] Hug. PCVcMd FLLu 8 set *om.* PCVc FLLu 10 xv.] xvi. Pr L^{ac} 11-12 C.–l. ult. *om.* FL^{ac}Lu 14 lib. iiii. A^{pc} C L : lib. iii. A^{ac}Pr PVc Lu, lib. ii. F 15 jo. *om.* PCVc FLLu

2 1-22 supra di.–episcopus jo. *om.* Lu 4 est *om.* PC^{ac}Vc HL 5 lviii. PCVc FHL : viii. APr Ab jo. *om.* PCVc FHL ideo] dicit *add.* FHL 7 quia] qui F^{ac}HL 8-10 potest–quandocumque *om.* FHL (*homoiotel.*) 11 ipsum potest *tr.* PCVc FHL 12-13 aliqua precessit excommunicationem] precessit appellationem H, appellationem aliqua precessit FL 13 appellatio non transfert] non prefertur appellatio Vc, non transfert appellatio Pr HL, appellatio *om.* F

4 1 Comp. 3.2.5 (X 3.2.4) 5 1 Comp. 2.20.42 (X 2.28.26) 6 C.24 q.3 c.17 7 C.11 q.1 c.38 8 Cod. 8.46(47).3 9 1 Comp. 3.36.4 (X 3.49.4) 10 1 Comp. 2.1.2 (X 2.1.2) 11 Cod. 3.13.7 12 1 Comp. 1.23.3 (X 1.31.3) 13 4 Comp. 1.14.2 (X 1.33.10) 14 C.9 q.3 c.8 15 Cod. 8.48(49).1

2 1 D.4 c.1 2 C.2 q.6 c.12 3 1 Comp. 1.23.3 (X 1.31.3) 4 C.4 q.5 c.1 5 Dig. 3.1.9 6 3 Comp. 2.19.11 (X 2.28.53)

aliquam iurisdictionem, quia illa sententia transiuit in auctoritatem rei iudicate. Set transfert ad ipsum tantum ius absoluendi, et tunc absoluet ipsum sub hac forma: quod stet iuri coram suo iudice. Set si nulla sententia precessit excommunicationem, quia tunc non solum ius absoluendi, set etiam iurisdictio translata est ad superiorem, tunc, primo prestita cautione standi iuri coram ipso, habet in obtione an ipse uelit absoluere an eum absoluendum remittere, ut supra eodem, Quesitum, lib. i.[7] Quid autem iuris sit de hac materia plene dixi super illa constitutione, Sacro[8] et xi. q.iii. Si episcopus.[9] jo. *conquestus ad ipsum*: bene dicit 'conquestus', quia si fuisset appellatum ad eum, non remitteret ad ipsum, nisi uellet, ut supra de offic. ord. Quesitum,[10] infra de sent. excomm. Per tuas.[11] Set contra, nonne cum conquestus sit, iter arripuit, ergo idem est acsi appellasset, ut infra de appell. Dilecti?[12] Set dic quod si post sententiam iter arripuit, iter arreptum non habetur pro appellatione uel non habetur pro appellatione in archiepiscopo. jo. *iuratoria*: uel alia si opus fuerit, ut xxiii. q.viiii. Vt pridem,[13] infra de presumpt. c.i. in fine[14] et supra de rescript. Ad hec, lib. i.[15] jo. *legitime tibi constiterit*: Set qualiter istud constabit nisi utraque parte presente, ut xi. q.iii. Excommunicatos,[16] quia 'causarum merita', etc., ut infra de sent. et re iud. Cum illius?[17] Maxime si est excommunicatus pro crimine, quia tunc prius satisfaciet leso quam absoluatur, ut infra de uerb. sign. Ex parte.[18] Videtur ergo quod superior primo inquiret an iste sit excommunicatus pro contumacia an pro crimine, ut xi. q.iii. Seruetur.[19] Ad hoc dico quod si iudex inferior excommunicauit eum non ad querelam alicuius, tunc potest ipsum absoluere, iudice non citato, quia nullum fit per hoc preiudicium iudici, ut ii. q.vi. Hoc etiam,[20] set si ageret ad hoc ut iudex puniatur per illam constitutionem, Sacro,[21] tunc esset citandus iudex. Si uero est excommunicatus

16 suo coram *tr.* F^{ac}HL^{ac} 22 jo. *om.* PC^{ac}Vc FHL 23 remitteret] transmitteret Vc L^{ac}Lu, transmitteres F 26-27 iter arripuit *om.* PCVc FL^{ac}Lu 27-28 uel–appellatione^{2} Pr PCVcAb LLu : *om.* A Md F^{ac} (*homoiotel.*) 27 habetur^{2}] haberetur PVc 28 jo. *om.* PCVc FLLu 30 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 30-44 Set–jo. *om.* Lu, *glossae praecedenti iungunt* FHL 32 si est *scripsi cum cett.* : sicut A^{ac}Pr, est *om.* Vc 35 excommunicatus sit *tr.* FHL 39 set *om.* HL^{ac} puniretur PVc FHL 40 Si uero] Siue P, Si non C^{ac} H est] idem Vc, *om.* FH

7 1 Comp. 1.23.2 (X–) 8 4 conc. Lat. c.47 (4 Comp. 5.15.5 [X 5.39.48]) 9 C.11 q.3 c.4 10 1 Comp. 1.23.2 (X–) 11 3 Comp. 5.21.14 (X 5.39.40) 12 3 Comp. 2.19.10 (X 2.28.52) 13 C.23 q.8 c.17 14 3 Comp. 2.14.1 (X 2.23.14) 15 1 Comp. 1.2.8 (X 5.39.12) 16 C.11 q.3 c.17 17 3 Comp. 2.18.1 (X–) 18 3 Comp. 5.23.7 (X 5.40.23) 19 C.11 q.3 c.73 20 C.2 q.6 c.37 21 4 conc. Lat. c.47 (4 Comp. 5.15.5 [X 5.39.48])

ad querelam alicuius, tunc dicam iudicem ipsum absoluere posse sub hac forma, ut iuret stare iuri uel satisfacere leso secundum quod qualitas cause requirit. Et sic absenti non fit preiudicium, nam eo presente et appellante posset absolui, supra de appell. Qua fronte, lib. i.[22] jo. *excommunicatum fuisse*: Hoc ideo dicit quia semper presumitur pro sententia ordinarii, ut infra de probat. c.i.[23] Hodie secus ut in constitutione, Quoniam contra.[24] Hic patet quod si constat de iniusta excommunicatione, nichil precipiendum est absoluto. Primo ergo iudex inquiret an absolutus sit iuste uel iniuste excommunicatus antequam aliquid ei precipiat ut hic patet, et infra de rest. spol. Litteras, in fine[25] et in constitutione, Sacro.[26] Si autem aliquis a suo excommunicatore petit absolutionem, tunc dico coram arbitris esse tractandum an iusta uel iniusta fuerit excommunicatio. Ipse enim iudex de hoc audire non potest, cum sit suspectus. Vel coram synodo audietur hec causa, ut xi. q.i. Si clericus.[27] jo.

3. DVO SIMVL *in canonibus*: Ponit hic tenorem illius capituli viiii. q.iii. Conquestus,[1] nec est necesse hic exponi, et superflue hic ponitur. jo.

4. QVOD SEDEM *utrum electus*: Eadem est questio. Certum est enim quod episcopus potest mandare uices suas, et ille tenetur recipere. Item et ordinandus tenetur recipere munus consecrationis ab ipso, licet forte in hoc grauetur, quia iudex superior illud suo iure facit, ut supra titulo proximo, Super.[1] Potest namque committere et ea que sunt iurisdictionis et ea que sunt ordinis, ut supra de elect. Transmissam, lib. ii.[2] vii. q.i. Pontifices.[3] Item satis potest dici secundum canones quod ea que sunt

43 fit] sit HL 44 lib. i. jo. *om.* PCVc FHL 45 dixit FL 46 constitutione] Innocentii *add.* PCVc FLLu 47 constet Pr Lu 48 percipiendum $F^{ac}L^{ac}Lu$ 49 ei aliquid *tr.* C Lu precipiatur FLu 50 constitutione] Innocentii *add.* PCVc FLLu 54 jo. *om.* $PC^{ac}Vc$ FLLu

3 1 viiii. PCVcMd FLLu : iiii. APr Ab 2 exponit P FLLu

4 1 Eadem] Nota quod non Lu, Non FL 2 episcopo CVc 2-3 Item–recipere Pr CVcAbMd LLu : *om.* A P F^{ac} (*homoiotel.*) 4 iure suo *tr.* PCVcMd FLLu 6 Transmissa *codd.*

[22] 1 Comp. 2.20.41 (X 2.28.25) [23] 3 Comp. 2.11.1 (X 2.19.7) [24] 4 conc. Lat. c.38 (4 Comp. 2.6.3 [X 2.19.11]) [25] 3 Comp. 2.6.3 (X 2.13.13) [26] 4 conc. Lat. c.47 (4 Comp. 5.15.5 [X 5.39.48]) [27] C.11 q.1 c.46

3 [1] C.9 q.3 c.8

4 [1] 3 Comp. 1.18.6 (X 1.29.27) [2] 2 Comp. 1.3.7 (X 1.6.15) [3] C.7 q.1 c.4

meri imperii possunt delegari, ut depositio, ut xxiii. q.iiii. Illud[4] et ii. q.vii. Sicut;[5] licet secundum leges non possit nisi cum delegans non potest adesse, ut ff. de offic. eius cui man. iur. l.i.[6] jo.

5. PASTORALIS *nequit inuitum*: Qualiter ergo delegabit metropolitanus hanc causam, si nemo cogitur recipere iudicium, nec ipsemet potest cognoscere? Respond. Partes potest cogere ut consentiant in aliquos. Videtur tamen quod in hoc casu bene posset cogere aliquos recipere iudicium, nam episcopus, a quo est appellatum, posset delegare, et iurisdictio episcopi per appellationem translata est ad superiorem, ergo et ipse posset delegare. Set dic quod licet sit eadem, non tamen eque efficax, sic supra titulo proximo, Super questionum.[1] Set numquid pari ratione episcopus non habet iurisdictionem in subditis sui suffraganei nisi appelletur ad ipsum? Dicunt plerique quod habet, arg. xi. q.iii. Qui resistit,[2] nam et appellatur ab archidiacono ad archiepiscopum omisso episcopo ut supra de prebend. Referente.[3] Item quia tales iudices sunt uicarii episcopi, ut supra de offic. arch. c.ii.[4] et xxv. di. Perlectis.[5] Set credo quod si tales prelati uel ex electione uel ex longa consuetudine habent ordinariam iurisdictionem, quod episcopus non potest cognoscere de causis ipsorum, nisi per appellationem, arg. supra de exces. prelat. c.ii. lib. i.[6] et vi. q.iii. Scitote,[7] xviii. q.ii. Cognouimus.[8] Gradatim enim procedent cause, nisi in principe solo, ut ii. q.vi. Anteriorum[9] et in constitutione Innocentii, In singulis.[10] jo. *quibusdam articulis*: qui enumerantur ix. q.iii. Conquestus.[11] Vtrum autem metropolitanus dicatur iudex ordinarius totius prouincie dubitari consueuit, et dicunt quidam quod sic. Set iurisdictionem habet ligatam, quod eam non potest exercere ut clericus peregrinus uel ut monachus, arg. ad hoc supra de rescript. Pastoralis, in fine,[12] et est arg. pro

8 xxiii. PVcMd FLLu : xxxiii. Pr Ab, xiii. A, xxiiii. C^{ac} 9 potest] possit Pr F 10 jo. *om.* $PC^{ac}Vc$ FLLu

5 3 cognoscere] forte *add.* PCVcMd FLLu 4 Videretur PCVcMd FLLu 7 eadem] ratio *add.* Pr, iurisdictio *add.* A^2 8 questionum *om.* PCVc FLLu 14 ex[1] *om.* FLLu 15 ipsorum] priorum $F^{ac}LLu$ 17 Scitote *scripsi* : Cognouimus *codd.* xviii.–Cognouimus *om.* VcMd FLu (*homoiotel.*) q.ii. *scripsi* : q.iii. APr PC L, q.iiii. Ab 18 solo principe *tr.* PCVc FLLu 19 jo. *om.* PCVc FLLu

[4] C.23 q.4 c.46 [5] C.2 q.7 c.46 [6] Dig. 1.21.1

5 [1] 3 Comp. 1.18.6 (X 1.29.27) [2] C.11 q.3 c.97 [3] 1 Comp. 3.5.9 (X 3.5.7) [4] 1 Comp. 1.15.2 (X 1.23.1) [5] D.25 c.1 [6] 1 Comp. 5.27.2 (X 5.31.2) [7] C.6 q.3 c.2 [8] C.18 q.2 c.19 [9] C.2 q.6 c.28 [10] 4 conc. Lat. c.12 (4 Comp. 3.12.2 [X 3.35.7]) [11] C.9 q.3 c.8 [12] 3 Comp. 1.2.3 (X 1.3.14)

istis, viiii. q.iii. c.ii. infra de prescript. Cum ex officii.[13] Alii dicunt contrarium, ut ix. q.iii. Nullus.[14] De hoc dixi ix. q.iii. c.ii. jo. *mortis articulo*: Ergo si est in obsidione, uel si defendere uult terram ab hostibus, potest absolui, arg. xxxiii. q.ii. In adolescentia.[15] jo. *absolutionis*: Tamen quandoque absolutum a delegato excommunicat ordinarius, ut supra eodem, Significauit, lib. ii.[16] *ac honore*: simile supra de offic. del. Quoniam.[17] *possessor*: Ex hoc uidetur quod aliquis post annum sit uerus possessor, et non ante, et infra de eo qui mit. in pos. c.i.[18] Item uidetur hic quod ad hoc ut post annum aliquis dicatur possessor, necessarium non sit secundum decretum, et infra ut lite non contest. Quoniam.[19] Arg. contra infra de eo qui mit. in pos. c.i.[20] et ff. de acquir. pos. Possideri § ult.[21] et ff. de dampn. infec. Si finita § Si quis autem et § sequenti et § Iulianus.[22] Quid de hoc iuris sit dixi in constitutione, Sepe.[23] jo. *coram publicis*: simile infra de cleric. non resid. Ex tue,[24] supra qui fil. sint leg. Causam[25] et xvi. q.iii. § Potest.[26] *interrumpat*: Set usque ad quod tempus poterit postea petere possessionem? Dico quod usque ad xl. secundum iura canonica. Vel dic quod usque ad xxx. annos tantum, quia sola litis contestatio perpetuat actionem usque ad xl. annos, ut C. de prescript. xxx. annorum Cum notissimi.[27] Set numquid secundum iura nostra potest talis prescribere ex quo iam habet uel habere debet conscientiam lesam? Secundum iura ciuilia constat quod in hoc casu talis possessor etiam usucapit, licet sciat rem alienam, ut ff. de noxal. Et generaliter.[28] Credo quod si alias non habet conscientiam lesam nisi quod res fuit in iudicium deducta cum habeat titulum, idest auctoritatem iudicis, bene prescribit. De illa materia satis dixi in illa constitutione, Quoniam.[29] Et sicut hic interrumpitur prescriptio annalis in possessione, similiter et in excommunicatione ut in hoc casu possit petere post annum absolutionem ab

---

24-25 contrarium dicunt *tr.* PCVc FLLu 25 Nullus] primas *add.* PCVc FLLu jo. *om.* PCVc FLLu 26 hostibus] hospitibus PC^{ac}Vc F^{ac} 27 jo. *om.* PCVc FLLu 31 hic *om.* Vc F 32 ut *om.* F^{ac}L^{ac}Lu 33 contra *om.* Vc^{ac} FL 36 sit] plene *add.* PCVc FLLu constitutione] Innocentii *add.* PCVc FLLu jo. *om.* Pr PC^{ac}Vc FLLu 39 petere] repetere FLLu 40 xxx. A^{pc} CV^{c} FLLu : xl. A^{ac}Pr AbMd, xlx. P 43 iam] non F^{pc}LLu 49 annualis Vc FLLu, annialis C^{ac}

---

[13] 3 Comp. 2.17.7 (X 2.26.17) [14] C.9 q.3 c.7 [15] C.33 q.2 c.14 [16] 2 Comp. 1.14.2 (X 1.31.6) [17] 1 Comp. 1.21.19 (X 1.29.14) [18] 3 Comp. 2.8.1 (X–) [19] 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) [20] 3 Comp. 2.8.1 (X–) [21] Dig. 41.2.3.23 [22] Dig. 39.2.15.20, 21 et 16 [23] 4 conc. Lat. c.39 (4 Comp. 2.3.3 [X 2.13.18]) [24] 3 Comp. 3.4.3 (X 3.4.11) [25] 1 Comp. 4.18.7 (X 4.17.7) [26] C.16 q.3 p.c.7 [27] Cod. 7.39.7 [28] Dig. 9.4.28 [29] 4 conc. Lat. c.9 (4 Comp. 1.13.2 [X 1.31.14])

excommunicatore, nec perdet causam, ut dicitur xi. q.iii. Rursus.[30] jo. *post annum*: simile supra de eo qui mit. in pos. Cum sicut, lib. ii.[31]

6. LICET *interclusum*: ut supra de appell. Ad nostram et c. Reprehensibilis,[1] supra de appell. De priore, lib. ii.[2] Nec obstat supra eodem, Nos inter, lib. i.[3] quia ibi non loquitur de correctione, set de expurgatione; et hec uera sunt, nisi corrigens modum excedat, ut supra de sent. excomm. Vniuersitatis[4] et ii. q.vi. Ab executore.[5] Item intelligas istud de nothoriis excessibus, infra de uerb. sign. Cum olim.[6] jo. *nec esse debuit*: ne inde iniurie procedant, unde iura nascuntur, simile supra de consue. Cum olim, in fine[7] et infra titulo proximo, Inter,[8] C. de emancip. Nec auus.[9] *mandati auctoritati*: Quia per generale mandatum non sit aliquis delegatus, habes supra de rescript. Ad hoc, lib. ii.[10] Non enim fuit iste delegatus ad uniuersitatem causarum. *fuerit appellatum*: Et sic appellatur in inquisitione sicut et a correctione cum quis grauatur, supra de sent. excomm. Vniuersitatis, lib. ii.[11] et ii. q.vi. Ab executore,[12] supra de appell. Reprehensibilis, in fine.[13]

21. DE MAIORITATE ET OBEDIENTIA

1. ILLVD DOMINVS *quod multa*: que illa sint dixi supra de offic. leg. c.ii.[1] *in utilitatem*: xvi. q.i. Cum pro utilitate.[2] *digniora*: quoad quid, nam spiritualia sine temporalibus idem est quod corpus sine anima,

---

51 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu

6 2 eodem] purgat. canon. Ideo FL^{ac}Lu (1 Comp. 5.29.7 [X 5.34.6]) 3 de^{2} *om.* FL^{ac}Lu 6 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu ne] nec F^{ac}L^{ac} 7 nascantur LLu 8 Inter *scripsi cum* C^{pc} : Intra *codd.* emancip.] mancip. PCVc FLLu 9 non sit *om.* FL^{ac}Lu aliquis] quis PCVc FLLu 10 habes *om.* PCVc FL habes – delegatus *om.* Lu (*homoiotel.*) hoc] hec APr, sumus *add.* PCVc FL, *om.* F^{ac}L^{ac} 11 in *om.* FL^{ac}Lu 13 executore] excutore (*sic*) A, executione Vc F, excommunicatione Lu

21.1 1-2 *gl. s.v.* 'Illud dominus' A 1 sunt PCVc FLLu 3 temporalibus] temporibus L^{ac}Lu

---

[30] C.11 q.3 c.36 [31] 2 Comp. 2.8.2 (X 2.15.2)

6 [1] 1 Comp. 2.20.3 (X 2.28.3) et 2.20.42 (X 2.28.26) [2] 2 Comp. 2.19.3 (X 2.28.31) [3] 1 Comp. 1.23.4 (X 5.34.6) [4] 2 Comp. 5.18.13 (X 5.39.24) [5] C.2 q.6 p.c.41 § 18 [6] 3 Comp. 5.23.8 (X 5.40.24) [7] 3 Comp. 1.3.5 (X 1.4.6) [8] 3 Comp. 1.21.4 (X 1.33.8) [9] Cod. 8.48(49).4 [10] 2 Comp. 1.2.4 (X 1.3.10) [11] 2 Comp. 5.18.13 (X 5.39.24) [12] C.2 q.6 p.c.41 § 18 [13] 1 Comp. 2.20.42 (X 2.28.26)

21.1 [1] 3 Comp. 1.19.2 (X 1.30.4) [2] C.16 q.1 c.34

ut i. q.iii. Si quis obiecerit?[3] *temporali commodo*: Immo potius instante periculo inciderem in manus pietatis tue quam in manus hostium, et sic propter periculum permittitur transmontanis ministrare, ut supra de elect. Quod sicut,[4] sic in hoc casu deberet. jo.

2. SOLITE *increpandi*: sic v. q.v. Non omnis,[1] supra de rescript. Si quando.[2] *Subditi estote*: xi. q.i. Magnum,[3] supra de cens. Omnis anima.[4] *non distinguat*: ergo nec nos distinguere debemus, ut ii. q.v. Consuluisti.[5] xxxiii. q.ii. Quos deus.[6] Arg. contra xxii. q.v. Hoc uidetur[7] et ff. de testi. Quesitum.[8] jo. *personam loquentis*: Consideranda est persona cui quis loquitur, xxvi. di. Deinde,[9] et presumitur aliquid ratione personarum conloquentium, i. q.vii. Didici,[10] infra de consang. et affin. De infidelibus.[11] *imperator in temporalibus*: Numquid ergo appellabitur ab episcopo ad imperatorem? Videtur quod sic, ut supra de foro compet. Verum, lib. ii.[12] Tunc enim cognoscit quasi ciuilis iudex, arg. ad hoc supra de appell. Si duobus, in fine.[13] Dico quod sic nisi sit contraria consuetudo, arg. ad hoc xviii. di. Si episcopus.[14] Videtur tamen quod illa temporalia penitus essent a iurisdictione imperatoris exempta, ut x. q.i. Nouerint.[15] *quanto anima*: xxxviii. di. Sedulo,[16] xii. q.i. Precipimus.[17] *propter deum*: et per hoc uidetur esse consilium. *sine causa*: Vt illud sit similitudinarium, non expressiuum ueritatis, simile ff. de pecul. l.iii. § Si filius.[18] Et est hic arg. quod nulla dictio uacare debet in rescripto; alioquin cur membranam occupat, ut xviiii. di. Si Romanorum.[19] Arg. ad hoc xxviii. q.i. Sic enim[20] et ff. de usur. l.iiii.[21] Arg. contra, C. de fideius. Non recte.[22]

---

6 transmontanus FL^{ac}Lu 7 jo. *om.* PCVc FLLu

2 2 xi.] supra *praem.* PCVc LLu, sic *praem.* F 5 jo. *om.* C^{ac}Vc FLLu 5-8 Consideranda–infidelibus *om.* HLu 5 persona] loquens et *add.* A^{2} cui] cum Vc FL 7 q.vii.] q. ult. (= q.7) Pr PCVc FL 12 Videretur C FL 12-13 penitus] penituit F^{ac}L^{ac}Lu 13 esset L^{ac}Lu exempta *om.* PC^{ac}Vc FLLu 14 xxxviii.] xxviii. PCVc F, xxix. Lu, simile *praem.* Pr PCVc FLLu 15-20 Vt illud–recte jo. *om.* HLu 16 filius] familias *add.* PCVc FL 17 dictio] iurisdictio FL^{ac}, *om.* G^{ac} cur] frustra Vc FGL 19 fideius. *scripsi cum cett. et* A^{pc} : fide instrum. *male* A^{ac}Pr

---

3 C.1 q.3 c.7 4 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28)

2 1 C.5 q.5 c.2 2 1 Comp. 1.2.5 (X 1.3.5) 3 C.11 q.1 c.28 4 1 Comp. 3.34.2 (X 3.39.2) 5 C.2 q.5 c.20 6 C.33 q.2 c.18 7 C.22 q.5 c.8 8 Dig. 22.5.13 9 D.26 c.3 10 C.1 q.7 c.15 11 3 Comp. 4.10.1 (X 4.14.4) 12 2 Comp. 2.2.3 (X 2.2.7) 13 1 Comp. 2.20.7 (X 2.28.7) 14 D.18 c.13 15 C.10 q.1 c.6 16 D.38 c.12 17 C.12 q.1 c.24 18 Dig. 15.1.3.5 19 D.19 c.1 20 C.28 q.1 c.9 21 Dig. 22.1.4 22 Cod. 8.40(41).3

jo. *super omnes bonos*: immo certe quia et gladii potestas tantum a principe habetur, ut xxiii. q.i. Militare.[23] *seruum alterius*: Videtur ergo quod quilibet seruus teneatur respondere tantum coram domino suo, et quod quilibet dominus sit iudex sue familie, ut ii. q.vii. Accusatio[24] et extra.iiii. de foro compet. Cum contingat.[25] jo. *potestate preerat*: unde et ipsum redarguit, de pen. di.iii. Inter hec yrcum.[26] *inunxit*: supra xxi. di. § i. *de Iesu*: idest Josue. *Iesu figuram*: l. di. Iesus.[27] *uicarius Iesu Christi*: supra de translat. Inter.[28] *euellas*: uitia. *plantes*: uirtutes. *maledices*: xxiii. q.i. Paratus,[29] contra, set ibi non maledixit, set prophetauit. *luminare maius*: xcvi. di. Duo.[30] *assurgant*: et inclinent eis, ut lxiii. di. Valentinianus.[31] *opportune*: xliii. di. Sit rector, in fine.[32] *importune argue*: xlv. di. Cum beatus.[33] *quem diligit*: v. q.v. Non omnis.[34] *non distinguens*: sic ii. q.v. Consuluisti.[35] xix. di. Si Romanorum.[36] *et successores*: xxiiii. q.i. Quicumque.[37]

3. PER TVAS: Quia et recipiendo honorem et onus recepisse intelligentur, ut C. de ratiocin.[1] et supra de prebend. Significatum, lib. i.[2] C. de testibus Nullum.[3] Idem est in exemptis, ut infra de priuil. Cum capella.[4] Deponere eos forte non potest, ut iii. q.vi. Quamuis[5] et C. ubi senat. l.iii.[6] Item iste non conuincitur nisi vii. testibus, ii. q.iiii. Presul.[7] Item ad superiores ordines non possunt ab episcopis promoueri, ut supra de tempor. ordin. Cum in distribuendis.[8] Item nec preponeretur aliis qui maioris dignitatis sunt, ut xvi. di. Ysidorus[9] et ff. de albo scrib. l.i.[10] Si uero in omnibus concurrunt cum aliis, bene habetur ratio priuilegii, ut ff. quod

---

20 jo. *om.* PCVc F et *om.* PCVc F 21-24 *gl. s.v.* 'seruus domino' Pr PCVc FLLu 24 Cum contingat *scripsi cum* A^{pc} : Contingit A^{ac}Pr Lu, Cum contingit PCVc FL jo. *om.* Pr PC^{ac}Vc FLLu 29 *gl. s.v.* 'alterum maius' PCVc Duo] sunt *add.* PC FLLu 30 lxiii.] lxiiii. PCVc FLLu 33 Quicumque] jo. *add.* Pr PCVc FLLu

3 1 et^{1} *om.* L^{pc}Lu 1-2 intelliguntur A^{pc}, intelligitur C^{pc}, intelligeretur FL 2 Significatum PCMd Lu : Significauit APr Ab, Signatum Vc, Signasti FL^{ac} 4 l.iii.] l.ii. P FLLu 5 Item] Idem C, *om.* FL^{ac} 6 episcopo FL 7 preponetur A^{pc}, proponeretur PCAb, proponerentur Vc, proponatur FL^{ac}Lu

---

23 C.23 q.1 c.5 24 C.2 q.7 c.15 25 4 Comp. 2.2.1 (X 2.2.13) 26 De pen. D.3 c.34 27 D.50 c.20 28 3 Comp. 1.5.2 (X 1.7.2) 29 C.23 q.1 c.2 30 D.96 c.10 31 D.63 c.3 32 D.43 c.1 33 D.45 c.8 34 C.5 q.5 c.2 35 C.2 q.5 c.20 36 D.19 c.1 37 C.24 q.1 c.27

3 1 Cod. 8.(12)13 2 1 Comp. 3.5.13 (X 3.5.11) 3 Cod. 4.20.14(12) 4 3 Comp. 5.16.6 (X 5.33.16) 5 C.3 q.6 c.7 6 Cod. 3.24.3 7 C.2 q.4 c.2 8 3 Comp. 1.9.4 (X 1.11.12) 9 D.16 c.4 10 Dig. 50.3.1

cum eo qui in alien. pot. l.iii.[11] ff. de pact. Maiorem.[12] Vnde si talis est par in omnibus alii, sedebit in superiori sede in synodo et in choro. Idem potest dici de exempto.

4. INTER QVATVOR *se absentent*: simile iii. q.ix. c.ii. et per totum, simile supra de rescript. Ex parte, lib. i.[1] infra de sent. et re iud. c.i. in fine.[2] Nec tenet rescriptum quod preciperet aliquid fieri absente parte aduersa, ut C. unde ui, Meminerint[3] et C. si per uim uel alio modo l.ult.[4] jo. *inobediens*: Videtur tamen quod hoc licite potuisset, ut supra de elect. Quod diligentia, lib. i.[5] et ff. de bonis lib. Etiam § Si deportatus.[6] jo.

5. CVM EX OFFICII *fuisse petitam*: Magis esset pro eis si quandoque fuisset petita et negata, ut infra de uerb. sign. Abbate.[1] Tunc enim primo est interuersa possessio, et tunc esset in possessione libertatis; alias semper est episcopus in possessione quia seruus fugitiuus semper possidetur a domino, nisi ab alio occupetur, ut ff. de acquir. pos. Rem que nobis.[2] jo. *fuisse petitam* [*bis*]: alias non posset eos excommunicare. Nec enim concedo quod metropolitanus possit petere procurationem in diocesi suffraganeorum, nec etiam uisitare diocesim pro inquirendis excessibus, nisi si esset appellatum ad ipsum, uel nisi episcopus esset negligens, ut ix. q.iii. Conquestus,[3] supra de offic. ord. Pastoralis, lib. eodem.[4] Et sic intelligo omnia iura que dicunt metropolitanum posse uisitare diocesim, ut supra de censibus Sopite, lib. ii.[5] infra de prescript. Cum ex officii.[6] *esse prepositum*: simile ii. q.vi. Qui se scit.[7] *dubitares*: Quia

---

10 Maiorem PCVcMd FLLu : Maiores APr Ab 11 alii in omnibus *tr.* PCVc FLLu 12 exempto] jo. *add.* PCVcMd FLLu

4 3 teneret Pr PCVcMd FLLu 4 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 5 potuissent FLLu, petiuisse *add.* Pr P, petisse *add.* Lu, potuisse *add.* C^{ac}Ab, petiisse *add.* Vc F 6 deportatur APr Ab jo. *om.* PCVc FL

5 3-4 libertatis–possessione Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A (*homoiotel.*) 4 episcopus est *tr.* PCVcMd FLLu 6 jo. *om.* PC^{ac}Vc FL 6-13 *gl. s.v.* 'auctoritate rescripti' *melior* PCVc FLLu 7 procurationem Pr C^{pc} L^{pc} : procuratorem A PC^{ac} VcAbMd FL^{ac}Lu 8 suffraganei PCVcMd FLLu 9 si *om.* Vc Lu 10 q.iii.] q.ii. APr Conquesta PC^{ac}Vc FL^{ac}Lu 13 Qui se scit] Quiescit PVc FLLu

---

11 Dig. 14.5.3 12 Dig. 2.14.8(9)

4 1 1 Comp. 1.2.2 (X 1.3.2) 2 3 Comp. 2.18.1 (X–) 3 Cod. 8.4.6 4 Cod. 8.5.2 5 1 Comp. 1.4.14 (X 1.6.5) 6 Dig. 38.2.3.7

5 1 3 Comp. 5.23.10 (X 5.40.25) 2 Dig. 41.2.15 3 C.9 q.3 c.8 4 3 Comp. 1.20.5 (X 1.31.11) 5 2 Comp. 3.25.2 (X 3.39.14) 6 3 Comp. 2.17.6 (X 2.26.16) 7 C.2 q.6 c.12

in dubio teneretur parere sententie, ut xxiii. q.i. Quid culpatur,[8] etiam si sciret eam esse iniustam, ut supra de offic. del. Pastoralis, lib. eodem,[9] ut ibi dixi. jo.

22. DE PROCVRATORIBVS

1. IN NOSTRA PRESENTIA *aliis uertebatur*: per inquisitionem uel denuntiationem; alias non posset in crimine statuere actorem, ut v. q.iii. In criminalibus.[1] *procuratores instituens*: Vnus istorum sine altero non potest agere, supra de offic. iud. del. Causam, lib. i.[2] licet sit arg. contra ff. de exercit. l.i. § Si plures.[3] Set si uterque datus esset in solidum, tunc occupantis melior esset condicio, ff. eodem, Pluribus,[4] ff. de leg. i. Si pluribus.[5] Ambo enim isti non possunt sibi procurare causam, quia qui unus concederet, forte alter negaret, set iudex magis ydoneum eliget si simul ueniunt ad causam, ff. de accus. Si plures[6] et ff. de admin. tut. Decreto, in fine.[7] jo. *litteras reuocatorias*: Ad intelligentiam istius notabis aut littere que sunt reuocatorie procurationis perueniunt ad procuratorem tantum aut etiam ad aduersarium. Si tantum ad procuratorem non preiudicatur hoc aduersario, quia iudicium quod quasi procurator expertus est ratum haberi debet, ut ff. eodem, Si procuratorem,[8] et probatur hoc ff. iud. solui, Si ante[9] et ff. de solut. Cum quis § i. et l. Si quis seruo.[10] Si uero reuocatio peruenit ad aduersarium, tunc nullum fit domino preiudicium, et sic loquitur hec decretalis, et supra eodem, Ex insinuatione, lib. ii.[11] Sicut enim littere de rato non solum iudici set etiam aduersario

---

15 esse *om.* PCVc FLLu del.] ord. APr Ab 16 ibi] plene *add.* PCVcMd FLLu jo. *om.* PCVc FLLu

22.1 1 inquisitionem] uel per exceptionem *add.* A^2, uel exceptionem *add.* L 1-2 denuntiationem] uel exceptionem *add.* PCVcMd FLu 2 crimine] crimen VcMd FLLu actorem] procuratorem PC^{pc}FcMd FLLu, accusatorem Vc G^{ac} 4 lib. i. *om.* Vc FL^{ac}Lu 6 esset] est PCVc FLLu 7 enim *om.* L^{ac}Lu possent Pr PCVc sibi] sub PC^{ac} FLLu, simul C^{pc}Vc qui] quod PC FLLu, si Vc 10 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu notabis] uocabis L^{ac}Lu aut] an FLu 11 procurationis AP^{pc}Md FLLu : procuratoris A^{ac}Pr PCAb, procuratores Vc peruenerunt PCMd FLLu, peruenerit Vc 12 ad^1 *om.* Pr CVc 12-13 preiudicat AP^{pc}Pr FLu 13 quod] quo PCVc LLu 16-17 preiudicium domino *tr.* Vc FLLu

---

8 C.23 q.1 c.4 9 3 Comp. 1.18.7 (X 1.29.28)

22.1 1 C.5 q.3 c.2 2 1 Comp. 1.21.21 (X 1.29.16) 3 Dig. 14.1.1.25 4 Dig. 3.3.32 5 Dig. 30.33 6 Dig. 48.2.16 7 Dig. 26.7.24(25) 8 Dig. 3.3.65 9 Dig. 46.7.7 10 Dig. 46.3.38.1 et 46.3.18 11 2 Comp. 1.18.3 (X 1.38.3)

sunt presentande, ut ff. eodem, Si procuratorem[12] et ff. rem ratam haberi, Ne satisdatio,[13] sic et littere reuocatorie. Set tamen hic innuitur quod reuocatio non peruenit ad dominum, et probabiliter potest dici quod non teneat in hoc casu sententia lata contra dominum, set teneat quantum ad ipsum procuratorem qui se liti aliene obtulit, ff. rem ratam haberi, l.iii.[14] et ff. de iud. De qua re § ii.[15] Licet enim reuocatio non peruenerit ad alios, tamen iam non potest dominum obligare, licet soluentes tali procuratori liberentur, ut ff. si certum pet. Eius qui,[16] ff. de solut. Si quis seruo.[17] Et nota quod quandoque dicitur falsus procurator qui numquam fuit procurator, et iste nec dominum obligat, nec soluentem liberat, nisi dominus ratum habeat eius factum, ut supra de offic. del. c.ult.[18] et infra de paroch. Coram,[19] ff. de iud. Licet[20] et ff. de condict. ob causam Si procuratori.[21] Dicitur etiam falsus qui fuit procurator et non est, et iste liberat soluentem domino, set dominum non obligat, ff. si certum pet. Eius qui[22] et ff. de solut. Si quis seruo.[23] Item et exceptio procuratoria duplex est, una ut hec, 'tu non potes esse procurator', et hec debet opponi ante litis contestationem, ff. eodem, Filius § Veterani,[24] et hanc potest omittere fideiussor, ff. mandat. Si fideiussor, Quedam.[25] Aliter est cum dicitur, 'tu non habes mandatum', de quo hic loquitur, et hanc non debet omittere fideiussor, ff. mand. Inter causas § Mandato,[26] et hec etiam obicitur post sententiam, ut hic dicitur et C. eodem, Licet.[27] jo. *properauit*: Alioquin si non uenisset, imputaretur ei, cum sciret causam agitari, ut infra de paroch. Coram.[28] *per multam instantiam*: Ideo uidebatur iudicibus quod ei non esset exhibendum rescriptum, quia de communi consensu uidebatur impetratum, ut ff. de edendo, Si quis ex argentariis § penult.[29] et extra. de offic. del. Cum olim, lib. iiii.[30] jo. *tamquam pro-*

19 rem ratam haberi *scripsi cum* A^{pc} F^{pc} : iudic. sol. $A^{ac}Pr$ PCVc $F^{ac}LLu$ 20 tamen] tantum C $F^{ac}L^{ac}Lu$ 24 peruenit Pr Vc FLLu 32 soluentem] sibi pro *add.* A^{2} 35 omittere] emittere PCVcMd $F^{ac}L^{ac}$, amittere Lu 36-38 Si–mand. *om.* FLLu (*homoiotel.*) 36 Si *om.* A^{ac} AbMd Aliter] talis Pr PCVcAbMd^{ac}, alia Md^{pc} 37 quo] qua Pr PCVcMd non^{2} A^{pc} PVcMd : *om.* $A^{ac}Pr$ CAb 38 obicitur etiam *tr.* PCVc FLLu 39 jo. *om.* PCVc FLLu 43 argentariis *scripsi* : ar APr Ab, argen Md, auct $PC^{ac}Vc$ $F^{ac}L^{ac}Lu$ 44 penult.] finali P, ult. CVc FLLu offic. del.] leg. Vc $F^{ac}L^{ac}$, elect. Lu jo. *om.* $PC^{ac}Vc$ FLLu

12 Dig. 3.3.65 13 Dig. 46.8.21 14 Dig. 46.8.3 15 Dig. 5.1.74.2 16 Dig. 12.1.41 17 Dig. 46.3.18 18 3 Comp. 1.18.11 (X 1.29.32) 19 3 Comp. 3.22.1 (X 1.29.34) 20 Dig. 5.1.56 21 Dig. 12.4.14 22 Dig. 12.1.41 23 Dig. 46.3.18 24 Dig. 3.3.8.2 25 Dig. 17.1.29.4 26 Dig. 17.1.26.5 27 Cod. 2.12(13).24 28 3 Comp. 3.22.1 (X 1.29.34) 29 Dig. 2.13.6.9 30 4 Comp. 1.12.1 (X 2.12.7)

curatores: arg. infra de in integ. rest. c.i. in fine,[31] arg. supra de offic. iud. del. c.ult.[32] infra de sent. et re iud. Suborta.[33] *exceptionem inutilem*: Cum enim in litteris commissionis continebatur ipsos fuisse procuratores, patet ergo quod pape fuit presentata littera procuratoria. Item patet ex hoc quod littera reuocatoria non peruenerat ad papam, cum tamen reuocatoria potius uideretur debere ad ipsum peruenire, quam littera de rato que semper exhibenda est iudici, ut ff. rem ratam haberi, Ne satisdatio.[34] Et ex hoc uidebatur iudicibus quod calumpniose proponeret hanc exceptionem. *uix fidem*: ⌜simile supra de renun. In presentia, lib. ii.[35] supra de eo qui mit. in pos. Causam, lib. i.[36] simile supra ii. q.vi. Hoc etiam.[37] jo.⌝ *fecerint mentionem*: Notandum quod iudices facient mentionem de hiis que in iudicio proponuntur, infra de sent. et re iud. Inter.[38] *uiros religiosos*: immo per unum testem hoc posset probare, ut supra eodem, Ex insinuatione, lib. ii.[39] *post sententiam*: Item est in qualibet exceptione ubi contradicitur retro nullum fuisse iudicium, ut si aliquis dicatur non fuisse iudex, ut xi. q.i. c.penult.[40] Licet autem iudicium nullum sit, tamen potest ratificari a domino, ut supra de offic. del. c.ult. lib. eodem,[41] ff. de iud. Licet.[42] *iudicium nullum*: Si tamen aliquid fuerit solutum ex illo iudicio quod nullum est, non potest repeti, ut ff. de iud. De qua re § ii.[43] *duximus irritandum*: Irritat hic papa factum iudicum altera parte absente et lite non contestata, et hoc potest facere iudex appellationis, infra de appell. Sepe, lib. eodem[44] et C. de tempor. appell. l.ult. ultra medium,[45] et ii. q.vi. Si quis appellat.[46] Item et ideo non requirebatur presentia aduersarii, quia de surreptione agebatur, ut infra de sent. et re iud. Cum olim.[47]

47 commissionis] commissoriis Vc FLLu ipsos] in ipsos FLu 49 non *om.* $P^{ac}Vc$ FLLu 52 proponerent Pr PCVc FLLu, proponere Md 53-55 simile–etiam jo. Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A 55 etiam] placuit *add.* PCVcMd FLLu (C.2 q.6 c.35) jo. *om.* PCVc FLLu faciunt Vc FLLu 57 per] se et *add.* A^{2} 58 Item] Idest C, Idem PVc FLLu 60 xi.] ii. PCVcMd $F^{ac}LLu$ (C.2 q.1 c.20) 63 non *scripsi cum* A^{pc} Fc^{pc} F^{pc} : tamen $A^{ac}Pr$ $PCVcAbFc^{ac}MdLrM$ $F^{ac}LLu$ 68 surreptione] surrectione $P^{pc}Vc$, resurrectione P^{ac} $F^{ac}LLu$

31 3 Comp. 1.24.1 (X 1.41.2) 32 3 Comp. 1.18.11 (X 1.29.32) 33 3 Comp. 2.18.11 (X 2.27.21) 34 Dig. 46.8.21 35 2 Comp. 1.5.4 (X 1.9.6) 36 1 Comp. 2.11.1 (X–) 37 C.2 q.6 c.37 38 3 Comp. 2.18.10 (X 2.27.20) 39 2 Comp. 1.18.3 (X 1.38.3) 40 C.11 q.1 c.49 41 3 Comp. 1.18.11 (X 1.29.32) 42 Dig. 5.1.56 43 Dig. 5.1.74.2 44 3 Comp. 2.19.2 (X 2.28.44) 45 Cod. 7.63.5 46 C.2 q.6 c.41 47 3 Comp. 2.18.2 (X 2.27.12)

2. TVE FRATERNITATIS *iudice seculari*: Hodie coram ecclesiastico potest, si agat ad penam canonicam, scilicet intrusionem monasterii. *penam legitimam*: Per leges ueteres puniebatur mulier conuicta de adulterio ad penam sanguinis, ut C. de adult. Castitati,[1] et etiam secundum legem mosaicam, xxxiii. q.v. Hec ymago.[2] Hodie intruditur in monasterium, ut C. de adult. authen. Set hodie.[3] Set qualiter potest uir se obligare ad penam talionis secundum hodiernum ius, quia si uir non probans debet puniri pena talionis, ergo uir debet detrudi in monasterium, et sic consecutus est id quod forte uir libenter uolebat? Ex hoc sequitur quod quilibet qui non potest habere licentiam uxoris accusabit ipsam, et si non probat crimen, poterit intrare monasterium. Preterea secundum hoc erit iam alia causa quam causa fornicationis que separat uirum ab uxore. Item ex hoc sequitur quod aliquis cogitur esse monachus qui numquam uouit, quod esse non debet, ut xxxii. q.i. Integritas[4] et xx. q.i. Sicut.[5] Preterea hoc solum deberet uiro esse pro pena: quod cogitur ei adherere perpetuo, qua perpetuo carere uoluit, ut xxxiii. q.v. Hec ymago.[6] Preterea uir et mulier non censentur pari iure quantum ad penam adulterii, ut xxxii. q.i. § Hoc in mulieribus.[7] Ad hoc dico quod uir potest se obligare ad penam talionis, et si succumbit, debet detrudi in monasterium eodem modo quo mulier intraret si crimen esset probatum. Set mulier non intrat monasterium nisi uiro placuerit, quia uir eam inuitam potest retinere, ut C. de adult. authen. Set hodie.[8] Ergo, etsi uir sit conuictus de calumpnia debet ingredi monasterium, mulier tamen, si uult, potest eum retinere inuitum. Hoc tamen scias quod nisi euidens sit calumpnia uiri, non debet puniri pena talionis, ut C. de adul. Iure mariti.[9] Nec est hoc inconueniens quod aliquis inuitus fit monachus, tum quia ad hoc se obligauit, tum quia pro delicto aliquis fit monachus, ut xvi. q.vi. De lapsis[10] et l. di. Si ille.[11] Set numquid uxor potest accusare uirum de adulterio? Non uidetur, quia tantum uxor ciuiliter potest agere contra uirum, ut xxxii. q.i. § Hoc in mulieribus,[12] nam si uir accedit ad meretrices potest mulier recedere ab ipso, ut C. de repud. Consensu.[13] Quod satis potest admitti; mulier enim plus delinquid quam uir, quia ipsa subicit alienum partum, set uir non. Videtur tamen quod hodie eque possit mulier uirum accusare, ut econuerso accusari, et quod uterque teneatur conscribere, et quod uterque punitur pena talionis, ut in authen. ut liceat mat. et auie § Causas, coll. viii.[14] set potest dici quod ibi uir sponte inscripsit. Et hoc uidetur maxime secundum iura canonica, secundum que uir et mulier non ad inparia iudicantur, ut xxxii. q.i. Si quis.[15] Vel dic quod ibi dicitur quod mulier potest accusare uirum, hoc uerum est ad thori separationem et ut lucretur donationem propter nuptias. Item nota quod si illa que diuertit nupsit alii, primus uir non potest eam accusare, nisi usque ad vi. menses a tempore diuortii numerandos. Si uero non nupsit alteri, tunc potest accusari usque ad quinquennium a die commissi criminis, ut ff. de adult. Mariti § Sex mensium et § sequenti.[16] jo. *in lege*: simile ii. q.ult. Libellorum.[17] *consequatur effectum*: si separetur; potest tamen teneri ad aliam, scilicet ut perpetuo adhereat ei qua carere uoluit, ut xxxiii. q.v. Hec ymago,[18] uel etiam potest se obligare ad penam extraordinariam, ut infra de accus. Super.[19] Et nota hic arg. quod id quod una prohibetur, altera uia non debet admitti, ff. de condic. inst. Que sub condicione § Si quis[20] et ff. de bonis libert. Queritur.[21] Arg. contra iiii. q.iii. Serui neque.[22] *per procuratorem*: supra eodem, Si matrimonii.[23]

---

2 1 ecclesiastico] iudice *add.* FLLu 2 intrusione FLu 6 uir se potest *tr.* FLu 7-8 secundum–talionis Pr PCVcAbMd FL : *om.* A Lu (*homoiotel.*) 7 hodiernum ius] ordinem iuris Pr Ab probans] probat Pr Ab 12 causa[2] *om.* P FLLu 14 quod] sequitur *add.* FL[ac]Lu 15 uiro] iure P FL[ac]Lu esse uiro *tr.* Pr Ab 15-16 quod cogitur–Preterea *om.* Ab 15 quod] quo Vc FLu 16 perpetuo[1] adherere *tr.* PC[pc]VcMd FLLu qua A[pc]Pr N : quam A[ac], quo P[ac]CLr F, quod P[pc]VcM L[ac]Lu, quos Md, quia Fc 18 potest] posset L[ac]Lu se potest *tr.* PC FLLu 20 quo] quod PVc 26 fit PVc FLLu : sit APr CAbMd tum] tunc P FL[ac], tamen Md

---

2 1 Cod. 9.9.9 2 C.33 q.5 c.13 3 post Cod. 9.9.29(30) (ex Nov. 134.10) 4 C.32 q.1 c.13 5 C.20 q.1 c.9 6 C.33 q.5 c.13 7 C.32 q.1 p.c.10 § 1 8 Vid. not. 3 supra 9 Cod. 9.9.6

27 tum] tunc Vc[pc] FL[ac] fit] sit PCVcAbMd 29 uxor *om.* PCVc FLLu 32 ipsa *om.* PVc 33-34 quod–accusari] hodie quod (quia Vc FLLu) mulier eque possit uirum accusare ut econuerso uir potest mulierem accusare Ab 34 accusare, ut econuerso accusari] et econuerso accusare FLuS, econuerso accusare L accusari Pr : accusare *cett.* conscribere Pr CMdM : scribere A[ac] Ab, inscribere *melior* A[pc] PVcFcLr FLLuS 38 inpariare L[ac]Lu, inpari F[ac] 40 donatio P[ac]Vc FL[ac]Lu 44 jo. *om.* PCVc FL 48 una] uia *add.* PCVc FLLu 50 q.iii.] q.iiii. APr Ab, *om.* C[ac] 51 matrimonii] lib. ii. *add.* A[2]

---

10 C.16 q.6 c.4 11 D.50 c.58 12 C.32 q.1 p.c.10 § 1 13 Cod. 5.17.8 14 Auth. 8.13 (Nov. 117).9 15 C.32 q.1 c.4 16 Dig. 48.5.30(29).5 et § 6 17 C.2 q.8 p.c.5 § 2 18 C.33 q.5 c.13 19 3 Comp. 5.1.3 (X 5.1.16 et X 2.21.8) 20 Dig. 28.7.8.4 21 Dig. 38.2.38 22 C.4 q.3 c.3 23 2 Comp. 1.18.2 (X–)

23. DE HIS QVE VI METVSVE CAVSA FIVNT

1. AD AVDIENTIAM *per talem metum*: Ad intelligendum multa que de metu consueuerunt allegari, nota quod quandoque excusat metus uerborum, ut xxiii. q.viii. Conuenior[1] et di.vii. Fuerunt[2] et xxxi. q.ii. Lotharius[3] et ff. de acquir. hered. l.ult. in fine;[4] quandoque metus rerum, ut l. di. Presbyteros[5] et supra eodem titulo, Abbas[6] et C. eodem, l.ult.[7] et ff. quarum rerum actio non datur l.i. § Que onerande;[8] quandoque metus iudicis, ut ii. q.i. Inprimis,[9] uel alicuius potentis, ut C. eodem l. penult. et ult.[10] Humani enim moris est illum timere qui potest nocere et prodesse, ut xvi. q.ii. Visis;[11] quandoque non excusat metus regius, ut infra qui cleric. uel uouent. Insinuante,[12] nec metus parentum, ut ff. de ritu nup. Si patre;[13] quandoque leuis metus excusat in electione, ut i. q.vi. Si quis autem;[14] quandoque excusat metus status uel honoris uel suiipsius uel filiorum suorum, ut ff. eodem titulo, Isti;[15] quandoque non tantum metus set suspicio metus excusat, ut ff. locat. Habitatores § ult.[16] ff. ad leg. Aquil. Si quis fumo § ult.[17] Quandoque inuenis quod non excusat nisi metus continens cruciatum corporis uel metum mortis, ut infra eodem c.ult.[18] et C. de trans. Interpositas.[19] Vnde totum hoc arbitrio iudicis relinquitur inquirendum an uerba uel mine uel potentia hominis sint iusta causa timoris, ut ff. ex quibus causis maior. l.iii.[20] Vnde quandoque mine regis non excusant, ut infra qui cleric. uel uouent. Insinuante.[21] Item subuenitur metum passo quandoque per edictum quod metus causa, tunc tantum quando metus cadit in constantem uirum, ut ff. eodem, Metum,[22] set ubi quis minorem metum passus est, subuenitur ei uel iudicis officio, ut ff. eodem, Non est § i.[23] uel per constitutiones principum, ut C. eodem l.penult.[24] uel per responsa prudentum, uel per interpretationes prudentum, ut ff. de uar. et extraord. Si medicus.[25] Iudex autem non dicitur alicui inferre metum, ut ff. eodem l.iii.[26] licet iudex possit quandoque iniuriose agere, ut ff. ad leg. Aquil. Quemadmodum § Magistratus.[27] Item subuenitur alicui siue culpa metum sit passus siue non, ut supra de spon. Veniens, lib. ii.[28] ff. eodem, Nec timorem,[29] licet sit arg. contra xxii. q.iiii. Inter[30] et supra de instit. Veniens[31] et ff. eodem, Si mulier.[32] Hoc etiam notabis quod etiam secundum canones siue ui siue metu siue dolo aliquis renuntiat rei sue, subuenitur ei contra omnem possessorem, ut iii. q.i. Redintegranda[33] et q.ii. c.ii. et ff. de inoffic. Eum qui, i. responso.[34] Item licet alias contra ea que publice facta sunt aliquo presente non admittitur contradictio, ut viii. q.i. Licet,[35] si tamen potest probari metus precedens, euacuantur ea que publice facta sunt eo presente, ut xv. q.vi. c.i. in fine, xxxi. q.ii. Lotharius,[36] supra quod metus causa Perlatum, lib. i.[37] jo. *in uirum constantem*: immo constantissimum, ut ff. eodem, Metum.[38] *ad resignandum*: Set quid si iurauit se non repetere? Tunc non repetet, ut C. si aduersus uend. l.i.[39] supra de iureiur. Si uero.[40] Papa uero ex suo officio mandabit restitui, ut supra de pact. Cum pridem, lib. i.[41] supra de arbit. Non sine, lib. ii.[42] supra eodem, c.ult. lib. i.[43] Impetrare etiam potest relaxationem iuramenti, supra de iureiur. Ex amministratione, lib. ii.[44] Sic non obstante aliquo iuramento potest denuntiare ecclesie factum, ut infra de iureiur. Quemadmodum,[45] nec in hoc uidetur dolum facere qui fraudem uoluit excludere, ut ff. de leg. ii. Cum pater § Titio, in fine.[46] jo.

23.1 6 Que] Qui APr 9-12 non–quandoque *om.* Pr CAbMd (*homoiotel.*) 12 q.ii. PVc F^{ac}LLu (C.1 q.2 c.8; Si quis propter) quandoque] non *add.* FLLu 13 suorum *om.* PCVc FLLu 16 metum] metus A^{ac}Pr Ab 19 sint] fuit PVc FLLu 22 quando] quod PVc F^{ac}LLu 25 prudentium PC

26 Si *scripsi cum* A^{pc} : *om.* A^{ac}Pr PCVc FLLu 29 sit] fit C L sit metum *tr.* PCVc FLLu 31 Veniens] lib. ii. *add.* C^{pc} FL 32 etiam^{2} *om.* PCVc FLLu 33 subuenietur PVc possessionem LLu, possessiorem C^{ac} 36 Licet] q.vi. c.i. in fine *add.* C FLLu 39 jo. *om.* PCVc FL 39-40 immo–Metum *om.* Pr C^{ac}, *gl. absque lemmate* A^{ac}, 'constantem' *praem.* Ab 40 iurauit] iurasset PCVc FL, impretrasset Lu^{ac} se *om.* PCVc FLLu 42 uero] non PC^{ac}Vc F^{ac}LLu 43 supra^{1}–lib. i. Pr PCVcAbMd LLu : *om.* A F (*homoiotel.*) c. ult.] c.ii. (= ult.) Pr Ab 44-45 amministratione F^{pc} : amministrationis *codd.*

23.1 [1] C.23 q.8 c.21 [2] D.7 c.2 [3] C.31 q.2 c.4 [4] Dig. 29.2.99(98) [5] D.50 c.32 [6] 1 Comp. 1.31.2 (X 1.40.2) [7] Cod. 2.19(20).12 [8] Dig. 44.5.1.5 [9] C.2 q.1 c.7 [10] Cod. 2.19(20).11 et 12 [11] C.16 q.2 c.1 [12] 3 Comp. 4.5.1 (X 4.6.7) [13] Dig. 23.2.22 [14] C.1 q.6 c.1 [15] Dig. 4.2.8 [16] Dig. 19.2.27(30).1 [17] Dig. 9.2.49(50).1 [18] 3 Comp. 1.23.3 (X 1.40.6) [19] Cod. 2.4.13 [20] Dig. 4.6.3 [21] 3 Comp. 4.5.1 (X 4.6.7) [22] Dig. 4.2.6 [23] Dig. 4.2.23.1 [24] Cod. 2.19(20).11

[25] Dig. 50.13.3 [26] Dig. 4.2.3 [27] Dig. 9.2.29.7 [28] 2 Comp. 4.1.2 (X 4.1.15) [29] Dig. 4.2.7 [30] C.22 q.4 c.22 [31] 2 Comp. 3.6.5 (X–) [32] Dig. 4.2.21 [33] C.3 q.1 c.3 [34] Dig. 5.2.21.1 [35] C.8 q.1 c.15 [36] C.31 q.2 c.4 [37] 1 Comp. 1.31.1 (X 1.40.1) [38] Dig. 4.2.6 [39] Cod. 2.27(28).1 [40] 1 Comp. 2.17.4 (X 2.24.8) [41] 1 Comp. 1.26.4 (X 1.35.4) [42] 2 Comp. 1.20.1 (X 1.43.2) [43] 1 Comp. 1.31.2 (X 1.40.2) [44] 2 Comp. 2.16.4 (X 2.24.1) [45] 3 Comp. 2.15.11 (X 2.24.25) [46] Dig. 31.77(79).31

2. SACRIS EST *inuitus*: coactione absoluta, ut xlv. di. De Iudeis,[1] l. di. Presbyteros[2] et i. q.i. Constat.[3] Nec testamentum illius tenet qui inuitus detinetur, ut ff. qui testa. fac. pos. Qui testamento § ult.[4] Nec auctoritas uel confirmatio inuiti tenet, ut ff. de auctor. l.i. in fine.[5] jo. *quam agere*: sic vi. di. Testamentum.[6] *metus attenuet*: Hic metus attenuat peccatum, ii. q.i. Inprimis;[7] quandoque in nullo excusat, ut de con. di.iiii. Eos,[8] xi. q.iii. Quisquis metu.[9] *peccatum mortale*: xxxii. q.v. Ita ne.[10] *inquinari*: Tamen modica causa in hoc casu excusat, ut xi. q.iii. Antecessor.[11] *inquinari* [*bis*]: supra de emunitat. eccles. Quoniam § Si uero, lib. ii.[12] contra; set ibi loquitur cum metus cadit in constantem uirum, uel supple ibi 'tantum'. jo.

3. CVM DILECTVS FILIVS *regulam Cisterciensium*: Non intelligo quod isti ecclesiam suam subicerent ordini Cisterciensium, quia hoc facere non poterant sine licentia episcopi, ut supra de exces. prelat. Sicut,[1] set ipsi personaliter promiserunt seruare regulam illorum: licet quidam dicant quod quoad se poterant subicere, ut infra de donat. Inter, in fine.[2] jo. *obstante uiolentia*: Forte uerba aliqua incusserant eis timorem, que non semper sufficiunt ad iustum metum, ut infra qui cleric. uel uouent. Insinuante,[3] uel forte minabatur eis excommunicationem; set ille timor non debet excusare cum excommunicatio sit medicinalis anime, ut ii. q.i. Multi.[4] *ad fatuitatem*: Sic patet quod licet dolus interueniat in huiusmodi spiritualibus, non tamen subuenitur dolum passo, licet dolus det causam contractui, sic xx. q.iii. Constituit;[5] idem est in matrimonio, ut infra de conuer. coniug. Ex parte et c. Veniens, in fine,[6] quod est contra

---

2 4 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 5 Testamentum] c.i. *add.* A^{2} 6 in nullo] inullo P, nullo Vc L^{ac}, nullum Lu di.iiii. *scripsi cum* L^{pc} : di.iii. *codd.* (L^{ac}) 8 xi.] xv. PCVc F^{ac}L^{ac}Lu

3 2 subiceret PVc, subiercerint FLLu Cistrensium APr PVc, Cisteren. LLu, Cystren. F 5 dicunt PCVc FLLu 5-6 ut infra–jo. *om.* Pr 6 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 8 Insinuante] lib. iii. *add.* PCVc LLu 9 ii.] i. F^{ac}L^{ac}Lu (C.1 q.1 c.18) 11 spiritualibus] sponsalibus FL^{ac}Lu tamen] tantum P Lu 12 xx.] xxx. Vc FLLu

---

2 [1] D.45 c.5 [2] D.50 c.32 [3] C.1 q.1 c.111 [4] Dig. 28.1.20.10 [5] Dig. 26.8.1 [6] D.6 c.1 [7] C.2 q.1 c.7 [8] De con. D.4 c.118 [9] C.11 q.3 c.80 [10] C.32 q.5 c.3 [11] C.11 q.3 c.104 [12] 2 Comp. 3.27.1 (X–)

3 [1] 2 Comp. 5.13.4 (X 5.31.8) [2] 3 Comp. 3.18.5 (X 3.24.8) [3] 3 Comp. 4.5.1 (X 4.6.7) [4] C.2 q.1 c.18 [5] C.20 q.3 c.5 [6] 3 Comp. 3.25.1 (X 3.32.14) et c.3 (X 3.32.16)

id, ff. de dolo, Et eleganter,[7] ⌜econuerso penitus est in metu, nam si metus dat causam contractui, contractus tenet secundum leges, licet rescindatur per actionem quod metus causa, ut xv. q.i. Merito[8] et ff. quod metus causa, per totum.[9] Set secus est in spiritualibus, quia si metus det causam contractui, contractus non tenet, ut supra quod metus causa, Perlatum, lib. i.[10] Et in hoc conformantur contractus stricti iuris contractibus spiritualibus, quia sicut in contractibus stricti iuris contractus dolo initus tenet, ut C. de inutil. stip. Dolo,[11] sic in contractibus⌝ in principio. Item habes hic quod dolus non preponderat culpe, quod est contra id, ff. ad leg. Aquil. Item Mela, in principio.[12] Item patet hic quod in spiritualibus non habet locum in integrum restitutio, quia non uidentur decepti qui meliorem uitam elegerunt. Arg. contra infra titulo proximo, Ex litteris.[13]

24. DE IN INTEGRVM RESTITVTIONE

1. CVM VENISSENT *huiusmodi electioni*: forte male conscius sibi, ut infra de symon. Per tuas, in fine.[1] *procuratorem eligerent*: Quod facere teneretur etiam quilibet clericus, ut v. q.iii. Quia,[2] et sic patet quod uniuersitas potest constituere procuratorem, ut infra de iuram. calump. c.i.[3] *mandauisset*: nec sigillum citationi apposuerat, arg. ff. de pig. Fideiussor § Patre,[4] nisi si ignorans continentiam litterarum uel forte nude carte apposuisset, arg. ff. de pig. act. Gaius.[5] Arg. contra supra de offic. del. Prudentiam,[6] ubi dicitur quod nisi constet de inpotentia uel de uoluntate tertii, quod non procedetur. jo. *restituimus*: Quod hic dicitur intelligunt quidam cum procurator non est soluendo ut tunc fiat restitutio contra ecclesiam, ut ff. mandat. Si procuratorem, in principio [7]

---

14 Et *scripsi cum* F^{pc} : *om. codd.* 14-21 econuerso–contractibus A : *om. cett.*; *nescio an Johannes noster scripserit, cf. Proleg.* 23 spiritualibus] sponsalibus FLLu 24 in integrum] matrimonium FLLu^{ac} uidetur LLu decepti] recipi L^{ac}Lu, recepti F 25 elegerit L, eligerit Lu, elegerint F litteris] jo. *add.* PCVc FLLu

24.1 3 tenetur PVc FLLu 4 constituere] statuere PCVc F 6 si *om.* PVc FLLu 7 nude] unde F^{ac}L^{ac}Lu apposuisset] oposuisset LLu Gaius] Grauis Pr Ab FL^{ac}Lu 8 Prudentiam] lib. ii. *add.* FLLu 8-9 de uoluntate uel inpotentia *tr.* PCVc FLLu 9 jo. *om.* PC FLLu

---

[7] Dig. 4.3.7 [8] C.15 q.1 c.1 [9] Dig. 4.2 [10] 1 Comp. 1.31.1 (X 1.40.1) [11] Cod. 8.38(39).5 [12] Dig. 9.2.11 [13] 3 Comp. 1.24.3 (X 1.41.4)

24.1 [1] 3 Comp. 5.2.4 (X 5.3.32) [2] C.5 q.3 c.3 [3] 3 Comp. 1.26.1 (X 2.7.6) [4] Dig. 20.1.26.1 (§ Pater) [5] Dig. 13.7.39 [6] 2 Comp. 1.12.3 (X 1.29.21) [7] Dig. 17.1.8

et ff. de dolo, Et eleganter § penult.[8] Hic enim non est soluendo quia non potest extimari libertas monasterii, ff. de rerum diu. Sacra § ult.[9] Alias numquam rescinderetur sententia propter negligentiam procuratoris, set dominus aget contra procuratorem, ut C. de procurat. Si procurator,[10] et procurator ipsi domino de omni dolo et culpa respondebit, C. mand. A procuratore.[11] Nec enim potest procurator omittere exceptionem que competit ex persona rei, ut ff. mand. Idemque § penult.[12] Vnde dicunt hic ecclesiam non esse restituendam iure minoris, set ex illa generali clausula 'si qua iusta causa michi uidebitur'. Set certe illa lex, ff. de dolo, Et eleganter,[13] non restituit actionem cum per negligentiam succubuit procurator, set cum per dolum; unde si negligens fuit procurator, imputet sibi dominus qui tali commisit negotium, ut ff. de minor. Cum mandato [14] et extra. de offic. deleg. ⌜c.i. et ii. lib. iiii.⌝[15] et ff. de tribut. Procuratoris.[16] Vnde si procurator esset soluendo, satis uidetur quod etiam in hoc casu tunc habet in optione an uelit conuenire procuratorem uel uelit restitui ad rem, ad instar pupilli qui habet in optione an uelit tutorem conuenire an restitui ad rem, ut C. si tutor uel cur. inter. Etiam.[17] jo. *Electionem autem*: Set nonne fuit facta hec electio post inhibitionem iudicis, ergo cassanda erat, ut supra de matrimon. contra interdict. eccles. contract. Videtur, lib. i.[18] infra de noui oper. nun. c.i.[19] infra de despon. impub. Ad dissoluendum?[20] Set certe ex eo quod isti iam elegerant alium patet eos iam fuisse in possessione electionis, unde pendente lite ea priuari non debent, ut supra ne lite pend. A memoria, lib. ii.[21] viii. q.iiii. Nonne,[22] xvi. q.iiii. Volumus.[23] Set hec solutio non uidetur posse stare, nam mota controuersia patronus presentare non debet, ut supra de iure patron. Ex litteris,[24]

12 Et[2] *om. codd., cf. cap. praeced. lin. 14* 13 Sacra Vc : Sacre A^{ac}Pr PC, Facere $F^{ac}L^{ac}$Lu 16-17 et procurator–procurator *om.* Md^{ac} (*homoiotel.*) 16 procurator *scripsi* : p. A, *om.* Pr PCVcAb FLLu ipse PCVc FL 18 Vnde] Idem $F^{ac}L^{ac}$Lu 19 ex *om.* FL^{ac}Lu 20 Et *om. codd., cf. cap. praeced. lin. 14* 22 fuerit FLLu 24 c.i. et ii. Ab, c.i. ii. Md : *om. cett.* (L^{ac}) lib. iiii.] lib. iii. PCVc FLu 27 uelit–an *om.* F (*homoiotel.*) tutorem–an] conuenire procuratorem uel uelit LLu 28 jo. *om.* PCVc FLLu 29 facta fuit *tr.* LLu hec *om.* FLLu 31 despon.] spon. PC FL^{ac}Lu 32 iam fuisse eos *tr.* FLLu, eos *om.* Vc 33 possessionem PCVc

[8] Dig. 4.3.7.9 [9] Dig. 1.8.9.5 [10] Cod. 2.12(13).10 [11] Cod. 4.35.13 [12] Dig. 17.1.10.12 [13] Dig. 4.3.7 [14] Dig. 4.4.23(24) [15] 4 Comp. 1.12.1 (X 2.12.7) et c.2 (X 1.29.35) [16] Dig. 14.4.5 [17] Cod. 2.40(41).5 [18] 1 Comp. 4.17.1 (X 4.18.3) [19] 3 Comp. 5.15.1 (X 5.32.2) [20] 3 Comp. 4.2.1 (X 4.2.13) [21] 2 Comp. 2.9.1 (X 2.16.1) [22] C.8 q.4 c.1 [23] C.16 q.4 c.2 [24] 1 Comp. 3.33.9 (X 3.38.7)

ergo pari modo mota controuersia uolentibus eligere ipsi non eligent. Ex hoc enim sequeretur inconueniens quia si postea probaretur istos non habuisse ius eligendi, cassanda esset electio, quia omnes fructus percepti restituendi sunt, ut C. de rei uind. Certum,[25] et sic sequeretur quod electio facta ab eo qui credebatur habere ius esset cassanda, quod esse non debet, ut dixi supra de elect. Querelam, lib. eodem.[26] Ad hoc dico quod licite potest eligere ille qui est in possessione quieta, licet fiat ei controuersia. Set si de hoc fiat ei controuersia an possideat tale ius uel non, tunc non debet eligere, arg. supra de constit. Cum M. in fine[27] et supra de eo qui duxit in matrimon. Significauit.[28] ff. de aqua cot. l.ult.[29] Iudex tamen pendente controuersia non cassabit electionem, ut infra de causa pos. c.i.[30] jo.

2. AVDITIS *libertati donatus*: Arg. quod reges possunt dare priuilegia libertatis, et lxiii. di. In synodo.[1] *tempore uacationis subducto*: simile supra de prescript. c.i.[2] infra de prescript. Cum uobis.[3] Totum enim tempus in quo quis lesus est deducitur de prescriptione: primum sit uel medium ultimumue, ut ff. ex quibus causis maior. Nec non § Si quis,[4] C. quibus non ob. longi temp. pres. Prescriptione.[5] jo. *iure minoris*: Ecclesia fungitur iure minoris ut hic et supra eodem, c.i. Item fungitur iure rei publice, ut xxiii. q.iiii. Quid ergo [6] et di.i. Ius publicum [7] et C. de sacrosanct. eccles. Vt inter.[8] Hinc est quod prelati ecclesie comparantur tutoribus et curatoribus, ut in authen. coll. ix. de eccles. tit. § ult.[9] et arg. iii. q.ii. Quia ea.[10] Item fungitur iure imperii, in authen. de non alienat. aut permut. § Sanctissimus, coll. ii.[11] immo maior est imperio, ut xcvi. di. Duo.[12] In quibus

37 eligere ipsi] ipsum eligere FLLu 43-44 controuersia–ei[2] *om.* F^{ac}LLu (*homoiotel.*) 44 fiat] fit PCVc ei *om.* PCVc 46 matrimon.] quam prius polluit per adult. *add.* PCVc FLLu 48 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu

2 1-2 *gl. s.v.* 'libertati donauit' P Lu 2 simile] sic FLLu 3 c.i.–prescript. *om.* Vc F^{ac} (*homoiotel.*) 4 prescriptione] siue *add.* PCVc L, in *add.* FLu sit primum *tr.* PCVc, sit *om.* FL^{ac}Lu 6 jo. *om.* PCVc FLLu 11-12 Sanctissimus A P : Sancimus Pr CVcAbMd LLu, Sanctimus F (Auth. 9.3 [Nov. 120] 1) 12 Duo] sunt *add.* PCVc FLLu

[25] Cod. 3.32.22 [26] 3 Comp. 1.6.9 (X 1.6.24) [27] 3 Comp. 1.1.5 (X 1.2.9) [28] 1 Comp. 4.7.2 (X 4.7.2) [29] Dig. 43.20(19).8 [30] 3 Comp. 2.5.1 (X 2.12.3)

2 [1] D.63 c.23 [2] 1 Comp. 2.18.1 (X 2.26.1) [3] 3 Comp. 2.17.4 (X 2.26.14) [4] Dig. 4.6.28.3 [5] Cod. 7.35.7 [6] C.23 q.4 c.3 [7] D.1 c.11 [8] Cod. 1.2(5).23(20) [9] Auth. 9.6 (Nov. 131).15 [10] C.3 q.2 c.9 [11] Auth. 9.3 (Nov. 120).9 [12] D.96 c.10

autem ecclesia comparetur minori uel rei publice consueuit dubitari. Dicunt quidam ecclesiam comparari minori in omnibus, unde dicunt quidam ecclesiam esse restituendam in prescriptionibus sicut minorem, ut C. si aduersus usucap. l. unica,[13] ff. de minor. Etiam ei.[14] Set istud non concedo quia canones uolunt preiudicari ecclesiis per prescriptiones, ut xvi. q.iii. Placuit[15] et q.iiii. Volumus.[16] Immo secundum istorum opinionem sequeretur quod numquam prescriberetur contra ecclesiam quia temporales prescriptiones ipso iure non currunt hodie minoribus, ut C. quibus ex causis non est in integ. rest. necess. l.ult.[17] Item quia sola pupillaris etas excipitur a prescriptione xxx. annorum, ut C. de prescript. xxx. an. Sicut,[18] unde non concedo quod in prescriptionibus temporalibus subueniatur ecclesie. Potest tamen dici quod in prescriptionibus illis que spectant ad statum iudiciorum subueniatur ei, ut si ecclesia non appellauit infra decem dies, restitui possit ad appellandum ut minor, ut ff. eodem, Etsi sine § penult.[19] item et in confessione, ut ff. de confessis, Certum § penult.[20] Item si omisit allegationes competentes ut hic, ff. eodem, Minor § i. et l. Si in emptione § i.[21] uel etiam quicquid omisit, ut ff. eodem titulo, Non omnia.[22] Item non solum in dampno, set etiam in lucro, ut ff. eodem, Ait pretor § ult. et l. sequenti.[23] Hoc certum est quod in contractibus subuenitur ecclesie ad instar minoris, ut supra eodem, c.i. lib. i.[24] Et tunc usque ad quadriennium potest petere restitutionem iudicis officio, ut C. de tempor. in integ. rest. Superuacuam.[25] Set certe non possumus per omnia equiparare ecclesiam minori uel rei publice, quia ecclesia non potest petere retractationem sententie pretextu nouorum instrumentorum, ut infra de sent. et re iud. Inter,[26] set minor et etiam res publica potest, ut ff. de re iud. Imperatores.[27] Si queras in qua etate ponam ecclesiam, dico in nulla, set in hoc comparo minori quia sicut minor postquam excessit xxv. annum usque ad quadriennium petit restitutionem,

13 comparatur PVc FL^{ac}Lu dubitari consueuit *tr.* PCVc FLu 14 in omnibus *post* ecclesiam *tr.* PCVc FLLu 14-15 quidam *om.* Vc FLLu 19 sequeretur] idem *add.* L^{ac}Lu 20 hodie *om.* LLu 23 non *om.* F^{ac}LLu 25 ut] aut Vc, *om.* L^{ac}Lu 29 Si in *om.* C, in *om.* APr Vc FLLu 37 etiam] in L^{ac}Lu, *om.* F 39 nulla A^{pc} PCVcMd FLLu : nullam A^{ac}Pr Ab

[13] Cod. 2.35(36).1 [14] Dig. 4.4.45(46) [15] C.16 q.3 c.8 [16] C.16 q.4 c.2 [17] Cod. 2.40(41).5 [18] Cod. 7.39.3 [19] Dig. 4.4.7(8).11 [20] Dig. 42.2.6.6 [21] Dig. 4.4.18(19).1 et 4.4.35(36) (Si in emptionem) [22] Dig. 4.4.44(45) [23] Dig. 4.4.7.7 et 4.4.8(9) [24] 1 Comp. 1.32.1 (X 1.41.1) [25] Cod. 2.52(53).7 [26] 3 Comp. 2.18.10 (X 2.27.20) [27] Dig. 42.1.35

sic ecclesia tantum usque ad quadriennium petit restitutionem. jo. *utramque restituimus*: sicut minor restituitur contra minorem, ff. de minor. Verum § ult.[28] nisi cum pecuniam amisit, ff. ex quibus causis maior. l.ult.[29] Et est hic arg. quodsi ecclesia non est usa rescripto suo infra annum per negligentiam quod restituitur, aliud si dolo, C. si aduer. delict. l.i.[30] jo.

3. Ex litteris *confirmauit sententiam*: Hic altera parte absente fertur sententia quod potest fieri in causa appellationis, ut ii. q.vi. Appellatione[1] et C. de tempor. appell. l.ult.[2] supra de appell. Sepe.[3] jo. *etiam supplicauit*: Supplicare potest quilibet quantumcumque sit remota appellatio, ut ii. q.vi. Anteriorum,[4] nam et seruus supplicare potest si dominus nolit appellare pro ipso, ff. de appell. Serui.[5] Set in hoc differt appellatio a supplicatione, quia appellatione interposita medio tempore nichil innouandum est, set pendente supplicatione mandatur sententia executioni prestita cautione a uictore quod omnia restituat si retractata fuerit sententia, ut C. de preci. imper. offer. authen. Que supplicatio.[6] Item in hoc differt appellatio a supplicatione, nam appellatur usque ad x. dies; supplicari autem potest usque ad biennium, quod uerum est cum supplicatio porrigitur superiori, ut C. de sent. prefect. pret. l. unica.[7] Si autem supplicatio porrigitur ipsi iudici, tunc est supplicandum usque ad x. dies, ut ii. q.vi. Anteriorum.[8] jo. *ad plenum*: Hoc ideo dicit quia etsi minus plene probatur causa absentie, fiet restitutio, ut infra de sent. et re iud. Cum Bertoldus[9] et supra de procurat. Ex insinuatione.[10] Et hoc ideo quia absens legitime citatus presumitur contumax si non uenit, ut iii. q.ix. Decernimus,[11] lxv. di. Si forte,[12] ff. de re iud. Contumacia.[13] Set talis pre-

41 sic] si Pr Vc, sicut L^{ac}Lu jo. *om.* PCVc FL 43 nisi cum] ualet sicut LLu amisit] ambit LLu 44 rescripto] scripto LLu 46 jo. *om.* PCVc FLLu

3 2-3 Appellatione Pr Ab : Appellatore A PCVcMd FLLu 3 jo. *om.* PCVc FLLu 6-7 appellatio a supplicatione quia] quia supplicatio L^{ac}Lu, quod supplicatio ab F 8 est *om.* LLu 9 retracta C^{ac}Vc LLu 10 sententia] excommunicationis *add.* Lu, executionis *add.* FL 12 usque *om.* LLu 15 jo. *om.* Pr PC^{ac}VcAbMd FLLu etsi] si VcAb FL^{ac}Lu 16 fiet] fieret FL^{ac}Lu 19 Decreuimus Vc F (C.3 q.9 c.10)

[28] Dig. 4.4.11(12).7 [29] Dig. 4.6.46 [30] Cod. 2.34(35).1

3 [1] C.2 q.6 c.31 § 1 [2] Cod. 7.63.5 [3] 3 Comp. 2.19.2 (X 2.28.44) [4] C.2 q.6 c.28 [5] Dig. 49.1.15 [6] post Cod. 1.19(22).5 (ex Nov. 119.5) [7] Cod. 7.42.1 [8] C.2 q.6 c.28 [9] 3 Comp. 2.18.8 (X 2.27.18) [10] 2 Comp. 1.18.3 (X 1.38.3) [11] C.3 q.9 c.10 [12] D.65 c.9 [13] Dig. 42.1.53

sumptio elidi potest etiam per aliam presumptionem, ut ff. de in integ. rest. l.penult.[14] Et inde est quod per presumptiuam et minus plenam probationem, eliditur presumptio contumacie. Vnde per sacramentum unius potest probare se non esse contumacem, nam uiolenta presumptio eliditur per iuramentum unius, xxxv. q.iii. Extraordinaria;[15] et optime hoc probatur extra. qui matrim. accus. non pos. Cum in tua, lib. iiii.[16] Et sic intellige quod legitur, iiii. q.v. Quisquis, in fine.[17] jo. *restituimus eam*: Per hoc uidetur quod in matrimonio locum habeat restitutio in integrum. Econtra uidetur quod nullo cursu temporis transit sententia matrimonii in rem iudicatam, ut supra de sent. et re iud. Consanguinei, lib. ii.[18] Quid de hoc iuris sit dicam infra de restit. spol. Ex parte.[19] Hoc tamen scias quod si ille deceptor fuisset soluendo, contra ipsum tantummodo esset agendum, set quia quantum ad istud negotium non potest satisfacere, ideo in subsidium datur actio prior, ut ff. de eo per quem factum erit l.ult.[20] jo. *facientes quod*: Hic uidetur quod ad secundos iudices spectat exequi sententiam priorum iudicum, ut dixi de hoc supra eodem, de offic. del. Pastoralis.[21] jo.

4. TVM EX LITTERIS *olim et nunc*: Set cum multa tempora sint elapsa a tempore Eugenii usque ad tempus Innocentii, quare auditur questio restitutionis cum ultra quadriennium non extendatur, nec etiam litis contestatione perpetuatur, ut ff. de minor. Papinianus, in fine[1] et C. de tempor. in integ. rest. l.penult. et ult?[2] Ad hoc dic quod per ipsos apostolicos fuit protractum hoc negotium, unde non preiudicat actori, ut ii. q.vi. Anteriorum,[3] licet uideri posset quod illud quadriennium deberet currere cum effectu, cum sit continuum. Set posset peti in integrum resti-

21 presumptiuam] presumptionem PVcAb 23 esse *om.* PCVc FLLu 24 unius *om.* LLu 25 lib. iii. PVc F^{ac}Lu 26 jo. *om.* PCVc FLLu 27 in^1 *om.* VcMd F^{ac}, in matrimonio *om.* Lu^{ac} habet PCVcAbMd FLLu 27-28 in integrum restitutio *tr.* Ab LLu 32 posset PCMd FLLu, possit Vc 34 jo. *om.* PCVc FLLu Hic A^{pc}Pr PCMd FLLu : Hoc A^{ac} VcAb 36 Pastoralis] lib. eodem *add.* PCVcMd FLLu

4 4 contestatio PCVc F^{ac} Papinianus PVc F : Pap APr, Pape C, Pom LLu 5 dic] dico Vc F 6 pertractatum Vc^{ac} F hoc] istud LLu 7 posset A^{pc}Pr PCVc : possit A^{ac} FLLu 7-8 quod–posset *om.* Vc (*homoiotel.*) 7 illud] istud FLLu debent C^{ac}, debet Ab FLLu

14 Dig. 4.1.7 15 C.35 q.2-3 c.11 16 4 Comp. 4.4.1 (X 4.18.6) 17 C.4 q.5 c.1 18 2 Comp. 2.18.6 (X 2.27.11) 19 3 Comp. 2.6.4 (X 2.13.14) 20 Dig. 2.10.3 21 3 Comp. 1.18.7 (X 1.29.28)

4 1 Dig. 4.4.20(21) 2 Cod. 2.52(53).6 et 7 3 C.2 q.6 c.28

tutio quia si propter hoc elapsum est tempus quod iudex noluit ius dicere, currit tempus, set locum habet restitutio, ut ff. ex quibus causis maior. Set et si, in principio.[4] Set non est hic ita quia ex hoc sequeretur quod peteretur restitutio restitutionis, et sic posset iterum illius restitutionis peti restitutio, et sic in infinitum. Hoc tamen scias quod si iudex denegauit alicui restitutionem, a modo non admittitur ad restitutionem petendam, set appellare potest. Set si ex noua causa petit restitui, auditur, ut C. si sepius in integrum rest. petit. fuerit l.i. et ii.[5] ⌜Posset tamen forte non incongrue dici quod secundum canones locum habet restitutio in integrum etiam post quadriennium, arg. infra ne sede uac. c.i. in fine,[6] infra de rebus eccles. non alien. Ad nostram,[7] xxxv. q.ix. Veniam,[8] maxime ubi agitur pro enormi dampno; et potest dici quod tunc non agatur iudicis officio, set actione in factum uel condicione ex canone illo, Veniam⌝.[9] *idem quoque*: ⌜Celestinus.⌝ *quibuscumque rescriptis*: ⌜Nota quod per generalem clausulam fit reuocatio litterarum, ut supra de maior. et obed. Sane, lib. ii.[10] supra de fil. presbit. Constitutus, lib. i. in fine,[11] xix. di. Si Romanorum,[12] C. de quad. prescript. Omnes,[13] C. de prescript. xxx. an. Omnes.[14] Arg. contra supra de confir. util. Bone, lib. ii.[15] supra de dolo et con. Ex litteris, lib. i.[16] jo.⌝ *incidenti questione*: Hoc in uno tantum casu prohibetur, ut supra de appell. Ad aures, lib. ii.[17] Set hodie in nulla causa potest appellari super incidenti, ut in constitutione, Vt debitus.[18] jo. *replicauit*: idest iterauit. *per officium*: Hoc ideo dicit quia tantum iudicis officio, non iure actionis, potest peti in integrum restitutio, ut ff. de minor. Quod si minor § ult.[19] *negotium committendum*: Eo ipso quod commisit

9 quod] quia FLLu 11 ita hic *tr.* FLLu 14 a modo–restitutionem *om.* L^{ac}Lu (*homoiotel.*) 16-21 Posset–Veniam APr AbLr FLLuGHSVr N : *om.* PCVcFcMdM 17-18 in integrum restitutio *tr.* Ab FLLu 20 pro] de LLu 21 illo] jo. *add.* Pr Veniam] jo. *add.* Ab FLLu, *om.* Pr 22 Celestinus PCVc Md : *om.* APr Ab FLLu 22-27 Nota–lib. i. jo. Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A 22 Nota] Et *praem.* LLu 27 jo. *om.* PC^{ac}Vc LLu in *om.* FL^{ac}Lu 29 jo.] *om.* PCVcMd, Set illud pro rato princeps facit, ut ff. eodem Minor *add.* Lr FLLuGHS N (*cf. lin. 38 infra*) 30 iterauit] liberauit F^{ac}L^{ac}Lu, intimauit Pr 31 peti potest *tr.* Pr Ab FLLu potest] possunt L^{ac}Lu

4 Dig. 4.6.26 5 Cod. 2.43(44).1 et 2 6 3 Comp. 3.9.1 (X 3.9.1) 7 3 Comp. 3.13.2 (X 3.13.11) 8 C.35 q.9 c.5 9 C.35 q.9 c.5 10 2 Comp. 1.15.1 (X 1.9.7) 11 1 Comp. 1.9.10 (X 1.17.8) 12 D.19 c.1 13 Cod. 7.37.2 14 Cod. 7.39.4 15 2 Comp. 2.21.1 (X 2.30.3) 16 2 Comp. 2.10.2 (X 2.14.2) 17 2 Comp. 2.19.6 (X 2.28.33) 18 4 conc. Lat. c.35 (4 Comp. 2.12.3 [X 2.28.59]) 19 Dig. 4.4.24(25).5

causam, uidetur admisisse beneficium restitutionis, sicut committendo causam uidetur admisisse appellationem, ut supra de offic. del. Pastoralis.[20] Set hic ignorabatur que causa esset commissa, an causa restitutionis an illa causa, scilicet an danda esset restitutio uel non, ut patet per sequentia. jo. *surreptum*: ⌜xxxv. q.viiii. Veniam et c. Sententiam.⌝[21] *principes*: Set illud perraro princeps facit, ut ff. eodem, Minor.[22] *quando non plene*: Arg. quod breui tempore non potest quis esse peritus, nam per xx. annos studebit antequam fiat magister, ut C. de profess. qui in urbe Constan. l. una,[23] et arg. xlviiii. di. § i. Set non est ita, quia non diu mansisse in scolis, set bene mansisse laudabile est, xii. q.ii. Gloria.[24] Item quia probitas supplet annos, ut lxxvii. di. Monachus,[25] C. de hiis qui ueniam etatis l.ii.[26] jo. *precipue ratione*: Ecce quam necessarium est adicere causam in sententia, quia si postea reprobata fuerit causa illa, potest retractari sententia, xxi. di. In tantum,[27] C. de iud. Properandum § Illo,[28] ff. de hiis qui not. infam. Quid ergo § penult.[29] infra de sent. et re iud. Sicut.[30] Set tamen hoc non potest fieri per in integrum restitutionem. jo. *altera parte*: Hylerdensis ecclesie. *data sit restitutio*: Hoc ideo iubet inquiri quia non constabat an admissi fuissent ad beneficium restitutionis uel non. *partibus presentibus*: Partes enim erunt presentes ubi quis uult petere in integrum restitutionem, et si usque ad tres menses non uenerint, eis absentibus potest peti, ut in authen. ut spon. lar. § Ad hec, coll. ix.[31] *sanctiones*: C. si per uim uel alio modo l.ult.[32] supra

33 admisisse] amisisse Vc F^{ac}, commisisse L^{ac} 33-34 beneficium–admisisse PCVc FcMdLrM N : *om.* APr Ab $F^{ac}L^{ac}Lu^{ac}S^{ac}Vr$ (*homoiotel.*) (*post 34-35* Pastoralis $F^{pc}S^{pc}$) 35 que] qua F^{ac}, cui L^{ac}, quia Lu 37 jo. *om.* $PC^{ac}Vc$ FLLu xxxv.–Sententiam PCVcMd : *om.* APr Ab FLLu 38 Set–Minor *om.* FLLu princeps *om.* PCVcMd 39 non] nullus Ab FLLu quis *om.* Ab FLLu 41 in urbe *scripsi* : iure APr $PC^{ac}Vc$, in re FLLu non] tam *add.* Ab FL 42 set–est] set laudabiliter uixisse inquirendum est Ab $FL^{ac}Lu$ (*cf. Gl. ord. X s.v.* 'instructus') 43 lxxvii. *scripsi cum* A^{pc} : lxxii. *codd.* 44 jo. *om.* PCVc FLLu 45 fuit PCVcMd, esset Ab FLLu 45-46 illa causa *tr.* Ab FL 48 tamen] tantum PVc 49 jo. *om.* PCVc FLLu Hylerdensis ecclesie *om.* FLLu, Scilicet Ylerdensis P 49-51 *gl. s.v.* 'data sit restitutio' *s.v.* 'an danda' Pr LLu 51 uel non *om.* Ab FLLu 54 hec] hoc *codd.* C.] simile *praem.* Pr C FLLu, sic *praem.* PVc

[20] 3 Comp. 1.18.7 (X 1.29.28) [21] C.35 q.9 c.5 et c.6 [22] Dig. 4.4.18(19) [23] Cod. 12.15.1 [24] C.12 q.2 c.71 [25] D.77 c.9 [26] Cod. 2.44(45).2 [27] D.21 c.9 [28] Cod. 3.1.13(11).9 [29] Dig. 3.2.13.7 [30] 3 Comp. 2.18.6 (X 2.27.16) [31] Auth. 9.2 (Nov. 119).6 [32] Cod. 8.5.2

de maior. et obed. Inter,[33] infra de sent. et re iud. Inter.[34] *ostensuri*: Set quare cogebantur isti hoc probare, cum ille qui petit restitutionem non admittitur nisi doceat se lesum, ut ff. de iureiur. Nam postea § Si minor?[35] Item et est contra id quod actore non probante, reus obtinebit, ut vi. q.iiii. Actor.[36] Set dic quod loquitur quando isti sponte uolebant assumere onus illud, uel forte ratione presumptionis transfertur ad eos probatio, ut infra ut eccles. benefic. Vt nostrum, lib. eodem.[37] jo. *peremptorium*: Notandum quod ratione distantie nimie ut parcatur sumptibus et laboribus statim potest assignari peremptorium, alias secus, ut supra de dolo et con. Dilecti, lib. i.[38] Item propter distantiam uiarum aliqua permittantur que alias non permitterentur, ut lxiii. di. Cum longe.[39] supra de appell. Cum sit Romana,[40] xvii. q.ii. Si quis incognitus.[41] *eiusdem sententie*: late ab Eugenio. *subrepta*: et contra uoluntatem Celestini obtenta. *impetrasse*: ⌜a Celestino.⌝ *circumuentus*: Notandum: presumitur circumuentus qui scribit contrarium ei quod scripsit; quandoque presumitur talis falsus et uarius, ut infra de accus. Super hiis,[42] infra ut eccles. benefic. Vt nostrum.[43]

25. DE ARBITRIS

1. DILECTI FILII ABBAS *reginam Francorum*: Ex hoc uidetur quod si compromittatur in laicum de rebus ecclesiasticis quod teneat sententia, ut infra capitulo proximo et ii. q.vii. Nos si[1] et xvi. q.i. Plures,[2] nam etiam in infamem compromittitur, ut iii. q.vii. § Tria, in fine.[3] Arg. contra quia

55 Inter] c.i. PCMd (3 Comp. 2.18.1 [X–]), c. Vc, c.i. *praem.* FL, Cum *praem.* Lu 57 docet PC, doceret Vc 58 Si *om.* PCVc non probante *om.* L^{ac}, non *om.* F 59 vi.] ii. $PC^{ac}Vc$ L^{pc} q.iiii. *scripsi* : q.vi. APr Ab F, q. ult. PCVcMd LLu isti] iste A^{ac}, *om.* Pr 61 probatio] onus probationis Ab FLLu lib. eodem jo. *om.* PCVc 63 alias] uel PCVc 65 permittuntur Pr PC L 67-68 et contra–obtenta *om.* FLLu 68 a Celestino PCVc : *om.* APr AbMd FLLu 69 presumitur–ei *om.* $FL^{ac}Lu$ scripsit] prescripsit Ab $FL^{ac}Lu$ 70 et] uel Ab FLLu 71 nostrum] jo. *add.* PCVc

25.1 2 compromiserat LLu, procommissi Ab 3 nam *om.* $L^{ac}Lu$ etiam *om.* PCVc

[33] 3 Comp. 1.21.4 (X 1.33.8) [34] 3 Comp. 2.18.10 (X 2.27.20) [35] Dig. 12.2.9.4 [36] C.6 q.4 c.7 [37] 3 Comp. 3.10.1 (X 3.10.1 et X 2.28.56) [38] 1 Comp. 2.10.3 (X 2.8.1) [39] D.63 c.25 [40] 1 Comp. 2.20.5 (X 2.28.5) [41] C.17 q.2 c.3 [42] 3 Comp. 5.1.3 (X 5.1.16 et X 2.21.8) [43] 3 Comp. 3.10.1 (X 3.10.1 et X 2.28.56)

25.1 [1] C.2 q.7 c.41 [2] C.16 q.1 c.54 [3] C.3 q.7 p.c.1

nec incidenter potest cognoscere de causa spirituali, ut supra qui filii sint legit. Lator.[4] Item contra supra de iud. Relatum, lib. i.[5] supra de decimis Quoniam § Sententias,[6] quia de uniuersa ecclesia male iudicat, qui querit iudicium laycorum, xi. q.i. Placuit.[7] Dico quod si compromissum fuerit de auctoritate superioris, tenet, ut infra sequitur et est expressum extra. de arbit. Per tuas, lib. iiii.[8] Alias non debet compromitti in laycum, ut in constitutione Innocentii, Contingit,[9] nam et iudex potest esse laycus de auctoritate superioris, infra de foro compet. Si diligenti,[10] xxxii. di. § Verum.[11] *sint remote*: Verum est quod femina a ⌜quibuslibet ciuilibus⌝ officiis remouetur, ut iii. q.vii. § Tria,[12] xxxiii. q.v. Mulierem,[13] ff. de reg. iur. l.ii.[14] nisi princeps scienter delegauerit ei causam, ut ii. q.v. Mennam[15] et xxiii. q.iii. Si quos[16] et xii. q.ii. Cum deuotissimam[17] et ff. de re iud. Quidam;[18] tamen in ueteri lege iudicabant populum, ut xv. q.iii. § i. Item tutelam gerere potest, si renunciat Velleiano et secundis nuptiis, ut in authen. de hered. que ab intest. def. § Ex hiis.[19] Item secundum canones constituitur procuratrix, ut infra de confirm. Cum dilecta, lib. eodem.[20] jo. *opinionis*: hec uerba sunt C. eodem l.ult.[21] jo. *consuetudinem approbatam*: Arg. consuetudinem dare iurisdictionem, ut ix. q.iii. Conquestus,[22] supra de consue. Ex litteris, lib. eodem,[23] supra de testibus Ad hec quoniam, lib. primo,[24] C. de emancip. l.i. et ult.[25] Contra supra de foro compet. Quod clericis, lib. ii.[26] jo. *sponte receptum*: Ex eo enim

5 incidenter] intenditur $F^{ac}L^{ac}Lu$, quod *add.* FLu 7 de uniuersa] diuersa $L^{ac}Lu$, uersa F^{ac} qui] que $F^{ac}Lu$ 8 q.i.] q.iii. Ab FLLu (C.11 q.3 c.9) quod] quia PCVc 9 fuit PCVc superioris] maioris PCVcMd 13-14 quibuslibet ciuilibus Ab FLLu : quibuslibet (quibusiubet A^{ac}) APr, ciuilibus PCVcMd 15 ei delegauerit *tr.* PCVcMd, deleget FLLu 16 deuotissima $PC^{ac}Vc$ 17 in ueteri] inuenit Vc, inuenes $L^{ac}Lu$ xv.] xx. $FL^{ac}Lu$ 18 tutele $L^{ac}Lu$ gerere] gere PAb F, agere Vc $L^{ac}Lu$ 20 confirm.] util. *add.* PCVc FLLu 21 lib. eodem *om.* PCVc, jo. *om.* FL C.] ff. $L^{ac}Lu$ jo. *om.* Pr PCVcAbMd FLLu 22 ix.] iiii. PVc, xi. Ab $F^{ac}L^{ac}$ 23 eodem PCVcMd : i. APr Ab $L^{ac}Lu$, *om.* F 24 quoniam *scripsi* : licet A PCVcMd, *om.* Pr Ab FLLu 25 jo. *om.* PCVc 25-27 Ex eo–jo. *om.* Pr 25 enim] igitur FLLu

4 1 Comp. 4.18.5 (X 4.17.5) 5 1 Comp. 2.1.4 (X–) 6 1 Comp. 3.26.25 (X 3.30.13) 7 C.11 q.1 c.9 8 4 Comp. 1.18.2 (X 1.43.9) 9 4 conc. Lat. c.40 (4 Comp. 1.18.1 [X 1.43.8]) 10 3 Comp. 2.2.4 (X 2.2.12) 11 D.32 p.c.6 12 C.3 q.7 p.c.1 13 C.33 q.5 c.17 14 Dig. 50.17.2 15 C.2 q.5 c.7 16 C.23 q.4 c.47 17 C.12 q.2 c.8 18 Dig. 42.1.57 19 Auth. 9.1 (Nov. 118).5 20 3 Comp. 2.20.1 (X 2.30.4) 21 Cod. 2.55(56).6 22 C.9 q.3 c.8 23 3 Comp. 1.3.1 (X 1.4.2) 24 1 Comp. 2.13.8 (X–) 25 Cod. 8.48(49).1 et 6 26 2 Comp. 2.2.5 (X 2.2.9)

quod fuit approbatum datur actio, alias non, ut C. eodem titulo l.penult.[27] jo. *per penam*: Sic ergo religiosi uiri possent petere penam conuentionalem ut hic, et xxv. q.ii. Si ecclesie,[28] xii. q.ii. Episcopus qui mancipium,[29] xxiii. di. Quamquam.[30] Arg. contra infra ne cleric. uel monach. Suam[31] et supra de dolo c.i.[32] et xii. q.ii. Fraternitas.[33] Dico quod penam a iure permissam possunt petere, ut xvi. q.i. Statuimus[34] et i. q.i. § ult.,[35] Quotiens.[36] x. q.ult. c.ult.[37] Credo tamen quod semper possint petere penam, ut infra de relig. dom. Constitutus,[38] nisi auaritie causa eam extorqueant, ut supra de symon. Nemo.[39] Vel melius dic quod si pena apponitur loco interesse, secundum hoc potest petere quanti sua interest, ut ff. de act. empt. l. Predia,[40] set si pena apponitur loco contumacie, tunc potest peti pena et res, ut ff. de coll. bon. l.i. § Si cum duobus,[41] ff. de tabul. exhib. Locum.[42] Si autem apponitur in fraudem usurarum, non potest peti, ut infra de uend. et empt. c.i. in fine,[43] ff. de act. empt. Iulianus § Ibidem Papinianus.[44] Set numquid pena recepta potest peti iudicatum? Videtur hic quod non, et ff. eodem, Celsus,[45] C. eodem, authen. Decernit.[46] Item quia ex sententia arbitri non datur actio, set tantum pene petitio, ut C. eodem l.i.[47] et ff. eodem l.ii.[48] Econtra uidetur quod possit, quia aut appellatur a sententia arbitri aut non. Si appellatur ergo uidetur quod possit transire in rem iudicatam, ut C. de filiis fam. l.ii. lib. x.[49] et arg. ff. rem ratam hab. l.iii. § Falsus.[50] Si non appellat, ergo per taciturnitatem x. dierum transit in rem iudicatam, ut C. eodem titulo, Cum antea.[51]

26 actio] ex eo *add.* PCVcMd LLu alias non *om.* FLLu 27 jo. *om.* PCVc FLLu petere] solui sibi *add.* Ab FLLu 28 ut hic *om.* PCVc Episcopus] Christus A^{ac}, Si episcopus FLLu (C.12 q.2 c.73), *om.* Ab 31 petere possunt *tr.* Ab FLLu i. q.i.] ii. q.i. $L^{ac}Lu$ 32 possunt PCVc FLLu 34 dic] dicit P, dicas Ab FLLu 34-35 apponitur] ponitur Ab FLLu 35-36 interesse–loco *om.* Vc 35 interesse] contumacie $F^{ac}L^{ac}Lu$ secundum hoc *om.* LLu 36 apponitur] ponitur FLLu 37 peti *om.* PC^{ac}, pena peti *tr.* FLLu l.i. *scripsi cum* A^{pc} : l.ii. *codd.* 40 Papinianus] Pompon. *codd.* 41 Decernit *scripsi cum* F^{pc} : Decernimus (*male pro* Decernit ius) *codd.* 42 datur A^{pc} PCVcMd $F^{pc}L^{pc}$: oritur Pr, tantum Ab $F^{ac}L^{ac}Lu$, *om.* A^{ac} petitio] datur *add.* Ab FL^{ac} 46 appellatur Pr PCVc 47 transit] sententia *add.* FLLu

27 Cod. 2.55(56).5 28 C.25 q.2 c.20 § 2 29 C.12 q.2 c.68 30 D.23 c.6 31 3 Comp. 3.38.2 (X 5.37.9) 32 1 Comp. 2.10.1 (X 2.14.1) 33 C.12 q.2 c.11 34 C.16 q.1 c.55 35 C.1 q.1 c.130 36 C.1 q.7 c.9 37 C.10 q.3 c.10 38 3 Comp. 3.28.2 (X 3.36.6 et X 5.37.7) 39 1 Comp. 5.2.13 (X 5.3.14) 40 Dig. 19.1.28(29) 41 Dig. 37.6.1.13 42 Dig. 43.5.3 43 3 Comp. 3.14.1 (X 3.17.5) 44 Dig. 19.1.13(14).26 45 Dig. 4.8.23(28) 46 post Cod. 2.55(56).4 (ex Nov. 82.11) 47 Cod. 2.55(56).1 48 Dig. 4.8.2 49 Cod. 10.62(60).2 50 Dig. 46.8.3.1 51 Cod. 2.55(56).5

Ad hoc ita dicas quod aut partes simpliciter promiserunt stare sententie arbitri, stipulatione interposita aut non, set penam apposuerunt; si promiserunt stare sententie arbitri, tunc ex stipulatu potest agi ad interesse, ut ff. eodem titulo, Diem § ult.[52] et extra. de arbit. Per tuas, lib. iiii.[53] Si uero simpliciter consenserunt stare sententie arbitri, ita quod nec stipulatio intercessit nec pena, in eo casu si partes tacuerunt post x. dies, sententia arbitri transit in rem iudicatam, unde tunc post x. dies appellari non potest; item nec ante x. dies quia adhuc nulla est sententia arbitri. Set si qua partium non uult stare sententie arbitri, protestari debet se nolle stare sententie arbitri, ut C. eodem, Cum antea,[54] et sic ibi plus ualet protestatio quam appellatio, et alias, ut C. de filiis fam. l.ii. lib. x.[55] Si uero pena est apposita, tunc tantum ad penam potest agi, nec tunc post x. dies transit in rem iudicatam, ut hic patet, et C. eodem, authen. Decernit et l.i.[56] Et intellige quod partes possunt petere penam siue ipsi adinuicem stipulati sint penam siue ipsi arbitro promiserunt penam: quia si arbitro promiserunt penam, ipse tenetur cedere actionem litigatori qui optinuit, ut ff. de pres. uerb. Si gratuitam § ult.[57] Quod enim mei causa fit, meum dicitur, ut ff. de edendo, Pretor § i.[58] et hoc expresse dicitur in authen. de iud. § Quia uero, coll. vi.[59] jo.

2. CVM TEMPORE BONE *Magdeburgensis archiepiscopi*: Ex hoc uidetur quod ordinarius iudex possit esse arbiter, ut supra de elect. Causam, lib. i.[1] et in authen. ut differ. iud. § Si uero contigerit[2] et infra de prebend. Dilectus.[3] Item quod delegatus possit esse arbiter probatur infra de pre-

48 ita] itaque FLLu 49 apposuerunt] interposuerunt Ab FLLu 50 arbitri] stipulatione interposita *add.* A[2] 52 consenserint FLLu, senserunt Pr[ac], conserunt (*sic*) Vc nec *om.* Ab FL[ac]Lu 53 tacuerant FLLu 54 transit *ante* sententia *tr.* PCVcMd 55 adhuc *om.* P F 56 Set si–arbitri *om.* C[ac] (*homoiotel.*) arbitri *om.* PVc 57 arbitri] ut C. eodem Cum arbitri *add.* FL[ac]Lu ibi *om.* FLLu 58 appellatio] ut *add.* Pr PCVc et] ut FLLu 59 Si uero] Set si FLLu 61 Decernit *scripsi cum cett.* : Decreuit APr Ab Lu (*cf. lin. 41 supra*) ipsi] arbitro promiserunt *add.* FLLu 62 adinuicem] sibi *add.* Ab FLLu sint stipulati *tr.* Ab FLLu, sunt Pr PCVc L siue–penam *om.* FLLu (*homoiotel.*) 63 promiserint CVc ipse] tempore L[ac]Lu, *om.* F 64 ff.] C. FLu 64-65 Quod–dicitur *om.* F 64 mei *om.* L[ac]Lu

2 3 contigerit C : contingit APr PVc FL[ac]Lu

[52] Dig. 4.8.27(32).7 [53] 4 Comp. 1.18.2 (X 1.43.9) [54] Cod. 2.55(56).5 [55] Cod. 10.62(60).2 [56] post Cod. 2.55(56).4 (ex Nov. 82.11) et 2.55(56).1 [57] Dig. 19.5.17(18).5 [58] Dig. 2.13.4.1 [59] Auth. 6.10 (Nov. 82).11

2 [1] 1 Comp. 1.4.17 (X 1.6.8) [2] Auth. 9.10 (Nov. 86).2 [3] 3 Comp. 3.5.6 (X 3.5.19)

bend. Nisi,[4] infra de presumpt. c.i.[5] Lex tamen uidetur contradicere, iii. q.vii. § Tria, circa finem,[6] set certe omnes leges que illud prohibent ordinario hoc solum dicunt quod ordinarius non possit iubere partes ut compromittant in se, ut ff. de tut. et cur. l.iiii.[7] jo. *fide in manibus*: Videtur ergo quod secundum canones possit compromitti siue fide data siue iuramento, ut supra de arbit. Non sine, lib. ii.[8] Secus est secundum leges, ut C. eodem titulo, authen. Decernit.[9] *exceptis capitulis*: Nota quod arbitrium pro parte tenet pro parte non, simile infra de prebend. Dilectus et c. Nisi,[10] ii. q.vi. § Si quis ex pluribus.[11] Licet uideretur quod arbitri sententia etiam pro parte deberet ualere, ut ff. de arbit. Quid tamen, in principio,[12] set illud optinet ubi de pluribus debuit ferre sententiam et non tulit de omnibus; set in uno capitulo non potest pro parte tenere, ut ff. famil. ercis. In hoc iudicio.[13] jo. *indulgentiis libertatis*: Quia nec de causa liberali potest adiri arbiter, ut ff. eodem, Non distinguemus § De liberali,[14] set contra infra de prescript. c.ult.[15] Set dic quod quantum ad se potuit renuntiare priuilegiis libertatis, set non quantum ad papam, ut infra de sent. et re iud. Suborta.[16] Aliis autem priuilegiis posset renuntiare, ut supra de priuil. Si de terra.[17]

3. CVM DILECTI FILII *non potest*: Nec in crimine fit reconuentio, ut iii. q.xi. c.i. ff. de pub. iud. Is qui.[1] Item cessat reconuentio in possessione repetenda, ut iii. q.i. c.ii. et supra de rest. spol. Ex conquestione;[2] item in momentanea possessione, ut C. qui legit. person. l.ult.[3] item et in uiolentia facta, ut supra de iure patron. Perlatum, lib. i.[4] ff. de iud. l.ii. §

5 tamen *om.* FL[ac]Lu 8 in se–l.iiii. jo. *om.* Vc jo. *om.* PC[ac] 8-11 *gl. s.v.* 'quod fide' PC, *gl. absque lemmate* Vc 8 ergo *om.* Ab FLLu 9 compromitti] committi FLLu 10-11 supra–Decernit *om.* Vc 11 Decernit *scripsi* : Decernimus APr CMd, De decimis P, Decreuimus Ab FLLu 13 etiam *om.* FL 14 deberet pro parte *tr.* PVcMd, debet LLu, de Ab 16 potest–tenere] potest ferre pro parte PCVc 17 jo. *om.* PC[ac]Vc FLLu 18 potest–liberali *om.* Vc (*homoiotel.*) adiri potest *tr.* Ab FL 19 contra *om.* Ab FL quod *om.* Ab FLLu

3 2 q.xi.] q.ix. A Md L[pc]Lu conuentio PCVcMd 3 q.i.] q.ii. Ab FL[ac] 4-5 uiolentia] euidentia F[pc]L[ac]

[4] 3 Comp. 3.5.8 (X 3.5.21) [5] 3 Comp. 2.14.1 (X 2.23.14) [6] C.3 q.7 p.c.1 [7] Dig. 26.5.4 [8] 2 Comp. 1.20.1 (X 1.43.2) [9] post Cod. 2.55(56).4 (ex Nov. 82.11) [10] 3 Comp. 3.5.6 (X 3.5.19) et c.8 (X 3.5.21) [11] C.2 q.6 c.31 § 2 [12] Dig. 4.8.21(25) [13] Dig. 10.2.27(28) [14] Dig. 4.8.32(37).7 [15] 3 Comp. 2.17.8 (X 2.26.18) [16] 3 Comp. 2.18.11 (X 2.27.21) [17] 1 Comp. 5.28.9 (X 5.33.6)

3 [1] Dig. 48.1.5 [2] 2 Comp. 2.19.8 (X–) [3] Cod. 3.6.3 [4] 1 Comp. 3.33.1 (X 3.38.1)

Item si extra.[5] *nisi de his*: Arbitria enim stricta uia incedunt; nichil enim extra compromissum facere potest, ut ff. eodem, Non distinguemus § ult.[6] Nam id solum uenit in arbitrium de quo actum est ut ueniret, ut ff. eodem, Si cum dies § Plenum,[7] set in iudiciis omne id de quo non est actum ne ueniret, ut infra de cau. pos. Cum ecclesia.[8] Item arbiter non potest punire contumaciam litigatoris nisi in hoc sit compromissum, nec testes potest cogere, ut ff. eodem, Non ex omnibus et l. Quid tamen § ult.[9] Solus enim ille cohercere potest qui habet iurisdictionem, ut ff. de iud. l.ii. § ult.[10] set arbiter non habet iurisdictionem, ut ff. de re iud. Ait pretor.[11] Item nec arbiter potest pronunciare nisi utraque parte presente, nisi hoc conuenerit inter litigatores, ut ff. eodem, Diem § Si quis litigatorum.[12] Item arbiter non potest partes citare nisi ad locum in quo compromissio facta est, ut ff. eodem, Non distinguemus § Quesitum.[13] Item nec alii potest delegare arbitrium, ut ff. eodem, In compromissis et l. Non distinguemus § Quesitum.[14] Item satisdatio non prestatur coram arbitris, quia sufficit pene promissio, ut in authen. de litig. § Ad excludendas, in fine et § Postquam.[15] Item in arbitris non potest purgari mora ubi dies prefigitur ab homine, ut ff. eodem, Celsus;[16] secus in iudiciis, ut C. de fideius. Sancimus.[17] Item sententia arbitri non infamat, ut ff. eodem, Quid ergo § In compromisso.[18] Item nec de crimine compromittitur in arbitrum, ut ff. eodem, Non distinguemus § Iulianus,[19] licet secus sit secundum canones, ut infra de presumpt. c.i.[20] Item sicut reconuentio non potest fieri coram arbitro, nec exceptio pari ratione. In hiis omnibus discrepant arbitria a iudiciis. Item et in hoc differunt quod si partes renuntiant appellationi, et pactum fecerunt de non recedendo ab arbitrio, nichilominus possunt recedere, ut C. eodem l.penult.[21] Secus circa iudicia, ut C. de tempor. appell. l.ult.[22] jo.

8 solum id *tr.* PCVcMd 9 Plene APr Ab LLu id] nisi illud *add.* FLLu quo] nominatim *add.* FL 9-10 actum est *tr.* CVc LLu 10 ne] ut FL^{ac}Lu, *om.* C 10-11 non potest arbiter *tr.* L, non potest punire arbiter *tr.* Ab FLu 11 sit] fit CVc 12 potest cogere testes *tr.* Ab FLLu 13-14 de iud.–ut ff. *om.* FL^{ac}Lu (*homoiotel.*) 16 conuenit C F 19-20 nec alii–Item *om.* Ab FLLu (*homoiotel.*) 20 arbitris] arbitro PCVc 24 infamat] infirmat LLu 25 arbitrium P F 26 sit *om.* PCVc 27 reconuentio] reconciliatio PCVc 28 nec] sic *praem.* Pr PCVc FLLu discrepabant P, discrebant CVc

[5] Dig. 5.1.2.5 [6] Dig. 4.8.32(37).21 [7] Dig. 4.8.21(25).6 [8] 3 Comp. 2.5.1 (X 2.12.3) [9] Dig. 4.8.39(44) et 4.8.21(25).12 [10] Dig. 5.1.2.8 [11] Dig. 42.1.5 [12] Dig. 4.8.27(32).4 [13] Dig. 4.8.32(37).16 [14] Dig. 4.8.45(50) et 4.8.32(37).16 [15] Auth. 8.8 (Nov. 112).2; § 'Postquam' non inveni [16] Dig. 4.8.23(28) [17] Cod. 8.40(41).26 [18] Dig. 3.2.13.5 (Ex compromisso) [19] Dig. 4.8.32(37).6 [20] 3 Comp. 2.14.1 (X 2.23.14) [21] Cod. 2.55(56).5 [22] Cod. 7.63.5

4. CVM OLIM *in eosdem iudices*: Nota in iudices compromitti, arg. infra de prebend. Nisi,[1] et sub pena, infra de presumpt. c.i.[2] Arg. contra iii. q.vii. § Tria, l. Si quis uero iudex.[3] De hoc dixi supra eodem, Cum tempore.[4] jo. *siue concordet*: Per interpretationem huiusmodi arbitrii interpretari possumus illud decretum lxiii. di. Obeuntibus.[5] Plerumque enim tenemur querere consilium, set non tenemur illud sequi, ut infra de regul. Licet,[6] C. de emph. iure l.ult.[7] ff. de admin. tut. Ita autem § Papinianus.[8] ff. ubi pupil. educ. deb. l.i.[9] Set uidetur quod superfluum sit petere consilium quod non tenetur sequi, arg. C. de probat. Ad probationem.[10] Set certe potest esse quod consilium illorum potest mouere priorem, ut supra de eo qui mit. in pos. Cum sicut,[11] xxxi. di. Nicena,[12] ff. eodem titulo, Item si unus § ult.[13] jo.

26. DE IVRAMENTO CALVMPNIE

1. CVM CAVSAM QVE *litis contestatione*: idest an lis esset contestata uel non. *quorundam testium*: super incidenti articulo. *per procuratorem*: Hic patet quod prelati possunt constituere procuratores ante litem contestatam, ut v. q.iii. c.ult.[1] Vnde in hoc non comparo eos tutoribus qui ante litis contestationem non possunt constituere procuratorem, ut C. de procurat. Neque,[2] quia tutela tantum est nomen administrationis, set prelatura nomen dignitatis: tutela ad tempus admittitur, prelatura perpetuo. Similiter lex dicit quod cum conuenitur monasterium uel ecclesiastica persona, potest constituere procuratorem, in authen. de sanct. episc. § Si uero episcopi.[3] Item uidetur hic quod uniuersitas constituit procuratorem, licet secundum leges debeat constituere actorem uel sindicum auctoritate episcopi, ut C. de episc. et cler. Omnes § Hoc nichilominus.[4] Et credo quod in talibus recurrendum sit ad consuetudinem loci,

2 de prebend.–infra Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A (*homoiotel.*) 4 jo. *om.* PCVc FLLu 8 l.i.] l. ult. FL^{ac}Lu (Dig. 27.2.6)

26.1 1-2 *gl. s.v.* 'quorum testium' PCVc 1 idest] simile P, scilicet CVc L, *om.* Pr 2 super–articulo *om.* PC 4 v. PC^{pc} : vi. APr C^{ac}VcAbMd FLLu (C.6 q.3 c.5) 6 tantum] non *add.* A^{ac}Pr PCVc L^{ac} 11 debeant Vc F 12 Hoc *scripsi cum* L^{pc} : *om. codd.*

[1] 3 Comp. 3.5.7 (X 3.5.21) [2] 3 Comp. 2.14.1 (X 2.23.14) [3] C.3 q.7 p.c.1 § 19 [4] 3 Comp. 1.25.2 (X 1.43.5) [5] D.63 c.5 [6] 3 Comp. 3.24.4 (X 3.31.18) [7] Cod. 4.66.3 [8] Dig. 26.7.5(6).8 [9] Dig. 27.2.1 [10] Cod. 4.19.21 [11] 2 Comp. 2.8.2 (X 2.15.2) [12] D.31 c.12 [13] Dig. 4.8.17(19).7

26.1 [1] C.5 q.3 c.3 [2] Cod. 2.12(13).11 [3] Auth. 9.15 (Nov. 123).26 [4] Cod. 1.3.(6)32.4

an aliquid expediatur per procuratores uel sindicos uel actores, ut ff. quod cuiuscumque uniuer. Item § Set si ita.[5] Item uidetur hic quod per procuratorem prestari possit sacramentum calumpnie secundum iura canonica, cum hoc sit priuilegium clericorum, an ipsi per se an per alium uelint iurare, ut supra eodem, In pertractandis, lib. i. et c.i. et ii.[6] Quod est contra legem, C. eodem titulo, authen. Principales.[7] Vel dic procuratorem hic appellari sindicum ut probatur infra de probat. Licet,[8] et est simile, infra de prescript. c.i.[9] infra de testi. Cum causam.[10] Talis enim potest iurare, ut supra eodem, In pertractandis.[11] Et nota quod licet in causis spiritualibus non prestetur sacramentum calumpnie, tamen si agatur possessorio iudicio pro re spirituali, bene dico esse prestandum, arg. supra eodem, Litteras,[12] nam super exceptionibus propositis in re spirituali prestatur sacramentum, ut dixi supra de elect. Cum dilectus, in fine, lib. eodem.[13] Item licet non prestetur in spiritualibus sacramentum calumpnie, tamen de ueritate dicenda bene dico esse prestandum; alias enim iudex non posset inquirere plene ueritatem, quam tenetur inquirere omnibus modis quibus potest, ut xxx. q.v. Iudicantem,[14] xxiii. q.viii. Occidit,[15] arg. ad hoc infra de accus. Cum dilectus.[16] Item cum sacramentum istud sit de credulitate, non potest interrogatus petere indutias respondendi, quia aut credit aut non credit illud de quo queritur. Set in illo sacramento quod est de ueritate, bene petit indutias, ut ff. de interr. act. Qui interrogatur.[17] Vtrum autem excommunicatus conuentus prestet hoc sacramentum? Videtur quod non, quia non est ei licitum ingredi sacra, ergo nec tangere, ut supra di.v. Ad eius.[18] Item cui prohibentur alia sacramenta et istud, ut xcv. di. Illud.[19] Arg. quod possit, infra de sent. excomm. A nobis,[20] alioquin in potestate sua esset non respondere. Item numquid in causa criminali prestatur hoc sacramentum? Dico quod non, quia ui-

14 sindicos uel procuratores *tr.* Ab FLLu 15 hic *om.* PCVc 16 possit prestari *tr.* Ab FLLu 17 sit hoc *tr.* PCVc 22 causis *om.* Ab FLLu 24-26 supra–sacramentum *om.* Ab FL^{ac}Lu 25 prepositis PC 26 supra dixi *tr.* Ab FLLu dilectus] dilecti *codd.* 29 plene inquirere *tr.* PCVc FLLu 32 interrogatus *post* respondendi *tr.* Ab FLLu 34 ueritate] dicenda *add.* Ab FLLu 34-35 interrogatus A AbMd FLLu 35 conuentus *om.* Ab FLLu 38 xcv.] xc. *codd.* 40 hoc *om.* FL^{ac}

[5] Dig. 3.4.6.1 [6] 1 Comp. 1.35.4 (X 2.7.3) et 1.35.1 (X–) et c.2 (X 2.7.1) [7] in medio Cod. 2.58(59).2 (ex Nov. 124.1) [8] 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) [9] 3 Comp. 2.17.1 (X 2.26.11) [10] 3 Comp. 2.12.10 (X 2.20.37) [11] 1 Comp. 1.35.4 (X 2.7.3) [12] 1 Comp. 1.35.3 (X 2.7.2) [13] 3 Comp. 1.6.17 (X 1.6.32) [14] C.30 q.5 c.11 [15] C.23 q.8 c.14 [16] 3 Comp. 5.1.7 (X 5.2.2) [17] Dig. 11.1.5 [18] D.5 c.4 [19] D.93 c.22 [20] 3 Comp. 5.21.2 (X 5.39.28)

detur sequi ex hoc repugnantia; si enim accusator non probat quod intendit, punitur ut calumpniator et presumitur calumpniator, ut infra de accus. Cum dilectus[21] et ii. q.iii. per totum. Set econtra ratione iuramenti quod fecit presumendum esset ipsum non calumpniose accusasse, ut i. q.vii. § Sancimus,[22] infra de presumpt. c.i.[23] Preterea quia in causa sanguinis licitum est alicui corrumpere accusatorem suum, ut ii. q.iii. § Notandum, in fine,[24] set illud non posset si iurasset de calumpnia, et est arg. pro hac parte instit. de offic. iud. in principio,[25] ff. de bonis lib. Qui cum maior § Si patris.[26] Arg. contra C. de fide instrum. l.ult.[27] Item nec dico sacramentum calumpnie ita generaliter esse prestandum, ut sic dicatur, 'Iuro quod nichil calumpniose faciam'; periculosum enim esset sic iurare. Quis enim posset cauere ne aliquid calumpniose faceret, cum omnis etas in malum prona sit, ut xii. q.i. § i.? Set specialia capitula iurabit. Preterea si ita generaliter prestaretur illud sacramentum, frustra in medio litis quandoque illud prestaretur, in authen. de testi. § Quia uero.[28] in authen. de fide instrum. § Si uero.[29] Item quia iudex non debet recipere iuramentum ubi crederet aliquem peierare, xxii. q.v. Si quis[30] et C. de fideicom. l.ult.[31] Hec ergo iurabit tantum que in hiis uersibus continentur:

Istud iuretur quod lis sibi iusta uidetur,
Et si queretur, uerum non infitietur,
Vt lis tardetur, dilatio nulla petetur,

ut C. eodem l.i.[32] et in authen. Principales.[33] *ac interrogationibus*: Que interrogationes sint faciende, plene habes in constitutione, Quoniam.[34] jo.

41 ex hoc sequi *tr.* PCVcAbMd FLLu enim accusator] coram accusatore FL^{ac}Lu probet FL^{ac}Lu 42 et–calumpniator APr Md : *om.* PCVcAb FLLu (*homoiotel.*) 44 presumendum esset] presumitur Ab FLLu 45 causa] causis PCVcMd 48 arg.] quod *add.* FL^{ac}Lu 50 sic] si P F 54 prestetitur C, prestentur Vc, prestarentur L, prestarent F 54-55 prestaretur–illud *om.* Ab (*homoiotel.*) 55 illud quandoque *tr.* FLLu 56 uero^{1}–§ *om.* FLLu (*homoiotel.*) 57 iuramentum] sacramentum Ab FLLu aliquem] non debere *add.* Ab FLLu peierare] periurare PCVcMd 58 ergo *om.* Ab FL^{ac}Lu tantum iurabit *tr.* PCVcMd in *om.* CVcMd 61 infitietur] nil promittetur nec falsa probatio detur *add.* A^{pc}Pr F^{pc}L^{pc} 62 tardetur] tradetur C^{ac}VcAb F^{ac} 64 sunt Pr PCVcMd FLLu plene] plenarie PCVcMd jo. *om.* PCVc FL

[21] 3 Comp. 5.1.7 (X 5.2.2) [22] C.1 q.7 c.26 [23] 3 Comp. 2.14.1 (X 2.23.14) [24] C.2 q.3 p.c.8 [25] Inst. 4.17 [26] Dig. 38.2.14.7 [27] Cod. 4.21.21(20) [28] Auth. 7.2 (Nov. 90).4 [29] Auth. 6.3 (Nov. 73).7 [30] C.22 q.5 c.4 [31] Cod. 6.42.32 [32] Cod. 2.58(59).1 [33] in medio Cod. 2.58(59).2 (ex Nov. 124.1) [34] 4 conc. Lat. c.38 (4 Comp. 2.6.3 [X 2.19.11])

⟨LIBER SECVNDVS⟩

1. DE IVDICIIS

1. TVA NOBIS *de spiritualibus*: ut xcvi. di Bene.[1] Tamen quandoque habet iurisdictionem siue in rebus ⌜uel etiam in personis⌝ clericorum, ut si compromittatur in eos, ut supra titulo proximo, Dilecti;[2] item cum sunt incorrigibiles, ut xxxii. di. Eos qui;[3] quandoque propter ambitionem, ut lxxxix. Si quis pecunia;[4] item cum scisma faciunt, et contempnunt excommunicationem, ut xxiii. q.v. De Liguribus;[5] item cum fidem subuertunt, ut xvii. di. Nec licuit;[6] item in crimine falsi, ut infra de fals. Ad falsariorum,[7] et ubicumque ecclesiastica potestas deficit, ut xxiii. q.v. Principes;[8] item iudices eorum sunt quantum ad defendendum eos, ut xxiii. q.v. Regum et c. Administratores.[9] Alias nec etiam in modum reconuentionis dico laicum posse iudicare de causa spirituali, ut supra eodem, Relatum et c. Quanto, lib. i.[10] supra de decim. Quoniam, lib. i.[11] nec incidenter potest cognoscere de causa spirituali, supra qui filii sint legit. Lator.[12] Arg. tamen potest induci quod in modum reconuentionis possit cognoscere cum non fecerit uiolentiam clerico, ut supra de iure patron. Perlatum, in fine, lib. i.[13] ff de iud. l.ii. § Item si extra,[14] C. de ordin. iud. Adite.[15] *solutione decimarum*: simile infra de decim. Tua.[16] jo.

2. CVM VENISSENT *alios iudicari*: quia eius est interpretatio qui illud condidit, infra de sent. excomm. Inter[1] et infra de hiis que fiunt ab epi-

---

1.1 2 etiam *om.* Pr FLLu uel–personis *om.* PCVcMdMV 3 Dilecti *scripsi cum* A^{pc} F^{pc} : Dilectus *codd.* 5 pecuniam A^{ac}Pr Ab FLLu 11 ut] arg. PCVc 13 causa A Ab : *om.* Pr PC^{ac}VcMd FL^{ac}Lu 14 Arg. tamen] Attamen PCVc induci] dici FL^{ac}Lu 16-17 iud. Adite *scripsi* : cognit. Adire *codd.* 17 simile–jo. *om.* Vc jo. *om.* PC

1.1 [1] D.96 c.1 [2] 3 Comp. 1.25.1 (X 1.43.4) [3] D.32 c.10 [4] D.79 c.9 [5] C.23 q.5 c.43 [6] D.17 c.4 [7] 3 Comp. 5.11.4 (X 5.20.7) [8] C.23 q.5 c.20 [9] C.23 q.5 c.23 et c.26 [10] 1 Comp. 2.1.4 (X–) et c.5 (X 2.1.3) [11] 1 Comp. 3.27.25 (X 3.30.13) [12] 1 Comp. 4.18.5 (X 4.17.5) [13] 1 Comp. 3.33.1 (X 3.38.1) [14] Dig. 5.1.2.5 [15] Cod. 3.8.1 [16] 3 Comp. 3.23.2 (X 3.30.26)

2 [1] 3 Comp. 5.21.4 (X 5.39.31)

scop. Cum apostolica,[2] ff. de pret. stip. In pretoriis.[3] Set an alter de hiis incidenter possit cognoscere? Dico quod sic, arg. C. de iud. Quotiens.[4] Iudex enim potest respicere priuilegium et, si manifesta sunt uerba priuilegii, potest dicere tibi quod non prodest hoc priuilegium, ut supra de priuil. Accepimus, lib. ii.[5] Arg. tamen est quod non possit alter incidenter cognoscere, cum non possit directe, supra qui filii sint legit. Lator,[6] ff. de postul. Quos prohibet.[7] Set qualiter potest esse papa iudex in sua causa, cum alius debeat esse iudex quam actor, ut iiii. q.iii. c.i. et ii.? Papa enim per procuratorem in tali casu litigat, ut infra de confirm. Cum dilecta;[8] item quia lites sine suspicione debent procedere, ut iii. q.v. Quia;[9] item quia res romane ecclesie et proprie sunt pape, sicut res fisci sunt imperatoris quasi patrimonium, ut ff. ne quid in loco publico l.ii. § Hoc interdictum.[10] Set certe sicut episcopus est iudex sue ecclesie, ut vii. q.i. Sicut,[11] xxiii. q.iiii. Guilisarius,[12] et sicut procurator fisci iudex est in causa fisci, ut C. ubi cause fiscal. l.i.[13] et sicut imperator iudex est in causa fiscali, ut ff. de hiis que in test. del. Proxime,[14] sic dicas papam posse esse iudicem in causa ecclesie sue. Melius tamen facit si submittit se iudicio aliorum, ut ii. q.vii. Nos si.[15] Vel dic quod ideo non potest ab aliis iudicari, quia nec de confirmatione eius alter cognoscit siue iudicat sine eius mandato, ut supra de confir. util. c.i. et ii.[16] jo.

3. NOVIT ILLE *regnum benedictum*: supra de magist. Quanto, lib. i.[1] Vnde propter ipsorum fauorem communicatur eis tempore excommunicationis, ut xi. q.iii. Antecessor.[2] Arg. contra quia irreuerentes dicuntur, ut xxxiiii.

---

2 4 possit incidenter *tr.* PCVc possit cognoscere] cognoscere posset Lu, possit *om.* FL^{ac} 6 tibi *om.* PCVc FL 7 alter] aliter PCVc incidentem Pr PCVc 9 papa esse *tr.* PCVcAbMd L iudex papa *tr.* FLu 10 actor quam iudex *tr.* PCVcMd 11 in tali casu per procuratorem *tr.* PCVcMd confirm.] util. *add.* PCVc 12 debent] deberet PCVc 14 l.ii. *scripsi* : l.i. *codd.* 18 esse posse *tr.* FLLu 21 eius] quis FLu alter] aliter FL^{ac}Lu cognoscit siue *om.* PCVcMd siue iudicat *om.* FLLu 22 jo. *om.* PCVc

3 2 excommunicationis tempore *tr.* FLLu 3 xxxiii. APr AbMd^{ac} FLu, xxxii. CVc^{ac}

---

[2] 3 Comp. 3.11.1 (X 3.10.7) [3] Dig. 46.5.9 [4] Cod. 3.1.3 [5] 2 Comp. 5.14.1 (X 5.33.8) [6] 1 Comp. 4.18.5 (X 4.17.5) [7] Dig. 3.1.7 [8] 3 Comp. 2.20.2 (X 2.30.4) [9] C.3 q.5 c.15 [10] Dig. 43.8.2.4 [11] C.7 q.1 c.39 [12] C.23 q.4 c.30 [13] Cod. 3.26.1 [14] Dig. 28.4.3 [15] C.2 q.7 c.41 [16] 1 Comp. 2.21.1 et c.2 (X 2.30.1 et 2)

3 [1] 1 Comp. 5.4.3 (X 5.5.3) [2] C.11 q.3 c.104

di. Quorumdam.[3] *minuere*: simile ii. q.vi. Qui se scit[4] et lxxiiii. di. Quorumdam.[5] *non sufficiamus*: simile supra de appell. Vel ex malitia, lib. i.[6] *alienam usurpare*: Per hoc patet quod papa habet utrumque gladium ut dixi x. di. Quoniam,[7] et probatur supra de appell. Si duobus[8] et supra qui filii sint legi. Causam, lib. i.[9] Arg. contra xxii. di. c.i. lxiii. di. Tibi domino[10] et xv. q.vi. Alius.[11] *rex Francorum peccat*: Sic patet et quod hec auctoritas, 'Si peccauerit', non solum ad occulta, set etiam ad manifesta crimina extenditur, ut xlv. di. Set illud,[12] xi. q.iii. Precipue.[13] *de feudo*: directe, set tantum ratione peccati et inducendo ad penitentiam, ut vi. q.i. Illi qui[14] et xxii. q.ii. Predicandum,[15] xxiiii. q.iii. Ecce.[16] Et sic per consequentiam cogetur restituere feudum, ut xiiii. q.vi. Si res.[17] *contrariam consuetudinem*: Nota quod consuetudo parificatur priuilegio, ut ix. q.iii. Conquestus,[18] lxiiii. di. Quia.[19] Item patet hic quod consuetudo dat iurisdictionem, supra de arbit. Dilecti[20] et C. de emancip. l.i. et ult.[21] *Valentinianus*: supra lxiii. di. Valentinianus.[22] *Quicumque*: xi. q.i Quicumque.[23] Set cum hec lex sit abrogata, nonne penam sustinebit recitator et auditor, ut C. de uet. iur. enu. l.ult. ibi, 'Igitur omnia',[24] ut quid ergo membranam occupat, ut xix. di. Si Romanorum?[25] Respon. Licet sit sublata, tamen ⌜notitia⌝ eius est necessaria, ut vii. di. Fuerunt,[26] et ratio durat licet ciuile ius destruatur, ff. de capite min. Eas.[27] Item quia ecclesia potest inducere legem cum pro ipsa est, set non tenetur eam recipere contra se, ut x. di. Lege.[28] *ex homine*: Similiter imperium a solo deo est, ut xxiii. q.iiii. Quesitum,[29] xliii. di. Si rector.[30] *Argue*: xliii. di. Ephesis.[31] *claves regni celorum*: Immo dedit ei iura terre-

---

4-5 *gl. s.v.* 'ipse iurisdictionem' PCVc 4 simile *om.* PCVc Lu 7 et[1]] idem *praem.* PCVc duobus *om.* C^{ac}Vc 8 lib. i. *om.* FL^{ac}Lu c.i. lxiii. di. *om.* FL^{ac}Lu 11 Precipue] jo. *add.* Pr Lu 12 directe Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A^{ac} F 13 xxiiii. q.iii. APr Ab : xxiii. q.iiii. PCVcMd FP^{c}LLu (*forsan recte* C.23 q.4 p.c.25) 14 cogetur] coget PCVc Si res] aliena *add.* PCVc FLLu 17 Dilectus APr Ab FLLu 20 recitator] retractor LLu, rectator F^{ac} 21 Respon.] Quod FL^{ac}Lu 22 notitia A C^{pc} L^{pc} Laur. Tancred. : natura Pr PC^{ac}VcMd FL^{ac}Lu, n^{a} Ab 24 inducere] admittere FLu 25-26 Similiter–rector *om.* Vc 26 Quesitum] tuba *add.* PCMd

---

[3] D.34 c.1 [4] C.2 q.6 c.12 [5] D.74 c.6 [6] 1 Comp. 2.20.47 (X–) [7] D.10 c.8 [8] 1 Comp. 2.20.7 (X 2.28.7) [9] 1 Comp. 4.18.7 (X 4.17.7) [10] D.63 c.33 [11] C.15 q.6 c.3 [12] D.45 c.17 [13] C.11 q.3 c.3 [14] C.6 q.1 c.3 [15] C.22 q.2 c.17 [16] C.24 q.3 c.18 [17] C.14 q.6 c.1 [18] C.9 q.3 c.8 [19] D.64 c.6 [20] 3 Comp. 1.25.1 (X 1.43.4) [21] Cod. 8.48(49).1 et 6 [22] D.63 c.3 [23] C.11 q.1 c.35 [24] Cod. 1.17(20).2.19 [25] D.19 c.1 [26] D.7 c.2 [27] Dig. 4.5.8 [28] D.10 c.1 [29] C.23 q.4 c.45 [30] D.43 c.1 [31] D.43 c.4

ni et celestis imperii, ut xxii. di. c.i. *cum regibus*: xii. q.ii. De rebus,[32] arg. xxiiii. q.i. Qui contra.[33] *Ita magnum*: ⌜ut iii. q.ix. c.ult.⌝[34] *reges ipsos*: Nam et hosti pax est seruanda, xxiii. q.i. Noli.[35] *pacis federa*: Ad ecclesiam enim spectat seruare pacem, ut supra de treuga et pac. c.i.[36] *de iuramenti religione*: simile supra de elect. Venerabilem.[37] *et stragem*: Quare enim patietur iudex ad arma procedere, quos potest sua iurisdictione compescere, ut ff. de usufru. Equissimum?[38] *de plano*: idest non in forma iudicii set in modum denuntiationis, sic ii. q.iii. § Abolitio.[39] *exceptio sit*: Sic ergo contra denuntiationem admittitur exceptio; quod concedo si obiciatur ei quod sit criminosus. Et credo siue prosequatur suam iniuriam siue non, cum in modum denuntiationis agit quod repellitur pretextu criminis, quia tunc agit quasi quilibet extraneus. Qualiter enim bono zelo moueretur ad correctionem alterius qui nondum est correctus, ut iii. q.vii. Qui sine et c. Iudicet?[40] Arg. xxv. di. c. ult.[41] et xxxv. q.vi. Episcopus.[42] supra de testi. cog. Preterea.[43] Set infames personas bene admitto, dum tamen sint correcte de crimine. Ista plene sum prosecutus ii. q.i. Si peccauerit.[44]

2. DE FORO COMPETENTI

1. LICET *materia scandali*: Ne inde iniuriarum nascatur occasio, unde iura prodierunt, ut infra de accus. Qualiter,[1] xcv. di. Ecce,[2] C. unde ui Meminerint.[3] *consuetudinem*: sic infra de eo qui mit. in pos. c.ii.[4] *contigerit impetrari*: nisi ratione peccati, ut supra capitulo proximo. *iustitie complementum*: Ergo quousque ad sententiam peruenitur, semper

29 ut iii. q.ix. c. ult. Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A q.ix.] q.viii. PC^{ac}Vc (C.3 q.8 c.2) 30 *gl. s.v.* 'reges ipsos' *s.v.* 'firmato' CVc Noli Ab L^{pc} : Nolli A, Nulli *cett.* 31 *gl. s.v.* 'cum contra pacem' Pr PCVcAbMd FLLu 34 in *om.* PCVc FL 35 q.iii.] q.ii. PCVc 38 quod *om.* PCVc 40 nondum] nonde C^{ac}Vc 41 correctus] correptus CVc 43 crimine. Ista] isto crimine L^{ac}, crimine isto F^{ac}Lu 44 prosecutus sum *tr.* PCVcMd

2.1 1 iniuriarum *om.* FL occasio] iniuria FLLu 4 *gl. s.v.* 'non contingunt' Pr CVc FL

[32] C.12 q.2 c.22 [33] C.24 q.1 c.32 [34] C.3 q.9 c.21 [35] C.23 q.1 c.3 [36] 1 Comp. 1.24.1 (X 1.34.1) [37] 3 Comp. 1.6.19 (X 1.6.34) [38] Dig. 7.1.13.(16).3 [39] C.2 q.3 p.c.8 § 7 [40] C.3 q.7 c.3 et c.4 [41] D.25 c.6 [42] C.35 q.6 c.7 [43] 2 Comp. 2.13.3 (X 2.21.7) [44] C.2 q.1 c.19

2.1 [1] 3 Comp. 5.1.4 (X 5.1.17) [2] D.95 c.6 [3] Cod. 8.4.6 [4] 3 Comp. 2.8.2 (X 2.15.3)

est in pendenti an ualeat rescriptum apostolicum, ut infra capitulo proximo. extra.ii. eodem titulo, Ex transmissa;[5] quandoque enim rescriptum est in pendenti, ut supra de rescriptis Si autem, lib. i.[6] Vel dicatur hic 'complementum', quia forte statim expirat iudicio incohato, supra de rescript. c.ult. lib. eodem.[7] *si maluerint*: te non exhibente eis iustitiam, cum enim hic papa cognoscit loco imperatoris; set ad imperatorem appellatur non omissis mediis, ut ii. q.vi. Anteriorum,[8] ff. de appell. Imperatores.[9] Ergo hic esset appellandum ad Vercellensem episcopum tantum. *causa suspicionis*: De hac materia, quid sit officium iudicis recusati, uarie loquuntur iura: quoniam inuenimus quod possit alii delegare causam, ut supra eodem, Si quis, lib. i.[10] C. de iudic. Cum specialis,[11] alibi dicitur quod remittit negotium ad superiorem, ut ii. q.vi. Si quis in quacumque[12] et supra de appell. c.ult. lib. i.[13] et quod iudex recusatus penitus abstinebit, ut hic dicitur, et supra de appell. Secundo, lib. ii.[14] Item in alio inuenies contrarietatem, nam quandoque inuenis quod arbitri electi cognoscunt de toto negotio, ut supra de appell. Ad hec, lib. i.[15] xi. q.i. Peruenit,[16] supra de appell. c.ult.[17] C. de iud. Cum specialis,[18] set ista plene dixi super illa constitutione, Cum speciali,[19] que omnes ueteres glosas cancellat que dici consueuerunt de recusatione iudicis. jo.

2. EX TENORE *uiduis*: Ex hoc uidetur quod causa uiduarum non spectet ad iudicem ecclesiasticum, licet spectet ad ecclesiam quoad protectionem, ut lxxxvii. di. c.i. et ii. Immo ad iudicium regis spectare uidentur cause pupillorum, uiduarum et orphanorum et oppressorum, ut xxiii. q.v. Regum[1] et q.iii. Ab imperatoribus[2] et C. quando imperator inter

9 dicitur PCVc iudicio incohato] iurisdictione data FL^{ac}Lu, iurisdictione inchoata Ab 14 De] Ab FLLu quid] quod CVc 16 delegare causam alii *tr.* FLu, alii causam delegare *tr.* L 17 remittitur Vc^{ac} FLLu 19 Secundo] requiris *add.* FLu, re *add.* L 24 jo. *om.* Pr PCVc

2 1-2 spectet] spectat PCVcMd FLLu 2 spectet[2]] spectat Vc^{pc} FLu 4 uidentur spectare *tr.* PCVcMd 4 pupillarum Pr PCVcMd et orphanorum APr AbFc FLLu Tancred. : *om.* PCVcMdLrMV et oppressorum *om.* Fc Tancred. 5 q.v. *scripsi cum* C^{pc} : q.iiii. *codd.*

[5] 2 Comp. 2.2.2 (X 2.2.6) [6] 1 Comp. 1.2.7 (X 1.3.9) [7] 3 Comp. 1.2.13 (X 1.3.23) [8] C.2 q.6 c.28 [9] Dig. 49.1.21 [10] 1 Comp. 2.2.1 (X 2.2.1) [11] Cod. 3.1.18(16) [12] C.2 q.6 p.c.39 [13] 1 Comp. 2.20.47 (X–) [14] 2 Comp. 2.19.16 (X 2.28.41) [15] 1 Comp. 2.20.44 (X 2.28.17) [16] C.11 q.1 c.39 [17] 1 Comp. 2.20.47 (X–) [18] Cod. 3.1.18(16) [19] 4 conc. Lat. c.48 (4 Comp. 2.12.5 [X 2.28.61])

2 [1] C.23 q.5 c.23 [2] C.23 q.3 c.10

pupillos l. una,[3] set secundario spectant ad ecclesiam, ut xxiii. q.v. Administratores.[4] *ecclesiasticum iudicem*: Nota quod quandoque ratione personarum, quandoque ratione rerum sortiuntur aliqui forum ecclesiasticum; ratione personarum ut serui et rustici ecclesiarum, ut lxxxviiii. di. Indicatum,[5] xii. q.ii. Ecclesiarum seruos;[6] item cause penitentium, xi. q.i. Aliud;[7] item cause libertorum, pupillorum, uiduarum, et debilium personarum, ut lxxxvii. di. Desolatis[8] et c.i. et ii. item cause pauperum et peregrinorum et mercatorum, ut xxiiii. q.iii. Si quis de potentibus et c. sequenti.[9] Ratione rerum sortitur quis forum cum res est ecclesie de qua agitur, ut supra de foro compet. c.ult.[10] Item cum agitur de crimine heresis uel usure uel symonie, uel de decimis uel de matrimonio uel de iure patronatus, ut supra de iud. Relatum et c. Quanto[11] et supra de decim. Quoniam, lib. i.[12] et supra de consang. et affin. Ex litteris, lib. i.[13] Item propter negligentiam iudicis secularis trahitur causa ad forum ecclesiasticum, ut hic, et supra eodem, Ex transmissa, lib. ii.[14] et xxiii. q.v. Administratores.[15] Item si secularis iudex suspectus est, uel si habetur querela contra ipsum, ut in authen, ut differentes iud. § i. et ii. et § penult. coll. ix.[16] Item cum uacat imperium, ut supra capitulo proximo; item ratione consuetudinis, ut supra de appell. Si duobus[17] et supra de foro compet. Cum sit generale, lib. ii.[18] item in causa dotis, ut supra de dote post diuort. rest. De prudentia, lib. ii.[19] item ratione denuntiationis, ut supra titulo proximo, Nouit.[20] Clericus autem numquam coram seculari iudice est conueniendus, etiam licet suus iudex sit suspectus, ut infra de accus. Qualiter, in fine,[21] nisi in causa feudi, ut supra eodem, Ceterum, lib. i.[22] et in causa reconuentionis, ut iii. q.ix. Cuius in agendo,[23] et in casibus quos posui supra titulo proximo, c.i. *terminetis*: per litteras iam impetratas ut incipiant iam ualere ut ex nunc, ut ff. de leg. iii. l.i.[24] ff. de offic. procon.

9 ecclesie CVc 15 c. ult.] lib. ii. *add.* A² 21 est suspectus *tr.* FLu 28 etiam] et FLLu suus] summus PC^acVcMd sit] est FLu suspectus] uel negligens *add.* A² 30 in¹ *om.* PC^acVc 31 c.i.] *om.* A^ac, jo. *add.* C^pc Lu 32 nunc] non ut ex tunc *add.* A^pc F^pc

[3] Cod. 3.14.1 [4] C.23 q.5 c.26 [5] D.89 c.5 [6] C.12 q.2 c.69 [7] C.11 q.1 c.34 [8] D.87 c.2 [9] C.24 q.3 c.21 et c.22 [10] 2 Comp. 2.2.5 (X 2.2.9) [11] 1 Comp. 2.1.4 (X–) et c.5 (X 2.1.3) [12] 1 Comp. 3.16.25 (X 3.30.13) [13] 1 Comp. 4.14.2 (X 4.14.1) [14] 2 Comp. 2.2.2 (X 2.2.6) [15] C.23 q.5 c.26 [16] Auth. 9.10. (Nov. 86).1, 2 et 8 [17] 1 Comp. 2.20.7 (X 2.28.7) [18] 2 Comp. 2.2.4 (X 2.2.8) [19] 2 Comp. 4.14.1 (X 4.20.3) [20] 3 Comp. 2.1.3 (X 2.1.13) [21] 3 Comp. 5.1.4 (X 5.1.17) [22] 1 Comp. 2.1.7 (X 2.1.5) [23] C.3 q.8 c.1 § 2 in quibusdam codd. et ed. Rom. (vid. Friedb. adn. 7 ad loc.) [24] Dig. 32.1

l.iiii. in fine,[25] supra de eta. et qual. c.ult. lib. i.[26] C. de donat. inter uir. et uxor. Donationes.[27] Videtur enim talis causa committi sub condicione: si non habetur iustitia coram seculari, arg. infra de iureiur. Quemadmodum,[28] supra de prebend. Relatum,[29] ff. de iure dot. Stipulationem.[30] Quod autem littere, que a principio non ualent, postea conualescunt, est arg. supra de rescript. Si autem, lib. i.[31] supra de conuer. coniug. Placet, lib. ii.[32] ff. de iniusto rup. test. Cum in secundo,[33] ff. de liberis et postu. Si quis postumos, in principio,[34] ff. de pignor. act. Si rem § ult.[35] Arg. contra supra de rescript. c.iii.[36] supra de elect. Dudum, lib. eodem,[37] infra de probat. c.i.[38] jo.

3. AD NOSTRAM *litteras sigillatas*: que quandoque equiualent publico instrumento, ut supra de fideius. Peruenit,[1] supra de fide instrum. c.ii.[2] et infra de probat. c.i.[3] *credita bis*: cum non appareat instrumentum facte solutionis. *occasione*: Quia hec generalitas non extenditur ad illicita, ut xxii. q.ii. Ne quis,[4] infra de iureiur. Ad nostram et c. Quanto.[5]

4. SI DILIGENTI *reputemus*: unde non potuit eum excusare ignorantia, ut xxxvii. di. § ult.[1] C. de ingen. manu. l. tertia.[2] jo. *pacto priuatorum*: Nota quod pactis priuatorum non derogatur iuri publico, ut infra de testa. Requisisti,[3] supra de arbit. Cum tempore,[4] infra de sent. excomm. Contingit[5] et ff. de pact. Ius publicum.[6] Arg. contra supra de elect. Cum olim,

33 l.iiii. *scripsi* : l.iii. *codd.* 35 habetur iustitia] habent iustitiam LLu, habuit iustitiam F 37 conualescunt] conualescere non ualent Lu, incipiant conualescere F, conualescere L^ac est *om.* LLu 41 c.iii.] et t. PC^ac, Constitutus C^pc (3 Comp. 1.2.9 [X 1.3.19]), e.t. VcFcLrM, Ceterum *add.* L^pc (1 Comp. 1.2.3 [X 1.3.3]) 42 jo. *om.* PCVc

3 2 supra²] C. APr Ab (Cod. 4.21.2) 4 hec generalitas] hoc generaliter Ab FLLu

4 1-2 *gl. s.v.* 'usque ad hec' FL^acLu, *s.v.* 'copiam' PCVc L^pc 2 tertia] iiii. PC^acVc^ac, ult. Pr^ac jo. *om.* Pr PCVc FLLu 2-44 *gl. s.v.* 'mediatione' FLLu

[25] Dig. 1.16.4 [26] 1 Comp. 1.8.7 (X–) [27] Cod. 5.16.25 [28] 3 Comp. 2.15.11 (X 2.24.25) [29] 1 Comp. 3.5.7 (X–) [30] Dig. 23.3.21(22) [31] 1 Comp. 1.2.7 (X 1.3.9) [32] 2 Comp. 3.19.4 (X 3.32.12) [33] Dig. 28.3.16 [34] Dig. 28.2.9 [35] Dig. 13.7.9.5 [36] 3 Comp. 1.2.3 (X 1.3.4) [37] 3 Comp. 1.6.7 (X 1.6.22) [38] 3 Comp. 2.11.1 (X 2.19.7)

3 [1] 1 Comp. 3.18.4 (X 3.22.2) [2] 3 Comp. 2.13.2 (X 2.22.7) [3] 3 Comp. 2.11.1 (X 2.19.7) [4] C.22 q.2 c.14 [5] 3 Comp. 2.15.7 (X 2.24.21) et c.4 (X 2.24.18)

4 [1] D.37 c.16 [2] Cod. 7.14.3 [3] 3 Comp. 3.19.3 (X 3.26.15) [4] 3 Comp. 1.25.2 (X 1.43.5) [5] 3 Comp. 5.21.10 (X 5.39.36) [6] Dig. 2.14.38(39)

lib. eodem,[7] infra de priuil. Accedentibus,[8] infra de regul. Ad apostolicam,[9] ff. de pact. Pacisci[10] et ff. de minor. Si iudex[11] et C. de tempor. appell. l.ult. in fine[12] et ff. de feriis l.i.[13] Ad hoc dico quod illi iuri quod est tantum inductum in fauorem aliquorum bene potest quis renuntiare, set si aliquod ius est inductum in fauorem quorumdam et in odium aliorum, illi non potest renuntiari. Tale est hoc ius de quo hic agitur, quod non tam in fauorem clericorum, quam etiam in odium laicorum est inductum. Ipsi enim oppido infesti sunt clericis, ut ii. q.vii. Laicos.[14] Et hoc patet ex eo quod si clericus apostatat, perdit priuilegium clerici, ut supra de uit. et hon. cler. Statuimus, lib.i.[15] Si tamen talis percutitur a laico, potest uti priuilegio, licet illud quantum ad se perdiderit, ut supra de sent. excomm. Si uero, lib. i.[16] Sicut uides in simili, mulier potest renuntiare Velleiano, quia illud tantum in fauorem introductum est, ut ff. ad Vell. l.ult.[17] C. eodem, Iubemus,[18] set Macedoniano non potest renuntiare, quia illud in odium creditorum est introductum. Similiter beneficio in integrum restitutionis non potest renuntiare, quia illud non tam in fauorem quam in odium est inductum, licet arg. contra, ff. de minor. Si iudex.[19] Item et alia ratione non potest clericus conuenire in aliquem iudicem quia ex hoc preiudicaretur suo episcopo sine cuius consensu nec iurare potest nec alium iudicem habere, ut xi. q.i. Clericum,[20] iii. q.vi. Non liceat[21] et extra.i. de iura. calump. Inherentes.[22] Item ab alio episcopo non potest clericus recipere ordines, ergo nec iudicium quod melius est, sic argumentatur canon ix. q.ii. Nullus.[23] Item non potest ab alio quam a suo prelato petere iudicium anime quod est occultum, multo fortius ergo nec manifestum, ut de pen. di.vi. Placuit:[24] item ex hoc sequeretur quod omnes

6 infra[1]] supra A[ac]Pr AbMd FL[ac]Lu 9 aliquorum] cum *add.* LLu 13 sunt infesti *tr.* PCVc 14 quodsi] quia si CVc apostata PVc[pc] 15 Si tamen] Sed cum FLu, tamen *om.* Vc 16 priuilegio] et punietur percussor si tamen sciuit eum fuisse clericum *add.* A[2] perdidit PCVc 17 Si uero *scripsi cum* A[pc] C[pc] : Si A[ac], Super *cett.* (1 Comp. 5.34.2 [X 5.39.1]) Sicut] Sic Pr PCVcAbMd FLLu 18 fauorem] sui *add.* Ab, eius *add.* FLu introductum est] est inductum PCVcMd, inductum est LLu, est *om.* Ab 20 introductum] inductum PCVcMd 22 inductum] introductum Pr Ab F 24 cuius] eius FL 26 iura. calump. Ab : iureiur. PCVc[ac]Md, iure iura calump. A[ac] FLLu 28 Nullus] primas *add.* PVc 29 ergo multo fortius *tr.* PCVc

[7] 3 Comp. 1.6.4 (X 1.6.19) [8] 3 Comp. 5.16.5 (X 5.33.15) [9] 3 Comp. 3.24.2 (X 3.31.16 et 3.32.13) [10] Dig. 2.14.31(32) [11] Dig. 4.4.41(42) [12] Cod. 7.63.5 [13] Dig. 2.12.1 [14] C.2 q.7 c.5 [15] 1 Comp. 3.1.9 (X–) [16] 1 Comp. 5.34.4 (X 5.39.3) [17] Dig. 16.1.32 [18] Cod. 4.29.21 [19] Dig. 4.4.41(42) [20] C.11 q.1 c.3 [21] C.3 q.6 c.14 [22] 1 Comp. 1.35.2 (X 2.7.1) [23] C.9 q.2 c.3 [24] De pen. D.6 c.3

de uno episcopatu possent sibi alium eligere iudicem. Laicus autem in ciuili negotio potest alium eligere iudicem, ut ff. de iud. l.i.[25] set non in criminale, ut ix. q.i. Si quis cum[26] et C. de iur. om. iud. In criminali.[27] Arbitros tamen possunt eligere clerici, ut supra de arbit. c.i.[28] Item si clericus est uerberatus a laico, potest remittere iniuriam quantum ad se, licet non quoad ecclesiam, ut xxiii. q.iiii. Si is qui.[29] Posset tamen dici quod licet clericus per pactum non possit renuntiare suo foro, posset tamen tacite renuntiare foro respondendo coram laico, arg. ii. q.vi. Pulsatus,[30] nam et papa renuntiat suo foro, ut ii. q.vii. Nos si[31] et q.v. Mandastis.[32] Multa enim possumus ad que non possumus pacto astringi, ut ff. de procur. Filius,[33] C. de pact. l.ult.[34] C. de iur. calump. l.ii. in fine;[35] alioquin nisi hoc dicatur, exsufflatum erit priuilegium[36] Frederici imperatoris quod quilibet scolaris potest eligere coram quo iudice uelit respondere; prima tamen uia tutior est. *Mileuitanensi*: ⌜simile xi. q.i. Inolita et c. Placuit⌝.[37] *amittant*: Similiter qui, rem deductam coram uno iudice deducit coram alio iudice, perdit causam, ut C. de asser. tol. l.i. in fine.[38] *secularia iudicia*: nec etiam ecclesiastica aliena, ut iii. q.vi. Non liceat.[39] *canonica statuta*: quia cassato principali cassatur et accessorium et omne quod sequitur ex eo, ut infra de fide instrum. Inter.[40]

5. Ecclesia s. Marie: Ecclesia sancte Marie conuenit J. de Arteia super quibusdam possessionibus, quas idem J., lite contestata, transtulit in monasterium sancti Siluestri. L. iudex absoluit J. de Arteia, et pars ecclesie appellauit ad B. senatorem, qui, propter quoddam statutum quod promulgauerat de re litigiosa non transferenda in alium, restituit

37 posset Pr FLLu 37-38 tamen] uel *add.* A[ac] PCVcAbMd FL[ac]Lu 38 q.vi.] q.v. A[ac]Pr PAbMd[ac] FL[ac]Lu 38-39 Pulsatus] Non *praem.* A[ac]Pr PC[ac]AbMd[ac] F[ac]L[ac]Lu 40 possumus[1]] tacite *add.* A[2] astringi A[pc]Pr PC : astringere A[ac] VcAbMd FLLu 42 exsufflatum] exultatum P, exuflatum C, exulatum Vc imperatoris *om.* Pr PCVcAbMd FLLu 43 uelit] uult PCVcMd 44 simile–Placuit PCVcMd FLLu : *om.* APr Ab et c. Placuit *om.* FLLu 45-46 Similiter–fine] *gl. praecedenti iungunt* FLLu 47 Non] Nec PC 48-49 *gl. s.v.* 'iudicia' P, *s.v.* 'nec iuramentum' CVc 48 cassatur] cassatum est F, cassatum Lu et[1] *om.* Pr PCVc 49 Inter] jo. *add.* Pr PCVcAbMd

5 1 Atteia PCVcMd, Artea Pr 3 L.] J. PCVcAbMd Atteia PCVcMd

[25] Dig. 5.1.1 [26] C.11 q.1 c.45 [27] Cod. 3.13.5 [28] 3 Comp. 1.25.1 (X 1.43.4) [29] C.23 q.4 c.28 [30] C.3 q.6 c.3 [31] C.2 q.7 c.41 [32] C.2 q.5 c.41 [33] Dig. 3.3.8 [34] Cod. 2.3.30 [35] Cod. 2.58(59).2 [36] Auth. 'Habita' (1158) post Cod. 4.13.5 (ed. crit. H. Koeppler, *Engl. Histor. Rev.* 54 [1939] 607) [37] C.11 q.1 c.42 et c.43 [38] Cod. 7.17.1 [39] C.3 q.6 c.14 [40] 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6)

possessiones ecclesie et spoliauit monasterium. Postea sententia B. est reuocata per successorem. Deinde alii senatores confirmauerunt sententiam B. et dederunt possessiones ecclesie. Quidam autem consiliarius capitolii temeritate sua restituit monasterium. Celestinus totam causam ad se reuocauit. Eo mortuo, quia constitit Innocentio ecclesiam esse spoliatam, restituit eam. Et quia non habeat monasterium illas possessiones, de tantumdem ualentibus iubet restitui ecclesie. Deinde monasterio implorante restitutionem contra sententiam B. senatoris, cum non fuisset conuicta, nec confessa, nec etiam erat iudex suus, restituit easdem possessiones monasterio, ita quod eas non alienet usque ad exitum negotii; idem dicitur infra de restit. spol. c.i.[1] *syndicus monasterii uestri*: Forte ad hoc ut eum defenderet, et forte erat colonus, et possidebat ratione monasterii, ut supra de sent. et re iud. Dilecti, lib. ii.[2] *dictum B.*: Cum enim pena non est inserta arbitrio, nec stipulatio intercessit, tunc licite contradicitur arbitrio ante x. dies, ut C. de arbit. Cum antea,[3] nec est tunc necessaria appellatio, set sufficit tantum contradicere arbitrio, ut dixi, supra de arbit. c.i.[4] *non possideret*: Debuisset addere, 'nec dolo fecit quominus possideret', ut ff. de reg. iur. Parem.[5] *Et quia sepefatum*: Hic deberet inseri capitulum quod est infra de rest. spol. c.i.[6] Aliter non potest aptari id quod sequitur cum precedentibus. *statutum Basilii*: supra xcvi. di. Bene.[7] *non conuenti*: Et nonne iudex appellationis, altera parte absente, potuit procedere, ut infra de appell. Sepe,[8] ii. q.vi. Si quis?[9] Respond. Sic, set tamen citari debet pars aduersa; et coram iudice appellationis tantum J. de Arteia presens erat, nec ipse defendebat monasterium. *successerunt*: Quia possessiones ille quas J. de Arteia habuit iam fuerant alii locationis titulo assignate, ut infra de rest. spol. c.i.[10] Et est arg.

---

6 et] si *add.* PC 7 reuocata APr AbFcMd FLLu : renouata PC^{pc}VcV, cenouata C^{ac} 9 temeritate] finita re P^{ac}, temerate Ab, termtate C^{ac}, cerratate Vc 11 non *om.* FL^{ac}Lu habet PCVc 12 iubet *om.* PCVc 12-13 Deinde monasterio implorante] Idem monasterium implorat Lu, Idem monasterium implorante FL^{ac} 15 eas] eos PCVcMd 17 defenderent FL^{ac}Lu et^{1} *om.* PCVc 18-22 *gl.* Cum–ci.i. *om.* FLLu, *s.v.* 'contradictum quod' Pr PCVcMd, *absque lemmate* Ab 22-23 *gl. s.v.* 'rem possideret' Vc, *s.v.* 'possessiones dicebatur' FLLu 25 precedenti PCVcMd xcvi.] cxvi. A^{ac}, xxvi. FL^{ac}Lu 29 Atteia PCVc 30 Atteia PCVc, Archeia FLLu habuit] habebant P, habebat CVcMd iam] non FL^{ac}Lu fuerunt LLu 31 assignante PC

---

5 [1] 3 Comp. 2.6.1 (X 2.16.4 et X 1.2.10) [2] 2 Comp. 2.18.1 (X–) [3] Cod. 2.55(56).5 [4] 3 Comp. 1.25.1 (X 1.43.4) [5] Dig. 50.17.150(193) [6] 3 Comp. 2.6.1 (X 2.16.4 et X 1.2.10) [7] D.96 c.1 [8] 3 Comp. 2.19.2 (X 2.28.44) [9] C.2 q.6 c.41 [10] 3 Comp. 2.6.1 (X 2.16.4 et X 1.2.10)

quod res que succedit in locum alterius eodem iure censetur cum illa, ut supra de usur. Cum sicut, in fine[11] et xciii. di. c.ult.[12] ff. de leg. iii. Fideicommissa § Si rem suam.[13] *de uitio*: Set quale uitium litigiosi fuit ibi? Et cum illam rem transtulerit in monasterium transactionis nomine, et nomine transactionis potest transferri res litigiosa, ut C. de lit. l.ult.[14] Set dic quod totum illud fraude fuit procuratum. *in uanum*: Certe non uidetur quod in uanum, quia si monasterium obtulit se liti acsi possideret ipsum, debuit condempnari, ut ff. de rei uind. Is qui se.[15] Set dic quod licet abbas esset condempnatus, hoc non obfuisset monasterio, quia ipse se malitiose obtulit, quia delictum prelati, etc. Et sic sententia non prodesset ecclesie. In quibus casibus posset alienari res litigiosa, notari consueuit xi. q.i. Quia.[16] Cum autem lite pendente res alienatur, punitur tam ille qui alienat quam ille apud quem alienata est, ut C. de litig. l.ult.[17] Et si quis pendente lite transfert rem ad sacrum locum, punitur dupli pena, ut ff. eodem l.ult.[18] Item quecumque priuilegia lite pendente impetrantur, non ualent, ut supra de testi. Causam, lib. i.[19] xvi. q.vi. Placuit[20] et C. unde ui, Auctoritatem.[21]

3. VT LITE NON CONTESTATA NON PROCEDATVR AD TESTIVM RECEPTIONEM VEL DIFFINITIVAM SENTENTIAM

1. AD HOC DEVS *libello uxoris*: Nota libellum coram delegatis porrigendum, et iii. q.iii. Offeratur[1] et infra de ordin. cog. Cum dilectus[2] et supra de libell. oblat. Hygmarus[3] et supra de dilat. Preterea, lib. ii.[4]

---

35 rem illam *tr.* PCVcMd transtulit Pr F 36 nomine^{1} et] non omnino F^{ac}L^{ac}Lu 36 nomine transactionis *post* litigiosa *tr.* FLLu 38 quod *om.* CVc acsi] hac si LLu 39 possideret] possidere L^{ac}Lu 40 affuisset P, absuisset FLu 41 se *om.* PCVcMd L sic] sicut FL^{ac}Lu 42 prodessesset C^{ac}, prodesesset C^{pc}Vc possit CVcMd, potuit Ab 44 est alienata *tr.* PCVcMd FLLu, alienatur Ab 46 dupli] duplici A^{ac}Pr Ab FLLu pena dupli *tr.* PCVcMd 48 Auctoritatem] ut lite non con. non proced. ad tes. recept. uel dif. sent. Rubr. (ii. Lr) *i.e. rubricam tit. sequentis male add.* PC^{ac}VcLrM

3.1 2-3 et supra^{1}–Hygmarus *om.* C^{ac} F 3 Hygmarus] Ysmarus APr LLu, Ignarus PC^{pc}Vc, Ysinarus Ab, Imaginariis Md

---

11 1 Comp. 5.15.5 (X 5.19.5) 12 D.93 c.26 13 Dig. 32.11.12 14 Cod. 8.36(37).5(4) 15 Dig. 6.1.25(26) 16 C.11 q.1 c.50 17 Cod. 8.36(37).5(4) 18 Dig. 44.6.3 19 1 Comp. 2.13.19 (X 2.20.19) 20 C.16 q.6 c.6 21 Cod. 8.4.3

3.1 [1] C.3 q.3 p.c.4 § 5 [2] 3 Comp. 2.4.1 (X 2.10.2) [3] 1 Comp. 2.3.1 (X 2.3.1) [4] 2 Comp. 2.4.1 (X 2.8.2)

ut dotem: et etiam donationem propter nuptias; nam sicut propter adulterium uxoris uir lucratur dotem, ut supra de dote post diuor. rest. Plerumque, lib. ii.[5] sic propter adulterium uiri mulier lucratur donationem propter nuptias, ut C. de repud. Consensu § Si uero.[6] Si tamen filii extent ex eorum matrimonio, tunc dos siue donatio spectat ad filios, ut in authen. ut liceat mat. et auie § Si de adulterio.[7] *de adulterio*: Nam in crimine adulterii licite interuenit procurator, ut supra de procurat. Tue, lib. eodem.[8] *indutias*: Illud regulare est quod propter absentiam aduocati non dantur indutie, ut supra de dolo, Prout [9] et C. de postul. Velamento.[10] Aliud dicatur in causa criminali, ut iii. q.iii. De indutiis,[11] et in causa fisci, ut ff. de iure fisci, Si fiscus,[12] et in eo qui diu affuit, ut ff. ex quibus caus. maior. Ab hostibus § ult. et l. Ait pretor § ult.[13] *uirum habere suspectum*: Hic est unus casus ubi uxor non restituitur uiro, scilicet seuitia uiri, ut supra de restit. spol. Ex transmissa, lib. ii.[14] et xxxii. q.i. De Benedicto;[15] nam propter seuitiam domini seruus aufertur domino, ff. de hiis qui sui uel alieni iuris sunt l.ii.[16] Aliter si uult in continenti probare impedimentum secundum distinctionem que est infra de rest. spol. Litteras.[17] Item si est adulterata post deiectionem, ut supra de diuor. Significasti;[18] item si uirgo est secundum quosdam, ut supra de spon. Cum locum, lib. i.[19] item si est relicta in Iudaismo propter libellum repudii, ut infra de diuort. Gaudemus.[20] *pluribus confiteri*: Nota quod si mulier sponte confitetur se adulteratam, bene preiudicat ei talis confessio, ut xxxi. q.ii. Lotharius [21] et supra de clandest. despon. Ex litteris, lib. ii.[22] Set si confiteretur aliquid quod esset contra substantiam matrimonii, talis confessio non faceret iudici fidem, ut xxxv. q.vi. Si duo,[23] xxxiii. q.i. Requisisti [24] et supra de

5 lucretur PCVcMd 7 extent] exterit Vc, existent FLLu 8 tunc dos] contrahendi $F^{ac}L^{ac}Lu$ 9 adulterio] coll. viii. *add.* PC^{pc} 9-11 *gl. s.v.* 'procurator eiusdem' PCVcMd 9-11 Nam–lib. eodem *om.* FLLu 11 regulare] iure $L^{ac}Lu$, de iure F 12-13 Velamento] nisi *add.* Pr PCVcMd FLLu 13 indutiis] iudiciis CVc $F^{ac}L^{ac}Lu$ 14 ff.[1]] supra PCVc qui] quod $FL^{ac}Lu$ 21 est *om.* FLLu 23 Iudaisma PVc 26 confitetur PCVc F 28 fidem] postmodum *add.* $A^{ac}Pr$ Ab $FL^{ac}Lu$

[5] 2 Comp. 4.14.2 (X 4.20.4) [6] Cod. 5.17.8.4b [7] Auth. 8.13 (Nov. 117).8.2 [8] 3 Comp. 1.22.1 (X 1.38.5) [9] 1 Comp. 2.10.4 (X 2.14.4) [10] Cod. 2.6.4 [11] C.3 q.3 c.2 [12] Dig. 49.14.7 [13] Dig. 4.6.15.3 et 4.6.23.4 [14] 2 Comp. 2.7.3 (X 2.13.8) [15] C.32 q.1 c.5 [16] Dig. 1.6.2 [17] 3 Comp. 2.6.3 (X 2.13.13) [18] 1 Comp. 4.20.2 (X 4.19.2) [19] 1 Comp. 4.1.19 (X 4.1.14) [20] 3 Comp. 4.14.2 (X 4.19.8) [21] C.31 q.2 c.4 [22] 2 Comp. 4.3.3 (X 4.19.5) [23] C.35 q.6 c.4 [24] C.33 q.1 c.2

eo qui cogn. consang. Super eo.[25] *recepistis*: et male ut infra sequitur *de crimine*: Hic distinguitur opinio H. qui dixit quod in crimine posset ferri sententia lite non contestata si iudici posset liquere de causa, prout consueuit notari, ii. q.ix. in summa. Item patet hic et infra eodem, Quoniam,[26] quod numquam in ciuilibus causis sit ferenda sententia lite non contestata, et supra de dolo Prout, lib. i.[27] et C. quomodo et quando iudex, Consentaneum [28] et C. de iud. Properandum [29] et C. de tempor. appell. l.ult.[30] et in authen. coll. v. de exhib. reis § Si uero,[31] licet H. et M. contrarium dixerint, et est arg. pro eis supra qui filii sint legit. Causam, lib. i.[32] et supra qui matrimon. accus. pos. c.i.[33] et C. quomodo et quando iudex authen. Qui semel.[34] Sunt tamen plures casus in quibus lite non contestata proceditur tam in ciuili quam in criminali causa, quos plene inuenies iii. q.ix. in summa. jo. *ad separationem coniugii*: non intellige 'coniugii', idest matrimonii, quia hoc falsum esset; nam cum agitur de dissolutione matrimonii, proceditur lite non contestata, ut supra qui matrimon. accus. non pos. Relatum, lib. i.[35] supra qui filii sint legit. c.ult. lib. i.[36] secundum distinctionem que est infra eodem, Quoniam;[37] exponas ergo 'coniugii', idest coniugum. Multa autem specialia possunt notari in causa matrimonii. Vnum quod proceditur lite non contestata, ut infra eodem, Quoniam.[38] Aliud quod nullo cursu temporis transit sententia matrimonii in rem iudicatam, ut supra de sent. et re iud. Lator, lib. i.[39] Item quod auditur in ea minor sine auctoritate curatoris, ut infra de rest. spol. Ex parte.[40] Item quod confessio non semper ibi preiudicat, ut supra de eo qui cogn. consang. Super eo, lib. ii.[41] ut iam dixi supra eodem. Item quod

29 eo[2]] lib. ii. *add.* A^{pc} PC sequetur $FL^{ac}Lu$ 30 distinguitur APr AbFc : destruitur PCVcMdV FLLu H.] Hug. PVcMd, Bug. C 31 ferri sententia] ferre sententiam $F^{ac}L^{ac}Lu$ si] set FLLu liqueri $PC^{ac}VcMd$ 36 M. APr VcAbFcMdM LG : V. PC^{ac}, *om.* FLuG^{ac}H 37 dixerunt Pr PVc, duxerunt C 39 tamen *om.* PCVc 41 jo. *om.* Pr PCVc 42 esset falsum *tr.* Pr PCVcMd 44-45 secundum distinctionem] set in distinctione $F^{ac}L^{ac}Lu$ 46 coniugum] coniugium $P^{ac}C$ 47 Vnum quod] Vnde Lu, Vnde quod FL proceditur] hic *add.* Pr PCVcMd FLLu 48 nullo] in illo FLLu 49 lib. ii. APr C^{ac}VcAbMd FLLu 50 in ea (in casu FLu) auditur *tr.* FLLu auctoritate] tutoris uel *add.* A^{2} 51 ibi] in FLu, *om.* L 52 Item] Ratione PCVc

[25] 2 Comp. 4.7.1 (X–) [26] 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) [27] 1 Comp. 2.10.4 (X 2.14.4) [28] Cod. 7.43.8 [29] Cod. 3.1.13(11) [30] Cod. 7.63.5 [31] Auth. 5.6 (Nov. 53).4 [32] 1 Comp. 4.18.7 (X 4.17.7) [33] 2 Comp. 4.12.1 (X–) [34] post Cod. 7.43.8 (ex Nov. 112.3) [35] 1 Comp. 4.19.1 (X 4.18.1) [36] 1 Comp. 4.18.1 (X 4.17.1) [37] 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) [38] 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) [39] 1 Comp. 2.19.9 (X 2.27.7) [40] 3 Comp. 2.6.4 (X 2.13.4) [41] 2 Comp. 4.7.1 (X–)

non habet hic locum compositio aliqua, arg. xxxv. q.vi. Ab isto die.[42] Item quod ualet hic testimonium de auditu, supra de testi. Quotiens,[43] supra de sob. suscept. ex secund. nup. c.ii. in fine.[44] Item quod creditur hic propinquis, supra de matrim. contra interdic. eccles. contract. c.i. in fine,[45] secundum distinctionem que est supra de testibus Super, lib. ii.[46] Item quod non iuratur hic de calumpnia, ut supra de iura. calump. Litteras, lib. i.[47] Item quod non habet hic locum expurgatio si fuerint infamati de consanguinitate uel incestu, nam si deficerent in expurgatione, essent separandi, et sic essent consecuti quod forte intendebant, ut supra de procur. Tue, lib. eodem.[48] Item non itur hic ad arbitros, cum enim in matrimonio agatur de mutua seruitute, et in causa seruitutis non itur ad arbitros, ut ff. de arbit. Non distinguemus § De liberali.[49] Item quia pena non habet locum in matrimonio, ut supra de spon. Cum locum et c. Requisiuit[50] et ff. de uerb. ob. Titia.[51] *propter contumaciam*: Ex hoc uidetur quod si aliquis constituit procuratorem, et procurator est contumax, quod dominus sit puniendus. Ad idem facit infra de appell. Sepe, in principio[52] et ii. q.vi. § Biduum, uersu, 'Si aduersus'.[53] Nam et negligentia procuratoris nocet domino, ut supra de in integ. rest. Cum uenissent,[54] et dolus procuratoris nocet domino, ff. de tribut. Procuratoris,[55] et confessio procuratoris, ut infra de sent. et re iud. Suborta, in principio,[56] supra de postul. Ad hec,[57] et quod dominus puniatur propter contumaciam procuratoris legitur, C. de excoct. mil. annon. In excoctione,[58] et optime facit ad hoc extra. de offic. del. Cum olim, lib. iiii.[59] Et generaliter factum procuratoris nocet domino, dum tamen procurator non egrediatur fines mandati, infra de capell. monach. Dilectus,[60] supra de offic. del. c.ult. lib.

53 die *om.* PCVc 54 quod] quia FLLu 57 Super *om.* $F^{ac}L^{ac}Lu$ 60 incestus $L^{ac}Lu$ de incestu uel consanguinitate *tr.* PCVcMd nam *om.* PCVcMd 62 enim *om.* FLLu 69 negligentia APr $C^{pc}AbFc$ FLLu N : ligatio $PC^{ac}M$, nec ligatio VcMd, litigatio Lr, litigator V 70 uenisset *codd.* 74 excoct. . . . In excoctione *scripsi cum* A^{pc} : exequen. . . . In excoctatione A^{ac}, exequen. . . . In executione Pr Ab, exequen. . . . In excommunicatione $F^{ac}LLu$, execut. PCVcMd, lib. xii. *add.* A^{2} annon.] et obtime facit ad hoc extra. de offic. del. Cum olim, uel In executione *add.* $PC^{ac}Vc$

[42] C.35 q.6 c.9 [43] 1 Comp. 2.13.20 (X 2.20.5) [44] 1 Comp. 4.15.2 (X–) [45] 1 Comp. 4.17.1 (X 4.18.3) [46] 2 Comp. 2.12.2 (X 2.20.22) [47] 1 Comp. 1.35.3 (X 2.7.2) [48] 3 Comp. 1.22.2 (X 1.38.5) [49] Dig. 4.8.32(37).7 [50] 1 Comp. 4.1.19 (X 4.1.14) et c.12 (X 4.1.17) [51] Dig. 45.1.134 [52] 3 Comp. 2.19.2 (X 2.28.44) [53] C.2 q.6 c.29 § 8 [54] 3 Comp. 1.24.1 (X 1.41.2) [55] Dig. 14.4.5 [56] 3 Comp. 2.18.11 (X 2.27.21) [57] 3 Comp. 1.4.1 (X 1.5.1) [58] Cod. 12.38(39).2 [59] 4 Comp. 1.12.1 (X 2.12.7) [60] 3 Comp. 3.29.1 (X 3.37.2)

eodem,[61] C. de procurat. Si procurator.[62] Imputet enim sibi qui stultum procuratorem elegit, ut ff. de minor. Cum mandato.[63] Cum enim domino prosit, si procurator etiam iniuste optinuit, ut ff. de procurat. Qui proprio § Vt in ceteris,[64] sic nocere debet ei factum eius. Econtra uidetur quod contumacia procuratoris non debet nocere domino, ut ff. si quis ius dic. non ob. l.i. § Si procurator,[65] et expresse traditur quod tantum procurator est conueniendus, non dominus, ff. mand. Si mandato, in principio.[66] Item quia ignorantis domini condicio deterior fieri per procuratorem non potest, ff. de procurat. Ignorantis,[67] nec tamen scientia eius nocet domino ignoranti, ff. de liber. caus. In seruo,[68] nec delictum eius, ut in authen. de eccles. tit. § Si quis in suo, coll. ix.[69] nec dolus eius, ff. de except. doli, Si procurator.[70] Ad hoc dicas quod hic et dominus et procurator dolum commisit, uel quod hic tantum procurator condempnatur, et ipse procurator uocabatur R., sicut et dominus. Hoc tamen scias quod si iste procurator fuit a domino constitutus inter acta, tunc precise cogitur procurator defendere dominum, nec sufficit tunc committi stipulationem ob rem non defensam. Si autem ipse procurator cauit, uel dominus cauit pro eo absente, tunc non cogitur procurator precise defendere dominum, set sufficit committi stipulationem, ut ff. de procurat. Filius § ult. et l. Non cogendum § i.[71] jo.

2. ACCEDENS *tenor erat*: Aliter enim non tenetur eos recipere ut uidetur supra de offic. del. Cum in iure, lib. eodem,[1] xxv. q.ii. Sancimus,[2] supra de dilat. Preterea,[3] supra de fide instr. c.i. lib. i.[4] jo. *recipere uoluit*: et male, quia in die feriato potest offerri libellus, ut ff. de adult. Miles § Sexaginta,[5] ff. de noui operis nun. l.i. § iiii.[6] Vnde idem est acsi

78 Imputet *om.* $F^{ac}LLu$ qui] quod FLu, *om.* C^{ac} stultum *om.* $F^{ac}L^{ac}Lu$ 79 elegerit PVc, eligit Lu 80 etiam *om.* $A^{ac}Pr$ Ab $FL^{ac}Lu$ 83 traditur] dicitur FLu 85 condicio] est *add.* $FL^{ac}Lu^{ac}$ 94 ipse] ipsemet Pr PAb, ipse procurator met *tr.* CVcMd, *om.* FLLu cauit[1]] mecauit A^{ac}, inde cauit FLu 95 dominium PCVcMd

2 1 teneretur PCVc 3 jo. *om.* PCVc 5 § iiii. *scripsi* : § Quod (*male* = § 18) APr Ab FLLu, § Qui PCVcMd

[61] 3 Comp. 1.18.11 (X 1.29.32) [62] Cod. 2.12(13).10 [63] Dig. 4.4.23(24) [64] Dig. 3.3.46.4 [65] Dig. 2.3.1.2 [66] Dig. 17.1.59 [67] Dig. 3.3.49 [68] Dig. 40.12.17 [69] Auth. 9.6 (Nov. 131).8 (§ Si quis in sua) [70] Dig. 44.4.9 [71] Dig. 3.3.8.3 et 3.3.45.1

2 [1] 3 Comp. 1.18.10 (X 1.29.31) [2] C.25 q.2 p.c.16 § 6 [3] 2 Comp. 2.4.1 (X 2.8.2) [4] 1 Comp. 2.15.1 (X 2.22.1) [5] Dig. 48.5.12(11).6 [6] Dig. 39.1.1.4

recepisset, ff. de reg. iur. In omnibus causis,[7] infra de rest. spol. Olim.[8] *inspecto tenore*: toto, et sic cum die et consule, arg. supra de fide instr. Ex litteris, lib. ii.[9] Secus in priuilegio, quia illud solum edi debet quod facit ad causam, supra de fide instr. Contingit, lib. ii.[10] *petitis etiam indutiis*: Set nonne etiam ex eo quod indutias petiit, et promisit se redire, uidetur consensisse in iudices? Arg. quod sic, ii. q.vi. § Biduum, in fine,[11] infra de sent. et re iud. Quod ad consultationem,[12] supra de offic. del. Gratum, lib. i.[13] et C. de iure dom. impet. l.ii.[14] et ff. de commis. l. Post diem[15] et ff. de pact. Tale § i.[16] et C. de re iud. l.penult.[17] Set non est ita, quia etiam post prestitam cautionem standi iuri potest recedi a iudicio, ut infra de eo qui mit. in pos. Cum uenissent[18] et iii. q.iii. Offeratur.[19] Et post receptis litteris iudicum quas per me remittunt pape, possum eas recusare, ut infra de rerum permut. Cum olim.[20] Nec uidetur consensisse in iudicem qui postulat sibi edi genus actionis, ff. de iud. Non uidetur.[21] jo. *possessionem iuris*: non autem possessionem causa rei seruande; et ideo male processerunt, nam possessionem causa rei seruande forte possent adiudicare presenti, ut supra de eo qui mit. in pos. Prior, lib. ii.[22] set non aliam, ut supra de offic. iud. del. Consultationibus, lib. i.[23] *metropolitano subesse*: Satis uidetur hec iusta causa recusationis quod iudex est suffraganeus aduersarii, sicut illa quod iudex est dominus aduersarii, ut supra qui filii sint legit. Causam, lib. i.[24] Nam modicissima causa repellit aliquem a iudicio, ut si aduocatus aduerse partis est conmensalis iudicis, ut infra de appell. Ex insinuatione.[25] Item si iudex est de terra aduersarii, ut infra eodem, Accedens.[26] Item si quandoque appellasti ab eo, ut supra de appell. Ad hec, lib. i.[27] Item si iudex habet aliquam familiaritatem uel

7 cum *om.* FLu 8 quia] ibi *add.* A^{pc} C^{pc}, ut $PC^{ac}Vc$ 10 etiam *om.* A^{pc} PCVcMd redire] reddere $L^{ac}Lu$ 10-11 consensisse uidetur *tr.* FLLu 12 Gratum *om.* FLLu 14 Tale PCVc : Talem APr FLLu etiam *om.* FLu 16 uenisset *codd.* 16-17 receptas litteras A^{pc} FL 17 eas] eos PCVc 19 jo. *om.* PCVc 21-22 abiudicare PCVc 25 dominus est iudex *tr.* PCVc L, est dominus et iudex *tr.* Lu, est dominus iudex *tr.* F^{ac} 29 quandoque] si *add.* $PC^{ac}Vc$ appellastis FLLu 30 aliquam habet *tr.* PCVcMd

7 Dig. 50.17.39(40) 8 3 Comp. 2.6.2 (X 2.13.12) 9 2 Comp. 2.14.1 (X 2.22.3) 10 2 Comp. 2.14.3 (X 2.22.5) 11 C.2 q.6 c.29 12 3 Comp. 2.18.5 (X 2.27.15) 13 1 Comp. 1.21.23 (X 1.29.20) 14 Cod. 8.33(34).2 15 Dig. 18.3.7 16 Dig. 2.14.40(41).1 17 Cod. 7.52.5 18 3 Comp. 2.8.2 (X 2.15.3) 19 C.3 q.3 p.c.4 § 5 20 3 Comp. 3.15.1 (X 1.29.33 et 3.19.7) 21 Dig. 5.1.33 22 2 Comp. 2.8.1 (X–) 23 1 Comp. 1.21.15 (X 1.29.10) 24 1 Comp. 4.18.7 (X 4.17.7) 25 3 Comp. 2.19.8 (X 2.28.5) 26 3 Comp. 2.3.4 (X 2.6.4) 27 1 Comp. 2.20.30 (X 2.28.20)

amicitiam cum aduersario, ut iii. q.v. Accusatores,[28] xi. q.iii. Quatuor[29] et supra de offic. deleg. Insinuante.[30] Item si est affinis suus, ut iii. q.viiii. Absens[31] et ff. de iniur. Lex Cornelia, in principio.[32] Item si est comes suus, ut ff. de offic. presid. Senatus consulto.[33] Item si aliqua consanguinitate coniungitur ei, ut supra de appell. Postremo.[34] Item si est concanonicus suus, ut extra. de offic. deleg. Cum R. lib. iiii.[35] Item si iudex habet consimiles causas, ut supra de appell. Personas, lib. i.[36] et arg. ff. de excusat. tut. Propter litem,[37] et expresse hoc habes, extra. de iudic. Causam, lib. iiii.[38] Item propter dominum tota familia declinat iurisdictionem alicuius, ut C. si quacumque predit. pot. l. una.[39] Non tamen concedo quod iste cause repellant aliquem a testimonio, nam licet quelibet consanguinitas repellat iudicem, ut supra de appell. Postremo,[40] non tamen testem, iiii. q.iii. Lege Iulia.[41] Hoc ideo quia facilius habentur mille iudices quam unus testis, unde repellitur aliquis a iudicio propter defectum testis, ut infra de testi. Dilecto.[42] *legitime appellasset*: Nota legitimam uocat appellationem, cum tamen non expresserit causam appellandi, nec deferendum erat tali appellationi ubi causa non fuit adiecta, ut in constitutione Innocentii, Vt debitus honor,[43] set legitimam eam uocat ex post facto, arg. infra de inpot. coeun. Fraternitatis, in fine.[44] Item patet hic quod potest recedi a suspecto iudice non solum per recusationem, set etiam per appellationem, ut ii. q.vi. Quotiens,[45] supra de appell. Postremo.[46] jo.

3. TVE FRATERNITATIS *sit causa*: Hoc melius distingue infra eodem, Quoniam, in fine.[1] *causa custodie*: Hic uidetur quod si aliquis mittitur

32 suis $PC^{ac}Vc$ 34 consulto *scripsi cum* F^{pc} : consultus APr $F^{ac}Lu$, consultum CVc, con P L 35 ei *om.* FLLu 35-36 concanonicus] cum canonicus P, canonicus $C^{ac}Vc$ Lu 36 habeat FLLu 37 consimilem causam PC^{pc}, consimilem tamen $C^{ac}Vc$ 43 Iulia PCVcMd $F^{pc}L$: uel APr Ab $F^{ac}Lu$ quia] qui Pr, nam FLu 45 Dilecto] Dilectio Pr PVc, jo. *add.* PCVc FLLu 47 erit PCVc 48 honor *om.* PCVc eam] causam PC 49 hic patet *tr.* PCVc

3 1 distinguet PCVcMd FLLu 2 Hic] Hoc $PC^{ac}Vc$

28 C.3 q.5 c.12 29 C.11 q.3 c.78 30 3 Comp. 1.18.4 (X 1.29.25) 31 C.3 q.9 c.18 32 Dig. 47.10.5 33 Dig. 1.18.16 34 1 Comp. 2.20.45 (X 2.28.36) 35 4 Comp. 1.12.2 (X 1.29.35) 36 1 Comp. 2.20.4 (X 2.28.4) 37 Dig. 27.1.21(24) 38 4 Comp. 2.1.1 (X 2.1.18) 39 Cod. 5.7.1 40 1 Comp. 2.20.45 (X 2.28.36) 41 C.4 q.3 c.3 § 3 42 3 Comp. 2.12.13 (X 2.20.40) 43 4 conc. Lat. c.35 (4 Comp. 2.12.3 [X 2.28.59]) 44 3 Comp. 4.11.1 (X 4.15.6) 45 C.2 q.6 c.16 46 1 Comp. 2.20.45 (X 2.28.36)

3 1 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5)

in possessionem rei petite, quod tantum sit custos rei illius et non possessor, et supra de dolo et con. per totum[2] et in constitutione Innocentii, Contingit.[3] Set tamen talis custos inproprie dicitur, et proprie dicitur missio in possessionem causa rei seruande, nam uerus possessor est, ut C. de prescript. xxx. ann. Si quis emptionis § penult.[4] Set in personali actione tantum custodiam rei habet, ut ff. de acquir. pos. Possideri § ult.[5] nec tunc eicitur possessor de possessione, set simul cum ipso est in possessione, ut ff. de dampn. infec. Si finita § Si quis autem et § Vbi uero [6] et ff. ut in pos. leg. Is cui.[7] Sunt autem v. auxilia prodita contra istos qui non admittunt aliquem in possessionem. Vnum quod puniuntur in expensis, ut infra eodem, Quoniam [8] et infra de sequest. Ad hec.[9] Secundum est quod potest uti beneficio illius constitutionis Innocentii, Contingit.[10] Tertium quod possunt excommunicari ut hic, et infra eodem, Quoniam,[11] et si per annum steterit in excommunicatione, perdit causam, ut xi. q.iii. Rursus.[12] Quartum quia potest conuenire aduersarium quanti sua interest possessionem non habere, ut ff. uti pos. Si duo § ult.[13] et ff. ne uis fiat ei qui in pos. mit. l.i. in principio.[14] Quintum quod manu militari potest eici, ut ff. ne uis fiat ei qui in pos. mit. Si quis missus.[15] *per censuram*: Hic prius decurritur ad res quam ad personam; alias econuerso, ut xvi. q.vi. Illud.[16] Set in executione sententie primo decurritur ad mobilia, si hec non sufficiunt, tunc ad inmobilia, deinde ad actiones, ut ff. de re iud. A diuo.[17]

4. ACCEDENS *linea consanguinitatis*: Hec est iusta causa recusationis, ut supra de appell. Postremo, lib. i.[1] et sufficit solum episcopum recusare,

---

3 tantum] tamen PC rei illius] nullius CVcMd^{ac}, illius C^{pc}, illius rei Pr 5 inproprie dicitur talis custos *tr.* PCVcMd proprie *scripsi* : improprie *codd.* 6 possessione CVc Md rei seruande] reseruande CVcMd 8 rei *om.* PCVcMd habebunt L^{ac}Lu tunc] tamen PCVcMd FLLu 9 eicitur] eliditur PCVcMd 11 leg.] l.i. *add.* A^{2} istos] illos PCVcMd FLLu 14 uti] in *add.* C^{ac}Vc Lu constitutionis Innocentii] constitutionis constitutio L^{ac}Lu, constitutionis constitutio Innocentii C^{ac}VcMd 16 steterint PCVc excommunicationem A^{ac} Ab perdit] quod perdunt PCVc, quod perdit Md, perdunt FLLu 17 Quartum *scripsi cum* A^{pc} *et cett.* : iiii. P, *om.* A^{ac}Pr quia] quod PCVcMd FL 20 qui] quod APr missus Vc F^{pc} : missum APr PCAbMd F^{ac}LLu 21 recurritur C Lu q.vi.] q.iii. PCVcMd^{ac} L^{pc} 23 tunc *om.* L^{ac}Lu diuo] jo. *add.* PCVcMd

---

2 1 Comp. 2.10 3 4 conc. Lat. c.40 (4 Comp. 1.18.1 et 2.4.2 [X 1.43.8]) 4 Cod. 7.39.8.3 5 Dig. 41.2.3.23 6 Dig. 39.2.15.20 et § 23 7 Dig. 36.4.5 8 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) 9 3 Comp. 2.9.1 (X 2.17.1) 10 4 conc. Lat. c.40 (4 Comp. 1.18.1 et 2.4.2 [X 1.43.8]) 11 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) 12 C.11 q.3 c.36 13 Dig. 43.17(16).3.11 14 Dig. 43.4.1 15 Dig. 43.4.3 16 C.16 q.6 c.7 17 Dig. 42.1.15

4 1 1 Comp. 2.20.45 (X 2.28.36)

quia sine eo alii non procedent, ut supra de eo qui mit. in pos. caus. rei ser. Cum sicut, lib. ii.[2] jo. *clericus commensalis*: Idem si esset familiaris, supra de offic. del. Insinuante, lib. eodem.[3] jo. *fauens eidem*: Set nonne quilibet tenetur diligere proximum, de pen. di.i. Omnis qui.[4] Ad hoc dicunt quidam quod non omnis amicitia repellit nisi maxima, ut ff. de uerb. sig. Late,[5] sicut nec omnes inimicitie repellunt nisi maxime, ut infra de symon. Per tuas,[6] ff. de quest. l.i. § Qui questionem,[7] nam propter leues inimicitias non extinguitur legatum, ff. de adim. leg. l.iii. in fine.[8] Set hoc non concedo, quia modicissima causa repellit iudicem ut dixi supra eodem, Accedens,[9] quia lites sine suspicione debent procedere, C. de iud. Apertissimi;[10] sic et leuis causa repellit ab accusatione, ut supra de rest. spol. Item cum quis.[11] jo. *terra inimicorum*: Hec fuit causa sufficiens appellationis, ut iii. q.ix. Hortamur,[12] xxxiii. q.ii. Siue,[13] infra de appellat. Ex parte,[14] ff. de iud. Si locus,[15] ff. de arbit. Si cum dies § Si arbiter.[16] jo. *se credere*: supra de elect. Bone memorie, in fine,[17] simile supra de sent. excomm. c.ult. lib. i.[18] Nec in hoc casu sufficiens potuit fieri cautio, supra de rest. spol. Ex transmissa, lib. ii.[19] et hoc propter fragilitatem cautionis, ut ff. ad Trebell. Qui ita § i.[20] jo. *disiungendum*: 'Quia tollerabilius est aliquos contra statuta canonum', etc. ut supra qui matrim. accus. pos. Peruenit, lib. i.[21] jo. *uel post appellationem*: 'Vel' ponitur pro 'et'. Et quia in matrimonialibus causis ante litem contestatam recipiuntur testes, ut supra qui filii sint legit. c. finali.[22] jo. *plenariam*

---

4 3-4 caus. rei ser. *om.* PCVcMd 4 jo. *om.* Pr PCVcAbMd FLLu 5 jo. *om.* Pr PCVcAbMd 6 qui] non diligit *add.* PVcMd FLLu, *om.* C 9 Qui questionem *scripsi cum* A^{pc} F^{pc} : Qui conquestionem A^{ac}, Per conquestionem Pr Ab F^{ac}Lu, Questionem PCVc, Questione Md, Per questionem L 10 leues] nouas FL^{ac}Lu extingit P, exiguitur C 14 jo. *om.* Pr PCVcAbMd 14-15 sufficiens causa *tr.* PCVc 15 xxxiii. q.ii.] xxiii. q.v. Siue licet A^{2} (C.23 q.8 p.c.28?), xxxiii. q.ix. F^{ac}L^{ac}Lu, xxxiii. q.iii. Pr 16 Si cum] Sicut APr FL^{ac} 17 jo. *om.* Pr PC^{ac} VcMd supra] sic *praem.* Pr PCVcAbMd FLLu memorie *om.* Pr PCVcMd 22 matrim.–pos. *scripsi cum* A^{pc} C^{pc}Md^{pc} F^{pc} : filii sint leg. Pr PC^{ac}VcAbMd^{ac} (*forsan* 2 Comp. 4.11.2 [X 4.17.11]), *om.* A^{ac} F^{ac}LLu jo. *om.* PC 23 Et^{2} *om.* C FL litis contestationem PVc, lit. con. CMd L 24 finali] ult. PCVcMd FLLu, penult. A^{pc} jo. *om.* PCVc

---

2 2 Comp. 2.8.2 (X 2.15.2) 3 3 Comp. 1.18.4 (X 1.29.25) 4 De pen. D.1 c.37 5 Dig. 50.16.223 6 3 Comp. 5.2.3 (X 5.3.32) 7 Dig. 48.18.1.21 8 Dig. 34.4.3.11 9 3 Comp. 2.3.2 (X 2.6.2) 10 Cod. 3.1.16(14) 11 1 Comp. 2.9.6 (X 2.13.6) 12 C.3 q.9 c.20 13 C.33 q.2 c.4 14 3 Comp. 2.19.5 (X 2.28.47) 15 Dig. 5.1.59 16 Dig. 4.8.21(26).10 17 3 Comp. 1.6.8 (X 1.6.23) 18 1 Comp. 5.34.16 (X 5.39.11) 19 2 Comp. 2.7.3 (X 2.13.8) 20 Dig. 36.1.68(66).1 21 1 Comp. 4.19.3 (X–) 22 1 Comp. 4.18.8 (X 4.17.8)

restitutionem: simile iii. q.i. Reintegranda.[23] jo. *quam terre*: dotalis; ergo cognitio spectat incidenter siue accessorie ad ecclesiam, ut infra de dote post diuort. rest. c.i. et ii.[24] et sic non obstat supra qui filii sint legit. c. penult. lib. i.[25]

5. QVONIAM FREQVENTER *procedendum*: super principali. Set super emergenti bene, ut quod aliquis sit contumax; item quod citatus sit. jo. *de morte*: Nota quod in casibus hic positis proceditur lite non contestata: scilicet cum timetur de morte uel absentia testium; item cum agitur de electione uel de matrimonio; item in causa inquisitionis et in causa publicationis; item in causa denunciationis; item in absentia actoris, ut supra qui filii sint legit. Causam, lib. i.[1] C. quomodo et quando iud. authen. Qui semel;[2] item in causa appellationis, ut ii. q.vi. Ei qui,[3] infra de appell. Sepe;[4] item ubi agitur iudicis officio, ut C. ut ab hered. minor se abstin. authen. ibi posita;[5] item in causa subreptionis, ut infra de sent. et re iud. Cum olim;[6] item secundum quosdam in causa libertatis, ut C. de ingen. man. Diffamari;[7] item in petitione legati uel fideicommissi, arg. C. de usur. et fruct. l.ii.[8] item in Trebellianica restitutione, ut C. ad Trebell. l.penult. § Cum autem;[9] item cum agitur contra aparitores, ut C. de penis, Ne diu;[10] item in heresi, ut xxiiii. q.ii. Sane;[11] item cum persona est incerta, ut v. q.i. Quidam.[12] jo. *uel absentia*: uel etiam si timetur quod propter moram testes uarient fidem suam, ut ff. de Carbon. l.iii. § Cause.[13] Et in hiis enim casibus curabunt iudices ut salua sit probatio partibus, ut ff. ad leg. Aquil. In lege,[14] ff. de testi. Curent,[15] in authen. de testi. § Testium.[16] jo. *occultetur*: simile xiiii. q.ii. Quamquam.[17] jo. *in*

25 q.i.] q.iii. PCVc FLLu jo. *om.* PCVc 26 ergo] cuius PCVcMd L^{pc}, causa uel *add.* Pr 28 lib. i.] jo. *add.* PCVc

2 jo. *om.* Pr PCVcAbMd F 5 de *om.* FL in causa^2 *om.* LLu 14 aparitores] comparitores PCVcFcMd FL^{ac}, conspiratores Lu 16 jo. *om.* PCVc uel] ut PCVc timetur] teneretur P FLH 17 de] ad A PVc FLu 18 Et *om.* Pr PCVc FLLu 20 Testium *scripsi* : Si quis testium PCVcMd, Si qui testium APr Ab FLLu jo.^{2} *om.* Pr PCVcAbMd F

[23] C.3 q.1 c.3 [24] 3 Comp. 4.15.1 (X 4.20.5) et c.2 (X 4.20.6) [25] 1 Comp. 4.18.7 (X 4.17.7)

[1] 1 Comp. 4.18.7 (X 4.17.7) [2] post Cod. 7.43.8 (ex Nov. 112.3) [3] C.2 q.6 c.41 [4] 3 Comp. 2.19.2 (X 2.28.44) [5] post Cod. 2.38(39).1 (ex Nov. 119.6) [6] 3 Comp. 2.18.2 (X 2.27.12) [7] Cod. 7.14.5 [8] Cod. 6.47.2 [9] Cod. 6.49.7.1b [10] Cod. 9.47.21 [11] C.24 q.2 c.6 [12] C.5 q.1 c.2 [13] Dig. 37.10.3.4 [14] Dig. 9.2.40(41) [15] Dig. 22.5.22 [16] Auth. 7.2 (Nov. 90) praefatio [17] C.14 q.2 c.2

fraudem: Nec enim impedienda est alicui copia probandi, ut iii. q.vii. § Tria[18] et ff. de incend. ruina, Ne quid ex § De hiis,[19] sic infra de testi. Significauit.[20] jo. *uel alie*: ⌜excusationes elidentes negotium principale. jo.⌝ *non possint*: Immo certe quandocumque posset reprobare dicta testium, etiam post mortem testium, ut C. de testi. l.ult.[21] xxiiii. q.ii. Sane.[22] C. si pend. appell. Quamuis,[23] supra qui filii sint leg. c.penult.[24] quod uerum est, set non ita de facili. jo *propinquitatis gradus*: ⌜infra de rest. spol. Litteras.[25] jo.⌝ *siue quod*: Exemplificat modos contumacie. jo. *quod impedit*: Talis habetur pro citato, ut infra de cleric. non resid. Ex tue,[26] ff. de euict. Si dictum § ii.[27] jo. *in sacris*: De hac absentia uarie loquntur canones. Quidam dicunt de duobus mensibus, ut vii. q.i. Presentium;[28] quidam de tribus septimanis, ut vii. q.i. Si quis in clero;[29] quidam de v. annis, supra de cleric. non resid. c.ii. lib. i.[30] quidam de tribus aut de v. mensibus, ut c. di. Quoniam,[31] lxxv. di. Quoniam;[32] quidam de una hora, ut xcii. di. c.iii. Hodie forte optinet quod est infra de cleric. non resid. Ex tue,[33] set tamen illa non loquitur nisi de hiis qui malitiose se absentant, hic de hiis qui non malitiose. Preterea secundum hoc idem esset siue ageretur de contrahendo matrimonio, siue de iam contracto, quia in contrahendo dantur vi. menses ut hic sequitur; nisi uelis dicere quod ubi agitur de contracto matrimonio, vi. menses incipiant a termino trine ammonitionis, set ubi agitur de contrahendo, tunc incipiant a termino electionis. Et hec uera sunt, cum electus non comparet. Si autem accusans electum non comparet, anno elapso potest electus consecari, ut ff. de mun. et honor. Reus,[34] set in episcopatu dantur accusatori tres menses, ut in authen. de sanct. episc. § iii.[35] nisi iudex breuius

21 alicui copia] aliqua causa FL^{ac}Lu, copia *om.* P 23 jo. *om.* Pr PC^{ac}Vc 23-24 *gl. s.v.* 'ocultetur' P FL^{ac}Lu 23 excusationes] excessus PFcLr FLLu elidentes] eligentes P^{ac} FLLu 23-24 excusationes–jo. *om.* CVcMdMV 24 jo. *om.* PAb dicta] de causa FL^{ac}Lu 25 testium^2] eorum PCVcMd FLLu 26 c.penult.] Causam (= *c.penult.*) *praem.* PCVc FLLu 27 jo. *om.* PC^{ac}Vc 27-28 infra–litteras jo. Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A 28 jo. *om.* PCVcMd FLLu 29 jo.] quod CVc, *om.* Pr PAbMd Talis] enim *add.* PCVcMd 30 non resid. *scripsi cum cett. et* A^{pc} : coniug. A^{ac}Pr Ab dictum] dicitur APr Ab, dicere P, dice VcMd, *om.* FL^{ac}Lu jo. *om.* PCVc 34 aut de] aut C^{pc}AbMd, mensibus ut FLLu 37 se] sese FLu, *om.* Vc 39 quia in contrahendo *om.* F^{ac}L^{ac}Lu

[18] C.3 q.2 p.c.1 [19] Dig. 47.9.7 [20] 3 Comp. 2.12.14 (X 2.20.41) [21] Cod. 4.20.20(16) [22] C.24 q.2 c.6 [23] Cod. 7.66.5 [24] 1 Comp. 4.18.7 (X 4.17.7) [25] 3 Comp. 2.6.3 (X 2.13.13) [26] 3 Comp. 3.4.3 (X 3.4.11) [27] Dig. 21.2.56.2 [28] C.7 q.1 c.3 [29] C.7 q.1 c.29 [30] 1 Comp. 3.4.2 (X 3.4.2) [31] D.100 c.1 [32] D.75 c.2 [33] 3 Comp. 3.4.3 (X 3.4.11) [34] Dig. 50.4.7 [35] Auth. 9.15 (Nov. 123).3

tempus fuerit moderatus, ut iiii. q.v. Quisquis.[36] jo. *vi. mensium*: contra infra de dolo et con. c.ult.[37] set ibi soluitur. jo. *presumatur*: Vt si recepit litteras illorum cum quibus militauit, ut C. de repud. authen. Set hodie;[38] alibi tamen dicitur quod certa erit de morte eius, ut supra de secund. nup. Dominus, lib. i.[39] supra de spon. c.iii. lib. ii.[40] jo. *malitiosa uoluntate*: sic iiii. q.iii. § Is qui non detractandi causa.[41] *preiudicari*: supra qui filii sint legit. c.ult. lib. i.[42] contra. Set ibi agebatur tantum de prole an esset legittima, non autem an ante litem non contestatam debeant recipi testes; uel ibi facta fuit citatio ad domum, ut infra eodem titulo, Causam.[43] Contra supra qui matrim. accus. pos. lib. i. c.i.[44] set ibi aberat propter maleficium quod commisit; uel illa corrigitur per istam. jo. *forsan exceptiones*: Nota arg. quod non tenet sententia cum peremptorium non uenit ad notitiam absentis, iii. q.ix. Caueant[45] et ff. que sent. sine appell. rescin. l.i. § Ex edicto[46] et C. quomodo et quando iud. Ea que.[47] Alii dicunt sufficere si diligens sit facta inquisitio, licet non sit inuentus, ut supra qui filii sint legit. Causam,[48] infra de cleric. non resid. Ex tue,[49] vii. q.i. Presentium,[50] C. de iud. Properandum § Et si quidem,[51] ff. de euict. Si uero et l. Si dictum § Si presente[52] et ff. locati, Item queritur § Exercitu.[53] jo. *sine culpa*: ut si alter infirmetur. jo. *inquisitio*: infra de accus. Qualiter,[54] infra de symon. Licet.[55] jo. *testium examinatio*: Hoc tunc fit quando aliquis timet quod sibi in posterum moueatur controuersia ab aliquo, tunc potest petere a iudice ut publicentur testes sui,

46 jo. *om.* A^{ac} $PC^{ac}VcMd$ 46-47 contra *om.* FLLu 47 jo. *om.* Pr PCVcAbMd 47-50 *gl. s.v.* 'fuerit exspectandus' PC FLLu, *s.v.* 'exspectetur' Vc 49 Set *om.* PCVcMd eius] ipsius CVcMd 50 c.iii.] c.ii. CMd (2 Comp. 4.1.2 [X 4.1.15]) jo. *om.* PCVcAbMd 51 Is PVc : Hiis A Ab FLLu, Ex hiis Pr, His CMd causa *om.* PCVcMd 53 an^2 *scripsi cum* A^{pc} *et cett.* : *om.* A^{ac}Pr CMd Lu ante] an C^{pc}, *om.* PVcAb L lite non contestata $PC^{pc}VcAb$ 54 fuit facta *tr.* PCVc 55 Causam *om.* FLu Contra] set *praem.* PCVcMd Lu 57 jo. *om.* $PC^{ac}Vc$ 58 absentis] supra *add.* A^2 61 Causam *om.* $F^{ac}L^{ac}Lu$ 63 dictum] dicunt Pr $PC^{ac}Vc$ AbMd 64 Exercitu A^{pc} PCVcMd L : Exercicii A^{ac}Pr, Excertii Ab $F^{ac}Lu$ jo. *om.* $PC^{ac}VcAbMd$ ut si–jo. *om.* P Md FLLu, *ad gl.* 'ante annum' *tr.* CVc (*v. infra lin. 75*) 65 'examinatio'] 'publicatio' *in X, lemma repet. ante* Hoc PCVcFc

[36] C.4 q.5 c.1 [37] 3 Comp. 2.7.3 (X 2.14.7) [38] post Cod. 5.17.10 (ex Nov. 22.6) [39] 1 Comp. 4.22.3 (X 4.21.2) [40] 2 Comp. 4.1.3 (X 4.1.19) [41] C.4 q.2 et 3 c.3 § 12 [42] 1 Comp. 4.18.8 (X 4.17.8) [43] 1 Comp. 4.18.7 (X 4.17.7) [44] 1 Comp. 4.19.1 (X 4.18.1) [45] C.3 q.9 c.2 [46] Dig. 49.8.1.3 [47] Cod. 7.43.7 [48] 1 Comp. 4.18.7 (X 4.17.7) [49] 3 Comp. 3.4.3 (X 3.4.11) [50] C.7 q.1 c.3 [51] Cod. 3.1.13(11).2a [52] Dig. 21.2.1 et 21.2.56.4 [53] Dig. 19.2.13(14).7 [54] 3 Comp. 5.1.4 (X 5.1.17) [55] 3 Comp. 5.2.3 (X 5.3.31)

et ut eorum dicta redigantur in publicam formam ad eternam rei memoriam, ut infra de testi. c.ult.[56] et in authen. de testi. § penult.[57] Et tunc omnes testes siue senes siue iuuenes possunt recipi, et in hoc est differentia inter hanc receptionem testium et illam de qua loquitur in principio huius capituli. De hoc dicam infra de testibus c.ult.[58] jo. *expensarum*: Nota infra de sequest. Ad hec,[59] infra de eo qui mit. in pos. c.ii.[60] C. de iud. Sancimus,[61] C. de bonis auct. iud. pos. authen. Et qui iurat.[62] jo. *post annum*: ante annum similiter uerus fuit, ut dixi supra eodem, Tue,[63] set non quoad hoc quin teneretur restituere possessionem; post annum autem dicitur uerus possessor quantum ad causam prescribendi, ut ff. de dampno infect. Si finita § Iulianus[64] et ff. de noxal. Et generaliter.[65] *constituetur possessor*: forte ab eo iudice, ut infra de eo qui mit. in pos. c.i. et ii.[66] ff. de dampno infec. Si finita § Cum autem plures et § sequenti[67] et supra de offic. ord. Pastoralis § ult.[68] Verius credo quod in realibus actionibus non habet locum secundum decretum, set tantum in personalibus. Vnde in realibus solus excursus anni constituit aliquem possessorem, set in personalibus secundum decretum habet locum, set non uniformiter, nam in causa noxali et in causa dampni infecti secundum decretum constituit aliquem dominum si reus erat dominus, set si non erat dominus, dat ei causam prescribendi, ut ff. de dampno infec. Si finita § Iulianus[69] et ff. de noxal. Et generaliter.[70] Set in aliis possessionibus constituit aliquem secundum decretum possessorem, ut hic in fine dicitur. Vtrum autem secundum decretum locum habeat in rebus ecclesiasticis, dixi super illa constitutione, Sepe contingit,[71] ubi de hac materia plene dixi. *rebus immobilibus*: Secus enim est in re mobili, ut ff. de rei uind.

68 et] idest PCVc redigantur] reducantur FLu 72 jo. *om.* $PC^{ac}VcAbMd$ L 73 Nota] Sic PCVc, *add.* FLLu 75 uerus fuit] sit (fit C) uerus PCMd, fuit uerus L fuit] fit CVc, fui FLu, § ut si alter infirmetur *add.* CVc (*vide lin. 64*) 76 tenetur VcMd $L^{ac}Lu$, tenerentur C, teneatur Ab 78 Iulianus PCVcMd FLLu : ult. APr Ab 78-79 generaliter] jo. *add.* Pr FLLu, t. *add.* A^2 79 eo] ipso PCVcMd FLLu 81 § ult.] lib. eodem PCVc 83 Vnde] Verum PCVcFcMdV FLLu 85 non *om.* Ab $FL^{ac}Lu$ 88 possessionibus APr Ab FLLu Tancred. : personalibus PCVcMdV L^{pc} 89 possessorem] aliquem *praem.* PCVcAbMd LLu 91 plene *ante* de hac *tr.* PCVc 92 dixi] jo. *add.* Pr C^{pc} est] enim *add.* Vc F, *om.* Pr Ab LLu

[56] 3 Comp. 2.12.14 (X 2.20.41) [57] Auth. 7.2 (Nov. 90).9 [58] 3 Comp. 2.12.14 (X 2.20.41) [59] 3 Comp. 2.9.1 (X 2.17.1) [60] 3 Comp. 2.8.2 (X 2.15.3) [61] Cod. 3.1.15(13) [62] post Cod. 7.72.9 (ex Nov. 53.4) [63] 3 Comp. 2.3.3 (X 2.6.3) [64] Dig. 39.2.15.16 [65] Dig. 9.4.28 [66] 3 Comp. 2.8.1 (X–) et c.2 (X 2.15.3) [67] Dig. 39.2.15.18 et § 19 [68] 3 Comp. 1.20.5 (X 1.31.11) [69] Dig. 39.2.15.16 [70] Dig. 9.4.28 [71] 4 conc. Lat. c.39 (4 Comp. 2.3.3 [X 2.13.18])

Officium.[72] Ibi enim non prodest nominare auctorem, ut ibi patet. Non obstat supra de sent. et re iud. Dilecti, lib. ii.[73] ubi dicitur quod contra dominum est agendum, non contra possessorem, quia ibi fuit ideo retractata sententia quia nolebant uicario dare indutias ad denuntiandum domino. Vel dic quod ille uicarius nullum ius habuit in ecclesia, unde ipse non erat conueniendus, set tantum dominus. Set si aliquid iuris habuisset in ecclesia, tunc non prodesset ei nominare dominum, nam sicut talis possessor ratione sui iuris posset agere contra aliquem, multo fortius se teneretur defendere; et quod possessor semper sit conueniendus est arg. xii. q.ii. De rebus,[74] xvi. q.i. In canonibus,[75] supra de appell. Ad audientiam, lib. ii.[76] supra de alien. mut. iud. c. unico, lib. i.[77] ff. quod metus causa Si cum § Aliquando,[78] ff. de noxal. De illo,[79] ff. de admin. rerum ad ciu. pertin. l. Imperatores § i.[80] C. commun. de leg. l.ult. in fine,[81] ff. de pet. hered. Nec ullam § penult.[82] Arg. contra xii. q.ii. De rebus.[83] ff. de seruo cor. In hoc,[84] ff. de contrahend. empt. l.ult.[85] ff. de hiis que in fraudem cred. Qui a debitore.[86] jo. *negotium summatim*: idest semiplene. Non enim statim propter contumaciam alterius iudex constituet presentem possessorem, nisi aliquam uideat presumptionem pro eo. Vnde iudex faciet eum iurare quod credat se habere ius. Iudex enim non festinabit ad mittendum in possessionem, quia si reuersus probauerit iustam absentiam, restituetur per in integrum restitutionem, ut ff. de dampno infec. Si finita § Si forte,[87] uel etiam ipso iure, infra de sent. et re iud. Cum Bertoldus.[88] Vel dic quod ideo hic iudex summatim examinat quia colonus reclamat, et dicit dominum suum habere ius. jo. *questione seruata*: Set quamdiu reseruabitur ei questio proprietatis? Secundum canones uidetur quod perpetuo, cum res sit facta litigiosa, et debeat per hoc dubitare de iuro suo, quod satis potest adimitti. Vel dic quod propter auctoritatem

93 Officium] in fine *add.* A^2 enim] ff. $L^{ac}Lu$ (*male legentes compendium frequenter usitatum*) actorem APr Ab FLLu 95 ideo fuit ibi *tr.* PCVcAbMd FLu, ideo *om.* Pr 95-96 retracta $L^{ac}Lu$ 98 aliquid] aliquis $A^{ac}Pr$ Ab 100 sui *om.* FLLu 100-101 tenentur CVcMd, tenetur Pr $C^{pc}Ab$ 101 est arg.] habes PC^{pc} FLLu, *om.* CVcMd 105 Imperatores *scripsi cum* A^{pc} : Imperatorum $A^{ac}Pr$ Ab L, Imperator PCVcMd FLu 108 jo. *om.* $PC^{ac}VcMd$ 111 enim] causam P $FP^{pc}L^{ac}Lu$ 114 etiam] in $FL^{ac}Lu$ 116 jo. *om.* PCVcAbMd

72 Dig. 6.1.9 73 2 Comp. 2.18.2 (X–) 74 C.12 q.2 c.22 75 C.16 q.1 c.56 76 2 Comp. 2.19.7 (X 2.28.34) 77 1 Comp. 1.33.1 (X 1.42.1) 78 Dig. 4.2.14.5 79 Dig. 9.4.24 80 Dig. 50.8.12(10).1 81 Cod. 6.43.3.4 82 Dig. 5.3.13.14 83 C.12 q.2 c.22 84 Dig. 11.3.10 85 Dig. 18.1.81 86 Dig. 42.8(9).9 87 Dig. 39.2.15.22 88 3 Comp. 2.18.8 (X 2.27.18)

rei iudicate: in hoc casu sciens alienum prescribit, ut ff. de noxal. Et generaliter.[89] jo. *uel inmobilium*: Hoc enim ordine iudices exequantur sententiam: primo in mobilibus. Si hec non sufficiunt tunc in inmobilibus. Vltimo decurritur ad actiones, ff. de re iud. A diuo.[90] jo. *debiti*: in libello suo, C. de bonis auct. iud. pos. authen. Et qui iurat.[91] jo. *magis timeri*: Illa enim est infligenda potius, ut xxiii. q.v. Prodest.[92] jo. *ad alteram*: Quia crescente contumacia debet crescere pena, ut ff. de interdict. et releg. Relegatorum;[93] sic ergo due pene non sunt simul infligende, extra. i. de iud. At si clerici.[94] Arg. contra xvi. q.i. Statuimus.[95] *iuxta distinctionem*: Set qualiter istud stare potest? Nonne debitor potest recuperare pignora sua quandocumque uenerit, dummodo non sint distracta, ut C. de distract. pig. Si prius?[96] Creditor enim nullo tempore potest rem obligatam prescribere, ff. de usucap. Non solum § Qui pignori,[97] nec creditor possidet quantum ad hunc casum pignus, ut ff. qui satisda. cog. Creditor.[98] Ad hoc dicas quod creditor post annum non efficitur possessor quantum ad usucapionem. Set tamen post annum habet commodum possessionis in hoc quod, cum prius ipse tenebatur probare pecuniam quam petebat esse debitam, post annum transfertur probatio ad aduersarium, ut tunc aduersarius teneatur probare pecuniam esse indebitam, et sic de petitore fit possessor, et iste est uerus intellectus. jo.

4. DE ORDINE COGNITIONVM

1. CVM DILECTVS *requisitione*: Ammonitio enim precedere debuit, ut ii. q.vii. Si quis erga.[1] jo. *manu armata*: In hoc magis deliquerant, nam uis priuata reum deponit ab ordine rerum, set deportatur si uis armata

120 prescribi FLu 121 exequentur P, exequuntur CVcMd 122 Si] Set Pr L^{ac} inmobilibus A^{pc} P $FP^{pc}L^{pc}$: mobilibus A^{ac} CVcAbMd $F^{ac}L^{ac}Lu$ 123 decurretur Pr Ab, recurritur Lu jo. *om.* Pr PCVcAbMd 124 jo. *om.* $PC^{ac}VcAbMd$ 125 infligenda] intelligenda P F jo. *om.* Pr PCVcAbMd 127 simul *om.* PCVcMd FLLu 128 clerici *om.* PCVcAbMd Statuimus] jo. *add.* C^{pc} Lu, t. *add.* A^2 130 ueniunt $F^{ac}L^{ac}Lu$ 131 nullo tempore] nullo modo ipse $F^{ac}Lu$, modo nullo L^{ac} 135 possessionis] pastoris $F^{ac}Lu$ 136 probare tenebatur *tr.* FLLu 137 ad] in Ab, *om.* $C^{ac}Md$ FL^{ac} 139 jo. *om.* PCVcMd

4.1 2 jo.] la. C^{pc}, *om.* PVcAbMd 2-5 *gl. s.v.* 'stragem' $L^{ac}Lu$ 2 deliquerat PCVcAb FLLu 3 priuatum $FP^{pc}Lu$ reum] rerum Vc L^{ac}, *om.* F

89 Dig. 9.4.28 90 Dig. 42.1.15 91 post Cod. 7.72.9 (ex Nov. 53.4) 92 C.23 q.5 c.4 93 Dig. 48.22.7 94 1 Comp. 2.1.6 (X 2.1.4) 95 C.16 q.1 c.55 96 Cod. 8.27(28).8 97 Dig. 41.3.33.4 98 Dig. 2.8.15.2

4.1 1 C.2 q.7 c.16

probatur, ut instit. de public. iud. § Item [2] et ff. ad leg. Iul. de ui priu. l.i.[3] jo. *stragem hominum*: quorum nulla est extimatio, ff. de hiis qui deiec. uel effud. l. finali et i. § Hec autem [4] et ff. de leg. Rod. l.ii. § Corporum [5] et ff. si quadr. paup. Ex hac.[6] Agitur tamen ad impensas et operas deperditas, ut ibi probatur. Item potest agi iniuriarum, de pen. di.i. Aut facta.[7] jo. *et iniurias*: quas specificabit quia nemo potest uagari cum discrimine alterius, ut ff. de iniur. Pretor.[8] jo. *aliis pariter*: Hoc ideo dicit quia in libello ponet 'saluo iure augendi', etc., arg. infra de fide instr. Inter,[9] et licet libellus ita generaliter posset concipi, tamen postea specificanda sunt omnia, ut infra de appell. Significantibus [10] et supra de rescript. Pastoralis.[11] jo. *forma exceptionis*: Ergo qui excipit, non contestatur litem; sic patet quod qui negat, non excipit. jo. *ipsius dolum*: Set quare debuit ecclesie nocere dolus abbatis, 'cum delictum prelati', etc., ut xvi. q.vi. Si episcopum? [12] Set hic tota ecclesia consensum prebuerat abbati. jo. *in continenti*: Hoc multum operatur ad hoc ut quis prius sit audiendus, ut infra de rest. spol. Litteras [13] et infra de testi. Veniens.[14] jo. *prior agat*: que ponitur ff. de iud. Qui prior;[15] set tamen illa regula fallit cum altera est preiudicialis, uel cum una est criminalis, et altera ciuilis, ut iii. q.ult. c.i. et ii.[16] jo. *spoliatus*: Alia littera 'spoliator'; sic infra de rest. spol. Cum ad sedem,[17] ff. de ui et ui arm. Cum a te.[18] jo.

---

4 probetur PCVcMd priu. PCVcMd FLLu : pub. APr Ab 5 jo. *om.* PCVcAbMd estimatio PCVcMd FL^{pc}Lu 6 l. finali *om.* PCVcMd FLLu Hec autem] Hoc autem P, Set cum homo A^{2} (Dig. 9.3.1.5) de] ad APr PC LLu, *om.* F 7 hac *scripsi* : hic Lu, hoc *cett.* 9 jo. *om.* PC^{ac}VcAbMd uagari *scripsi cum cett.* : litigari APr, litigare A^{pc} Ab 10 jo.] uinc. C^{pc}, *om.* PCVcAbMd, et *add.* Lu 11 in libello] libellos FLu, *om.* L^{ac} poneret Lu, ponent L^{ac}, ponitur C^{pc} augendi] aūg. PCVcMd, augendo F^{ac}L^{ac} 12 licet libellus] alia in libellis CVcMd possit PCVcMd 13-14 rescript.] rest. spol. A^{ac}Pr Ab F^{ac}L^{ac}Lu 14 jo. *om.* PCVcMd 15 jo. *om.* PCVcAbMd 17 Si episcopus A^{ac}Pr FLLu 18 jo. *om.* PC^{ac}Vc AbMd Hoc *om.* LLu 20 jo. *om.* PC^{ac}VcAbMd 21 altera^{1}] questio *add.* PCVcMd FLLu 22 jo. *om.* PCVcAbMd 22-23 *lemma* 'spoliatus' (*recte* 'spoliator') *male praebent nonnulli codd. Comp. 3, ubi legit et glossavit Joh.* (*cf. adn.* 'al. spoliatus' *in ed. Ant. Aug.; nihil in ed. Friedb. X ad loc.*) Alia–spoliator *hic* PCVcFcMd FLLu (*quod allegationibus seqq. quadrat*) : *post alleg. male* A, Alia littera habet spoliatus *sub lemmate* 'spoliator' *et post alleg.* Pr Ab 23 jo. *om.* PC^{ac}VcAbMd

---

[2] Inst. 4.18.8 [3] Dig. 48.7.1 [4] Dig. 9.3.7 et 9.3.1.6 [5] Dig. 14.2.2.2 in medio [6] Dig. 9.1.3 [7] De pen. D.1 c.19 [8] Dig. 47.10.7 [9] 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) [10] 3 Comp. 2.19.7 (X 2.3.2 et 2.28.49) [11] 3 Comp. 1.2.3 (X 1.3.14) [12] C.16 q.6 c.2 [13] 3 Comp. 2.6.3 (X 2.13.13) [14] 3 Comp. 2.12.11 (X 2.20.38) [15] Dig. 5.1.29 [16] C.3 q.11 c.1 et c.2 [17] 3 Comp. 2.6.5 (X 2.13.15) [18] Dig. 43.16(15).7

commodum obtinere: ut xvi. q.iii. § Potest.[19] *contra spoliatorem*: infra de rest. spol. Cum ad sedem.[20] Arg. contra supra de iud. Quia.[21] Set forte ibi utile datur interdictum, uel latius patet hoc interdictum secundum canones, ut iii. q.i. Redintegranda.[22] jo. *actio competens*: quia separata est causa de dampnis a principali, supra de offic. et pot. iud. deleg. Cum olim, lib. eodem,[23] uel intelligatur de actione legis Aquilie que habet locum pro dampnis. jo. *in criminalibus*: ⌜Hec fuit antiqua opinio⌝. *cause uicissim*: Hoc ideo dicit quia cause conuentionis et reconuentionis uicissim sunt tractande, ut supra de mut. pet. c.i. et ii.[24] Ille tamen qui prius deduxit rem in iudicium, prius dicitur admittendus, quoad hoc quod prius recipiendi sunt sui testes, et prius potest ferri sententia pro ipso, dummodo talis sit prior questio, quod in ea locum non habeat compensatio, et sic loquitur ff. que sent. sine appell. res. pos. l.i. § ult.[25] Dicunt tamen quidam quod ambe sunt una sententia terminande, prout hic dicitur. Set dic quod unam uocat sententiam, quia continue una post aliam fertur. Reuera tamen due sunt, ut infra titulo proximo c.i.[26] jo. *modum exceptionis se asserit*: Hic patet quod questio possessionis non preiudicat ciuili questioni nisi in modum exceptionis proponatur. Set in criminali semper preiudicat siue in modum exceptionis siue actionis proponatur, et sic intelligo quod est iii. q.i. per totum et q.ii. Oportet et c. Audiuimus.[27] Quidam tamen intelligunt hanc decretalem cum ambe questiones sunt possessorie. Si enim una est possessoria, illa semper preiudicat petitorie, ut dicunt, ⌜siue sit prior siue posterior, arg.⌝ iii. q.i. per totum. Set melius distinguo cum una est possessoria et alia petitoria, aut super diuersis rebus, et tunc prior preiudicat secunde, ut hic, agebat

---

25 ad] apud APr FL^{ac}Lu 26 ibi *om.* FLu interdictum^{1}] secundum causam *add.* FL^{ac}Lu hoc A^{pc} PCVcMd FLLu : hic A^{ac}Pr Ab F 27 canones] causam PC^{ac}VcMd jo. *om.* PCVcAbMd 29 intelligitur PCVcMd 30 jo. *om.* PC^{ac}VcAbMd Hec–opinio Pr PCVcAbFcMd FLLu : *om.* A opinio] Johannis Fauentini *add.* C^{pc}, jo. *add.* Vc Ab F 31 cause P F^{pc} : causa *cett.* 35 questio] quam PC^{ac}VcMd habet Pr Ab 35-36 compensatio] dispensatio F^{ac}LLu 38 dicitur] dicit PCVcMd dic] dico PC^{ac}VcMd, dicit F 39 jo. *om.* PC^{ac}VcAb F 40 possessionis APr Ab : spoliationis PCVcFcMdV FLLu 42 actionis A^{pc}Pr C^{pc}Ab L^{pc} : accusationis A^{ac} PC^{ac}VcMd FL^{ac}Lu 46 siue^{1}–arg. A^{pc} PCVcMd FLLu : *om.* A^{ac}Pr Ab 48 et *om.* FLLu

---

[19] C.16 q.3 p.c.15 [20] 3 Comp. 2.6.5 (X 2.13.15) [21] 1 Comp. 2.1.3 (X–) [22] C.3 q.1 c.3 [23] 3 Comp. 1.18.11 (X 1.29.32) [24] 1 Comp. 2.4.1 (X–) et c.2 (X 2.4.1) [25] Dig. 49.8.1.4 [26] 3 Comp. 2.5.1 (X 2.12.3) [27] C.3 q.2 c.3 et c.4

enim abbas petitorio, et prius fuisset auditus si nobilis egisset in modum actionis. Si uero super eadem re, tunc semper questio possessionis prealet, ut supra eodem titulo proximo, Accedens,[28] supra de rest. spol. In litteris, lib. i. et c.ult.[29] Illud queri consueuit an exceptio spoliationis opposita interrumpat prescriptionem, et credo quod non, cum in odium non petentium sit inducta prescriptio, ut supra de prescript. Vigilanti.[30] Set adhuc iste non petit, ergo non interrumpit; licet sit arg. contra ff. quod metus causa, Metum § Set quod pretor,[31] ubi dicitur quod excipiendo uidetur experiri, et ff. rem ratam haberi, Quo enim, in fine.[32] Item queritur an exceptio spoliationis in omni actione possit obici? Respondeo non. Non in deposito cum ibi non admittatur compensatio, ut C. depos. penult.[33] Item non potest obici contra illum cui quis tenetur sacramento. Fideiussor autem eam potest obicere contra creditorem, uel ex sua uel ex debitoris persona, quia compensat tam sibi quam debitori principali debitum, ff. de compen. Si quid.[34] Item si conuenio te possessorio, et tu me reconuenis, utrum hic reconuentio locum habeat? Et dicunt plerique quod sic, ut supra de mut. pet. per totum,[35] quod uix credo, quia cum per exceptionem non possit repelli, ut infra de restit. spol. Litteras.[36] Ergo nec actio locum habet multo potius, quia cui damus actionem, potius exceptionem, ut infra de iureiur. Quemadmodum,[37] ff. de superfic. l.i.[38] et est arg. ad hoc quod non habet locum reconuentio, supra de rest. spol. c.ult.[39] supra de iure patron. Perlatum, in fine, lib. i.[40] ff. de iudic. l.ii. § Item si extra;[41] item quia non habet hic locum recompensatio, ut C. de compen. l.ult.[42] item quia spoliatus non potest conueniri super aliqua re a suo aduersario, ut iii. q.i. Redintegranda [43] et c. Cum ecclesie [44] et c.

49 abbas] hic alias C^{ac}VcFcMd, hic PMd, hic abbas V FL petitorie Pr, petitoria Ab nobiles egissent PCVcMd 50 actionis A^{pc}Pr C^{pc} $F^{pc}L^{pc}$: accusationis A^{ac} PC^{ac}VcAbMd $F^{ac}L^{ac}$Lu 55 interrumpitur CVcMd 57 Quo enim *scripsi cum cett.* : Questio APr Ab 58 spoliationis exceptio *tr.* PCVcMd 58-60 Respondeo–obici *om.* Md (*homoiotel.*) 58 non *om.* Ab $F^{ac}L^{ac}$ 59 Non[1]] Nam *praem.* PCVc FLLu non[2] Pr PCVc FLLu : *om.* A Ab admittitur Pr Vc^{ac} 60 cui quis] qui CVcMd 61 potest eam *tr.* CVcMd, *om.* P 63 quid] quis APr Ab FLLu 63-64 conuenio–hic *om.* F 64 me–hic] reconuenis me an hec PCVcMd, conuenis (me reconuenis Pr) an hic Pr Ab, me reconuenis et hoc LLu utrum] queritur *praem.* A^{2} 69 habeat PCVc 71-72 locum–compen. *om.* F 73 a suo aduersario] ab aduersario suo PCVcMd

[28] 3 Comp. 2.3.2 (X 2.6.2) [29] 1 Comp. 2.9.5 (X 2.13.5) [30] 1 Comp. 2.18.7 (X 2.26.5) [31] Dig. 4.2.9.3 [32] Dig. 46.8.12 [33] Cod. 4.34.11 [34] Dig. 16.2.5 [35] 1 Comp. 2.4 [36] 3 Comp. 2.6.3 (X 2.13.13) [37] 3 Comp. 2.15.11 (X 2.24.25) [38] Dig. 43.18.1 [39] 1 Comp. 2.9.8 (X 2.13.10) [40] 1 Comp. 3.33.1 (X 3.38.1) [41] Dig. 5.1.2.5 [42] Cod. 4.31.14 [43] C.3 q.1 c.3 [44] C.3 q.2 c.2

Audiuimus;[45] item quia in momentanea possessione cessat reconuentio, ut C. qui leg. per. l.ult.[46] item cessat reconuentio in criminibus, ut iii. q.xi. Prius.[47] jo. *restitutio facienda*: quia ad hoc non agebatur. Semper enim uidendum ad quid agatur, quia secundum formam agendi iudex formabit sententiam, ut infra de symon. Licet [48] et infra de accus. Super hiis.[49] Nec enim potestas iudicis ultra id extenditur, quod in iudicium est deductum, ut ff. commun. diu. Vt fundus.[50] Arg. contra infra de conces. preben. non uac. Ex parte,[51] xxiiii. q.iii. Ecce,[52] infra de confes. Cum super,[53] supra de elect. Per inquisitionem,[54] ff. de adult. l.ii. § Si publico,[55] et ibi conuictus in modum exceptionis punitur. Set quid si in modum exceptionis probauit spoliationem, numquam heedem attestationes ualebunt, si directe uellet postmodum agere de spoliatione? Non, nisi hoc aduersario placuerit, ut infra de testi. Veniens,[56] quia plenius probatur ubi directe agitur, non solum de spoliatione, set de fructibus perceptis. Set pone quod succubuit in exceptione, numquid postea potest agere directe de possessione? Videtur quod non, quia eandem questionem uidetur retractare, licet alio genere iudicii, ut ff. de excep. rei iud. Si quis cum totum § ult.[57] Set dico quod potest quia ex dissimilibus causis potest intentari possessorium, ut infra de donat. Inter,[58] nam si primo est actum criminaliter, et succubuit, postea potest agere ciuiliter, ut C. quando crim. act. preiud. ciu. l.i.[59] jo. *inter infames*: supra de testi. Porro, lib. i.[60] supra de except. Denique, lib. ii.[61] ff. de procurat. Mutus § Pena,[62] ff. de hiis qui not. infam. Lucius.[63] Contra supra de testi. Cum tu fili, lib. i.[64]

74-75 ut–reconuentio *om.* C^{ac} (*homoiotel.*) 76 jo. *om.* PC^{ac}Vc F 76-94 *gl.* quia–jo. *infra* 2.5.1 *s.v.* 'electionem factam' (p. 198) *ponunt* P FLLu 77 uidendum] iubendum Vc, est *add.* A^{pc} C^{pc}Ab F 82 l.ii.] l.i. *codd.* et ibi] ubi PCVcMd FLLu 85 hoc] hic PC^{ac}VcMd 86 testi.] testa. A^{ac}Pr Ab 87 set[1]] etiam *add.* PCVcMd FLLu 88-89 de possessione directe *tr.* PCVcMd FLLu 89 uidetur[2]] uult PCVcMd FLLu 90 genere] denegetur FL^{ac}Lu iudicii] quod non licet *add.* PCVcMd FLLu except.] execut. PCVc FLLu 91 dico] tamen *praem.* PCVcMd FLLu 92 Inter] uir. et ux. *add.* A^{ac}Pr Ab G 93 potest] possunt FL^{ac}Lu 94 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 96-107 *gl.* Contra supra–libidine *separatim s.v.* 'inter infames' [*bis*] PCVcFc FLLu, *om.* Md 96 Contra–lib. i. *principio glossae* (*lin. 94*) *praem.* FL^{ac}Lu fili *om.* PCVc FLLu

[45] C.3 q.2 c.4 [46] Cod. 3.6.3 [47] C.3 q.11 c.4 [48] 3 Comp. 5.2.3 (X 5.3.31) [49] 3 Comp. 5.1.3 (X 5.1.16 et 2.21.8) [50] Dig. 10.3.18 [51] 3 Comp. 3.8.7 (X 3.8.10) [52] C.24 q.3 c.18 [53] 3 Comp. 2.10.1 (X 2.18.2) [54] 3 Comp. 1.6.11 (X 1.6.26) [55] Dig. 48.5.2.5 [56] 3 Comp. 2.12.11 (X 2.20.38) [57] Dig. 44.2.7.5 [58] 3 Comp. 3.18.5 (X 3.24.8) [59] Cod. 9.31.1 [60] 1 Comp. 2.13.13 (X–) [61] 2 Comp. 2.11.1 (X 2.25.1) [62] Dig. 3.3.43.4 [63] Dig. 3.2.21 [64] 1 Comp. 2.13.16 (X 2.20.16)

set ibi notantur de facto. Set quid si excommunicatio est probata de aliquo in modum exceptionis? Dico quod si ratione talis sententie laborat infamia, est uitandus, ut extra.ii. de sent. excomm. Cum desideres,[65] supra de elect. Venerabilem.[66] Idem dico si in modum exceptionis probatum est crimen, quod illud impedit promouendum, supra de elect. Super, lib. ii.[67] Nec enim hoc sufficit quod ex tali sententia non irrogetur infamia, set quod opinio eius in nullo uacillat, ut xxxiii. di. Laici,[68] ut dicit lex de hiis qui fustibus cesi sunt, licet non sint infames, tamen non admittuntur ad honores, ff. de decur. Eos.[69] Sic dicit lex de eo qui oppressit ancillam, licet ex hoc non sit infamis, tamen eius opinio est grauata, ut C. de adult. Et si libidine.[70]

5. DE CAVSA POSSESSIONIS ET PROPRIETATIS

1. CVM ECCLESIA *spectaret electio*: Set qualiter fuerunt admissi canonici ad aliquam actionem uel exceptionem probandam, cum pars aduersa se diceret spoliatam; cum nichil possit obici ante restitutionem, ut supra de rest. spol. Super illa?[1] Set dic quod isti non tantum intentabant possessorium, set etiam petitorium. jo. *ultimo et immediate*: Bene dicit 'ultimo', quia quandoque licet fuissent in possessione, hoc non prodesset ad hoc ut possent petere possessionem, licet secus sit in dominio, ut C. de probat. Siue.[2] Item bene dicit 'immediate' quia si non continuassent tempora, non prescripsissent, ut ff. de diuer. tempor. prescript. In usucapione.[3] Item caute dicebant de ultimo tempore, cum in prescriptione

97 notantur] uocantur PC aliqua P FLLu 98 modo LLu laborat] elaborabat P L^{ac}Lu 100 Idem] Item PCVc 101 supra] arg. *praem.* Pr PCVcAb FLLu 102 enim] ei F^{ac}LLu ex tali sententia *om.* CVc 103 uacillet PCVcAbFc FLLu 104 admittuntur A^{pc} PCVcFcMd FLLu : admitterentur A^{ac}Pr Ab 106 ex hoc *om.* CVc

5.1 1 fuerint FL 2 actionem A^{pc} PCVcFcMd L^{pc} : accusationem A^{ac}Pr Ab actionem uel *om.* FL^{ac}Lu 3 nihil] nil FLLu posset PCVcMd FLLu 4 isti] illi PVcMd, *om.* FLLu 4-5 intendebant PAb FLLu, tractabant Md, intebant C^{ac} 5 etiam] et Pr Lu jo. *om.* Pr PC^{ac}VcMd FLLu 6 licet quandoque *tr.* CVc AbMd FL^{pc}Lu 6-7 hoc non–possessionem *om.* Md (*homoiotel.*) 6-7 prodest P FLLu 7 possent *scripsi cum cett.* : posset A^{ac}Pr Ab FLLu 10 de] et FLLu cum] quia PCVcAbMd FLLu

65 2 Comp. 5.18.4 (X 5.39.15) 66 3 Comp. 1.6.19 (X 1.6.34) 67 2 Comp. 1.3.3 (X 1.6.12) 68 D.33 c.6 69 Dig. 50.2.12 70 Cod. 9.9.24(25)

5.1 1 1 Comp. 2.9.5 (X 2.13.5) 2 Cod. 4.19.16 3 Dig. 44.3.15

ultima tempora sunt spectanda, ut C. ne de statu defunct. Si mater.[4] C. de apocis. pub. Quicumque, lib. x.[5] et arg. xxxv. di. Ab exordio[6] et xxviii. di. Quia sunt culpe.[7] jo. *habuisse cum*: Bene dicit 'habuisse'. Posset enim esse quod interfuisset causa consilii dandi, et tamen non elegissent, ut lxiii. di. Obeuntibus,[8] uel forte quia essent inuitati, lxiii. di. Adrianus,[9] et per inuitationem non acquiritur ius, arg. ix. q.iii. Nunc uero et c. sequenti[10] et supra de postul. Bone.[11] Hoc enim non sufficit quod possidet, set quod intendat sibi ius acquirere, ff. de itinere act. priu. l.ult.[12] Immo in dubio presumo istos duos non habere ius, arg. xxiiii. di. Presbyteri,[13] vii. q.i. Pontifices,[14] quia non est uerisimile quod quis iactet res suas, ff. de prob. Cum de indebito,[15] supra de elect. Quod diligentia, lib. i.[16] Nec enim sequitur quod si fuerint eiecti, quod ideo possedissent, ut supra de offic. del. Consultationibus, lib. i.[17] ff. de acquir. pos. Si quis ante.[18] jo. *uacillasse*: Hoc solum sufficeret ad eos repellendos, ut iii. q.ix. Pura[19] et iiii. q.iii. Item qui falsa,[20] infra de accus. Super,[21] infra ut eccles. benefic. Vt nostrum,[22] infra de conces. preb. non uac. Post electionem,[23] ff. de quest. De minore, in fine et l. Ex libero, in fine.[24] Tamen quandoque re et non uerbis aliqui dissentiunt, supra de uerb. sign. Nichil,[25] supra de testi. Cum tu fili, lib. i.[26] et ff. de re iud. Actorum,[27] viii. q.i. In scripturis,[28] de pen. di.i. Periculose.[29] jo. *negationem*: ut vi. q.ult. c.ult.[30] supra de elect. Cum dilectus, lib. eodem.[31] jo. *trium episcoporum electionibus*: Hic

12 apocis.] apoicis. C^{ac}Md, act. A^{ac}Pr AbFc, *om.* P FL^{ac}Lu Quicumque *scripsi cum* A^{pc} Vc^{pc} : Quecumque *codd.* 13 jo. *om.* PC^{ac}Vc 14 interfuissent Pr C^{pc} causa] tam FL^{ac} eligissent PCAb LuG 15 Obeuntibus–lxiii. di. *om.* Vc (*homoiotel.*) quia] quod PC FLLu 16 inuitationem] mutationem C^{ac} F 18 intenditur P F^{ac}L^{ac}Lu 19 presumam PCVcMd FLLu duos *om.* PCVcMd FLLu 20 quis *om.* FL^{ac}Lu 22 fuerunt CVcMd eiecti] electi F^{ac}L^{ac}Lu possideret P LLu, possiderent F 23 ante] autem A PAbMd Lu, *om.* F jo. *om.* PCVc FL 24-30 *gl. s.v.* 'uarios' FLLu 25 iii. q.iiii. C^{ac}Vc, iiii. q.iiii. Pr falso CVc 27 quest.] a quolibet PC^{ac}Vc, quolibet Md LuG, *om.* Pr De *om.* C^{ac}VcMd 29 viii.] et iii. PC^{ac}Vc^{ac} FLLu 30 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu ut *om.* PCVc FLLu 31 jo. *om.* PCVc FL 31-71 *gl. s.v.* 'electiones episcoporum' FLu

4 Cod. 7.21.6 5 Cod. 10.22.3 6 D.35 c.2 7 D.28 c.10 8 D.63 c.35 9 D.63 c.22 10 C.9 q.3 c.20 et c.21 11 3 Comp. 1.4.3 (X 1.5.3) 12 Dig. 43.19.7 13 D.24 c.3 14 C.7 q.1 c.4 15 Dig. 22.3.25 16 1 Comp. 1.4.14 (X 1.6.5) 17 1 Comp. 1.21.15 (X 1.29.10) 18 Dig. 41.2.10 19 C.3 q.9 c.17 20 C.4 q.3 c.3 § 20 21 3 Comp. 5.1.3 (X 5.5.16 et 2.21.8) 22 3 Comp. 3.10.1 (X 3.12.1 et 2.28.56) 23 3 Comp. 3.8.4 (X 3.8.7) 24 Dig. 48.18.10 et 48.18.15 25 1 Comp. 5.36.6 (X 5.40.7) 26 1 Comp. 2.13.16 (X 2.20.16) 27 Dig. 42.1.46 28 C.8 q.1 c.9 29 De pen. D.1 c.23 30 C.6 q.5 c.1 31 3 Comp. 1.6.17 (X 1.6.32)

patet quod si aliquis ter utatur aliquo iure, per hoc est in possessione iuris illius, et arg. C. de fideicom. l.i.[32] et ff. de usur. Cum de in rem uerso.[33] Set quid si semel elegit in xl. annis, quia episcopus electus tamdiu uixit? Idem uidetur, arg. supra de iure patron. Consultationibus,[34] supra de constit. Cum accessissent, lib. eodem,[35] infra de prebend. Pro illorum.[36] Nam aqua dicitur cotidiana que tantum semel in anno ducta est, ut ff. de aqua coti. l.i. § ii. et iii.[37] et si inmisi tignum in parietem tuum, statim incipio possidere seruitutem, ff. de seruit. ur. pred. Seruitutes que in superficie,[38] unde tuendus sum in illa possessione, supra ut lite pend. A memoria, lib. ii.[39] nisi constet quod ui uel clam uel precario possidet, arg. supra de exces. prelat. Cum ad quorumdam, lib. ii.[40] et tunc qui dedit sua auctoritate, repetere potest, ut ibi et x. q.iii. Quia cognouimus.[41] Nec obstat quod de xxx. diebus dicitur, ff. de itinere act. priu. l.iii. § Hic autem interdicitum a superiori,[42] quia tale interdictum mixtam habet causam, nam de iure suo tenetur docere, ut ff. eodem l.i. § i. et l.ult.[43] Item ex loco isto apparet quod trinus actus inducit consuetudinem, et supra de elect. Venerabilem, in fine,[44] set in criminibus sufficiunt due uices, ut xxv. q.ii. Ita nos.[45] C. de episc. aud. l.iii.[46] Quod concedo; uerumtamen consuetudo talis non dat ius aliquod, nisi sit prescripta, ut hic patet per id quod sequitur, licet tueatur aliquem in possessione, quousque euincatur ab eo, ut xviii. q.ii. Seruitium,[47] supra ut lite pend. A memoria.[48] Hoc tamen teneas quod sicut in prescriptione nullum ius acquiritur nisi aliqua causa prescriptionis allegetur uel titulus, sic ex consuetudine prescripta nullum ius acquiritur, nisi allegetur causa precessisse, quia ex solo tempore numquam inducitur obligatio, sicut nec tollitur, ff. de act. et oblig. Arrianus.[49] Secundum hoc non erit differentia inter prescriptionem et consuetudinem

32 aliquis] quis PCVc FLLu 32-33 illius iuris *tr.* Pr PCVcMd FLLu 36 Pro] Cum *praem.* APr Ab 38 inmisi PCVcMd : nisi APr Ab FLLu 41 uel[1]] aut Pr Lu uel (*om.* Pr) precario A^{pc}Pr PLrV FLLu : *om.* A^{ac} CVcAbFcMdM 43 q.iiii. PCVc FL^{ac}Lu 44 de[1] *om.* A^{ac} PVc FL^{ac}Lu 44 § *scripsi cum* PCVcMd FLLu : *om.* APr Ab 45 interdictum *scripsi cum* PCVcMd FLLu : interdicitur APr AbFc (*vide lin. 114, p. 203*) tale *scripi cum* PCVc F^{pc}LLu : illud APr Ab F^{ac} 49 talis consuetudo *tr.* PCVcMd FLLu 51 possessionem PCVcMd conuincatur Pr FLLu 52 q.ii.] q.i. APr Ab Seruitia *codd.* quod] sequitur *add.* FL^{ac}Lu 53-54 prescriptionis causa *tr.* PCVcMd FLLu

32 Cod. 6.42.1 33 Dig. 22.1.6 34 1 Comp. 3.33.23 (X 3.38.19 et 3.24.4) 35 3 Comp. 1.1.4 (X 1.2.8) 36 3 Comp. 3.5.9 (X 3.5.22) 37 Dig. 43.20.1.2 et § 3 38 Dig. 8.3.20(19) 39 2 Comp. 2.9.1 (X 2.16.1) 40 2 Comp. 5.13.3 (X 5.31.7) 41 C.10 q.3 c.6 42 Dig. 43.19.3.13 43 Dig. 43.19.1.1 et 7 44 3 Comp. 1.6.19 (X 1.6.34) 45 C.25 q.2 c.25 46 Cod. 1.4.3 47 C.18 q.2 c.31 48 2 Comp. 2.9.1 (X 2.16.1) 49 Dig. 44.7.47(46)

prescriptam. Quidam tamen hanc assignant differentiam quod contra prescriptionem non admittitur probatio, licet uelit quis probare causam prescriptionis iniustam esse, ut supra de prescript. De quarta,[50] set contra consuetudinem, ut C. de agricol. et cen. Litibus.[51] Set nonne hic sola consuetudo fuit allegata, nec fuit hic allegata causa uel titulus, et tamen obtinuisset si tempus suffecisset ad prescriptionem? Sic et supra de consue. c.ult. lib. eodem.[52] Ad hoc dico quod in huiusmodi rebus incorporalibus patientia loco tituli habetur, nam patientia loco traditionis est, ut ff. de public. Si ego § i.[53] et ff. de seruit. Quotiens.[54] Vel dic quod speciale est circa ista incorporalia, quod non est necesse ibi allegare titulum, set hoc solum tenetur docere quod nec ui nec clam nec precario usus sit tali iure, ut ff. si seruit. uind. Si quis diuturno.[55] Aliter generaliter oportet quod probetur cursus temporis, et allegetur causa, et probato tempore presumitur de causa, ut xii. di. Illa.[56] jo. *quasi possessionem*: Hoc ideo dicit quia incorporalia non possidentur, set quasi possidentur, ut ff. de usucap. Sequitur § Si uiam,[57] et patientia hic pro ⌜traditione⌝ habetur, ut ff. de seruit. Quotiens,[58] et sic patet quod pro incorporalibus petitur restitutio, ut ii. q.ii. Nullus,[59] supra ut lite pend. A memoria, lib. ii.[60] *reducentes*: Modicum tamen uidentur consequi per hanc sententiam ut iam patebit. *uenire in iudicium*: ff. de iudic. Solemus.[61] *actum est ut ueniret*: Nota quod in arbitrium non ueniunt nisi ea de quibus nominatim est actum, ff. de arbit. Si cum dies § Plenum,[62] set in iudicium omnia ueniunt, dumtamen sint accessoria et ad eam rem spectantia, et ff. de aqua plu. arcen. Atteius, in fine,[63] ff. de edil. edict. Ediles § Item sciendum[64]

60 contra] econtra LLu 62 nec fuit allegata *om.* L^{ac} (*homoiotel.*), allegata hic *tr.* Ab FL^{pc} 63 obtinuissent PCVcMd FLLu tempus] tempore L^{ac}Lu 67 ibi] illi FL^{ac}Lu 68 tenetur] etiam *add.* FL^{ac}Lu docere] dicere PCVcMd FLLu nec ui nec clam nec precario] non ui non clam non precario PCVcMd FLLu 70 probato] probatio C^{ac}Md $F^{ac}L^{ac}$Lu, probatto Vc^{ac}, *om.* Ab 71 jo. *om.* PCVcAbMd FL 73 traditione PCVcFc^{pc}MdLrMV FLLu : contradictione APr AbFc^{ac} 73-74 habetur *om.* $F^{ac}L^{ac}$Lu 74 quod pro *om.* L^{ac}Lu, quod *om.* C^{ac}VcMd, pro *om.* F pro] in CVcMd L^{pc} incorporalis FL^{ac}Lu 75 lib. ii.] jo. *add.* PCVc FLLu 76-77 Modicum–Solemus *om.* F 76 uidetur Pr CMd LLu per *om.* L^{ac}Lu 77 ff.–Solemus *gl. praecedenti iungunt* Vc LLu, *om.* CMd, jo. *add.* PVc LLu 78 Nota] Notandum est PCVcMd FL, Est notandum Lu nominatim *om.* PCVcMd FLLu 81 Atteius] At eius A PCVcMd, Ateius Pr, Ad eius F^{ac}LLu, Eius Ab Item *scripsi cum* A^{pc} C^{pc} : *om. codd.*

50 2 Comp. 2.18.6 (X 2.26.4) 51 Cod. 11.48(47).20(19) 52 3 Comp. 1.3.7 (X 1.4.8) 53 Dig. 6.2.11(13).1 54 Dig. 8.1.20 55 Dig. 8.5.10 56 D.12 c.11 57 Dig. 41.3.4.26(27) 58 Dig. 8.1.20 59 C.2 q.2 c.3 60 2 Comp. 2.9.1 (X 2.16.1) 61 Dig. 5.1.61 62 Dig. 4.8.21(26).6 63 Dig. 39.3.14 64 Dig. 21.1.25.8

et C. de iud. Licet.[65] Nec obstat C. de annali except. l.ult.[66] quia ibi sponte fuit receptus talis libellus generalis. Dicunt tamen quidam quod hec regula locum habet in generalibus actionibus, ut tutele, et negotiorum gestorum, et petitione hereditatis, actione pro socio, communi diuidundo et familie herciscunde, ubi omnia ueniunt nisi de aliquo certo fiat specificatio, et tunc non obstat exceptio in aliis que non fuerunt specificata, ut ff. de except. rei iud. Si ex testamento[67] et ff. de inst. Habebat [68] et ff. comm. diuid. In iudicium [69] et ff. famil. hercis. Heredes § penult.[70] et ff. de pet. hered. Si hereditatem.[71] Set adhuc obstat C. de prescript. xxx. an. Cum notissimi,[72] nam ibi agendo personali actione deduxit in iudicium ypothecariam, set illud ideo est quia illa est accessoria istius; et hec uera sunt in bone fidei iudiciis, secus in stricti iuris, quia ibi non ueniunt, nisi de quibus nominatim est actum ut uenirent, ff. de dolo l. Eleganter § Non solum,[73] ff. de uerb. ob. Quicquid.[74] Similiter est in actione personali, quia licet generaliter proponatur non adiecta causa, si in iudicio unam causam fuerit prosecutus, non obstat exceptio in aliis; secus in actionibus realibus ubi obstat exceptio in omnibus, ut ff. de except. rei iud. Si mater § Eandem, in fine[75] et l. Et ea eadem § Actiones.[76] jo. *cathedralium ecclesiarum clericos*: ut lxiii. di. § Ex hiis.[77] *consuetudine speciali*: de uoluntate eius inducta cui preiudicabat, arg. ff. commun. pred. Venditor § i.[78] et notaui supra de consue. c.ult.[79] et supra de iud. Nouit, lib. eodem.[80] jo. *breuitatem temporis*: Sic patet quod prescriptum esset ius eligendi, nisi breuitas temporis impediret, et supra de consue. c.ult. lib. eodem.[81] Numquid ergo si semel in xl. annis elegissent, per hoc prescripsissent ius? Videtur quod sic, quia ex quo semel fuerunt in possessione talis iuris,

85 actionem C, actorem LLu, *om.* F 86 certa FLLu 87 obstabit PCVcMd, stabit FL^{ac}Lu fuerint FL 88 except.] exhibend. A^{ac}Pr Ab 90 C. *om.* C^{ac}VcMd^{ac} F^{ac} 92 ideo] ydonee PC^{ac}VcMd, necesse *add.* FL^{ac}Lu istius] illius PCVcMd FLLu, ad istam Ab 95 actione] hoc PC^{ac} FL^{ac}Lu, hac VcMd 96 si PCVcMd FLLu : set APr Ab 97-98 actionibus–omnibus] tionibus C^{ac}, rationibus Md (*homoiotel.*) 97 actionibus] accusationibus LLu 99 Eandem] Eadem APr P FLLu jo. *om.* PCVc FLLu 100 hiis] jo. *add.* PCVc FLLu 100-101 Inducta (Inductam FLLu) de uoluntate eius *tr.* Pr PCVcAbFcMd LLu 101 preiudicatur PCVcMd FLLu, preiudicabant Pr Ab 102 notauit FL^{ac}Lu 103 prescriptum] prescriptio P FL^{ac}Lu 105 per hoc] tempus *add.* CMd scripsissent C^{ac}Md L^{ac}Lu 106 fuerunt semel *tr.* FLLu

[65] Cod. 3.1.2 [66] Cod. 7.40.3 [67] Dig. 44.2.20 [68] Dig. 14.3.13 [69] Dig. 10.3.13 [70] Dig. 10.2.25(26).21 [71] Dig. 5.3.4 [72] Cod. 7.39.7 [73] Dig. 4.3.7.3 (Et eleganter) [74] Dig. 45.1.99 [75] Dig. 44.2.11.4 [76] Dig. 44.2.14.2 [77] D.63 p.c.34 [78] Dig. 8.4.13(14).1 [79] 3 Comp. 1.3.7 (X 1.4.8) [80] 3 Comp. 2.1.3 (X 2.1.13) [81] 3 Comp. 1.3.7 (X 1.4.8)

adhuc intelliguntur in ea esse, sicut aqua dicitur cotidiana qua quis semel in anno utitur, ut ff. de aqua cotid. l.i. § i. et ii.[82] et si inmisi tignum in parietem tuum, statim incipio possidere seruitutem, ut ff. de seruit. urb. pred. Seruitutes que,[83] arg. ad hoc C. de seruit. l.ult.[84] Nec enim requiritur hic continua possessio, ut supra de prescript. De quarta,[85] quod potest admitti, licet secundum leges in hiis que non habent continuam causam, requiratur duplicatum tempus, ut ff. quemadmodum seruit. amit. Si sic constituta.[86] Arg. contra ff. de itinere act. priu. l.i. § ii.[87] ubi dicitur de xxx. diebus. Item arg. contra ff. de usuf. leg. l.i.[88] ubi dicitur quod seruitutes non sunt in bonis nostris, nec extra bona nostra. jo. *prescriptionem legitimam*: Set contra: hoc ius non possunt habere, ergo non possunt illud prescribere, supra de prescript. c.ult. lib. i.[89] Respond. Immo possunt, nam et potest laycus, supra de iure patron. Nobis, lib. ii.[90] Set si ex priuilegio tantum posset haberi, tunc non possent prescribi, ut xciii. di. Illud.[91] jo. *et actore*: ut vi. q.ult. Actor.[92]

2. CVM SVPER ELECTIONE *restituendum*: Set numquid in illo tempore quo est in possessione utetur fructibus? Quod uidetur, quia alimentorum causa ueritati non preiudicat, ff. qui sui uel alieni iur. sunt Si iudex.[1] Nam et ille pro quo est lata sententia quandoque, licet non sit in possessione, utetur eis, ff. de inoffic. test. Si instituta.[2] Set non est ita, ut supra eodem capitulo proximo et C. de bonis que liber. Cum oportet, in fine,[3] et quia fit hic restitutio quasi breui manu, ff. de iure dot. Licet § Quotiens.[4] Et si aliquis statim est recessurus, non sortitur ibi forum, ff. de iud. Heres,[5]

107 intelliguntur A^{pc} Ab : intelligitur A^{ac} P FLLu, intelligeretur CMd, intelligentur Vc qua] quia FLLu 108 inmisi PCVcMd : misi APr Ab FLLu 110 enim] ei FLu 112 licet *om.* FLu 114 Si sic *scripsi cum* Pr^{pc} : Si sunt APr^{ac} PCVc, Sint FLu, Sunt L 115 leg. *om.* PCVc FLLu 116 non] nec CVc jo. *om.* PCVc 117-118 illud non possunt *tr.* PCVcMd FLLu 119 laycus potest *tr.* FLLu 120 habere PCVcMd FLLu posset CVcAbMd FLLu, posse P 121 ut] supra PCVcMd FLLu, *om.* Pr

2 1 in *om.* PCVcMd FLLu 3 cause F^{ac}L^{ac}Lu ueritatis F^{ac}LLu 4 et *om.* F^{ac}L^{ac}Lu 5 test. Si *om.* P FL^{ac}Lu, test. *om.* C^{ac}Vc 6 Cum] non *add.* PC^{ac}Vc FLLu 7 fit Pr PCVcAbMd FL : sit A Fc Lu iure dot.] iure deliber. PC^{ac}VcMd FLLu 8 ibi] sibi PC^{ac}VcMd FL^{ac}Lu

[82] Dig. 43.20.1.1 et § 2 [83] Dig. 8.2.20(19) [84] Cod. 3.34.14 [85] 1 Comp. 2.18.6 (X 2.26.4) [86] Dig. 8.6.7 [87] Dig. 43.19.1.2 [88] Dig. 33.2.1 [89] 1 Comp. 2.18.10 (X 2.26.7) [90] 2 Comp. 3.24.2 (X 3.38.25) [91] D.93 c.22 [92] C.6 q.4 c.7

2 [1] Dig. 1.6.10 [2] Dig. 5.2.27 [3] Cod. 6.61(60).6 [4] Dig. 23.3.43(44).1 [5] Dig. 5.1.19

et arg. ff. de in rem uerso, Si pro patre § Versum,[6] supra de uerb. sig. Nam et ego, lib. i.[7] jo. *possessorium*: Set qualiter hic ab utraque parte fuit actum petitorio, cum possidenti non sit prodita actio, ut infra de confirm. Examinata,[8] instit. de act. in principio?[9] Ad hoc dico quod hic neuter possidebat, uel dic quod in rebus incorporalibus datur possessori actio pro tuendo iure suo, ut infra eodem, c.ult.[10] et instit. de act. § i.[11] et ff. si seruit. uind. Sicut § Set si queritur.[12] jo. *pronuntiare*: ut ff. de iud. De qua re.[13] Fallit tamen hec regula, iii. q.vi. Quamuis,[14] et in sententia lata a superiore, ut supra de sent. et re iud. De cetero,[15] et in priuilegio pape, supra de iud. c.ii. lib. eodem.[16] Item et in incidentibus questionibus secundum quosdam, de quibus iudex non pronuntiat, ut consueuit notari supra de ord. cog. Intelleximus,[17] ff. de minor. Intra utile.[18] Licet sit argumentum contra, supra de appell. Super, lib. i.[19] jo.

3. PASTORALIS *quo malit*: Hoc uerum est cum utraque est commissa iudici, ut supra de caus. pos. c.i. lib. i.[1] Idem uidetur si tantum questio proprietatis est ei commissa, C. de rei uind. Ordinarii.[2] Licet sit arg. contra C. si a non compet. iud. Si de proprietate.[3] Set ubi causa possessionis est tantum commissa, non uidetur quod possit de proprietate cognoscere, ut infra de sequest. Ad hec;[4] et est hic arg. quod non potest simul intentari utrumque iudicium, set est arg. contra infra de capell. mon. c.i.[5] et C. de offic. rect. prouin. Potest.[6] jo. *preiudicium sibi*: Hec allegatio teneret in

---

10 jo. *om.* PC^{ac}VcAbFcMd FL Set] Item F, *om.* L^{ac}Lu hic *om.* CVc 11 petitorie FL^{ac}Lu confirm.] util. *add.* PCVc FLLu 12 dico] dic PCVc FL hic *om.* PVc 13 incorporalibus Pr PCVcFcMd FL^{pc}Lu : corporalibus A Ab, temporalibus L^{ac} 15 Sicut Pr : Sicuti A PCVc FLLu si *scripsi cum* A^{pc} : *om. codd.* 17 lata *om.* FLLu a] de FLLu

3 1 cum *om.* C^{ac}VcMd^{ac} utrumque FLu commissum FLLu 2 questio APr Fc N : quo PVcM FL^{ac}Lu, q̄o C^{ac}, causa Ab, quod Md^{ac}, que Lr, *om.* V 3 proprietatis APr FcLr N : proprietas PC^{ac}VcMd^{ac}MV FL^{ac}Lu 4 ubi *om.* FLLu 6 hec] hoc PCVc L est *om.* FL 6-7 quod–est arg. Pr PCVcAbFcMd FLLu : *om.* A (*homoiotel.*) 8 jo. *om.* PCVc FL tenet PCVcMd FLLu, tenetur Fc

---

[6] Dig. 15.3.10.6 [7] 1 Comp. 5.36.2 (X 5.40.3) [8] 3 Comp. 2.20.3 (X 2.30.7 et 2.1.15) [9] Inst. 4.6.1 [10] 3 Comp. 2.5.4 (X 2.12.6) [11] Inst. 4.6.1 [12] Dig. 8.5.8.3 [13] Dig. 5.1.74 [14] C.3 q.6 c.7 [15] 1 Comp. 2.19.7 (X 2.27.5) [16] 3 Comp. 2.1.2 (X 2.1.12) [17] 1 Comp. 2.5.1 (X 2.10.1) [18] Dig. 4.4.39(40) [19] 1 Comp. 2.20.10 (X 2.28.10)

3 [1] 1 Comp. 2.8.1 (X 2.12.1) [2] Cod. 3.32.13 [3] Cod. 7.48.3 [4] 3 Comp. 2.9.1 (X 2.17.1) [5] 3 Comp. 3.29.1 (X 3.37.2) [6] Cod. 1.40(44).1

hiis ubi altera per electionem tollitur, ff. de tribut. Quod in heredem § Elige.[7] jo. *iuris ordinem*: C. de rei uind. Ordinarii.[8] jo. *de recuperanda*: Ad intelligentiam huius nota quod possessorium iudicium triplex est: uel pro adipiscenda possessione, uel recuperanda, uel pro retinenda. Pro adipiscenda possessione proponitur interdictum quorum bonorum uel quorum legatorum uel Saluianum interdictum, ut ff. quorum bonorum l.i.[9] et ff. quorum leg. l.i.[10] et ff. de Saluian. inter. l.i.[11] Pro recuperanda possessione datur interdictum unde ui; pro retinenda datur interdictum uti possidetis uel utrobi, et hec habes instit. de interdict. § Adipiscende et § sequentibus.[12] Si ergo aliquis cepit agere de adipiscenda siue de recuperanda possessione, postea potest reuerti ad iudicium proprietatis, ut hic dicitur. Set si cepit agere interdicto uti possidetis, tunc non potest redire ad iudicium proprietatis, quia sibimet esset contrarius; qui enim proponit rei uindicationem, dicit alium possidere, ut infra de confir. util. Examinata.[13] Qui agit interdicto uti possidetis, dicit se possidere, nec obstat ff. de acquir. pos. Naturaliter § Nichil,[14] ubi dicitur quod non negatur ei interdictum uti possidetis, qui cepit rem uindicare, quia illud potest intelligi, cum ignorabat se possidere, et de hoc interdicto potest intelligi quod hic dicitur, 'Aliis possessoriis', etc. Hic enim primo oportet ut sciatur quis sit possessor, quam quis sit petitor, ut instit. de interdict. § Retinende,[15] et ideo hic quod iudicium possessionis tunc precedit iudicium proprietatis. Alii intelligunt hoc de interdictis que mixtam habent causam, ut interdictum de itinere actuque priuato, ut ff. de interdict. l.ii. § Quedam interdicta.[16] Set certe illa de sui natura non precedunt questionem dominii, quia ibi simul agitur de iure et de possessione ut in predicta lege, et ff. de itin. actuque priu. l.iii. § Vtilitas.[17] *cum legali*: ff. de ui et ui arm. Cum fundum.[18] *pendente iudicio*: Set qualiter hoc stare potest quod

---

9 pro electione F^{ac}LLu electionem] alterius *add.* A^{pc} C^{pc} 10 jo.[1] *om.* PC^{ac}Vc FL jo. *om.* PCVc FLLu 11 uel] pro *add.* PCVc FLLu 12 Pro[3]] Vel *praem.* FL^{ac}Lu 13 possessionum F^{ac}LLu proponitur APr AbFc : propter PCVcMdLrM FL^{ac}L 17 utrobique FLLu 19 dicitur] dicit PCVc FLu 20 non] nec PC^{ac}Vc redire] reuerti FLLu 21 est PCVc FLLu 22-23 Examinata] Examinate CVc FLLu 24-25 interdictum ei *tr.* FLLu 27 dicitur] dicit PCVc Lu 28 quis[2]] qui P, ius F^{ac}L, *om.* Lu 29 quod] quia FLu procedit P, in *add.* FL^{ac}Lu 31 interdictum] infra FL^{ac}Lu 32 precederet P, precedent C^{ac}Vc, precedit Md 34-35 ff.–fundum *om.* C 35 fundum] § ult. *add.* PVc^{pc}

---

[7] Dig. 14.4.9.1 (Quod in herede) [8] Cod. 3.32.13 [9] Dig. 43.2.1 [10] Dig. 43.3.1 [11] Dig. 43.33(32).1 [12] Inst. 4.15.3 [13] 3 Comp. 2.20.3 (X 2.30.7 et 2.1.15) [14] Dig. 41.2.12.1 [15] Inst. 4.15.4 [16] Dig. 43.1.2.2 [17] Dig. 43.19(18).3.12 [18] Dig. 43.16(15).18

pendente iudicio possit transiri de una actione ad aliam? Nam si quis actionem proposuit semel, necesse habet in ea perseuerare usque in finem, quod si non fecerit, reus absoluetur, si legitime citatus uoluerit procedere, ut C. quomodo et quando iud. authen. Qui semel.[19] Item adhuc obstat alia lex que dicit quod pendente iudicio non possit transiri de una actione ad aliam, ut ff. de pecul. Quotiens § Si creditor.[20] Ad hoc dico quod licite potest transiri de una actione ad aliam pendente iudicio. Si tamen reus uoluerit ut procedatur in priori actione, aut oportebit actorem procedere in ea usque ad finem, aut oportebit eum renuntiare illi actioni. Et ideo quidam exponunt 'pendente iudicio', idest excluso, idest renuntiato, et sic intelligo infra de testi. Significauerunt, in fine[21] ⌜et supra de appell. Significauit, lib. i.⌝[22] Tamen pendente iudicio transitur de una persona ad aliam, ut ff. mandati, Creditor, in principio.[23] jo. *terminari*: Idem dicit lex de compensatione, ut C. de compensat. l.ult.[24] sic infra de testi. Significauerunt, in fine[25] et infra de dolo et con. Finem.[26] *causa non decisa*: Ergo si succubuit in causa proprietatis, adhuc post sententiam potest agere possessorio iudicio, ut supra de elect. Querelam, lib. eodem,[27] quia alius modus agendi, et aliud petitur quam prius, ut ff. de except. rei iud. Cum queritur.[28] Arg. contra quia qui obtinet in proprietate, debet obtinere in possessorio, ut infra capitulo proximo, infra de sequest. Ad hec.[29] Possessio enim uidetur pars proprietatis, sicut usufructus est pars dominii, ut ff. de usufruct. l.iiii.[30] unde obstat exceptio rei iudicate, ut ff. de excep. rei iud. l.vi. in fine.[31] Ad hoc dicas quod si nuda proprietas est deducta in iudicium, post sententiam potest agi de possessione, quia nichil habet commune proprietas cum possessione, ut ff. de acquir. pos. Natu-

36 transire PAb FLLu aliam] alteram PVcMd FLLu, alterum C 37 semel actionem proposuit *tr.* PCVcMd FLLu 38 uoluerit] uoluit PCVc FLLu 40 transire FLLu 43 priori] prima P FLLu aut Pr CVcAbFcMd L^{pc} : ut A P FL^{ac}Lu 43-44 actorem–oportebit Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A (*homoiotel.*) 44 ad] in Pr AbFc renuntiari P L^{ac}Lu 46 Significauit PCVcMd, Significatum FL^{ac}Lu 46-47 et supra–lib. i. PCVcFcMd FLLu : *om.* APr Ab 48 jo. *om.* PCVc FL 51 si] aliquis *add.* Pr PCVcAbMd FLLu 52-53 quia alius Pr PCVcAbMd FL^{pc} : quamuis A, quia aliud L^{ac}Lu 54 obtinuit PCVc FLLu 54-55 obtinere] opponere C^{ac}Vc 56 usufructus A PCVcAbMd FL : usufructus Pr Lu est] ut *add.* FL^{ac} 58 excep.] execu. APr l.vi.] l.iii. FL^{ac}Lu nuda] tantum FL^{ac} 60 commune habet *tr.* PCVc FLLu

[19] post Cod. 7.43.8 (ex Nov. 112.3) [20] Dig. 15.1.47(48).3 [21] 3 Comp. 2.12.9 (X 2.20.36) [22] 1 Comp. 2.20.24 (X–) [23] Dig. 17.1.60 [24] Cod. 4.31.14 [25] 3 Comp. 2.12.9 (X 2.20.36) [26] 3 Comp. 2.7.1 (X 2.14.5) [27] 3 Comp. 1.6.9 (X 1.6.24) [28] Dig. 42.2.12 [29] 3 Comp. 2.9.1 (X 2.17.1) [30] Dig. 7.1.4 [31] Dig. 44.2.6

raliter § Nichil;[32] secus si utrumque est deductum in iudicium, ut supra eodem c.i. Iudex tamen qui condempnat de proprietate condempnabit per consequens in possessorio, nisi uictus excipiat de possessione, ut ff. de rei uind. Officium, in fine.[33] jo. *utendum*: Testimonia iam recepta super proprietate non ideo pereunt, unde post in iudicio proprietatis ualere possunt. Set contra: reus modo optineret in causa proprietatis si procederetur ad sententiam, quia actor non probauit id quod intendit, ergo in iudicio possessorio pro eo feretur sentencia. Quid ergo ualet isti redire ad possessorium cum ad ultimum succumbere debeat, ut supra eodem c.i. et ii. et infra c.i.? Set dic potest ei prodesse propter fructus. Item quia cum postea inuenitur in possessione, licet habet semiplenas probationes, pro eo presumitur actore dominium non probante. Item quantum ad hoc quia si postea actor petit rem, obiciet ei quod perdidit ius suum per constitutionem, Si quis in tantam.[34] jo. *conclusum*: hoc uerbum sumptum est in authen. de testi. § Quia uero multi,[35] et est idem conclusum quod renuntiatum quando ultra nichil restat proponere, ut infra de fide instrum. c.ult.[36] jo.

4. CVM DILECTI FILII *possessorio*: Si sic intelligas casum quod unus agebat iudicio uti possidetis, et aduersarius egit contra ipsum de rei uindicatione, casus est planus, et sic potest intelligi quod est supra eodem, Ad ultimum, lib. ii.[1] Si autem dicas quod idem proponit simul de possessione et de proprietate, tunc obstat legi C. de rei uind. Ordinarii,[2] ff. de iud. Si de ui,[3] C. de interdict. Incerti.[4] Et propter has leges dixit Jo. simul non posse agi ab eodem istis iudiciis, nec obstat, ff. quorum leg. l.i.[5] ubi simul proponitur petitio hereditatis et interdictum quorum legatorum,

61 deductum est *tr.* P FLLu 63 uictus] motus PVc FLLu 64 jo. *om.* PCVc FLLu iam] tamen *praem.* PVc 65 unde *om.* FL^{ac}Lu 65-66 ualere–proprietatis *om.* Vc (*homoiotel.*) 66 contra] tunc FLLu optinet PC FLLu causa] casu FLLu si] set *praem.* PCVc 66-67 procedetur Pr C 71 habeat FLLu 73 actor postea *tr.* PCVc FLLu 74-77 *gl. s.v.* 'seu conclusum' Pr PC FLLu, *absque lemmate* Vc 75 quod] quando PCVc FLLu 76 renuntiatum] renuntiat PC^{ac}VcMd FLLu 77 jo. *om.* FL

4 1 Si] Et FL^{ac}Lu 2 egit *om.* FLLu ipsum] eum Pr PCVc FLLu de *om.* PCVc FL 5 de^{1} *om.* Pr Lu obstant Vc L^{pc}, obstent L^{ac}Lu, obstet F

[32] Dig. 41.2.12.1 [33] Dig. 6.1.9 [34] Cod. 8.4.7 [35] Auth. 7.2 (Nov. 90).4 [36] 3 Comp. 2.13.4 (X 2.22.9)

4 [1] 2 Comp. 2.6.1 (X 2.12.2) [2] Cod. 3.32.13 [3] Dig. 5.1.37 [4] Cod. 8.1.3 [5] Dig. 43.3.1

set hoc ideo quia reus non certificabat actorem. Vel dic quod secundum canones simul potest agi rei uindicatione et interdicto unde ui, quia non sunt ibi illa contraria, arg. hic et supra eodem c.i.[6] ⌜supra de restit. spol. Conquestus, lib. ii.[7] et supra de causa pos. c.i. lib. i.⌝[8] et infra de capell. mon. c.i.[9] Si autem unus uult agere possessorio, et alter petitorio, illud non est admittendum, ut supra de restit. spol. Ex conquestione, lib. i.[10] et iii. q.i. per totum et q.ii. per totum. Possidenti enim non datur actio, infra de confir. util. Examinata[11] et instit. de act. § i.[12] et C. de alien. mut. caus. iud. l. unica.[13] Vel dic quod sicut actor rem petit, sic reus ius suum potest defendere, arg. hic et C. de offic. rect. prouin. Potest,[14] et propter dirimendas lites potest de pluribus simul formari libellus, ff. famil. hercis. Heredes § De pluribus[15] et ff. quorum leg. l.i. § Quod autem,[16] et arg. infra titulo proximo, Cum ad sedem.[17] Vnde in electionibus iudex hoc facere potest si uult breuiter lites dirimere, ne ecclesia dampnum ex mora patiatur, ut supra eodem, Cum ecclesia,[18] et sic potest intelligi, supra de causa pos. Ad ultimum, lib. ii.[19] uel dic ut dixi supra eodem, c.ii. jo. *preualere*: Si ergo aliquis probauit de possessione, et non probauit de proprietate, in utroque succumbit; quod potest intelligi si indeterminate de utroque est actum, ut infra de sequest. pos. Ad hec[20] et supra eodem c.i. Secus si quasi duobus modis agendi simul agebatur ab eisdem, scilicet de possessione per se et de proprietate per se, arg. infra titulo proximo, Cum ad sedem,[21] supra de elect. Querelam.[22] Verius tamen uide-

10 interdictum C^{ac}Vc 10-12 unde ui–lib. ii. *om.* Ab 11 ibi] sibi PCFcMd, illi LLu, *om.* F 11-12 supra–lib. i. Pr PCVcAbFc FLLu : *om.* A 16 infra–de act. Pr PCVcAbFcMd FLLu : *om.* A (*homoiotel.*) 18 hic] hoc eodem capitulo PCVcFL, supra eodem capitulo Lu 18-19 et^{2}–lites *om.* F^{ac}L^{ac}Lu (*homoiotel.*) 21 sedem] jo. *add.* PFcLrV FLLuGHS Vnde] Bene LHS, bene tamen FLu 22 lites breuiter *tr.* PCVcMd FLLu, dirimere lites *tr.* Ab 22-23 dampnum ex mora] propter moram dampnum PLrV FLLu ex mora dampnum *tr.* CMdM 25-38 *gl.* Si ergo–jo. *supra* 2.5.3 *s.v.* 'non decisa' *in fine* (p. 206) *ponunt* PCVcMdLr MV FLLu 25 probauit^{2} *om.* PCVcAbMd FLLu 27 utraque PCVcMd FLLu 28 eisdem] eodem PCVc FLLu 29 scilicet] si PCVc FLLu et de proprietate per se Pr PCAbFcMdLrMV FLLu : *om.* A Vc (*homoiotel.*) 30 Tamen uerius *tr.* FLLu

6 3 Comp. 2.5.1 (X 2.12.3) 7 2 Comp. 2.7.2 (X–) 8 1 Comp. 2.8.1 (X 2.12.1) 9 3 Comp. 3.29.1 (X 3.37.2) 10 1 Comp. 2.9.8 (X 2.13.10) 11 3 Comp. 2.20.3 (X 2.30.7 et 2.1.15) 12 Inst. 4.6.1 13 Cod. 2.54(55).1 14 Cod. 1.40(44).1 15 Dig. 10.2.25(26).3 16 Dig. 43.3.1? 17 3 Comp. 2.6.5 (X 2.13.15) 18 3 Comp. 2.5.1 (X 2.12.3) 19 2 Comp. 2.6.1 (X 2.12.2) 20 3 Comp. 2.9.1 (X 2.17.1) 21 3 Comp. 2.6.5 (X 2.13.15) 22 3 Comp. 1.6.9 (X 1.6.24)

tur quod sic succumbat in possessorio, si non optinet in proprietate, ut supra de rest. spol. Conquestus, lib. ii.[23] Adeo enim preualet proprietas possessioni, quod qui optinet in proprietate erit potior in possessione, licet perdiderit commodum possessionis, ut xvi. q.iii. § Potest,[24] et possessio semper sequitur proprietatem, ut ff. de rei uind. Officium, in fine,[25] et arg. ad hoc ff. depos. Bona.[26] Verumtamen iudex qui tantum de proprietate datus est non posset cognoscere de possessione, ut C. si a non compet. iud. Si de proprietate.[27] jo.

6. DE RESTITVTIONE SPOLIATORVM

1. Ecclesia s. Marie *negotium reuocauit*: quod facere non debuit postquam ad superiorem erat translatum, ut iii. q.vi. Multum,[1] ii. q.i. Nomen,[2] supra de offic. leg. Licet.[3] jo. *spoliauerit*: Ergo contra ipsum debuit dari interdictum, ut infra eodem, Cum ad sedem.[4] Quare ergo datur contra monasterium? Respond. Quia hoc procurauit monasterium, supra de sent. excomm. Mulieres, lib. i.[5] uel quia ratum habuit, ut infra eodem, Cum ad sedem.[6] jo. *succurrendum*: ut supra eodem, Item cum quis, lib. i.[7] *prefatam possessionem*: super qua fuerat prius conuentus J. de Arteia ab ecclesia sancte Marie, et quam post litem contestatam transtulerat in monasterium sancti Siluestri, ut supra de foro compet. Ecclesia, lib. eodem.[8] jo. *restituere poteratis*: quia forte conductores potentes erant. jo. *ecclesie fecimus*: a monasterio; et cauere quod non essent alii obligate, ff. de pig. Creditor,[9] ff. de rei uin. Si post acceptum.[10] *resigna-*

31 sic] et *praem.* PVc, et si FLLu succumbat in] succumbit FL^{ac}Lu si] set F^{ac}LLu 33 possessionis P, possessori FLLu 34 Potest] penult. FLLu

6.1 2 q.vi.] q.iii. PC^{ac}VcMd^{ac}, q.i. F 5 Respon.–monasterium A^{pc}Pr PCAbFcLrV FLLu : *om.* A^{ac} VcMdM^{ac} (*homoiotel.*) Quia] licet *add.* FLLu 6 uel] dic *add.* FLLu 7-8 ut supra–lib. i. *om.* Vc 8 lib. i.] jo. *add.* PC FLLu super] sub FLLu prius fuerat *tr.* PCVc FLLu 11 jo. *om.* PCVc FLLu forte quia *tr.* PCVcMdMV FLLu conductores] aduocatores PC^{ac}VcMdMV FL^{ac}Lu erant potentes *tr.* PCVcMd FLLu potentes] petentes VcAb, patentes Pr F 12 alii *om.* FLLu 13 acceptum] jo. *add.* PCVc FLLu

23 2 Comp. 2.7.2 (X–) 24 C.16 q.3 p.c.15 25 Dig. 6.1.9 26 Dig. 16.3.31 27 Cod. 7.48.3

6.1 1 C.3 q.6 c.8 2 C.2 q.1 c.12 3 3 Comp. 1.19.3 (X 1.30.5) 4 3 Comp. 2.6.5 (X 2.13.15) 5 1 Comp. 5.34.7 (X 5.39.6) 6 3 Comp. 2.6.5 (X 2.13.15) 7 1 Comp. 2.9.6 (X 2.13.6) 8 3 Comp. 2.2.5 (X 1.2.10 et 2.16.3) 9 Dig. 13.7.15 10 Dig. 6.1.18

uerunt: Eo enim ipso uidetur res liberata, ut supra de pact. Cum pridem, lib. i.[11] ff. de leg. iii. Qui cyrographum,[12] C. que res pig. l.ii.[13] ff. de pact. l.ii.[14] C. de solut. Pecunie,[15] C. de donat. l.i.[16] Arg. contra supra de maior. et obed. Sane, lib. ii.[17]

2. OLIM CAVSAM *manum publicam*: Videtur ergo quod attestationes coram iudice primo possunt a quocumque redigi in scriptis. Quod non est uerum, quia omnia acta publica et autentica erunt, ut dicit noua constitutio, Quoniam contra.[1] jo. *Humiliati*: Set nonne Humiliati dampnati sunt in synodo Lucii pape, ut supra de heret. Ad abolendam,[2] unde nullus contractus potest fieri cum eis, ut infra de heret. Sicut et c. Vergentis?[3] Set uerum est quod tempore Lucii fuerunt excommunicati, set postea tempore Clementis fuerunt recepti, quia non errabant nisi quod dampnabant iurantes. *ea condicione*: idest sub ea forma, ut simile xviii. q.ii. Eleutherius,[4] supra de prebend. Significatum,[5] infra de cens. Quanto.[6] Vel in traditione potest apponi condicio, supra de condic. appos. Verum, lib. i.[7] Sic et priuilegium libertatis dat episcopus, ut certum censum recipiat, ut infra de relig. dom. Constitutus.[8] jo. *manualem*: ad quod subditi tenentur, etiam ad iuramentum, ut infra de nun. noui oper. Cum ex iniuncto,[9] infra de testi. Constitutus,[10] supra de elect. Qualiter, lib. eodem,[11] supra de iureiur. Tua, lib. ii.[12] Que autem sunt iuranda, inuenies xxiii. di. Quamquam.[13] jo. *tamen condicione*: Videtur enim quod absolute se poterant subicere illis, ut supra quod metus causa c.ult. lib. eodem,[14] ita tamen quod hec subiectio episcopo uel alteri non preiudicet, ut infra de donat. Inter,[15] infra de sent. et re iud. Cum super.[16] jo. *appellastis*: Ergo nichil debebant attemptare post propriam appellationem. Quare ergo postmodum eiecerunt homines magistri? Respon. Quia magister non possidebat; cui enim res sub condicione traditur, non possidet ante extantem condicionem, ff. de acqui. pos. Qui absenti § Si quis[17] et supra de condic. ap. c.ii. lib. i.[18] et infra eodem capitulo. *omnia iura*: supra de appell. Significauerunt, lib. i.[19] jo. *preiudicium*: Vt scias quando alicui fit preiudicium circa possessionem, uel quamdiu eam intelligatur possidere, notabis: quia aut possideo rem aliquam per me aut per alium — puta per seruum uel per colonum. Si per me possideo, licet sponte recedam de possessione non animo deserendi eam, adhuc eam retineo, nisi scienter negligam eam, ut ff. de acquir. pos. Si de eo § i.[20] Et si alter intret talem possessionem quam solo animo retineo, adhuc retineo possessionem, nisi si ille me uenientem non admittat, uel si non audeo accedere ad possessionem quia suspicor me posse repelli, ut infra de appell. Bone[21] et ff. de acquir. pos. Si id quod et l. Clam § Qui ad nundinas.[22] Et quam cito sciuero alium esse in possessionem, possum ipsum repellere, ut hic patet, et ff. eodem, Quod meo § ult.[23] Set si aliquis est nomine meo in possessione, tunc si ille expellitur uel alii tradit possessionem, statim perdo eam, ut ff. eodem, Possideri § Quod seruus,[24] et hec uera sunt in rebus inmobilibus; set si aliquis occupat rem meam mobilem, sine omni distinctione statim perdo possessionem, ut ff. de acquir. pos. Si rem mobilem.[25] jo. *debuerit suspicari*: simile infra de appell. Bone,[26] ff. de acquir. pos. Possi-

---

14 ipso enim *tr.* PCVc enim ipso] tempore FLLu 15 Qui cyrographum *scripsi cum cett.* : Quia regressum A[ac]Pr F[ac] Tancred., Quia egressum Ab 16 Arg. contra *om.* PC[ac]Vc FLLu 17 lib. ii.] jo. § publicam *add.* FLLu

2 1-4 *gl.s. v.* 'Olim causam' PVc L 2 possint PCVcMd, possent FLLu, potest Ab scriptum LLu 7 fuerunt] recepti *add.* FLLu 8 nisi *om.* F[ac]L[ac]Lu 8-9 dampnabant] condempnabant FLLu 9 iurantes] jo. *add.* PCVcMd FLLu sub ea *om.* PCVc FLLu 10 Significatum *scripsi cum* C[pc] : Significauit *codd.* 11 in traditione] interdictione FLLu 14 etiam] et *praem.* PCVc FLLu iuramentis FLLu 15 Qualiter *scripsi cum cett.* : Quanto APr Ab 16 iurandi P LLu 17 jo. *om.* PCVcAbMd F

---

11 1 Comp. 1.26.4 (X 1.35.4) 12 Dig. 32.59(57) 13 Cod. 8.16(17).2 14 Dig. 2.14.2 15 Cod. 8.42(43).14 16 Cod. 8.53(54).1 17 2 Comp. 1.15.1 (X 1.9.7)

2 1 4 conc. Lat. c.38 (4 Comp. 2.6.3 [X 2.19.11]) 2 1 Comp. 5.6.11 (X 5.7.9) 3 1 Comp. 5.6.5 (X 5.7.8) et 3 Comp. 5.4.1 (X 5.7.10) 4 C.18 q.2 c.30 5 1 Comp. 3.5.13 (X 3.5.11) 6 3 Comp. 3.37.1 (X 3.39.16) 7 1 Comp. 4.5.3 (X 4.5.4) 8 3 Comp. 3.28.2 (X 3.36.6 et 5.37.7) 9 3 Comp. 5.15.1 (X 5.32.2) 10 3 Comp. 2.12.3 (X 2.20.30) 11 3 Comp. 1.6.2 (X 1.6.17) 12 2 Comp. 2.16.2 (X 2.24.11) 13 D.33 c.6

---

19 quod] quia FL preiudicat PCVc 21 propriam] primam PCVc FLLu 22 Quia] Quod FL 25 et infra eodem capitulo *om.* Vc 26 jo. *om.* PCVc FLLu 26-41 Vt scias–jo.] Hec glossa sumpta est q. tota de Summa Azonis *add.* C 27 intelligatur eam *tr.* Pr Ab 27-28 possidere] retinere PCVcMd FLLu 30 deserendi] desendi F[ac]LLu 31 eo] ea PC[ac]Vc FLLu talem *om.* Pr CVc FLLu 32 retineo[1]] retinendi Lu, retinendum L[ac], retinendo F[ac] 33 si ille me] lune L[ac]Lu, *om.* F[ac] 35 Qui] Quod APr Ab 36 possessione PC FLLu repellere] expellere Pr AbFc 37 meo] in eo A FL 39 et *om.* Pr PCVcMd FLLu 40 occupet PCVcMd FLLu omni] cause PC[ac]VcMd FLLu 41 jo. *om.* PC[ac]Vc FL 42-44 simile–jo. APr AbFc : *om.* PCVcMdLrMV FLLu N

---

14 3 Comp. 1.23.3 (X 1.40.6) 15 3 Comp. 3.18.5 (X 3.24.8) 16 3 Comp. 2.18.7 (X 2.27.17) 17 Dig. 41.2.38.1 18 1 Comp. 4.5.2 (X 4.5.2) 19 1 Comp. 2.20.35 (X–) 20 Dig. 41.2.40 21 3 Comp. 2.19.9 (X 2.28.51) 22 Dig. 41.2.25 et 41.2.6.1 23 Dig. 41.2.18.4 24 Dig. 41.2.3.10 (Si seruus) 25 Dig. 41.2.47 26 3 Comp. 2.19.9 (X 2.28.51)

deri § Si quis nuntiet et l. Clam § Qui ad nundinas,[27] ff. quod ui aut clam, Seruius.[28] jo. *cum statim*: idest antequam ad alium actum diuerterit, ff. de testa. Heredes, in fine,[29] ff. de uerb. ob. Continuus, i. responso,[30] ff. de adult. Quod ait,[31] infra capitulo proximo, in fine, ff. de procurat. Qui procuratorem,[32] C. quomodo et quando iud. Ab eo;[33] uel 'statim', idest quam cito potuit, ut ff. ad Tertyl. l.ii. § Confestim.[34] jo. *restitutionem de consilio*: Diligenter nota quod non sufficit probare spoliationem nisi probet se possedisse, ut hic patet et supra de offic. del. Consultationibus, lib. i.[35] Vnde licet contra petentem restitutionem nulla admittatur exceptio, ut infra eodem, Litteras[36] et supra eodem, Item cum quis, lib. i.[37] tamen si excipiatur contra eum quod non possederit licet in possessione fuerit, admittenda est exceptio ut si dicatur quod sub condicione possedit, ut hic patet. Item si dicatur quod precario uel ex gratia possedit, ut x. q.iii. Quia,[38] uel si obiciatur quod eum in continenti deiecit, ut supra de appell. Significauerunt, lib. i.[39] Longe enim aliud est possedisse et in possessione fuisse, ut ff. de acquir. pos. Si quis ante conduxit,[40] licet sit arg. quod restituenda sit possessio donec de exceptione constet, supra de eo qui dux. in matrim. quam Significauit, lib. i.[41] vii. q.i. Pontifices[42] et infra eodem, Litteras.[43] Semper enim presumitur quod spoliator obiciat malitiose exceptionem, ut infra eodem, Litteras, in fine.[44] jo. *predictus abbas*: Notandum hic soli iudici creditur, cum tamen plures fuissent hic iudices, infra de re iud. Cum semper.[45] jo. *excessistis*: Cum isti audiantur in iudicio, patet quod excedens modum in repercutiendo non est excommunicatus, arg. infra de sent. excomm. Perpendimus,[46] arg. infra de sent. excomm.

44 Seruus APr AbFc jo. *om.* Pr AbFc 44-45 diuerterit] se diuerterint PCVcMd FLLu 48 Tertyl.] Trebell. APr Ab jo. *om.* PCVc FL 50 ut] uel FL^{ac} Consultationi PVc FL^{ac}Lu 53 quod] qui PC^{pc}Vc FL^{ac}Lu, quo C^{ac} possedit PCVc FLLu 54 quod *om.* FLu 56 deiecit] obiecit P, eiecit Pr CVcMd LrMV, deiecerit LLu 57 possessionem CVcMd L^{ac}Lu, pos. P 58 ante] autem APr Vc FLLu conduxit] cum dixit P F^{ac}LLu 59 constet de exceptione (possessione P^{ac} L^{ac}) *tr.* PCVc FLLu 60-61 Litteras] in fine *add.* FLLu 61 enim *om.* FL^{ac}Lu malitiose (in alio Ab) obiciat *tr.* PCVcAbMd FLLu 62 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 62-64 Notandum–jo. *om.* Pr 63 creditur] contradicitur P FL^{ac}Lu tamen] tantum P L^{ac}Lu infra] sic *praem.* PCVc FLLu 65 excedens] accedens F^{ac}L^{ac}Lu 66 arg. infra] extra.ii. PCVcMd FLLu

27 Dig. 41.2.3.8 et 41.2.6.1 28 Dig. 43.24(23).4 29 Dig. 28.1.21 30 Dig. 45.1.137.1 31 Dig. 48.5.24(23) 32 Dig. 3.3.57 33 Cod. 7.43.3 34 Dig. 38.17(18).2.43 35 1 Comp. 1.21.15 (X 1.29.10) 36 3 Comp. 2.6.3 (X 2.13.13) 37 1 Comp. 2.9.6 (X 2.13.6) 38 C.10 q.3 c.6 39 1 Comp. 2.20.35 (X–) 40 Dig. 41.2.10 41 1 Comp. 4.7.2 (X 4.7.2) 42 C.7 q.1 c.4 43 3 Comp. 2.6.3 (X 2.13.12) 44 3 Comp. 2.6.3 (X 2.13.12) 45 3 Comp. 2.18.7 (X 2.27.17) 46 2 Comp. 5.18.12 (X 5.39.23)

Vt fame, lib. eodem, in fine.[47] Licet enim alicui se defendere, supra de iud. Intelleximus, lib. i.[48] et supra de appell. Significauerunt, lib. i.[49] Vel dic si repercutiens excedit modum ex proposito, incidit, aliter non, ut xxiii. q.iii. Non in inferenda[50] et ff. ad leg. Aquil. Si ex plagiis § Tabernarius,[51] sicut preueniens clericum percutere non est excommunicatus, ff. ad leg. Aquil. Set et si quemcumque.[52] Est tamen arg. contra extra. de homic. Significasti § ult. lib. iiii.[53] jo.

3. LITTERAS TVAS *in tua presentia*: Arg. archidiaconum habere cognitionem causarum matrimonialium, et supra de sent. et re iud. Tenor, lib. ii.[1] et supra de consang. et affin. Ex litteris, lib. i.[2] et extra.ii. eodem, Quod dilectio.[3] Arg. contra xxxv. q.vi. Episcopus,[4] et melius dicit noua constitutio, Accedentibus;[5] set in hiis recurro ad consuetudinem que dat iurisdictionem, ix. q.iii. Conquestus,[6] C. de emanci. l.i.[7] supra de arbit. Dilecti, lib. eodem.[8] jo. *ab utroque latere*: Ab utroque enim latere sunt computandi gradus, ut supra de consang. et affin. Ex litteris, lib. i.[9] et extra.ii. eodem, Quod dilectio,[10] et melius dicit noua constitutio, Licet.[11] Et licet testes qui probant consanguinitatem teneantur omnes gradus probare, tamen inprobanti consanguinitatem, sufficit unum gradum inprobare, ut supra de testi. Series, lib. ii.[12] jo. *licentiatam*: Et sic non erat spoliatus cum uoluntate ipsius recesserit, xxvii. q.ii. Agathosa.[13] Set numquid habet

67 lib. eodem *om.* PCVc FLLu 68 Significauit PCVcMd FLLu (1 Comp. 1.20.24) 70 in *om. codd.* 71 clericum] uolentem *add.* PCVcAbMd FLLu 72 et si] *om.* A^{ac}, sit P FLLu, et *om.* Pr CVcAbMd (= Set?) quicumque A^{ac} FLu

3 1-7 *gl. s.v.* 'Litteras tuas' PCVcMd 6 mancip. FLLu (Cod. 11.63[64].1) Dilecti C : Dilectus *cett.* 7 jo. *om.* PCVc FLLu enim *om.* FL^{ac}Lu 9 dilectio] arg. contra xxxv. q.vi. Episcopus *add.* C^{ac}VcMdM F^{pc}LLuG N (C.35 q.6 c.7) 9-12 dicit noua–lib. ii. jo. *om.* Vc 9 Licet *om.* FL^{ac}Lu 10-11 tamen–inprobare *om.* Lr N (*homoiotel.*) 11 inprobanti consanguinitatem A^{pc} AbFc Tancred. : inprobanda (in inprobanda Pr PCMV L) consanguinitate A^{ac}Pr PCMdMV FLLuG inprobare APr CAbFc L^{pc} Tancred. : probare PMdLrMV FL^{ac}LuG N 12 Et *om.* CVcMd 13 ipsius] pacti *praem.* P FL^{ac}Lu

47 3 Comp. 5.21.8 (X 5.39.35) 48 1 Comp. 2.1.9 (X 2.1.7) 49 1 Comp. 2.20.35 (X–) 50 C.23 q.3 c.7 51 Dig. 9.2.52(53).1 52 Dig. 9.2.5 53 4 Comp. 5.6.2 (X 5.12.18)

3 1 2 Comp. 2.18.5 (X 2.27.10) 2 1 Comp. 4.14.2 (X 4.14.1) 3 2 Comp. 4.8.2 (X 4.14.3) 4 C.35 q.6 c.7 5 4 conc. Lat. c.60 (4 Comp. 5.10.1 [X 5.31.12]) 6 C.9 q.3 c.8 7 Cod. 8.48(49).1 8 3 Comp. 1.25.1 (X 1.43.4) 9 1 Comp. 4.14.2 (X 4.14.1) 10 2 Comp. 4.8.2 (X 4.14.3) 11 4 conc. Lat. c.4 (4 Comp. 3.16.1 [X 3.42.6]) 12 2 Comp. 2.12.3 (X 2.20.26) 13 C.27 q.2 c.21

in matrimonio locum exceptio pacti de non petendo? Quod uidetur arg. xxxiii. q.v. Quod deo,[14] infra de iureiur. Tua.[15] Potest dici non ualere pactum si uterque manet in seculo, quia nec habet locum exceptio rei iudicate, unde uoluntas ibi est ambulatoria, supra de re iud. Lator, lib. i.[16] et est arg. ad hoc, infra de conuer. coniug. c.i. in fine,[17] quia nec confessio hic aliqua preiudicaret, xxxv. q.vi. Si duo,[18] supra de eo qui cog. consang. ux. sue, Super, lib. ii.[19] jo. *non potest*: idest non uult, uel non expedit, quia in omnibus dispensat nisi contra articulos fidei, ut dixi xxv. q.i. Sunt quidam.[20] jo. *deferendum*: Huic questioni non respondet, set dic quod est supersedendum, ut supra de rest. spol. c. finali.[21] Et est speciale quod licet questio spoliationis incidenter proponitur et appelletur, in ea supersedebitur toti negotio, licet utraque sine altera posset terminari, quod est contra id supra de appell. Super, lib. i.[22] jo. *asserentibus*: Hec opinio, scilicet quod non obstat aliqua exceptio petenti restitutionem, ex multis legibus et canonibus iuuatur, supra de rest. spol. Item cum quis et c. finali[23] et supra ut lite non contest. Accedens, lib. eodem[24] ⌜et ff. quod ui aut clam l.i.[25] et iii. q.i. Reintegranda[26] et C. de edict. diu. Adri. l.ii.[27] et C. de ordin. cog. l.ult.⌝[28] C. de appell. l.i.[29] ff. de ui et ui arm. l.i. § Deicitur[30] et C. de donat. inter uir. et uxor. Si maritus,[31] supra eodem titulo, Ecclesia sancte Marie.[32] Nec obstat supra de ordin. cog. Intelleximus, lib. i.[33] et leges ille, ff. ut in pos. leg. Si is a quo[34] et ff. ad exhib. l.iii. § Ibidem[35] et ff. ad Carbon. l.iii. § Cause,[36] quia loquuntur in petitioriis et etiam

14 pacti] facti C[ac]VcMd, *om.* P FL[ac]Lu 16 uterque] uter PC[ac], autem FL[ac]Lu, uidetur Vc, *om.* Md remanet C[pc]Md, manere Vc nec] non PCVcMd FLLu 17 est ibi *tr.* Pr PCVcMd FLLu 18 ad hoc *om.* FLLu 18-19 aliqua hic *tr.* PCVcMd FLLu 20 jo. *om.* PC[ac]Vc FLLu 21 contra articulos] in articulis PCVcMd FLLu 22 jo. *om.* PCVc FLLu 23 supersedendum] deferendum PCVcMd FLLu 24 licet] hec CVcMd 25 possit Pr C 28 canonibus et legibus *tr.* PCVc FLLu quis] lib. i. *add.* PCVc FLLu 29-31 et[2] ff.–l.ult. APr AbFc : *post* lib. i. *supra lin. 26 tr.* PCVcMdLrMV FLLuGHS 30 q.i.] q.ii. APr Ab, q.iii. C FLLu l.ii.] Licet PCVcFcMdLrMV FLLu 31-32 Deicitur] Quod dicitur CVcMd 33 Ecclesie APr C Marie *om.* PCVc FLLu 35 l.iii.] l.ii. *codd.* loquuntur Ab F : loquntur A, loquetur PC, loquentur VcMd LLu, loquitur Pr et] uel PCVc FLLu

14 C.33 q.5 c.4 15 3 Comp. 2.15.10 (X 2.24.24) 16 1 Comp. 2.19.9 (X 2.27.7) 17 3 Comp. 3.25.1 (X 3.32.14) 18 C.35 q.6 c.4 19 2 Comp. 4.7.1 (X–) 20 C.25 q.1 c.6 21 1 Comp. 2.9.8 (X 2.13.10) 22 1 Comp. 2.20.10 (X 2.28.10) 23 1 Comp. 2.9.6 (X 2.13.6) et c.8 (X 2.13.10) 24 3 Comp. 2.3.2 (X 2.6.2) 25 Dig. 43.24(23).1 26 C.3 q.1 c.3 27 Cod. 6.33.2 28 Cod. 7.19.7 29 Cod. 7.62.1 30 Dig. 43.16(15).1.9 31 Cod. 5.16.10 32 3 Comp. 2.6.1 (X 2.16.4 et 1.2.10) 33 1 Comp. 2.5.1 (X 2.10.1) 34 Dig. 36.4.3 35 Dig. 10.4.3.13 36 Dig. 37.10.3.4

in adipiscenda possessione; fallit tamen hoc in casibus ut dixi supra capitulo proximo, et in casibus quos notaui iii. q.i. in summa ibi posita.[37] *per decretalem*: supra de rest. spol. Ex conquestione.[38] *conscientiam*: cum distinctione, infra de sent. excomm. Inquisitioni.[39] *per oraculum*: supra de ordin. cog. Intelleximus.[40] *multis casibus*: ⌜quos inuenies iii. q.i. in summa.⌝ *diuina lege*: Videtur ergo quod ecclesia in secundo gradu dispensare non possit, cum illud fuerit lege diuina prohibitum, ut xxx. q.iii. Pitacium.[41] Et in Leuitico prohibetur secundus gradus in consanguinitate et affinitate, ubi dicitur turpitudinem uxoris tue et filie eius non reuelabis; filiam filii eius non sumes; ⌜turpitudinem filie tue uel neptis ex filia non reuelabis⌝;[42] set contrarium legitur supra de conuer. infid. Interrogatum,[43] ubi dicitur quod si Iudei contraxerint in secundo gradu post fidem receptam, non sunt separandi. Ad hoc dicas quod in Leuitico prohibetur secundus gradus in descendentibus, non in collateralibus: unde in secundo collaterali potest ecclesia dispensare. jo. *Beatus Gregorius*: ⌜xxxv. q.iii. Quedam.⌝[44] *ad mandatum*: Ergo aliquis mandando dispensat, nam et tollerando dispensat, infra qui matrimon. accus. non pos. Per tuas,[45] supra de despon. impub. Accessit, in fine[46] et supra de cognat. spirit. c.ult. in fine[47] et liiii. di. Si seruus.[48] Arg. contra supra de eo qui cog. consang. uxor. sue c.ult. lib. i.[49] Item si ipso facto dispensat, quare ergo punitur episcopus promouens concubinarium, ut li. di. Qui in aliquo,[50] cum tamen possit dispensare cum eo? Solutio: Circa notum ipso facto dispensatur; punitur tamen episcopus qui indiscrete dispensat, ut dixi

36 possessione adipiscenda *tr.* PCVc FLLu 37 posita] jo. *add.* PCVc FLLu 39 cum] infra *praem.* P FL, Et *praem.* Lu Inquisitioni] jo. *add.* PCVc FLLu 40-41 quos–summa Pr PCVcAbFcMd FLLu : *om.* A 41 iii.] ii. PC[ac]Md FL[ac]Lu summa] jo. *add.* PCVc LLu 42 diuina lege *tr.* PC[ac]Vc FLLu 44 uxoris] sororis A[pc] C[pc] L[pc] N Tancred. 45 filiam–sumes *om.* C[ac]Md filiam filii] filium filie F[ac]L[ac]Lu non sumes *om.* FLLu sumes] summes PVc[pc], summas Vc[ac] 45-46 turpitudinem–reuelabis APr Ab (*recte* filie filii tui) : *om.* PCVcFcMdLrMV FLLu N Tancred. 51 xxxv. q.iii. Quedam Pr PCVcAbFcMd FLLu : *om.* A Quedam] jo. *add.* PCVc LLu 51-59 *gl. s.v.* 'Lucii pape mandatum' CVc 51 mandando] mandato C FLLu, mando Vc 53 despon.] spon. PC F Accessit in fine *om.* FLLu 56 promouens PCMd FLLu : promouere A[pc]Pr, pronens Vc, promouendo Ab 58 indiscrete APr AbFc *cum gl. Johannis ad* D.51 c.5 : indistincte PCVcMd LuHS, indirecte FL ut dixi *om.* FLLu

37 C.3 q.1 a.c.1 38 1 Comp. 2.9.8 (X 2.13.10) 39 3 Comp. 5.21.17 (X 5.39.44) 40 1 Comp. 2.5.1 (X 2.10.1) 41 C.30 q.3 c.2 42 Levit. 18.9-18 43 2 Comp. 3.20.1 (X–) 44 C.35 q.3 c.20 45 3 Comp. 4.13.2 (X–) 46 1 Comp. 4.2.6 (X 4.2.5) 47 1 Comp. 4.11.3 (X 4.11.3) 48 D.54 c.20 49 1 Comp. 4.13.5 (X–) 50 D.51 c.5

lxxxi. di. Si qui[51] et li. di. Qui in aliquo.[52] *generari*: ⌜Iudices igitur secundum suam opinionem sententiant, ix. di. Noli,[53] de con. di.i. Precepta,[54] infra de celebran. mis. Quesiuisti,[55] et non enim loquitur hic ut papa, set ut magister.⌝ *occurreret*: quantum ad opinionem ignorantis. *laqueus*: Cum ecclesia nemini debeat laqueum inicere, ut xxvii. q.i. De uiduis.[56] jo. *in continenti*: Hoc uerbum intellige aliquantum large prout ponitur ff. de procurat. Qui procuratorem.[57] jo. *iuramento*: Sic patet quod licet in spiritualibus non prestetur sacramentum calumpnie, ut supra de iuram. calump. Litteras,[58] tamen prestatur super exceptionibus propositis, ut dixi supra de elect. Cum dilectus, lib. eodem.[59] jo. *in continenti paratas*: Sic patet quod licet spoliator probare uelit exceptionem in continenti, tamen exspoliatus est prius restituendus, si anime periculum ex restitutione non inmineat. Vnde per istud tollitur distinctio doctorum qui dicunt si spoliator uelit in continenti probare exceptionem, quod differtur restitutio per id quod legitur ff. ad exhib. l.iii. § Ibidem [60] et ff. ut in pos. leg. Si is a quo.[61] *tollerare*: xi. q.iii. Non semper, Si dominus, Qui resistit.[62] *tollerare* [*bis*]: Ex quo papa iubet quod tolleret sententiam excommunicationis, numquid sic mortua in cimiterio sepelietur? Certe non, ut supra de diuort. Comes, lib. ii.[63] quia istud est consilium anime, aliud enim precipiet tamquam iudex. Set quid si iudex sic pronuntiat, 'facias hoc uel sis excommunicata', et ipsa gerit se pro excommunicata, satisfecit sententie? Arg. quod sic, xxvii. q.ii. Multorum,[64] instit.

59 qui[1]] quod CVc aliquo] jo. *add.* PCVc FLLu 59-62 Iudices–magister APr AbFc Tancred. : *om.* PCVcMdLrMV FLLuGHS N 59 igitur] enim AbFc Tancred. 60 ix.] xi. A[ac]Pr AbFc Tancred.[ac] Noli] *om.* Pr, Nolite Vinc. (D.11 c.3) 61 mis.] De homine *add.* Fc Tancred. Quesiuisti AbFc Tancred. : Conquesiuisti APr, Cum Marthe Vinc. (3 Comp. 3.33.5 [X 3.41.6]) enim *om.* Pr Fc Tancred. 62 ignorantis] jo. *add.* PCVc FLLu 63 debeat A[pc] *et cett.* : debet Pr Ab, det A[ac] 63-64 uiduis] iudiciis P F 64 jo. *om.* Pr PC[ac]Vc FLLu 69 Sic] Hic Pr PCVcAbFcMd FLLu 69-70 in continenti exceptionem *tr.* FLLu 70 spoliatus PCVcMd FLLu prius] primo PCVcMd FLLu 71 Vnde] Tamen CVcMd distinctio PCVcAbMd FLLu : dictio APr 72 si *om.* PVc in continenti uelit *tr.* PCVcMd FLLu exceptionem *om.* PC[ac]Md FLLu 74 quo] jo. *add.* PCVc FLLu 75 resistit] jo. *add.* PCVc FLLu 77 ut supra–lib. ii. *om.* Pr istud] illud Pr C 77-78 quia–iudex *post* non *supra lin. 77 tr.* PCVcMd FLLu 78 precipiet *om.* CVcMd, precipit FLLu 79 et] etiam PCVc, idest FLu

[51] D.81 c.4 [52] D.51 c.5 [53] D.9 c.9 [54] De con. D.1 c.5 [55] 3 Comp. 3.33.6 (X 3.41.7) [56] C.27 q.1 c.7 [57] Dig. 3.3.57 [58] 1 Comp. 1.35.3 (X 2.7.2) [59] 3 Comp. 1.6.17 (X 1.6.32) [60] Dig. 10.4.3.13 [61] Dig. 36.4.3 [62] C.11 q.3 c.92, c.93 et c.97 [63] 2 Comp. 4.13.2 (X–) [64] C.27 q.2 c.20

de iudic. offic. in principio,[65] supra de rescript. Inter, lib. i.[66] Si satisfecit, ergo non est contumax, ergo non meruit excommunicari. jo. *seuitia*: simile xxxii. q.i. De Benedicto.[67] Cum enim secundum leges alter alterum potest dimittere, ut in authen. de nupt. § Si igitur mulier tale aliquid,[68] ergo multo potius non cogitur ipsum recipere, quia 'turpius eicitur', etc., ut infra de iureiur. Quemadmodum.[69] *sufficienti*: Satisdatio enim non excusat maliuolum propositum, ut instit. de suspect. tut. § Nouissime,[70] et ideo committenda est alicui honeste persone, ut supra eodem, Ex transmissa, lib. ii.[71] jo.

4. Ex parte M. *postulauit*: Licet enim fuerit minor, tamen sua auctoritate non debet recedere, ut supra de despon. impub. De illis, lib. i.[1] jo. *et res*: Licet enim res absolute dentur in dotem, semper intelligitur inesse condicio talis, 'si matrimonium fuerit secutum', ff. de iure dot. Stipulationem;[2] et non solum res ipsa repetetur, set et fructus et partus, ut ff. de condic. ob causam da. Qui se § ult.[3] jo. *quamuis minor*: Sic patet quod in causa matrimoniali minor censetur maior; similiter in uoto, ut xx. q.ii. c.i. et ii. item cum mortem patris exequuntur, uel cum agunt de testamento patris, ut xv. q.iii. De crimine;[4] item cum agit de recuperanda possessione, ut C. qui legit. person. l.ult.[5] item cum agit de toro uiolato, ut ff. de adult. Si maritus § Lex Iulia;[6] item cum agit de libero homine exhibendo, ut ff. de lib. hom. exhib. l.iii. § penult.[7] item cum impetrauit ueniam etatis, ut C. de hiis qui uen. etat. impet. l.iii.[8] item cum agit loco alterius, ut ff. de minor. Cum mandato;[9] et generaliter uidetur quod secundum canones minor etiam contra suum patrem possit agere, ut ii. q.vii. Queritur.[10] Set numquid minor potest petere in integrum restitu-

81 offic.] c.ult. PCVcMd FLLu (Inst. 4.17.7) in principio *om.* Ab lib. i. *om.* PCVc FL[ac]Lu 82 jo. *om.* PCVc FLLu 86-89 *gl. s.v.* 'sufficiens' PCVc, *gl. praecedenti iungunt* FLLu

4 3 dentur] dicuntur FL[ac]Lu 5 repetitur CVc, *om.* P FL[ac]Lu et[2]] etiam PCVc FLLu, *om.* Pr 6 jo. *om.* PC[ac]Vc FL 8 exequuntur (*al.* executur) CVcFcMd FLu : exequitur A Ab, exequentur Pr, executur P cum *om.* FLLu 11 agitur FLLu 16 petere] etiam *add.* FL

[65] Inst. 4.17 pr. [66] 1 Comp. 1.2.4 (X 1.3.4) [67] C.32 q.1 c.5 [68] Auth. 4.1 (Nov. 22).15.1 med. [69] 3 Comp. 2.15.11 (X 2.24.25) [70] Inst. 1.26.12 [71] 2 Comp. 2.7.3 (X 2.13.8)

4 [1] 1 Comp. 4.2.9 (X 4.2.7) [2] Dig. 23.3.21(22) [3] Dig. 12.4.7.1 [4] C.15 q.3 c.1 [5] Cod. 3.6.3 [6] Dig. 48.5.16(15).6 [7] Dig. 43.30(29).3.5 [8] Cod. 2.44(45).3 [9] Dig. 4.4.23(24) [10] C.2 q.7 c.36

tionem in huiusmodi spiritualibus siue ecclesiasticis negotiis si se doceat lesum? Non uidetur cum in eis censeatur loco maioris. Item quia in rebus ecclesiasticis sententia lata contra minorem absentem et indefensum tenet, ut supra de elect. Dudum, lib. eodem,[11] set in rebus ⌜temporalibus⌝, sententia lata contra minorem absentem nulla est, ut ff. de re iud. Contra.[12] Item cum post xiiii. annos possit habere administrationem rei ecclesiastice, ut supra de etat. et qualit. Ex ratione et c. sequenti et c.ult.[13] ergo et actionem habebit, ut C. de bonis mater. l.i.[14] Item ex hoc sequeretur inconueniens, quod si minor renuntiasset ecclesie, si postea illa legitime conferatur alii, deinde tamquam minor lesus petat restitui, quod ei abiudicaretur ecclesia, qui eam canonice esset adeptus et sine omni uitio eius, quod est contra id, xvi. q.vii. Inuentum:[15] cum ad mutationem rerum temporalium mutari non debeat ecclesia, ut x. di. Lege.[16] Item quia in rebus ecclesiasticis censendus est sui iuris, sicut filius familias in castrensi peculio, ut ff. ad Maced. l.ii.[17] Econtra uidetur quod possit quia et maiori competit restitutio in matrimonio, ut supra de in integ. rest. Ex litteris.[18] Item licet maior censeatur in talibus quantum ad hoc quod per se agere potest, non tamen quoad hoc quin possit restitui, arg. supra de regul. Ad nostram, lib. i.[19] Item cum in rebus ecclesiasticis maius sit periculum quam in aliis, ergo maiori cautela est ibi opus, xlii. di. Quiescamus,[20] vii. q.ii. c.ult.[21] ff. ad Carb. l.i. § iii.[22] Inconueniens enim esset quod per assumptionem rei ecclesiastice perderet beneficium restitutionis, quia utilitas debet augeri non minui per dignitatem, ut ff. de iud. Si longius.[23] Ad hoc dico quod minor potest petere restitutionem in omnibus ubi omisit allegationem sibi competentem, ut supra de in integrum rest. c.ult.[24] ff. de minor. Minor § i.[25] Set in renuntiatione rei ecclesiastice non subuenio ipsi, si iam illud est collatum alteri, set re adhuc integra secus, ut ff. eodem, Quod si minor § Sceuola.[26] In matrimonio autem non uidetur necessaria

17 huiusmodi] hiis FL^{ac}Lu negotio FLLu 19 defensum PC^{ac}Md^{ac} 20 temporalibus APr Ab L^{pc} : inmobilibus PCVcFcMd FL^{ac}Lu 22 annos] annum LLu 26 minor tanquam *tr.* PCVc FLLu 27 eius] ipsius Pr PCVcAbMd FLLu 29 quia] qui F^{ac}LLu 30 censendus *scripsi cum cett.* : cogendus A^{ac}Pr AbFc sicut] si est FL^{ac} 31 maior P FL^{ac}Lu 39 augere F^{ac}L^{ac}Lu 40 quod] quia FLLu omnibus] casu PCVc FLLu 44 autem] et FL

11 3 Comp. 1.6.7 (X 1.6.22) 12 Dig. 42.1.54 13 1 Comp. 1.8.3, 4 (X 1.14.2, 3) et 7 (X–) 14 Cod. 6.60(59).1 15 C.16 q.7 c.38 16 D.10 c.1 17 Dig. 14.6.2 18 3 Comp. 1.24.3 (X 1.41.4) 19 1 Comp. 3.27.8 (X 3.31.8) 20 D.42 c.2 21 C.7 q.2 c.2 22 Dig. 37.10.1.3 23 Dig. 5.1.18 24 3 Comp. 1.24.4 (X 1.41.5) 25 Dig. 4.4.8(9).1 26 Dig. 4.4.24(25).2

in integrum restitutio, cum ibi ipso iure conseruetur illesus, ut supra de sent. et re iud. Consanguinei, lib. ii.[27] Item si contraxit cum paupere credens contrahere cum diuite, non ei subuenio, quia in hiis rebus nec error impedit matrimonium, ut xxix. q.i. § i. item dolus dans causam contractui, ut xx. q.iii. Constituit.[28] jo. *destituta*: Ex hoc patet quod sola possessio facti non dat beneficium restitutionis, unde hereticus non potest petere restitutionem rerum ablatarum, xxiii. q.vii. c.i. et ii. nec laicus restitutionem decimarum, licet eas de facto possideat, arg. supra de prescript. c.ult.[29] Nec enim sufficit probare spoliationem, nisi probet quod possederit, supra de offic. del. Consultationibus, lib. i.[30] et supra de appell. Significauerunt[31] et supra eodem, Olim,[32] ut ibi dixi. Quandoque tamen petitur restitutio ubi nulla est possessio, ut cum petitur restitutio consanguinee in gradu indispensabili, ut supra eodem, Litteras.[33] Item habens duas prebendas si spolietur una, restituitur ad eam, licet eam de iure non possit habere, supra de prebend. Referente, lib. i.[34] Item seruus petit restitutionem rerum domini absentis, quas de iure possidere non potest, ut C. si per uim uel alio modo l.ult.[35] Similiter uxor restituitur ad res datas sibi a uiro, quas tamen de iure non potest habere, ut ff. de ui et ui arm. l.i. § Deicitur.[36] jo. *traductionem*: Nota quod licet appareat traducta, non tamen statim presumendum est pro sponsalibus et matrimonio, ut hic, et ff. de spon. Quesitum;[37] set hoc operatur quod si sponsalia infra puberes annos precesserint, presumitur pro matrimonio, ex quo sponsa compleuit xii. annum in domo sponsi, ut ff. de ritu nup. l.iii.[38] jo.

5. CVM AD SEDEM *utraque pars*: Videtur ergo de equitate canonica quod ille qui possidet audiatur de proprietate, ut dixi supra de causa pos. c.ii. et ult.[1] jo. *duceret*: Exceptio enim de falso iudice potest

48 item APr Ab : nec PC^{pc}VcFcMd FLLu, si C^{ac}, nec *add.* Pr, *vide glossam Johannis ad* C.20 q.3 c.5 49 Ex hoc] Hic PCVcMd FLLu 49-50 possessio] optio L^{ac}Lu, compo F^{ac}, oppositio F^{pc} 50 non[1]] cum FLu 50-51 petere *om.* PC^{ac} 51 xxvii. q.iii. LLu, xxvii. q.ii. F 56 est] potest esse Pr PCVcAbMd FLLu ut] ubi C^{ac}Vc Md, nisi FL^{ac}Lu consanguine LLu 58 eam[1]] aliam PVcMd FLLu 59 Item] si *add.* FLLu 62 habere non potest *tr.* FLLu 63 Deicitur] Dicitur C^{ac} FLLu, Si dicitur Vc licet] aliqua *add.* Pr PCVcAbMd FLLu 67 jo. *om.* PCVc FL

5 1-2 canonica–proprietate *om.* Vc (*homoiotel.*) 2 quod *om.* PC FL^{ac}Lu 3 c.i. PC^{ac}Vc FLu 3-5 *gl. s.v.* 'iudicem non' Pr PCVcAbMd FLLu

27 2 Comp. 2.18.6 (X 2.27.11) 28 C.20 q.3 c.5 29 1 Comp. 2.18.10 (X 2.26.7) 30 1 Comp. 1.21.15 (X 1.29.10) 31 1 Comp. 2.20.35 (X–) 32 3 Comp. 2.6.2 (X 2.13.12) 33 3 Comp. 2.6.3 (X 2.13.13) 34 1 Comp. 3.5.9 (X 3.5.7) 35 Cod. 8.5.2 36 Dig. 43.16(15).1.9 37 Dig. 23.1.9 38 Dig. 23.2.3

5 1 3 Comp. 2.5.2 et 4 (X 2.12.4 et 6)

etiam post sententiam obici, xi. q.i. c.penult.[2] sicut et de falso procuratore, ut supra de procurat. c.i. lib. eodem.[3] *possessionibus*: Set numquid libellus ita generaliter potest concipi? Quod uidetur cum et sententia in genere possit ferri, ut infra de donat. Inter, in fine,[4] et plura argumenta ad hoc inuenies pro et contra, supra de rescript. Pastoralis, lib. eodem.[5] Ad hoc dicas quod hoc nomen 'ecclesia' uniuersitatem designat quandam cum omnibus suis pertinentiis, sicut hoc nomen 'hereditas' et in uniuersalibus iudiciis non requiritur quod uel certa sit petitio uel certa condempnatio, ut ff. de pet. hered. l.iiii.[6] et ff. si pars hered. pet. l.i. § ult.[7] In generalibus actionibus sicut in actione tutele et negotiorum gestorum, pro socio, incerta potest esse petitio, set certa erit condempnatio, C. de iud. Licet.[8] In singularibus certa erit petitio, et certa erit condempnatio, ut C. de sent. que sine certa quant. profer.[9] instit. de act. § Curare.[10] jo. *pertinentiis*: uerbum illud nimis est generale, ut ff. de uerb. sig. Verbum.[11] jo. *possedisse*: Numquid hoc solum sufficit probare quod quis quandoque possederit, ad hoc ut debeat restitui? Arg. quod sic, infra de sent. et re iud. Suborta, in principio,[12] infra de probat. Licet,[13] infra de confir. util. uel inut. Examinata,[14] C. ad exhib. Non ignorat,[15] ff. de except. rei iud. Si quis rem.[16] Dico quod non, nisi et probet deiectionem, ut supra de offic. del. Consultationibus, lib. i.[17] Secus tamen est in dominio, quia sufficit probare quod fui dominus ad hoc ut adhuc debeam haberi pro domino, ut C. de probat. Siue,[18] et est ratio quia dominium non ita de facili perditur ut possessio, ut ff. de acquir. pos. Si quis ui § Differentia.[19] jo. *se nescire*: Videtur ergo quod per ista uerba fiat litis contestatio, sic C. de except. Si quidem[20] et ff. de pet. hered. Si debitor.[21] jo. *unde ui*: Iste stulte proposuit interdictum unde ui, nam illud non datur nisi contra

7 posset FLLu 9 quandam designat PCVc FLLu 10 pertinentiis suis *tr.* FLLu 11 non] nec PCVc FLLu 13 sicut] scilicet PCVc FLu 14 set] si PCVcMd FLu certa] incerta PCVcMd FL^{ac}Lu 14-15 C. de iud.–condempnatio *om.* C^{ac} FLu (*homoiotel.*) 22 Si quis rem *scripsi* : Si in rem APr PCVc^{ac}AbMd L^{pc}, Si quam rem Vc^{pc}, Si rem FL^{ac}Lu probent FLu 23 dominio] domino P FL^{ac}Lu 24 fui PCVc : fuit APr FLLu debet FLu, debeat L^{pc}, de L^{ac} 26 ut possessio *om.* FLLu jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 29 stultus FLLu

2 C.11 q.1 c.49 3 3 Comp. 1.22.1 (X 1.38.4) 4 3 Comp. 3.18.5 (X 3.24.8) 5 3 Comp. 1.2.3 (X 1.3.14) 6 Dig. 5.3.4 7 Dig. 5.4.1.5 8 Cod. 3.1.2 9 Cod. 7.46 10 Inst. 4.6.32 11 Dig. 50.16.181 12 3 Comp. 2.18.11 (X 2.27.21) 13 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) 14 3 Comp. 2.20.3 (X 2.30.7 et 2.1.15) 15 Cod. 3.42.4 (Non ignorabit) 16 Dig. 44.2.24 17 1 Comp. 1.21.15 (X 1.29.10) 18 Cod. 4.19.16 19 Dig. 41.2.17.1 20 Cod. 8.35(36).9 21 Dig. 5.3.42(45)

illum qui deiecit uel mandauit uel ratum habuit ut hic dicitur, et ff. de ui et ui arm. Cum a te[22] et l.iii. § Cum procurator,[23] supra ii. q.i. Notum, in fine.[24] Item et datur contra uniuersalem successorem, ut ff. eodem l.iii. § ult.[25] set non datur contra successorem rei, set contra emptorem uel donatorium ut ff. eodem, Cum a te.[26] Dixerunt tamen quidam quod actione in factum potest agi contra quemlibet possessorem, ut ff. eodem l.iii. § ult.[27] Set hoc nichil est, quia illud intelligendum est de successore uniuersali; uel posset intelligi quod tunc posset agi contra possessorem quando possidens habet causam a deiectore. Videtur tamen quod in rebus ecclesiasticis possit agi contra quemlibet possessorem, ut iii. q.ii. c.ii. et q.i. c. Reintegranda[28] et supra de iud. Quia V. lib. ii.[29] xii. q.ii. Quicumque,[30] xvi. q.vi. Si episcopum,[31] supra de transact. Veniens, lib. ii.[32] supra de empt. et uend. c.i. lib. ii.[33] Quod concedo, set non per interdictum unde ui, set condictione ex illo canone, iii. q.ii. c.ii. et q.i. Reintegranda.[34] Item iure nouo si scienter recipit aliquis possessionem a deiectore, conuenitur, ut in constitutione Innocentii, Sepe contingit.[35] Item conueniri potest quilibet possessor iudicis officio, ut infra de appell. Bone.[36] Set nonne ex eo quod familia istius fecit uiolentiam, et ad dominum res illa peruenit, presumendum est de uoluntate domini hoc esse factum, ut i. q.iiii. Quia presulatus,[37] ff. de minor. l.iiii.[38] extra. de testi. Constitutus, lib. iiii?[39] Respond. Non, quia potest esse quod dominus uacuam possessionem inuenit, et sic intrando non fecit uiolentiam, unde et talem rem usucapere potuit, ut instit. de usucap. § Quod autem,[40] ff. de usucap. Sequitur § Si me tu ui expuleris.[41] Nec enim de facto sue familie tenetur dominus, nisi mandauit uel ratum habuit. Set si seruus eius deiecerit, tunc tenetur in quantum

34 donatarium Pr PC^{ac}Vc L^{pc}Lu Dicunt PCVc FLLu 35 quemlibet] quelibet Vc Lu l.iii. *scripsi cum* C^{pc}Vc^{pc} : l.ii. *codd.* 38 habet] habens LLu deiectore] deiectionem F^{ac}LLu 39 quemlibet] aliquem F^{ac}L^{ac}Lu 39-40 ut iii.–lib. ii. *om.* C^{ac} 39 q.i. *om.* APr 40 xii. q.ii.] xi. q.i. PVc FLLu (C.11 q.1 c.35), q.ii. Ab 44 iure nouo si] si iure nouo *tr.* PC^{ac}Vc, si de iure nouo FL^{ac}Lu deiectore] deiectione FLLu 45 reconueniri FLLu 46 quilibet *om.* PCVc FLLu Set *om.* FL^{ac}Lu 48 factum esse *tr.* P F 51 facit PCVc FLLu 52 ui *om. codd.* (C^{ac}) 54 in *om.* PLr FL^{ac}Lu

22 Dig. 43.16(15).7 23 Dig. 43.16(15).3.10 (Si procurator) 24 C.2 q.1 c.10 25 Dig. 43.16(15).3.18 26 Dig. 43.16(15).7 27 Dig. 43.16(15).3.18 28 C.3 q.1 c.3 29 2 Comp. 2.1.4 (X 2.1.11) 30 C.12 q.2 c.4 31 C.16 q.6 c.2 32 2 Comp. 1.16.2 (X–) 33 2 Comp. 3.11.1 (X–) 34 C.3 q.1 c.3 35 4 conc. Lat. c.39 (4 Comp. 2.3.3 [X 2.13.18]) 36 3 Comp. 2.19.9 (X 2.28.51) 37 C.1 q.4 c.5 38 Dig. 4.4.4 39 4 Comp. 2.7.4 (X 2.20.45) 40 Inst. 2.6.7 41 Dig. 41.3.4.22

ad ipsum peruenit, uel si nichil ad ipsum peruenit, tenetur noxaliter nomine ipsius serui, ut ff. de ui et ui arm. l.i. § Set et si cum alius et § sequenti.[42] Item si familia alicuius deiecit aliquem, non tamen nomine domini, dominus illud non potest habere ratum, ut ff. eodem, Si ui me[43] et ff. de negot. gest. Si pupilli § Si ego,[44] nisi uelis dicere quod secundum canones ratum possim habere factum quod meo nomine non est gestum, ut ix. q.ii. Lugdunensis,[45] xvi. q.i. c.ult.[46] supra de hiis que fiunt ab episc. c.iii. lib. i.[47] supra de elect. Quod sicut, lib. eodem.[48] Item nota quod licet interdictum unde ui non detur nisi contra deiectorem, tamen actio quod metus causa datur contra quemlibet possessorem, ut supra quod metus causa c.i. lib. eodem[49] et supra quod metus causa c. Abbas, lib. i.[50] et xv. q.vi. c.i. et ff. quod metus causa, Si cum § Aliquando;[51] similiter interdictum quod ui aut clam, ut ff. quod ui aut clam, Semper, in principio;[52] similiter interdictum de noui operis nuntiatione, ut ff. de nou. oper. nun. l.ult.[53] jo.

7. DE DOLO ET CONTVMACIA

1. FINEM LITIBVS: supra de sent. et re iud. Iurgantium,[1] C. de agricol. Litibus.[2] *uacare*: supra de elect. Cum inter,[3] supra ut lite non con. Quoniam,[4] l. di. Postquam.[5] *fundauerit*: per testes uel per instrumentum, ut C. de except. Si quidem,[6] uel fundauit presumptiue, ut C. de probat. Siue.[7] *quam nolit*: non ut nolit importet contemptum; secundum hoc

55 si nichil] simul $P^{ac}Lr$ $FL^{ac}Lu$ ad ipsum *om.* PCVc FLLu noxaliter tenetur *tr.* FLLu 59 uelim PCVcMd FLLu 60 possum PCVcMd F non est meo nomine *tr.* PCVcMd FLLu 65 c.i.–causa *om.* C^{ac}Md (*homoiotel.*) 66 xv.] xvi. Pr FLLu, xvii. Ab, vxv. C^{ac} 67 ut ff.–clam *om.* Pr VcAb (*homoiotel.*) 68-69 ut ff. de nou. oper. nun. Pr PCVc FLLu : *om.* A Ab (*homoiotel.*)

7.1 1 supra] simile *praem.* Pr PVcAbMd LLu, sic *praem.* F 2 Litibus] jo. *add.* PCVc FLLu 3 Postquam] jo. *add.* PCVc FLLu 3 per testes] partes $F^{ac}L^{ac}Lu$ per instrumentum] instrumenta PCVcAbMd FLLu, per *om.* Pr 5 Siue] jo. *add.* PCVc FLLu

[42] Dig. 43.16(15).1.14 et § 15 [43] Dig. 43.16(15).4 vel 15 [44] Dig. 3.5.5(6).8 (§ Set si ego) [45] C.9 q.2 c.10 [46] C.16 q.1 c.68 [47] 1 Comp. 3.9.3 (X 3.10.3) [48] 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) [49] 3 Comp. 1.23.1 (X 1.40.4) [50] 1 Comp. 1.31.2 (X 1.40.2) [51] Dig. 4.2.14.5 [52] Dig. 43.24(23).15 [53] Dig. 39.1.23

7.1 [1] 1 Comp. 2.19.3 (X 2.27.2) [2] Cod. 11.48(47).20(19) [3] 3 Comp. 1.6.1 (X 1.6.16) [4] 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) [5] D.50 c.11 [6] Cod. 8.35(36).9 [7] Cod. 4.19.16

idem esset acsi non posset, ut supra de offic. del. Prudentiam § Adicimus[8] et supra de rescript. Sciscitatus, lib. ii.[9] Item et alia pena statuitur contra excipientes, ut infra de except. Pastoralis.[10] jo. *expensas*: Nota quod habetur ratio expensarum quandoque in parte litis, quandoque in fine litis. In parte litis cum quis calumpniose uexat aduersarium, ut supra de rescript. Ceterum,[11] supra de appell. Reprehensibilis,[12] supra de dolo et con. c.ii.[13] et C. quomodo et quando iud. authen. Qui semel.[14] Regulare tamen est quod sit habenda ratio sumptuum in fine litis, ut supra de penis c.ult. lib. i.[15] in authen. de iud. § Oportet[16] et C. de episcop. et cleric. authen. Generaliter.[17] In hoc autem est differentia inter expensas que petuntur in fine litis, et illas que petuntur in parte litis, quod ille que prestantur in parte litis semper prestande sunt sine distinctione an iuste uel iniuste litigauerit, ut patet per predicta iura, et infra de sequest. Ad hec,[18] supra ut lite non con. Quoniam[19] et infra de testi. Significauerunt[20] et infra de appell. Sepe[21] et iii. q.iii. § Spatium, in fine.[22] Set in illis que prestantur in fine litis, locum habet distinctio an habuerit probabilem causam litigandi uel non, arg. bonum infra titulo proximo, c.ii.[23] et in constitutione Innocentii, Sacro approbante,[24] que est de sententia excommunicationis, et ff. de leg. ii. Qui solidum § Etiam.[25] Alioquin metu expensarum quilibet relinqueret ius suum indefensum, ut ff. de pet. hered. Illud.[26] Et maxime si est iuratum de calumpnia, quia tunc non est presumendum quod aliquis sit inmemor sue salutis, ut i. q.vii. Sancimus[27] et infra de presumpt. c.i.[28] Alii autem dicunt quod eo ipso quod quis succumbit,

7 Sciscitatus] Suscitatus PCVc 8 jo. *om.* PCVc FLLu 9 parte] partem PCVcMd $FL^{ac}Lu$ finem Md $FL^{ac}Lu$ 10 In parte litis *om.* $FL^{ac}Lu$ (*homoiotel.*) aduersarium] suum *add.* LLu 12 Qui] Quod A^{ac}, *om.* Pr 14 lib. i.] lib. eodem APr AbFc 16 petuntur[2] *om.* LLu 16-17 quod ille–litis *om.* Md $F^{ac}L^{ac}Lu$ (*homoiotel.*) 16-17 prestantur] petuntur PCVc 18 litigauerit] legauerint $F^{ac}LLu$ 21 habuit P Lu 22 litigandi] legandi $LP^{c}Lu$ 23 approbante *om.* PCVc FLLu 27 inmemor sit *tr.* FLLu salutis sue *tr.* PCVcMd FLLu 28 c.i.] c.ii. $CP^{c}Md$ $FL^{ac}Lu$ (3 Comp. 2.14.2 [X 2.23.15]) dicunt *om.* $F^{ac}L^{ac}Lu$

[8] 2 Comp. 1.12.3 (X 1.29.21) [9] 2 Comp. 1.2.9 (X 1.3.13) [10] 3 Comp. 2.16.3 (X 2.25.4) [11] 1 Comp. 1.2.3 (X 1.3.3) [12] 1 Comp. 2.20.42 (X 2.28.26) [13] 1 Comp. 2.10.2 (X 2.8.1) [14] post Cod. 7.43.8 (ex Nov. 112.3) [15] 1 Comp. 5.32.5 (X 5.37.4) [16] Auth. 6.10 (Nov. 82).10 [17] post Cod. 1.3(6).25 (ex Nov. 112.2) [18] 3 Comp. 2.9.1 (X 2.17.1) [19] 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) [20] 3 Comp. 2.12.9 (X 2.20.36) [21] 3 Comp. 2.19.2 (X 2.28.44) [22] C.3 q.3 p.c.4 [23] 3 Comp. 2.8.2 (X 2.15.3) [24] 4 conc. Lat. c.47 (4 Comp. 5.15.5 [X 5.39.48]) [25] Dig. 31.78(80).2 [26] Dig. 5.3.40(43) [27] C.1 q.7 c.26 [28] 3 Comp. 2.14.1 (X 2.23.14)

intelligitur mala fide litem mouisse, sicut in criminali causa eo ipso quod succumbit, presumitur calumpniari, ut ii. q.iii. Qui non probauerit[29] et C. de aduoc. diu. iud. l.i.[30] Set in causa appellationis non distinguo an bona fide litigauerit; tunc enim omnino puniendus est, ut ii. q.vi. Omnino[31] et in constitutione Innocentii, Vt debitus,[32] que est de appellationibus. Item nota quod tantum necessarie impense sunt prestande, non utiles, ut infra titulo proximo c.ii. in fine,[33] et sole ille que propter ipsam rem facte sunt, ut infra de sequest. Ad hec;[34] item et expense que facte sunt in eundo et redeundo, ut supra de sent. et re iud. Quoniam, lib. ii.[35] et que facte sunt circa aduocatos, ut C. de iud. Sancimus.[36] Illas tamen expensas dico deducendas quas domi facere consueuit, ut ff. ad exhib. Set et si § i.[37] et ff. de pet. hered. Set et si § Quod autem [38] et ff. de rei uind. Si res.[39] Nec illas petet que casu uel fato facte sunt, ut ff. mandati, Inter § Non omnia.[40] Item expense ille erunt mediocres, non delicate, ut ff. de pignor. act. Si seruos, in fine,[41] ff. de dampno infect. Inter § ii. et l. sequenti.[42] Illud autem non obstat ei quod minores facere potuisset, ut ff. mandati, Si quis § Inpendia.[43] Et nota quod expense que facte sunt post litem contestatam ueniunt iudicis officio, set facte ante litem contestatam petuntur iure actionis, et nominatim debent peti in libello, ut ff. de edil. edict. Ediles § penult. et l. Item si serui § i.[44] et nisi iudex tempore sententie condempnet ad illas expensas que ueniunt iudicis officio, ammodo non possunt peti, ut C. de fruct. et lit. ex. l.iii.[45] nisi in causa appellationis, ut C. quorum appell. non recipi l.ult.[46] Iudex autem prius

29 causa] cum FL^{ac}Lu 30 probauerit] probat *codd.* (C^{ac}) 32 q.vi.] q.vii. P^{ac}, q.viii. L^{ac}Lu 33 debitus] honor *add.* FLLu 34 impense] expense FLLu 36 rem ipsam *tr.* PCVc FLLu 36-37 ut infra–facte sunt Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A (*homoiotel.*) 36 et *om.* CVc^{ac}AbMd F 37 sunt facte *tr.* PVc et redeundo] ad curiam FL^{ac}Lu 40 Quod] Et A, *om.* Pr 41 petet A^{pc}Pr PCVc L : petit A^{ac} FLu fato Pr C^{pc} L^{pc}Lu N : facto A PC^{ac}VcAbFcMd F^{ac}L^{ac} facte sunt] sinit P, facte sinit C^{pc} 42 Inter *om.* FL^{ac}Lu expense] expresse PC^{ac}Vc 43 Inter *om.* FLLu 45 Inpendia *scripsi cum* C^{pc}Vc^{pc} F^{pc}L^{pc} : Inpredia APr PAbFcMd F^{ac}L^{ac}Lu, Inpdia C^{ac}Vc^{ac} expense] expose C^{ac}Vc^{ac}, expresse Ab 47 peti debent *tr.* FLLu 48 si *om.* APr Ab 49-50 officio] que *add.* A^{ac}Pr, qua *add.* Ab 50 ammodo] modo Ab F^{ac}L^{ac}Lu l.iii.] lib. iii. PC

29 C.2 q.3 c.3 30 Cod. 2.7.1 31 C.2 q.6 c.27 32 4 conc. Lat. c.35 (4 Comp. 2.12.3 [X 2.28.59]) 33 3 Comp. 2.8.2 (X 2.15.3) 34 3 Comp. 2.9.1 (X 2.17.1) 35 2 Comp. 2.18.2 (X–) 36 Cod. 3.1.15(13) 37 Dig. 10.4.11.1 38 Dig. 5.3.25(28).16 39 Dig. 6.1.10 40 Dig. 17.1.26.6 41 Dig. 13.7.25 42 Dig. 39.2.39.2 et 39.2.40 43 Dig. 17.1.27.4 44 Dig. 21.1.25.9 et 21.1.30.1 45 Cod. 7.51.3 46 Cod. 7.65.8

taxabit expensas quam pro eis iuretur, ut iii. q.iii. § Spatium.[47] jo. *arbitrium*: Hoc semper regulare est ut qui non est soluendo, alio modo puniatur, ut xiiii. q.vi. Si res.[48] ff. de penis. l.i.[49] Item et illud est regulare quod ubi certa pena non est expressa, quod arbitrio iudicis relinquitur, ut supra de offic. del. De causis,[50] ff. de iure delib. l.i.[51] infra de accusat. Super.[52] jo.

2. CVM DILECTI FILII *concanonicorum suorum*: Nota quod in causa communi admittitur socius, licet constet eum non habere mandatum, ut supra de const. Cum M. Ferrariensis[1] et C. de consort. lit. l.i.[2] Item post litem contestatam cauet de rato. Item in criminali causa auditur pro se et aliis, ut ii. q.v. Si duo,[3] iii. q.vi. Hec quippe [4] et xxiii. q.v. De Liguribus.[5] jo. *prosequentibus*: Et ideo condempnatur illis in expensis, ut infra sequitur in fine, et supra de appell. Reprehensibilis,[6] nec amplius auditur appellans, supra de appell. Personas.[7] Et quia non prefixerat terminum appellationi sue, debuit habere annum, unde non statim condempnatur in expensis. jo. *sufficienter instructum*: idest qui sciat dare et accipere rationem, ut xxiii. q.v. De Liguribus.[8] *nuntium suum*: Nota per proprium nuntium fieri citationem. *dirigere potuerat*: Ex hoc uidetur quod licet aliquis iusto impedimento detentus non possit uenire, quod nichilominus tenetur procuratorem mittere, v. q.iii. Si erogatus [9] et xviii. di. Episcopus[10] et infra de appell. Constitutus.[11] Immo nec excusat aliquem iusta absentia, si non sit qui defendat ipsum, ut supra de eo qui mit. in pos. Prior,[12] et plura arg. ad hoc inuenies v. q.iii. Si egrotans.[13] Econtra uidetur quod non tenetur mittere procuratorem, ut supra de procurat.

52 quam] quas Vc, antequam Pr Fc 54 l.i.] § ult. *add.* A^{2}

2 2 constat CVcMd FLu 3 lit.] eiusdem *praem.* Pr PCVc FLLu 4 cauet] cauetur PCVc, caueris debet Md, debet F^{ac}L^{ac}Lu 6 condempnantur CVc in *om.* F^{ac}LLu 7 sequetur PCVcMd FL 9 appellationis CVcMd, ap. P FL, appellationi sue *om.* LuH 11-12 *gl. s.v.* 'nuntium excusationis' Pr AbMd F 12 citationem] jo. *add.* PCVc FLLu 12-44 *gl. s.v.* 'unde si uenire' FLu, *s.v.* 'unde non poterat' Pr CVcMd 14 mittere procuratorem *tr.* PCVcMd FLLu 15 Episcopus APr AbFc : Si episcopus A^{pc}Pr^{pc} PC^{ac}Vc^{pc}Md FLLu (D.18 c.13) 17 et *om.* FLLu Econtra] Et contra CVc 18 non *om.* F^{ac}LLu

47 C.3 q.3 p.c.4 48 C.14 q.6 c.1 49 Dig. 48.19.1 50 1 Comp. 1.21.5 (X 1.29.4) 51 Dig. 28.8.1 52 3 Comp. 5.1.3 (X 5.1.16 et 2.21.8)

2 1 3 Comp. 1.1.5 (X 1.2.9) 2 Cod. 3.40.1 3 C.2 q.5 c.25 in corpore capituli 4 C.3 q.6 c.10 5 C.23 q.5 c.43 6 1 Comp. 2.20.42 (X 2.28.26) 7 1 Comp. 2.20.4 (X 2.28.4) 8 C.23 q.5 c.43 9 C.5 q.3 c.1 10 D.18 c.9 11 3 Comp. 2.19.3 (X 2.28.45) 12 2 Comp. 2.8.1 (X–) 13 C.5 q.3 c.1

Querelam, lib. ii.[14] nam retractatur sententia si probetur iusta absentia licet non miserit procuratorem, ut extra.iii. de sent. et re iud. Cum Bertoldus[15] et vii. q.i. Presentium;[16] nam egritudo partis prorogat diem, ff. de re iud. Quesitum.[17] Immo si ex probabili causa quis absit, non proceditur contra eum, ut supra de offic. del. Consultationibus, lib. i.[18] Item secundum hoc non esset melioris condicionis qui abest ex iusta causa quam ille qui abest ex iniusta: quia qui non uult interesse, sufficit ei si mittat procuratorem, ut ff. de procurat. l.i.[19] Et generaliter quotiens quis abest ex necessitate, non ex uoluntate, subuenitur ei siue habet procuratorem siue non, ff. ex quibus causis ma. Set et si § ult.[20] Item sufficere debet talis qui alleget causam absentie, lxv. di. Si quis.[21] Ad hoc dicunt quidam quod actor semper tenetur mittere procuratorem siue possit uenire siue non, ut ff. de diuer. tem. prescript. l.i.[22] Reus autem non tenetur. Melius tamen potest dici quod siue sit actor siue reus, si habet iustam causam absentie, non tenetur mittere, nisi sub hac forma sit citatus: ut uel ueniat uel procuratorem mittat, ut hic dicitur. Alioquin sufficit mittere talem qui tantum alleget causam absentie, ut supra de sent. et re iud. Tenor, lib. ii.[23] Si tamen longo impedimento quis est detentus, si tale sit negotium quod possit expediri per procuratorem, ita ut iudex possit instrui plene per procuratorem ut per dominum, tunc tenetur mittere procuratorem. Et illa decretalis, Querelam,[24] tales causas appellat graues que ita sunt inuolute quod non de facili possunt expediri per procuratorem. Quod autem hic dicitur quod sicut potest mittere nuntium sic et procuratorem, hoc uerum est in illo casu qui hic allegatur, scilicet cum fuit difficultas uiarum. Aliter cum non ita de facili potest res expediri per procuratorem, non tenetur eum mittere. jo. *duo sub hac forma*: Hoc sumptum est a lege ff. de arbit. Celsus,[25] et est simile viii. di. Quo iure,[26] supra de offic. del. Cum super.[27] Arg. contra infra de spon. Sicut[28] et ff. de condic. et dem.

19 retractabatur LLu, retractabitur F 20 remiserit $F^{ac}L^{ac}Lu$ extra.iii.] infra PCVcAbFcMd FLLu 24 causa *om.* Pr FL^{pc} 24-25 causa–iniusta *om.* Ab (*homoiotel.*) 25 iniusta] iusta causa Vc, iusta Md, causa *add.* Pr FLLu 27 habeat PCVcAbMd FLLu 31 tamen *om.* PCVc FLLu 33 hac *om.* FL^{ac} 37 possit¹] potest PCVc FLLu plene possit instrui *tr.* PCVc FLLu 41 potuit PCVc FLLu 42 illo] eo PCVc FL, hoc Lu allegabatur PCVc FLLu

[14] 2 Comp. 1.18.1 (X 1.38.2) [15] 3 Comp. 2.18.8 (X 2.27.18) [16] C.7 q.1 c.3 [17] Dig. 42.1.60 [18] 1 Comp. 1.21.15 (X 1.29.10) [19] Dig. 3.3.1 [20] Dig. 4.6.26.9 [21] D.65 c.8 [22] Dig. 44.3.1 [23] 2 Comp. 2.18.5 (X 2.27.10) [24] 2 Comp. 1.18.1 (X 1.38.2) [25] Dig. 4.8.23(28) [26] D.8 c.1 [27] 3 Comp. 1.18.2 (X 1.29.23) [28] 3 Comp. 4.1.1 (X 4.1.22)

Hec scriptura,[29] ff. de leg. iii. Ea tamen adiectio,[30] instit. de inutil. stip. § Loqui, contra.[31] ff. de condic. inst. Si quis.[32] *diutius*: Ergo uidetur quod in crimine mora purgetur, arg. ff. si quis caut. Et si post tres.[33] Arg. contra supra de testi. Ad hec, lib. i.[34] *calores*: lxxiiii. di. Quorumdam,[35] arg. contra. *insidias*: Si hoc probaret, audiretur, supra de sent. excomm. c.ult. lib. i.[36] et supra de elect. Bone, lib. iii.[37] jo. *contumacem*: Poterat tamen contra eum procedi ad diffinitiuam sententiam cum agatur de electione, ut supra ut lite non contest. Quoniam.[38] Set certe ex quo appellauit, debuit per annum expectari, ut infra capitulo proximo, in fine. *moderatas expensas*: Sic ergo in criminali negotio et in causa denuntiationis uel inquisitionis petuntur inpense, ut hic et C. qui accus. non pos. Qui crimen,[39] et illa lex C. de iud. Sancimus[40] et supra eodem, Finem[41] et supra de appell. Reprehensibilis,[42] loquuntur generaliter, Legitimas uocat hic expensas quas fuisset alius facturus, arg. ff. de ammin. tut. Cum plures § ii.[43] jo. *tempore citationis*: Immo et eas quas fecerunt in eundo Romam et redeundo, ut supra de sent. et re iud. Quoniam, lib. ii.[44] Et intelligo hic tempus citationis appellari non in quo fuerunt citati, quia adhuc non erant contumaces, set ad quod fuerunt citati.

3. Cvm olim *proponeret*: Hoc non sufficit, quia non cito est imponenda manus, ut xxiiii. di. § i. tum quia multa per surreptionem fiunt, ut xcviii. di. Transmarinos[1] et supra de procurat. c. uno, lib. i.[2] tum quia sepe men-

47 Hec *om.* $F^{ac}L^{ac}Lu$ iii.] ii. *codd.* 47-48 inutil. stip.] uerb. oblig. C^{pc} $FP^{c}L^{pc}$ 48 Loqui APr CVcMd : Loquitur P $F^{ac}LLu$, Loca C^{pc} $FP^{c}L^{pc}$ (Instit. 3.15.5), Vel qui A^{pc}, le qui Ab quis] jo. *add.* PCVc 49 Et *scripsi cum* C^{pc} F^{pc} : *om. codd.* tres] res APr Ab 51 contra] jo. *add.* PCVc FLLu 52 lib. iii.] lib. ii. APr Ab, *om.* PCVcMd FLLu 54 Quoniam] frequenter *add.* PCVc FLLu 56 fine] jo. *add.* PCVc FLLu criminali negotio] causa criminali FLLu 59 Finem] Si nunc APr Ab 60 expensas hic *tr.* FL hic] hinc CVc, hoc Ab fuisset] hic *add.* C FLLu 61-62 et eas quas fecerunt] in illos quos fecerat $L^{ac}Lu$ 61 eas quas] illos quos PMd, illas quas CVc FL^{pc} 62 fecerant PCVcMd, fecerat F 63 appellari] appella $FL^{ac}Lu$ 64 non erant *om.* LLu citati] jo. *add.* PCVc FLLu

3 1 sufficit A^{pc} PCVc FLLu : suffecit $A^{ac}Pr$ imponenda est *tr.* FLLu 2 tum] tamen PCVcMd surrectionem PMd, protectionem C^{ac}, surpectionem Vc^{ac} 3 tum Pr PCVcAb L^{pc} : tunc Md $FL^{ac}Lu$, *om.* A

[29] Dig. 35.1.26 [30] Dig. 32.46(44) [31] Inst. 3.19.7? [32] Dig. 28.7.7 [33] Dig. 2.11.8 [34] 1 Comp. 2.13.8 (X–) [35] D.74 c.6 [36] 1 Comp. 5.34.16 (X 5.39.11) [37] 3 Comp. 1.6.8 (X 1.6.23) [38] 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) [39] Cod. 9.1.3 [40] Cod. 3.1.15(40) [41] 3 Comp. 2.7.1 (X 2.14.5) [42] 1 Comp. 2.20.42 (X 2.28.26) [43] Dig. 26.7.12(13).2 [44] 2 Comp. 2.18.2 (X–)

3 [1] D.98 c.2 [2] 1 Comp. 1.29.1 (X 1.38.1)

dacia scribuntur, ut ii. q.vi. § Biduum, in fine,[3] ff. de cust. re. Diuus.[4] In talibus enim opus est maiori cautela, ut xlii. di. Quiescamus.[5] jo. *tenorem earum*: Hoc enim requirebat ordo litterarum quas mandauit eis, sic lxxxv. di. Archidiaconum,[6] et facit ad hoc quod dixi supra de constit. Cum accessissent, lib. eodem.[7] *confirmare*: nimis subito, unde papa uult iterum inquiri de electione non obstante illa confirmatione. *nos etiam*: Felix quem faciunt aliena pericula cautum, supra de procurat. c. uno, lib. i.[8] jo. *misericorditer*: Hoc egit misericorditer cum isto D., quod iubet inquiri de electione non obstante confirmatione facta. Cum tamen ipsa secundum iuris ordinem facta fuerit, nec ab ea fuerit appellatum. Et licet fuisset appellatum, tamen littere quas impetrauerat nichil faciebant ad electionem factam, cum super aliis iniuriis fuerant impetrate. jo. *eius malitia*: v. q.ii. Presenti,[9] C. de iud. authen. Iubemus,[10] et sic iudex potest parcere contumaci, ut supra de offic. del. Consuluit, lib. eodem[11] et supra de dolo et contum. Prout, lib. i.[12] *in Ybernia*: Arg. citationes non esse faciendas extra prouinciam, et supra de offic. iud. del. Consultationibus, lib. i.[13] set ad domum eius inmittenda est citatio, ut supra qui filii sint legit. Causam, lib. i.[14] Et citandus est quis litteris uel edictis, ff. de fideicom. lib. Cum uero § ult.[15] Vel si non habet domum, publicentur citationes, infra de cleric. non resid. Ex tue.[16] jo. *unius anni spatio*: Set quare expectatur ultra vi. menses contra id supra ut lite non contest. Quoniam frequenter?[17] Set hoc ideo quia appellauerat. Set adhuc per alia iura non uidetur in aliquo fuisse expectandum, infra de re iud.

4 scribentur FL^{ac}Lu 5 xliii. APr, lxii. F^{ac}L^{ac}Lu 6 ordo APr AbFc : tenor PCVcMd FLLu 7 Archidiaconum] Florentinum PCVcMd FLLu 8 lib. eodem] jo. *add.* PCVc Lu, *om.* LLu^{ac} 9 uult] iubet PCVcMd FLLu illa] ista PCVc confirmatione] jo. *add.* LLu 10 quem] que PVcMd, qui C^{ac} cautum] sic *add.* Pr PCVcAbMd FLLu 11 Hoc] Hic PCVcMd FLLu, In hoc A^{pc} 13 ipsa] ipsam PCVc, *om.* Ab fuerit^{1}] fuit Pr PCVcAb FLLu fuerit^{2}] fuerat Pr, fuit Lu 14 fuisset] fuerit Pr PCVcMd FL Et licet fuisset appellatum *om.* Lu (*homoiotel.*) 15 super *om.* FL^{ac}Lu fuerint PCVcMd FLLu 16 v.] sic *praem.* Pr PCVcAbMd FLLu 17 iudex *om.* FL^{ac}Lu 18 lib. i.] jo. *add.* PCVc FLLu 20 domum] dominum PC^{ac}Vc mittenda Pr PCVcAbMd FLLu 21-22 edictis (editis FL^{ac}) uel litteris *tr.* PCVcMd FLLu 23 Ex tue *om.* F^{ac}LLu 25 adhuc] ad hec PCVcMd, ad hoc FLLu 26 expectandum Pr PAbFc : expectandus A CVcMd FLLu

3 C.2 q.6 c.29 4 Dig. 48.3.3 5 D.42 c.2 6 D.85 c.1 7 3 Comp. 1.1.4 (X 1.2.8) 8 1 Comp. 1.29.1 (X 1.38.1) 9 C.5 q.2 c.2 10 post Cod. 3.1.9 (ex Nov. 115.2) 11 3 Comp. 1.18.3 (X 1.29.24) 12 1 Comp. 2.10.4 (X 2.14.4) 13 1 Comp. 1.21.15 (X 1.29.10) 14 1 Comp. 4.18.7 (X 4.17.7) 15 Dig. 40.5.26.11 16 3 Comp. 3.4.3 (X 3.4.11) 17 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5)

Cum olim,[18] supra de elect. Dudum, lib. eodem.[19] Set forte ideo hic expectabatur quia erat consecratus et cum eo tractabatur causa, set illic non tractabatur nisi inter eligentes. Item quare hic assignatur tempus appellanti infra, quod redeat, contra illud infra de appell. Ex insinuatione?[20] Respond. Quia prefigitur ab eo ad quem appellatur. jo. *prouocasse*: Fingitur appellasse qui non appellauit.

8. DE EO QVI MITTITVR IN POSSESSIONEM CAVSA REI SERVANDE

1. Ex litteris *predictam sententiam*: interlocutoriam, ut sic locum habeat quod dicit in fine, salua questione proprietatis. jo. *infra annum*: Set numquid post annum reuersus soluet expensas, sicut cum infra annum uult purgare contumaciam, ut supra ut lite non cont. Quoniam frequenter,[1] arg. ad hoc C. de iud. Sancimus?[2] Respond. Non, satis enim est quod perdit possessionem cum fructibus. *constituatis*: idest constitutos denuntietis. Licet enim iudex non proferat secundum decretum, tamen ex transcursu anni constituitur uerus possessor, ut in constitutione Innocentii, Contingit,[3] quia transcursus anni probat crimen, xi. q.iii. Rursus;[4] sic excursus anni priuat aliquem libertate, xii. q.ii. Longinquitate,[5] et excursus anni priuat aliquem seruo suo, liiii. di. Si seruus,[6] et filio suo, ut xx. q.ii. Puella.[7] Alii dicunt secundum decretum interponendum ad hoc ut quis constituatur possessor ut hic, et infra capitulo proximo et supra de eo qui mit. in pos. c.ult. lib. i.[8] et ff. de dampno infecto, Si finita § ult.[9] Arg. contra supra de offic. ord. Pastoralis, lib. eodem.[10] jo.

27-28 expectatur PCVcMd FLLu, expectabantur Pr 29 retractabatur FL^{ac}Lu Item] et *add.* PCVc L^{pc}, set *add.* FL^{ac}Lu hic *om.* PCVc 29-30 appellati PC^{ac}Md 31 appellauit FLLu 32 appellauit] jo. *add.* PCVc FLLu

8.1 1 sic] sicut Vc, si FLLu locum] electionem FL^{ac}Lu 2 jo. *om.* PCVc FLLu 3 soluet] solet FL^{ac}Lu 5 arg. *om.* Vc Lu 6 fructibus] jo. *add.* PCVc FLLu 7 non *om.* LLu 9 transcursu FLLu 15 jo. *om.* PCVc FLLu

18 3 Comp. 2.18.2 (X 2.27.12) 19 3 Comp. 1.6.7 (X 1.6.22) 20 3 Comp. 2.19.8 (X 2.28.50)

8.1 1 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) 2 Cod. 3.1.15(13) 3 4 conc. Lat. c.40 (4 Comp. 1.18.1 et 2.4.2 [X 1.43.8 et 2.14.9]) 4 C.11 q.3 c.36 5 C.12 q.2 c.64 6 D.54 c.20 7 C.20 q.2 c.2 8 1 Comp. 2.11.2 (X–) 9 Dig. 39.2.15.36 10 3 Comp. 1.20.5 (X 1.31.11)

2. CVM VENISSENT *consuetudinem*: Arg. infra de iureiur. Venientes, lib. eodem.[1] *illius consuetudinem*: Non determinatur hic an iudex delegatus possit iudicare secundum consuetudinem terre, set hoc plene tractaui supra xii. di. Illud.[2] jo. *ad nostram audientiam*: supra de offic. del. c.ult. lib. eodem.[3] *obtulit*: Set nonne eo ipso quod quis post appellationem suam prestat cautionem standi iuri, renuntiauit beneficio appellationis, ut supra de offic. del. Gratum?[4] Preterea aut appellatio istius tenuit aut non. Si tenuit quare cogitur ad prestandam cautionem cum omnia post talem appellationem facta essent cassanda? Si non tenuit quare ergo iubet inquiri an fuerit appellatio probabilis? Ad hoc dicas quod propter hoc solum, quod prestitit cautionem, non intelligitur renuntiasse appellationi, ut iii. q.iii. Offeratur,[5] et dixi supra ut lite non cont. Accedens.[6] Vel si propter hoc tamen recessisset ab appellatione, quia tamen aduersarius noluit cautione prestita restituere possessionem, ideo licuit ei prosequi appellationem suam. Et licet sententia iudicum fuisset iniusta, cum tamen appellans obtulit cautionem, tenetur stare sue uoluntati, sic supra eodem, Cum sicut, lib. ii.[7] Item quia prima facie presumitur pro sententia iudicis. Item quia in dubio tenetur quis cauere, ut infra de uerb. sig. Ex parte.[8] jo. *sex librarum*: Licet iste condempnari debuisset, non tamen ulterius quam in expensis uice illa factis, ut supra de dolo et con. c.ii. lib. eodem.[9] jo. *suas litteras*: citatorias, quasi ad non contumacem; et illis oblatis obtulit satisdationem, per cuius oblationem contumacia tollitur sicut tollitur ypothecaria, ff. quibus modis pig. uel ypoth. Soluitur, Paulus § ult.[10] Et nascitur pignoratitia oblato debito, ut eodem titulo l. Item liberatur § Qui paratus,[11] si tamen oblatio

2 1-2 Arg.–eodem *om.* Pr 1 Arg. PCVc FLLu : Arg. *post* eodem *tr.* A 2 eodem] jo. *add.* PCVc FLLu Hic non determinatur *tr.* PCVc FLLu 4 tractaui] notaui PCVc FLLu supra] simile *praem.* PCVc LLu, sic *praem.* F 4-5 supra–eodem *om.* Pr 5 eodem] jo. *add.* PCVc FLLu 8 tenuit[1]] tenet FLLu Si non *tr.* FL[ac]Lu 13 tamen *om.* Pr PCVcMd FLLu recessisse FLu 13-14 tamen] tantum PCVc 14 cautione prestita A[pc]Pr AbFcMd FLLu : cautionem prestitam A[ac] PCVc 15 iudicum] iudicis PCVcMd 15-16 fuisset] fuerit PCVcMd FLLu 16 iniusta] instituta PCVc 18 quis tenetur *tr.* FLLu 19 jo. *om.* PCVc FL 20 ulterius] ultra PCVcMd FLLu 21 jo. *om.* PCVc FLLu 22 satisfactionem Ab FLLu 23 tollitur[1] contumacia *tr.* PCVcMd FLLu sicut tollitur[2] Pr PCVcAbFcMd FLLu : *om.* A (*homoiotel.*)

2 [1] 3 Comp. 2.15.5 (X 2.24.19) [2] D.12 c.4 [3] 3 Comp. 1.18.11 (X 1.29.32) [4] 1 Comp. 1.21.23 (X 1.29.20) [5] C.3 q.3 p.c.4 § 5 [6] 3 Comp. 2.3.2 (X 2.6.2) [7] 2 Comp. 2.8.2 (X 2.15.2) [8] 3 Comp. 5.23.7 (X 5.40.23) [9] 3 Comp. 2.7.2 (X 2.14.6) [10] Dig. 20.6.5 et 20.6.12.1 [11] Dig. 20.6.6.1

fit in iudicio, ff. de pignorat. actione, Si rem alienam.[12] *rationabiliter*: Cum hic iubeat inquiri de appellatione, patet quod non recessit ab appellatione per hoc quod prestat cautionem. jo. *necessarias*: Necessarie dicuntur expense sine quibus res est aut peritura aut deterior futura, ff. de uerb. sign. Inpense,[13] ff. de pignorat. act. Si necessarias.[14] Sufficit tamen si credat expedire expensas, etiam si non expediant, ff. de bonis auct. in pos. l. Pretor § ii.[15] Licet secus sit in negotiorum gestore, ff. de neg. ges. Set an ultro, in fine.[16]

9. DE SEQVESTRATIONE POSSESSIONVM

1. AD HOC *causam possessionis*: Si iudex fuit datus tantum super proprietate, de possessione tamen iudicare potest, ut C. de rei uind. Ordinarii,[1] maxime ubi oportet quod primo sciatur quis sit possessor, ut interdicto uti possidetis, et sic intelligitur lex C. si a non compet. iud. Si de proprietate;[2] et hoc ideo quia possessio est quasi pars et accessio dominii, ut supra de causa pos. c.ult. lib. eodem.[3] Set si causa possessionis est tantum commissa, de proprietate non potest se intromittere, quia nichil habet proprietas commune cum possessione, ut ff. de acquir. pos. Naturaliter § Nichil.[4] jo. *continentiam*: Quando apud alium iudicem non est tractanda causa possessionis et apud alium causa proprietatis eodem tempore, ut supra de causa pos. c.i.[5] C. de iud. Nulli;[6] sicut causa proprietatis et causa usufructus apud eundem iudicem sunt tractande, ut ff. de liberali causa, Si pariter,[7] et in aliis casibus, ut ff. de quibus rebus ad eundem iudicem eatur l.i. et ii.[8] jo. *aduertisset*: et archiepiscopus esset

26 alienam] jo. *add.* PCVc FLLu 28 prestiterit PCVcMd, prestitit Pr AbFc FLLu 29 aut[1] res est *tr.* PCVcMd FLLu 30 necessarias AbMd : necessitas APr FL[ac]Lu, necessaria PCVc 32 negotiorum] uel *add.* FL[ac]Lu gestore] gestorum C F

9.1 1 tantum (tamen Ab FLu) fuit datus *tr.* PCVcAbMd FLLu 3 ut] in *add.* A[pc] L[pc], *om.* Vc 6 possessionis *om.* FLLu 8 proprietas commune] commune proprietatis PCVc FLLu 9 Quando] Idest Pr PCVcAbMd FLLu alium] iudicem *add.* FLLu 11 Nulli] Mali PVcMd F[ac] 12 usufructus A LLu iudicem *om.* Pr Vc 13 in *om.* L[ac]Lu 14 et[2] *om.* L[ac]Lu

[12] Dig. 13.7.9 [13] Dig. 50.16.79 [14] Dig. 13.7.8 [15] Dig. 42.5.9.2 [16] Dig. 3.5.9(11)

9.1 [1] Cod. 3.32.13 [2] Cod. 7.48.3 [3] 3 Comp. 2.5.4 (X 2.12.6) [4] Dig. 41.2.12.1 [5] 3 Comp. 2.5.1 (X 2.12.3) [6] Cod. 3.1.10 [7] Dig. 40.12.9 [8] Dig. 11.2.1 et 2

contumax. *actorem*: idest monachos et abbatem. *eiecit*: Vtrum talis possit petere restitutionem dixi in constitutione illa, Contingit,[9] que est de dolo et contumacia. jo. *interpretatus*: supra de postul. Ad hec,[10] infra de sent. excomm. Inter,[11] infra de hiis que fiunt ab episc. Cum apostolica,[12] ff. de pretor. stip. In pretoriis.[13] jo. *sine iustitie lesione*: Tamen in hoc lesit iustitiam. *sue uoluntatis arbitrio*: ⌜Hoc ideo dicit quia regulariter pendente lite non fit sequestratio, ut xvi. q.iiii. Volumus,[14] supra ut lite pend. A memoria, lib. ii.[15] C. de prohib. sequest.[16] nisi in quibusdam casibus, ut cum uir est suspectus mulieri, ut xxxiii. q.ii. Siue[17] et supra de rest. spol. Ex transmissa, lib. ii.[18] item causa religionis, ut supra de dolo et con. Ex litteris, lib. i.[19] item cum possessor dilapidat fructus, ut ii. q.vi. Quotiens[20] et ff. de appell. Imperatores;[21] item cum agitur de suspecto tutore, ut iii. q.ii. Quia ea;[22] item cum appellatur ab executore, ut C. quorum appell. non recipi, Ab executore;[23] item cum persona a qua petitur res mobilis est suspecta, ut ff. qui satisdare cog. Si fideiussor § ult.[24] item cum seruus proclamat in libertatem, sequestrantur res eius, ut C. de assert. tol. l.i. § ii.[25] item cum contentio est inter dominum et colonum, ut C. de agricol. et cen. l.ult.[26] item cum aliquid est ablatum alicui qui est de familia iudicis, ut ff. de offic. presid. Senatus consulto;[27] quandoque propter contumaciam non cauentis, ut ff. de coll. bon. l.i. § Si frater.[28] jo.⌝ *possessionem ei*: ⌜Hoc ideo dicit quia cum res deponitur apud sequestrum, neuter litigantium possidet illam rem, ut ff. deposit. Licet § i.[29] nisi hoc dictum sit, ut tantum custodie causa deponatur apud eum, ut ff. de acquir. pos. Interesse⌝.[30] *que obtineret*: Ille enim qui

15 contumax] jo. *add.* PCVc abbatem] jo. *add.* PCVc FLLu 17 supra] simile *praem.* Pr PCVc LLu, si *praem.* F 19 jo. *om.* PCVc 20 iustitiam] jo. *add.* PCVc FLLu 20-35 Hoc ideo dicit–jo. APr AbFc : *om.* PCVcMdLrMV FLLu GHS N 21 fit Pr : sit A, debet fieri AbFc 22 sequest.] l.i. *add.* A[2] 23 suspectus est *tr.* AbFc 26 Imperatores] § ult. *add.* A[2] 29 petitur] tenetur AbFc Fideiussores AbFc 31 § ii.] § i. A[ac]Pr Ab 35 jo. *om.* Pr AbFc 35-38 Hoc ideo–Interesse APr AbFc Tancred. : *om.* PCVcMdLrMV FLLuGHS N 37 § i. Fc Tancred. : *om.* APr Ab 38 Interesse] jo. *add.* Tancred.

[9] 4 conc. Lat. c.40 [4 Comp. 2.4.2 (X 2.14.9)] [10] 3 Comp. 1.4.1 (X 1.5.1) [11] 3 Comp. 5.21.4 (X 5.39.31) [12] 3 Comp. 3.11.1 (X 3.10.7) [13] Dig. 46.5.9 [14] C.16 q.4 c.2 [15] 2 Comp. 2.9.1 (X 2.16.1) [16] Cod. 4.4.1 [17] C.33 q.2 c.4 [18] 2 Comp. 2.7.3 (X 2.13.8) [19] 1 Comp. 2.10.2 (X 2.14.2) [20] C.2 q.6 c.26 [21] Dig. 49.1.21 [22] C.3 q.2 c.9 [23] Cod. 7.65.5 [24] Dig. 2.8.7.2 [25] Cod. 7.17.1.2 [26] Cod. 11.48(47).24(23) [27] Dig. 1.18.16 [28] Dig. 37.6.1.10 [29] Dig. 16.3.17 [30] Dig. 41.2.39

obtinet in proprietate, per consequens in possessorio, ut supra de caus. pos. c.ult.[31] jo. *per mendacium*: quia suppresserat de cautione standi iuri, quam obtulerat archiepiscopus. *hoc factas*: supra ut lite non con. Quoniam frequenter,[32] supra de dolo et con. Cum dilecti, lib. eodem,[33] supra de appell. Reprehensibilis,[34] C. de iudic. Sancimus.[35]

10. DE CONFESSIS

1. CVM SVPER *in iure*: coram suo iudice, supra de iud. At si clerici,[1] aliter non preiudicat quantum ad penam depositionis; preiudicat tamen quantum ad suspensionem, infra de exces. prelat. Quam sit graue.[2] Nec est contra supra de accus. Si constiterit, lib. ii.[3] quia fuit ibi in iudicio confessus, nec est authentica que ponitur C. de confessis.[4] Set nonne iste testis fuit, quare ergo punitur ordinaria pena contra id, supra de testi. Porro,[5] supra de except. Denique, lib. ii.?[6] Set iste uel fuit denuntiatus, uel inquisitio fuit facta contra eum, et ideo punitur, sic supra de elect. Per inquisitionem, lib. eodem;[7] uel hic ex officio suo processit iudex, iii. q.ix. Nichilominus,[8] C. de probat. Iubemus,[9] xxiiii. q.iii. Ecce;[10] uel ideo deponitur quia crimen, de quo confitetur, contingit principale negotium, extra.ii. de except. Denique.[11] Et ita punitur quandoque aliquis super eo pro quo non fuit directe actum, ut infra de testi. Tam litteris, in fine.[12] Sic maritus punitur de lenocinio, licet directe egerit de adulterio uxoris, ut ff. de adult. l.ii. § Si publico.[13] jo. *Sarracenorum*: dandorum regi ut electioni prestaret assensum, uel etiam dandorum ipsi. jo. *mediator*: supra de symon. Quamuis, lib. ii.[14]

41 archiepiscopus] jo. *add.* PCVc FLLu 42 frequenter *om.* PCVc FLLu dilectus *codd.* 43 Sancimus] Sanctissimus PCVcAb, jo. *add.* Md FLLu

10.1 2 quantum–preiudicat APr AbFcLrV FLLuGHS N : *om.* PC[ac]VcMdM Tancred.[ac] (*homoiotel.*) 3 suspensionem APr AbFcMd Tancred. : suspicationem VcLr, suspicionem PC[ac]MV FL[ac]Lu Quam graui Fc[pc], Quam graue PCVc FLLu 6 pena ordinaria *tr.* PCVc FLLu 10 xxiii. FL (C.23 q.3 p.c.10) 12-14 quandoque–punitur *om.* L[ac] (*homoiotel.*) 14 de lenocinio punitur *tr.* FL[pc]Lu 15 l.ii. *scripsi cum* C[pc] : l.i. *codd.* 15-16 dandorum–jo. *om.* Lu 16 ipsi *om.* FL[ac] 17 lib. ii.] jo. *add.* PCVc FLLu

[31] 3 Comp. 2.5.4 (X 2.12.6) [32] 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) [33] 3 Comp. 2.7.2 (X 2.14.6) [34] 1 Comp. 2.20.42 (X 2.28.26) [35] Cod. 3.1.15(13)

10.1 [1] 1 Comp. 2.1.6 (X 2.1.4) [2] 3 Comp. 5.14.2 (X 5.31.9) [3] 2 Comp. 5.1.1 (X 5.1.12) [4] Cod. 7.59 [5] 1 Comp. 2.13.13 (X–) [6] 2 Comp. 2.11.1 (X 2.25.1) [7] 3 Comp. 1.6.11 (X 1.6.26) [8] C.3 q.9 c.16 [9] Cod. 4.19.24 [10] C.24 q.3 c.18 [11] 2 Comp. 2.11.1 (X 2.25.1) [12] 3 Comp. 2.12.6 (X 2.20.33) [13] Dig. 48.5.2.5 [14] 2 Comp. 5.2.6 (X–)

11. DE PROBATIONIBVS

1. POST CESSIONEM *per litteras*: Ex hoc uidetur quod litteris episcopi creditur tamquam publico instrumento, et quod sigillo episcopi credatur, licet non assit sigillum capituli, ut xix. q.iii. Statuimus,[1] xi. q.iii. Cure,[2] xviii. di. De conciliis,[3] supra de fideius. Peruenit, lib. i.[4] supra de fide instrum. Scripta, lib. i.[5] supra de appell. Personas.[6] xx. q.i. Vidua.[7] Nam et creditur litteris episcopi sigillatis sigillo ecclesie, ut lxxiii. di. In nomine,[8] et sigillum alieni iudicis facit fidem, ut xcviii. di. c.i. et ii. Alieno anulo potest signari testamentum, instit. de testa. § Possunt autem.[9] Et instrumentis principum aliorum creditur, si hoc habet consuetudo regionis, infra de fide instrum. c.ult.[10] Set obicitur uiua uox potior est quam mortua; set uerbo episcopi non crederetur, ut vi. q.ii. Si tantum et c. Placuit,[11] ergo nec sigillo. Nec papa ei credit qui dicit se excommunicasse alium, supra de testi. Cum tu fili.[12] Quandoque enim eulogia ex mala fide scribuntur, ut ff. de cust. re. Diuus,[13] nec scripture tabellionis creditur, nisi habeat subscriptionem testium, ut in authen. de hered. et Fal. § Sancimus[14] et supra de procurat. c. uno, lib. i.[15] et infra de fide instrum. c.i.[16] et in authen. de instrum. caut. § Si quis neque et § Si quis igitur.[17] H. dicit quod semper statur sigillo episcopi quia habet uicem publici instrumenti per predicta iura. Alii dicunt quod non creditur alicui instrumento, nisi carta sit redacta in publicam formam, ut in authen. ut nulli iud. § Si uero quis[18] et C. de donat. In donationibus[19] et infra de fide instrum. c.i.[20] Vel saltim nisi habeat subscriptionem testium, si non sit ibi usus tabellionum, ut xvi. q.iii. § Potest.[21] Hodie expeditum est quod non creditur sigillo alicuius

---

11.1 4 conciliis *scripsi cum* A^{pc} C^{pc} : codicillis *codd.* 7 ii.] et *add.* PCVc FLLu 9 aliorum principum *tr.* PCVcAbFcMd FLLu si] set FL^{ac}Lu 12 se dicit *tr.* PCVcMd FLLu 17 quis^{1} *om.* AbFc Tancred. igitur] uult PMd FLLu, uult *add.* C H.] Hu. PC, Jo. Hii Vc 18 quia episcopi *tr.* F^{ac}L^{ac}Lu 19-20 redacta sit *tr.* Pr FLLu 20 quis] compensauit *add.* PCVc FLLu, coll. ix. *add.* A^{2} 22 testium] uel *add.* FL^{ac}Lu ibi usus] in usu FL^{ac}Lu

---

11.1 [1] C.19 q.3 c.3 [2] C.11 q.3 c.20 [3] D.18 c.2 [4] 1 Comp. 3.18.4 (X 3.22.2) [5] 1 Comp. 2.15.2 (X 2.22.2) [6] 1 Comp. 2.20.4 (X 2.28.4) [7] C.20 q.1 c.16 [8] D.73 c.1 [9] Inst. 2.10.5 [10] 3 Comp. 2.13.4 (X 2.20.41) [11] C.6 q.2 c.2 et c.3 [12] 1 Comp. 2.13.16 (X 2.20.16) [13] Dig. 48.3.6 [14] Auth. 1.1 (Nov. 1).2 pr. [15] 1 Comp. 1.29.1 (X 1.38.1) [16] 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) [17] Auth. 6.3 (Nov. 73).7 med. [?] et 1 [18] Auth. 9.9 (Nov. 134).5 [19] Cod. 8.53(54).31 [20] 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) [21] C.16 q.3 p.c.15

iudicis, nisi assit subscriptio, ut in constitutione Innocentii, Quoniam contra;[22] set tamen et adhuc hodie credendum dico et sigillis et litteris iudicum in omnibus preterquam circa acta siue ordinem iuris. Vnde adhuc hodie presumo quod sententia iudicis sit iusta, ex animo et ex causa, et secundum ius litigatoris lata, ut probatur per illam constitutionem, Cum speciali,[23] que est de appellatione et per illam constitutionem, Sacro,[24] que est de sententia excommunicationis. jo. *contrarium*: infra de sent. et re iud. Sicut,[25] supra de renun. In presentia.[26] jo. *excommunicatus*: Nota tempus commisse procurationis attendendum esse, sicut tempus electionis, ut supra de elect. Dudum, lib. eodem,[27] ubi de hoc multa argumenta inuenies. jo.

2. IN PRESENTIA *absque liberis*: Nota quod cum talis condicio apponitur, 'si sine liberis decedas, uolo ut perueniat hereditas ad tales', etiam si naturales habebat filios euanescit substitutio, ut ff. ad Trebell. Ex facto § Si quis rogatus [1] et ff. de leg. ii. Cum pater § Volo et l. Lucius § ult.[2] Item si filius fuerit natus, et ille moriatur, uidetur sine liberis decessisse, ut in eadem lege § penult.[3] Si autem ita dicatur, 'si sine herede decesseris, substituo talem', nomine heredis intelliguntur soli filii, ut ff. eodem, Ex facto § ult.[4] Item licet non habeat filium, si tamen habet nepotem, euanescit substitutio, C. de condic. insert. l.i.[5] C. de inst. et subst. Generaliter.[6] Item et hoc scias quod qui rogatur alii restituere hereditatem, nichil po-

---

24 assit] absit LLu 25 contra] falsam *add.* PCVc FLLu et^{1} *om.* PCVc FLLu adhuc] ad hoc Vc FLu et litteris et sigillis *tr.* PCVcMd FLLu 26 iudicis PCVcMd FLLu 27 et^{1} *om.* PCVc F ex^{2} *om.* LLu et^{2} *om.* FL^{ac}Lu 28 Cum *om.* FL^{ac}Lu 31 et re iud. A^{pc} MdV : excomm. A^{ac} PCVcLrM FLLu, *om.* Pr AbFc Sicut] in fine *add.* PCVcMd FLLu supra–jo. *om.* Vc jo. *om.* Pr PC FLLu 32 Noto PC^{ac}Vc sicut] sic PCVc^{ac} FLLu 33 ubi *om.* FL^{ac}Lu multa de hoc *tr.* PCVc FLLu

2 2 decedat FLLu ut] quod PCVc FLLu 3 euanescet PVc, euanescat FL^{ac}Lu 4 pater] patri A^{ac}Pr Ab 5 ille *om.* FLLu 7 filii soli *tr.* FLLu 8 neptem PC^{ac}Vc FL euanescet PCVc 9 insert.] incert. PVc Lu 10 et] ex FLLu

---

[22] 4 conc. Lat. c.38 (4 Comp. 2.6.3 [X 2.19.11]) [23] 4 conc. Lat. c.48 (4 Comp. 2.12.5 [X 2.28.61]) [24] 4 conc. Lat. c.47 (4 Comp. 5.15.5 [X 5.39.48]) [25] 3 Comp. 2.18.6 (X 2.27.16) [26] 2 Comp. 1.5.4 (X 1.9.6) [27] 3 Comp. 1.6.7 (X 1.6.22)

2 [1] Dig. 36.1.18(17).4 [2] Dig. 31.77(79).13 et 31.88.(90)17 [3] Dig. 31.88(90).16 [4] Dig. 36.1.18(17).8 [5] Cod. 6.46.1 [6] Cod. 6.25.7(6)

test alienare, ut C. comm. de leg. l.ult. circa medium;[7] quartam tamen potest retinere sibi, ut infra de re iud. Rainutius.[8] Si uero aliquis rogatus est restituere quicquid sibi superest de hereditate, tunc oportet quod ad minus quartam reseruet substituto, ut C. ad Trebell. authen. Contra.[9] Item licet pure aliquis rogatus sit restituere hereditatem alii, nichil dicendo de filiis, si tamen postea haberet filios uel nepotes, euanescit substitutio, ut C. de fideicom. Cum accutissimi,[10] C. de inst. et subst. Generaliter,[11] ff. de condic. et dem. Cum auus.[12] jo. *secunde*: ⌜Nota presumitur maior nisi probetur minor, ut C. de in integ. rest. min. Si minorem,[13] ff. de iureiur. Nam postea.⌝[14] *non nocebat*: Set nonne in iudicio uerbum ambiguum contra reum est interpretandum, ff. de uerb. oblig. Inter stipulantem,[15] ff. de iudic. Si quis intentione,[16] ff. de reg. iur. In ambiguis,[17] supra de rescript. Cum adeo, lib. eodem?[18] Set istud est propter religionem pro qua multa contra rationem sunt statuta, ut ff. de relig. Sunt persone,[19] sicut quandoque propter dotem, ff. de iure dot. In ambiguis.[20] Vel istud non fuit uerbum actoris set testium, et est argumentum quod uerbum testis ambiguum pro reo sit interpretandum, ut hic et supra de probat. Ex litteris, lib. i.[21] Set quare a testibus secundo non queritur de etate per id quod legitur infra de emp. c.ii.?[22] Respon. Ad petitionem eius qui eos induxit, non est faciendum hoc, set iudex ex suo officio posset post aperturam querere interpretationem alicuius dubitationis a teste. jo. *iuramento firmata*: C. si aduersus uend. l.i.[23] jo. *monasterium sibi*: Ex hoc uidetur decisa questio scolastica. Si aliquis instituitur heres, si sine filiis decedit, si postea instituit monasterium heredem, non intelligitur sine filiis decessisse. Idem est si talis fiat clericus, ut in authen.

11-12 potest tamen *tr.* PCVc FL 13 est] fuerit F, *om.* PC^{ac}Vc LLu de *om.* FL^{ac}Lu 18 jo. *om.* C^{ac}Vc FLLu 18-20 Nota–postea Pr PCVcAbFcMd FLLu : *om.* A 19 Si *scripsi cum* C^{pc} F^{pc} : *om. codd.* 20 postea] jo. *add.* PCVcMd FLLu in *om.* L^{ac}Lu 22 stipulantem] § i. *add.* A^{2} reg. iur. *scripsi cum cett.* : re mil. A, re iud. Pr Ab 24 sunt] sint PC^{ac}Vc 30 est] enim FLLu hoc faciendum *tr.* PC FLLu, hoc *om.* Vc 31 aperturam] suam *add.* FL^{ac}Lu 32 jo. *om.* LLu 33-36 *gl. s.v.* 'hoc monasterio' LLu 33 instituitur] institutus PCVcMd FLLu 34 si^{1} *om.* PCVc FLLu decedat PCVc FLLu heredem monasterium *tr.* Pr F^{ac} 34-35 intelligantur FL^{ac}

[7] Cod. 6.43.3 [8] 3 Comp. 2.18.13 (X 3.26.16) [9] post Cod. 6.49(48).6 (ex Nov. 108.1) [10] Cod. 6.42.30 [11] Cod. 6.25.7(6) [12] Dig. 35.1.102(101) [13] Cod. 2.21(22).4 [14] Dig. 12.2.9 [15] Dig. 45.1.83 [16] Dig. 5.1.66 [17] Dig. 50.17.85(86) [18] 3 Comp. 1.2.7 (X 1.3.17) [19] Dig. 11.7.43 [20] Dig. 23.3.70(71) [21] 1 Comp. 1.12.2 (X 2.19.3) [22] 3 Comp. 3.14.2 (X 2.20.42 et 3.17.6) [23] Cod. 2.27(28).1

de sanct. episc. § Set et hec presenti.[24] jo. *quot annis*: Videretur tamen quod in dubio potius pro minori esset iudicandum, ut ff. de leg. iii. Nummis.[25] Arg. contra infra de censibus Ex parte;[26] ff. de reg. iur. Semper in ambiguis, id quod minimum est, sequimur.[27] jo.

3. LITTERAS VESTRAS *inuitam*: et ideo non ualuit ingressus, xx. q.iii. Presens,[1] supra quod metus causa Perlatum, lib. i.[2] jo. *recessit*: aliter uisa fuisset consensisse, i. q.i. Constat,[3] extra.ii. de spon. Ad id quod.[4] jo. *sacramento*: Tamen per sacramentum suum bene potuissent probasse eam fuisse uoluntariam syndico primitus ordinato, ut supra de testi. Insuper,[5] xiiii. q.ii. Super prudentia.[6] Quod uerum est, nisi omnes apparuissent in iudicio tamquam principaliter agentes, ut supra de accus. Cum P. lib. i.[7] *merito*: Ideo dicit 'merito' quod tales persone non consueuerunt iurare, tamen eorum simplici assertioni non creditur, ut infra de testi. Tuis.[8]

4. LICET CAVSAM *quadragenarium*: infra de testi. Cum causam,[1] supra de rescript. Sedes, lib. eodem,[2] supra de cler. min. Latores, lib. i.[3] ff. de testi. l.i. in fine,[4] supra de fide instrum. Accepimus, lib. ii.[5] jo. *infra trium mensium spatium*: Nota quod iudex potest prefigere terminum ad inducendos testes et, si usque ad illum terminum non inducantur, potest procedere;

36 et *scripsi cum* A^{pc} : *om. codd.* jo. *om.* PC^{pc}Vc FLLu Videtur Pr LLu 37 potius *post* iudicandum *tr.* PCVcMd FLLu 38 Arg. contra *om.* PCVcMd FLLu 39 minime C^{ac}Vc, minus Ab est *om.* F^{ac}LLu sequitur PCVc

3 2 jo. *om.* PCVc FLLu 2-4 *gl. s.v.* 'citius' PCVc LLu, *s.v.* 'diutius' Pr 3 id quod] idem PC^{ac}Vc F^{ac}L^{ac}Lu 4 sacramentum APr Ab : iuramentum PCVcFcMd FLLu suum bene] siue PCVc potuisset PCMd FLu, potuisse Vc 5 syndico] syndicus PCVc syndico primitus ordinato *om.* F primitus] prius Pr LLu, primatus Ab 6 prudentiam APr AbMd FLLu 8 quod] quia PCVc FLLu 10 Tuis] jo. *add.* PC^{ac}Vc FLLu

4 1 infra] simile *praem.* PCVc, sic *praem.* FLLu 2 lib. eodem] et t. PCVcMd, e.t. F^{ac}LLu cler.] excomm. *add.* Pr PCVcAbMd FLLu

[24] Auth. 9.15 (Nov. 123).37 [25] Dig. 32.75(73) [26] 3 Comp. 3.37.3 (X 3.39.18) [27] Dig. 50.17.9

3 [1] C.20 q.3 c.4 [2] 1 Comp. 1.31.1 (X 1.40.1) [3] C.1 q.1 c.III [4] 2 Comp. 4.1.7 (X 4.1.21) [5] 1 Comp. 2.13.21 (X 2.20.6) [6] C.14 q.2 c.1 [7] 1 Comp. 5.1.12 (X 5.1.10 et 5.34.7) [8] 3 Comp. 2.12.12 (X 2.20.39)

4 [1] 3 Comp. 2.12.10 (X 2.20.37) [2] 3 Comp. 1.2.4 (X 1.3.15) [3] 1 Comp. 5.23.4 (X 5.27.4) [4] Dig. 22.5.1 [5] 2 Comp. 2.14.2 (X 2.22.4)

sic potest prefigere terminum accusatori, ut infra de accus. c.i.[6] et C. qui accus. non pos. l.iii.[7] similiter ubi accusatur instrumentum falsatum, supra de fide instrum. Contingit, lib. ii.[8] similiter cum accusatur matrimonium, supra qui matrim. accus. non pos. Sicut, lib. ii.[9] similiter ad exceptiones proponendas, ut infra de except. Pastoralis;[10] similiter ubi impetitur status alicuius, ut C. de ingen. man. Diffamari.[11] jo. *potest opponi*: sic supra de procurat. In nostra, lib. eodem,[12] C. de falsis, Querela.[13] Distinguitur tamen quia aut querimonia de falso fuit mota in iudicio aut non. Si fuit mota, numquam postea pretextu falsi retractatur sententia, ut C. si ex falsis instrum. l.i. et ii.[14] nisi si appellatum esset. Tunc enim exceptio falsi posset adhuc proponi in causa appellationis, ut supra de fide instrum. c.ult.[15] C. de tempor. appell. Per hanc, in fine.[16] Set si numquam fuit mota questio falsi, tunc licet non sit appellatum, non tamen transit in rem iudicatam usque ad xx. annos, ut C. de falsis, Querela[17] et extra. de fide instrum. Cum Iohannes, lib. iiii.[18] Et nota quod secundum quosdam non sufficit probare testes esse falsos, nisi probentur corrupti, ut ff. de re iud. Diuus.[19] Alii probabilius dicunt quod sicut sufficit probare instrumentum esse falsum, ut C. si ex falsis instrum. l.penult. et ult.[20] sic et testes, cum parem uim habeant testes et instrumenta, ut C. de fide instrum. In exercendis,[21] et facit pro eis, ff. de except. et prescript. Qui agnitis[22] et C. de transact. Si ex falsis.[23] Set numquid sufficit probare testes esse corruptos? Arg. quod sic ii. q.vi. § Diffinitiua, uersu, Venales.[24] Econtra uidetur quod non, quia non sufficit probare corruptionem, nisi probetur quod iudex secutus fuerit dicta corruptorum, ut infra de re iud. Cum I.

7 falsatum] falsum PCMd FLLu, falsum uel falsatum Ab, *om.* Vc 8 Contingit] Accepimus A^{pc} F^{pc} (2 Comp. 2.14.2 [X 2.22.4]) 10 impetitur] impeditur VcFc FLu, impentur C 13 tamen] tantum PCVc querimonia APr Ab : questio PCVcFcMd FLLu 13-14 Si non *tr.* FL^{ac}Lu 15 si^{2} *om.* PCVcAbFc L^{pc}Lu enim *om.* PC^{ac}VcAb FLLu 16 adhuc *om.* PCVc 20 de fide–lib. iiii.] iiii. de confess. c. Cum uenerabilis A^{pc} C^{pc} F^{pc}L^{pc} N Tancred.^{pc} (4 Comp. 2.5.1 [X 2.25.6]) 24 parem] pares PC^{ac}VcFcMdLrMV F^{ac}L^{ac}Lu Tancred. uim habeant] habeant uim PCMdLrM FS, habeant hinc inde uires Fc G^{pc} Tancred., habeant inde (hinc inde Vc^{pc}V) VcV L^{ac}LuG^{ac}H 27 Diffinitiua Fc F^{pc}L^{pc} Tancred. : Sunt quorum APr PCVcAbMd F^{ac}L^{ac}Lu uersu] ut PVc F^{ac}L^{ac}Lu, ubi Ab

[6] 3 Comp. 5.1.1 (X 5.1.14) [7] Cod. 9.1.3 [8] 2 Comp. 2.14.3 (X 2.22.5) [9] 2 Comp. 4.12.5 (X–) [10] 3 Comp. 2.16.3 (X 2.25.4, 1.29.28 et 2.1.14) [11] Cod. 7.14.5 [12] 3 Comp. 1.22.1 (X 1.38.4) [13] Cod. 9.22.12 [14] Cod. 7.58.1 et 2 [15] 2 Comp. 2.14.3 (X 2.22.5) [16] Cod. 7.63.4 [17] Cod. 9.22.12 [18] 4 Comp. 2.8.1 (X 2.22.10) [19] Dig. 42.1.33 [20] Cod. 7.58.3 et 4 [21] Cod. 4.21.15 [22] Dig. 44.1.11 [23] Cod. 2.4.42 [24] C.2 q.6 p.c.41 § 9

et A.[25] C. si ex falsis instrum. Falsam[26] et supra de testi. Sicut, lib. i.[27] Similiter non sufficit probare falsitatem, nisi probetur iudicem secutum illam, ut per predicta iura patet. Et nota quod sententia que lata est per falsos testes uel falsa instrumenta bene tenet, set retractanda est, ut ff. de re iud. Diuus,[28] et potest retractari per in integrum restitutionem. Et secundum hoc non retractatur nisi usque ad quadriennium uel per actionem in factum, et sic usque ad xxx. annos, uel si criminaliter agitur usque ad xx. ut C. de falsis, Querela.[29] jo. *circumstantiis*: infra de testi. Cum causam.[30] *contradicant*: iii. q.ix. Nichilominus,[31] iiii. q.iii. Item in criminali, Item qui falsa,[32] infra de appell. Sollicitudinem,[33] C. de liber. causa, Cum precum.[34] jo. *singulares*: supra de elect. Bone, Cum dilectus, lib. eodem,[35] infra de accus. Cum dilectus filius.[36] *expresse*: idest criminibus expresse probatis. *modica*: Ideo dicit 'modica' quia si alia assint amminicula, criminosi testes faciunt fidem, ut infra de symon. Licet, in fine.[37] jo. *de corruptione*: Videtur hic quod si aliquis se astrinxit ad duo, quorum alterum per se sufficeret, quod tunc non sufficit unum probare nisi impleuerit intentionem suam, ut C. de rei uind. l.ult.[38] arg. ad hoc supra de rest. spol. Conquestus, lib. ii.[39] et supra de caus. pos. c.i. lib. eodem[40] et ff. de excusat. tut. Qui testamento.[41] Arg. contra, infra de appell. Significauit, in fine,[42] infra de prebend. Cum iam dudum,[43] ff. de con. et dem. Falsa.[44] jo. *eodem modo*: Bene dicit 'eodem modo', ut infra de appell. Bone,[45] ff. de acquir. pos. Possideri § Ex contrario,[46] nam unus potest habere ciuilem et alter naturalem, ut ff. de precar. Et habet § Eum qui;[47] similiter uidetur quod unus possit habere ueram possessionem et alter uitiosam, ut ff. uti possid. l.iii. in principio.[48]

30 Falso APr VcAb 34 potest] per P, patet F^{ac}L^{ac}Lu in *om.* CVc L^{ac}Lu 37 xx.] annos *add.* C LLu jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu infra] simile *praem.* PCVc L, sic *praem.* Pr FLu 38 causam] jo. *add.* PCVc FL 38-39 Item in criminali] Item nichil PC^{ac}VcMd FLLu 39 qui] cum APr Ab 40-41 Cum dilectus Bone *tr.* PCVc FLLu 41 filius] jo. *add.* PCVc FLLu 43 assint] asserit FLu, asserint L 45 astringit FLLu 49 Significauit *scripsi cum* L^{pc} : Significauerunt *codd.* 51-52 Ex contrario] E contrario PCVc F^{ac}LLu 52 habere *om.* FL^{ac}Lu

[25] 3 Comp. 2.18.12 (X 2.27.22) [26] Cod. 7.58.3 [27] 1 Comp. 2.13.7 (X 2.20.9) [28] Dig. 42.1.33 [29] Cod. 9.22.12 [30] 3 Comp. 2.12.10 (X 2.20.37) [31] C.3 q.9 c.16 [32] C.4 q.2 et 3 p.c.2 § 20 [33] 3 Comp. 2.19.12 (X 2.28.54) [34] Cod. 7.16.9 [35] 3 Comp. 1.6.8 (X 1.6.23) [36] 3 Comp. 5.1.7 (X 5.2.2) [37] 3 Comp. 5.2.3 (X 5.3.31) [38] Cod. 3.32.28 [39] 2 Comp. 2.7.2 (X–) [40] 3 Comp. 2.5.1 (X 2.12.3) [41] Dig. 27.1.37(40) [42] 3 Comp. 2.19.6 (X 2.28.48) [43] 3 Comp. 3.5.5 (X 3.5.18) [44] Dig. 35.1.33 [45] 3 Comp. 2.19.9 (X 2.28.51) [46] Dig. 41.2.3.5 [47] Dig. 43.26(25).15.4 [48] Dig. 43.17(16).3

jo. *titulum*: Set quare tenentur isti probare titulum cum probent se possessores, et possessor non tenetur dicere titulum sue possessionis, ut ii. q.v. § i. et vi. q.v. c.i. et ult?[49] Propter hoc scripserunt quidam hic quod ubi possessor petit se non inquietari, tenetur probare titulum, arg. infra de prescript. Si diligenti.[50] C. de prescript. longi temp. Diutina,[51] set hoc nichil est. Ad hoc enim ualet assignare titulum cum agitur interdicto uti possidetis, ut per hoc uideatur potiora iura habere: quia qui potiora iura habet, optinet in hoc interdicto. Cum enim habet titulum, ergo nec ui nec clam nec precario possidet, unde optinebit ut instit. de interdict. § Retinende.[52] Verumtamen in hoc interdicto non est necesse probare quod quis iuste possideat, set sufficit quod nec ui nec clam nec precario ab aduersario suo possideat, ut ff. eodem, Si duo, in principio et l.i. § ult.[53] Hoc autem quod nec ui nec clam nec precario possideat ad tempus litis contestate referendum est, ut instit. de interdict. § Hodie.[54] jo. *ui turbatiua*: Multiplex est uis. Quedam dicitur uis expulsiua, et illa spectat ad interdictum unde ui, et illa est tantum de rebus inmobilibus uel de hiis que coherent inmobilibus. Item est uis ablatiua, et illa spectat ad actionem bonorum raptorum, et illa tantum est de rebus mobilibus. Item est uis compulsiua, et illa spectat ad actionem quod metus causa. Item est uis turbatiua: quando turbatur et in dubium reuocatur quis possideat, et hec spectat ad interdictum uti possidetis, que est de rebus inmobilibus, uel ad interdictum utrobi, quod est de rebus mobilibus. Item est uis inquietatiua que spectat ad interdictum proprie quod ui aut clam: quando quis non sinit alium quiete uti re sua uel arare uel alia facere; quando alter eo inuito uult aliquid edificare in suo, uel iam forte aliquid

55 jo. *om.* Pr PC^{ac}Vc FLLu 57 q.v.^{2} Pr Ab : q.i. PC^{ac}VcMd^{ac} F^{ac}LLu, q.vi. A^{ac} quidam hic] hic quoddam PCVc, hic quod quodam Md, hic quidam Vc^{pc} FLLu 58 inquieta L^{ac}Lu 60-62 uti possidetis–interdicto *om.* L^{ac} (*homoiotel.*), ut per–interdicto *om.* Lu 64 necesse] se *add.* FL^{ac}Lu 66 ab *om.* PC^{ac} 66-67 ab aduersario–precario *om.* Md^{ac} F^{ac}L^{ac}Lu (*homoiotel.*) 66 possedisset PCVc l.i.] l.ii. A^{2} 68 referende L^{ac}Lu jo. *om.* FLLu 70 mobilibus L^{ac}Lu 70-71 uel de hiis–inmobilibus *om.* VcAb LLu (*homoiotel.*) 72 actionem] ui *add.* A^{pc} Fc F^{pc} 72-73 bonorum–actionem *om.* Vc (*homoiotel.*) 72 est tantum *tr.* PCFcMd FLLu, est *om.* Ab 73 compulsiua] complexiua L^{ac}Lu 74 turbatur] possessio *add.* A^{2} 75 hec] hoc FLLu que APr Md : quod PCAb FLLu 75-76 que–utrobi *om.* VcFc 76 inmobilibus F^{ac}L^{ac}Lu 77 inquietiua CVc 77-78 ad interdictum–uti *om.* F^{ac}L^{ac}Lu 77 proprie *post* spectat *tr.* Pr PCVcAbMd 78 alium non sinit uti quiete *tr.* PCVcFcMd quiete uti] uti inquiete FL^{ac}Lu arare] curare F^{ac}L^{ac}Lu

[49] C.6 q.5 c.1 [50] 3 Comp. 2.17.7 (X 2.26.17) [51] Cod. 7.33.4 [52] Inst. 4.15.4 [53] Dig. 43.17.3 et 43.17.1.9 [54] Inst. 4.15.4a in fine

edificauit in suo. jo. *locum esse interdicto*: uti possidetis. *uti possidetis*: ita possideatis. *uti possidetis* [*bis*]: Videtur ergo hic quod si pares sint probationes hinc inde, quod iudex feret sententiam uti possidetis etc. Alii dicunt quod supersedebit sententie, arg. ff. de re iud. Si uni,[55] quia de re incerta non posset ferre sententiam, ut instit. de act. § Curare,[56] et quia scit impossibile esse quod probauerunt, cum duo non possunt in solidum possidere unam rem. Set quare non fit interpretatio ut utrique testes ualeant, supra de testi. Cum tu fili[57] et supra de presump. Afferte?[58] Respond. Quia non erant pares probationes utriusque. Item quare non pronuntiat iudex pro uno in hiis que ipse probauit, et pro alio in hiis que ille probauit, sicut facit inter usumfructuarium et fructuarium, ff. uti possidetis l.ult?[59] Respond. Quia hic utraque pars contendit se et ciuiliter et naturaliter possidere, et ideo in disparibus probationibus iudicatur pro illo qui potiora iura ostendit. Et ideo forte probabitur titulus quia uterque contendit se possidere ciuiliter et naturaliter. Si autem alter dicat se possidere ciuiliter et naturaliter, et alter naturaliter quia est usufructuarius, neuter obtinebit contra alterum, et tunc sententiabit uti possidetis etc., et declarabit modos possidendi sic dicendo, 'quia tu probasti te tali modo possidere, uti nunc possides, ita semper possideas'. Et aduersario dicet, 'quia et tu te probasti alio modo possidere, uti tu possides, et ita in futurum possideas'. Datur autem tantum hoc interdictum possessori, ut ff. eodem l.i. § Perpetuo et l. Si duo § Creditores.[60] Item datur hoc interdictum non solum contra possidentem, set etiam contra non possidentem, ut si aliquis alium prohibet edificare in suo, ut ff. eodem,

80 jo. *om.* Pr C uti possidetis APr Ab : *om.* PCVcFcMdLrMV FLLu N 81 ita possideatis A, *gl. praecedenti iungit* Ab : *om.* Pr PCVcFcMdLrMV FLLu N pares] patres P^{ac}Vc^{ac}Md 82 sunt FLLu fert PCMd, *om.* Vc 83 etc.] et cum FL^{ac}Lu 84 incerta] uicta LLu 85 scit] sit L^{ac}Lu probauerint PCVc FLLu possint CVc FL, possit P Lu 88 Afferente PVc, Afferrete C 90 inter *om.* FL^{ac}Lu et fructuarium Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A (*homoiotel.*) 91 hic *om.* FL^{ac}Lu pars *om.* LLu et *om.* FLLu 93 pro illo *om.* FL^{ac}Lu pauciora LLu 98 nunc possides] non possidetur FLu possideas semper *tr.* FLLu 99-100 Et aduersario–possideas *om.* L^{ac}Lu (*homoiotel.*) 99 et^{2} *om.* PCVcAbMd F te *om.* AbMd tu^{2} *om.* PCVcMd F 100 et *om.* Pr PCVcMd F possideas in futurum *tr.* Ab LLu, possideas *om.* F tantum *post* interdictum *tr.* PCVcAbMd FLLu 101 Creditori PCVcMd FLLu 101-102 Item–possidentem *om.* FLLu

[55] Dig. 42.1.36 [56] Inst. 4.6.32 [57] 1 Comp. 2.13.16 (X 2.20.16) [58] 1 Comp. 2.16.2 (X 2.23.2) [59] Dig. 43.17(16).4 [60] Dig. 43.17(16).1.5 et 43.17(16).3.8

Si duo § ii.[61] jo. *potiores*: Nam qui potiora iura ostendunt, illi obtinebunt, ut C. de edict. diui Adri. l.ult.[62] jo. *commune Fauentinum*: Videtur ergo quod sententia ferenda sit in dominum, non in procuratorem. Arg. contra infra de relig. dom. Constitutus,[63] infra de capell. mon. Dilectus,[64] supra de elect. Querelam.[65] jo. *tantummodo*: Set quare non tulit sententiam de proprietate, cum ⌜melius⌝ cursum temporis et titulum probauerit, quare non pronuntiat ipsum prescripsisse? Respond. Quia ad hoc non agebatur, sic infra de testibus Veniens.[66] jo.

12. DE TESTIBVS ET ATTESTATIONIBVS

1. CVM A NOBIS *auctoritatis*: Set nonne contrarium est supra de probat. c.i.[1] xi. q.iii. Cure,[2] supra de fide instrum. Scripta, lib. i.[3] supra de fideius. Peruenit, lib. i.?[4] Set omnia illa possunt intelligi secundum distinctionem istius capituli: cum habent subscriptiones testium. Dicunt tamen quidam quod sigillum iudicis prestat auctoritatem facto alterius set non suo. Set certe multo potius debet suo prestare auctoritatem, ut xix. di. Si Romanorum.[5] Absurdum enim est aliquem opitulari aliis et non sibi, ut C. de natural. lib. Nuper, in fine.[6] Vinc. notauit hic quod loquitur specialiter de ciuitate Beneuentana ubi plures iudices sunt, et tunc non creditur litteris alicuius per se; set ei obstat, supra de rest. spol. c.ii. in fine, lib. eodem[7] et infra de re iud. Cum super.[8] Vel dic quod litteris episcopi creditur in hiis que acta sunt coram eo, ut xviii. di. c.i. supra de testi. Cum A.[9] et hoc iure antiquo, set hodie non, ut constitutio, Quoniam contra.[10] Vel dic quod littere episcopi presumptionem faciunt, non autem plenam probationem, ut supra de elect. c.i.[11] et infra de condic. apos. Per tuas;[12] sicut et diptice faciunt fidem, ut xxiiii. q.ii. Sane.[13] Vel dic quod creditur eis si hoc habet consuetudo et persone sint honeste, ut infra de fide instrum. c.ult.[14] jo. *testium adminiculo*: sic supra de procurat. c. unico, lib. i.[15] xvi. q.iii. § Potest.[16] Nec scripture tabellionis creditur, nisi habeat testium subscriptionem, in authen. de hered. et fal. § Sancimus,[17] in authen. de instrum. caut. § Si quis neque et § Si quis igitur uult.[18] Si autem redactum sit in publicam formam, tunc per se sufficit, ut in authen. ut nulli iudicum § Si uero quis comprehensorum,[19] C. de donat. In donationibus,[20] infra de fide instrum. c.i.[21] Cum simpliciter dicit 'testium' et non adicit numerum, duo sufficiunt, ut iiii. q.iii. Differentia, uersu, Vbi numerus,[22] et concordat noua constitutio, Quoniam contra falsam.[23] Vel dic quod subscriptio duorum sufficit circa acta iudiciorum, ut ibi dicit, secus in aliis negotiis ubi requiritur subscriptio trium, ut in priuata scriptura, C. qui potiores in pig. Scripturas,[24] C. de fide instrum. Comparationes.[25] Videtur autem hic quod si assint subscriptiones testium, quod tunc non debeant ei preualere aliqua testimonia; quod non est uerum, quia quantumcumque sit publicum instrumentum aliquod, illud potest reprobari per testes, ut infra de prescript. Ad audientiam,[26] supra de probat. Tertio, lib. ii.[27] C. de probat. Cum precibus,[28] et optime extra. de fide instrum. Cum Johannes, lib. iiii.[29] C. de contrahen. stip. Optimam.[30] Non tamen sufficiunt duo testes ad illud reprobandum, set uel tres uel

---

104 ostenderit PCVc FLLu illi] ille PCVc FLLu 104-105 obtinebit PCVc FLu, possideant L 106 sit *om.* LLu 109 melius APr Ab : monasterium PCVcFcMd FLLu cursum] et cursu PVcMd, et *praem.* CFc FLLu 111 jo. *om.* Pr PCVcAbMd FLLu

12.1 1-18 *gl. s.v.* 'iudicis' PCVcMd FLLu 1-2 probat.] prebend. PC^{ac}Vc F^{ac}L^{ac}Lu 2-3 supra^{2}–lib. i. *om.* FLLu (*homoiotel.*) 3 intelligi *om.* LLu 3-4 distinctionem A^{ac}Pr Ab : determinationem A^{pc} PCVcMd FLLu 4 capituli] idest Vc, .i. PC FL 4-5 tamen *om.* Pr Vc 7 enim *om.* L^{ac}Lu aliquem *om.* FL^{ac}Lu aboptulari LLu, abopitulari F 8 Vinc.] Innocentius L^{ac}Lu, Vincentius Md 9 Beneuentano PCVc, Breuentana L^{ac}Lu 13 A. *om.* L^{ac}Lu

---

[61] Dig. 43.17(16).3.2 [62] Cod. 6.33.3 [63] 3 Comp. 3.28.2 (X 3.36.6 et 5.37.7) [64] 3 Comp. 3.29.1 (X 3.37.2) [65] 3 Comp. 1.6.9 (X 1.6.24) [66] 3 Comp. 2.12.11 (X 2.20.38)

12.1 [1] 3 Comp. 2.11.1 (X 2.19.7) [2] C.11 q.3 c.20 [3] 1 Comp. 2.15.2 (X 2.22.2) [4] 1 Comp. 3.18.4 (X 3.22.2) [5] D.19 c.1 [6] Cod. 5.27.11 [7] 3 Comp. 2.6.1 (X 2.16.4 et 1.2.10) [8] 3 Comp. 2.18.7 (X 2.27.17) [9] 1 Comp. 2.13.6 (X–)

---

16 et *om.* FL^{ac}Lu 17 si] set FL^{ac} sunt PCVc FLLu 18 sic] simile PCVc LLu 20 subscriptionem testium *tr.* FLLu 21 de] fide *add.* A^{pc} FLLu 22 sit *om.* L^{ac}Lu 23 comprehensorum] compensarum PCVc F^{pc}, compensarunt FLLu 24-25 testium APr AbV N : testimonium *cett.* 26 et *om.* L^{ac}Lu 29 Scripturas *scripsi cum* A^{pc} : Assiduis *codd.* (Cod. 8.17[18].12) 30 hic] hoc FL^{ac}Lu assint A^{pc} Ab : assunt PCVcFcMd LLu, asserint A^{ac}? Pr 31 quod^{1} Vc FLLu : quia *cett.* 32 quantumcumque] quodcumque P, quacumque C^{ac} LLu, cumque Vc, quiacumque Md^{ac} aliquod instrumentum *tr.* PCVcMd FLLu 33 potest] patet F^{ac}LLu

---

[10] 4 conc. Lat. c.38 (4 Comp. 2.6.3 [X 2.19.11]) [11] 3 Comp. 1.6.1 (X 1.6.16) [12] 3 Comp. 4.4.1 (X 4.5.6) [13] C.24 q.2 c.6 [14] 3 Comp. 2.13.4 (X 2.22.9) [15] 1 Comp. 1.29.1 (X 1.38.1) [16] C.16 q.3 p.c.15 [17] Auth. 1.1 (Nov. 1).2 [18] Auth. 6.3 (Nov. 73).7 med. [?] et 1 (cf. not. 17 supra 2.11.1) [19] Auth. 9.9 (Nov. 134).5 [20] Cod. 8.53(54).31 [21] 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) [22] C.4 q.3 c.3 § 26 [23] 4 conc. Lat. c.38 (4 Comp. 2.6.3 [X 2.19.11]) [24] Cod. 8.17(18).11 [25] Cod. 4.21.20(19) [26] 3 Comp. 2.17.3 (X 2.26.13) [27] 2 Comp. 2.10.3 (X 2.19.5) [28] Cod. 4.19.18 [29] 4 Comp. 2.8.1 (X 2.22.10) [30] Cod. 8.37(38).14

quatuor, ut ibidem dicitur, nisi speciale uelimus dicere in duobus casibus: ut in inuentario publice confecto, ut C. arbit. tut. l.ult.[31] et in confessione que fit a muliere in instrumento, in quo confitetur se recepisse pecuniam pro intercessione. In hiis duobus casibus non admittitur probatio contra instrumentum, ut C. ad Velleian. Antique.[32] jo. *salua*: Videtur ergo quod non requiratur subscriptio in litteris pape, arg. C. de testa. Omnium.[33] Set contra xii. q.ii. Cum redemptor,[34] ut xxxv. q.ix. Quod quis.[35]

2. De testibvs *examinandi*: Hec questio soluitur supra de purgat. can. Constitutus, lib. i.[1] jo. *deponerent*: Hic patet quod si testes deponant super alio articulo quam super quo iurauerunt, quod non ualet tale testimonium, nec facit fidem aliquam super illo, ut ff. de pet. hered. Si quis libertatem § ult.[2] et C. qui legit. person. l.i.[3] Vnde si testes inducti super possessione ferant testimonium super proprietate, hoc non proficit per predicta iura, et arg. ad hoc supra de causa pos. Pastoralis.[4] jo. *sufficiens*: idest trina siue quarta cum solempnitas interuenit, ut supra eodem titulo, In causis, lib. i.[5] jo. *publicate*: Hic patet quod attestationibus publicatis potest obici exceptio peremptoria, et C. de except. Si quidem[6] et C. de probat. Exceptionem.[7] Nouus est enim articulus super exceptione unde uisis attestationibus potest obici, ut supra eodem titulo, c.ult. lib. i.[8] Dixerunt tamen quidam quod publicatis attestationibus non possunt induci testes ad exceptionem probandam, set tantum instrumenta, ut infra de fide instrum. c.ult.[9] Set qualiter istud stare potest quod simul potest audiri probatio super exceptione et super causa principali, cum semper prius sit cognoscendum de exceptione quam super principali negotio, ut supra de ord. cog. Intelleximus, lib. i.?[10] Ad hoc

38 in[1] *om.* PCVc l.ult. PCVcMd L[pc] : l.ii. APr Ab, l.iii. FL[ac]Lu in[2] *om.* L[ac]Lu 40 duobus *om.* FLLu 43 quis] jo. *add.* PCVc FLLu

2 3 iurant Vc, iurauerant P FLLu tale] eorum PCVc FLLu 6-7 proficit] sufficit PCVc FLLu, sufficit non *tr.* F[ac]L[ac]Lu 7 ad hoc arg. *tr.* LLu, ad hoc *om.* F 9-10 attestationibus] testibus L[ac]Lu 11 Exceptio APr 12 exceptionem CVc uisis] usus FLu 13 quidam *om.* L[ac]Lu 14 testes *om.* LLu 15-16 stare potest *om.* L[ac]Lu

31 Cod. 5.51.13 32 Cod. 4.29.23 33 Cod. 6.23.19 34 C.12 q.2 c.68 35 C.35 q.9 c.3

2 1 1 Comp. 5.29.6 (X 5.34.9) 2 Dig. 5.3.7.2 3 Cod. 3.6.1 4 3 Comp. 2.5.3 (X 2.12.5) 5 1 Comp. 2.13.15 (X 2.20.15) 6 Cod. 8.35(36).9 7 Cod. 4.19.19 8 1 Comp. 2.13.25 (X 2.20.25) 9 3 Comp. 2.13.4 (X 2.22.9) 10 1 Comp. 2.5.1 (X 2.10.1)

dicas quod si contenditur que questio sit prius audienda, an super exceptione an super principali negotio, dico quod super exceptione, ut ibi dicitur. Ibi enim non querebatur an simul possent tractari; hic autem dicitur quod simul possunt tractari propter breuitatem dirimendarum litium, ut infra eodem, Ex tenore,[11] et est simile supra de ord. cog. Cum dilectus, lib. eodem.[12] Stultum tamen iudico eum qui uult probare exceptionem peremptoriam priusquam audiuerit probationes aduersarii, quia si aduersarius succumbit in sua probatione, non est necesse excipienti de iure suo aliquid docere. Si uero probat intentionem suam, tunc demum potest uti sua probatione, ut C. de except. Si quidem.[13] Sic ergo respondere debet excipiens: 'Non confiteor id quod dicis, set si hoc uerum esset, ego tutus essem exceptione, uel pacti de non petendo, uel rei iudicate, uel iurisiurandi, uel prescriptione, uel dolo, uel de metu', ut infra eodem, Ex tenore.[14] Et hec uera sunt quod peremptoria exceptio simul potest tractari cum questione principali, quando in principali questione non intentatur possessorium, quia si intentatur possessorium, prius semper cognoscendum est de illo quam de peremptoria exceptione, ut supra de rest. spol. Litteras, lib. eodem,[15] infra de conces. prebend. non uac. Post electionem, in fine.[16] Item licet dicatur hic quod post publicatas attestationes possit probari exceptio peremptoria, uidetur tamen quod si tantum processum est quod iudici possit liquere de principali, quod tunc sententiabit super principali, ut supra de causa pos. Pastoralis[17] et C. de compen. l.ult.[18] Secus tamen est ibi, quia ibi post sententiam adhuc potest agi super proprietate siue possessione, set super exceptione non potest, arg. C. de except. Cum nondum.[19] Et nota quod hic ponit tres casus in quibus non licet denuo testes produci: scilicet si est renuntiatum testibus, si suf-

19 audienda prius *tr.* PCVc FLLu 20 super[2]] principali *add.* FLLu 21-22 hic autem–tractari Pr PVcAbMd FLLu : *om.* A[ac] C (*homoiotel.*) 22 tractare FL[ac]Lu 23 Cum *scripsi* : *om. codd.* 24 tamen *om.* FLLu 27 de iure–probat *om.* Vc aliquid de iure suo *tr.* PCMd FLLu suam *om.* FLLu 30 essem tutus *tr.* PCVc FLLu 31 iureiurando PCVcMd dolo] de *praem.* PCVcMd FLLu 32 sunt *om.* L[ac]Lu 34 quia–possessorium *om.* Vc Lu (*homoiotel.*) semper prius *tr.* PCVc FLLu 36-37 Post electionem] Postul. Lu, Postulationem F[ac]L 37 hic] hoc PCVc FL[ac]Lu, *om.* Pr 39 est *om.* L[ac]Lu 39-40 super principali sententiabit *tr.* FLLu 41 adhuc *om.* FLLu 42 siue] uel possidere L[ac]Lu, uel F non *om.* L[ac]Lu 44 testes denuo *tr.* PCVc, testes produci denuo *tr.* FLLu

11 3 Comp. 2.12.8 (X 2.20.35) 12 3 Comp. 2.4.1 (X 2.10.2) 13 Cod. 8.35(36).9 14 3 Comp. 2.12.8 (X 2.20.35) 15 3 Comp. 2.6.3 (X 2.13.13) 16 3 Comp. 3.8.4 (X 3.8.7) 17 3 Comp. 2.5.3 (X 2.12.5) 18 Cod. 4.31.14 19 Cod. 8.35(36).4

ficiens facta est productio, si sunt publicate attestationes. In plerisque tamen casibus post publicatas attestationes inducuntur testes super eodem articulo uel capitulo, ut si id quod probaui in modum exceptionis postea directe uelim probare, ut infra eodem, Veniens;[20] item si uolo probare de alio tempore uel de alio loco, ut infra eodem, Ex tenore;[21] item si uelim agere de falso, ut supra de probat. Licet;[22] item si contra alias personas agatur de eodem negotio, ut infra eodem, capitulo proximo; item in causa matrimoniali, ut supra eodem, Series, lib. ii.[23] item etiam in causa appellationis possunt induci testes super ueteri articulo, ut C. de tempor. appell. Per hanc,[24] C. de appell. Eos,[25] supra eodem, Fraternitatis, lib. i.[26] et optime infra de fide instrum. Cum Iohannes, lib. iiii.[27] item in crimine uidetur quod idem testes denuo possunt interrogari super eodem articulo, ff. de cust. re. Diuus,[28] ff. de quest. Repeti et l.i. § ult.[29] item si testis aliquid obscure dixit, denuo potest a iudice interrogari, ff. de testa. Heredes,[30] uel diminute, infra de empt. Cum causam.[31] jo.

3. CONSTITVTVS: Iste casus elicitur ex capitulo, infra de conces. prebend. non uac. Post electionem.[1] Archiepiscopus enim absens concesserat archidiaconatum Honorio, et capitulum magistro R. de Sancto Eademundo. *priuilegii*: infra de conces. prebend. non uac. Quia diuersitatem.[2] *impetrauit*: Non tamen recessit a curia. *postulabat*: magister H. qui cum predicto procuratore litigauit in curia. *Eboracensem*: ⌜qui archiepiscopus dixit ius dandi archidiaconatum ad se spectare, et R. hoc negabat. jo. *noluimus*: Quia res inter alias personas acta aliis non preiudicat;

45-46 In plerisque–attestationes *om.* FL^{ac}Lu (*homoiotel.*) 47 articulo uel *om.* Pr PCVcMd FLLu 48 uelit FL^{ac}Lu 49 de^{2} *om.* PCVc FLLu 55 infra] extra. PCVc FLLu 56 possunt denuo *tr.* FLLu 59 Heredes PCVc : Heredis APr, Habere F^{ac}L^{ac} dimite F^{ac}L^{ac}Lu, diminuere Ab

3 3 Honorie L^{ac}Lu R. PCVcMd FLLu : T. APr Ab Eademundo PCVcAbMd L : Cademendo A^{ac}Pr, Eadmundo FLu, jo. *add.* PCVcMd FLLu 4 Quia] Quoniam *codd.* diuersitatem] jo. *add.* PCVc LLu 5 curia] jo. *add.* PVc FLLu H. A^{pc} Md : O. A^{ac}Pr Ab, Honorius PCVc FGL 6-7 qui archiepiscopus–negabat jo. PCVcFcMdLrMV FGL : *om.* APr Ab 8-10 Quia res–instrum. c.i. PCVc FcMdLrMV FGL : *om.* APr Ab 8 personas alias *tr.* GL

[20] 3 Comp. 2.12.11 (X 2.20.38) [21] 3 Comp. 2.12.8 (X 2.20.35) [22] 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) [23] 2 Comp. 2.12.3 (X 2.20.26) [24] Cod. 7.63.4 [25] Cod. 7.62.6 [26] 1 Comp. 2.13.17 (X 2.20.17) [27] 4 Comp. 2.8.1 (X 2.22.10) [28] Dig. 48.3.6 [29] Dig. 48.18.16 et 48.18.1.27 [30] Dig. 28.1.21 [31] 3 Comp. 3.14.2 (X 2.20.42)

3 [1] 3 Comp. 3.8.4 (X 3.8.7) [2] 3 Comp. 3.8.2 (X 3.8.5)

non enim hoc nocet qui sunt recepti in alia causa, ut supra de testi. Cum A.[3] et C. de liberali causa, Iubemus [4] et infra de fide instrum. c.i.⌝[5] *produxisse*: super causa que uertebatur inter ipsum Honorium et predictum Ro. *depositis*: et publicatis secundum quosdam; et secundum hoc non est hic aliqua dubitatio; uel intellige istud per illud, infra eodem, Cum causam.[6] Dicunt tamen quidam quod ex eo quod iste est passus penes se deponi, non potest a modo testes inducere, quia presumitur quod eas inspexerit; secus si apud iudicem fuissent deposite, ut statim sequitur. jo. *producti*: non ab Honorio in hac causa, set ab archiepiscopo. *admittantur*: quia hec est alia causa.

4. PRESENTIVM *in personas*: Si queris que crimina repellunt testem, distinguo: si causa est ciuilis, et obicitur crimen tale quod non irroget perpetuam infamiam, admitto testem dummodo penituerit de crimine, et per sacerdotem potest probare se fecisse penitentiam, ut l. di. In capite.[1] ii. q.i. Si peccauerit, in fine.[2] supra de symon. Nemo, lib. i.[3] Si autem irrogat perpetuam infamiam, non admittitur licet penituerit, ut ii. q.iii. § Notandum [4] et iii. q.vii. § Porro.[5] Set in criminali causa siue penituerit siue non, siue crimen obiectum irroget perpetuam infamiam siue non, secundum plerosque repellitur, ut vi. q.i. Qui crimen.[6] Potest tamen satis hoc intelligi de illis criminibus que perpetuam infamiam irrogant, arg. l. di. Quia tua, ibi, 'Age penitentiam', et c. Domino sancto et c. Ferrum [7] et ff. de edil. edict. Quod ita.[8] Set numquid testis cui crimen obicitur potest excipere quod ipse obiciens sit criminosus? Arg. quod sic ii. q.vii. Si hereticus,[9] quia tales litigatores digni sunt talibus testibus, ut

9 qui] quod FcLr G^{pc}L^{pc} 12 Ro.] jo. *add.* PCVc FGL 12-18 et publicatis–alia causa *om.* Pr 14 tamen] tantum CVc iste] si FGL passus est *tr.* Fc FGL 15 eas] eos PCVcMd F^{pc}GL^{ac}, eis F^{ac} 16 inspexerint FGL^{ac} iudices PCVcMd FGL 17 ab *om.* FG archiepiscopo] jo. *add.* PVc FL 18 causa] jo. *add.* PCVc GL

4 1 queras PCVcMd GL repellant Pr PCVcMd FGL 2 irrogat PCVcMd FGL 3 penituit FL 6 penituit FGL 8-9 siue crimen–siue non *om.* FG^{ac}L (*homoiotel.*) 12 testis *om.* FG^{ac}L^{ac} 12-13 obicitur crimen *tr.* PCVcMd FGL 13 excipere] obicere Pr, obicere excipere C^{ac}

[3] 1 Comp. 2.13.6 (X–) [4] Cod. 7.16.41 [5] 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) [6] 3 Comp. 2.12.10 (X 2.20.37)

4 [1] D.50 c.64 [2] C.2 q.1 c.19 [3] 1 Comp. 5.2.13 (X 5.3.14) [4] C.2 q.3 p.c.7 [5] C.3 q.7 c.2 § 20 [6] C.6 q.1 c.6 [7] D.50 c.16 [8] Dig. 21.1.16 [9] C.2 q.7 c.26

C. de heret. l.penult.[10] Dico quod non, cum iste causam suam prosequatur, et nemo prohibeatur a prosecutione sue cause, ut iiii. q.vi. Omnibus.[11] Pari ratione si ego obicio aliquid contra testem, nec aduersarius meus michi potest obicere crimen. Vnde si seruus uult se probare contraxisse cum aliqua, cum in hoc casu habeat personam standi in iudicio, potest excipere contra testes aduersarii, dicendo eos seruos esse, licet ipse simili uitio laboret. Est tamen arg. contra xxxii. q.vi. Nichil,[12] supra de appell. Personas, lib. i.[13] et supra iii. q.vii. Iudicet,[14] xxv. di. Primum.[15] Nam si seruus accusatur, eadem competit ei defensio que libero, ut ff. de accusat. Hos § Si seruus.[16] Set numquid testis, cui probatum est crimen, potest probare se innocentem? Dico quod sic, quemadmodum potest ostendere se liberum per instrumentum manumissionis sue, ut in authen. eodem, § in medio.[17] Set numquid ego possum probare meos testes esse honestos et bone fame quos aduersarius dicit male fame? Dico quod sic, ut iii. q.iii. De indutiis,[18] sicut confirmare possum dicta testium qui sunt probati criminosi, quia licet debilitentur dicta testium ratione criminis probati, non tamen euacuantur ex toto si alia assint amminicula, ut infra de symon. Licet, in fine.[19] Nota quod licet hic dicatur quod sufficiat protestari se uelle obicere in personas, ad hoc ut post aperturam audiatur, non intelligo hoc generaliter uerum esse. Quedam enim sunt que non possunt reseruari in tempus disputationis ut si obiciatur quod sit seruus uel quod sit odiosus, ut in authen. eodem, § Si uero dicatur.[20] Et sic aduersarius potest querere quid uelit obicere in personas. jo. *didicerit*: Hoc enim difficile est probare. Nec enim sufficit probare quod postea ei fuit dictum; nisi si prius sciuisset, set et ideo tacuisset quod non habuit probationes de hoc, tunc non preiudicat ei taciturnitas, ut ii. q.vii. Plerique.[21] Set iu-

15 Dico quod *om.* FG^{ac}L^{ac} suam causam *tr.* Fc FGL, suam *om.* PCVcMd 16 prohibetur FcLrV FGL, probetur PCVcMdM iiii.] iii. PCVc 18 uult probare *om.* FGL^{ac} probare se *tr.* PCVc, se *om.* F contraxisset FG 20 simili ipse *tr.* FG 22 Iudicat *codd.* 23 que libero *om.* FGL accusat.] act. PCVc 24 Hos] que libero *add.* FG^{ac}L 25 quod *om.* FG 29 indutiis] indiciis A^{ac} F^{ac}G^{ac}L 29-30 criminosi probati *tr.* PCVc FGL 30 quia licet–probati *om.* F^{ac}G^{ac}L^{ac} (*homoiotel.*) 33-34 intellige PCVcMd FGL 34 generaliter hoc *tr.* PCMd FGL 35 tempus A^{pc} PCVcMd FGL : tempore A^{ac}Pr Ab 37 jo. *om.* PCVc FL enim *om.* PCVc FGL 39 si *om.* AbFc FGL sciuisset] dixisset Fc F^{ac}G^{ac}L^{ac} set *om.* PCVcMd FG^{ac}L et ideo] postea Fc F^{ac}G^{ac}L^{ac}

[10] Cod. 1.5(8).21(11) [11] C.4 q.6 c.2 [12] C.32 q.6 c.1 [13] 1 Comp. 2.20.4 (X 2.28.4) [14] C.3 q.7 c.4 [15] D.25 c.6 [16] Dig. 48.2.12.3 [17] Auth. 7.2 (Nov. 90).6 [18] C.3 q.3 c.2 [19] 3 Comp. 5.2.3 (X 5.3.31) [20] Auth. 7.2 (Nov. 90).6 [21] C.2 q.7 c.27

ramento suo potest probare ignorantiam, ut xxxiiii. q.ii. In lectum,[22] supra de sent. excomm. Si uero, lib. i.[23] et est simile infra de except. Pastoralis.[24] jo. *pro ipso*: Cum enim noluit habere testi fidem contra se, nec debet habere fidem pro se, xix. di. Si Romanorum,[25] iii. q.vii. Cuius,[26] infra de cens. Cum olim,[27] C. de solut. l.penult.[28] et similiter C. de falsis, Qui falsas,[29] ff. de inoffic. testa. Papinianus § Meminisse,[30] C. de inoffic. Eum qui.[31] Sicut econuerso probatum non possum reprobare, viii. q.ii. Dilectissimi,[32] ff. de negot. gest. Pomponius,[33] ff. de adult. Si uxor, in fine.[34] Set certe iste intellectus non uidetur probabilis: licet enim reprobem personam, non ideo uideor reprobare dicta, sicut approbando personam, non uideor approbare dicta, ut iiii. q.iii. Si quis testibus.[35] Vnde potest intelligi quod ideo de facili non creditur talibus, quia presumi potest quod timore criminum que protestabantur aliquid dicerent pro ipso. Ideo dicit 'de facili' quia si alia assint amminicula, bene creditur eis. Set quid si reprobatus est testis aduersarii, numquid si aliquid dixit contra ipsum proficiet michi? Non, ut patet hic quia cum contra me ipsum nolim habere, ergo nec pro me. Arg. contra ii. q.vii. Si hereticus,[36] xxxvii. di. Si quid ueri.[37] jo.

5. In nostra presentia *diuersa*: simile iii. q.ix. Nichilominus,[1] supra titulo proximo, Licet.[2] Iudex tamen concordabit eos si potest, supra de testi. Cum tu.[3] Quid autem iuris sit de hac contrarietate testium uel instru-

44 deberet FL^{ac} q.vii. *scripsi* : q.ix. APr PCVcAbFcMdLrMV, q.viii. C^{pc} G^{pc}L^{pc} N *et Gl. ord. X ad loc.*, q.xi. FGLHS 45 olim] tamen PCVcMd, causam Fc F^{ac}G^{ac}L^{ac} similiter] est simile PCVc FGL 46 falsos PCVc GL 47 econuerso] econtra PCAbMd FGL probatum *scripsi cum cett. et* A^{pc} : probatur A^{ac}Pr q.ii. *scripsi cum cett. et* A^{pc} : q.iii. A^{ac}Pr Ab 49 reprobem *scripsi cum cett. et* A^{pc} : reprobet A^{ac}Pr, reprobatione Ab 50-51 sicut–dicta Pr PCVcAbFcMd : *om.* A FG^{ac}L^{ac} (*homoiotel.*) 51 quis testibus *scripsi cum cett.* : qui testium APr Ab 52-54 non creditur–facili *om.* Md (*homoiotel.*) 53 protestabantur *scripsi cum cett.* : protestabatur A, protestantur Pr dicerent Ab : diceret APr, dixerint CVc FGL, dixerit P 54 assint] sint PCVcMd FGL 55 dixerint G, dixerit FL 56 Non *om.* FG^{ac}L^{ac}

1 q.ix. PCVc 1-2 supra–proximo Licet] et c.i. Licet PCVc, et c. Licet F^{ac}GL 2 eos concordabit *tr.* PCVc FGL 3 hac *om.* PCVc FGL

[22] C.34 q.1 et 2 c.6 [23] 1 Comp. 5.34.4 (X 5.39.3) [24] 3 Comp. 2.16.3 (X 2.25.4, 1.29.28, 2.1.14) [25] D.19 c.1 [26] C.3 q.7 p.c.2 § 3 [27] 3 Comp. 3.37.4 (X 3.39.19) [28] Cod. 8.42(43).24 [29] Cod. 9.22.6 [30] Dig. 5.2.8.14 [31] Cod. 3.28.14 [32] C.8 q.2 c.2 [33] Dig. 3.5.8(10) [34] Dig. 48.5.14(13) [35] C.4 q.3 c.3 § 42 [36] C.2 q.7 c.26 [37] D.37 c.13

[1] C.3 q.9 c.16 [2] 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) [3] 1 Comp. 2.13.16 (X 2.20.16)

mentorum, plene dixi, iiii. q.iii. § ii. jo. *auctoritas*: Quod dicitur hic, decurrendum esse ad auctoritatem personarum, ut auctoritas ex una parte possit uel preferri uel comparari multitudini ex altera parte, intelligo quando numerus in modico excedit numerum. Si enim numerus esset longe maior, numquam decurro ad auctoritatem, ut supra de elect. Dudum,[4] ut ibi dixi, et est simile xix. di. In canonicis.[5] Set obicio aut testes illius partis que habet multitudinem sunt ydonei aut non. Si non sunt ydonei, ergo nullus numerus tuetur dicta eorum. Si sunt ydonei, quare preiudicabit eis maior auctoritas aliorum contra id iii. q.ix. Necesse,[6] xi. q.iii. Si quis uero,[7] C. de stat. et ymag. l.ult.?[8] Respon. Et nullum eis fit preiudicium. Ex hoc enim non reprobantur ipsi testes, ⌜nec expresse reprobantur⌝ eorum dicta, unde in aliis causis bene possunt admitti, ff. de compen. Quod in diem § i.[9] supra de ord. cog. Cum dilectus,[10] supra de elect. Super, lib. ii.[11] jo.

6. TAM LITTERIS VESTRIS *et fama*: Sic ergo testimonium de auditu cum fama non preiudicat, et supra de eo qui cog. consang. uxor. sue Super, lib. ii.[1] quod uerum est nisi fama sit uiolenta, ut xxxii. q.i. Dixit[2] et supra de testi. Preterea, lib. ii.[3] Item patet hic quod fama potest probari, et infra eodem, Cum causam.[4] Si queris per quot testes, dico per duos, sicut per duos testes probatur quod vii. interfuerunt, ut C. de bon. pos. Bonorum,[5] et per duos probatur subscriptio trium, ut C. de fide instrum. Comparationes.[6] Nam et iudex potest inquirere de fama a uicinis, ff. de

---

4 iiii.] iii. PVc 4-17 Quod dicitur–jo. *gl. praecedenti iungunt* C^{ac}VcFcMV 4 hic dicitur *tr.* PCVc FGL 5 auctoritatem] maturitatem PCVcFcMd FGL, auctorem Ab ut] et PVc, *om.* C^{ac} 6 uel^{1} *om.* PCVc FGL 7 quando] quoniam FG^{ac}L^{ac} 7-8 est PCVc FGL 10 non^{2} *om.* Pr^{ac} F^{ac} 11 dictum PCVc FGL sint CVc FGL 12 preiudicabat Pr, preiudicauit PVcMd maior *om.* FGL auctoritas] ydoneitas PCVcMd FGL 13 Et^{3} *om.* Pr PCVc FGL 13-14 fit eis *tr.* PCVc FGL 14 enim] cum PCVc FGL reprobentur PCVc FGL 14-15 nec expresse reprobantur Pr PCVcMd FGL : *om.* A, set A^{pc}, 14-15 ipsi testes–reprobantur *om.* Ab (*homoiotel.*) 15 bene *om.* PCVcMd FGL 17 jo. *om.* FGL

6 5 queras PCVcMd FGL quot] quod PCVcMd 7 duos] testes *add.* FGL subscriptio trium] subscriptum FG^{ac}L 8 inquirere potest *tr.* PCVc FGL

---

[4] 3 Comp. 1.6.7 (X 1.6.22) [5] D.19 c.6 [6] C.3 q.9 c.21 [7] C.11 q.3 c.13 [8] Cod. 1.24(27).4 [9] Dig. 16.2.7(6).1 [10] 3 Comp. 2.4.1 (X 2.10.2) [11] 2 Comp. 1.3.3 (X 1.6.12)

6 [1] 2 Comp. 4.7.1 (X–) [2] C.32 q.1 c.2 [3] 2 Comp. 2.12.4 (X 2.20.27) [4] 3 Comp. 2.12.10 (X 2.20.37) [5] Cod. 6.11.2 [6] Cod. 4.21.20(19)

magr. con. l.i. § Si preses,[7] infra de purg. can. Cum dilectus.[8] jo. *siue feminas*: supra xxxiii. q.ult. Mulierem.[9] Contra, supra de uerb. sig. Forus.[10] Solutio: Mulier numquam in crimine admittitur nisi in exceptis casibus, set in omnibus ciuilibus causis admittitur nisi in testamentis, ut xv. q.iii. De crimine.[11] Et sic non obstat supra de accus. De cetero, lib. i.[12] supra de accus. Meminimus, lib. ii.[13] quia loquuntur in criminalibus. Sic et mulier potest testari pro fama alicuius, ut xviii. q.ii. In decima § Laicus,[14] ut ii. q.v. Omnibus, in fine,[15] lxxxi. Clerici,[16] xii. q.ii. § i. in authen. de monach. § Cogitandum.[17] jo. *excommunicantes*: Videtur ergo quod testes compelli possunt ubi odiosa exceptio proponitur, et supra de elect. Cum dilectus, lib. eodem,[18] ubi accusatores coguntur detegere fraudem. Dicunt tamen quidam quod sicut in crimine non cogitur testis, sic nec in istis. Vnde hic non cogitur testis, set tantum excommunicantur illi qui impediunt uolentes testificari. jo. *purgationem canonicam*: Arg. pro illis qui dicunt semper purgationem indicendam accusato, et supra de restit. spol. Fratres[19] et C. de rebus cred. In bone,[20] quod non concedo, nisi precesserit infamia, ut vi. q.ult. Quod autem,[21] ii. q.v. Presbyter.[22] jo. *longe maiorem partem*: Vnde littere fuerunt false, supra de probat. Tertio, lib. ii.[23] supra de hiis que fiunt ab episc. sine consen. cap. Quanto, lib. i.[24] et C. de fals. Qui ueluti.[25] jo. *non fuisse consciam*: Set hoc quomodo potuit probari cum singuli sint in suo testimonio singulares, supra de elect. Cum dilectus, lib. eodem,[26] infra de accusat. Cum dilectus, in fine.[27] Solutio: Bene potest probari per absentiam fratrum, ut supra de hiis que fiunt ab episc. Quanto[28]

---

9 jo. *om.* PCVc FGL 10 supra^{1} *om.* PCVc FGL Mulierem *scripsi cum cett.* : Mulier APr Forus] § Testes *add.* A^{2} 12 causis *scripsi cum cett. et* A^{pc} : omnis A^{ac}Pr 14 Sic] Sicut FGL 15 xviii.] xxviii. PCVc F^{ac}GL §] et PCVc FGL 16 q.ii.] q.i. PCVc FGL 19 accusatores] electores PCVcFcMdM FP^{c}G^{pc} N, delatores V F^{ac}G^{ac}L, delictores Lr detergere C^{ac}VcMd 21 Vnde–testis *om.* FG^{ac}L^{ac} (*homoiotel.*) excommunicantur] ex certa causa uiri F^{ac}L^{ac}, *om.* G^{ac} 23 purgationem] est *add.* FGL, esse G^{pc}L^{pc} 25 q.ult. PCVcMd FGL : q.iii. APr Ab 28 quomodo hoc *tr.* PCVc FLLu 29-30 Cum dilectus–de accusat. Pr PCVcMd FLLu : *om.* A Ab (*homoiotel.*) 31 fratrum] testium PC^{ac}

---

[7] Dig. 27.8.1.2 [8] 3 Comp. 5.17.2 (X 5.34.11) [9] C.33 q.5 c.17 [10] 1 Comp. 5.36.10 (X 5.40.10) [11] C.15 q.3 c.1 [12] 1 Comp. 5.1.10 (X 2.1.4) [13] 2 Comp. 5.1.2 (X 5.1.13) [14] C.18 q.2 c.24 [15] C.2 q.5 c.19 [16] D.81 c.32 [17] Auth. 1.5 (Nov. 5).3 [18] 3 Comp. 1.6.17 (X 1.6.32) [19] 1 Comp. 2.9.3 (X–) [20] Cod. 4.1.3 [21] C.6 q.5 c.1 [22] C.2 q.5 c.5 [23] 2 Comp. 2.10.3 (X 2.19.5) [24] 1 Comp. 3.9.5 (X 3.10.5) [25] Cod. 9.22.13 [26] 3 Comp. 1.6.17 (X 1.6.32) [27] 3 Comp. 5.1.7 (X 5.2.2) [28] 1 Comp. 3.9.5 (X 3.10.5)

et infra eodem, Ex tenore;[29] uel hoc probetur quod cum de hiis litteris fuit facta mentio, omnes contradixerunt, supra de probat. Tertio, lib. ii.[30] jo.

7. CVM OLIM DILECTVS *per exceptionem*: Hoc forte obiciebatur ei quod non haberet mandatum, et sine litteris ecclesie non esset audiendus. Set non est hoc uerum quia quilibet potest prosequi iniuriam ecclesie, xii. q.ii. Non liceat,[1] etiam aliis contradicentibus, ut ff. de liberal. caus. l.i. et ii. et iii.[2] Licet alias coniuncta persona repellitur si agat contra uoluntatem, ff. de procur. Pomponius § ult.[3] Set hic non est ita, nam quilibet agere tenetur pro ecclesia, ut ii. q.vii. Quapropter[4] et v. q.v. Non uos,[5] et ibi unus resistit omnibus, xxxi. Nicena[6] et supra de hiis que fiunt a maiori parte cap. Cum in cunctis, lib. i.[7] Est tamen arg. contra ff. qui et a quibus manum. lib. non fiunt, Si quis hac lege.[8] *per nuntios*: Sic ergo iudices in ciuili causa per alium audiunt testes, sic per alium pronuntiant, infra de re iud. Rainutius.[9] Set contra in authen. ut defuncti seu funera coll. v. § Illud,[10] ubi etiam assessores de mandato iudicum non recipiunt testes, set illud est cum testes sunt in presentia. *sententiam*: Set quare hoc cum lis non sit contestata? Quidam habent in littera, 'iustitiam recepture'. Si ibi est 'sententiam', intelligas de interlocutoria, scilicet de missione in possessione. Vel est unus casus ubi fertur sententia lite non contestata, scilicet cum agitur de statu ecclesie, ut supra ut lite non con. Quoniam.[11]

8. EX TENORE *adiciens*: Sic uidetur quod hoc modo possit fieri litis contestatio: set hoc non est uerum, et si esset uerum etc., ut xxiiii. q.i. Quisquis,[1] ff. de except. Non utique,[2] extra. de confes. Cum uenerabilis,

---

32 quod] quia F, *om.* $L^{ac}Lu$ 33 facta fuit *tr.* Pr PCVcAbMd FLLu

7 1 Hoc] Hic PCVcAb FLLu 4 etiam] et in $PC^{ac}Vc^{ac}Md$ $FL^{ac}Lu$ 5 conuicta Pr FLu 6 § ult. *scripsi cum cett.* : Quia APr Ab 6-7 tenetur agere *tr.* PCVcAbMd FLLu 7 v.[1] *scripsi cum* $C^{pc}Vc^{pc}$ $F^{pc}L^{pc}$: iii. *codd.* 8 resistit unus *tr.* FLLu 10 lib. non fiunt] l.i. in fine PCVc FLLu (Dig. 40.9.1) lege] jo. *add.* PCVc FLLu 13 ubi etiam] isti in $L^{ac}Lu$ iudicum] iudicis PCVcMd FLLu 14 sunt *om.* LLu presentia] jo. *add.* PCVc FLLu 15 iustitiam recepture] recepture iustitie LuGHS, recepture iustitiam F, iustitiam *om.* L^{ac}, sententiam recepture Ab 16 est *om.* $L^{ac}Lu$ 18 Quoniam] jo. *add.* FLLu

8 2 set *om.* PCVcMd FLLu et si esset uerum *om.* Vc $FL^{ac}Lu$ (*homoiotel.*), et *om.* PC^{ac}

---

[29] 3 Comp. 2.12.8 (X 2.20.35) [30] 2 Comp. 2.10.3 (X 2.19.5)

7 [1] C.12 q.2 c.20 [2] Dig. 40.12.1 et 2 et 3 [3] Dig. 3.3.40.4 [4] C.2 q.7 c.47 [5] C.5 q.5 c.1 [6] D.31 c.12 [7] 1 Comp. 3.10.1 (X 3.11.1) [8] Dig. 40.9.30 [9] 3 Comp. 2.18.13 (X 3.26.16) [10] Auth. 5.13 (Nov. 60).2 [11] 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5)

8 [1] C.24 q.1 c.38 [2] Dig. 44.1.9

lib. iiii.[3] jo. *quod aliam*: Et iste miles turpitudinem suam allegabat, ergo audiri non debuit, infra de donat. Inter,[4] supra de testi. Veniens, lib. i.[5] infra de conces. prebend. non uac. Cum pro questione,[6] supra de confes. c.i. lib. eodem.[7] Set hoc est propter anime periculum, ut supra de testi. Sicut, lib. i.[8] ⌜supra de re iud. Lator.⌝[9] Set contra supra de eo qui dux. in matrim. Propositum, lib. i.[10] jo. *admittendi*: Et sic in eadem instantia postquam didici testificata, possum inducere testes super nouo articulo sine exceptione, supra eodem titulo, c.ii. supra de despon. impub. Attestationes, lib. i.[11] et supra de testi. Series, lib. ii.[12] C. de except. Si quidem,[13] C. de probat. Exceptione;[14] set super ueteri non, supra eodem titulo c. finali, lib. i.[15] Et quandoque super eodem articulo possum ut dixi supra eodem, c.ii. Set quare producuntur hic super principali cum didicerint testificata, contra id ⌜supra eodem c.ult. et Cum A.[16] et⌝ in authen. eodem § Quoniam uero,[17] cum illud non posset fieri etiam si diuina iussio hoc preciperet, ut dicitur in fine illius paragraphi? Si enim mulier probauerit quod intendit dicta testium non possunt esse uera, ergo timenda est subornatio ratione cuius statutum est, ne producantur testes postquam quis didicit testificata. Licet enim uelis probare absentiam, tamen obuias dictis meorum testium qui testati sunt de presentia mea. Preterea si tibi licitum est probare absentiam, ergo et ego potero probare presentiam, cum mos michi sit gerendus, ff. de probat. Circa;[18] quia non licet actori quod non liceat reo, ut ff. de reg. iur. Non licet.[19] Et sic ego postquam didici testificata, possem inducere testes super eo, super quo iam

---

4 Et *om.* Pr PCVcAbMd FLLu allegauit Lu, allegat FL^{ac} 5 Inter] uirum et uxorem *add.* APr Ab 7 periculum anime *tr.* FLLu 8 supra de re iud. Lator Pr PCVcMd FLLu : *om.* A Ab, 8-9 Set contra–jo. *om.* Ab Lator] lib. i. *add.* PCVcMd FLLu 9-10 instantia] iustitia $L^{ac}Lu$ 11 titulo *om.* PCVc FLLu 14 titulo *om.* PCVc FLLu 16 supra eodem c.ult. et Cum A. et PCVcFcMd FLLu : *om.* APr Ab 17 possit Pr PCVc FL fieri APr AbFcLrV FLLu : ferri PCVcMdM diuina iussio APr AbFcLrV $FL^{pc}Lu$: diuina uisio CVcMdM L^{ac}, diuisio P 18 preceperit PCVcFcMdLrMV FLLu paragraphi] § Pr PCVcAbMd, *om.* $FL^{ac}Lu$ 20 subornatione $PCVc^{ac}$ ne] nec LLu producatur PC 21 uelis] quis uelit PCVc FLLu tamen] tantum CVc 23 probare[1]] probarem PC 25 actori] auctori PCVc Et *om.* PCVc FLLu 26 possum Pr PAb

---

[3] 4 Comp. 2.5.1 (X 2.25.6) [4] 3 Comp. 3.18.5 (X 3.24.8) [5] 1 Comp. 2.13.9 (X 2.20.10) [6] 3 Comp. 3.8.5 (X 3.8.8) [7] 3 Comp. 2.10.1 (X 2.18.2) [8] 1 Comp. 2.13.7 (X 2.20.9) [9] 1 Comp. 2.19.9 (X 2.27.7) [10] 1 Comp. 4.7.1 (X 4.7.1) [11] 1 Comp. 4.2.13 (X 4.2.10) [12] 2 Comp. 2.12.3 (X 2.20.26) [13] Cod. 8.35(36).9 [14] Cod. 4.19.19 (Exceptionem) [15] 1 Comp. 2.13.25 (X 2.20.25) [16] 1 Comp. 2.13.25 (X 2.20.25) et c.6 (X–) [17] Auth. 7.2 (Nov. 90).8 [18] Dig. 22.3.14 [19] Dig. 50.17.41

tulerunt testimonium, set cum hoc michi non licet, ergo nec tibi. Preterea contra dicta testium licet obici tantum, scilicet ex eorum depositione, iiii. q.iii. § Item in criminali, in fine.[20] Preterea quare non ⌜editur instrumentum⌝ cum die et consule nisi quia timetur subornatio, ff. de edendo l.i.[21] ff. quemadmodum testa. aper. l.ii. § penult?[22] Immo cum uult agere de falsitate instrumenti, et petit edi diem, prius iurabit quod non malitiose intendat, C. de fide instrum. l. finali.[23] Ideo intelligo quod hic dicitur quando in continenti uult probare absentiam, et non timetur subornatio, ut supra de rest. spol. Litteras, lib. eodem,[24] C. de fals. l.ii.[25] Vel speciale est in causa matrimoniali, supra de testi. Series, lib. ii.[26] quia ibi sententia non transit in rem iudicatam, ut supra de re iud. Consanguinei, lib. ii.[27] Debuit ergo ista mulier a principio querere quo tempore iste se poneret contraxisse, et tunc posset probare absentiam. Si queras quare uiso instrumento licitum sit testes producere contra instrumentum, C. de contrah. stip. Optimam,[28] et non testes contra testes? Respond. Quia ubi tu testes producis contra instrumentum, ego possum inducere pro confirmando instrumento, set ubi uis producere testes contra testes, tunc non possum inducere testes pro confirmandis dictis meorum testium, quia didici testificata, et sic mos michi geri non potest. Set certe secundum hanc rationem uidetur quod uisis attestationibus numquam possit agi de falso, et sic est contra supra de probat. Licet.[29] Ad hoc dico quod contra ipsum testem potest agi de falso; eo tamen conuicto propter hoc non retractatur sententia, quia sententia inter alios lata aliis non preiudicat. Set si aliquis agat contra illum directe qui induxit falsos testes, de hoc contra ipsum non posset agi nisi posset probari quod eos corrupisset, et sic loquitur illa decretalis, Licet[30] et supra eodem, Sicut, lib. i.[31] et ff. de re iud. Diuus.[32]

26-27 tulerunt (tulerint FLu) iam *tr.* PCVc FLLu 27 hoc *om.* PCVc 29 in criminali] nichil PVc 29-30 editur instrumentum PCVcFcLrM FLLu Vinc. : detur instrumentum Md, creditur instrumento (instrumentum V) APr AbV 30 timeatur FLLu 33 intendit FL^{ac}Lu Ideo] Idem Pr PAb 34 quando in continenti *om.* L^{ac}Lu 37 lib. ii. *om.* A^{ac}Pr Ab 38 ergo *om.* L^{ac}Lu 40 producere testes *tr.* FLLu 41 testes[1]] producere *add.* PCVcMd 41-42 testes[2]–producis *om.* PVc (*homoiotel.*) 42 inducere] testes *add.* CVcMd 43 instrumento *om.* L^{ac}Lu producere] inducere PCVc FLLu 45 et *om.* FL^{ac}Lu gerit FL^{ac}Lu 46-48 et sic–falso *om.* F^{ac} (*homoiotel.*) 47 dico *om.* L^{ac}Lu 50 directe *post* agat *tr.* PCVc FLLu 51 posset[1]] potest LLu corrupuisset Pr L^{ac}Lu

[20] C.4 q.2 et 3 p.c.2 [21] Dig. 2.13.1 [22] Dig. 29.3.2.7 [23] Cod. 4.21.21(20) [24] 3 Comp. 2.6.3 (X 2.13.13) [25] Cod. 9.22.2 [26] 2 Comp. 2.12.3 (X 2.20.26) [27] 2 Comp. 2.18.6 (X 2.27.11) [28] Cod. 8.37(38).14 [29] 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) [30] 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) [31] 1 Comp. 2.13.7 (X 2.20.9) [32] Dig. 42.1.33

Tamen si probatur preuaricatio aduocati, retractatur sententia, ut C. de aduoc. diu. iud. l.i.[33] jo.

9. SIGNIFICAVERVNT *de iure*: supra de causa pos. Pastoralis,[1] ff. de ui et ui arm. Cum fundum.[2] *successerant*: Successor ergo agit interdicto unde ui, ff. de ui et ui arm. l.i. § Hoc interdictum;[3] item et contra successorem datur, ut ff. de ui et ui arm. l.i. § ult. et l. sequenti[4] et xvi. q.vi. Si episcopum,[5] et dixi de hoc supra de rest. spol. Cum ad sedem.[6] jo. *appellarunt*: et etiam ideo quia quartam productionem testium non admiserunt. jo. *reprobantes*: Potuissent tamen eam uariasse, ut supra de appell. Significauerunt.[7] Erubescere debet tamen iudex qui uariat sententiam, ut C. de modo multarum l.ult.[8] infra de accus. Qualiter.[9] jo. *iuris sollempnitate*: quam habes supra eodem, In causis, lib. i.[10] Quod tamen intelligo quando quis renuntiauit attestationibus, et aduersarius iam tractauit testificata, tunc iurabit secundum quod continetur in illa decretali, In causis.[11] Alias si aduersarius non tractauit testificata, potest facere uiginti productiones, ut colligitur in authen. eodem titulo, § Quia uero,[12] et quod dicitur ibi de quarta, exempli causa dicitur. jo. *infra decem dies*: Nota ab interlocutoria usque ad decem dies appellandum, sic supra de elect. Cum dilectus,[13] alioquin post x. dies transit in rem iudicatam. Hodie tamen cum non possit appellari ante sententiam, ut in constitutione Innocentii, Vt debitus honor,[14] non transit in rem iudicatam. Vnde uidetur quod post x. dies possit uariari interlocutoria, ut in constitutione, Cum cessante.[15] jo. *appellasse*: Hec causa appellandi non fuit premissa,

53 probetur PCVc FLLu retractetur FLLu

9 2 fundum] jo. *add.* PCVc FGLLu 3 l.i.] i. FG^{ac}LLu 3-4 § Hoc–l.i. *om.* FG^{ac}L^{ac}Lu (*homoiotel.*) 4 l.i. § ult. *scripsi cum cett.* : Liguribus APr Ab 6 quia ideo *tr.* PC^{ac}Vc, quia *om.* L^{ac}Lu 7 tamen *om.* L^{ac}Lu 8 tamen debet *tr.* Pr PCVcAbMd FGLLu qui] quia FG^{ac} 10-15 *gl. s.v.* 'adhibita sollempnitate' PCMd, *absque lemmate* Vc LLu 10 quam habes *om.* FGLLu 15 jo. *om.* PCVc FGLLu 16-21 Nota–jo. *om.* Ab 16 decem] x. Pr PCVc FGLLu 16-17 appellandum–dies *om.* CVc (*homoiotel.*) 19 Innocentii *om.* PCVcMd FGLLu honor *om.* Pr PCVcMd non] ergo *praem.* PCVc FGLLu 20 uariari *om.* L^{ac}Lu 21 pretermissa PC^{ac}VcMd FG^{ac}LLu

[33] Cod. 2.7.1

9 [1] 3 Comp. 2.5.3 (X 2.12.5) [2] Dig. 43.16(15).18 [3] Dig. 43.16(15).1.44 [4] Dig. 43.16(15).1.48 et 2 [5] C.16 q.6 c.2 (v.3) [6] 3 Comp. 2.6.5 (X 2.13.15) [7] 1 Comp. 2.20.35 (X–) [8] Cod. 1.54(55).6 [9] 3 Comp. 5.1.4 (X 5.1.17) [10] 1 Comp. 2.13.15 (X 2.20.15) [11] 1 Comp. 2.13.15 (X 2.20.15) [12] Auth. 7.2 (Nov. 90).4 [13] 3 Comp. 1.6.17 (X 1.6.32) [14] 4 conc. Lat. c.35 (4 Comp. 2.12.3 [X 2.28.59]) [15] 4 conc. Lat. c.36 (4 Comp. 2.12.4 [X 2.28.60])

unde patet quod appellans coram iudice appellationis potest aliam causam appellandi assignare, et infra de appell. Constitutus[16] et ff. de appell. Scio.[17] jo. *effrenatam multitudinem*: Nota nouum ius. Set credo quod ex eadem causa posset negare secundam productionem, ff. de iud. Nonnumquam,[18] xxiiii. q.iii. De illicita.[19] jo. *in expensas*: De hoc dixi supra de dolo et con. c.i. lib. eodem.[20] *in petitorio*: sic supra de causa pos. Pastoralis.[21] *recursum*: Set esto quod moniales optineant in possessione, ergo habebunt rem cum fructibus a tempore deiectionis, supra de rest. spol. Grauis, lib. ii.[22] et ff. de ui et ui arm. l.i. § Ex die.[23] Item esto quod monachi postea optineant in petitorio, ergo habebunt fructus a tempore quo lis est contestata super proprietate, et sibi imputent moniales que primo intentabant petitorium, quia litis contestatio exequat omnes possessores, C. de rei uind. Certum;[24] nam post litem contestatam omnes efficiuntur male fidei possessores quantum ad fructus restituendos, ff. de pet. hered. Set si lege § Si ante litem.[25] Set forte inspicietur secunda litis contestatio super proprietate de nouo, et qui ante moniales conueniebant, modo conueniuntur: unde modo incipiunt esse male fidei possessores. *simul utramque*: sic supra de causa pos. c.ult.[26]

10. CVM CAVSAM: idem est supra de iuram. cal. usque ad illum locum 'Quia uero'.[1] De eadem dicitur supra titulo i. Licet.[2] jo. *iuramentum*: Hic uides quod uniuersitas per procuratorem prestat sacramentum calumpnie, supra de iuram. cal. Imperatorum;[3] uel expone 'procurator', idest actor. jo. *in personas*: Speciale est quod hec exceptio reseruatur in tempore

24 Nota] Notandum PCVc FGLLu 26 jo. *om.* Pr C 26-27 De hoc–eodem *om.* Vc 27 c.i. *om.* APr eodem] jo. *add.* C FGLLu sic–Pastoralis *om.* C Pastoralis] in fine *add.* PVc FGLLu 28 habebunt] optineant FGLLu 32 que] quod PCVc FGLu intentabant APr : intendebant PCVcAbFcMdV FGLuS 33 litis contestationem PCVc 34 efficiuntur] fiunt Pr, possessiones Ab 36 Si] Set *praem.* PCVcMd FGLLu contestatio litis *tr.* PCVcMd FGLLu 37 qui] quia FGLu 38 fidei] jo. *add.* FG possessores *om.* PC^{ac}VcMd FGLLu 39 sic] simile PCVc GLu

10 1-2 idem est–licet jo. *om.* FG^{ac}Lu 2 eadem] eisdem PCVcAb, eis Pr Md jo. *om.* PCVc Hic] Sic FGLu 4 supra de iuram. cal. *om.* F^{ac}G^{ac} (*homoiotel.*) 5 tempore] tempus PCVcAbMd FGLu

[16] 3 Comp. 2.19.3 (X 2.28.45) [17] Dig. 49.1.3 [18] Dig. 5.1.72 [19] C.24 q.3 c.6 [20] 3 Comp. 2.7.1 (X 2.14.5) [21] 3 Comp. 2.5.3 (X 2.12.5) [22] 2 Comp. 2.7.5 (X 2.13.11) [23] Dig. 43.16(15).1.40 [24] Cod. 3.32.22 [25] Dig. 5.3.25(28).7 (Set et si lege) [26] 3 Comp. 2.5.4 (X 2.12.6)

10 [1] 3 Comp. 1.26.1 (X 2.7.6) [2] 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) [3] 1 Comp. 1.35.5 (X 2.7.4)

disputationis, forte quia presumptio erat contra Fauentinos, ne per exceptiones prorogarent negotium, supra de probat. Licet, lib. eodem.[4] Item in alio casu quando ab initio hoc protestatur, supra eodem, Presentium.[5] Item cum obicitur ei quod sit odiosus ex leui causa, uel cum non habet in presenti cartam manumissionis, in authen. eodem § Si uero dicatur.[6] Alias ubi lege non exprimitur, statim repello testem, arg. C. de probat. Ad probationem,[7] supra de testi. Ex parte Ade, in illo uersu, 'Non esse recipiendos pro eo quod latrones', etc.[8] *circumstantiis*: aliter non peruenitur ad ueritatem, ut xxiii. q.viii. Occidit.[9] jo. *de causis*: Causam scientie queret iudex, ut iiii. q.iii. Solam.[10] Si tamen non quesierit causam, et testis simpliciter dixerit se scire, dico ualere eius testimonium, arg. infra de re iud. Sicut,[11] ff. de noui operis nun. De pupillo § Qui opus.[12] jo. *personis*: ipsorum testium an sint honeste, ut iiii. q.iii. § ii. Vel intelligas de personis contra quos inducuntur, quia testes illos debent nouisse cum agitur de facto aliquorum, ut in authen. eodem § i.[13] et in authen. de instrum. caut. in principio.[14] *loco*: idest exemplo Danielis. jo. *et tempore*: Videtur ergo quod testis teneatur respondere de tempore, et iiii. q.iii. In testibus[15] et iii. q.ix. Nichilominus.[16] Set non est hoc uerum, ut ii. q.ult. Libellorum[17] et ff. de probat. Si arbiter,[18] nisi testes essent suspecti; tunc etiam de qualitate temporis posset queri, quia quibuscumque modis iudex potest, inquirere ueritatem tenetur, ut xxx. q.v. Iudicantem,[19] C. de edendo, Is apud quem.[20] jo. *impedire*: Immo deberent haberi pro productis. Ideo est contra supra de presumpt. Peruenit, lib. ii.[21] Respond. quod illud non est uerum, unde ibi ponitur 'et' pro 'idest'; uel habentur pro productis, idest compelluntur testificari et detegere fraudem; uel ibi iurauerat non testificari in causa illa, et illud habetur pro producto, cum hoc fuerit procuratum per aduersarium.

10 habent C^{ac} FG 11 arg. *om.* PCVc FGL 12 Ade *om.* FGLu 13 etc.] jo. *add.* PCVc FGLu 14 Occidit] Orabit PCVc F^{ac}G^{ac}Lu, q. *praem.* C 16 dixerit simpliciter *tr.* FGLu 19 quos] quas PCVc FGLu 21 principio] jo. *add.* PCVc FGLu idest *om.* PCVc FGLu 22 teneatur testis *tr.* FGLu 28 pro *om.* CVc 29 Quod] Quia FGLu 31 iurauerant FG 32 illud] ideo PCVc FGLu procuratum] probatum G^{ac}Lu

[4] 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) [5] 3 Comp. 2.12.4 (X 2.20.31) [6] Auth. 7.2 (Nov. 90).6 [7] Cod. 4.19.21 [8] 1 Comp. 2.13.23 (X 2.20.7) [9] C.23 q.8 c.14 [10] C.4 q.3 c.3 § 32 [11] 3 Comp. 2.18.6 (X 2.27.6) [12] Dig. 39.1.5.14 [13] Auth. 7.2 (Nov. 90).1 [14] Auth. 6.3 (Nov. 73) pr. [15] C.4 q.3 c.3 § 2 [16] C.3 q.9 c.16 [17] C.2 q.8 p.c.5 § 2 [18] Dig. 22.3.28 [19] C.30 q.5 c.11 [20] Cod. 2.1.2 [21] 2 Comp. 2.15.1 (X 2.21.4)

Si autem alter impediret quam aduersarius, tunc liberatur aduersarius, set habetur recursus contra impedientem, ff. si quis caut. l.ii. § finali.[22] Si ille non est soluendo, restituitur ei prior actio, ff. de eo per quem factum erit l.iii.[23] *effrenatam multitudinem*: ⌜Ex eo quod dicitur hic multitudo effrenata per quadragenarium numerum, et supra de probat. Licet[24] et supra de clerico excomm. Latores,[25] colligitur dici effrenatam xl. multitudinem; set hec omnia dicuntur secundum magnitudinem causarum et qualitatem personarum, ut xxiii. milia pauci dicuntur, xlv. di. Disciplina.[26] Non enim xl. rei possunt conueniri ex illa generali clausula rescripti, supra de rescript. Sedes, lib. eodem.[27] Facilius enim recipiuntur xl. testes quam xl. rei, immo quam una causa expediatur. jo.⌝ *uoluerint*: Forte ideo noluerint habere ratas, quia alter iudicum fuit forte recusatus, et alius recepit testes, ut supra de offic. del. Cum super abbatia;[28] uel illi duo processerant sine tertio, supra de offic. del. c.i. lib. eodem.[29] Vel dic quod Ferariensis et abbas fuerunt arbitri, unde non cogebantur aduersarii stare attestationibus factis coram eis, nisi testes essent mortui, C. eodem l.ult.[30] Vel dic generaliter quamdiu attestationes sunt clause quod adhuc possunt testificari idem testes; forte quia non habebant omnia in memoria, ut optime colligitur in authen. eodem § Quia uero multi[31] et arg. ff. de quest. Repeti,[32] uel ut corrigant errorem suum, supra de testi. cog. Preterea, lib. ii.[33] et xxxv. q.vi. De parentela, ibi, 'Discordasse';[34] ⌜alias nisi subsit causa, numquam idem testis denuo potest induci contra aliquem in eadem causa, ut iiii. q.iii. Produci.⌝[35] Set quid si testis idem secundo inductus contrarium dicit ei quod primo dixit? Tunc neutri dicto eius credo, infra de appell. Sollicitudinem,[36] nisi si ita esset quod prime

33 quam] quem FG^{ac} tunc liberatur aduersarius Pr PCVcAbMd FGLu : *om.* A^{ac} (*homoiotel.*) aduersarius *om.* FG^{ac}Lu 34 Si] Set *praem.* PCVc FGLu 36 l.iii.] l. finali (= l.iii.) P, l.ult. CVc, l.ult. jo. FGLu 36-42 Ex eo–jo. Pr PCVc AbFcMd FGLu Tancred. : *om.* A 38 xl. dici effrenatam *tr.* PCVcFcMd FGLu Tancred. 40 ut] unde Ab, *om.* Pr pauca PCVcFcMd FGLu Tancred. Non] Iam FG^{ac}Lu 41 possent PCVcFcMd Tancred. 43 jo. *om.* AbFc F 43-44 noluerunt Pr PC Lu 44 forte fuit *tr.* PCVc recusatus forte *tr.* FGLu 47 fuerant PCVc FG 49 sint PC 50 idem testes testificari *tr.* PCVc FGLu 53-55 alias–Produci PCVcMd FGLu : *om.* APr Ab 55 idem] de FLu

[22] Dig. 2.11.2.9 [23] Dig. 2.10.3 [24] 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) [25] 1 Comp. 5.23.4 (X 5.27.4) [26] D.45 c.9 [27] 3 Comp. 1.2.4 (X 1.3.15) [28] 3 Comp. 1.18.2 (X 1.29.23) [29] 3 Comp. 1.18.1 (X 1.29.22) [30] Cod. 4.20.20(16) [31] Auth. 7.2 (Nov. 90).4 [32] Dig. 48.18.16 [33] 2 Comp. 2.13.3 (X 2.21.7) [34] C.35 q.6 c.8 [35] C.4 q.2 et 3 p.c.2 [36] 3 Comp. 2.19.12 (X 2.28.54)

attestationes non ualerent. jo. *alioquin*: supra eodem, Tam litteris.[37] Set que non prosunt singula, multa iuuant, ut infra de symon. Licet, in fine.[38] jo.

11. VENIENS *dictis eorum aliquatenus*: quia ab excommunicatis erant constituti. Item quia ipsos dicebat excommunicatos, ut patet in originali; alias potuissent admitti ad respondendum, ut supra de iud. Intelleximus, lib. i.[1] jo. *non ad illum*: Sententia enim inter me et te lata non est executioni mandanda si leditur ius alterius, infra de sent. et re iud. Cum super,[2] supra de offic. del. Super eo, lib. i.[3] ff. de appell. A sententia.[4] jo. *in continenti*: Notandum sententiam executioni mandandam nisi in continenti probetur exceptio, arg. supra de rest. spol. Litteras,[5] C. de compensat. l. finali,[6] C. de bonis que liber. l. finali,[7] C. de ord. cog. l.ult. § ult.[8] jo. *fundaret*: in hoc an deberet audiri quia iam lata erat sententia pro archidiacono. jo. *super sententia*: Et quare 'super sententia', cum res inter alios acta aliis non preiudicat, ut infra titulo i. c.i.[9] supra de adult. Significasti?[10] Respond. Quia de hoc agebatur an sententia preiudicasset ei qui sciebat causam tractari, ff. de re iud. Sepe.[11] jo. *exhibitas*: ab ipso P. per quas probauit sua interesse contradicere archidiacono. *personas testium*: Set nonne poterat obicere in personas testium qui inducti erant super exceptione, supra de probat. Licet, lib. eodem?[12] Quare ergo hic hoc protestatur? Respond. Forte ideo uidebatur non posse, quia ante

58 attestationes] actiones FG^{ac}Lu 58-60 supra eodem–in fine jo.] *gl. praecedenti in fine iungunt* PCVc 58-60 *gl. s.v.* 'multitudinem testium' FGLu 58 supra] Arg. contra *praem.* PC GLu, Arg. contra Vc, Contra *praem.* F

11 1 ab *om.* FG^{ac}Lu excommunicati FG^{ac}Lu 2 dicebant PCVc FGLu 3 potuissent] possent PCVcMd FGLu respondendum] defendendum PCVcMd FG, deferendum Lu 4-6 *gl. s.v.* 'non erat' Pr PCVcAbMd FGLu 5 executioni] excommunicationi PC^{ac} F^{ac}G 7 sententiam] sententie PC^{ac}Md executioni] non *add.* A^{2} 8 arg. *om.* PCVc FGLu 9 l. finali Pr Ab : l.ult. in fine PCVcMd FGLu, l.iii. A (*male* Cod. 6.61.3) 10-11 *gl. s.v.* 'fundandam' FGLu 10 an] non FG^{ac}Lu deberet] debet GLu, dicitur F 11 Et *om.* FGLu 12 preiudicet PCVc FGLu 14 causam] rem FGLu 15 archidiacono] jo. *add.* PCVc FLu 16 nonne] non FG^{ac}Lu poterant PCVc FGLu 17-18 hoc hic *tr.* PCVc FGLu 18 Forte] Et *praem.* F^{ac}GLu

[37] 3 Comp. 2.12.6 (X 2.20.33) [38] 3 Comp. 5.2.3 (X 5.3.31)

11 [1] 1 Comp. 2.1.9 (X 2.1.7) [2] 3 Comp. 2.18.7 (X 2.27.17) [3] 1 Comp. 1.21.20 (X 1.29.15) [4] Dig. 49.1.5 [5] 3 Comp. 2.6.3 (X 2.13.13) [6] Cod. 4.31.14 [7] Cod. 6.61(60).8 [8] Cod. 7.19.7.4 [9] 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) [10] 1 Comp. 5.13.6 (X 5.16.5) [11] Dig. 42.1.63 [12] 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9)

non obiecerat aliquid in personas, unde uidebatur eas approbare, unde et nunc, licet alia sit causa, non potest eos repellere, ut iiii. q.iii. Si quis testibus.[13] Item uidetur hic quod litis contestatio que est facta super incidenti ualet etiam in principali negotio. jo. *uolebat*: Cogi enim non poterant cum ad aliud probandum fuissent inducti, supra eodem, De testibus, lib. eodem,[14] supra de transact. Veniens, lib. ii.[15] Valent tamen ex eorum consensu, C. eodem l.ult.[16] jo. *uolebat testes producere*: et poterat ut infra eodem capitulo colligitur. Vnde si probaui spoliationem in modum exceptionis, tamen ad hoc quod fiat restitutio, necesse est produci uel eosdem testes uel alios iterum super spoliatione, et iterum iurare, supra eodem, c. De testibus,[17] ff. de damno infect. Qui bona § Si quis stipulatus.[18] Ad idem supra de ord. cog. Dilectus filius, lib. eodem,[19] et si defecerit in exceptionis probatione, adhuc potest directe agere, ut hic uidetur. Arg. contra ff. de bon. pos. contra tab. § Si preteritus[20] et de uerb. sign. Abbate.[21] Set hic posset distingui an de incidenti plene an semiplene cognouerit iudex, arg. ff. de re iud. A diuo § Si super.[22] Et cum in modum exceptionis agitur, sufficit quod iudex summatim cognoscat an intersit excipientis, ut ff. ad exhib. l.iii. § Sciendum.[23] *utraque pars*: Videtur hic quod ubi testes sunt recepti, et omnia acta sollempniter, et sententia lata, et tertia persona contradicit executioni, quod testes denuo super articulis ueteribus possint recipi; quod tamen non credo si ille tertius presens fuit, nec contradixit, ff. de re iud. Sepe;[24] secus si nesciret causam agi, ut arg. ff. de accus. Si cui § Isdem,[25] uel si uult accusantem docere

19 obicitur FG^{ac}Lu 20 nunc] non PCVc F^{ac}GLu alia] alias FG^{ac}Lu causa *om.* G^{ac}Lu non] tamen PCVc GLu, tantum F 21 quod litis contestatio que] quodcumque FLu, quod G^{ac} 22-25 *gl. s.v.* 'uti nolebat' Pr P FGLu 22 enim] tamen FGLu 25 jo. *om.* PCVc FLu et] idest F^{ac}Lu poterant PCVcMd GLu 26 colligitur] colligi PCMd, colliga Vc $\overline{\text{coll}}$. i. FLu 27 fiat A^{pc}Pr AbFc F^{pc} : fuit A^{ac} PCVcMd, fuerit F^{ac}GLu est APr AbFc FGLu : *om.* PCVcMd uel *om.* Pr PCVcAbFcMd FGLu 28 iterum alios *tr.* FGLu 30 lib.] hic FGLu defecerint FLu, defecerunt G 32 tab.] te. PCVc, rem FGLu et] infra PCVc FGLu 33 Set hic] Sic CVcMd potest FGLu distingui] et *add.* A an^{2}] ac PCVc F^{ac}G^{ac}Lu 34 § Si super *om.* FLu 34-36 Et cum–Sciendum *om.* FGLu 35 iudex *om.* PCVcMd intersit] idem sit Pr PCVcAbMd 36-44 Videtur–jo.] *gl. praecedenti in fine iungunt* FLu 38 testes *om.* FGLu 39 possunt CVcMd FGLu si] set FGLu 40 contradicit GLu

13 C.4 q.3 c.3 § 42 14 3 Comp. 2.12.2 (X 2.20.29) 15 2 Comp. 1.16.2 (X–) 16 Cod. 4.20.20 17 3 Comp. 2.12.2 (X 2.20.29) 18 Dig. 39.2.13.12 19 3 Comp. 2.4.1 (X 2.10.2) 20 Dig. 37.4.15 21 3 Comp. 5.23.10 (X 5.40.25) 22 Dig. 42.1.15.4 23 Dig. 10.4.3.9 24 Dig. 42.1.63 25 Dig. 48.2.7.2

preuaricatum, ff. de preuar. l.iii.[26] Et est hoc notabile quod super ueteri articulo inducuntur testes post publicationem. Set hoc ideo quia ad aliud agebatur. Alios casus dixi supra eodem c.ii. jo. *in capitulo*: Sic que domi fiunt facilius per domesticos probantur, ut C. de repud. Consensu,[27] sic ff. ad Sill. Si quis in graui,[28] C. de quest. l.i.[29] et xii. q.ii. § Qui manumittitur,[30] licet alias inter domesticos pro negotii qualitate facile quid confingi potest, ut C. de donat. Data.[31] jo. *absoluatis*: Videtur quod si induco excommunicatum in testem quod iudex procurabit de absolutione eius. Set quid si induco illum qui incidit in canonem? Videtur quod possit ab eo absolui, set testimonio dato retrudetur in eandem sententiam, arg. supra de sent. excomm. c.ult.[32]

12. TVIS QVESTIONIBVS *exhibitione*: supra de testi. Cum nuntius,[1] Insuper,[2] lib. i. et iiii. q.iii. Item iurisiurandi.[3] jo. *remittatur*: tacite, non expresse; sicut iuramentum calumpnie non potest expresse remitti, ut C. de sacra. calump. l.ii.[4] set tacite potest, arg. ff. de procur. Filius familias § Veterani;[5] sicut tacita prohibitio plus operatur quam expressa, ff. de solut. Vero § Alia et l. Si quis x. stipulatus § i.[6] Vel dic quod expresse remitti potest, quia etiam uerbo aduersarii potest totum relinquere, C. de fideicom. l. finali.[7] Set contra: hoc iuramentum est inductum ut ueritas detegatur ut religio iudicis non circumueniatur, non in fauorem aduersarii, set iudicum, ergo non potest ab eo remitti. Respond. Quod propter iura litigantium est inductum, unde ipsi possunt remittere.

42 preuar.] procur. PC^{ac}Vc^{ac}Md (*male* Dig. 3.3.3) 43 ad *om.* FLu 44 jo.] *om.* PCVc FLu, uin. *add.* C^{pc} Sic] Si F^{ac}Lu 45 fiunt] fuerint CVcAbMd FLu Consensu] § penult. *add.* A^{2} 47-48 Licet–jo. *om.* FGLLu 47 domesticos Pr PCVcAbMd : domesticas A FLLu 47-48 confingi *scripsi cum cett.* : admitti Ab, *om.* APr 48 Data *scripsi* : Datam APr PVcAbMd, Dotam C jo. *om.* PCVc 49 induco] inducto C^{ac}VcMd^{ac} 49-50 absolutione] $\overline{\text{app}}$. solutione F^{ac}Lu 51 retruditur A^{pc} PMd FLLu, detrudetur C, retradetur Vc

12 1-2 supra–jo. *om.* Pr, *gl. praecedenti iungunt* FG^{ac}L^{ac}Lu 2 iiii. q.iii. Pr : iii. q.iii. A PAbFcLr FGLu, iii. q.iiii. CVc^{pc}MV, iiii. q.iiii. Vc^{ac}Md jo. *om.* PCVc FGLLu 6 Vero *om.* PCVc FLLu x. *om.* FLLu 7 relinqui PCVcMd FLLu 9 iudicis] iudicum PCVcMd FLLu

26 Dig. 47.15.3 27 Cod. 5.17.8 28 Dig. 29.5.3 29 Cod. 9.41.1 30 C.12 q.2 p.c.58 § 1 31 Cod. 8.53(54).27 32 1 Comp. 5.34.16 (X 5.39.11)

12 1 1 Comp. 2.13.11 (X 2.20.12) 2 1 Comp. 2.13.21 (X 2.20.6) 3 C.4 q.3 c.3 § 37 4 Cod. 2.58(59).2 5 Dig. 3.3.8.2 6 Dig. 46.3.12.3 et 46.3.57.1 7 Cod. 6.42.32

13. DILECTO FILIO *alium unicum*: Set quid si habet duos, numquid tunc iudicem posset petere, cum in ore duorum stet omne uerbum, supra de testa. Relatum, lib. i.?[1] Respond. Si sufficiunt testes sibi, alius a modo non cogetur ferre testimonium, supra eodem c.ii. lib. eodem.[2] jo. *uel duo*: Et nonne hoc poterant fecisse si clausula illa fuit apposita, 'Quod si non omnes', etc., quia ille non potest interesse iure prohibente, supra de rescript. Sciscitatus, lib. ii.[3] Set forte illa clausula non fuit apposita. jo. *quin immo*: Et male, quia etiam pretor testimonium dicere debet, ut iiii. q.iii. § Item in criminali, Si res exigit,[4] nec enim artanda est probationum copia, ff. de incen. ruin. Ne quid § De hiis,[5] ff. eodem, Curent.[6] Set quid si impetres illum iudicem qui uolebat esse aduocatus meus, numquid possum petere eum ob hoc remoueri? Non, cum alium possim habere aduocatum, nisi dolo hoc feceris ut michi subtraheres copiam aduocati periti. Set quid si reuelaui ei secreta cause mee, numquid hoc sufficit ad remouendum eum? Non, quia non iudicabit secundum conscientiam, set secundum allegata, ut iii. q.vii. Iudicet.[7] Set quid si iste iudex deleget statim uicem suam, numquid tunc potest esse testis cum nichil sibi de iurisdictione reseruauerit, nec ad eum appellari possit, ut supra de offic. del. Pastoralis,[8] et edictum de testibus prohibitorium est? Dico quod non, quia subdelegatus fungitur uice istius, et idem est iudicare per alium quam per se, infra de paroch. Coram.[9] Preterea etsi modo non sit iudex, satis est quod fuerit iudex ad hoc ut non possit esse testis, ii. q.vi. Statuendum.[10] jo. *subrogandum*: Cum unus iudex alii subrogatur, totum

13 1 haberet PCVcAbMd FLLu 2 posset iudicem *tr.* PCVcMd FLLu duorum] uel trium *add.* FLLu uerbum APr AbFcLrV FLLu : bonum PCVcMdM 3 sibi testes *tr.* Pr PCVcAbMd FLLu 4 non] ne FL^{ac}Lu, *om.* CVcMd^{ac} testimonium] testamentum FL^{ac}Lu jo. *om.* PCVc FL 5 nonne] terine PCVc, tamen Md hoc] hec PCVcMd, hic F poterat FLu fuit] sit FL^{ac}Lu 7 Sciscitatus] Si citatus PAb FL 8 jo. *om.* PCVc FLLu 9 criminali] uersu *add.* Pr PCVcAbMd FLLu 11 impetres *scripsi cum cett. et* A^{pc} : impetrent A^{ac}Pr Ab, impetes FL iudicem illum *tr.* PCVcFcMd FLLu nolebat PVc 12 repetere C^{ac}VcMd alium] aliis FL^{ac}Lu possum PMd FL^{ac}Lu, *om.* Vc 13 hoc dolo *tr.* PCVcFcMd FLLu 15 iudicabit non *tr.* FLLu 16 delegat FLLu 17 posset FL, possit Lu 18 iurisdictione] iure donatione F^{ac}L^{ac}Lu 19 Pastoralis] Super questionum A^{2} (3 Comp. 1.18.6 [X 1.29.27]) 21 quam] quod PCVcMd FLLu 22 non *om.* F^{ac}LLu 23 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu iudex unus *tr.* CVcMd 23-24 toto tempore FL^{ac}Lu

13 1 1 Comp. 3.22.10 (X 3.26.11) 2 3 Comp. 2.12.2 (X 2.20.29) 3 2 Comp. 1.2.9 (X 1.3.13) 4 C.4 q.3 c.3 § 16 5 Dig. 47.9.7 med. 6 Dig. 22.5.22 7 C.3 q.7 c.4 8 3 Comp. 1.18.7 (X 1.29.28) 9 3 Comp. 3.22.1 (X 1.29.34) 10 C.2 q.6 c.38

tempus habet quod mortuo concessum erat, ff. de iud. Si iudex,[11] et hoc cum res est integra. Si uero res non est integra, tunc si est delegatus habet residuum; si est ordinarius habet non minus anno, ut ff. de iud. Edictum,[12] C. de iud. Properandum § Sin autem, in medio.[13]

14. SIGNIFICAVIT *nichil iuris*: Dicunt quidam si patronus remittit omnia iura que habet in ecclesia, quod non ideo perdit ius eligendi si ecclesia non erat collegiata, xvi. q.ult. Decernimus;[1] uel si ecclesia erat collegiata non perdidit ius consensus adhibendi, supra de iure patron. Nobis, lib. ii.[2] Set dos que grauari potest aliquo onere, de quo agitur supra de iure patron. Preterea, lib. i.[3] supra de condic. Verum, lib. i.[4] releuata est ab onere; probabilius est quod omne ius perdit, arg. infra de donat. Pastoralis, lib. eodem,[5] xvi. q.i. Frater.[6] Si tamen bona dilapidantur, potest agere, xvi. q.i. Constitutum,[7] supra de rebus alien. uel non alien. Si quis presbyterorum.[8] Et cum in fauorem ecclesie fuerit constitutum ut sibi nichil retineret, non est hoc retorquendum in eius lesionem. Generali enim renuntiatione dolus non remittitur, ff. de lib. leg. Aurelio.[9] Et licet patronus generaliter remittat omnia iura, non ideo abdicauit a se omnia iura, ut C. de bonis lib. l.ult.[10] et filii abstinentes ab hereditate habebunt ius patronatus, ff. de iure patron. Filii,[11] et ius sepulture, ff. de relig. Vel quod pater.[12] jo. *processu temporis*: supra de testi. si qui

24 hoc] hec PVc 25 Si^{1}–integra Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A^{ac} (*homoiotel.*) 26 habet *om.* PCVcMd FLLu

14 1 quidam] quod *add.* Pr PCVc 3-4 xvi.–collegiata APr PAbFc FGLuHS : *om.* CVcMdLrMV L^{ac} (*homoiotel.*) 4 perdit PCVcMd FLLu consensum FLLu 5 dos] docet FL^{ac}Lu, dic F^{pc} grauari] grauiori F^{ac}L^{ac}Lu onere] iure FLLu 6 lib. i.^{1} *scripsi cum* L^{pc} : lib. ii. APr PCVc, licet FL^{ac}Lu condic.] apos. PCVc FLLu 7 arg. *om.* PCVc FLLu 8 lib. eodem *om.* PCVc FLLu xvi. q.i. Frater *om.* Fc Frater A^{pc} PCVcMdV : Inter A^{ac}Pr AbLr F^{pc}LLu 8-9 Frater–q.i. *om.* F^{ac} (*homoiotel.*) 8-9 dilapidentur CVcMd 9 Constitutus *codd.* 10 fauore FL 11 retinent LLu 12 renuntiatione] denuntiatione PCVc F^{ac}L^{ac}Lu 13 remittat] remittit P, omittit CVcMd, admittat FLLu, amittat L^{pc} 13-14 non–iura *om.* Vc FL^{ac}Lu (*homoiotel.*) 15 habebit CVcMd patronatus] patronus CVcMd 16 quod pater *scripsi cum* A^{pc} : que patri *codd.* jo. *om.* PCVc FLLu 16-19 *gl. s.v.* 'fundationis' FL^{ac}Lu

11 Dig. 5.1.32 12 Dig. 5.1.55 13 Cod. 3.1.13(11).2

14 1 C.16 q.7 c.32 2 2 Comp. 3.24.2 (X 3.38.25) 3 1 Comp. 3.33.5 (X 3.38.4) 4 1 Comp. 4.5.3 (X 4.5.4) 5 3 Comp. 3.18.4 (X 3.24.7) 6 C.16 q.1 c.52 7 C.16 q.1 c.60 8 1 Comp. 3.11.6 (X 3.13.6) 9 Dig. 34.3.20(21) 10 Cod. 6.4.3 11 Dig. 37.14.9 12 Dig. 11.7.6

testium, lib. i.[13] supra ut lite non con. Quoniam frequenter,[14] infra de confir. c.i.[15] ff. locati, Si quis domum § i.[16] ff. ad leg. Aquil. In lege.[17] Contra, ff. de usu fruct. l.i.[18] ff. de Carbon. l.iii. § Due,[19] ff. de furt. Qui tabulas.[20] jo. *testes ydoneos*: Inter hanc receptionem et illam que fit cum timetur de morte testium uel absentia, de qua agitur supra ut lite non con. Quoniam frequenter,[21] multiplex est differentia. Hic enim indifferenter recipiuntur omnes testes, tam iuuenes quam senes. Item hic statim publicantur, ibi non, set consignantur. Ibi non ualent post annum nisi denuntietur aduersario testes esse receptos; hic ualent in perpetuum. Item hic partes possunt interesse dictis testium, ibi non. Item contra illos potest obici in personis, hic non, si apparet instrumentum denuntiationis, arg. supra de testi. In nomine, lib. i.[22] Illud enim capitulum loquitur in simili casu, et in authen. eodem § finali.[23] Item hic producuntur testes ubi non mouetur lis, nec moueri speratur, ibi secus. Et uidetur habere locum hec publicatio tantum in defensione, non in actione. jo. *denuntiando*: Arg. quod nec acta nec attestationes ualent, nisi denuntietur aduersario ut intersit, sic iii. q.ix. Carte,[24] supra de fideius. Constitutus,[25] supra eodem, In nomine domini, lib. i.[26] jo. *heredibus*: uel heredibus heredum, quia et illi sunt heredes, ut C. de hered. inst. l. ultima,[27] ff. de uerb. sig. Heredis, Nomen.[28] jo. *super denuntiatione*: ad probandam denuntiationem esse factam. Set nonne probatur eo ipso quod apparent testes publicati? Respond. Non, quia licet instrumentis presumuntur omnia solempniter

18 In lege *om.* FL^{ac}Lu 19 de^{2} *scripsi cum cett.* : ad APr PC L^{pc} jo. *om.* Pr PC^{ac}Vc FLLu 20 receptionem] exceptionem FL^{ac}Lu 22-23 omnes testes recipiuntur *tr.* FLLu 24 set] non *add.* C^{ac}Vc^{ac}Md consignantur] cum signatur FLu, contra signantur L ualet FLu 25 partes] per tres testes F^{ac}LLu 26 dicta F^{ac}Lu 28 simili] falsa C^{ac}, falsi VcMd 30 speratur] spectatur P, separatur FLLu Et *om.* F^{ac}L^{ac}Lu 31 actione] accusatione PC^{ac}VcAb^{ac}Md FLLu jo. *om.* PCVc F 31-34 *gl. s.v.* 'fundatores' FL^{ac}Lu 32 denuntientur CVc, denunitur Md (*sic*) 33-34 supra^{1}–In *om.* FLLu 34 domini *om.* Pr PCVcMd FLLu, do. Ab jo. *om.* PCVc FLLu 35 et] etiam PCVcMd, *om.* FLLu l. ultima] l.v. FLLu (*male* Cod. 6.24.5) 36 jo. *om.* Pr PCVc FLLu probandum PCVcMd 37 esse] fuisse PCVcMd FLLu Set nonne] in me F^{ac}L^{ac}Lu 38 instrumentis] in *praem.* PCAbMd F^{pc}L^{pc} presumuntur APr FcLr : presumentur PMd, presumeretur CVcM, presumantur Ab, presumerentur V, presumitur FLLu

[13] 1 Comp. 2.13.24 (X 2.20.8) [14] 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) [15] 3 Comp. 2.20.1 (X 2.30.4) [16] Dig. 19.2.9.1 [17] Dig. 9.2.40(41) [18] Dig. 7.1.1 [19] Dig. 37.10.3.5 [20] Dig. 47.2.27 [21] 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) [22] 1 Comp. 2.13.3 (X 2.20.2) [23] Auth. 7.2 (Nov. 90).9 [24] C.3 q.9 c.19 [25] 1 Comp. 3.18.5 (X 3.22.3) [26] 1 Comp. 2.13.3 (X 2.20.2) [27] Cod. 6.24.14 [28] Dig. 50.16.170 et 164

acta, instit. de fideius. in fine,[29] infra de re iud. Sicut,[30] tamen in testibus nichil presumo, nisi quantum ex dictis eorum colligo, iii. q.ix. Si debitum[31] et supra eodem, Cum causam.[32] Vnde si testes dicunt aliquem promisisse, non ideo est probatum interrogationem precessisse, ff. edil. Sciendum § Dicunt,[33] nisi aliquo modo id presumatur ex ui precedentium, ut interrogatus an ex semisse sit heres respondeat, 'Sum heres', presumitur ad interrogatum respondisse, ff. de interrog. Si defensor § Qui interrogatus;[34] secus est ubi notarius aliquid in instrumento fatetur.

13. DE FIDE INSTRVMENTORVM ET DECRETALIVM

1. INTER DILECTOS: Abbas sancti Donati petiit quasdam possessiones et castra ab ecclesia Mediolanensi, et allegabat donationem comitis Lutardi et sententiam quandam latam contra nepotem eiusdem Lutardi et priuilegium Henrici imperatoris et instrumenta locationum quas fecerant diuersis rusticis et firmam communem. Et reprobantur priuilegia ex indictione, ex carta, ex scriptura, et absoluitur Mediolanensis. *prefato procuratore*: Et ita libellus est concipiendus in persona procuratoris et nomine ecclesie, ut C. de episc. et cler. Omnes § Hoc nichilominus.[1] jo. *saluo in omnibus iure*: Non uidetur quod talis libellus sit recipiendus, cum incerta sit talis petitio, et certa res sit exprimenda, ut infra de appell.

39 instit.] isti CVc, ff. Lu, iste ius F^{ac}L^{ac} tamen PCVcFcMd : contra APr Ab FLLu 40 debitum *scripsi cum* F^{pc} : debeant *codd.* 42 non ideo–precessisse *om.* Md (*homoiotel.*) probatum est *tr.* CVc interrogatione FLLu 43 id] non *praem.* CVc 44 respondeat Sum heres *om.* FLLu (*homoiotel.*) 45 interrogatum] interrogationem PCVcMd, interroga FLLu respondisse] R. PCVc, *om.* F^{ac}L^{ac}Lu ff. de interrog. *om.* F^{ac}L^{ac}Lu (*homoiotel.*) Qui] Que PCVc FLLu 46 aliquid in *om.* FLLu aliquid *post* instrumento *tr.* PCVcMd

13.1 1-6 *gl. s.v.* 'canonicum' A Abbas] Casus *praem.* Pr Ab GLLu 1-6 Abbas–Mediolanensis *om.* F 2-3 Lutardi] Luittardi Pr, Ricardi P, Luitardi C^{pc}VcMd, Litardi LLu 3 et sententiam–Lutardi *om.* Pr (*homoiotel.*) eiusdem Lutardi Vc FLLu : eius Lutardi A Ab, suum Ricardi P, et presertim eiusdem Luitardi C^{pc} 5 firmam] formam Ab, famam C^{pc} priuilegia] horum *add.* PCVcFcMd GLLu 6 ex^{2} *om.* GLLu 7-8 *gl. s.v.* 'procuratorem tuum' Pr PCVcAbMd 8 Omnes *scripsi cum* A^{pc} C^{pc} F^{pc} : Eos A^{ac}Pr PC^{ac}AbMd LLu, *om.* Vc F^{ac} jo. *om.* PC FLLu 10 sit res *tr.* PCVcMd

[29] Inst. 3.20.8 [30] 3 Comp. 2.18.6 (X 2.27.16) [31] C.3 q.9 p.c.15 § 1 [32] 3 Comp. 2.12.10 (X 2.20.37) [33] Dig. 21.1.19.2 (§ Dictum) [34] Dig. 11.1.9(10).5

13.1 [1] Cod. 1.3(6).32.4

Significantibus.[2] Idem enim est acsi dicat 'peto tantum uel plus uel minus'. Ad hoc posset dici quod ubi quis est incertus de iure suo, bene potest sub disiunctione dicere, 'propono hanc uel aliam actionem que michi competit', ut ff. quorum leg. l.i. § Quia autem[3] et ff. quod metus causa, Si cum exceptionem § Quod si homo.[4] Item non uidetur talis adiectio necessaria, cum licite possit mutari petitio, ut instit. de act. § Si minus,[5] C. de appell. l.ult. in fine,[6] ff. de noxal. In delictis § ult.[7] Ad hoc dicunt quidam quod si aliquis petiit plura, licite potest petere minus, nec est opus nouo libello uel nouis indutiis quia in illa uariatione nichil deperit reo. Set si petiit minus non potest petere maius, nisi per nouum libellum et nouas indutias, ut C. de assert. tol. l.i. § ult.[8] ff. de iudic. De qua re.[9] C. quomodo et quando authen. Qui semel.[10] Set si illa clausula fuerit apposita, tunc dicunt quod in eodem libello possit plus petere. Alii dicunt quod etiam sub eodem libello potest augere petitionem quousque iuratum est de calumpnia, et hoc ideo ne sepius oporteat iurari, ut C. de iuram. cal. In isto sacramento.[11] Ego credo quod in specialibus actionibus non potest plus peti nisi in nouo libello, ut ff. de iud. Non potest,[12] set in uniuersalibus potest, ut ff. de pet. hered. Si quo tempore.[13] Actio autem non mutatur nisi ante litem contestatam, nec tunc potest mutari, si iam aduersario edita est, ut C. quomodo et quando iud. authen. Qui semel.[14] *consumptum*: Consumptio uel rasura obest in nomine iudicis, in data, in remotione appellationis, in testium coactione, in iuris narratione, arg. supra eodem, Ex litteris, lib. ii.[15] jo. *indictionis*: Quia si apparuisset quota esset indictio, posset falsitas detegi per cronica tali modo, et quia talis comes tali tempore non preerat, supra de testi. Ex

11 acsi] si FLLu 13 actionem] accusationem CVcMd 14 Quia *scripsi cum* F^{pc} : Quod *codd.* 15 homo *scripsi cum* F^{pc} : hanc *codd.* 16 petitio mutari *tr.* FLLu 17 l.ult.] vi. PCVcMd FLLu (Cod. 7.62.6) 18 nec *scripsi cum* A^{pc} F^{pc} : Item *codd.* 19 indutiis APr FcLr FLLu : iudiciis PCVcAbMdMV quia] que F^{ac}L^{ac}Lu uariatione APr Ab : nouatione PCVcFcMdLrMV FLLu 21 C.–re APr AbFcLr FLLu : *om.* PCVcMdMV 22 quando] iudex *add.* PCVc FLLu Qui *scripsi cum cett. et* A^{pc} : Que A^{ac}Pr FLLu 23 plus *om.* CVc FL^{ac}Lu 26 In *om.* CVc isto] illo PCVc F^{ac}LLu 27 plus] polus Vc, populus FLu 30 Qui] Que Pr F^{ac}L 31 nomine *om.* C^{ac}VcMd 32 in^{1} *scripsi cum cett. et* A^{pc} : se Pr, *om.* A^{ac} Ab 32-33 in iuris narratione *om.* F^{ac}LLu 33 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 34 tali] uel alio A^{2} 35 pererat P, pretereat C, preaerat Vc^{ac}

2 3 Comp. 2.19.7 (X 2.3.2) 3 Dig. 43.3.1.4 4 Dig. 4.2.14.11 5 Inst. 4.6.34 6 Cod. 7.62.39(37) 7 Dig. 9.4.4.3 8 Cod. 7.17.1.3 9 Dig. 5.1.74 10 post Cod. 7.43.8 (ex Nov. 112.3) 11 post Cod. 2.58(59).2 (ex Nov. 49.3) (In isto iuramento). 12 Dig. 5.1.23 13 Dig. 5.3.41(44) 14 post Cod. 7.43.8 (ex Nov. 112.3) 15 2 Comp. 2.14.1 (X 2.22.3)

tenore, lib. eodem.[16] Set quare queritur de indictione cum dies et consul non debeant edi, ff. quemadmodum testa. aper. l.ii. § penult.?[17] Quod concedo nisi uelit agere de falso ut hic, et C. de contrahen. stip. Optimam.[18] Debet autem indictio in principio poni, in authen. ut nomen imper. doc. prepon. in principio, coll. v.[19] et xxiii. di. In nomine domini.[20] jo. *scriptura*: infra de crim. fal. c.i.[21] Et nota sicut hic fit comparatio littere ad cartam, sic alias littere ad litteram, ut C. de fide instrum. Comparationes.[22] jo. *dimidia*: Ad hoc enim ut sigillum sit autenticum, debent apparere caracteres et orbita, ff. qui testa. fac. pos. Ad testium § Signum[23] et de pen. di.ii. Principium in quid, uersu, 'Quid namque boni'.[24] jo. *exprimebat sigillum*: Non enim sunt littere signate ubi nomen deest, ff. qui testa. fac. pos. Ad testium § Si quis ex testibus.[25] Arg. contra supra de eo qui mit. in pos. Cum sicut, lib. ii.[26] nam et alieno signo quis potest signare, C. de testa. Si unus.[27] Set tamen cum hoc fit, hoc exprimendum est, uel non tenet hoc in contractibus precipue magnarum rerum et etiam principum, ut infra de appell. Significauit.[28] jo. *due littere*: ⌜scilicet L. et V.⌝ *publica manu*: Set nonne sufficeret priuatum habens subscriptionem trium testium, ut C. qui potiores in pig. Scripturas.[29] et xvi. q.iii. § Potest, uersu, 'Is autem cuius res prescribitur'?[30] Respondent quidam quod non, nisi adhuc testes uiuant. Arg. contra, supra eodem, Scripta, lib. i.[31] De hoc

38 agere] tangere CVcMd 40 prepon.] ponpon. PCVc FLLu, *om.* Pr jo. *om.* Pr PCVc FLLu 41 infra] sic *praem.* Pr PVcAb FLLu, set *praem.* C 43 jo. *om.* Pr PCVc FLLu ut sigillum *om.* F^{ac}L^{ac}Lu deberent P, debentur C^{ac}, deberet Vc FL^{ac} 44 testium] numerum *add.* A^{2} 44-45 Signum–jo.] Inquit x. quidem bon. non ualet bon. iii. F^{ac}L^{ac}LuGHS *vel aliquid simile* 45 Quid^{2}] Quidem PCVc^{ac} jo. *om.* PC^{ac}Vc 47 testium] numerum *add.* A^{2} 49 cum *om.* PCVc FLLu fit A Ab : fiat Pr, fiet Pr^{pc} PCVcMd FLLu hoc^{2}] hic PCVc, *del.* C 50 principum APr VcFcV : principium PC^{pc}AbMdLr FL^{ac}Lu, principuum C^{ac}M 51 jo. *om.* Pr PC^{ac}Vc FLLu scilicet L. et V. PCVcFc FLLu : *om.* APr AbMdLrMV L.] di. *add.* FL^{ac}Lu et *om.* CVc 52 sufficerent FL^{ac} habens] hic sunt FL^{ac}Lu subscriptiones PCVcFcMd FLLu 53 Potest] Pater Pr PAb FLLu, Patenter C^{ac} 54 Is *scripsi cum cett. et* A^{pc} : Hiis A^{ac}Pr Ab Respondent quidam] Respondeo quod LLu 55 uiuant A^{pc} Pr Ab : iurant A^{ac}, nuniant PC^{ac}Vc^{ac}, in authen. F^{ac}L^{ac}Lu, inunant Md 55-57 De hoc–jo.] e. CVc, *om.* MdMV

16 3 Comp. 2.12.8 (X 2.20.35) 17 Dig. 29.3.2.7 18 Cod. 8.37(38).14 19 Auth. 5.3 (Nov. 47).1 20 D.23 c.1 21 3 Comp. 5.11.1 (X 5.20.4) 22 Cod. 4.21.20(19) 23 Dig. 28.1.22.5 24 De pen. D.2 c.45 post f.n. 725 25 Dig. 28.1.22.4 26 2 Comp. 2.8.2 (X 2.15.2) 27 Cod. 6.23.12 28 3 Comp. 2.19.6 (X 2.28.48) 29 Cod. 8.17(18).11 30 C.16 q.3 p.c.15 § 5 31 1 Comp. 2.15.2 (X 2.22.2)

dixi supra de probat. c.i. lib. eodem[32] et supra de testi. c.i. lib. eodem.[33] jo. *liture*: idest macule uel rasure uel cancellature. *propria manu*: idest confiteatur per se fecisse completionem, ut in authen. de tabell. § i.[34] infra de priuil. Cum olim.[35] *mentio facta fuerat*: Nota in priuilegio esse faciendam mentionem sententie, sic infra de re iud. Inter.[36] *res inter alios*: supra de testi. Veniens, lib. eodem,[37] ii. q.v. Interrogatum,[38] supra de adult. Significasti, lib. i.[39] C. res inter alios acta, per totum.[40] Fallit tamen hoc in multis casibus, scilicet cum cause sunt connexe, ut lxxxi. di. Tantis,[41] iii. q.vi. Hec quippe;[42] item fallit ubi aliquis presens fuit, et sciebat causam agi, ut ff. de re iud. Sepe;[43] item fallit in omnibus ubi ius fit ex sententia, ut in querela inofficiosi, ut ff. de inoffic. Papinianus § Meminisse;[44] item in causa liberta[1]is, ut ff. de statu hom. Ingenuum;[45] item in causa filiationis, ut ff. de agnos. lib. Si parens, l.ult.[46] item fallit in re communi cum fisco, ut C. commun. rerum alien. l.ii.[47] Hoc autem sepe contingit quod res inter alios acta prodest alii, ut patet in rebus communibus, ut ii. q.vi. § Sunt quorum, uersu, 'Quandoque unam',[48] ff. si seruit. uind. Loci § Competit,[49] et in re communi cum pupillo, ut ff. quemadmodum seruit. amit. Si communem,[50] et ratione connexionis, ff. de adult. Denuntiasse.[51] jo. *nocumentum*: Eas approbare potuisset, set non cogebatur, ut supra de testi. Veniens, Cum causam,[52] C. de testi. l. finali.[53] jo. *alio iudicio*: Hoc non noceret, ut supra de testi. Cum A. et G. lib. i.[54] C. de lib. causa l. Iubemus,[55] C. de testi. l.ult.[56] jo. *forma*

56 lib. eodem[1] c.i. *tr.* PFcLr FL[ac]Lu N 56-57 et supra[2]–jo. *om.* FL[ac]Lu N 57 jo. *om.* PAbFcLr cancellature] causa cellature L[ac]Lu 58 idest *om.* C[ac]VcMd completionem] complectionem PC 61 supra[1]] sic *praem.* Pr PCVc AbFc[pc]Md FLLu N supra[1]–Interrogatum *om.* C[ac]VcMdMV (*homoiotel.*) Interrogatum Lr N : Interrogatus APr Ab, Interrogant P F[ac]L[ac]Lu, Iuragant Fc 62 lib. i. *om.* FLLu 62-63 hoc tamen *tr.* FLLu 65 item] idem PCVc L[ac]Lu 66 fit] sit Pr PVc, *om.* Lu 67 item] idem L[ac]Lu 67-68 de statu–ff. *om.* FLLu (*homoiotel.*) 74 jo. *om.* PC[ac]Vc FLLu 76 jo. *om.* PC[ac]Vc FLLu nosceret PCFc F[ac]L[ac]Lu, nos teret MdM 76-77 Cum A. et G. *scripsi cum* F[pc]L[pc] : Cum I. et A. APr VcAb F[ac]L[ac]Lu, Cum A. PCMd 77 testi.] testa. PCVcMd (*male* Cod. 6.23.31) jo. *om.* PC[ac]Vc FL

[32] 3 Comp. 2.11.1 (X 2.19.7) [33] 3 Comp. 2.12.1 (X 2.20.28) [34] Auth. 4.7 (Nov. 44).1 [35] 3 Comp. 5.16.2 (X 5.33.12) [36] 3 Comp. 2.18.10 (X 2.27.20) [37] 3 Comp. 2.12.11 (X 2.20.38) [38] C.2 q.5 c.25 [39] 1 Comp. 5.13.6 (X 5.16.5) [40] Cod. 7.60 [41] D.81 c.3 [42] C.3 q.6 c.10 [43] Dig. 42.1.63 [44] Dig. 5.2.8.14 [45] Dig. 1.5.25 [46] Dig. 25.3.5.8 et 25.3.9 [47] Cod. 4.52.2 [48] C.2 q.6 p.c.41 § 11 et § 19 [49] Dig. 8.5.4.7 [50] Dig. 8.6.10 [51] Dig. 48.5.18(17) [52] 3 Comp. 2.12.11 (X 2.20.38) et c.10 (X 2.20.37) [53] Cod. 4.20.20(16) [54] 1 Comp. 2.13.6 (X–) [55] Cod. 7.16.41 [56] Cod. 4.20.20(16)

petitionis: Arg. quod responsum conformandum est questioni, ut ff. de interrog. act. De etate.[57] jo. *quo magis*: Interpretanda est res magis ut ualeat quam pereat, ut infra de uerb. sig. Abbate,[58] ff. de rebus dubiis, Quotiens,[59] xii. q.ii. Si quos de seruis.[60] Arg. contra supra de offic. del. Cum super, lib. eodem,[61] ff. de iure cod. l.i.[62] *et donari*: Videtur quod idem non possit donare et confirmare, ff. de iurisdict. om. iud. Et quia;[63] set contra lxiii. di. In synodo,[64] xxiii. di. In nomine,[65] supra de elect. Cum inter, lib. eodem.[66] jo. *ex alia causa*: sic ff. ad leg. Fal. Fundo,[67] C. de iure dot. Auia,[68] instit. de act. § Sic itaque.[69] Set possessio ex pluribus causis habetur, ff. de acquir. pos. Possideri § Ex pluribus;[70] tamen ex pluribus causis aliquid solui potest, ut ff. de solut. Cum quis § De peculio.[71] Arg. contra infra de prescript. Auditis,[72] supra de censi. Sopite, lib. ii.[73] supra de consuet. c.ult. lib. eodem,[74] ff. de priuil. credi. l.antepenult.[75] in quibus patet quod diuerso iure aliquid petitur. jo. *redonari*: Videtur ergo quod si aliquis plures assignet titulos dominii sui, cum hoc esse non possit, quod succumbet, arg. sic infra de conces. preb. non uac. Post electionem[76] et C. de contrah. empt. l.iiii.[77] Tamen licet ratione unius tituli sit dominus effectus, ratione alterius tituli competit ei exceptio, licet ille titulus nullus sit ut in iam dicta lege. jo. *accessorium*: sic infra de dote post diuort. rest. c.i.[78] x. di. Vides,[79] C. de leg. Non dubium.[80] Arg. contra ff. de arbit. Si pupillus,[81] C. de pred. min. Etsi is.[82] jo. *plene*

78 confirmandum Ab FLLu 79 jo. *om.* PCVc FLLu 80 quam] ut *add.* PCVc 81 quos *scripsi cum cett.* : quis APr Ab 82-85 *gl. s.v.* 'alia donauerit' LLu 82 Videtur] ergo *add.* PCVcMd L 83 donare] dare PCVcMd FLLu 84-85 synodo–Fundo *om.* L[ac] 84 synodo] ff. ad leg. Fal. Fundo *add.* C, xxiii. di. ff. ad leg. Fal. Fundo *add.* VcMV 85 lib. eodem jo. *om.* PCVcAbMd Lu sic] simile PCVc 85-91 sic ff.–jo.] *gl. praecedenti iungunt* FL[ac]Lu 87 haberetur CVcMd 87-88 habetur–causis *om.* FL[ac]Lu (*homoiotel.*) 87 tamen] tantum CVc, *om.* Md 88 aliquid] aliud L[ac]Lu, aliter F 89-90 lib. ii. *om.* PCVc FL[ac]Lu 91 jo. *om.* PCVc FLLu 91-96 *gl. s.v.* 'donata' FL[ac]Lu 92 aliquis] quis CVcMd domini P FLu 93 succumbat PCVc FLLu 95 ei *om.* FLLu 96 ut in iam APr AbFcLr : ut in inde PM, ut nostra Vc, ut mandata Md, ut in V, infra FL[ac]Lu, *om.* C[ac] jo. *om.* PC[ac]Vc FLLu sic] simile PCVc FLLu 97 post–x. di.] pos. re. ius de FL[ac]Lu 98 jo. *om.* PCVc FLLu

[57] Dig. 11.1.11(12) [58] 3 Comp. 5.23.10(X 5.40.25) [59] Dig. 34.5.12(13) [60] C.12 q.2 c.57 [61] 3 Comp. 1.18.2 (X 1.29.23) [62] Dig. 29.7.1 [63] Dig. 2.1.6 [64] D.63 c.23 [65] D.23 c.1 [66] 3 Comp. 1.6.3 (X 1.6.18) [67] Dig. 35.2.4 [68] Cod. 5.12.6 [69] Inst. 4.6.14 [70] Dig. 41.2.3.4 [71] Dig. 46.3.28.2 [72] 3 Comp. 2.17.5 (X 2.26.15) [73] 2 Comp. 3.25.2 (X 3.39.14) [74] 3 Comp. 1.3.7 (X 1.4.8) [75] Dig. 42.5(6).37(21) [76] 3 Comp. 3.8.4 (X 3.8.7) [77] Cod. 4.38.4 [78] 3 Comp. 4.15.1 (X 4.20.5) [79] D.10 c.10 [80] Cod. 1.14(17).5 [81] Dig. 4.8.35(40) [82] Cod. 5.71.9

possessio: Quia cum possessio sit facti, non plene probatur per instrumenta, licet per ea probetur titulus uel iusta possessio, supra de probat. Licet, in fine.[83] *legitimas sanctiones*: ⌜C. locato, Ad probationem [84] et C. de prescript. xxx. ann. Male.[85] Contra C. de donat. Censualis, in fine.⌝ [86] *non sufficiat*: Set hoc uidetur falsum, quia si tibi ego locaui domum, michi tu non potes referre questionem dominii, ut ff. de pig. act. Si pignore § i.[87] et ff. commod. Ita.[88] Set uerum est quod non refertur questio dominii si agitur illa actione que oritur ex illo contractu, scilicet pignoratitia uel commodati, set secus si agitur actione reali, quia illa non proponitur tamquam contra commodatarium uel inquilinum, set quasi contra quemlibet possessorem, ff. ad exhib. De eo § finali.[89] Et nota quod perceptio pensionis non probat possessionem, nec priuat alterum sua possessione, ut patet hic, et infra de re iud. Cum Bertoldus, in fine,[90] infra de appell. Bone [91] et ff. de acquir. pos. Quamuis.[92] jo. *obscura sunt*: supra de probat. c.ii. lib. i.[93] iii. q.ix. Indicas,[94] instit. de interdict. § Commodum.[95] Fallit in causa liberali, ut supra de probat. Ex litteris, lib. i.[96] ff. de re iud. Inter pares;[97] item in causa matrimonii, ut xxxiii. q.i. Si quis [98] et xxx. q.iii. c.ult.[99] item in causa testamenti, ut ff. de inoffic. testa. Si pars.[100] jo.

2. QVOD SVPER HIS *absolutione sua*: a uoto peregrinationis. *ignota cardinalium sigilla*: Videtur quod non refert siue sigillum sit notum uel non,

---

99 facti] facta VcMd $F^{ac}L^{ac}Lu$ 101-102 C. locato–in fine Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A 102 Male] ageretur Pr, *add.* Ab (*recte* Male agitur) 103 si] sit $L^{ac}Lu$ ego tibi *tr.* PC F 103-104 michi *post* potes *tr.* PC FLLu, michi *om.* Vc 104 dominii] deinde $F^{ac}L^{ac}Lu$ § i.] § ii. A^{pc} $C^{pc}Vc^{pc}$, § Si periculo Md, *om.* P FLLu 105 Ita Md Tancred. : Item APr Ab, Si inter P, Inter CVcFc LrMV FLLu N dominii] domini FLu 107 non *om.* $F^{ac}L^{ac}Lu$ 108 commodatarum FLLu inquilinium LLu 110 possessionem PCVcMd FLLu : pensionem APr Ab nec *om.* LLu 112-116 supra de probat.–jo.] *gl. praecedenti iungunt* P^{ac}CVcFcLrV $F^{ac}L^{ac}Lu$ 112 supra] simile *praem.* Pr PCVcAb LLu 113 c.ii.] c.i. FLLu (1 Comp. 2.12.1 [X 2.19.1]) lib. i.] lib. iii. CVcMd^{ac} (3 Comp. 2.11.2 [X 2.19.8]), lib. ii. Fc, lib. iiii. M, extra.iiii. V 116 q.iii.] q.iiii. PCVcMd (C.30 q.4 c.6) pars] pos. $FL^{ac}Lu$ jo. *om.* PCVc FLLu

2 2-13 Videtur–jo.] *gl. ad* 2.13.1 *s.v.* 'obscura sunt' (c.1 *supra*) *iungunt* $F^{ac}L^{ac}Lu$ 2 non refert *om.* FLLu sit *om.* CVcMd

---

[83] 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) [84] Cod. 4.65.23 [85] Cod. 7.39.2 [86] Cod. 8.53(54).7 [87] Dig. 13.7.22.1 [88] Dig. 13.6.16 [89] Dig. 10.4.12.6 [90] 3 Comp. 2.18.8 (X 2.27.18) [91] 3 Comp. 2.19.9 (X 2.28.51) [92] Dig. 41.2.46 [93] 1 Comp. 2.12.1 (X 2.19.1) [94] C.3 q.9 c.14 [95] Inst. 4.15.4 med. [96] 1 Comp. 2.12.2 (X 2.19.3) [97] Dig. 42.1.38 [98] C.33 q.1 c.3 [99] C.30 q.3 c.7 [100] Dig. 5.2.10

dummodo sit integrum et caracteres legi possunt, ut supra eodem, c.i. cum ipsum scriptum non sit cancellatum nec abolitum, ut C. de edict. diui adri. l.ult.[1] Nam et ignota sigilla faciunt fidem, ut xcviii. c.i. et ii. maxime ubi nullus apparet contradictor, ut supra de dolo et contum. c.ult. lib. eodem.[2] Ad hoc dicas quod si nulli fit preiudicium, tunc sigillum ignotum quod est sine uitio bene facit fidem, set si fit preiudicium, tunc non est iudicandum secundum illud, ut supra de procurat. c. uno, lib. i.[3] et ff. de procur. Si procuratorem, ibi, 'Litteris eius approbatis',[4] set est mittendum ad illum cuius dicitur sigillum, ut ff. quemadmodum testa. aperi. Cum ab initio et l.i.[5] Nec enim ignota recipienda sunt ut nota ff. naute caup. l.ult.[6] jo. *cum eis*: Cur uotum nequeant adimplere. *continetur*: Quod habes in alia parte capituli, infra de uoto et uoti redem. Quod super hiis et c. Ex multa.[7] *carere uolumus*: Quia ueritatem debent continere cum uotum reuocant, sicut ille que litteras reuocant, supra de cohabit. cleric. Super, lib. i.[8] et supra qui filii sint legit. Causam.[9] Et notandum quod littere generales non soluunt a uoto ut hic, nec a sententia excommunicationis, ut infra de sent. excomm. Cum pro causa,[10] et hec questio mouetur, set non soluitur, supra de offic. ordin. Ex parte, lib. i.[11] jo. *obstantibus*: Denegabit enim delegatus cognitionem, ubi delegans denegaret commissionem, supra de rescript. Super litteris, lib. eodem.[12] jo. *expressum*: infra de uoto et uoti redemp. Quod super hiis,[13] cuius hec est pars.

---

3 possint PCVcAb 4 abolitum] oblitum CVcMd^{pc}, obligatum Md^{ac} 5 et *om.* PCVc FLLu xcviii.] xxviii. $F^{ac}LLu$ 8 si fit *om.* $FL^{ac}Lu$ fit] sit PVc 9 lib. i. *om.* PCVc 10 Litteras eius approbatas FLLu 12 ult.] ii. PCVcMd (Dig. 4.9.2) 13 jo. *om.* PCVc FLLu Cur APr CAb L^{pc} : Cum PVcFcMd $FL^{ac}Lu$ nequeant] non queant CVcFcMdV, non ualeant Ab 13-14 Quod–capituli] *gl. praecedenti iungit* A 13-15 Quod–Ex multa] *gl. praecedenti iungit* Ab 13-14 In alia parte capituli quod habes *tr.* PCVcAbMd FLLu 14-15 infra–Ex multa] *gl. s.v.* 'continetur' [*bis*] A 15-16 ueritatem–reuocant *om.* $F^{ac}L^{ac}Lu$ 16 que *scripsi cum cett. et* A^{pc} : qui A^{ac}Pr Ab FLLu litteris FLLu 18 soluunt] soluerunt PMd, soluerint CVc, solent $F^{ac}L^{ac}$ 20 ordin.] prelat. PCVcMd jo. *om.* $PC^{ac}Vc$ FLLu 21 denegaret *scripsi cum cett. et* A^{pc} : delegaret A^{ac} Vc 22 rescript. Super litteris] rest. spol. Litteras $F^{ac}L^{ac}Lu$ (3 Comp. 2.6.3 [X 2.13.13]) 23 est hec *tr.* PCVcMd, hec *om.* Ab^{ac}

---

2 [1] Cod. 6.33.3 [2] 3 Comp. 2.7.3 (X 2.14.7) [3] 1 Comp. 1.29.1 (X 1.38.1) [4] Dig. 3.3.65 [5] Dig. 29.3.4 et 1 [6] Dig. 4.9.7 [7] 3 Comp. 3.26.4 (X 3.34.8) et c.5 (X 3.34.9) [8] 1 Comp. 3.2.8 (X 3.2.5) [9] 1 Comp. 4.18.7 (X 4.17.7) [10] 3 Comp. 5.21.1 (X 5.39.27) [11] 1 Comp. 1.23.7 (X 1.31.5) [12] 3 Comp. 1.2.10 (X 1.3.20) [13] 3 Comp. 3.26.4 (X 3.34.8)

3. PASTORALIS *per metropoles*: supra de postul. Ad hec, lib. eodem,[1] in authen. ut facte nou. const.[2] lxxxii. di. Proposuisti,[3] nam ante insinuationem neminem astringit. Decretum enim non ligat ignorantes, ut ff. de decret. ab ord. fac. l.ult.[4] Non enim contempsit disciplinam qui ignorauit, ff. locat. Si ignorans.[5] Nota quod si rescriptum aliquod est contra ius, statim abiciendum est, ut xxv. q.ii. Rescripta.[6] Nec enim ratione rescripti recedendum est a iure communi, ut supra de etate et qual. Eam te,[7] immo auferendum est de manibus tenentis, et ostendendum est principi, ut C. de sacrif. pag. Sicut.[8] Set si non est ex toto contra ius, set alias iniquum, tunc expectandum est secundum mandatum, ut supra de offic. del. Si quando[9] et in authen. ut nulli iudicum § Si uero.[10] Si autem decretalis aliqua est preter ius, non statim reicitur, set consulitur superior, ut hic dicit. Hoc ideo quia cum inter decretales allegatur, presumitur quod sit decretalis, arg. xx. q.i. Quem progenitores.[11] Si autem decretalis obuiat consuetudini, preualet consuetudo, arg. supra de prebend. Relatum, lib. i.[12] dummodo consuetudo sit probabilis, ut supra de eo qui mittitur in possessione c.ii. lib. eodem,[13] supra de re iud. c.ult. lib. i.[14] nisi princeps per suum statutum intendat tollere consuetudinem, ut ff. de sepul. uiolat. l.iii. § Diuus.[15] jo.

4. CVM DILECTVS *potest instrumenta*: dum tamen instrumentum non sit impetratum lite pendente, ut supra de testi. Causam, lib. i.[1] sic ergo

---

3 1 lib. eodem] est FL^{ac}Lu 2 lxxxii. *scripsi cum cett.* : lxxii. APr Ab ante] aut FLLu 3 neminem *om.* Vc FLLu astrinxit PC^{ac}VcMd FLLu ligat] obligat PCVcMd 4 contempserit P FLu, contempserint C^{ac}Vc 5 ignorans] jo. *add.* PCVc FLLu 5-19 Nota–Diuus jo.] *gl. s.v.* 'huiusmodi decretales' PCFcMdV FLLu^{pc}, *s.v.* 'aliqua decretalis' Vc Lu^{ac} 5 contra ius] contrarius Vc, contrarium F^{ac}L^{ac} 6 rescripti] scripti LLu 7 ut supra de etate et] infra de L^{ac}Lu, et F^{ac} 8 de] in F^{ac}L^{ac}Lu 9 set alias iniquum] si aliquando FL^{ac} iniquum] sit *praem.* PCVcMd, est *praem.* Pr 10-11 supra–authen. *om.* F^{ac}LLu 11 nulli *scripsi cum cett.* : nullus APr 11-12 aliqua decretalis *tr.* PCVcAb 12 preter] contra Pr PVcAbMd non *om.* PVc^{ac}Md^{ac} aliqua est preter ius non statim] contra ius FLLu 13 cum] ex quo Md, *om.* PCVc 15 arg.] ut PCVc FLLu 16 sit consuetudo *tr.* FLLu 18 statutum] statum CVc

4 1 non *scripsi cum cett. et* A^{pc} : *om.* A^{ac}Pr Ab

---

3 [1] 3 Comp. 1.4.1 (X 1.5.1) [2] Auth. 5.16 (Nov. 66).1 [3] D.82 c.2 [4] Dig. 50.9.6 [5] Dig. 19.2.50(52) [6] C.25 q.2 c.15 [7] 1 Comp. 1.8.5 (X 1.14.4 et 3.38.22) [8] Cod. 1.11(14).3 [9] 1 Comp. 1.21.10 (X 1.29.8) [10] Auth. 9.9 (Nov. 134).11.1 [11] C.20 q.1 c.6 [12] 1 Comp. 3.5.7 (X–) [13] 3 Comp. 2.8.2 (X 2.15.3) [14] 1 Comp. 2.19.10 (X 2.27.8) [15] Dig. 47.12.3.5

4 [1] 1 Comp. 2.13.10 (X 2.20.11)

uisis attestationibus possunt adhuc induci instrumenta, sicut et uisis instrumentis possunt induci testes. Set uisis attestationibus non possunt induci testes super eodem, et rationem eius dixi supra de testibus, Ex tenore, lib. eodem:[2] nec enim potest fieri subornatio in instrumentis, sicut in testibus. jo. *conclusum*: idest renuntiatum, ut supra de causa pos. Pastoralis.[3] jo. *consuetudo*: Nota quod consuetudo facit aliquod instrumentum autenticum. jo. *honestatis*: Nota quod ex qualitate persone approbatur uel reprobatur instrumentum, ut ff. de edend. Si quis ex § i.[4] et supra de sponsa. Illud, lib. i.[5]

14. DE PRESVMPTIONIBVS

1. LITTERAS VESTRAS *arbitros*: Sic ergo delegatus potest esse arbiter, ut hic et infra de prebend. Nisi[1] et supra de arbitris c.ult.[2] Vtrum autem ordinarius possit esse arbiter dissentio est, et dicunt plerique quod non, ut iii. q.vii. § Tria, in fine.[3] Et triplex de hoc potest assignari ratio: Quod si ordinarius posset esse arbiter, semper procuraret ut eligeretur arbiter, ne posset appellari ab eo. Alia ratio quia ordinarius debet cogere arbitrum ut procedat, et mandare debet suam sententiam executioni, ut supra de foro compet. c.antepenult.[4] et ff. de arbit. l.iii.[5] set hoc non posset si idem esset ordinarius et arbiter. Tertia ratio est quia arbitria sunt ad similitudinem ordinarie iurisdictionis, et sic sequeretur quod aliquid esset simile sibi, et sicut non possunt concurrere iura naturalia et iura adoptionis, ut instit. de adopt.[6] sic et ordinaria et delegata. Ego credo quod ordinarius possit esse arbiter, ut supra de elect. Causam, lib. i.[7] supra de arbit.

---

6 in *om.* Pr Lu 7-8 *gl. s.v.* 'calculum' FL^{ac}Lu 7 idest *scripsi cum cett. et* L^{pc} : infra de A, idest de Ab, idem est FL^{ac}Lu renuntiatum *scripsi cum cett. et* A^{pc} : renuniatione Pr Ab, renunt. A^{ac} 10 persona P FL^{ac}Lu 11 lib. i.] jo. *add.* PCVc FLLu

14.1 1 Sic] Sicut FLLu 3 est *om.* P FL^{ac}Lu 4 Et] Cum *praem.* PCVcMd, Cum etiam FL^{ac}Lu Quod] Quia Pr PCVcAbMd FLLu 5 possit P Lu 6 possit FL^{ac}Lu ordinarius *om.* FLLu 9 est *om.* PCVcMd arbitria] arbitri FL^{ac}Lu 10 aliquod PCVc 10-11 simile esset (esse CVc) *tr.* PCVc FLLu 11 sicut] sic PCVc FLu 12 et[1] *om.* FLLu

---

[2] 3 Comp. 2.12.8 (X 2.20.35) [3] 3 Comp. 2.5.3 (X 2.12.5) Dig. 2.13.6.1 [5] 1 Comp. 4.1.14 (X 2.23.11)

14.1 [1] 3 Comp. 3.5.8 (X 3.5.21) [2] 3 Comp. 1.25.4 (X 1.43.7) [3] C.3 q.7 p.c.1 [4] 3 Comp. 2.2.3 (X–) [5] Dig. 4.8.3 [6] Inst. 1.11.2 [7] 1 Comp. 1.4.17 (X 1.6.8)

Cum tempore, lib. eodem.[8] Item uidetur quod hic secundum canones in crimine possit iri ad arbitrum, secus secundum leges, ff. de arbit. Non distinguemus § Iulianus.[9] jo. *quodam fratre*: In hoc casu propter enormitatem criminis auditur frater contra fratrem, ut xxiii. q.viii. Legi[10] et q.v. Si audieris,[11] et debet dicere patri et matri 'non noui uos', ut xciii. di. Diaconi.[12] Secundum leges tamen in magnis criminibus non auditur frater contra fratrem, ut C. qui accus. non pos. Si magnum,[13] set in leui crimine bene auditur contra eum, ut infra eodem titulo, Si sororem,[14] sicut nec in crimine testatur contra ipsum, ut iiii. q.iii. Parentes.[15] jo. *firmauit*: ⌜idest compurgauit. jo.⌝ *E contrario*: Et ideo non erat audiendus, ut lxxiiii. di. Gesta,[16] infra de appell. Sollicitudinem.[17] *audiuisset*: Quia credebat forte errare eum in aliquo articulo cum non erraret, ut ipsi capellani dixerunt ei. *appellabat*: tamquam fautorem fratris heretici, supra de heret. Ad abolendam § Receptores, lib. i.[18] jo. *bonis eius interim annotatis*: in fisco; set contra i. q.iiii. Iudei,[19] C. de heret. Cognouimus.[20] Set illud loquitur cum habuit heredes orthodoxos, sic supra de heret. De Brabanzonibus,[21] C. de aposta. l.i.[22] Vel melius istud est de rigore noui iuris ut bona hereticorum auferantur filiis, sicut etiam est in crimine lese maiestatis, ut infra de heret. Vergentis[23] et in constitutione, Excommunicamus.[24] jo. *uerisimilius*: De nemine presumitur quod sit inmemor sue salutis, i. q.vii. Sancimus.[25] *grave mendacium*: Immo in ultimo articulo non semper presumitur quod uerum quis dicat, ut C. de probat.

14 hic quod *tr.* Pr PCVc, hic *om.* FLLu 15 iri ad] inire F, in L^{ac}Lu arbitrum] arbitros Pr, arbitrium PCAbMd FLLu 18 pater et mater FL^{ac}Lu 21 infra] C. C^{pc} L^{pc}, *om.* PC^{ac}Vc FLLu 22 iiii.] iii. PC^{ac}Vc 23 idest compurgauit. jo. A Ab : *om.* Pr PCVcMd FLLu 24 Sollicitudinem] jo. *add.* PCVc FLLu 25 eum (non $F^{ac}L^{ac}$Lu) errare *tr.* P FLLu eum forte errare *tr.* CVcMd 26 dixerant PCVcMd FLLu ei] jo. *add.* PCVc FLLu fauctorem PC^{ac}VcAbMd, factores FLLu 27 supra de heret. *om.* F^{ac}LLu jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 28 fisco] fiscum PCVcMd FLLu 29 habuerit Vc, habet FLLu sic] sicut FLLu 30 Braibantionibus A *nomen in cett. codd. corrupt. est* 31 sicut] sic CVcMd 32 constitutione] Innocentii iii. *add.* PCVc 33 De nemine APr PAb : De ne oie CVc^{ac}M, De ne noie Md, De homine Lr, De nomine Fc $F^{ac}GL^{ac}$Lu 34 salutis] jo. *add.* CVcMdM Sancimus] jo. *add.* Pr FcLr FLLu 35 non *om.* PC^{ac}Vc F quis] aliquis PCVc FLLu

[8] 3 Comp. 1.25.2 (X 1.43.5) [9] Dig. 4.8.32.6 [10] C.23 q.8 c.13 [11] C.23 q.5 c.32 [12] D.93 c.23 [13] Cod. 9.1.13 [14] Cod. 9.1.18 [15] C.4 q.3 c.3 § 34 [16] D.74 c.2 [17] 3 Comp. 2.19.12 (X 2.28.54) [18] 1 Comp. 5.6.11 (X 5.7.9) [19] C.1 q.4 c.7 [20] Cod. 1.5(8).19(10) [21] 1 Comp. 5.6.7 (X–) [22] Cod. 1.7(10).1 [23] 3 Comp. 5.4.1 (X 5.7.10) [24] 4 conc. Lat. c.3 (4 Comp. 5.5.2 [X 5.7.13]) [25] C.1 q.7 c.27

Rationes,[26] ff. de probat. Qui testamentum,[27] ff. de leg. ii. Lucius § Quisquis michi.[28] Solutio: Licet quandoque presumatur quod uerum dicat, non tamen fit sufficiens probatio iudici, arg. ff. de pignor. act. Gaius,[29] et licet heredes necesse habeant stare religioni defuncti, non tamen creditores, ut C. de probat. authen. Quod obtinet.[30] jo. *in fratrem*: Presumitur aliquid ratione consanguinitatis uel affinitatis, ut supra eodem, Afferte, lib. i.[31] supra de tempor. ordin. c.ult. lib. eodem,[32] infra de testam. Requisisti,[33] infra de symon. Sicut,[34] ff. de ritu nup. Non solum § i.[35] C. de rei uxorie act. § Sileat.[36] jo. *uehementem*: Set nonne ex leui causa probatur quis hereticus, ut C. de heret. l.ii.?[37] Sic quantum ad hoc ut de heresi suspectus habeatur, et ut procedatur quasi contra suspectum, set non ut condempnetur de heresi. Item nonne vehemens presumptio pro probatione recipitur, xxxii. q.i. Dixit,[38] liiii. di. Fraternitatem, in fine?[39] Respond. Non vehemens set tantum violenta de qua predicta capitula loquuntur, et ff. de rebus dubiis, Si mulier,[40] nec etiam omnis violenta si probetur contrarium, xxvii. q.i. Nec aliqua,[41] supra de probat. Proposuisti, lib. ii.[42] et xxxv. q.iii. Extraordinaria.[43] jo. *iuratoriam cautionem*: Hoc ideo dicit nam ex quo fuit semel periurus a modo non credetur iuramento simplici ipsius, ut xxii. q.v. Paruuli,[44] ii. q.vii. Non potest.[45] Item et ideo non est recipiendum iuramentum a tali, quia timor est ne incidat in periurium, ut supra de cohabit. cleric. Clericos, lib. i.[46] jo.

2. CVM IN IVVENTVTE *ornamento pallii*: Ex quo enim adeptus est dignitatem tantam, presumitur quod ratione uirtutis sue adeptus sit eam, ut

36-37 Lucius § Quisquis michi] l. Cum quis decedens § Codicilis A^2 (Dig. 32.1.37.5) 37 michi] et l.i. PC^{ac}Vc, autem FLLu presumitur PCVcMd FL^{ac}Lu 38 fit tamen *tr.* FLLu 39 habeant necesse *tr.* FLLu tamen] tantum CVcMd 42 testam. *scripsi cum cett. et* A^{pc} : testibus A^{ac}Pr Ab 44 nonne] minimo FL^{ac}Lu 46 procedetur FLu 47 pro *om.* FL^{ac}Lu 48 Fraternitatem *scripsi cum cett.* : Fraternitatis APr Ab, Fraternitas FLLu 49 tantum] tamen FLu, *om.* L 51 xxxv. q.iii. *scripsi cum* $C^{pc}Vc^{pc}$: xxxiii. q.v. APr $PC^{ac}Vc^{ac}$ L^{pc}, xxxiii. q.iiii. FLLu 52-53 semel fuit *tr.* Pr PAb, semel FL^{ac}Lu 53 creditur PCVcMd FLLu iuramento] sacramento PCVcMd FLLu 56 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu

2 1-8 *gl. s.v.* 'in iuuentute' PC 1-8 Ex quo–§ i.] *gl. praecedenti iungunt* VcFcMV $F^{ac}L^{ac}$Lu 1 est *om.* C^{ac}Vc L^{ac} 1-2 tantam dignitatem *tr.* PCVc FLLu 2 sue uirtutis *tr.* PCVc FLLu

[26] Cod. 4.19.6 [27] Dig. 22.3.27 [28] Dig. 31.88(90).10 [29] Dig. 13.7.39 [30] post Cod. 4.19.6 (ex Nov. 48.1) [31] 1 Comp. 2.16.2 (X 2.23.2) [32] 3 Comp. 1.9.7 (X 1.14.10) [33] 3 Comp. 3.19.3 (X 3.26.15) [34] 3 Comp. 5.2.5 (X 5.3.33) [35] Dig. 23.2.67.1 [36] Cod. 5.13.1.5c [37] Cod. 1.5(8).2 [38] C.32 q.1 c.2 [39] D.54 c.15 [40] Dig. 34.5.23(24) [41] C.27 q.1 c.4 [42] 2 Comp. 2.10.2 (X 2.19.4) [43] C.35 q.3 c.11 [44] C.22 q.5 c.14 [45] C.2 q.7 c.24 [46] 1 Comp. 3.2.4 (X 3.2.3)

lviiii. di. c.i. lxi. di. Miramur.[1] Item est hic arg. quod ex quo primo fuit honestus, quod et postea fuerit honestus, supra de offic. uicarii Mandata, lib. i.[2] ii. q.i. Inprimis, in fine,[3] ff. de re mil. Non omnes § A barbaris.[4] Item presumitur hic pro senectute potius quam iuuentute, ut xxxiiii. di. Fraternitatis,[5] xx. di. De quibus.[6] Et iurisperitus sequitur dicta senum rusticorum, ff. de leg. tertio, Si corus § i.[7] *scientia*: arg. pro scientia, C. lib. x. qui etat. l.i.[8] *nepte*: infra de cohab. cler. et mul. c. finali,[9] C. de episcop. et cler. Eum qui.[10] *detulisset*: idest denuntiasset, et sic est argumentum quod laicus admittitur ad denuntiationem clerici, ut dixi xxiii. di. Illud.[11] jo. *odii fomite*: infra de symon. Licet.[12] *tamquam inimicum*: infra de accusat. Cum oporteat.[13] *delationibus*: idest detractionibus, et sic est arg. quod ratione fame que orta est ab emulis, non est indicenda purgatio, xi. q.iii. In cunctis,[14] infra de purgat. canon. Cum in iuuentute,[15] et est simile supra de consang. Ex litteris, lib. i.[16] *rescrisperunt*: Istis litteris ideo credit papa quia nullus eum accusat uel denuntiat cum effectu. Vel ideo quia fuerunt abiurati, que abiuratio equipollet sacramento, ii. q.v. c. Si quis;[17] et est hoc notabile quod ad denuntiationem inimici papa iubet inquiri de crimine, sic infra de accusat. c. Veniens et c. Cum oporteat.[18]

15. DE IVREIVRANDO

1. VENIENS *predicto H.*: Et sic fuit binomius quia supra appellatur A. et hic H. *presciuisset*: Ratione huius iuramenti non potuit precipere ut cederet bonis, quia iuramentum non extenditur ad talia de quibus non fuit cogitatum, arg. supra de decim. Ex multiplici,[1] supra de resti. spol. Audita,[2] xxii. q.ii. Ne quis,[3] infra eodem, Quintauallis,[4] ff. de transact. Cum Aquiliana,[5] ff. de pignor. Obligatione,[6] ff. de pecul. Qui peculii.[7] Debet enim intelligi si est ydoneum mandatum, supra de elect. Causam, lib. i.[8] ff. de operi. liber. Si libertus.[9] ff. de seruit. Si cui.[10] ff. de ritu nupt. Postquam;[11] secus est in arbitrio, quia illud seruatur licet sit iniquum, ut iii. q.vii. § Tria, in fine[12] et ff. de arbitris Diem, § Stari,[13] dummodo dolus absit, ff. eodem, Non distinguemus § Quidem.[14] Sic si liberta iurauit non nubere, de illicitis nuptiis intelligitur, ff. de iur. patron. Adigere § finali,[15] sic infra eodem Quanto.[16] Si autem aliquis submisit se arbitris, idest arbitrantibus, si inique sunt arbitrati, uel retractatur illud arbitrium per maiorem, ut supra de arbitri. Non sine, lib. ii.[17] uel reducitur ad arbitrium boni uiri, ut ff. pro sociis, Si societatem.[18] jo. *repugnet*: infra de sponsal. c.i.[19]

2. BREVI SEDEM *requisitus*: Set numquid tenetur iuuare non requisitus? Sic ut xciii. di. Si inimicus,[1] ff. quorum leg. l.ii. § i.[2] Si uero ecclesia ei fidem non seruauit in suis necessitatibus, nec ipse tenetur iuuare ecclesiam, ut xxii. q.ult. De forma.[3] Vel si ecclesia subtraxit ei salarium con-

---

3 lviiii.] lxxviiii. P, lxxvii. FLLu 7 dicta] dona FL^{ac}Lu 8 § i.] jo. *add.* Pr PCVcMd FLLu 8-9 arg.–l.i. *om.* P 9 lib. x. *scripsi cum* L^{pc} : lex A CVcAbMd F^{pc}L^{ac}, l. F^{ac}, *om.* Pr Lu l.i.] jo. *add.* CVcMd L 10 qui] jo. *add.* FLLu 11 admittatur FLLu 12 jo. *om.* Pr Ab infra] sic *praem.* PCVcMd FLLu Licet] jo. *add.* PCVc FLLu 13 oporteat] jo. *add.* PCVc FLLu idest *scripsi cum cett.* : infra APr, Et C^{ac}VcMd 14 detractionibus PCVcMd FLLu : de transactionibus A^{ac}Pr Ab 15 indicenda *scripsi cum cett. et* A^{pc} L^{pc} : inducenda A^{ac}, indicanda Pr, incidenda Ab, dicenda FL^{ac}Lu xi. q.ii. P, xii. q.iii. CVcMd F^{ac}LLu 16 lib. i.] jo. *add.* PCVcMd FLLu 17 nullus] in istis F^{ac}L^{ac}Lu eum] cum FLLu 18 denuntiant FLLu que] quia FLLu 21 oporteat] jo. *add.* PCVc FLLu

15.1 1-2 *gl. s.v.* 'Veniens' Pr Ab^{ac} 1 Et] Iste *praem.* FLLu supra] infra Pr FLLu 2 hic H.] I. (H. C^{pc}, S. FLLu) in prin. jo. PC^{ac}VcMd FLLu potest FLLu

---

2 [1] D.61 c.5 [2] 1 Comp. 1.20.1 (X 2.23.6) [3] C.2 q.1 c.7 [4] Dig. 49.16.5.6 [5] D.34 c.7 [6] D.20 c.3 [7] Dig. 32.79(77).1 [8] Cod. 10.50(49).1 [9] 3 Comp. 3.2.2 (X 3.2.9) [10] Cod. 1.3(6).19 [11] D.23 c.5 [12] 3 Comp. 5.2.3 (X 5.3.31) [13] 3 Comp. 5.1.6 (X 5.1.19) [14] C.11 q.3 c.52 [15] 3 Comp. 5.17.3 (X 5.34.12) [16] 1 Comp. 4.14.2 (X 4.14.1) [17] C.2 q.5 c.4 [18] 3 Comp. 5.1.2 (X 5.1.15) et c.6 (X 5.1.19)

---

3 non *om.* F^{ac}L^{ac}Lu 6 Obligatione *scripsi cum* A^{pc} F^{pc} : Ob legem *codd.* 7 si est] sicut FLLu 9 Postquam *codd. et Gl. ord.* X 2.24.16 *ad loc.* : *leg.* Quamquam (*cf. Hostiens. Lect. ad loc.* [Dig. 23.2.62]) arbitro P FLLu 11 absit] adsit PCVcMd, Adbesit Vc^{ac} 11-12 si liberta] libertas non F^{ac}L^{ac}Lu 12 nuptiis] iuramentis FLLu intelligatur F, uel iuramentis Ab 14 arbitrantibus] arbitratoribus CVcMd sunt inique *tr.* Ab inique] qua FLLu, *om.* Pr P^{ac} tractatur F^{ac}LLu 15 illud arbitrium] arbitrium istud PMd FLLu, arbitrium istum CVc maiorem] superiorem Ab, maiores F 16 reducantur FLu jo. *om.* PCVcAbMd 17 infra de spon. c.i. *om.* FLLu

2 1 iuuare *scripsi cum* A^{pc} C^{pc} F^{pc}L^{pc} : iurare A^{ac}Pr PC^{ac}VcAbMd F^{ac}L^{ac}Lu 2 inimicus] Contra arg. *add.* PCVcMd FLLu 2-3 ff.–seruauit *om.* FL^{ac}Lu 2 § ii. Pr PCVcAbMd 3 non seruauit ei fidem *tr.* PCVcMd L^{pc} necessitatibus] nec (*del.* C) contractibus CVcMd iuuare] iurare PC^{ac}VcAbMd FL^{ac}Lu 4-6 subtraxit–ecclesia *om.* Md (*homoiotel.*) 4 ei *om.* CVc

---

15.1 [1] 1 Comp. 3.26.17 (X 3.30.3) [2] 1 Comp. 2.9.4 (X 2.13.4) [3] C.22 q.2 c.14 [4] 3 Comp. 2.15.9 (X 2.24.23) [5] Dig. 2.15.5 [6] Dig. 20.1.6 [7] Dig. 15.1.46(47) [8] 1 Comp. 1.4.17 (X 1.6.8) [9] Dig. 38.1.44 [10] Dig. 8.1.9 [11] Dig. 23.2.62 [?], vid. app. crit. [12] C.3 q.7 p.c.1 [13] Dig. 4.8.27(32).2 [14] Dig. 4.8.32(37).14 (§ Cum quidem) [15] Dig. 37.14.6.4 [16] 3 Comp. 2.15.4 (X 2.24.18) [17] 2 Comp. 1.20.1 (X 1.43.2) [18] Dig. 17.2.6 [19] 3 Comp. 4.1.1 (X 4.1.22)

2 [1] D.93 c.1 [2] Dig. 43.3.2.1 [3] C.22 q.5 c.18

suetum, ut ff. locati, Quero § Inter,[4] uel si remordet ipsum conscientia quod ecclesia mouet iniustum bellum, ut xi. q.iii. Ve qui,[5] nam et tunc aduocatus non tenetur iuuare clientulum suum, C. de iudic. Rem non nouam.[6] Set licet ipse tunc teneatur sequi conscientiam suam, ecclesia tamen habebit eum pro periuro, ut supra de resti. spoli. Litteras, in fine, lib. eodem.[7] jo. *non excusat*: Quia iuris remedium non est contrahendum ad defensionem iniquitatis, ut supra de appell. Reprehensibilis.[8] jo. *difficultas*: Nota quod difficultas, non solum impossibilitas, excusat a iuramento, supra de elect. Ego [9] et supra eodem, Querelam, lib. i.[10] ff. qui satisdare cogan. l.ult.[11] ff. de oper. lib. Si libertus.[12] ff. quorum rerum actio non datur l.i. § Que onerandum;[13] tamen difficultas non excusat a pena conuentionali, ut ff. de uerb. oblig. Continuus § Illud quoque.[14]

3. AD AVDIENTIAM *quod iuramentum*: Iudicio meo omne iuramentum qualiscumque metus intercesserit seruandum est, dummodo possit licite seruari, ut supra eodem, Si uero lib. i.[1] xxii. q.iiii. Si aliquid.[2] Nec illud excusat iurantem quod necessitas interuenit in iurando, quia iuramentum numquam est faciendum, nisi necessitas interueniat, ut xxii. q.i. Ita.[3] Preterea cum aliquis metu coactus iurauit se facturum aliquid, aut in animo suo intendit seruare illud iuramentum aut non. Si intendit illud seruare, tenetur seruare. Si non intendit, ergo quando iurauit, contra mentem et conscientiam suam iurauit, unde statim fuit periurus. In quibusdam tamen casibus iuramentum extortum non obligat ut in uoto, ut supra

---

5 ff.] instit. PCVc F^{ac}L^{ac}Lu ipsum] eum PCVc FLLu 6 et *om.* FLLu 7 iuuare] iurare AbMd F^{ac}LLu 8 ipse *om.* FLLu sequi teneatur *tr.* P, conscientiam suam sequi *tr.* FLLu 9 eum habebit *tr.* Pr Ab FLLu 10-11 trahendum PCVcAbMd FLLu 13-14 ff.–libertus APr PAbFcLr FLLu : *om.* CVc MdMV (*homoiotel.*) 16 quoque] jo. *add.* PCVc FLLu

3 1 *lemma* 'iuramentum' *in textu plurimorum codd.* (*praesertim recensionis gallicae*) *cum Bern. Comp. et Registro* : 'sacramentum' APr PCAbFcMdM meo] modo PC^{ac}VcMd 2 qualiscumque] qualitercumque CVcMd intercessit Pr CVcAbFcMd FLLu 3 reseruari PCVcMd illud] illum CVcMd 4 quia] quod CVc, ex Md 6-7 in animo–aut *om.* FLLu (*homoiotel.*) 7-8 illud^1–seruare^1 *om.* C (*homoiotel.*) 7 iuramentum *om.* PVcMd illud^2 *om.* PVc FLLu 8 seruare^2] seruare illud Pr, obseruare PCVcMd, illud seruare FLLu 9 suam *om.* PCVcMd 9-10 quibusdam] quibus PCVc

---

4 Dig. 19.2.54 5 C.11 q.3 c.59 6 Cod. 3.1.14(12) 7 3 Comp. 2.6.3 (X 2.13.13) 8 1 Comp. 2.20.42 (X 2.28.26) 9 1 Comp. 1.4.20 (X 2.24.4) 10 1 Comp. 2.17.7 (X 2.24.10) 11 Dig. 2.8.16 12 Dig. 38.1.44 13 Dig. 44.5.1.5 (§ Que onerande) 14 Dig. 45.1.137.4

3 1 1 Comp. 2.17.4 (X 2.24.8) 2 C.22 q.4 c.16 3 C.22 q.1 c.5

quod metus causa Perlatum, lib. i.[4] in matrimonio, ut supra de spon. Cum locum et c. Requisiuit,[5] in traditione rei ecclesiastice, ut xv. q.vi. Auctoritatem,[6] in dote, ff. quod metus causa, Si mulier § Si dos.[7] Set numquid est obligatus qui per metum aliquid nude promittit? Secundum leges semper obligatur, set datur exceptio quod metus causa uel doli, ut C. de inutil. stipul. Dolo,[8] uel actio quod metus causa uel utilis rei uindicatio, ut ff. quod metus causa, Metum § Volenti,[9] nisi si in carcere aliquid sit promissum, ut ff. eodem l.penult.[10] uel si dos metu promissa sit, ut ff. eodem, Si mulier § Si dos.[11] Secundum canones aliud credo ubi simplex promissio uel stipulatio interuenit. Set si promissio, idest fides data, interuenit, in eo casu promissio equiualet iuramento, ut supra eodem, Peruenit, lib. i.[12] Licet enim promittens in animo intendat se non soluturum, non ideo peccat quia non uidetur dolum facere qui dolum excludit, ff. de leg. ii. Cum pater § antepenult.[13] *uinculum*: supra xxii. q.iiii. Inter[14] et xv. q.vi. Auctoritatem, ubi de hoc dixi.[15] jo. *incestuosam coniunctionem*: Reliqua enim pars iuramenti est licita, et non uitiatur hic quod est utile per inutile, ut infra de prebend. Cum dilectus,[16] simile xxii. q.iiii. Inter cetera,[17] simile supra de conuer. coniug. Quidam, lib. i.[18] supra de arbit. Cum tempore.[19] Arg. contra ff. famil. hercis. In hoc iudicio,[20] ff. de re iudicat. De unoquoque,[21] arg. ff. de minor. Etiam;[22] set circa eundem articulum non potest esse partim licitum et partim illicitum.

---

12 Requisisti PC FLLu, Requisito Vc in traditione] in tradictione PCVcFcMd, interdictione F^{ac}LLu 13 mulier] maior PCVc F^{ac}LLu 14 nudum PCVc 16 actione L^{ac}Lu rei *om.* L^{ac}Lu 17 Volenti *scripsi cum* F^{pc} : Veluti *codd.* si *om.* CVc FLLu carcere *scripsi cum cett. et* A^{pc} : cautione A^{ac}Pr Ab 18-19 l.penult.–eodem APr PAbFcLr LLu : *om.* CVcMdMV F^{ac} N (*homoiotel.*) 20 uel] idest PLr FLLu N uel–promissio^2 A PLr : *om.* CVcAbFcMdMV (uel simpliciter promissio Ab) (*homoiotel.*) 20-21 Set si–interuenit *om.* Pr FLLu N (*homoiotel.*) 20 data fides *tr.* FcV 21 in *om.* F^{ac}L^{ac}Lu 23 ideo *om.* LLu 24 antepenult.] jo. *add.* PCVc, penult. F^{ac}LLu 25 Auctoritatem Fc FLLu : Tu. A, Auctoritate PC^{ac}VcMd, *om.* Pr Ab ubi de hoc dixi jo. *om.* Ab 27 utile *om.* Md per inutile *scripsi cum cett. et* A^{pc} : *om.* A^{ac}Pr Ab 28 xxii.–simile *om.* FLLu (*homoiotel.*) Inter cetera *scripsi cum cett. et* A^{pc} : Iusta A^{ac}Pr Ab 31 et *om.* PCVc illicitum] jo. *add.* PCVc FLLu

---

4 1 Comp. 1.31.1 (X 1.40.1) 5 1 Comp. 4.1.19 (X 4.1.14) et c.12 (X 4.1.17) 6 C.15 q.6 c.2 7 Dig. 4.2.21.3 8 Cod. 8.38(39).5 9 Dig. 4.2.9.4 10 Dig. 4.2.22 11 Dig. 4.2.21.3 12 1 Comp. 2.17.10 (X 2.24.3) 13 Dig. 31.77(79) 14 C.22 q.4 c.22 15 C.15 q.6 c.2 16 3 Comp. 3.5.6 (X 3.5.19)? 17 C.22 q.4 c.22 18 1 Comp. 3.28.3 (X 3.32.3) 19 3 Comp. 1.25.2 (X 1.43.5) 20 Dig. 10.2.27(28) 21 Dig. 42.1.47 22 Dig. 4.4.45(46)

4. QVANTO PERSONAM *pondere defraudata*: Qui falsat principis monetam, exuritur, C. de falsa monet. l.ii.[1] Qui autem ciuitatis monetam falsat, capite punitur, C. eodem l.i.[2] Set qui radit uel tingit nummos, si est liber datur ad bestias, si est seruus ultimo supplicio punitur, ff. ad leg. Cor. de fal. Quicumque nummos.[3] Et sint hec tria specialia: quia quilibet tenetur ad huius criminis accusationem; item quod condempnatus non appellat; item quod punitur etiam licet ignoret ille in cuius predio cuditur moneta, ut hec habes C. de falsa monet. l.i.[4] jo. *absolutio*: Licite enim dico papam posse absoluere a iuramento ex causa aliqua, ut xv. q.vi. Auctoritatem, Alius,[5] licet H. contrarium dicat. *interpretatio*: Interpretandum enim est iuramentum et restringendum ad licita, ut supra eodem c.i. ut ibi dixi. *non credimus*: simile viii. q.iii. Talia.[6] *nomine patris tui*: Hoc ideo quia in forma iuramenti hoc fuit expressum. Set nonne mentitur tunc inscriptio monete? Immo rex est falsarius, ff. de fals. Falsi,[7] quia in moneta tria exiguntur: Quantitas, materia, et forma publica, ut ff. de contrahen. emptione l.i.[8] Respond. Quod non semper inscriptioni monete fides adhibetur, sicut nec sepulcri, C. de relig. Monumentorum,[9] immo est pictura que largam habet licentiam, secundum hoc 'pictoribus atque poetis', etc.,[10] licet sit arg. contra xxiiii. q.ii. Sane.[11] *satisfactionem*: Pro temerario iuramento infligitur penitentia unius anni, ut xxii. q.iiii. Qui sacramento,[12] set pro transgressione iuramenti imponitur septennis penitentia, ut vi. q.i. Quicumque[13] et xxii. q.i. c.ult.[14]

---

4 1 monetam principis *tr.* PCVcAbMd FLLu 2 ciuitatis] cunctis CMdMV^{ac}, cuntis Vc 3-4 datur ad bestias si liber est *tr.* PCVcMd FLLu 5 sunt Pr PCVcAbMd FLLu hec] hic Pr L 6 huius] huiusmodi FL quod *om.* FcLr FLLu 7 ille *om.* P LLu 10 dicat] jo. *add.* Pr PCVc FLLu 11 est enim *tr.* PCVc FLLu illicita PVcAb 12 dixi] jo. *add.* PCVc FLLu simile] Silere L^{ac}Lu, *om.* F 13 nonne] non F^{ac}L^{ac}Lu 13-14 tunc mentitur *tr.* PCVcMd, tunc *om.* FL^{ac}Lu 15 materia et forma] forma materia PCMd, materia et *om.* Vc 16 Quod] Quia PCVc non *om.* FL^{ac}Lu inscriptione LLu 18 licentiam] scientiam F^{ac}L^{ac}Lu 19 poetis] portis LLu Sane] jo. *add.* PCVc FLLu 20 penitentia] pena Pr PC^{ac}VcFcMd FP^{c}LLu, *om.* F^{ac} 21 ponitur C^{ac}VcMd 22 c.ult.] jo. *add.* CVc FLLu

---

4 1 Cod. 9.24.2 2 Cod. 9.24.1 3 Dig. 48.10.8 4 Cod. 9.24.1 5 C.15 q.6 c.2 et c.3 6 C.8 q.3 c.1 7 Dig. 48.10.13 8 Dig. 18.1.1 9 Cod. 3.44(43).6 10 Horat. *Ars poetica* 9 (cf. F. Gillmann, *Arch. für Kirchenr.* 118 [1938] 200) 11 C.24 q.2 c.6 12 C.22 q.4 c.11 13 C.6 q.1 c.18 14 C.22 q.1 c.17

5. VENIENTES *teneamini*: Isti suberant pape, et ideo poterant appellare, aliter secus, ut supra de appell. Si duobus, lib. i.[1] *et leges*: supra ii. q.vi. Non ita.[2] jo. *plegiariis*: idest fideiussoribus. *secundum leges*: in authen. de iudic. § Quia uero multe,[3] C. de iudic. Rem non nouam[4] et iii. q.vii. Iudicet.[5] *consuetudinem vestre civitatis*: Licite ergo iudicatur secundum consuetudinem loci, ut xi. q.i. Volumus,[6] supra de eo qui mit. in pos. c.ii.[7] *ius superioris*: Nota in omni iuramento exceptam auctoritatem maioris, ut hic, et infra Ea te[8] et supra de rescript. Constitutus, lib. eodem,[9] infra de uoto et uoti red. c.i.[10] ff. ad municipal. Imperatores;[11] similiter excipitur auctoritas imperatoris ut in predicta lege et in constitutione de feudis § ult.[12]

6. AD NOSTRAM NOVERIS *peruenisse*: Non dicit per quem. *possent probare*: Istis uidetur ex testamento remissum iuramentum, nisi uelis sic interpretari hoc uerbum 'possent' ut illi de iure non possint petere quod iurauerant, set tamen ultimas uoluntates largius interpretabimur, infra de donat. Cum dilecti,[1] ff. de reg. iuris In obscura.[2] Sic ergo iure legati quasi ex noua causa possunt isti repetere usuras. Cum enim iuratus renuntiat beneficio, postea potest id repetere, supra quod metus causa c.i.

---

5 1 Isti] Qui FP^{c}L^{ac}Lu, *om.* F^{ac} ideo] ad ipsum *add.* PVcMd FLLu, ad papam *add.* C poterat CVcMd FLLu 1-2 appellari Pr PAb FLLu 2 lib. i.] jo. *add.* PCVc FLLu 3 fideiussoribus Pr PCVcAbMd FLLu : fideiussionibus A C^{pc} Tancred., jo. *add.* PCVc FLLu 5 Iudicet] jo. *add.* PCVc FLLu 6 loci *om.* Pr FLLu xi. q.i.] xvi. q.iiii. A^{2} (C.16 q.4 c.2) 7 in omni *om.* C^{ac}VcMd 8-9 Ea te–lib. *om.* C^{ac} 8 Ea te A^{pc} Vc F^{pc} : Eam te A^{ac}Pr PAbMd F^{ac}LLu 9 c.i.] c.ii. FLLu (3 Comp. 3.26.2 [X 3.33.6]) 9-10 Imperatores–auctoritas *om.* L^{ac}Lu (*homoiotel.*) 10 predicta *om.* LLu 11 in *om.* FLLu ult.] jo. *add.* FLLu

6 1 Non–quem *om.* FLLu quem] jo. *add.* PVc 2-18 *gl. s.v.* 'possedissent' FL 2 testamento *om.* CVcMd 3 'possent' *scripsi cum textu decretalis* : possunt *codd.* possint *scripsi cum cett. et* A^{pc} L^{pc} : possunt A^{ac}Pr Ab L^{ac}Lu quod] qui PCVcMd FLLu 4 iurauerunt Pr PCVcAbMd FLLu set tamen] secundum tamen P, tamen secundum CVcMd, secundum FLLu 5 dilectus *codd.* In *scripsi cum* F^{pc} : *om. codd.* iure] isti iure PCVc F, *om.* LLu 5-6 quasi legati *tr.* CVc 5 legati] isti secum ex noua *add.* L^{ac}Lu 6 petere Ab LLu 7 petere FLLu

---

5 1 1 Comp. 2.20.7 (X 2.28.7) 2 C.2 q.6 c.18 3 Auth. 6.10 (Nov. 82).11 4 Cod. 3.1.14(12) 5 C.3 q.7 c.4 6 C.11 q.1 c.37 7 3 Comp. 2.8.2 (X 2.15.3) 8 3 Comp. 2.15.8 (X 2.24.22) 9 3 Comp. 1.2.9 (X 1.3.19) 10 3 Comp. 3.26.1 (X 3.34.5) 11 Dig. 50.1.38 12 Feud. lib. 2.55

6 1 3 Comp. 3.18.3 (X 3.24.6) 2 Dig. 50.17.170(140)

lib. eodem;[3] similiter cum iuro soluere, possum repetere, supra eodem c.ii. lib. i.[4] Et licet iurem non repetere, intelligendum est ex precedenti iure, unde ex noua causa possum petere, ut supra de renun. Cum inter, lib. i. in fine[5] et ff. de succ. edict. l.i. § Quod dicimus.[6] Non enim est cogitatum de nouo iure, ff. de transact. Cum Aquiliana.[7] Si autem non est michi ius nouum acquisitum, agam tunc ut remittatur michi iuramentum, ut supra eodem, Ex amministrationis, lib. ii.[8] Si et hoc iurauit, tunc denuntiet ecclesie, set si iuret non denuntiare, hoc est illicitum, ut ii. q.i. Si peccauerit[9] et infra de cognit. spirit. c. finali[10] et infra eodem c. Quemadmodum.[11] Set quid si iuret debitor non recipere usuras etiam oblatas? Tunc aget ut liberetur a tali iuramento. *testimonium*: Nota testimonium ferri lite non contestata, set hoc ideo est quia hic proceditur in modum inquisitionis siue denuntiationis. Vel uerius credo quod hic papa uelit extra ordinem procedi. Set quare istud iubet papa, cum hic non appareat actor? Respond. Quia per denuntiationem ad ipsum querela peruenerat. Item quia ad ecclesiam spectat exequi uoluntates defunctorum, ut supra de testa. Si heredes,[12] C. de episc. et cleric. Nullum, Si quis ad declinandam[13] et ff. de pet. hered. Hereditas § ult.[14]

7. AD NOSTRAM NOVERIS *obseruandus*: ex toto scilicet, nam saltim citari debet, ii. q.i. Deus omnipotens,[1] et sententia ferri, ut supra de appell. Cum sit Romana, in fine[2] et supra de divort. Porro.[3] Immo et quandoque seruatur ordo iuris, ut supra de elect. Bone, lib. eodem[4] et xxiiii. q.i.

---

8 similiter] simile $F^{ac}L^{ac}Lu$ iure $F^{ac}L^{ac}Lu$ soluere] solutum PCVcMd $F^{ac}L^{ac}Lu$ 9 lib. i.] lib. ii. CVcMd $F^{ac}Lu$, *om.* L (2 Comp. 2.16.2 [X 2.24.11]) iurem] in rem C $F^{ac}LLu$ petere LLu 11-12 cogitandum Pr PCVcAbMd $F^{ac}L^{ac}Lu$ 14 Si] Set *praem.* Pr PCVcAbMd FLLu hoc] hic PCVc F 15 denuntiare] denuntiaret $F^{ac}LLu$ est] esse $L^{ac}Lu$, esset L^{pc} 18 agat PCVcMd FLLu iuramento] jo. *add.* PCVc FLLu Nota] Notandum PCVcMd FLLu 19 proceditur hic *tr.* PCVcMd LLu, hic *om.* F 20 Vel *om.* LLu quod] ut LLu 21-22 apparet C^{ac} F 22 Respond. *om.* $L^{ac}Lu$ querela (querele $C^{ac}VcMd$) ad ipsum *tr.* PCVcMd FLLu 23 uoluntatem LLu 25 ult.] jo. *add.* PCVc FLLu

7 2 omnipotens *om.* PCVc FLLu 3 Romana *om.* PCVc FLLu et[3] *om.* CVcMd

---

[3] 3 Comp. 1.23.1 (X 1.40.4) [4] 1 Comp. 2.17.2 (X 2.24.6) [5] 1 Comp. 1.5.3 (X 1.9.2) [6] Dig. 38.9(10).1.9 [7] Dig. 2.15.5 [8] 2 Comp. 2.16.4 (X 2.24.1) [9] C.2 q.1 c.19 [10] 3 Comp. 4.8.2 (X 4.11.7) [11] 3 Comp. 2.15.11 (X 2.24.25) [12] 1 Comp. 3.22.11 (X 3.26.6) [13] Cod. 1.3(6).28 (Nulli) et 1.3(6).48(38) [14] Dig. 5.3.50(53).1

7 [1] C.2 q.1 c.20 [2] 1 Comp. 2.20.5 (X 2.28.5) [3] 1 Comp. 4.20.3 (X 4.19.3) [4] 3 Comp. 1.6.8 (X 1.6.23)

Pudenda, in fine.[5] Si autem ipsi iudici sit occultum, licet sit in prouincia nothorium, potest iudex cognoscere ordine iuris, ii. q.i. Deus,[6] uel potest de hoc cognoscere an sit nothorium uel non, unde contingere potest quod delegatus alio modo tenetur procedere quam delegans, quia apud unum est nothorium, et non apud alium, ut infra de accusat. Cum oporteat,[7] infra de purgat. canon. Cum dilectus.[8] jo. *in mente*: Iuramentum enim non extenditur nisi ad ea de quibus est cogitatum, ut dixi supra eodem c.i. jo. *benignius*: simile supra de testibus, Cum tu fili.[9] *consonet*: ⌜Nam promptum est leges legibus concordare, ut C. de inoffic. dotibus l. una.[10] jo.⌝ *requirit*: ⌜infra de uerb. sign. Cum olim,[11] supra de testi. Super eo, lib. i.[12] supra de uita et hon. cler. Vestra, lib. ii.⌝[13] supra de appell. Consuluit, lib. i. Cum sit, in fine,[14] infra de usur. Cum in diocesi.[15] jo. *in illis*: Arg. uerbum generale non generaliter intelligendum, et i. q.i. Sunt nonnulli,[16] ff. de seruit. Si cui,[17] ff. de pignor. Obligatione,[18] de con. di.ii. Reuera.[19] Arg. contra xix. di. Si Romanorum,[20] i. q.iii. Saluator,[21] xxxi. q.i. Quod si dormierit.[22] jo.

8. EA TE CREDIMVS *alii ex debito*: Vnde si alii soluis quam debes, tu non liberaberis, et ille furtum committit, ff. de furtis, Falsus § i.[1] nisi ille ratum habeat, ut ff. eodem, Si uendidero § Si Titius.[2] Vnde patet quod plus peccat latro qui partitur spolia cum socio quam si non partitur, ut xxii. q.iiii. Si ad peccatum.[3] jo. *Pisano*: de eadem materia loquitur infra de prescript. Si diligenti.[4] jo. *contrarium*: quia si unum contra-

---

5 sit[1] *om.* CVc 6 iudex *om.* CVcMd 7 uel non] an non PVcMd FLLu, anum C 8 quam] quia $L^{ac}Lu$ 11 supra dixi *tr.* LLu 12 fili] jo. *add.* PCVc FLLu 13-14 Nam promptum–una jo. Pr PCVcAbFcMd FLLu : *om.* A 13 leges *om.* CVcMd 14-15 infra–lib. ii. Pr PCVcAbFcMd FLLu : *om.* A 14 infra *om.* $C^{ac}Vc$ 15 Super] Quod Pr Ab, Quo $PVcMd^{ac}$, Super C^{pc}, Cogere F^{ac}, *om.* $L^{ac}Lu$ 16 Cum sit Pr PCVcAbFcMd F : Cum hec $L^{ac}Lu$, *om.* A 17 non] est $L^{ac}Lu$ generaliter] est *add.* P F 20 xxxi.] xxi. $PC^{ac}Vc$ $F^{ac}LLu$

8 1 tu] tum PVcMd 3 ratam LLu 4 partitur[1]] patitur PVc, non *praem.* C^{pc} 5 peccatum *scripsi cum* V^{pc} : peccandum *codd.* 6 jo. *om.* Pr $PC^{ac}Vc$ FLLu

---

[5] C.24 q.1 c.33 [6] C.2 q.1 c.20 [7] 3 Comp. 5.1.6 (X 5.1.19) [8] 3 Comp. 5.17.2 (X 5.34.11) [9] 1 Comp. 2.13.16 (X 2.20.16) [10] Cod. 3.29.1 [11] 3 Comp. 5.23.8 (X 5.40.24) [12] 1 Comp. 2.12.2 (X 2.20.22) [13] 2 Comp. 3.1.1 (X 3.2.7) [14] 1 Comp. 2.20.16 (X 2.28.14) et c.5 (X 2.28.5) [15] 3 Comp. 5.10.5 (X 5.19.15) [16] C.1 q.1 c.114 [17] Dig. 8.1.9 [18] Dig. 20.1.6 [19] De con. D.2 c.69 [20] D.19 c.1 [21] C.1 q.3 c.8 [22] C.31 q.1 c.13

8 [1] Dig. 47.2.43(44).1 [2] Dig. 47.2.81(82).5 [3] C.22 q.4 c.20 [4] 3 Comp. 2.17.7 (X 2.26.17)

riorum est bonum, et reliquum est malum, ut viii. q.i. Sciendum,[5] xxxii. di. Hospiciolum.[6] jo.

9. QVINTAVALLIS *quod si quando*: Ad hunc casum iuramentum non debuit extendi, supra eodem, Quanto,[1] xxii. q.iiii. Vnusquisque,[2] ff. de oper. liber. Si libertus,[3] ff. de fideicom. lib. Tais § Sorore,[4] ff. de manu. l.iiii. in fine.[5] Nec enim licet exheredare filios nisi in certis casibus, ut in authen. cum de appell. cognos. § Causas.[6] Item contra preceptum domini fuit uxorem abicere, xxviii. q.i. Ydolatria.[7]

10. TVA NOS DVXIT *commorari*: Non tamen in seculo ut quidam dicunt, infra de conuer. coniug. c.i. in fine;[1] set credo quod in seculo, xxxiii. q.v. Quod Deo.[2] Set si alter uellet intrare monasterium, haberet locum quod ipsi dicunt. Set quid si iurauerunt quod numquam diuerterent ad inuicem, numquid hoc sacramentum est seruandum cum possit sine interitu salutis eterne seruari? Non uidetur quia nec penalis stipulatio teneret. 'Si culpa tua diuortium factum fuerit, dabis centum', ut ff. de uerb. oblig. Si stipulatio facta fuerit;[3] sicut enim libera debent esse matrimonia in contrahendo, sic et in dissoluendo, C. de inutil. stipul. Libera,[4] C. de nuptiis, Neque[5] et arg. ff. de donat. inter uirum et uxorem, Ea que[6] et ff. de uerb. oblig. Titia.[7] jo. *temerarium*: continentia non promissa, nec in animo concepta. *utrimque sit*: simile infra de regul. et trans. Veniens,[8] supra de diuort. Significasti, lib. i.[9] infra de adulter. c. uno,[10] ff. de compensat. Si ambo,[11] infra de except. c.ii.[12] jo.

---

7 et *om.* Pr PC FLLu viii.] xxvii. $F^{ac}L^{ac}Lu$ (C.27 q.1 c.27)

9 1-6 *gl. s.v.* 'Quintauallis' FLLu 3 lib. Tais A^{pc} C : lib. Tatis A^{ac}, lib. Datis Pr Ab, l.i. P $F^{ac}L^{ac}Lu$, l.i. Tais VcMd Sorore A^{pc} C L^{pc} : Soror A^{ac}Pr VcAbMd $FL^{ac}Lu$, Soros P 6 Ydolatria] jo. *add.* PCVc FL

10 1 seculum PVcMd, solutio Ab ut *om.* $L^{ac}Lu$ 2 conuer. coniug.] conces. $F^{ac}L^{ac}Lu$ (3 Comp. 3.8.1 [X 3.8.4]) 4 diuerteretur PVcMd ad] ab PCAbMd FL 5 numquid] set $L^{ac}Lu$ 7 tua] tui FLLu 8 deberet CVcMd 9 sic] sicut FL Libera C. de nuptiis PCVcMd FLLu : *om.* APr Ab, de nuptiis *om.* Vc 11 in animo] maior $L^{ac}Lu$, maiore F 12 concepta] recepta PCVcMd FLLu et trans. *om.* PCVc FLLu

---

5 C.8 q.1 c.10 6 D.32 c.17

9 1 3 Comp. 2.15.4 (X 2.24.18) 2 C.22 q.4 c.8 3 Dig. 38.1.30 4 Dig. 40.5.41.4 5 Dig. 40.1.4 6 Auth. 8.12 (Nov. 115).3 pr. 7 C.28 q.1 c.5

10 1 3 Comp. 3.25.1 (X 3.32.14) 2 C.33 q.5 c.4 3 Dig. 45.1.19 4 Cod. 8.38(39).2 5 Cod. 5.4.14 6 Dig. 24.1.57(58) 7 Dig. 45.1.134 8 3 Comp. 3.24.6 (X 3.31.19) 9 1 Comp. 4.20.4 (X 4.19.4) 10 3 Comp. 5.8.1 (X 5.16.6) 11 Dig. 16.2.10 12 3 Comp. 2.16.2 (X 2.25.3)

11. QVEMADMODVM *teneret uxore*: Sic patet quod per uerba futuri temporis etiam contrahitur matrimonium, et xxx. q.v. Set obicitur[1] et xxxii. q.ii. Solet,[2] nam hoc uerbum 'habebo' respectum habet hic ad presens tempus. Sicut quandoque presens tempus quod ponitur in sponsalibus respectum habet ad futurum, ut supra de condic. appos. c.ult. lib. i.[3] *illam dimittere*: nec accusare, ff. de adult. Si uxor § Si quis uxorem et § ult.[4] sic ff. de suspect. l.iii. § Nunc uideamus.[5] jo. *subintelligenda condicio*: Nota quod plerumque condiciones intelliguntur in iuramentis ut hec: 'Si placet pape', ut supra eodem, Venientes;[6] item hec: 'Si Deo placuerit', xxii. q.ii. § i. item hec: 'Si res in eodem statu manserit', xxii. q.ii. Ne quis,[7] ff. de solut. Cum quis;[8] item hec: 'Si mihi seruatur fides', ut supra eodem, Peruenit,[9] ff. locati, Quero § Inter;[10] item honeste et possibiles, ut hic dicitur; item hec: 'Si numeraueris pecuniam', ut C. de non num. pecun. Indubitati;[11] item hec: 'Si nuptie fuerint secute', ff. de iure dot. Stipulationem;[12] item hec: 'Si non immoderatum quid precipitur', supra eodem, Quintauallis,[13] ff. de oper. libert. Si libertus;[14] item subintelligitur facilitas, ut supra eodem, Breui;[15] item commoditas, ff. quarum rerum act. non datur l.i. § Que onerande.[16] Speciales autem condiciones non intelliguntur, licet mente concipiantur, ut xxxii. q.ult. Non solum,[17] C. de condic. ob causam, Si repetendi,[18] nisi ubi lex presumit aliquid tacite agi

---

11 1-5 *gl. s.v.* 'pertraheret' $FL^{ac}Lu$ Sic] haberet *praem.* PCVcAb; *in quibusdam codd. lemma* 'haberet et teneret' *est in textu decretalis* (*e.g.* MMd) 2-3 q.v.–xxxii. *om.* FLLu 4 quod *om.* $F^{ac}L^{ac}Lu$ 5 lib. i.] jo. *add.* PCVc FLLu 6-7 *gl. s.v.* 'non potest dimittere' FLLu 7 suspect.] tu. *add.* Pr PCVc FLLu 8 plerumque A^{ac}Pr Ab : plereque A^{pc} PCVcMd F, plerique LLu ut] et $FL^{ac}Lu$ 10 xxii. *scripsi cum cett.* : xxvii. APr Ab hec *om.* FLLu res] hec *add.* $FL^{ac}Lu$ manserat LLu q.ii.[2]] Ne quis *add.* FLLu (*dittog.*) 12 item *om.* $FL^{ac}Lu$ 13 item hec Si *om.* $L^{ac}Lu$ ut–pecun. Pr PCVcAbFcMdLrMV : *om.* A^{ac} $F^{ac}L^{ac}Lu$ (*homoiotel.*) 14 fuerunt CVc dot.] domi PC 15 inmoderate PCVcMd $FL^{ac}Lu$ precipitur] prescribitur Vc^{ac}, pretii petitur $FL^{ac}Lu$ 16-17 facilitas APr PFcMd LLu : facultas CVcAb F 18 Speciales] Spirituales $PC^{ac}Vc$ $F^{ac}L^{ac}$ 20 repetendi *scripsi cum cett. et* A^{pc} : rependi A^{ac}Pr Ab, in fine *add.* FLLu nisi] ius $PC^{ac}VcMd$ ubi lex *om.* $FL^{ac}Lu$ presumit *scripsi cum cett. et* A^{pc} L^{pc} : presumitur A^{ac} Ab, expresumitur F, expresumit L, ex presumatione Lu aliquid presumit *tr.* Pr P

---

11 1 C.30 q.5 p.c.5 2 C.32 q.2 c.6 3 1 Comp. 4.5.4 (X 4.5.5) 4 Dig. 48.5.14(13).6 et § 10 5 Dig. 26.10.3.5 6 3 Comp. 2.15.5 (X 2.24.19) 7 C.22 q.2 c.14 8 Dig. 46.3.38 9 1 Comp. 2.17.9 (X 2.24.2) 10 Dig. 19.2.54.1 11 Cod. 4.30.16 12 Dig. 23.3.21(22) 13 3 Comp. 2.15.9 (X 2.24.23) 14 Dig. 38.1.30 15 3 Comp. 2.15.2 (X 2.24.17) 16 Dig. 44.5.1.5 17 C.32 q.8 c.1 18 Cod. 4.6.7

inter contrahentes, tunc enim illud pro expresso habetur, ut ff. si certam petatur, Cum quid,[19] ff. de uerb. ob. Triticum.[20] Et hec uera sunt in promissoriis iuramentis, set in assertoriis non intelligitur condicio, et de hoc loquitur xxxii. q.ult. Non solum,[21] C. de iure dot. Si dotem.[22] Set numquid omne iuramentum dicemus condicionale, si omnes premisse condiciones subintelliguntur? Non, ut ff. de condic. et dem. Condiciones.[23] jo. *longe fortius*: Nam cui damus actionem fortius et exceptionem, ff. de reg. iur. Inuitus § Cui damus.[24] Fallit tamen, nam quedam consequimur agendo, que non consequimur excipiendo, ut supra eodem, Debitores, lib. i.[25] et supra quod metus causa c.i. lib. eodem.[26] Item potest depositum peti, set non compensari, ut C. de compensat. l.ult. in fine.[27] jo. *sponsam*: Potest enim sponsus sponsam accusare de adulterio, C. de adult. Propter,[28] nec spem matrimonii uiolare est permissum, ut ff. eodem, Si uxor § Diuus,[29] et iniuria fit sponso in hoc casu, ff. de iniur. Item apud § Sponsum.[30] jo. *nasum amitteret*: Sic patet quod quandoque iuramentum potest seruari sine interitu salutis eterne, et tunc non tenetur illud seruare, sic supra eodem, Quintauallis et c. Tua[31] et supra de iureiurando, Sicut lib. ii.[32] et ff. de leg. i. Si quis inquilinos § ult.[33] ff. de oper. libert. Si libertus[34] et ff. de leg. iii. Si quis[35] et ff. de iure patron. Adigere.[36] Set hoc ideo est quia honestas intelligitur in iuramento, ut hic patet, et ff. de leg. i. Si quis inquilinos § ult.[37] item facilitas, ut supra eodem, Breui;[38] item commoditas, ut ff. quarum rerum act. non datur l.i. § Que onerande.[39] Idem dico quecumque infirmitas accidit mulieri per quam fit minus habilis ad cog-

21 inter] item PVcMd F^{ac}LLu pro] quod PCVcMd 22-23 promissionum L^{ac}Lu, promissione F^{ac} 23 assertionis C^{ac}VcMd 25 si] set FL^{ac}Lu 26 subintelligentur PCVcMd, intelliguntur FL^{ac}Lu Condiciones] que *add.* PCVcMd FLLu 28-29 agendo–consequimur *om.* C L^{ac} (*homoiotel.*) 28 agendo] in *praem.* PVcMd FL^{pc}Lu 29 excipiendo] in *praem.* FLLu 31 in fine *om.* Pr PCVcAbMd FLLu 32-33 Propter nec *om.* LLu, Propter *om.* F 33 uiolare] immo lege FL^{ac}Lu 36 sine] sub Vc L^{ac}Lu eterne *om.* PC^{ac}VcMd FLLu tunc (tamen C^{pc}Fc FLLu) non PCVcAbFcMd FLLu : *om.* A^{ac}Pr 38 Si quis *om.* Pr FLLu 39 Set] Secundum FL^{ac}Lu 43 accedit Vc FL^{ac}Lu fit Pr CVcAbMd FLLu : sit A P

19 Dig. 12.1.3 20 Dig. 45.1.94 21 C.32 q.8 c.1 22 Cod. 5.12.24 23 Dig. 35.1.99(98) 24 Dig. 50.17.156(199).1 25 1 Comp. 2.17.2 (X 2.24.6) 26 3 Comp. 1.23.1 (X 1.40.4) 27 Cod. 4.31.14 28 Cod. 9.9.7 29 Dig. 48.5.14(13).3 30 Dig. 47.10.15.24 31 3 Comp. 2.15.9 et c.10 (X 2.24.23 et 24) 32 2 Comp. 2.16.3 (X 2.24.13) 33 Dig. 30.112(115).5 34 Dig. 38.1.30 35 Dig. 32.74(72) 36 Dig. 37.14.6 37 Dig. 30.112(115).5 38 3 Comp. 2.15.2 (X 2.24.17) 39 Dig. 44.5.1.5

noscendum; secus si laberetur in facultatibus. Set quid si per uiolentiam opprimitur sponsa de futuro? Videtur quod tunc teneatur cum ea contrahere, xxxii. q.v. Reuera,[40] ff. de adult. Si uxor § Si quis plane.[41] Set non est hoc uerum, ut xxvii. q.ii. Raptor et c. sequenti.[42] jo. *nullo crimine*: Nam illud pactum non ualet si quis paciscatur ne alium accuset de crimine nondum perpetrato, ff. de pact. Si unus § Illud § Pacta,[43] et est simile huic, ff. de lib. leg. Si quis rationes,[44] sicut nec illud pactum tenet, ne dolus prestetur, ff. de reg. iur. Contractus.[45] jo. *contumelia*: simile xxviii. q.i. Si infidelis.[46] *cum scriptura*: supra xxxii. q.i. c.i. *propter iurisiurandi*: Sic patet quod aliquis pacto se potest obligare ad non accusandum, ut infra de accusat. Veniens.[47] ⌜Arg. contra ff. de pact. Si unus § Illud,[48] ff. de pact. dotal. Conuenire.[49] jo.⌝ *denuntiare eam*: Set quid si nollet corrigi, nec curat de excommunicatione? Tunc licite potest eam deserere, quia iam est contumeliosa creatori suo, xxviii. q.i. Si infidelis.[50] Et sic quandoque cui una uia precluditur, alia uia admittatur ad idem, ut iiii. q.iii. Serui neque,[51] ff. de tuto. et curat. Scire,[52] infra de appell. Constitutus.[53] Arg. contra supra de procurat. c.ii.[54]

12. Ex litteris vestris *a maiorum*: A maiorum doctrina non est licitum recedere, ut xxxvii. di. Relatum,[1] xx. di. c.ult.[2] ii. q.vi. Anteriorum § Illo,[3] ff. de leg. iii. Si corus § i.[4] jo. *in perpetuum*: Dicit hic Innocentius quod aliud sit aliquem simpliciter excludere, et aliud in perpetuum excludere, sic xxxiii. q.iiii. Non oportet,[5] et est simile i. q.i. Sunt nonnulli,[6]

44 labetur PCVcMd, habetur F, liberaretur Ab Set *om.* PCVcMd FLLu 48 illud] aliud L^{ac}Lu alium] alius FL^{ac}Lu 50 sicut *om.* PCVc FLLu 51 jo. *om.* FLLu simile] sic PVc FLLu 52 Si infidelis] c.i. FL^{ac}Lu, jo. *add.* PCVc supra *om.* PCVc FLLu c.i.] jo. *add.* PCVc FLLu 54 Veniens] jo. *add.* CVc, *om.* Ab 54-55 arg.–jo. APr PAbFc FLLu Tancred. : *om.* CVcMdLrMV 54-55 Si unus–pact. *om.* P FLLu (*homoiotel.*) 56 nec curat] ne curaret P, nec curaret CVcMd FLLu Tunc *om.* CVcMd 57 fidelis CVcMd 58 cui] qui LLu admittitur PCVcMd FLLu 60 c.ii.] jo. *add.* PCVc FLLu

12 3-4 Innocenti PCVc^{ac}Md, Inn̄oc. Pr Fc, Innocoisius Ab 5 i. *om.* C^{ac}Vc Sunt *om.* PC^{ac}Vc FLLu

40 C.32 q.5 c.2 41 Dig. 48.5.14(13).7 42 C.27 q.2 c.33 et 34 43 Dig. 2.14.27(28).3 et 4 44 Dig. 34.3.9(10) 45 Dig. 50.17.23(24) 46 C.28 q.1 c.7 47 3 Comp. 5.1.2 (X 5.1.15) 48 Dig. 2.14.27(28).3 49 Dig. 23.4.5 (Conueniri) 50 C.28 q.1 c.7 51 C.4 q.3 c.3 § 36 52 Dig. 26.5.21 53 3 Comp. 2.19.4 (X 2.28.46) 54 3 Comp. 1.22.2 (X 1.38.5)

12 1 D.37 c.14 2 D.20 c.3 3 C.2 q.6 c.28 4 Dig. 32.79(77).1 5 C.33 q.4 c.8 6 C.1 q.1 c.114

infra de donat. Pastoralis,[7] sic ff. pro soc. Cum societas et l.iii.[8] Arg. contra l. di. c.i. et C. de penis, Seruus.[9] Ex quo enim tempus non est diffinitum, de quolibet tempore est intelligendum, ut i. q.i. Eos.[10] ff. de euict. Si rem § ult.[11] Item inuenio quod idem est perpetuo remouere quod simpliciter remouere, ut i. q.i. Reperiuntur, in fine,[12] lxxix. di. Si quis ex episcopis,[13] x. q.i. Quia sacerdotes,[14] xxvii. q.i. De uiduis.[15] jo. *iuris canonici*: supra x. q.i. Quia sacerdotes,[16] supra de offic. ordin. Quesitum.[17]

13. ETSI CHRISTVS *est est*: Arg. quod aliquid debet adicere gemina causa dictionis; arg. contra ff. de uerbo oblig. Qui bis,[1] ff. de uerb. sig. Duobus,[2] ff. de leg. i. Plane § i.[3] jo. *pene*: xxii. q.i. Non est.[4] *per creaturam*: Nota quod per creaturas non est licitum iurari, nisi ubi hoc reperitur in iure, sicut per euangelium, per altare, per crucem, ut xxii. q.i. Habemus[5] et q.v. Qui peierauit;[6] item per salutem principis, ut i. q.vii. Quotiens.[7] Secundum leges tamen iuratur per creaturas, ut ff. de iureiurand. l.iii. § ult. et Qui per salutem.[8] jo. *non potes*: de natura. *seruandum*: Qualitercumque enim fides promittitur, seruanda est, ut xxii. q.i. Mouet,[9] ff. eodem, Non erit § ult.[10] *necessitas*: ut xii. q.i. Ita.[11] *in ueritate*: conscientie. *et iudicio*: idest discretione uel deliberatione.

---

6 sic] simile FLLu Cum societas *scripsi* : Cum societatem APr PCVc FLLu, Coiri societatem C^{pc} F^{pc} (Dig. 17.2.7) 7 c.i.] c.ii. C^{ac}Vc 9 Item] Idem FL^{ac}Lu inuenies PCVc perpetuo] perpetuum Vc, in perpetuum LLu, in perpetuo F 9-10 quod simpliciter remouere Pr PCVcAbFcMdLrMV : *om.* A^{ac} FL^{ac}Lu (*homoiotel.*) 11 *et* 12 x. q.i. *scripsi* : xi. q.iii. (q.i. C) *codd.* 11-12 xxvii.–Quia sacerdotes APr PAbFc FLLu : *om.* CVcMdLrMV (*homoiotel.*) 11 jo. *om.* PFc LLu 12 supra^{2}–Quesitum] *gl. praecedenti iungunt* CVcMdLrMV Quesitum] jo. *add.* PCVcFcMd FLLu

13 1 gemina *scripsi cum cett.* : geminam APr 2 dictionis] addictionis FL^{ac}, eiusdem *praem.* Lu oblig.–uerb. *om.* FLLu (*homoiotel.*) bis] ius PCVcFcMd 3 Duobus] Si *praem.* APr Ab jo. *om.* PCVc FLLu est] jo. *add.* PCVc FLLu 6 perierauit Pr Md, peierauerit PCVc, periurauerit FLLu 6-7 i. q.vii. PCVcMd : i. q.vi. APr Ab, ii. q.vi. FLLu (C.2 q.6 c.16 *vel* c.26) 10 § ult.] jo. *add.* FLLu ut xii.–Ita *om.* Vc ut *om.* PC 11 conscientie] jo. *add.* PCVc FLLu deliberatione] jo. *add.* P FLLu

---

[7] 3 Comp. 3.18.4 (X 3.24.7) [8] Dig. 17.2.69(70) et 17.2.3 [9] Cod. 9.47.10 [10] C.1 q.1 c.21 [11] Dig. 21.2.29.2 [12] C.1 q.1 c.7 [13] D.79 c.5 [15] C.27 q.1 c.7 [16] C.10 q.1 c.13 [17] 1 Comp. 1.23.2 (X–)

13 [1] Dig. 45.1.18 [2] Dig. 50.16.237(238) [3] Dig. 30.34.1 [4] C.22 q.1 c.13 [5] C.22 q.1 c.12 [6] C.22 q.5 c.2 [7] C.1 q.7 c.9 [8] Dig. 12.2.3.4 et 12.2.33 [9] C.22 q.1 c.16 [10] Dig. 12.2.5.4 [11] C.22 q.1 c.5

et iustitia: idest ut iustum et licitum sit. *controuersie*: quia post iuramentum delatum et prestitum nichil amplius querendum est, ff. de re iud. Post rem,[12] et parem habet auctoritatem cum transactione, et maiorem quam res iudicata, ut ff. de iureiurando l.ii.[13] Quod uerum est si est delatum a parte parti. Illud enim numquam potest retractari, set illud quod a iudice delatum est, potest retractari, ut ff. eodem, Admonendi.[14] jo. *Amen*: 'Amen' est nota assertionis. *testis*: Hec forma iuramenti fuit ante peccatum, ut xxii. q.i. Si peccatum.[15] *per se mala sunt ut furtum*: idest ex sui natura. Quedam enim sunt mala ex sui natura, quedam constitutione hominum. jo. *ex his mala sequuntur*: Nota quod aliquid prohibetur non quod ipsum sit malum, set quod inde potest sequi malum, sic xxi. di. Denique,[16] xxxvii. di. Ideo,[17] xi. q.iii. Nolite,[18] xli. di. Quisquis,[19] ii. q.vii. Presumunt,[20] xxiiii. q.iii. Deus,[21] instit. de ui bon. rap. § Set nedum.[22] Arg. contra ff. qui et a quibus manu. lib. non fiunt l.ult.[23] et ff. de pact. Si unus § Illud.[24] Item arg. quod prohibito aliquo prohibuntur omnia per que peruenitur ad hoc, l. di. Clericum qui,[25] ff. de condic. instit. Que sub condicione § Si quis,[26] ff. de sponsal. Oratio.[27] jo. *ex causa*: Arg. quod potius causa facti est consideranda quam ipsum factum, xv. q.vi. Auctoritatem.[28] xxiii. q.viii. Occidit,[29] ff. de furtis, Verum.[30] *necessitas*: supra de con. di.ii. Sicut.[31] *effectus*: Hoc uerbum exponitur lxi. di. § Hiis omnibus[32] et i. q.i. Quod pro necessitate.[33] *indulgemus*: idest indultum ostendimus; diu enim fuit indultum, xiiii. q.ii. Super pru-

---

12 sit] jo. *add.* PCVc FLLu 13 delatum] delectum F^{ac}, deletum Lu, *om.* L^{ac} 14 parem parem L^{ac}Lu 14-15 et maiorem *om.* FL^{ac}Lu 15 iureiurando] re iud. PCVcMd F^{ac}L^{ac}Lu (Dig. 42.1.2) (*dittog.*) 16 est delatum] delatum sit CVcMd, est *om.* P Illud] Istud PCVc 16-17 retractari–potest *om.* L^{ac}Lu 18 fuit iuramenti *tr.* FL^{ac}Lu 19 peccatum^{2}] jo. *add.* PCVc FLLu 20 enim–quedam Pr PCVcAbFcMd : *om.* A FL^{ac}Lu (*homoiotel.*) mala Pr Ab : *om.* PCVcFcMd 20-21 constitutione] ex *praem.* PCVcFcMd FLLu 24 Presumitur PVc FLLu 25 quibus manu. *scripsi cum cett.* : quia mal. A, qui mal. Pr 26 § Illud] § Istud PVc FLLu prohibentur PCVcAbMd FLLu 27 que PCVcAbMd FLLu : quem APr Clericum PC^{pc}Md FLLu : Clericus APr Ab, Clerici C^{ac}Vc 28 Que PCVcMd FLLu : Quem APr Ab Oratio A : Orante Pr PAb FLLu, Orantem VcMd, Orantes C^{ac} 30 q.vi.] q.iii. C^{ac}Vc Verum] jo. *add.* PCVc FLLu 32 necessitate] jo. *add.* PCVc FLLu 33 indultum] esse *add.* A^{2}

---

[12] Dig. 42.1.56 [13] Dig. 12.2.2 [14] Dig. 12.2.31 [15] C.22 q.1 c.14 [16] D.21 c.6 [17] D.37 c.15 [18] C.11 q.3 c.86 [19] D.41 c.1 [20] C.2 q.7 c.22 [21] C.24 q.3 c.38 [22] Inst. 4.2.1 [23] Dig. 40.9.32 [24] Dig. 2.14.27(28).3 [25] D.50 c.5 [26] Dig. 28.7.8.4 [27] Dig. 23.1.16 [28] C.15 q.6 c.2 [29] C.23 q.8 c.14 [30] Dig. 47.2.25 [31] De con. D.2 c.68 [32] D.61 p.c.8 [33] C.1 q.1 c.41

dentia;[34] nec enim dicitur quis diffinire illud quod iam diffinitum est, ut xxiiii. q.i. c.i. jo. *testimonium*: nisi remissum fuerit ab aduersa parte, ut supra de testi. Tuis, lib. eodem.[35]

16. DE EXCEPTIONIBVS

1. A NOBIS FVIT: ff. de adult. Si uxor, in fine.[1] Contra supra de accusat. c.ii. lib. i.[2] *sua possit accusatione*: Dubitatio fuit ex hoc: Cum enim prius communicauerit ei, non uidebatur postea ei posse obicere excommunicationem, ut supra de accus. Nulli, lib. i.[3] sic iii. q.ult. c.ult.[4] sicut nec uir potest accusare mores quos ante matrimonium habuit, supra de iureiur. Quemadmodum,[5] ff. de adult. Si uxor, in fine,[6] et est arg. ad hoc iiii. q.iii. Si quis testibus,[7] viii. q.ii. Dilectissimi,[8] infra de hiis que fiunt a maiore parte cap. Ex ore, in fine.[9] Item quia alii non debet obicere id quod ipse seruare noluit, infra de prebend. Pro illorum[10] et infra eodem titulo, c.ii. et supra de appell. An sit deferendum, lib. ii.[11] Set hiis omnibus potest responderi cum Augustino, 'Nonnullos tolleramus quos inuiti tolleramus', ut xxiiii. q.i. Quisquis;[12] item predicta locum habent in actionibus, secus in exceptionibus, ut infra de sent. excomm. In presentia, lib. iiii.[13] Item innuitur hic quod si accusatus esset maiori excommunicatione notatus, quod non posset accusatorem suum repellere, quod non est uerum, quia nec infamis infamem nec criminosus criminosum potest accusare, ut xxxii. q.vi. Nichil iniquius,[14] iii. q.vii. Iudicet,[15] C. de adult. Quoniam Alexandrum.[16] Exponas ergo hic 'maxime', licet Gratianus in contraria opinione fuerit per id quod legitur ii. q.vii. Alieni,[17] set illud est spe-

35 q.i. *om.* CVcMd 35-36 nisi–lib. eodem *om.* FLLu 36 lib. eodem *om.* PC^{ac}Vc

16.1 1-2 *gl. s.v.* 'tua quesitum' LLu 2 lib. i.] jo. *add.* PCVc FLLu 2-23 *gl. s.v.* 'communione' PVc Lu 3 prius] scienter *add.* PCVcMd communicauit PCVc obicere posse *tr.* LLu 5 quos] quas C^{ac}Vc habuit] habuerit CVcMd, approbauit Ab 8 debent CVcMd 11 tolleramus^1] sustinemus A^2 13 exceptionibus] acceptionibus PC^{ac}Vc^{ac}Md 14 hic] hec CVcMd, *om.* L^{ac} 17 xxxii. PCVcMd FLLu : xxii. APr Ab

[34] C.14 q.2 c.1 [35] 3 Comp. 2.12.12 (X 2.20.39)

16.1 [1] Dig. 48.5.14(13) [2] 1 Comp. 5.1.2 (X 5.2.1) [3] 1 Comp. 5.1.3 (X 5.1.5) [4] C.3 q.11 c.4 [5] 3 Comp. 2.15.11 (X 2.24.25) [6] Dig. 48.5.14(13) [7] C.4 q.3 c.3 § 42 [8] C.8 q.2 c.2 [9] 3 Comp. 3.12.1 (X 3.11.3) [10] 3 Comp. 3.5.9 (X 3.5.22) [11] 2 Comp. 2.19.17 (X 2.28.42) [12] C.24 q.1 c.38 [13] 4 Comp. 5.15.2 (X 5.39.46) [14] C.32 q.6 c.1 [15] C.3 q.7 c.4 [16] Cod. 9.9.25(26) [17] C.2 q.7 c.23

ciale. Fallit tamen in hoc ubi quis prosequitur suam iniuriam, ut iiii. q.vi. Omnibus;[18] item fallit in episcopo, ut supra de accusat. Nulli,[19] hoc ideo quia non debet habere prauos homines familiares, ut ii. q.vii. Cum pastoris.[20] jo. *participatione remotus*: supra de sent. excomm. Significauit,[21] contra. Set illud speciale est in excommunicato a papa. Vel loquitur cum quis communicat ei in crimine pro quo est excommunicatus, ut infra de sent. excomm. Nuper;[22] uel ibi fuit excommunicatus cum suis fautoribus, simile xi. q.iii. Excellentissimus.[23]

2. CVM ECCLESIASTICE *possent opponere*: Quod enim in sua persona equum putabant, non poterant in aliorum persona reprobare, ut supra de constit. Cum omnes,[1] xix. di. Si Romanorum,[2] xxxii. q.vi. Nichil,[3] iiii. q.iii. Si quis testibus,[4] infra de relig. domibus, Constitutus, in fine,[5] ff. de reg. iuris, Cum par,[6] supra de diuor. Significasti, lib. i.[7] infra de adult. c. unico.[8] Set nonne nomine ecclesie istud poterant obicere, cum delictum eorum non redundet in dampnum ecclesie, ut xvi. q.vi. Si episcopum?[9] Dico quod non, quia sic alia uia consequerentur id quod uolebant, quod esse non debet, ut supra de procurat. Tue, lib. eodem.[10] Item et ideo non possunt nomine ecclesie, quia ecclesie non expedit talis exceptio. Expedit enim ecclesie habere diuites clericos, ut melius ipsam possint tueri, quia imperium abundat si habet subditos locupletes, ut in authen. ut iud. sine quoquo suffrag. § i.[11] Set pone quod aliqui sunt de capitulo qui plura non habent stipendia, numquid illi possunt excipere? Dico quod non,

20 in *om.* PC FLLu, in hoc *om.* Vc 22 non debet habere *om.* L^{ac}Lu 23 jo. *om.* Pr Vc 23-27 *gl. s.v.* 'remoueri' Pr PCAbMd FLLu 23-27 supra–Excellentissimus *om.* Vc 23 Significauit A^{pc}Pr PCMd FLLu : Significauerunt A^{ac} Ab 24 est speciale *tr.* PCMd 26 fautoribus] fauctoribus C, sacerdotibus F^{ac}L^{ac}Lu 27 Excellentissimus] jo. *add.* PC FLLu

2 1 Quod] Quid PCVcMd 2 non A^{pc} PCVcMd FLLu : nec A^{ac}Pr Ab aliorum persona] aliorum (aliarum C) personam CMd FLLu, personam Vc 6 nomine *om.* L^{ac}Lu delictitum C^{ac}, delicitum Vc 7 redundat Pr Ab L^{pc}, redundabit PCVcMd L^{ac}Lu, redundabat F Si episcopum *scripsi cum* A^{pc} Md^{pc} F^{pc} : Si sacerdotes A^{ac}Pr PCVcAbMd^{ac} F^{ac}LLu (C.16 q.3 c.10 'Si sacerdotes' *non quadrat*) 8 id] ad L^{ac}Lu ualebant CVcMd 13 sint PCVc FLLu 14 stipendia] beneficia PCVcMd FLLu

[18] C.4 q.6 c.2 [19] 1 Comp. 5.1.3 (X 5.1.5) [20] C.2 q.7 c.58 [21] 2 Comp. 5.18.7 (X 5.39.18) [22] 3 Comp. 5.21.3 (X 5.39.29) [23] C.11 q.3 c.102

2 [1] 3 Comp. 1.1.1 (X 1.2.6) [2] D.19 c.1 [3] C.32 q.6 c.1 [4] C.4 q.3 c.3 § 42 [5] 3 Comp. 3.28.2 (X 3.36.6 et 5.37.7) [6] Dig. 50.17.154(197) [7] 1 Comp. 4.20.4 (X 4.19.4) [8] 3 Comp. 5.8.1 (X 5.16.6) [9] C.16 q.6 c.2 [10] 3 Comp. 1.22.2 (X 1.38.5) [11] Auth. 2.2 (Nov. 8).1

quia sic alii consecuti essent per istos quod optabant, et quod eis per se non potest acquiri, nec acquiretur per alios, ut ff. de bonis lib. Queritur,[12] arg. xlvi. di. Sicut non suo.[13] Item et alia ratione quia isti prius tollerauerunt suos socios qui fuerunt in simili delicto, ergo ipsi non possunt hoc obicere aliis. Nec enim talium cohabitator frontem habet redarguendi alios, ut xlvii. di. Necesse.[14] Item quia aut isti qui obiciunt exceptionem hanc elegerunt habentes alia stipendia aut electi sunt a talibus. Si quandoque elegerunt tales, uidentur perdidisse talem exceptionem, ut supra de constit. Cum accessissent,[15] infra de prebend. Pro illorum.[16] Item si electi sunt a talibus, non possunt hoc obicere, cum ipsi causam habeant a talibus, arg. vi. q.i. Sacerdotes, in fine,[17] ff. de iure dot. Cum in fundo.[18] Ex hoc sequitur quod si aliquis in rescripto suo non facit mentionem sui beneficii, quod capitulum non potest ei obicere de falsitate rescripti, cum eis non competit talis exceptio; licet enim rescriptum non ualeat, tamen quantum ad eos ualet, ut infra de prebend. Pro illorum.[19] Plerumque enim datur actio ei qui non potest agere, ideo quia reo non competit exceptio, ut ff. si seruit. uind. Loci § ult.[20] supra quod metus causa, c.i. lib. eodem,[21] supra de iureiurando, Debitores.[22] Set quero quare hic contra exceptionem audiatur replicatio super eodem facto, et supra de diuor. Significasti,[23] cum lex dicat quod contra exceptionem doli non admittitur replicatio de dolo, ut ff. de except. doli, Apud Celsum § Marcellus?[24] Set illud uerum est cum super eodem replicatur super quo agitur, quia si tunc permitteretur replicatio, eadem ratione triplicatio et quadruplicatio.

3. PASTORALIS OFFICII: Nota quod exceptionum alia est dilatoria, alia peremptoria, alia media dilatoriarum, alia declinatoria iudicii, alia dila-

16 acquirere $L^{ac}Lu$ nec] non PCVc FLLu per alios *om.* $FL^{ac}Lu$ 17 prius] se *add.* CVcMd 18 ergo] sic FLLu 19 obicere hoc (hec P) *tr.* PCVc FLLu 19-20 alios redarguendi *tr.* LLu 20 obiciunt] odtinuerit C, obtinuerit VcMd 20-21 hanc exceptionem *tr.* PCVcMd FLLu 21 alia] plura FLLu sunt *om.* $L^{ac}Lu$ 24 habuerint FLLu 26 hoc] enim sunt *add.* Vc, uidetur quod $L^{ac}Lu$ 27 quod] quia PCVc FLLu obicere ei *tr.* LLu falsitate *om.* $L^{ac}Lu$ 28 enim *om.* PCMd 30 datur enim *tr.* FLLu ei *om.* LLu 36 illud] istud FLLu 36-37 quia si] quasi $CVcMd^{ac}$ $F^{ac}L^{ac}Lu$ 37 permittentur C, permittere $L^{ac}Lu$ 37-38 quadruplicato] jo. *add.* PCVc FLLu

12 Dig. 38.2.38 13 D.46 c.10 14 D.47 p.c.8 15 3 Comp. 1.1.4 (X 1.2.8) 16 3 Comp. 3.5.9 (X 3.5.22) 17 C.6 q.1 c.8 18 Dig. 23.3.78(81) 19 3 Comp. 3.5.9 (X 3.5.22) 20 Dig. 8.5.4.8 21 3 Comp. 1.23.1 (X 1.40.4) 22 1 Comp. 2.17.2 (X 2.24.6) 23 1 Comp. 4.20.4 (X 4.19.4) 24 Dig. 44.4.4.13

toria solutionis. Declinatoria iudicii inter ipsa litis exordia est proponenda et probanda, et ante ingressum cause, ut infra de sent. et re iud. Inter monasterium[1] et C. de except. l.penult.[2] et iii. q.v. Quia,[3] et qui tunc eam omittit, ad illam redire non potest, quia in personam iudicis consensisse uidetur, ut ibidem dicitur, et C. de iudic. Sancimus, in fine,[4] nisi postea de nouo sibi competere incipiat, ut supra de offic. iud. deleg. Insinuante,[5] uel postea ad notitiam eius peruenit, ut supra de procurat. c.i. lib. eodem.[6] Dilatoria uero solutionis ante litem contestatam opponi debet, set probanda est postquam actor suam intentionem fundauerit, ut C. de probat. Exceptionem[7] et iii. q.vi. § Exceptio[8] et C. de except. Si quidem,[9] et talis est illa quam habes ff. de re iud. Sunt qui.[10] Peremptoria autem ante litis contestationem potest opponi et probari dummodo ante sententiam, ut C. de except. Prescriptionem,[11] infra de prescript. Auditis.[12] Media dicitur que partim habet similitudinem cum dilatoria et partim cum peremptoria, ut infra qui matrimon. accus. non pos. Per tuas,[13] et quodammodo similis est exceptio de excommunicatione, quia et illa semper ante sententiam potest obici, licet quodammodo dilatoria possit appellari. Vel dicatur quod reus eam post litem contestatam non potest obicere, set iudex ex suo officio de ea inquiret, sic infra de appell. Constitutus,[14] ff. de pet. hered. l.ult.[15] ff. de iniur. Item apud § Si quis;[16] sic quedam autem post sententiam possunt obici, ut C. de iuris et facti ignor. l.i.[17] ff. ad Macedon. l. Tamen.[18] jo. *dilatorie*: iudicii, secus est que in dilatione solutionis. *nullatenus audiantur*: Immo punitur aduocatus in

3 3 ipsa *om.* FLLu 5 Quia et *om.* $CVcMd^{ac}$ 5-6 qui tunc eam] quia omnia $L^{ac}Lu$, quia tunc omnia F^{ac} 6 persona PCVcMd 11 fundauerit (fundauit Ab) intentionem *tr.* PCVcAbMd F, fundauerit *om.* L^{ac} 13 qui *scripsi cum* C^{pc} : quidam *codd.* 14 autem] quidem PCVcAbMd 18 exceptio A^{pc} $PC^{pc}Vc$ FLLu : exceptioni $A^{ac}Pr$, *om.* C^{ac} illa] illam P, illa et CVcMd 18-19 semper *om.* $P^{ac}CVcAbMd$ FLLu 20 eam post] ante FLLu 21 inquireret CVcMd 23 autem *om.* PCVcAbMd FLLu possunt post sententiam *tr.* LLu 24 jo. *om.* PCVc FLLu iudicii APr Fc FLLu : iudiciis $PC^{ac}VcMd$, iudis Ab, De *praem.* Vc^{ac} est *om.* Pr $L^{ac}Lu$ que A Fc $FL^{ac}Lu$: *om.* Pr PCVcAbMd L^{pc} 25 dilatione] dilatoriis PCVcFcMd solutionis] jo. *add.* PCVcFcMd

3 1 3 Comp. 2.18.10 (X 2.27.20) 2 Cod. 8.35(36).12 3 C.3 q.5 c.15 4 Cod. 3.1.15(13) 5 3 Comp. 1.18.4 (X 1.29.25) 6 3 Comp. 1.22.1 (X 1.38.4) 7 Cod. 4.19.19 8 C.3 q.6 p.c.2 9 Cod. 8.35(36).9 10 Dig. 42.1.16 11 Cod. 8.35(36).8 12 3 Comp. 2.17.5 (X 2.26.15) 13 3 Comp. 4.13.2 (X–) 14 3 Comp. 2.19.3 (X 2.28.45) 15 Dig. 5.3.58(61) 16 Dig. 47.10.15.1 17 Cod. 1.18(21).1 18 Dig. 14.6.11(13)

libra auri qui exceptionem intra exordia litis pretermissam, cum dilatoria sit, postea uult exercere, C. eodem titulo, Si quis aduocatus.[19] *de nouo*: supra de offic. del. Insinuante,[20] supra de testibus, Presentium.[21] *notitiam*: Sic dicit lex quod si aliquis proponit unam excusationem et in illa succubuit, si uult postea aliam proponere, faciat hoc infra terminum constitutum, instit. de excusat. tutorum § Qui autem.[22] Quod uerum est cum alicui competunt plures exceptiones que non sunt contrarie. Set si primo proposuisset unam, et in ea succubuit, set postea uult transire ad contrariam, bene admittitur, ut C. de inoffic. testa. Contra;[23] et ita perditur exceptio si non proponatur statuto termino. Set actio non perditur propter hoc, set punitur agens in sumptibus litis uel alio modo, scilicet in instantia litis, ut C. de iud. Properandum.[24] Simile autem est in accusatore, quia si accusator infra terminum prefixum non prosequitur accusationem, postea non auditur, ut infra de accusat. Veniens,[25] C. qui accus. non pos. l.iii.[26] ut dixi iiii. q.v. Quisquis[27] et supra de probat. Licet.[28] jo. *factum*: Et per se ipsos respondeant, non per alios, ff. de interrog. act. Si sine § ult.[29] et C. de iuram. calum. authen. Principales;[30] nisi ubi tenetur ratione officii, ff. de procurat. Non solum.[31] Item uniuersitas per alium respondebit, xii. q.ii. Qui manumittitur;[32] item excommunicatus, ut supra de iudic. Intelleximus;[33] item episcopus, v. q.iii. Quia;[34] item illustres, ut C. de procurat. l.ult.[35] item indiscrete persone, ut hic dicit:

26 exceptionem] contraceptionem C, excerceptionem Vc, exconceptionem Md pretermissa PVcMd FLLu 27 sit] fit CVcMd Lu quis *scripsi cum* F^{pc} : *om. codd.* aduocatus] jo. *add.* PCVc FLLu 28 supra^{1}–Presentium *om.* Pr 29-41 *gl. s.v.* 'audiantur' VcFcMdV, *lemma* 'audientiam' *praem.* PCAb (*lectio corrupta pro* 'audiantur'?) 29 proposuit PCVcAbFcMd FLLu excusationem] executionem CVcMd F^{ac}L^{ac}Lu 31 in *om.* L^{ac}Lu 31 instit. *om.* L^{ac}Lu Qui] Quod PCVcAbFcMd FLLu 33 set] si Pr PCVcAbFcMd F 33-34 contrariam] aliam contrariam C, aliam Pr VcMd F 36 agens PCVcFcMd FLLu : absens APr, alias absens agens Ab 37 est *om.* L^{ac}Lu accusatore Pr PCVcMd FLLu : actione A Ab 38 infra] iusta PCVcMd 38-39 accusationem P FLLu : appellationem APr Ab, accusatorem CVc, accusatore Md 40 l.iii.] l.ult. FLLu (Cod. 9.1.21) 41 Et per se *om.* LLu 42 sine] seruus Fc, seruum Vc FL^{ac}Lu (Dig. 11.1.16 *vel* 17)

19 Cod. 8.35(36).12 20 3 Comp. 1.18.4 (X 1.29.25) 21 3 Comp. 2.12.4 (X 2.20.31) 22 Inst. 1.25.16 23 Cod. 3.28.16 24 Cod. 3.1.13(11) 25 3 Comp. 5.1.2 (X 5.1.15) 26 Cod. 9.1.3 27 C.4 q.5 c.1 28 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) 29 Dig. 11.1.9.3 30 post Cod. 2.58(59).2 (ex Nov. 124.1) 31 Dig. 3.3.39 32 C.12 q.2 p.c.58 § 1 33 1 Comp. 2.1.9 (X 2.1.7) 34 C.5 q.3 c.3 35 Cod. 2.12(13).26

ut minores, ut supra de etate, Ex ratione,[36] C. de auct. prestand. Clarum;[37] item furiosi, prodigi, mulier luxuriosa, ut ff. de curat. furioso l. Et mulieri.[38]

17. DE PRESCRIPTIONIBVS

1. ACCEDENTES: De hac materia eadem loquitur infra de censibus, Cum instantia.[1] laur. *procuratores*: pro eodem accipitur; ad cautelam hodie scribitur: 'constituimus istum siue sindicum siue procuratorem', sicut 'litteras commendaticias uel dimissorias', lxxiii. di. In nomine;[2] sicut procurator ponitur inproprie supra de iuram. calumpn. c.i. lib. eodem.[3] uin. *per plures*: sic supra de offic. uicar. Mandata.[4] *speciali se iure*: Sic ergo possessor quandoque tenetur dicere titulum sue possessionis, contra id ii. q.v. § i. Set hoc ideo quia qui affirmat aliquid quod est contra ius non auditur nisi alleget priuilegium, ut c. di. Contra morem,[5] supra de fide instrum. Contingit, lib. ii.[6] jo. *comportetur*: nam ubi onus, ibi emolumentum, xii. q.ii. Karitatem,[7] instit. de legitim. patron. tutela, in medio,[8] et est simile, lxvi. di. c.i. *in talibus*: In procuratione que debetur ratione uisitationis non currit prescriptio, set in illa que datur ratione institutionis bene currit, de qua loquitur xviii. q.ii. Eleutherius;[9] Item et in illa que datur ratione consuetudinis, de qua loquitur xviii. q.ii. Seruitium.[10]

47 ut^{1}] item Pr L^{pc} prestand.] presid. PC^{ac}VcFc F^{ac}LLu 48 prodigi–furioso *om.* Vc L^{ac}Lu (*homoiotel.*) furiosi *codd.* mulieri Md : mulier APr, mulier jo. PCVcFc LLu, mulieres Ab, jo. *add.* Md

17.1 1 eadem *om.* Pr Lu 3 sindicum] iudicem L^{ac}Lu 3-4 sicut] siue F^{ac}L^{ac}Lu 4 commentitias L^{ac}Lu commissorias L^{ac}Lu lxxiiii. PC^{ac}VcFc FLLu 6 sic] simile PCVcFcMd LLu Mandata] jo. *add.* PCVcFc FLLu 8 affirmat] assumat C, autem firmat Vc aliquid] est *add.* CVc 9 supra] ff. PCVcFc F^{ac}L^{ac}Lu 12 c.i.] jo. *add.* Pr PCVc FLLu 13 uisitationis] institutionis F^{ac}L^{ac}Lu 13-14 set in illa–currit A^{pc}Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A^{ac} 15 consuetudinis] bene currit *add.* A^{ac}, bene currit prescriptio *add.* Ab, *om.* A^{ac} 16 Seruitium *scripsi cum* C^{pc} : Seruitia *codd.*, jo. *add.* PCVc FLLu

36 1 Comp. 1.8.3 (X 1.14.2) 37 Cod. 5.59.4 38 Dig. 27.10.15

17.1 1 3 Comp. 3.37.2 (X 3.39.17) 2 D.73 c.1 3 3 Comp. 1.26.1 (X 2.7.6) 4 1 Comp. 1.20.1 (X 2.23.6) 5 D.100 c.8 6 2 Comp. 2.14.3 (X 2.22.5) 7 C.12 q.2 c.45 8 Inst. 1.17 9 C.18 q.2 c.30 10 C.18 q.2 c.31

2. CVM NON LICEAT: nisi ubi incidit in heresim, xvi. q.vii. Sane,[1] et in crimine fornicationis notorio; et in symoniaco ordine, si probare possum, ut xxxii. di. § Verum,[2] i. q.i. Si quis a symoniacis.[3] In aliis autem criminibus etiam si sunt notoria, expectanda est sententia, xv. q.ult. Sciscitantibus,[4] viii. q.iiii. Nonne[5] et supra ut lite pendente, Laudabilem, lib. ii.[6] et supra de diuort. Porro.[7] Et est ratio quia fornicarii et symoniaci sunt suspensi, i. q.i. Reperiuntur.[8] Set nonne pro aliis criminibus prohibetur quis a perceptione sacramentum, de con. di.ii. Cotidie, ab ymolatione, vi. di. Testamentum,[10] quare ergo potius circa hec crimina hoc dico? Solutio: Quia canon dicit quod prohibere possum hos ⌜scilicet fornicarios⌝ et symoniacos uitare iure mero, non alios criminosos, nisi essent excommunicati uel suspensi. uin. *a capite*: ⌜supra di.xii. Non liceat.⌝[11] *diocesi*: Eo ipso nisi quis probet contrarium, de eius iurisdictione esse intelligitur, infra de relig. domibus Constitutus,[12] infra de confirm. util. Cum dilecto,[13] xvi. q.vii. Omnes.[14] uin. jo. *impendatis* Nota casus in quibus non currit prescriptio: In obedientia ut hic; in procuratione, ut supra c. proximo; item in decimis a laico, ut eodem titulo c.ult. lib. i.[15] item in matrimonio, ut xxxiii. q.v. Quod deo[16] et in constitutione Innocentii, Non debet;[17] item in tributis, ut xvi. q.iii. § Porro;[18] item contra iura libertatis, ut xvi. q.iii. § Potest;[19] item nec contra sententiam ecclesie, ut supra de consuetud. Cum inter, lib. eodem;[20] item nec in re iniusto titulo quesita, ut supra de transact. Preterea, lib. ii.[21] item nec

2 1 nisi] hoc FL^{ac}Lu 2 ordine] in *praem.* PCVcMd FL^{pc} 5 q.iiii. Nonne A^{pc} PCVc FLLu : q.iii. In nomine A^{ac}Pr 6 supra] infra PC^{ac}Vc, infra *praem.* FL^{ac}Lu 9 circa] cum PC^{ac}VcMd 10 hoc *om.* PCVc quod *om.* LLu possum prohibere *tr.* Pr, hos prohibere possum *tr.* LLu, possum *om.* L 10-11 scilicet fornicarios Ab Vinc. : set (scilicet A^{pc}) fornicarios (fornicatoris A PC^{ac} FLLu, fornicatores Md) APr PCVc FLLu 11 mero] meo C^{pc}Vc nisi] si A^{ac}Pr 12-13 supra di.xii. Non liceat PCVcAbMd FLLu : *om.* APr 12 supra] simile LLu 13 contrarium] contra PCVcMd FLLu 15 dilecto *scripsi* : dilecta APr PCVc, dilecti FLu, dilecte L jo. *om.* PCVc FLLu 16 obedientiam FL^{ac}Lu 16-17 procurationem PVc^{ac} 17 ut^{2}] supra *add.* PCVc FLLu 20 Potest] penult. FL^{ac}Lu (C.16 q.3 c.16) sententiam] consuetudinem FL^{ac}Lu

2 [1] C.16 q.7 c.15 [2] D.32 p.c.6 [3] C.1 q.1 c.108 [4] C.15 q.8 c.5 [5] C.8 q.4 c.1 [6] 2 Comp. 2.9.2 (X 2.16.3) [7] 1 Comp. 4.20.3 (X 4.19.3) [8] C.1 q.1 c.7 [9] De con. D.2 c.13 [10] D.6 c.1 [11] D.12 c.1 [12] 3 Comp. 3.28.2 (X 3.36.6 et 5.37.7) [13] 3 Comp. 2.20.1 (X 2.30.4) [14] C.16 q.7 c.5 [15] 1 Comp. 2.18.10 (X 2.26.7) [16] C.33 q.5 c.4 [17] 4 conc. Lat. c.50 (4 Comp. 4.3.3 [X 4.14.8]) [18] C.16 q.3 c.14 [19] C.16 q.3 p.c.15 [20] 3 Comp. 1.3.4 (X 1.4.5) [21] 2 Comp. 1.16.4 (X 1.36.9)

in re que iure communi possideri non potest, ut xciii. di. Illud,[22] c. di. Contra morem;[23] item limes, ut xvi. q.iii. Licet;[24] item nec uia publica, ut ff. de uia publica, Viam;[25] item nec contra ius publicum, ut C. de operibus public. Prescriptio;[26] item res sacra et liber homo, res fiscalis, instit. de usucap. § i. et § Res fisci;[27] item res presidi data contra legem repetundarum; item res pupillaris, ff. de acquir. rerum dom. Bone;[28] item fundus dotalis, ff. de fund. dotali, Si fundum;[29] item res peculiares, ut uidetur ut C. ne de statu defunct. l.ult.[30] Item sunt quedam persone que non possunt prescribere ut precario tenens, ut x. q.iii. Quia;[31] item colonus, ut xvi. q.iii. Clerici et c. sequenti[32] et C. de prescript. xxx. annorum, Male agitur;[33] item qui alieno nomine possidet, infra eodem, Si diligenti;[34] item usufructuarius, instit. per quas nobis personas acquir. § Fructuarius,[35] nec creditor, ff. de usucap. Non solum § Qui pignori[36] et C. de pignor. act. Nec creditores.[37] jo. *prescriptione*: Sic patet quod non prescribitur in obedientia ut hic, et supra de consuetud. Cum inter, lib. eodem.[38] Set contra infra de priuil. Cum olim;[39] set ibi habitum fuit priuilegium, ratione cuius potuit prescribi, sic supra de consuetud. c.ult. lib. eodem,[40] sic C. de fund. patri. l.ult.[41] Item contra infra eodem, Auditis[42] et infra de capell. mon. Dilectus,[43] set hoc solui supra de consuetud. Cum inter, lib. eodem.[44] jo.

3. AD AVDIENTIAM *banna*: idest ius bannum indicendi. *forisfacta*: idest penas pecuniarias delinquentium. *non fuisses*: sic infra de capell. mon. Dilectus, in fine,[1] simile ff. de nundin. l.i.[2] supra de priuil. Si de terra, lib. i.[3] jo. *librum censualem*: Bene enim creditur instrumento producto de

26 fiscalis] fisci FLLu 29 dotalis] doctalis PC^{pc}Vc fundum Pr PVc^{pc} : fundus A CVc^{ac} FLLu ut *om.* L^{ac}Lu 30 ne *om.* APr 32 Male *om.* FL^{ac}Lu 33 agitur *scripsi cum* A^{pc} : ageretur A^{ac}Pr, *om.* PCVc FLLu qui] quia PC^{ac}Vc LLu nomine alieno *tr.* PCVc FLLu 36 jo. *om.* Pr Lu 40 Auditis *om.* L^{ac}Lu 41 solui] soluitur FLLu

3 1 indicenda] jo. *add.* PCVc FL 2 delinquentium] jo. *add.* PCVc FL 3 simile *om.* LLu 3-4 supra–jo. *om.* LLu 4 jo. *om.* PCVc F credit LLu

[22] D.93 c.22 [23] D.100 c.8 [24] C.16 q.3 p.c.16 [25] Dig. 43.11(10).2 [26] Cod. 8.11(12).6(5) [27] Inst. 2.6.1 et 2.6.9 [28] Dig. 41.1.48 [29] Dig. 23.5.16 [30] Cod. 7.21.8 [31] C.10 q.3 c.6 [32] C.16 q.3 c.11 et c.12 [33] Cod. 7.39.2 [34] 3 Comp. 2.17.7 (X 2.26.17) [35] Inst. 2.9.4 [36] Dig. 41.3.33.4 [37] Cod. 4.24.10(9) [38] 3 Comp. 1.3.4 (X 1.4.5) [39] 3 Comp. 5.16.4 (X 5.33.14) [40] 3 Comp. 1.3.7 (X 1.4.8) [41] Cod. 11.62(61).14 [42] 3 Comp. 2.17.5 (X 2.26.15) [43] 3 Comp. 3.29.1 (X 3.37.2) [44] 3 Comp. 1.3.4 (X 1.4.5)

3 [1] 3 Comp. 3.29.1 (X 3.37.2) [2] Dig. 50.11.1 [3] 1 Comp. 5.28.9 (X 5.33.6)

archiuo publico, C. de fide instrum. authen. Ad hec,[4] arg. xxx. q.i. Peruenit,[5] et publicum testimonium habere dicitur ex quo confitetur magistratus de archiuo publico illud esse ut hic, uel si manu commentariensis ei signa consueta impressa sunt, arg. ff. de iure fisci, In fraudem § Quotiens,[6] arg. etiam ad hoc C. de fide instrum. Plures[7] et ff. de probat. Census[8] et C. arbit. tut. l.ult.[9] jo. *magis auctoritatem*: ⌜Nota quod preiudicat hic instrumentum testibus, et xcvii. di. Nobilissimus[10] et ff. de probat. Census[11] et C. arbit. tut. l.ult.[12] et C. ad Vellei. Antique[13] et C. si minor se maiorem dix. Si alterius,[14] et hoc uerum est ubi res excedit hominum memoriam: tunc aliquid melius probatur per instrumentum quam per testes, nam memoria hominum labilis est, et anno uno perditur, ut ff. de probat. Si arbiter.[15] Item ubicumque aliquis uendicat aliquid sibi iure priuilegii, ibi requiritur scriptura, ut c. di. Contra morem,[16] xcvii. di. Nobilissimus[17] et C. de mandat. princip. l. una[18] et supra de priuileg. c.ult. lib. i.[19] Alias eque probatur aliquid per testes ut per instrumenta, ut C. de fide instrum. In exercendis,[20] et etiam contra instrumenta quantumcumque publica possunt induci testes, ut dixi supra de testi. c.i.[21] et supra de probat. c.i.[22] jo.⌝ *scriniarium*: idest notarium, et alludit consuetudini Romanorum. jo. *iuratus*: Presumitur pro aliquo ratione iuramenti, ut i. q.vii. Sancimus,[23] supra de sponsal. Illud,[24] supra de prescript. c.i. lib. eodem;[25] item ratione honestatis sue, ut supra de fide instrum. c.ult. lib. eodem.[26] *exsequi*: arg. infra de condic. appos. Per tuas,[27] infra de accus. Cum dilectus.[28] *principaliter*: secus si secundario, infra

6 habere] habent $F^{ac}L^{ac}Lu$ 7 ut *om.* FLLu uel si] ut si FLu, ut L^{ac} 7-8 commentariensis–impressa *om.* Vc 7 commentariensi PCAbMd F 10 arbit.] de *praem.* APr 10-22 Nota quod–jo. APr Ab L^{pc} : *om.* PCVcFcMdLrMV FL^{ac}LuGHS N 11 xciii. L Notabilissimus Ab 11-15 Census–de probat. *om.* Ab (*homoiotel.*) 14 instrumenta L 15 hominum memoria *tr.* L 16 uendicat aliquid sibi *om.* Ab sibi aliquid *tr.* L 17 xcviii. APr Ab L 18-19 c.ult.–ut C. *om.* Ab 19 ut[1]] et L instrumentum L 20-21 instrumentum . . . publicum L 22 jo. *om.* Ab notarium] notorium CVc consuetudinem L^{ac}Lu 25-26 instrum. c.ult. lib. eodem Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A 26 lib. eodem] jo. *add.* PCVc 27 dilectus] jo. *add.* PCVc FLLu

[4] post Cod. 4.21.20(19) (ex Nov. 49.2) [5] C.30 q.1 c.1 [6] Dig. 49.14.45.7 [7] Cod. 4.21.19(18) [8] Dig. 22.3.10 [9] Cod. 5.51.13 [10] D.97 c.3 [11] Dig. 22.3.10 [12] Cod. 5.51.13 [13] Cod. 4.29.23 [14] Cod. 2.42(43).3 [15] Dig. 22.3.28 [16] D.100 c.8 [17] D.97 c.3 [18] Cod. 1.15(18).1 [19] 1 Comp. 5.28.10 (X 5.33.7) [20] Cod. 4.21.15 [21] 3 Comp. 2.12.1 (X 2.20.28) [22] 3 Comp. 2.11.1 (X 2.19.7) [23] C.1 q.7 c.26 [24] 1 Comp. 4.1.14 (X 2.23.11) [25] 1 Comp. 2.18.1 (X 2.26.1) [26] 3 Comp. 2.15.3 (X–) [27] 3 Comp. 4.4.1 (X 4.5.6) [28] 3 Comp. 5.1.7 (X 5.2.2)

de priuileg. Accedentibus,[29] supra eodem, Si de terra, lib. i.[30] Posset tamen iste prescribere ut teneret terram, ut esset feudatarius, et non ille, ut xvi. q.iiii. Volumus[31] et C. de prescript. xxx. uel xl. annorum Comperit[32] et xvi. q.iii. § penult.[33] jo. *centenaria prescriptio*: ut xvi. q.iii. Nemo,[34] sic ff. de usufruct. An usus fructus.[35] Hoc optinet in rebus et possessionibus; set in priuilegio, quo super omnes ecclesias habet principatum, nulla currit ei prescriptio, ut di.xciii. Qui cathedram,[36] xxiiii. q.i. Quia ex sola, Rogamus, Scisma,[37] quia istud esset obedientiam prescribere quod nequid fieri, ut supra eodem titulo, Accedentes[38] et supra de transact. Preterea, lib. ii.[39] *tamquam tibi*: Arg. facit aliquis aliquid non quasi ipse, set quasi alius, supra de elect. Quod sicut,[40] ff. de adopt. Si pater § Qui duos,[41] ff. de inoffic. testa. Papinianus § Set nec impuberis,[42] ff. quando appell. sit l.i.[43] supra de rebus eccles. alien. Si quis presbytorum.[44] Contra infra de cleric. coniug. Diuersis, lib. eodem[45] et xlvi. di. Sicut.[46] jo.

4. CVM VOBIS *scismatum*: Certe secundum hoc impossibile est probare prescriptionem contra Romanam ecclesiam. Et idem est acsi diceret, 'nolo quod possit prescribi contra eam', sic ii. q.iiii. Presul.[1] Set qualiter probabit quis se possedisse per c. annos? Per instrumentum non potest hoc probare, quia per instrumenta non probatur possessio, ut supra de fide instrum. Inter, lib. eodem.[2] Per testes non probatur, nisi testes ad minus habeant c. et xiiii. annos. Vnde uidetur quod sufficiat probare temporis tanti prescriptionem cuius non extat memoria, quia et tanto tempore

29 iste] ipse FLLu 31 penult.] Potest PCVcMd FLLu (C.16 q.3 p.c.15) 32 usus fructus] usu fructus A P LLu, *om.* F^{ac} 33 quo] quod PCVcAbMd FL^{ac}Lu 34 ei currit *tr.* PCVcMd FLLu, ei *om.* Ab xciiii. PCVc $F^{ac}L^{ac}$Lu Qui] q.iii. PCVcAbMd, q.iiii. F^{ac}LLu ex sola] et *praem.* APr Ab, et c. Sola PCVc F^{ac}LLu 37 lib. ii.] jo. *add.* PC FLLu aliquid] aliquod PC FLLu, a domino Vc ipse] tempore FL^{ac}Lu 38 alius] aliud FLLu supra] simile *praem.* PCVc LLu, sic simile F Qui duos] Quid uos CVc FLLu 41 jo.] uin. PCVcMd, *add.* Ab, *om.* FLLu; *recte uin.* Vinc.

4 1 probari PCVc FLLu 4 quis] aliquis PCVcAbMd FLLu possedisse] posse dedisse P F^{ac}LLu instrumenta VcMd FLLu 7 c. annos et xiiii. *tr.* PCVcAbMd FLLu 8 tanti] tantum PVc FL^{ac}Lu, tam Ab extat] existat LLu

[29] 3 Comp. 5.16.5 (X 5.33.15) [30] 1 Comp. 5.28.9 (X 5.33.6) [31] C.16 q.4 c.2 [32] Cod. 7.39.6 [33] C.16 q.3 p.c.16 [34] C.16 q.3 c.17 [35] Dig. 7.1.56(63) [36] D.93 c.8 [37] C.24 q.1 c.22, c.15, c.34 [38] 3 Comp. 2.17.1 (X 2.26.11) [39] 2 Comp. 1.16.4 (X 1.36.9) [40] 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) [41] Dig. 1.7.15.1 [42] Dig. 5.2.8.5 [43] Dig. 49.4.1 [44] 1 Comp. 3.11.6 (X 3.13.6) [45] 3 Comp. 3.3.1 (X 3.3.5) [46] D.46 c.10

4 [1] C.2 q.4 c.2 [2] 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6)

prescribuntur res que aliter sunt inprescriptibiles, ut ff. de aqua cot. Hoc iure § Aqueductus;[3] uel quod testes dicant se semper audiuisse hoc a suis maioribus, et nemo est qui uidit uel audiuit aliud. Sic enim probatur de antiquitate, ut ff. de probat. Si arbiter.[4] Set numquid papa potest contra alias ecclesias prescribere? Item quantum tempus dabimus ei ad prescriptionem? Non uidetur quod ipse aliquid prescribat quia quelibet ecclesia sua est, et ipse habet plenitudinem potestatis in qualibet ecclesia, ut ii. q.vi. Qui se scit[5] et ix. q.iii. Nunc uero[6] et infra de conces. prebend. et eccl. non uac. Quia diuersitatem[7] et C. de quadrien. prescript. Bene;[8] ergo per prescriptionem nichil iuris acquirit, quod uerum est: licet alter ius suum perdat, papa tamen illud non acquirit, cum illud prius habuit. Sic econuerso ⌜si prescribitur⌝ contra papam, papa nichil perdit licet ille acquirat. Vnde bene concedo quod aliqua ecclesia prescribat res illius ecclesie que est subiecta pape, ut xvi. q.iiii. Volumus.[9] In hoc enim nichil deperit Romane ecclesie quia per hoc non est prescriptum contra Romanam ecclesiam, quin ipsa suum ius saluum habeat, ut infra de re iudicat. Cum super et Suborta[10] et infra de capell. monach. Dilectus.[11] jo. *computari*: Nota x. casus in quibus non currit prescriptio: Vnus tempore scismatis, ut hic. Secundus tempore hostilitatis, ut xvi. q.iii. Prima.[12] Tertius est cum uiuit ille qui male alienauit, ut xvi. q.iii. Si sacerdotes.[13] Quartus est cum uacat ecclesia, ut supra de prescript. De quarta, lib. i.[14] uel cum quasi uacat, scilicet cum prelatus sit hereticus, ut supra eodem c.i. lib. i.[15] Quintus tempore excommunicationis, ut infra de conces. prebend. et eccles. non uac. Quia diuersitatem.[16] Sextus ubi quis iusta causa est impeditus, ut extra. de appell. Ex ratione, lib. i.[17] Septimus in pupillari

10 Ductus aque *recte tr.* PCVcAbMd FLLu 11 Sic] Si $F^{ac}L^{ac}Lu$ 15 sua est–ecclesia *om.* $L^{ac}Lu$ (*homoiotel.*) 17 Quia diuersitatem *scripsi* : Quoniam *codd.* Bene *om.* $F^{ac}L^{ac}Lu$ 19 perdit CMd FL, perdidit Vc tamen] enim PCVcMd LLu habuerit CVcAbMd Sic] et *add.* $FLP^{c}Lu$ 20 si APr Ab : non PCVcFcMd FLLu ille] aliquid *add.* PCVcAbMd FLLu 22 subiecta est *tr.* P FLLu In] Cum CVc 23-24 ecclesiam Romanam *tr.* FLLu 26 non *om.* $L^{ac}Lu$ 29 est *om.* PCVcMd FLLu 30 sit] fit CVcMd 32 Quia diuersitatem *scripsi* : Quoniam *codd.* 33 extra.] supra PCVcMd FLLu lib. i. *om.* PCVcAbMd FLLu

3 Dig. 43.20(19).3.4 4 Dig. 22.3.28 5 C.2 q.6 c.12 6 C.9 q.3 c.20 7 3 Comp. 3.8.2 (X 3.8.5) 8 Cod. 7.37.3 9 C.16 q.4 c.2 10 3 Comp. 2.18.7 (X 2.27.17) et c.11 (X 2.27.21) 11 3 Comp. 3.29.1 (X 3.37.2) 12 C.16 q.3 c.13 13 C.16 q.3 c.10 14 1 Comp. 2.18.6 (X 2.26.4) 15 1 Comp. 2.18.1 (X 2.26.1) 16 3 Comp. 3.8.2 (X 3.8.5) 17 1 Comp. 2.20.8 (X 2.28.8)

etate, ut C. quibus in integ. rest. non est necess. l.ult.[18] Octauus dum quis est in patris potestate, ut C. de bonis que lib. Quecumque.[19] Nonus tempore matrimonii, nam non prescribitur in dote repetenda tempore constantis matrimonii, ut C. de iure dot. In rebus.[20] Decimus cum quid debetur ad diem uel sub condicione, tunc non currit prescriptio a die nisi a tempore extantis condicionis, ut C. de prescript. xxx. an. Cum notissimi § Illud.[21] Et nota quod licet secundum leges ipso iure currat prescriptio, set postea usque ad quadriennium fiat restitutio illius temporis in quo quis lesus est, ut C. de tempor. in integ. rest. l.ult.[22] Secus est secundum canones, quia ipso iure non currit prescriptio, ut hic patet, et xvi. q.iii. Prima, in fine,[23] et in concordantiis preallegatis. Et nota quod tempus istud subducitur de medio, siue sit primum, medium, ultimumue, ff. ex quibus causis maior. Nec non § Si quis,[24] C. de restit. milit. Quod tempore.[25] jo.

5. AVDITIS *abbas*: Sic ergo cum agitur de subiectione, non ipsi subiecti conueniendi sunt, set ipse qui dicit eos sibi subiectos esse, arg. xvi. q.iii. Inter,[1] supra de elect. Querelam, lib. eodem,[2] supra de re iudicat. Dilecti, lib. ii.[3] infra de censibus, Cum instantia,[4] ff. de liber. l.ult.[5] ff. de seruit. l.ult.[6] ff. si seruit. uindic. Is cuius familia.[7] Arg. contra supra de appell. Ad audientiam, lib. ii.[8] supra ut lite non contest. Quoniam frequenter,[9] xii. q.ii. Quicumque,[10] ff. de usu fructu, Vsu fructu legato § Hactenus.[11] jo. *tempore probantur*: Sic ergo abbas iste tuebatur se et iure prescriptionis et iure exemptionis, cum tamen in eadem re nemo dupplici iure se possit tueri, ut supra de fide instrum. c.i.[12] Set dic quod simul non pro-

35-36 tempore] tempus PCVcMd 36 non *om.* $F^{ac}L^{ac}Lu$ 37 Decimus] est *add.* Pr PCVcAbMd 38 a die nisi] nisi a die nisi Pr^{ac} PCVc FLLu, nisi ad diem uel Md, a die *om.* Ab 38-39 tempore] diei uel *add.* PCVcMd $FL^{ac}Lu$, diei *add.* Ab 46 tempore] tempus $A^{ac}Pr$

5 1 non PCVcAbMd FLLu : nec APr 2 esse subiectos *tr.* PCVcAbMd FLLu 3 Dilectus *codd.* 4 liber.] exhib. *add.* PCVcAbMd FLLu 7 Quicumque] militum *add.* PCVcAbMd FLLu Vsu fructu *om.* PCVcAbMd $FL^{ac}Lu$ 8-19 *gl. s.v.* 'audiatis probationes' Pr $PC^{ac}VcAbMd$ FLLu, *lemma* 'probationes' *praem.* Ab 8-9 iure exemptionis et iure prescriptionis *tr.* Pr PCVcAbMd FLLu 9 exemptionis *scripsi cum* Pr^{pc} C^{pc} : exceptionis *codd.* 10 posset PCVcAbMd FLu, *om.* L^{ac}

18 Cod. 2.40(41).5 19 Cod. 6.61(60).4 20 Cod. 5.12.30 21 Cod. 7.39.7.4 22 Cod. 7.63.5 23 C.16 q.3 c.13 24 Dig. 4.6.28.3 25 Cod. 2.50(51).3

5 1 C.16 q.3 c.9 2 3 Comp. 1.6.9 (X 1.6.24) 3 2 Comp. 2.18.1 (X–) 4 3 Comp. 3.37.2 (X 3.39.17) 5 Dig. 43.30(29).5 6 Dig. 8.1.20 7 Dig. 8.5.18 8 2 Comp. 2.19.7 (X 2.28.34) 9 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) 10 C.12 q.2 c.4 11 Dig. 7.1.7.2 12 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6)

posuit exceptiones istas, set de una exceptione transiuit ad aliam, quod fieri potest, licet ille exceptiones sint contrarie, ut supra de testi. Ex tenore, lib. eodem,[13] sic xxiiii. q.i. Quisquis,[14] sic infra de confirmat. Examinata,[15] ff. de except. Nemo,[16] extra. de confessis, Cum uenerabilis, lib. iiii.[17] C. de transact. Interpositas.[18] ff. de acqui. pos. Naturaliter.[19] Et generaliter de una et eadem defensione licitum est transire ad aliam, nisi ubi ius prohibet, ut ff. de reg. iur. Nemo ex hiis.[20] Arg. contra C. de non numer. pec. authen. Contra qui [21] et ff. de bon. pos. contra tab. Si preteritus.[22] *ius episcopale*: Hic manifeste habes quod iura episcopalia prescribuntur, et infra eodem c.ult.[23] et supra de relig. domibus c.i.[24] et supra de prescript. Ad aures, lib. i.[25] Quid iuris de hoc sit, dixi xvi. q.iii. Licet.[26] Set qualiter potuit abbas iste prescribere exemptionem contra illud supra eodem c.i. et ii. et supra de consuet. Cum inter, lib. eodem?[27] Set dic quod non potest prescribere quis libertatem nisi tanto tempore subfuerit pape. Vel dic quod si habuit priuilegium qualecumque, tunc potuit prescribere libertatem, et est arg. ad hoc supra de consue. c.ult.[28] infra de priuileg. Cum olim.[29] C. de fundis patri. l.ult.[30] Item ex hoc loco uidetur quod omnia iura episcopalia que abbas possidere potest et prescribere potest, ut infra eodem, Cum olim,[31] set alia iura non, que enumerantur lxviii. di. Corepiscopi.[32] Vnde non solum ea que ad legem diocesianam spectant, set etiam ea que ad legem iurisdictionis spectant, potest abbas prescribere, ut hic patet. Nam certum est quod cognitio causarum matrimonialium tantum ad episcopum spectat, ut dicit constitutio Accedentibus,[33] et tamen hic

---

11 ad] in Lr FLLu 12 exceptiones ille *tr.* PCVcAbMd FLLu 13 sic[1]] supra CVcMd, *add.* Ab 16 una–aliam] una defensione ad aliam licitum est transire PCVcAbMd FLLu 17 prohibet] jo. *add.* Lr Lu 17-19 ut ff.–preteritus *om.* Lr FL^{ac}Lu 18-19 preteritus] preterita APr Ab, prestiterit jo. P, preterit jo. CVcMd, simpliciter A^{pc} Fc 22 exemptionem A^{pc} C^{pc}Vc^{pc}Fc F^{pc}L^{pc} : exceptionem *cett.* 23 dic] dicas PCVcAbMd FLLu 24 poterit PCVcAbMd F^{pc}LLu quis prescribere *tr.* PCVcAbMd FLLu 29 enumerantur] oriuntur PC^{ac} FLLu, enumerant Ab, *om.* Md^{ac} 30 ea *om.* FLLu 31 ea *om.* Vc F 33 spectat Pr PVcAb FLLu : spectant A CMd

---

[13] 3 Comp. 2.12.8 (X 2.20.35) [14] C.24 q.1 c.38 [15] 3 Comp. 2.20.3 (X 2.30.7 et 2.1.15) [16] Dig. 44.1.8 [17] 4 Comp. 2.5.1 (X 2.25.6) [18] Cod. 2.4.13 [19] Dig. 41.2.12 [20] Dig. 50.17.43(44) [21] post Cod. 4.30.4 (ex Nov. 18.8) [22] Dig. 37.4.15 [23] 3 Comp. 2.17.8 (X 2.26.18) [24] 1 Comp. 3.31.1 (X 3.36.1) [25] 1 Comp. 2.18.9 (X 2.26.6) [26] C.16 q.3 p.c.16 [27] 3 Comp. 1.3.4 (X 1.4.5) [28] 3 Comp. 1.3.7 (X 1.4.8) [29] 3 Comp. 5.16.2 (X 5.33.12) [30] Cod. 11.62(61).14 [31] 3 Comp. 2.17.8 (X 2.26.18) [32] D.68 c.5 [33] 4 conc. Lat. c.60 (4 Comp. 5.10.1 [X 5.31.12])

dicitur quod prescribitur ab abbate. Similiter suspendere et interdicere specialiter spectat ad iurisdictionem episcopalem, ut supra de penis, Licet, lib. i.[34] et supra de hiis que fiunt a maiori parte cap. Quesiuit, lib. ii.[35] et dicit constitutio Irrefragabili,[36] et tamen dicitur hic quod prescribitur ab abbate. Et sic ea que ad legem iurisdictionis spectant prescribuntur. Similiter ea que ad legem diocesianam spectant prescribuntur a subditis, ut supra eodem, De quarta, lib. i.[37] *interruptionem*: Videtur contradicendum, quoniam si interrumpit quoad quedam episcopalia, ergo et quoad omnia ex iure episcopali prouenientia, nam qui aurem tetigit, totum tetigisse uidetur, ut de pen. di.i. Vulgaris,[38] arg. ad hoc supra de capell. monach. Ex transmissa,[39] arg. C. de duobus reis l.ult.[40] Hoc tamen ubi sciens se habere ius episcopale uno tantum utitur, ut ff. ex quibus modis usus amit. Is qui,[41] et seruitus per partem retinetur, ff. de seruit. rust. pred. Vna est uia [42] et ff. quemadmodum seruit. amit. Si stillicidii § ult.[43] Set non est ita, infra de capell. mon. c. uno,[44] ubi prescriptum est in quibusdam, nec ideo in aliis. Item arg. ff. de seruit. Vt pomum,[45] et hic idem patet ubi dicit 'Super hiis'. jo. *probauit*: Set quid si non probasset, numquid qui semel possedit presumitur continue possidere? Videtur etiam quod non possidens presumitur possidere, ff. quibus modis pig. uel ypo. soluitur, Sicut re § Superuacuum.[46] Arg. contra infra de capell. mon. c.i.[47] de hoc dixi supra de probat. Licet.[48] jo. *denariorum s. Petri*: qui percipiuntur nomine Romane ecclesie; set allegauit abbas ad se pertinere monasterium ratione perceptionis, simile infra eodem titulo, Si diligenti.[49]

---

35 episcopalem] episcopi PCVcMd FLLu 37 dicitur] dicit PCVcAbMd FLLu 38-39 iurisdictionis–legem *om.* FLLu (*homoiotel.*), prescribuntur–spectant Pr PCVc AbMd : *om.* A (*homoiotel.*) 40 lib. i.] jo. *add.* Pr PCVcMd FLLu 41 et *om.* PCVc FLLu 42 prouenientia] iure *add.* FL^{ac}Lu aurem PCVcAbMd FLLu : uestem APr 43 totum] aurem F^{ac}L^{ac}Lu 46 admit. APr Vc FL^{ac}Lu 47 admit. APr Si *scripsi cum* A^{pc} : *om. codd.* 49 Vt *om.* APr 50 hic] hoc PCVc FLLu jo.] uinc. PCVcFcMd FLLu, *om.* Pr (*Jo. in gl. Vinc. multa mutavit*) 51 presumetur Pr CVcAbFcMd 51-52 continue–presumitur *om.* FL^{ac}Lu (*homoiotel.*) 52 quod etiam *tr.* PC 53-54 uel ypo.–de probat. *om.* FLLu 53 Sicut re] Si cure PC^{ac}VcAbFc, re *om.* Md 54 c.i. *scripsi* : c.ii. *codd.* jo.] uinc. PCVcFcMd FLLu, *om.* Pr (*non est Vinc., sed similia in gl. Laur. inveni*) 55 percipiebantur PCVcAbMd FLLu

---

[34] 1 Comp. 5.32.3 (X 5.37.3) [35] 2 Comp. 3.9.2 (X 3.11.2) [36] 4 conc. Lat. c.7 (4 Comp. 1.13.1 [X 1.31.13]) [37] 1 Comp. 2.18.6 (X 2.26.4) [38] De pen. D.1 c.16 [39] 2 Comp. 3.23.1 (X 2.26.10) [40] Cod. 8.39(40).4(5) [41] Dig. 7.4.20 [42] Dig. 8.3.18 [43] Dig. 8.6.8.1 [44] 3 Comp. 3.29.1 (X 3.37.2) [45] Dig. 8.1.8(7) [46] Dig. 20.6.8.7 [47] 3 Comp. 3.29.1 (X 3.37.2) [48] 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) [49] 3 Comp. 2.17.7 (X 2.26.17)

jo. *silentium imponentes*: Sibi enim imputet episcopus qui in suam pernitiem gesta taciturnitate firmauit, ut C. de hiis qui a non domino manu. l.ult.[50] Imputatur ergo in huiusmodi prescriptionibus negligentia contra illud, ff. de pet. her. Si quid possessor § Sicut autem sumptum,[51] et ignorantia, arg. supra eodem titulo, Vigilanti, ibi, 'quam in latentibus' [52] et C. de prescript. x. uel xx. ann. l.ult.[53] Hoc quidem iniquum est, set de rigore iuris inductum. Set numquid ei qui agere non potest currit prescriptio? Videtur quod sic, set restituitur, ff. de itinere actuque priu. l.i. § Si propter.[54] ff. de seruit. rust. pred. Et Attilicinus.[55] Set contrarium est uerum, arg. supra de appell. Ex ratione,[56] C. de annali except. l.i. in fine;[57] nam ubi nulla est petitio, nulla est mora, ff. de uerb. oblig. Si pupillus.[58] Ad hec consueuit dici quod prescriptio que actionem tollit ipso iure semper currit, nec aliquo impedimento inhibeatur, ut in illa lege Et Attilicinus.[59] Nam si habeo contra te actionem, et multitudine rerum distringar ita quod te conuenire non possum, ledor set restituor, ff. ex quibus causis maior. Ait pretor § ult. et l. sequenti.[60] Currit ergo semper, nisi lex protelet eius exercitium, sicut facit in illa lege, de annali exceptione [61] et in ff. de iud. l.ii. § penult.[62] et C. de iure dot. In rebus § Omnis.[63] Set licet currat, fiet restitutio ex quacumque iusta causa, nisi in casu cum forte habeo recursum contra impedientem, cuius dolo res mea periit, ff. de dolo, Arbitrio § Dolo.[64] Si autem est prescriptio talis que non tollit actionem, set inducta est ad hoc ne causa tractari possit ea finita, sicut biennium inductum est ut infra illud causa appellationis tractetur, si impedimentum interuenit, ipso iure non currit, ut extra. Ex ratione [65] et ii. q.vi. Anteriorum [66] et infra de appell. Ex insinuatione,[67] C. de inoffic. testa. Contra

57 jo. *om.* PCVc FLLu in *om.* PCVc $F^{ac}L^{ac}Lu$ 63 non *om.* $FL^{ac}Lu$ curret LLu 64 restituatur PCVcMd $F^{ac}L^{ac}Lu$ 65 rust. *scripsi* : urban. *codd.* 67 mora est *tr.* PCVcAbMd FLLu hec] hoc Pr PC FLLu 68-69 currat PCVcMd FLLu, possit currere Ab 69 illa *om.* P $FL^{ac}Lu$ 70 et] in $A^{ac}Pr$ rerum multitudine *tr.* PCVcAbMd FLLu distringar *scripsi cum* A^{pc} : distinguar A^{ac} Vc FcMd F, distingar P LLu, distinguo Pr Ab, distingas C (distringaris Laur., distringuar Tancred.) 71 te conuenire] reconuenire P FLLu 76 dolo[3] *scripsi* A^{pc} C^{pc} : arbit. *codd.* 79 tractatur $L^{ac}Lu$ 79-80 impedimentum] ipso iure *add.* $L^{ac}Lu$

[50] Cod. 7.10.7 [51] Dig. 5.3.31(34).3 [52] 1 Comp. 2.18.7 (X 2.26.5) [53] Cod. 7.33.12 [54] Dig. 43.19.1.9 [55] Dig. 8.3.35 [56] 1 Comp. 2.20.8 (X 2.28.8) [57] Cod. 7.40.1 [58] Dig. 45.1.127 [59] Dig. 8.3.35 [60] Dig. 4.6.23.4 et 4.6.24 [61] Cod. 7.40.1 [62] Dig. 5.1.2.7 [63] Cod. 5.12.30.2 [64] Dig. 4.3.18(19).4 [65] 1 Comp. 2.20.8 (X 2.28.8) [66] C.2 q.6 c.28 [67] 3 Comp. 2.19.8 (X 2.28.50)

maiores.[68] Hec autem potius subtilia quam utilia sunt, cum idem sit fere effectus. Immo multum refert, quia si ledor, non restituar nisi infra quadriennium, post non audiar. Secus est ubi illesus seruor ipso iure; uel potest dici quod in omnibus predictis secundum canones ipso iure non currit prescriptio, ut dixi supra c. Cum uobis, lib. eodem.[69] jo.

6. CVM EX OFFICII *abbatis*: Arg. quod in singulis ecclesiis prouincie metropolitanus debet habere procurationem, ut xii. di. De hiis,[1] supra de censibus, Cum Apostolus [2] et x. q.iii. Cauendum,[3] xxviii. q.i. Iam nunc.[4] Respond. Potest ubi potest eos iudicare, scilicet ubi cause deuoluuntur ad eum, uel ubi episcopus est negligens, ix. q.iii. Cum simus,[5] et notaui etiam de offic. ordin. Pastoralis,[6] et dixi supra de maior. et obed. Cum ex officii.[7] *allegantes*: et male, quia tempus non est modus inducende obligationis, ff. de act. et oblig. Obligationum.[8] Arg. contra C. de agricol. Litibus.[9] uinc. *auctoritate rescripti*: licet et hoc posset iurisdictione ordinaria, ut infra eodem capitulo. laur. *nullam penitus*: Hic scripserunt quidam quod licet procuratio non possit prescribi, si tamen episcopus uisitet, et nullam procurationem recipiat, in hoc casu, ut dicunt, potest prescribi procuratio, ut supra de censibus, Sopite, l.ii.[10] Cum enim talis procuratio possit commutari, ut x. q.iii. Relatum,[11] ergo et remitti. Set hoc non est uerum, quia episcopus expresse non posset remittere procurationem illam, ut infra de censi. Cum uenerabilis [12] et infra de donat. Pastoralis.[13] Item ratio legis obuiat eis, nam quamdiu habet quis iter et haustum, debet habere, ut ff. de seruit. rust. pred. l.iii.[14] et licet ager sit sterilis, ita quod nichil percipiam inde, tamen retineo usumfructum in eo, ut ff. de usufruct. Arboribus § ult.[15] jo. *stipendiis*: xxviii. q.i. Iam nunc.[16]

82 subtilia] subtalia PVcMd, substitia Ab 83 restituor P FLLu, restituatur Vc Ab 84 est *om.* Pr PCVcAbMd FLLu iure] uinc. *add.* PCVcFcMd FLLu (*sed gl. Laur. est*) 86 lib. eodem *om.* PCVcMd FLLu

6 2 debet metropolitanus *tr.* PCVcAbMd FLLu procuratorem PVcMd $FL^{ac}Lu$ 6 etiam] infra PAb, supra CVcMd FLLu Pastoralis–obed. *om.* $F^{ac}LLu$ 7 officii] officio PVc, jo. *add.* PVc FLLu inducende *scripsi cum cett. et* A^{pc} : inducendum $A^{ac}Pr$ 10 laur.] hec non est uerum *add.* A^{2} 13 ut] arg. PCVc FLLu 17 quis habet *tr.* PCVcAbMd FLLu 18 sit] fit CVc 19 usufructum A FL 20 xxviii.] simile *praem.* PCVcAb, sic *praem.* Md FLLu nunc] jo. *add.* PCVc FLLu

[68] Cod. 3.28.16 [69] 3 Comp. 2.17.4 (X 2.26.14)

6 [1] D.12 c.13 [2] 1 Comp. 3.34.6 (X 3.39.6) [3] C.10 q.3 c.7 [4] C.28 q.1 c.8 [5] C.9 q.3 c.3 [6] 3 Comp. 1.20.5 (X 1.31.11) [7] 3 Comp. 1.21.5 (X 2.26.16) [8] Dig. 44.7.44(43) [9] Cod. 11.48(47).20(19) [10] 2 Comp. 3.25.2 (X 3.39.14) [11] C.10 q.3 c.9 [12] 3 Comp. 3.37.6 (X 3.39.21) [13] 3 Comp. 3.18.4 (X 3.24.7) [14] Dig. 8.3.3 [15] Dig. 7.1.12(13).5 [16] C.28 q.1 c.8

7. SI DILIGENTI: Istud capitulum loquitur de illo iuramento quod habes supra de iureiur. Ea te, lib. eodem.[1] *discipline*: excommunicationis uel depositionis, ut supra de iudic. c.i. lib. i.[2] supra iii. q.ix. Decernimus.[3] uinc. *tota Sardinia*: Arg. quod eodem iure censentur caput et membra, arg. infra de prescrip. c.ii.[4] supra de cognat. spirit. c.iii. lib. i.[5] supra xii. di. De hiis et capitulo, Non licet.[6] jo. *pro te*: infra eodem § i. prox. 'pro sede apostolica' contra; set credo quod per se exegerat archiepiscopus, supra de iureiur. Ea te.[7] Vnde iubet papa eos absolui a iuramento hoc in fine, set ibi ad excusationem suam dicebat se exegisse illud pro sede apostolica. Vel loquitur hic de iuramento exacto a iudice Calaritano, idest de iuramento ab aliis iudicibus Sardinie recepto, sicut probatur ex ipsa littera manifeste. jo. *quasi possessione*: quia res incorporalis non possidetur, set quasi, supra de causa pos. Cum ecclesia,[8] ff. de usucap. Sequitur § Si uia.[9] laur. *cum pro ea*: supra de restit. spol. Cum uenisset, lib. ii.[10] ff. de acquir. pos. Quod meo,[11] ff. quemadmodum seruit. amit. Vsu.[12] jo. *iustus titulus*: Bona fides est quod credat quis tradentem esse dominum, uel habere ius distrahendi, licet erret in facto, ff. de uerb. sig. Bone fidei.[13] Et hec bona fides presumitur semper nisi probetur contrarium, ut C. de euict. Non ex ea,[14] licet sit arg. contra C. de prescript. longi temp. l.penult.[15] Quandoque tamen presumitur contrarium propter denuntiationis uigorem, ut C. de rei uindic. Si fundum,[16] uel quia contra legem mercatur, ut C. de agricol. Quemadmodum,[17] uel si emit a procuratore meo per collusionem, uel quia emit a me luxurioso, cum sciret me protinus scorto daturum pecuniam, ff. de usucap. pro emptore, Qui fundum § Qui

2 Ea *scripsi cum* A^{pc} C^{pc} F^{pc}L^{pc} : Eam *codd.* 4-6 Arg. quod–jo. *gl. iterat infra* A^{ac} (= A*) 4-5 quod–infra *om.* A 4 censetur Vc FLLu 5 c.ii. *codd. et* A* : *om.* A 6 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu § *scripsi* : c. *codd.* prox. *om.* PCVcAbMd FLLu 7 contra *scripsi cum* PVcAbMd L^{ac}Lu : *om.* APr, contus C 8 Ea *scripsi cum* A^{pc} L^{pc} : Eam *codd.* 9 exegisse] experegisse C, egisse Pr, expergisse L^{ac}Lu, peregisse F illud] istud PCVcAbMd FLLu, *om.* Pr 11 ipsa] illa FLLu 14-15 lib. ii. *scripsi* : lib. iii. APr AbMd^{ac}, *om.* PCVcMd^{pc} FLLu 16 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu credit FLLu 18 semper] nisi presumitur *add.* A^{ac}, semper presumitur *tr.* Pr PCVcAbMd FLLu probaretur P FLLu, probentur Ab 20 tamen] tantum P F^{ac} 21 uel] § ult. FL^{ac}Lu 22 agricol.] et censi. *add.* PCVc FLLu 23 per *om.* C^{ac}Vc collusione C^{ac}VcMd

1 3 Comp. 2.15.8 (X 2.24.22) 2 1 Comp. 2.1.1 (X 2.1.1) 3 C.3 q.9 c.10 4 1 Comp. 2.18.2 (X–) 5 1 Comp. 4.11.3 (X 4.11.3) 6 D.12 c.13 et c.1 7 3 Comp. 2.15.8 (X 2.24.22) 8 3 Comp. 2.5.1 (X 2.12.3) 9 Dig. 41.3.4.26 10 2 Comp. 2.7.4 (X 2.13.9) 11 Dig. 41.2.18 12 Dig. 8.6.20 13 Dig. 50.16.109(110) 14 Cod. 8.44(45).30 15 Cod. 7.22.2 16 Cod. 3.32.17 17 Cod. 11.48(47).7

sciens et l. Si quis.[18] Set quandoque quis habet conscientiam rei aliene, et tamen usucapiet ut si decretum iudicis interuenit, ff. de noxal. Generaliter,[19] xvi. q.iii. Placuit.[20] Non autem obest accipienti mala fides tradentis, ff. de diuer. temp. prescript. An uitium,[21] arg. supra eodem, De quarta,[22] dum nolit uti accessione illius temporis, arg. ff. de acquir. pos. Pomponius § Cum quis.[23] Item dicitur bone fidei, licet erret in iure, ut supra de iure patron. Cura,[24] ff. de pet. hered. Set et si § Scire.[25] Licet secus sit in usucapione, ut ff. de usucap. Numquam.[26] Item uidetur bone fidei, licet habeat conscientiam dubiam, ut ff. de usur. Qui scit § Bone.[27] Set numquid necesse requiritur titulus in hac canonica prescriptione que longissima est? Videtur hic quod sic, et supra de probat. Licet, lib. eodem,[28] nam ex solo cursu temporis nullum ius inducitur, ut ff. de act. et ob. Obligationum.[29] Set contra supra eodem, De quarta, lib. i.[30] quia aut ibi habuit titulum aut non. Si habuit: Set alium non potest habere quam concessionem episcopi et capituli, et si talem titulum habuit, non fuit necessaria prescriptio, quia statim ius habuit in re. Ergo a modo ratione prescriptionis non potuit habere ius in eadem re, quia eadem res ex diuersis causis haberi non potest, ut supra de fide instrum. c.i. lib. eodem.[31] Si non habuit titulum: Ergo non potuit prescribere. Ad hoc potest dici quod ibi habuit titulum, set minus iustum, scilicet donationem episcopi solius, et titulus, licet minus iustus, bene dat causam prescribendi, ut supra de empt. Peruenit, lib. ii.[32] supra de consuetud. c.ult. lib. i.[33] Et erroneus titulus prestat causam prescribendi, ff. pro empto, Quod uulgo,[34] ff. pro legat. l.iiii. et

26 usucapiet] usucapit A^{pc}, usucapitur VcFcMd, deusūc. P, *om.* F^{ac}LLu ut si–ff. *om.* Vc iudicis] principis CMd L^{pc} 27 accipienti] rem *add.* PC^{pc}Md^{pc} FLLu 28 An *scripsi cum* C^{pc} L^{pc} : *om. codd.* uitium] mitium PC^{ac} F^{ac}L^{ac}Lu 29 dum] tamen *add.* PCVcAbMd FLLu uti] ita F^{ac}L^{ac}Lu 32 Numquam Pr : Non numquam PC^{ac}VcAbMd FLLu, *om.* A uidetur] dicitur Pr PCVcAbMd FLLu 33 usur.] usucap. APr Ab F^{pc} Qui scit *scripsi* : Quid sit A PCVcAbFcMd FLLu, Quid scit Pr 34 necesse] necessarius PCVcAb FLLu 36-37 Obligationis PVcMd FLLu 37 ibi aut *tr.* PCVcAbMd FLLu 38 potuit Pr PCVcMd FLLu 42 Si] Set FL^{ac} 43 non *om.* L^{ac}Lu 44 et titulus *om.* F^{ac}L^{ac}Lu 45 dat A^{pc}Pr PCVc L^{pc} : dicit A^{ac} F^{ac}Lu, dicat L^{ac}, ducit F^{pc} 46-47 prestat causam *om.* L^{ac}Lu 47 l.iiii.] l. una F^{ac}L^{ac}Lu

18 Dig. 41.4(5).7.5 et 41.4(5).8 19 Dig. 9.4.28 (Et generaliter) 20 C.16 q.3 c.15 21 Dig. 44.3.5 22 1 Comp. 2.18.6 (X 2.26.4) 23 Dig. 41.2.13.1 24 1 Comp. 3.33.13 (X 3.38.11) 25 Dig. 5.3.25(28).6 26 Dig. 41.3.26 27 Dig. 22.1.25.2 28 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) 29 Dig. 44.7.44(43) 30 1 Comp. 2.18.6 (X 2.26.4) 31 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) 32 2 Comp. 3.11.2 (X 3.17.4) 33 1 Comp. 1.3.2 (X 3.24.3 et 4.5.4) 34 Dig. 41.4(5).11

ult.[35] Et sic potest responderi ad illud quod est de iure patronatus, Cura[36] et supra eodem, Significauit, lib. ii.[37] ubi eodem modo prescribitur, licet minus iusto titulo; set circa iura incorporalia non credo esse necessarium allegare titulum ut dixi supra de causa pos. c.i. lib. eodem[38] et C. de agricol. Litibus.[39] De hac materia plenius inuenies in illa constitutione, Quoniam.[40] jo.

8. CVM OLIM *ius episcopale*: supra xvi. q.vii. Omnes,[1] infra de capell. mon. Dilectus,[2] supra eodem, Cum non liceat.[3] *super institutionibus*: Sic patet quod abbas prescribit iura episcopalia pertinentia ad legem iurisdictionis, ut dixi supra eodem, Auditis[4] et infra de capell. monach. c.i.[5] et ita in sua persona potest prescribere contra episcopum. Similiter ex alterius persona prescribit, si tanto tempore subfuit alii, ut supra eodem, Cum ex officii.[6] jo. *prescriptione munitum*: Huic abbati nec prima priuilegia debuerunt ualere, nec secunda. Prima non quia per arbitrium fuit recessum ab eis; secunda non quia non fecerunt mentionem arbitrii facti, ut supra de decim. Ex multiplici.[7] Et ideo papa, spretis priuilegiis, iudicat pro abbate ratione prescriptionis. Si autem priuilegia que exhibuit fuissent priuilegia libertatis et fuissent uera, tunc non ualuisset arbitrium contra priuilegium libertatis, ut supra de arbit. Cum tempore.[8] Set hec priuilegia ostensa ab abbate fuerunt per mendacium impetrata, et ideo reprobata fuerunt. jo. *super aliis*: quia in illis nec priuilegio nec prescriptione munitus erat. uinc.

---

48 est] supra *add.* PCVcAbMd FLLu

8 1-2 *gl. s.v.* 'ius commune' Pr PCVcAbMd FL^{pc}, *s.v.* 'Cum olim' LLu 1 Omnes] basilice *add.* PFcLr FLLu 2 non *scripsi cum* F^{pc} : *om. codd.* liceat] jo. *add.* PCVc FL 5-6 contra–prescribit *om.* FL^{ac}Lu 6 subfuit Pr : suffuit A PCVc FLLu, suffuat Ab, sufficit Md 7 nec] ne FL^{ac}Lu 10 spretis] sumptis L^{ac}Lu 13 hec *om.* PCVcMd FLLu 15 priuilegio] in *praem.* FLLu

---

[35] Dig. 41.8(9).4 et 9 [36] 1 Comp. 3.33.13 (X 3.38.11) [37] 2 Comp. 2.17.3 (X–) [38] 3 Comp. 2.5.1 (X 2.12.3) [39] Cod. 11.48(47).20(19) [40] 4 conc. Lat. c.38 (4 Comp. 2.6.3 [X 2.19.11])

8 [1] C.16 q.7 c.10 [2] 3 Comp. 3.29.1 (X 3.37.2) [3] 3 Comp. 2.17.2 (X 2.26.12) [4] 3 Comp. 2.17.5 (X 2.26.15) [5] 3 Comp. 3.29.1 (X 3.37.2) [6] 3 Comp. 2.17.6 (X 2.26.16) [7] 1 Comp. 3.26.17 (X 3.30.3) [8] 3 Comp. 1.25.2 (X 1.43.5)

18. DE SENTENTIA ET RE IVDICATA

1. CVM ILLIVS *iure dotalicii*: idest donationis propter nuptias, ut infra de dote post diuort. Nuper, in fine.[1] Licet enim maritus non possit in uxorem simplicem donationem conferre, donare tamen potest ei propter nuptias, non solum ante set etiam post contractum matrimonii, C. de donat. ante nup. l.ult.[2] Et huiusmodi dotalitium siue donatio propter nuptias redire debet ad maritum soluto matrimonio, sicut et dos ad mulierem, nisi pactum intercesserit de ea lucranda, ut in authen. de equalit. dot.[3] et arg. hic. laur. *elegit*: Videtur quod male fecerit quia patronus in collegiata ecclesia eligere non debet, ut supra de iure patron. Nobis, lib. ii.[4] nec ad faciendam electionem uocari, ut supra de elect. Cum terra.[5] Respond. Quod fundatores prefate ecclesie exceperunt sibi electionem de consensu superioris, arg. xviii. q.ii. Eleuterius,[6] uel prescripsit ius eligendi. jo. *absentes*: forte pro negotiis ecclesie; aliter non uidetur quod absentes essent uocandi, ut supra de elect. Cum inter.[7] *non uocatis*: ⌜ad electionem. jo.⌝ *predictus Johannes*: ille electus a quinque canonicis. *simplicem clericum*: Ergo si alicuius nomen dignitatis fuisset expressum sufficeret, etiam si plures habeat, arg. supra de rescript. Cum adeo,[8] arg. ff. de contrahen. empt. Quod sepe § ult.[9] laur. *mentione*: cum processus negotii plene deberet pape significari, ut infra eodem, Inter monasterium,[10] similiter appellatio facta, ut infra de appell. Sepe.[11] *euitandam*: Prius tamen debebant inquirere iudices de ueritate precum, xxv. q.ii. Et si non cognitio,[12] arg. C. unde ui, Meminerint.[13] laur. *absoluta*: Ex hoc patet quod si papa mandat alicui ut excommunicet aliquem, quod

---

18.1 1-8 *gl. s.v.* 'Cum illius' L^{ac}Lu 3 conferre APr Laur. : facere PCVcAbMd FLLu 5 doctalitium PVcAb 6 debet *om.* L^{ac}Lu 7 de qualit. APr VcAbMd FLLu 8-9 collegrata L^{ac}Lu 9 Nobis] A *praem.* A^{2} 12 superioris] prioris PVcMd^{ac} xvii. APr, xviiii. Ab 14 inter] jo. *add.* PCVc 14-15 ad electionem jo. PCVcAbFcMd FLLu : *om.* APr 15 canonicis] jo. *add.* PCVc FLLu 16 Ergo] Non *praem. codd. praeter* Vc, *delevi cum Laur.* 17 etiam] et PCVcAbMd FL^{ac}Lu habeat] haberet Pr PCAb FLLu, habet VcMd 18 laur.] jo. Lu, *om.* FL 20 Sepe] jo. *add.* Pr PCVcMd FLLu 21 iudices inquirere *tr.* PCVcAbMd FLLu 22 Meminerunt A^{ac}Pr 23 mandet PCVcAbFcMd FLLu

---

18.1 [1] 3 Comp. 4.15.2 (X 4.20.6) [2] Cod. 5.3.20 [3] Auth. 7.8 (Nov. 97).1 [4] 2 Comp. 3.24.2 (X 3.38.25) [5] 2 Comp. 1.3.6 (X 1.6.14) [6] C.18 q.2 c.30 [7] 3 Comp. 1.6.3 (X 1.6.18) [8] 3 Comp. 1.2.7 (X 1.3.17) [9] Dig. 18.1.35.8 [10] 3 Comp. 2.18.10 (X 2.27.20) [11] 3 Comp. 2.19.2 (X 2.28.44) [12] C.25 q.2 p.c.16 § 4 [13] Cod. 8.4.6

idem non potest ipsum absoluere, ut xxvii. q.i. Si homo.[14] Functus est enim suo officio, ut supra de offic. del. In litteris. lib. i.[15] Set si mandasset omnem cognitionem et ut contumacem excommunicaret, tunc posset absoluere quia tunc est executor et iudex: set in priori casu est tantum executor. Set numquid unus legatus potest absoluere excommunicatum ab alio legato? Ita, si est legatus eiusdem prouincie, cum successerit priori, ut supra de offic. ordin. Pastoralis, lib. eodem,[16] supra de offic. deleg. Quoniam abbas.[17] Set numquid legatus potest absoluere excommunicatum a papa? Non uidetur, ut supra de elect. Venerabilem,[18] quia nec excommunicatum a delegato potest, ut supra de offic. leg. Studuisti, lib. ii.[19] et facit ad hoc supra de offic. leg. Quod translationem.[20] *nomen cuiuslibet*: Et ideo non ualuit rescriptum, ut supra de rescript. Ad aures, lib. i.[21] Item ex eo quod dicit 'cuiuslibet' uidetur sufficere si exprimat nomen alicuius dignitatis, cum idem prestat impedimentum una dignitas quod plures, et est arg. ad hoc supra de rescript. Cum adeo.[22] ff. de contrahen. empt. Quod sepe § ult.[23] Set quid si supprimitur nomen dignitatis in inpetratione usurarum uel alicuius debiti uel alterius rei quam ecclesiastici beneficii? Credo quod tunc non nocet suppressio, ut supra de offic. del. Quoniam, lib. i.[24] Hodie tamen non uidetur quod obsit taciturnitas beneficii uel dignitatis, cum hodie licite possit eligi ad aliam dignitatem; set recipiens secundam, perdit priorem, ut constitutio, De multa,[25] licet secundum priora iura habens unum beneficium ineligibilis erat ad aliud, ut supra de cleric. non resid. Quia, lib. i.[26] Set numquid ualent littere si

---

24 idem] ideo CVcAbMd^{ac} FLLu q.i. *scripsi cum* C^{pc} : q.ii. *codd.* 24-25 enim est *tr.* LLu 25 officio suo *tr.* PCVcAbMd FLLu 26 et *om.* LLu 27 absolui FL^{ac}Lu 30 ordin.–offic.^{2} *om.* C^{ac}Md (*homoiotel.*) ordin. *scripsi cum* A^{pc} F^{pc} : prelat. A^{ac}Pr C^{pc}VcAb F^{ac}L^{ac}Lu, legat. P L^{pc} 31 numquid *om.* F^{ac}L^{ac}Lu legatus] delegatus P FL^{ac}Lu 33 leg.] deleg. APr Ab FLu 34 translationem] lib. iii. jo. *add.* PCVcMd, lib. iii. *add.* Ab, R. jo. *add.* FLLu 35 rescript.] restit. APr 36 exprimatur LLu 37 prestet PCVcAbMd FLLu 38 rescript. PAbFc FLLu : restit. APr CVcMd 39 Set] et *add.* CVc 40 uel^{1} *om.* Pr Lu 41 suppressio] suppretio P, suspensio CVcFcMd F^{ac}LLu 42 non A^{pc} PCVcAbMd FLLu : *om.* A^{ac}Pr 44 priorem] primam PCVcAbMd FLLu ut constitutio] ut in constitutione Innocentii PCVcAbMd FLLu, ut in constitutione Pr

---

[14] C.27 q.2 c.19 [15] 1 Comp. 1.21.14 (X 1.29.9) [16] 3 Comp. 1.20.5 (X 1.31.11) [17] 1 Comp. 1.21.19 (X 1.29.14) [18] 3 Comp. 1.6.19 (X 1.6.34) [19] 2 Comp. 1.13.1 (X 1.30.2) [20] 3 Comp. 1.19.2 (X 1.30.4) [21] 1 Comp. 1.2.6 (X 1.3.8) [22] 3 Comp. 1.2.7 (X 1.3.17) [23] Dig. 18.1.35.8 [24] 1 Comp. 1.21.19 (X 1.29.14) [25] 4 conc. Lat. c.38 (4 Comp. 3.2.4 [X 3.5.28]) [26] 1 Comp. 3.4.3 (X 3.4.3)

supprimatur dignitas aduersarii? Non, ut supra de rescript. Sedes.[27] *carere*: xxv. q.ii. Et si legibus,[28] secundum distinctionem illius, supra de rescript. Super litteris, lib. eodem.[29] *cause cognitione*: Nec enim credendum est quod papa alicui legitimas exceptiones uelit auferre, ut supra de offic. del. Ex parte, lib. i.[30] supra de rescript. Cum adeo, lib. eodem.[31] jo. *merita causarum partium*: ⌜simile supra de in integ. restit. Cum ex litteris,[32] C. si per uim uel alio modo l.ult.[33] jo.⌝ *discordare*: Sic ergo scripture contrarie ab eadem parte prolate non ualent, ut C. de fide instrum. Scripture,[34] iiii. q.iii. § Item qui falsa,[35] nisi per secundam uoluerint corrigere primam, ut xxxv. q.vi. De parentela,[36] supra de testi. Preterea, lib. ii.[37] xii. q.i. Certe.[38] *non tenere*: Arg. quod exceptio de falsitate litterarum potest obici post sententiam, ut dixi supra de rescript. Constitutus, lib. eodem;[39] set forte ideo cassatur quia ordo iuris non seruabatur. jo.

2. CVM OLIM *duplici sibi uoce*: Quia forte de iure prepositure duas gerebat personas in electione, unam tamquam prepositus, aliam quasi simplex canonicus, arg. supra de elect. Cum inter, lib. eodem.[1] Set hoc non credo quod propter pluralitatem stipendiorum plures habeat uoces; tamen unius uox est potior quam alterius, sicut est in testibus, ut supra de testi. In presentia,[2] ⌜uel aliquis sibi delegauerat uices suas, ut supra de elect. In causis, lib. eodem.[3] jo.⌝ *suum anulum*: infra de hiis que fiunt a maiori parte cap. c.i.[4] jo. *ad diaconatus*: Hodie non oportet quod sit diaco-

---

47 Sedes] jo. *add.* PCVc FLLu 48 xxv.] simile *praem.* Pr PCVcAbMd FLLu 49 eodem] jo. *add.* PCVc FLLu 49-51 Nec enim–jo. *om.* Vc 50 est A^{pc}Pr AbLrV FL^{pc}Lu : *om.* A^{ac} PCFcMd L^{ac} auferre PCFc FLLu : auferri APr AbMdV 50-51 offic. del. APr Ab : rescript. PCFcMd FLLu (1 Comp. 1.2.2 [X 1.3.2]) 51 lib. i.–Cum adeo *om.* L^{ac}Lu 52-53 simile–jo. APr PAb FLLu : *om.* CVcFcMdLrMV 53 jo. *om.* P FLLu 55 per secundam *om.* FLLu corrigere uoluerint *tr.* PC FLLu, uoluerit Pr LLu, uoluerunt Ab 56 Certe] jo. *add.* PC^{pc}Vc FLLu 58 rescript. *scripsi cum* L^{pc} : rest. spol. *codd.*

2 4 quod] quia Pr, qu A^{ac} habeat PCVcAbMd FLu : habeant APr, habebat L 6-7 uel aliquis–lib. eodem jo. PCVcAbFcMd FLLu : *om.* APr 6 suas *om.* LLu 7 infra] simile *praem.* Pr PCVcAbMd, sic *praem.* FLLu

---

[27] 3 Comp. 1.2.4 (X 1.3.15) [28] C.25 q.2 p.c.16 § 3 [29] 3 Comp. 1.2.10 (X 1.3.20) [30] 1 Comp. 1.21.17 (X 1.29.12) [31] 3 Comp. 1.2.7 (X 1.3.17) [32] 3 Comp. 1.24.4 (X 1.41.5) [33] Cod. 8.5.2 [34] Cod. 4.21.14 [35] C.4 q.3 c.3 § 20 [36] C.35 q.6 c.8 [37] 2 Comp. 2.12.4 (X 2.20.27) [38] C.12 q.1 c.18 [39] 3 Comp. 1.2.9 (X 1.3.19) v. et irritum

2 [1] 3 Comp. 1.6.3 (X 1.6.18) [2] 3 Comp. 2.12.5 (X 2.20.32) [3] 3 Comp. 1.6.15 (X 1.6.30) [4] 3 Comp. 3.12.1 (X 3.11.3)

nus qui eligitur in prepositum, ut supra de elect. Dudum, lib. eodem;[5] ita esset secundum antiquos canones, ut lx. di. c.ii. Vel ibi exponitur 'sit', idest 'fiat'. *circumuentus*: Nota quod presumitur circumuentus qui mutat interlocutoriam sententiam, ut supra de in integ. restit. Cum ex litteris, in fine.[6] Item est hic arg. quod si aliquis occulte impetret litteras cum aduersarius est presens, quod non ualent littere tamquam si tacuisset aliquid in litteris scienter. Arg. contra quod cuilibet est licitum uigilare pro suo commodo, licet in hoc preiudicetur alteri, ut ff. de hiis que in fraud. cred. Publice,[7] C. depositi l.ult.[8] Set quare tenebatur requirere consensum aduersarii, cum eius factum cassatum fuerit? Forte ideo quia erat constitutus procurator ad reuocandam cassationem. *in melius*: simile xxxv. q.ix. Veniam.[9] *donatione*: Forte iterum fecit sibi concedi ipse G. dictum archidiaconatum a prefato episcopo Magalonensi post donationem et concessionem sibi factam ab apostolico, quasi ut obtineret illum archidiaconatum per episcopum et non per papam, et hoc est quod dicit 'in elusione apostolice donationis'. *licet absenti*: Nota in causa subreptionis posse ferri sententiam lite non contestata; uel forte ideo pronuntiauit eo absente, quia in causa electionis absente electo proceditur, ut supra de elect. Dudum, lib. eodem;[10] uel lis fuerat contestata. jo. *unius mensis*: In hoc mense computantur dies feriati, sicut in tempore appellationis exercende, ut C. de temp. appell. l.ii. § ult.[11] sicut feriati dies computantur in tempore accusationis, ut ff. de adult. Miles § Sexaginta.[12] *qui presentes*: idest qui sunt in eadem prouincia, prout ponitur C. de prescript. long. temp. l.ult.[13] et hoc habes extra. de elect. c.i. lib. iiii.[14] et dixi supra de elect. Cum inter, lib. eodem.[15]

10 ita] licet *praem.* PCVcAbFcMd FLLu canones antiquos *tr.* FLLu 11 fiat] jo. *add.* Vc FLLu 12 sententiam] suam Pr VcAbMd 13 litteris] his APr hic *om.* FLLu occulte impetret] impetrat occulte PCVcAbFcMd, impetrat ecclesie FLLu 14 ualeant PCVcAbFcMd FLLu 14-15 tacuisset] subticuisset PCVcAbFcMd F^{pc} Tancred., subtilius est F^{ac}LLu 15 quod] quia PCVcAbFcMd FLLu licitum est *tr.* FLLu 16 preiudicatur L^{ac}Lu 17 Publice] Pupillus $C^{pc}Vc^{pc}$ Tancred.^{pc} (Dig. 42.8.24) 18 fuit PCVcAbFcMd FL^{ac}Lu 19 cassationem] jo. *add.* PCVc FLu 20 Veniam] jo. *add.* PC FLLu 20-24 *gl. s.v.* 'donationis apostolice' PCVcAbMd FLLu 20 sibi] ibi $F^{ac}L^{ac}$Lu 21 a *om.* $F^{ac}L^{ac}$Lu Magalonensi episcopo *tr.* PCVcFcMd FLLu post *om.* FLLu 22 quasi] quam FL^{ac}Lu 23 archidiaconatum illum *tr.* PCVcFcMd FLLu 24 elusione APr Ab, *ut leg. in multis codd. 3 Comp.* : elusionem PCVcFcMd FLLu donationis apostolice *tr.* PCVcAbFcMd FLLu, jo. *add.* FLLu 25 ideo] non *add.* APr 26 pronuntiauerunt FLLu 27 fuerit PVcFcMd FL^{ac}Lu, fiunt C 30-31 Sexaginta] jo. *add.* PCVc FLLu

[5] 3 Comp. 1.6.7 (X 1.6.22) [6] 3 Comp. 1.24.4 (X 1.41.5) [7] Dig. 42.8(9).24? [8] Cod. 4.34.12 [9] C.35 q.9 c.5 [10] 3 Comp. 1.6.7 (X 1.6.22) [11] Cod. 7.63.2.7 [12] Dig. 48.5.12(11).6

3. CVM INTER VOS *Compostellano archiepiscopo*: tunc in curia existente. *pleno iure*: idest in spiritualibus et temporalibus, ut xvi. q.ii. Visis.[1] *aliis similibus*: Et ita abbas iura episcopalia possidere potest in ecclesiis, ergo et prescribere ut dixi supra titulo proximo c. Auditis et c.ult.[2] *plena subiectio*: non tamen plenissima, quia nichilominus episcopus habet in ea correctionem, ut xvi. q.ii. Visis,[3] infra de relig. dom. Constitutus.[4] *quorum unus*: patriarcarum. *testimonio*: Alias non ualeret, ut supra de excess. prelat. Sicut unire, lib. ii.[5] *sua uice*: Potest enim quis subscribere per se uel per alium, ff. de admin. tut. Ita § Gessisse,[6] arg. C. de testa. Hac consultissima;[7] arg. contra in principio. uinc. *quendam cardinalem*: ad eandem causam prius delegatum; set forte ab eius sententia fuit appellatum. *asserebat*: nisi in querela falsi, supra de probat. Licet, lib. eodem[8] et C. de falsis, Querela.[9] *instrumento donationis*: que forte erat nimia, ut infra de donat. Apostolice,[10] xii. q.ii. Bone,[11] et sic ex quo non ualuit principalis donatio nec confirmatio, C. de legibus, Non dubium,[12] supra de fide instrum. c.i.[13] Et sic est arg. quod titulus iniustus non parit causam prescribendi, quod est contra id quod dixi supra titulo proximo, Si diligenti.[14] *originem*: Hic aperte colligitur quod licet aliquod instrumentum sit publicum, quod non faciat fidem nisi exhibeatur illud de quo fit mentio, quia potest esse quod illud sit uitiosum, a quo alia originem du-

33 dixi] de hoc *add.* PCVcAbMd FLLu eodem] jo. *add.* PCVc FLLu

3 1 existente] jo. *add.* PCVc FLLu 2 idest *om.* PCVcAbMd FLLu Visis] jo. *add.* PCVc FLLu 3 Et *om.* L^{ac}Lu 4 et[1] *om.* FLLu c.ult.] jo. *add.* PCVc FLLu 5 in ea habet *tr.* PCVcMd FLLu 6 Constitutus] jo. *add.* PCVc FLLu 7 patriarcarum] scilicet jo. *add.* P L, scilicet *add.* F, jo. *add.* CVc, *om.* Lu ualent C^{ac}VcMd FLu, ualerent L 8 lib. ii.] jo. *add.* PVc FLLu 9 Gessisse APr Ab Vinc. : Concessione PC^{ac}VcMd $F^{ac}L^{ac}$Lu 12 appellatum] jo. *add.* PCVc FLLu 13 C.] c.i. APr Ab Querela Ab L^{pc} : Querelam *cett.* que] quia F^{pc}LLu, qua F^{ac} 14 Bone] rei *add.* PCVcMd FLLu 17-18 diligenti] jo. *add.* PCVc FLLu 20 origine PC

[13] Cod. 7.33.12 [14] 4 Comp. 1.3.1 (X 1.6.35) [15] 3 Comp. 1.6.3 (X 1.6.18)

3 [1] C.16 q.2 c.1 [2] 3 Comp. 2.17.5 (X 2.26.15) et c.8 (X 2.26.18) [3] C.16 q.2 c.1 [4] 3 Comp. 3.28.2 (X 3.36.6 et 5.37.7) [5] 2 Comp. 5.13.4 (X 5.31.8) [6] Dig. 26.7.5.1 [7] Cod. 6.23.21 [8] 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) [9] Cod. 9.22.12 [10] 3 Comp. 3.18.6 (X 3.24.9) [11] C.12 q.2 c.74 [12] Cod. 1.14(17).5 [13] 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) [14] 3 Comp. 2.17.7 (X 2.26.17)

xerunt, ut dicam infra de uerb. sign. Abbate[15] et dixi c. di. Contra morem.[16] *ad litigantes*: secus quoad alios, ut infra eodem, Cum super[17] et C. res inter alios act. l. una,[18] nisi in casibus notatis supra de fide instrum. c.i. lib. eodem.[19] *in rem*: simile supra de elect. Cum dilectus, in fine,[20] quod est cum iam nullo iuris remedio attemptari potest appellatione uel supplicatione, ff. de condic. indebit. Eleganter,[21] infra c. Quod ad consultationem[22] et ii. q.vi. § Diffinitiua, in principio.[23] jo. *ius constitutionis*: Illa enim non transit in rem iudicatam, ut ii. q.vi. § Diffinitiua, in principio,[24] licet sit arg. contra xvi. q.iii. Si sacerdotes.[25] jo. *sermonibus*: Hoc forte ideo dicit quia res aliter fuit narrata quam gesta, simile ff. de re iud. Actorum.[26] Veritas enim rerum erroribus gestorum non uitiatur, ff. de offic. pres. Illicitas § i.[27] laur. Hoc uult dicere quod uerba siue sermo donationis non concordabat sententie. jo. *que presumitur*: simile infra eodem, Sicut. jo.

4. CAVSAM QVE *presentia constitutis*: supra eodem, Cum olim,[1] simile. jo. *Albertus probare*: Arg. quod appellans tenetur probare sententiam contra se latam iniustam esse, ut supra de appell. Cum in ecclesia, lib. ii.[2] Docere enim debet se iuste appellasse, C. de appell. Hii qui[3] et ff. si pendente appell. l.i. § i.[4] Set contra: Lex dicit quod uictores non aliter potiuntur sententiis quam si eas probauerint iuste latas, ut in authen. de hiis qui ad appell. ingred. § Illud, collatione v.[5] Consueuit dici plerumque a doctoribus legum, quod cum pendente appellatione omnia debent

21 morem] jo. *add.* PCVc FLLu 22 quoad] quod ad FL 24 eodem] jo. *add.* Vc FLLu Cum dilectus A^{pc} PCVcAbMd FLLu : *om.* A^{ac}Pr 30 ideo *om.* PCVcMd FLLu quia] forte *add.* FLLu narrata fuit aliter *tr.* FLLu 31 erroribus] citatoribus P, citationibus F^{ac}L^{ac}Lu uitiatur] uitiet P, uitiat CVcMd 32 quod] quia Pr PCVcMd FLLu 33 concordabant PCVcAbMd LLu jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLu 34 jo. *om.* P FLLu

4 1-2 *gl. s.v.* 'inuestitum' Pr PVc FLLu 1-2 supra–jo. *om.* C 1 simile (sic F) *ante* supra *tr.* PVcAbMd FLLu 2 jo. *om.* Pr FLLu 4 Hii qui] His (Is FLLu) qui ad ciuilia PCVcMd FLLu 6 potiuntur] ponentur P, potientur CVcFcMd FL^{pc}Lu, patientur L^{ac} 7-8 plerumque dici *tr.* PCVcAbMd FLLu 8 debeant PCVcAbMd FLLu

15 3 Comp. 5.23.10 (X 5.40.25) 16 D.100 c.8 17 3 Comp. 2.18.7 (X 2.27.17) 18 Cod. 7.60.1 19 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) 20 3 Comp. 1.6.17 (X 1.6.32) 21 Dig. 12.6.23 22 3 Comp. 2.18.5 (X 2.27.15) 23 C.2 q.6 p.c.41 § 2 24 C.2 q.6 p.c.41 § 2 25 C.16 q.3 c.10 26 Dig. 42.1.46 27 Dig. 1.18.6.1 28 3 Comp. 2.18.6 (X 2.27.16)

4 1 3 Comp. 2.18.2 (X 2.27.12) 2 2 Comp. 2.19.11 (X 2.28.38) 3 Cod. 7.62.7 4 Dig. 49.13.1.1 5 Auth. 5.11 (Nov. 49).1.1

esse in suo statu, quod eidem incumbit onus in causa appellationis cui incumbebat in causa principali, et iura que dicunt quod appellans tenetur probare, intelligunt eum probare eo ipso quod non probatur contrarium. Set professores canonum dicunt contrarium, quia cum semper presumatur pro sententia iudicis, ut infra eodem, Sicut[6] et supra c. proximo[7] et supra de renun. In presentia, lib. ii.[8] ergo presumitur quod appellatio sit iniusta, quia non posset simul presumi et pro appellatione et pro sententia. Set hodie expeditum est quia non presumitur pro sententia iudicis, nisi quatenus legitimis constiterit documentis, ut in constitutione, Quoniam contra falsam.[9] jo. *ad unam*: simile iiii. q.iii. § Item in criminali,[10] supra de renun. In presentia, lib. ii.[11] Et nota quod cum multa sunt propter que debet sententia tenere, ⌜unum tantum⌝ est propter quod deberet cassari, scilicet quod est lata contra formam mandati, potius considerantur multa que prosunt quam unum ⌜quod nocet, simile xiii. c.i. simile ff. de iure fisci, Non intelligitur § i.[12] Arg. contra supra de offic. iud. del. Super, lib. eodem,[13] ff. quibus ad lib. proclam. non licet l.ult.[14] Et nota quod aliud est iudicare contra formam et aliud preter formam. Si contra formam iudicatur, nulla est sententia, ut supra de rescript. Cum dilecta, lib. eodem,⌝[15] supra de offic. iud. deleg. Consultationibus, lib. i.[16] secus si iudicarent preter formam, dum tamen non contra, ut supra de offic. del. Ex parte, lib. i.[17] supra de elect. In causis, lib. eodem,[18] supra de postulat. Bone, lib. eodem,[19] ff. de procurat. Ad rem,[20] ff. iudicat. sol. Iam tamen § penult.[21] ff. mandati l.ult.[22] Et si iudici est commissa causa inquisitionis super crimine, prius tenetur inquirere super fama, licet hoc ei non sit commissum, ut infra de accusat. Cum oporteat.[23] jo. *iniquum*: set id quod renouato iudicio esset iudi-

16 nisi] non FL^{ac}Lu 18 falsam *om.* PCVcMd FLLu simile] supra *add.* PCVcAbFc FLLu § Item Pr CVcAbMd F : Item A, § PFc L^{ac}Lu 19 lib. ii. *om.* PCVcFcMd^{ac} F^{ac}L^{ac}Lu 20 sententia–deberet *om.* C^{ac} unum tantum PFcM FLLu : inuentum APr Ab, unum tamen VcMdV, unde dictum Lr, unicum Tancred. est] scilicet *add.* PVcFcMd FLLu debent L^{ac}Lu, debeat F 21 mandati *om.* FL^{ac}Lu 22-26 quod nocet–lib. eodem Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A

6 3 Comp. 2.18.6 (X 2.27.16) 7 3 Comp. 2.18.3 (X 2.27.13) 8 2 Comp. 1.5.4 (X 1.9.6) 9 4 conc. Lat. c.38 (4 Comp. 2.6.3 [X 2.19.11]) 10 C.4 q.3 p.c.2 11 2 Comp. 1.5.4 (X 1.9.6) 12 Dig. 49.14.3.1 13 3 Comp. 1.18.6 (X 1.29.27) 14 Dig. 40.13.5 15 3 Comp. 1.2.12 (X 1.3.22) 16 1 Comp. 1.21.15 (X 1.29.10) 17 1 Comp. 1.21.17 (X 1.29.12) 18 3 Comp. 1.6.15 (X 1.6.30) 19 3 Comp. 1.4.3 (X 1.5.3) 20 Dig. 3.3.56 21 Dig. 46.7.5.7 22 Dig. 17.1.62 23 3 Comp. 5.1.6 (X 5.1.19)

candum. laur. *partium assensu*: et ideo eum mutare non poterant, ut supra iii. q.iii. Offeratur.[24] laur. *requisitus*: forte post terminum prefixum, et ita uidebatur prorogata iurisdictio, supra de offic. del. De causis, lib. i.[25]

5. QVOD AD CONSVLTATIONEM: Casus: Indicta fuit purgatio cuidam usque ad xx. dies facienda et ab eo suscepta in causa pecuniaria; condempnatus fuit. Veniente die xx. uolebat appellare. Dicitur quod non potest, ex quo ante decem dies non appellauit. Nolebat etiam soluere pecuniam infra quadrimestre tempus, et dicitur quod non est audiendus, quia hoc tempus moderari potest a iudice. Et minus tempus sponte suscipiendo renuntiauit beneficio ampliori. Vel una fuit sententia quodsi se purgare non posset, pecuniam restitueret. *causam non exprimens*: Causa semper exprimenda est, ut supra de hiis que fiunt a maiori parte cap. c. uno,[1] infra de appell. Constitutus.[2] *nec sit locus*: Hoc ideo dicit quia petendo indutias uidetur approbasse sententiam, ut supra de offic. del. Gratum,[3] C. de re iud. Ad solutionem,[4] ff. de pact. Tale § i.[5] C. de iure dom. impet. l.ii.[6] et arg. ii. q.vi. Biduum, in fine.[7] Arg. contra supra ut lite non contest. Accedens,[8] supra de eo qui mitt. in pos. c.ii.[9] et iii. q.iii. § Offeratur.[10] *cuius latione*: et scientia, C. quomodo et quando iudex, Ab eo iudicato,[11] C. de liber. caus. Si is.[12] supra ii. q.vi. Anteriorum et l. Biduum.[13] *ultra decendium*: simile supra de appell. Preterea, lib. ii.[14] *cum post decem*: supra eodem, Cum inter.[15] *causa non*: Set quid profuisset assignasse causam, cum perdiderit beneficium appellandi post lapsum x. dierum?

---

34 laur.] jo. *male* P FLLu (*gl. Laur. est*) 35 iii. *scripsi cum* F^{pc} : ii. *codd.* 36 prorogata] prerogari FLLu lib. i.] jo. *male add.* PCVc FLLu (*gl. Laur. est*)

5 1 Casus *om.* LLu 1-8 Casus–restitueret *om.* F 1 cuidam (quedam L^{ac}Lu) purgatio *tr.* PCVcAbMd LLuS 2 et *om.* Vc L^{ac}Lu 2-3 in–fuit] condempnatus fuit (et *add.* LLu) etiam in causa pecuniaria PCVcAbMd LLuS 3 uoluit PCVcAbMd LLuS 4 ante] autem LLuS 5 quod] quia PC^{ac}VcMd 8 restitueret] jo. *add.* Pr PCVc LLuS Causa] Que PCVc FLLu 10 Constitutus] jo. *add.* PCVc FLLu 12 Tale] Talem APr 14 Offeratur] jo. *add.* PCVc FLLu 15 iudicato *scripsi* : l. *codd.* 16 Biduum] jo. *add.* PCVc FLLu 17 lib. ii.] jo. *add.* PCVc FLLu 18 inter] jo. *add.* PCVc FLLu quid] sibi *add.* P FLLu 19 perdidit PC FLLu, perdit VcMd

---

[24] C.3 q.3 p.c.4 § 5 [25] 1 Comp. 1.21.5 (X 1.29.4)

5 [1] 1 Comp. 3.10.1 (X 3.11.1) [2] 3 Comp. 2.19.4 (X 2.28.46) [3] 1 Comp. 1.21.23 (X 1.29.20) [4] Cod. 7.52.5 [5] Dig. 2.14.40(41).1 [6] Cod. 8.33(34).2 [7] C.2 q.6 c.29 [8] 3 Comp. 2.3.4 (X 2.6.4) [9] 3 Comp. 2.5.2 (X 2.12.4) [10] C.3 q.3 p.c.4 § 5 [11] Cod. 7.43.3 [12] Cod. 7.16.4 [13] C.2 q.6 c.28 et c.29 [14] 2 Comp. 2.19.14 (X 2.28.40) [15] 3 Comp. 2.18.3 (X 2.27.13)

Respond. Prodest quoad hoc quia forte habuit iustam excusationem, uel quia noua causa suspicionis emerserat, ut supra de offic. del. Insinuante.[16] jo. *quadrimestre*: supra de offic. del. Querenti.[17] C. de usur. rei iud. l.i.[18] *arctari*: Hic reprobatur opinio dominorum dicentium quod si iudex condempnet me ut soluam usque ad mensem, condempnatio ualet. Set non demandabitur executioni sententia usque ad quadrimestre tempus, et ita uolunt intelligere, ff. de re iud. l.iiii. § Si quis condempnatus;[19] set non est uerum ut hic probatur. Est ergo uera solutio quod cum cause cognitione potest quadrimestre tempus decurtare ut hic, et ff. de re iud. l.ii.[20] sine cause cognitione non; set sine cause cognitione potest prorogare, et sic loquitur lex predicta. jo. *executionis*: sic ii. q.vi. § Diffinitiua § Ab executione,[21] set si in hoc casu appellatur ab executore, ergo sic tenet eius sententia, quia si sententia nulla esset, non esset necessaria appellatio, ut ii. q.vi. § Diffinitiua.[22] Quare ergo dicitur quod si executor modum excedat, nichil agit, ut C. de execut. rei iud. Si ut proponis[23] et supra de offic. iud. del. Si autem, lib. i.?[24] Set dici potest quod inproprie ponitur hic appellatio, idest ad causam prouocatio, ut supra de appell. Cum sit Romana.[25] Modum autem potest duppliciter excedere: uel faciendo penitus diuersum ab eo quod ei mandatum est, ut si mandetur ei suspensio, et ipse excommunicet. Et secundum hoc reuera nichil facit, et secundum hoc nulla est eius sententia, nec est opus appellatione. Vel etiam plus ag-

---

21 emerserit PCVcMd FL^{ac}Lu 22 jo. *om.* FLLu supra de offic. *om.* FL^{ac}Lu 23 l.i.] jo. *add.* PCVc FLLu opinio] solutio PCVcMd FLLu, sententia Pr, opinio alias solutio (opinio alias *cancell.*[2]) Ab si *om.* F^{ac}LLu 24 condempnatio] condempnatum FL^{ac}Lu 25 executio in sententia P, executio ad sententiam L^{ac}Lu 26 uoluit PC^{ac}Ab^{ac}Md FLLu 27 est[1] *om.* F^{ac}L^{ac}Lu ut hic *om.* FL^{ac}Lu probatum FL^{ac}Lu 28-29 potest–cognitione[1] *om.* CVcMd (*homoiotel.*) 28 quadrimestre tempus *om.* FLLu decurtare] detrahere LLu, declarare F 29 non–cognitione[2] *om.* FLLu (*homoiotel.*) 30 predicta] post causa F^{ac}L^{ac}Lu 31 executione] executore A CAb^{ac}, excusatione F^{ac}L^{ac}Lu si *om.* C^{ac}VcAbMd executione FLLu 31-32 sic (*om.* PCVcAbMd FLLu) tenet eius sententia Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A (*pag. mutil.*) 32 si *om.* L^{ac}Lu 32-33 non esset[2] *om.* L^{ac}Lu (*homoiotel.*), non esset–appellatio ut *om.* A^{ac} (*pag. mutil.*) 34 excedit PCVcMd FLLu 36 ponitur] loquitur F^{ac}LLu 37 duppliciter] duplicem F^{ac}LLu 38 diuersum penitus *tr.* FLLu mandatum–ei[2] *om.* F^{ac}L^{ac}Lu (*homoiotel.*)

---

[16] 3 Comp. 1.18.4 (X 1.29.25) [17] 3 Comp. 1.18.5 (X 1.29.26) [18] Cod. 7.54.1 [19] Dig. 42.1.4.5 [20] Dig. 42.1.2 [21] C.2 q.6 p.c.41 § 16 [22] C.2 q.6 p.c.41 § 2 [23] Cod. 7.53.6 [24] 1 Comp. 1.21.12 (X–) [25] 1 Comp. 2.20.5 (X 2.28.5)

grauando reum quam ei iniunctum est, et in hoc casu tenet sententia, et necessaria est appellatio. Est tamen arg. contra ff. manda. l.iiii.[26] ubi dicitur quod idem est plus facere et aliud facere. De hoc plenius inuenies infra de appell. c.i.[27] jo.

6. SICVT NOBIS *quia testimonium*: Videtur quod debeat testis assignare causam testimonii sui, ut supra de testi. Cum causam, lib. eodem[1] et iiii. q.iii. Solam.[2] Aliter enim non peruenitur ad ueritatem nisi causa cognita, ut xxiii. q.viii. Occidit,[3] nec sufficit testi dicere se scire nisi assignet causam sciendi, quia multa sunt genera sciendi, xxii. q.v. Hoc uidetur.[4] Quod concedo si interrogatus fuerit de causa sciendi; set si non fuerit interrogatus, bene ualet testimonium, licet sit nude prolatum, arg. ff. de noui oper. nuntia. De pupillo § Qui opus.[5] Set numquid iudex tenetur assignare causam que ipsum mouet in sententia ferenda? Videtur quod sic, ut xxi. di. In tantum,[6] ff. de hiis qui not. infam. Quod ait § penult.[7] C. de iud. Properandum § Illo,[8] ff. de curat. furio. Si furioso § i.[9] Nam oportet ut sciatur quid mouerit iudicem ad sententiam, ad hoc quod emptor possit agere de euictione, ut ff. de euict. Hoc iure et l. sequenti.[10] Ad hoc dico quod iudex debet apponere causam que ipsum mouet. Si tamen non fuerit apposita, bene tenet sententia, ut hic patet, et in authen. ut sponsal. lar. § Et hoc insuper.[11] Et sufficit rem fuisse redibitam, siue fuerit in causa redibitionis siue non, ff. de edil. Quodsi nolit § In factum;[12] sic ergo semper statur instrumento siue sententie iudicis, siue causa sit adiecta siue non. Similiter in

41 reum *scripsi cum Gl. ord. ad X* : rem *codd. et Tancred.* 41-42 et[1] in–est[1] A^{pc} Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A^{ac} (*homoiotel.*)

6 1-33 *gl. s.v.* 'testimonium non' PCAbMd 1 testis debeat *tr.* Pr PCVc FLLu, testes debeant *tr.* Ab assignare *om.* $FL^{ac}Lu$ 2 sui testimonii *tr.* P FLLu, sui *om.* VcAbMd 3 q.iii.] ut supra de testibus *add.* $FL^{ac}Lu$ Solam *codd. cum nonnull. codd. Grat. et Cod. Iust. orig.* : Sola A^{pc} C^{pc} *cum plurimis codd. Grat.* (*cf. ed. Rom. et Friedb. adn. 127 ad loc.*) *et lect. vulg. Cod. Iust.* 2.20.4) 4 nec] nunc $F^{ac}Lu$, immo L^{ac} 6 de causa–interrogatus Pr PCAbFcMd FLLu : *om.* A de] ex $FL^{ac}Lu$ set] secus *praem.* $L^{ac}Lu$, secus F 7 sit] fuerit PCVcAbMd FLLu prolatum] probatum P $FL^{ac}Lu$ 11 furioso] furio $C^{ac}VcMd$ Nam] Non $PC^{ac}VcMd$ $F^{ac}L^{ac}Lu$, quia C^{pc} 12 quod] ut Pr PCVcAbMd FLLu 14 fuit FLu 15 ut[1]] uel $F^{ac}Lu$ 17-18 ff. de edil.–siue non *om.* $VcMd^{ac}$ (*homoiotel.*)

[26] Dig. 17.1.4 [27] 3 Comp. 2.19.1 (X 2.28.43)

6 [1] 3 Comp. 2.12.10 (X 2.20.37) [2] C.4 q.2 et 3 c.3 § 32 [3] C.23 q.8 c.14 [4] C.22 q.5 c.8 [5] Dig. 39.1.5.14 [6] D.21 c.9 [7] Dig. 3.2.2.4 [8] Cod. 3.1.13(11).9 [9] Dig. 27.10.16.1 [10] Dig. 21.2.27 et 28 [11] Auth. 9.2 (Nov. 119).3 [12] Dig. 21.1.31.17

aliorum instrumentis presumuntur omnia sollempniter acta, ut instit. de fideiussor. § ult.[13] instit. de inutil. stip. § Si scriptum et § Preterea[14] et ff. de uerb. oblig. Sciendum.[15] Set in hoc est diuersitas quodsi in aliorum instrumentis causa non fuerit apposita, non presumitur pro instrumento, ut ff. de probat. Cum de indebito § Sin autem.[16] Alias autem quam circa sententiam uel instrumentum: qui allegat sollempnitatem, ipsam probet, ut xxxi. q.ii. Lotharius, in principio[17] et ff. de public. Quecumque sunt, in fine.[18] Vnde licet propter uerba instrumenti appareant omnia sollempniter acta, non tamen propter uerba testis, ut C. de usur l.i.[19] supra de testi. c.ult. lib. eodem,[20] ut ibi dixi. Sic in maleficiis potius presumitur iniuste aliquid factum quam iuste, ut supra de presump. c.i. lib. i.[21] C. de iniur. Si non conuicii.[22] Set numquid contra istam presumptionem admittitur probatio? Dico quod sic, ut ff. de pact. Iuris gentium § Quod fere[23] et ff. de probat. Cum de indebito § Sin autem.[24] Hodie tamen non ita large presumitur pro sententia iudicis, ut dixi supra de probat. c.i.[25] jo.

7. CVM SVPER *ex ipsius*: 'ipsius': condelegati existentis in curia. *quantum ad monasterium*: Et ita tenet sententia quoad unam personam, licet non quoad aliam. Sicut et ultima uoluntas destituta sollempnitate iuris tenet quoad filios, non quoad extraneos, C. famil. herecis. l.ult.[1] et est simile infra de donat. Inter dilectos,[2] infra de capell. monach. Dilectus,[3] et arg. infra eodem titulo, Suborta,[4] sic xlix. di. c.ult.[5] cum suis concordantiis. jo. *rationabiliter*: Mirum uidetur quare iste oneretur in hoc quod cogitur probare se iuste appellasse, cum non magis oneraretur si contra

19 presumitur PCVcAbMd FLLu acta sollempniter *tr.* PCVcAbMd FLLu 22 fuit FLu 23 quam] quod FLLu 25 Quecumque *scripsi cum* C^{pc} : Quod APr Ab, Quodcumque $PC^{ac}VcMd$ FLLu sunt *om.* PCVcMd FLLu 26 fine] licet *add.* FLLu 26-27 acta sollempniter *tr.* FLLu 27 usur. PCVcAbMd FLLu : usucap. APr 28 Sic] est *add.* P, et *add.* C FLLu 29 aliquid iniuste *tr.* Pr Ab FLLu 30 conuicii PCVcMd FLLu : § Vitii APr Ab istam] ipsam FLLu 31 quod sic *om.* $F^{ac}L^{ac}Lu$ 32 fere] forte APr Ab

7 1 ipsius *om.* FLLu condelegati] cum delegati $FL^{ac}Lu$ curia] jo. *add.* PCVcAbMd 4 extraneos] extraneum PCVcAbMd 5 Dilectus PAb : Dilectis *cett.* 6-7 concordantiis] *gl.* 'immo–laur.' (c.8 *infra lin. 2-5*) *hic add.* $CVcMd^{ac}$ $FL^{ac}Lu$ 7-28 *gl. s.v.* 'alioquin eam' CVc 8 oneretur LLu, oneratur F

[13] Inst. 3.20(21).8 [14] Inst. 3.19(20).17 et 5 [15] Dig. 45.1.30 [16] Dig. 22.3.25.1 [17] C.31 q.2 c.4 [18] Dig. 6.2.13(15) [19] Cod. 4.32.1 [20] 3 Comp. 2.12.14 (X 2.20.41) [21] 1 Comp. 2.16.1 (X 2.23.1) [22] Cod. 9.35.5 [23] Dig. 2.14.7.12 [24] Dig. 22.3.25.1 [25] 3 Comp. 2.11.1 (X 2.19.7)

7 [1] Cod. 3.36.26 [2] 3 Comp. 3.18.5 (X 3.24.8) [3] 3 Comp. 3.29.1 (X 3.37.2) [4] 3 Comp. 2.18.11 (X 2.27.21) [5] D.49 c.2

ipsum fuisset lata sententia? Preterea numquid cassanda est sententia, si probetur iusta appellatio? Arg. quod sic, supra de sent. et re iud. Dilecti, lib. ii.[6] Ad hoc dicas quod non cogitur probare plene causam appellandi, set sufficit probare quod aliquo modo sua intersit ad hoc ut differatur executio sententie, ut supra de testi. Veniens, lib. eodem.[7] Sententia autem non est ideo cassanda, licet probetur appellatio iusta, set sola executio differtur, quia per sententiam non fit ei preiudicium set per executionem, et est simile supra de offic. del. Super, lib. i.[8] Et ita licet sententia inter alios lata non obstet alii, obest tamen aliis quantum ad quale quale preiudicium, ut hic patet et C. de liberal. caus. Iubemus,[9] set non uidetur quod possit appellari a sententia lata inter alios, ut ff. de appell. A sententia, in principio.[10] Quod concedo, quia sententia talis nulla est quantum ad appellantem. Set ad hoc potest appellari quod sententia non mandetur executioni. Set pone quod sententia mandatur executioni pro episcopo, numquid episcopus prestabit cautionem ecclesie de Cella, quod ipsam defendat contra Euetrensem? Videtur quod sic, quia si duo petunt rem ab uno, et fertur sententia pro uno, uictor prestabit cautionem quod defendat uictum contra alium, ut ff. de rei uind. Is a quo fundo[11] et ff. de pet. hered. l.penult.[12] Set hoc non est ita, quia tantum Auxensis ecclesia hic agebat. jo. *alios acta*: supra de fide instrum. c.i. lib. eodem.[13]

8. CVM BERTOLDVS *nepos eius*: ⌜scilicet Peregrini.⌝ *Westhusen*: nomen eius loci. jo. *arbitrio uoluntatis*: immo de iure quousque prior cassaretur institutio, supra de elect. Considerauimus, lib. i.[1] Immo male-

9 lata fuisset *tr.* Pr PCVcMd FLLu, fuisset *om.* Ab 10 probatur PCVc FLLu 11 plene probare *tr.* PCVcAbMd FLLu 12 quod] pro P, *om.* FLLu 14 iusta appellatio *tr.* FLLu 17 alios] alias LLu obstet] offendet $FL^{ac}Lu$ quale quale $A^{pc}Pr$ PCVcMd : hoc quale A^{ac} Ab, hoc *praem.* Pr, que C^{ac}, *om.* FLLu 19 a] i. $F^{ac}Lu$ 21 mandatur PCVcMd, probatur $F^{ac}L^{ac}Lu$ 22 Set pone–executioni Pr PCVcAbMdMV : *om.* A FcLr $FL^{ac}Lu$ (*homoiotel.*) 23 prestabit] probabit $F^{ac}L^{ac}Lu$ 24 Euentrensem Pr, Conuentrensem P L^{pc}, Conuenrensem Vc, conuentum conuenirem $F^{ac}L^{ac}Lu$ si *om.* Pr Vc^{ac} 25 confertur LLu uictori $L^{ac}Lu$ 27 hoc $A^{ac}Pr$ Ab : hic A^{pc} PCVcMd FLLu 28 supra] simile *praem.* PCVc LLu, sic *praem.* F eodem] jo. *add.* PCVc FLLu

8 1 scilicet Peregrini Pr PCVcAb FLLu : *om.* A Md 2 nomen–jo. *om.* Pr CVcMd eius] est PAb FLLu jo. *om.* FLLu 2-5 Immo–sacerdos jo.] *gl.* c.7 *supra s.v.* 'quantum ad monasterium' *in fine iungunt* CVcMd^{ac} $FL^{ac}Lu$ 3 lib. i. *om.* PCVcMd FLLu

6 2 Comp. 2.18.1 (X–) 7 3 Comp. 2.12.11 (X 2.20.38) 8 1 Comp. 1.21.20 (X 1.29.15) 9 Cod. 7.16.41 10 Dig. 49.1.5 11 Dig. 6.1.57(58) 12 Dig. 5.3.58(61) 13 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6)

8 1 1 Comp. 1.4.22 (X 1.6.10)

fecit quia debuit causa cognita remouere primum et instituere istum, si uerum asserebat debitor. laur. *dictus T.*: scilicet sacerdos. jo. *aduersus*: Set qualiter agere potuit iste cum nichil iuris habuit ex sola presentatione? Immo contra episcopum esset ei agendum, ut infra de iure patron. Pastoralis.[2] Respond. Illud ei non obiciebatur, uel egit tamquam procurator constitutus in rem suam. jo. *B. cum suis*: tantum, ut ex sequentibus patet. jo. *reddidit*: Quod facere potuit tum quia causa electionis agebatur, in qua proceditur lite non contestata, ut supra ut lite non contest. Quoniam,[3] tum quia causa appellationis fuit que potest agi altero absente, ut ii. q.vi. Ei qui [4] et C. de tempor. appell. l.ult.[5] licet illud locum habeat tantum post diffinitiuam sententiam. jo. *Argentino electo*: Hoc fieri de iure non potuit nisi de consensu partium, cum ab eo fuerit appellatum, ut supra de rescript. Accepta lib. ii.[6] jo. *sententiam nullius*: Set qualiter potuit iste legatus retractare suam sententiam, cum nullus iudex possit retractare suam sententiam, dummodo non sit lata sententia contra ius, ut C. sent. recte latam res. non pos. l.i.?[7] Respond. Non potest retractare, nisi per in integrum restitutionem, ut ff. de minor. In cause § ult.[8] uel nisi ipso iure sit nulla, ut C. de accusat. l.iiii.[9] Vnde hic fuit retractata per in integrum restitutionem, et inproprie ponitur hic 'nullius', quia talis sententia bene tenet, licet sit annullanda. Et nota quod per hanc decretalem destruitur distinctio legistarum qui distingunt an absens constituerit procuratorem aut non. Item aut habuerit necessariam causam absentie aut probabilem. Hic enim sine omni distinctione sententia, si probatur causa absentie, retractatur. jo. *commisit*: Set quo-

4 instituere] restituere P $F^{ac}LLu$ 4-5 si uerum] siue x. $F^{ac}L^{ac}Lu$ 5 *gl. s.v.* 'aduersus' LLu, *et gl. sequenti iungunt* FLLu jo. *om.* Pr PCVc FLLu 6 ex] hec $FL^{ac}Lu$ 8 ei non] enim $FL^{ac}Lu$ 9-10 ex sequentibus] exequentibus Pr PVc L^{ac} 10 jo. *om.* Pr PCVc FLLu 11-12 ut supra–contest. *om.* $FL^{ac}Lu$ (*homoiotel.*) 14 tantum *om.* Pr P 17-18 cum–sententiam *om.* C $FL^{ac}Lu$ (*homoiotel.*) 18 retractare–non sit *om.* VcMdV 19 sententia *om.* PCVcAbMd FLLu 20 in *om.* PVc FLLu integram FLLu 22 retractata CVcMd FLLu : retracta APr PAbFc retractata fuit *tr.* PAb FLLu, fuit *om.* CVcMd^{ac} in integrum] integram FLLu inproprie] ideo CVcMd $FL^{ac}Lu$ 24 hanc *om.* $FL^{ac}Lu$ 25 constituerit procuratorem aut non] aut non constituit procuratorem FLLu aut[1]] an CVc aut non] an non $L^{ac}Lu$, *post* absens *lin. 32 tr.* LLu aut[2]] an PCAbMd, non $F^{ac}L^{ac}Lu$ habuit CVcMd FLLu 26-27 sententia–retractatur] retractatur sententia probata causa absentie PCVcMd FLLu

2 3 Comp. 3.30.5 (X 3.38.29) 3 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) 4 C.2 q.6 c.41 5 Cod. 7.63.5 6 2 Comp. 1.2.2 (X 2.28.35) 7 Cod. 7.50.1 8 Dig. 4.4.16(17).5 9 Cod. 9.2.4

modo hic delegatus ab alio quam a papa committit alii uices suas, contra illud supra de offic. del. Super questionum § Si uero,[10] C. de iudic. A iudice?[11] Set dic quod lis iam erat contestata coram eo et coram iudicibus, et ideo tamquam dominus litis delegare poterat, arg. C. de procurat. Nulla.[12] Similiter dic quod secundum canones subdelegatus potest alii subdelegare, sicut secundum canones subdelegatus habet correctionem, ut supra de offic. del. Ex litteris, in fine,[13] uel dic quod factum hic narratur. jo. *minus sufficienter*: supra de in integ. rest. Ex litteris, lib. eodem.[14] jo. *opinio*: concepta ex hoc quod minus plene probauerat. jo. *prefatus A.*: Set nonne cum iste fuit in possessione partis que competebat patrono, per hoc fuit in possessione totius, ut ff. de seruit. rus. predio. Vna est uia,[15] et qui minimam partem fundi possidet, totum fundum possidet, ut ff. de acquir. pos. Possideri?[16] Set non est ita, ut infra de capell. mon. Dilectus,[17] infra de appell. Bone,[18] supra de prescript. Auditis, lib. eodem,[19] quia perceptio pensionis nec possessionem nec dominium probat, ut supra de fide instrum. c.i. lib. eodem.[20] infra de appell. Bone[21] et ff. acquir. pos. Quamuis.[22] *pro quodam iure*: Idest pro curatione aliqua que auctoritate episcopi potest constitui patrono, ut xviii. q.ii. Eleutherius,[23] supra de iure patron. Preterea, lib. i.[24] et hoc faciendum est ante consecrationem ecclesie. Post consecrationem enim non potest aliquod onus imponi ecclesie, quia rei sacre non imponitur seruitus, ut ff. de seruit. ⌜Seruitutes § ult.[25] et ff. commun. pred. Caueri.[26] jo.⌝ *intentionem*: ⌜sci-

30 iam lis *tr.* PCVcMd FLLu, lis *om.* Ab^{ac} coram^{2}] cum PCVcAbMd FLLu iudicibus] coniudicibus A^{pc} Ab^{pc} Laur. 32 Similiter] Vel PCVcMd FLLu 32-33 potest–subdelegatus *om.* VcMd (*homoiotel.*) 32 alii] alios P, aliis C FLLu 33 correctionem] cohertionem PCVc FLLu, executionem Md 34 factum *om.* F^{ac}L^{ac}Lu narretur PCVc FLLu 35 supra] simile *praem.* PCVc LLu, sic *praem.* F Ex] In A^{ac}Pr 36 concepta] concepit PVcFcMd F^{ac}L^{ac}Lu, concepti C probauerit Pr FLu 37-44 *gl. s.v.* 'pro quodam' PCVcAbMd FLLu 37 partis] patris F^{ac}L^{ac}Lu 42-43 quia–eodem Pr PCVcAbFcMd FLLu : *om.* A (*homoiotel.*) 42 pensionis] petitionis PFcMd, possessionis Vc 43 infra–Bone *del.* A^{2} 44 Quamuis] jo. *add.* PC^{pc} Lu curatione] portione PCVcAbFcMd FL^{ac}Lu Tancred. 47 potest] aliquis *add.* FLLu 48 ecclesie] ec L, *om.* FLu 48-49 Seruitutes–jo. Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A^{ac} 49-51 scilicet–jo. APr PAbFcLr FLLu : *om.* CVcMdMV

[10] 3 Comp. 1.18.6 (X 1.29.27) [11] Cod. 3.1.5 [12] Cod. 2.12(13).23 [13] 3 Comp. 1.18.8 (X 1.29.29) [14] 3 Comp. 1.24.3 (X 1.41.4) [15] Dig. 8.3.18 [16] Dig. 41.2.3 [17] 3 Comp. 3.29.1 (X 3.37.2) [18] 3 Comp. 2.19.9 (X 2.28.51) [19] 3 Comp. 2.17.5 (X 2.26.15) [20] 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) [21] 3 Comp. 2.19.9 (X 2.28.51) [22] Dig. 41.2.32 [23] C.18 q.2 c.30 [24] 1 Comp. 3.33.5 (X 3.38.4) [25] Dig. 8.1.14.2 [26] Dig. 8.4.4

licet quod fuerat presentatus a domino fundi, qui in pignoris obligatione ius patronatus exceperat. jo.⌝ *uero patrono*: Hoc intelligi consueuit in eo casu quando debitor excepit ius patronatus, ut supra de iure patron. Ex litteris,[27] alioquin transiret cum uniuersitate ut ibi dicitur, et ff. de contrahen. empt. In modicis,[28] sic supra eodem c.i. Sic et fundo uendito accedunt seruitutes et alia iura, ut ff. de contrahen. empt. Si aque ductus et l. sequenti et l. Dolia,[29] et est simile ff. de fundo dotal. l.i.[30] Set certe alia ratio est in emptore uel feudatario qui directum uel utile dominium habet in re, et aliud in creditore quia si ius presentandi consistit in fructu, eo ipso quod creditor uteretur tali iure, deberet exhonerari quantitas debiti, ut C. de pig. act. l.i. et ii.[31] set talis fructus extimari non potest. Item nec aliis iuribus utitur creditor, nisi hoc conuenerit, ut ff. de pignor. Set an uie.[32] Item quia soluto pignore omnia iura tolluntur, ff. quibus modis pign. uel ypoth. sol. l.i.[33] et C. si pignus pignori datum sit l.i.[34] ergo presentatus soluto debito esset priuandus ecclesia, quod est contra id xvi. q.vii. Inuentum.[35] Item quia creditor peccat utendo pignore, ff. de furt. Si pignore creditor.[36] Licet enim creditor rem sibi obligatam possit locare, tamen fructus computabit sibi in sortem, ut ff. de pignor. Creditor.[37] Licet enim in uenditione siue infeudatione omnia iura transeant, ut ff. de offic. prefect. urb. l.i. ibi 'Cum urbem nostram', etc.,[38] non tamen in obligatione, ut ff. de pignor. Obligatione.[39] Arg. contra ista ff. de seruitut. Ei qui.[40] jo. *tuentes*: Nisi hoc apponeretur, forte non posset hoc facere delegatus, nam ablata possessione noua fit iniuria, et sic noua est causa, igitur noua interpellatione opus est, ut ff. de except. rei l. Si mater § ii.[41] et est simile ff. ne uis fiat ei qui in pos. mit. l.i. § i.[42]

51 jo. *om.* Pr PAbFc FLLu 52 excepit *om.* FLLu 53 Ex litteris *om.* FL^{ac}Lu alioquin] aliquid FL^{ac}Lu ut *om.* FL^{ac}Lu 57 utile Pr PCVcMd FLLu : inutile A Ab 59 fructu] facto L^{ac}Lu, fundo F debet PCVcMd FLLu 63-64 datus A Ab 64 l.i.] et ii. *add.* PCVcAbMd FLLu 65 contra id] contrahit VcMd 68 in^{1} *om.* A^{ac}Pr uenditione] defensione FL^{ac}Lu infeudatione] infectione FLLu 70 Obligatione] Act. PVc FLLu, Actione CMd 72 delegatus A^{pc} PCVc FLLu : clericus A^{ac}Pr fit] sit PVcAbMd 73 est^{1} *om.* PCVcAbMd FLLu est opus *tr.* PCVcAbMd FLLu 74 rei] reis APr PC^{ac}, *om.* Vc 74-75 l.i. § i.–expiraret *post* id *lin. 76 tr.* FLLu

[27] 1 Comp. 3.33.9 (X 3.38.7) [28] Dig. 18.1.24 [29] Dig. 18.1.47 et 48 et 76 [30] Dig. 23.5.1 [31] Cod. 4.24.1 et 2 [32] Dig. 20.1.12 [33] Dig. 20.6.1 [34] Cod. 8.23(24).1 et 2 [35] C.16 q.7 c.38 [36] Dig. 47.2.55(56) [37] Dig. 20.1.23 [38] Dig. 1.12.1.4 [39] Dig. 20.1.6 [40] Dig. 8.1.16 [41] Dig. 44.2.11 [42] Dig. 43.4.1.1

Alias sequeretur quod non expiraret iurisdictio etiam sententia mandata executioni, et est contra id, supra de offic. del. In litteris.[43] jo.

9. In cavsis: ⌜supra de elect. Dudum, in fine⌝.[1] *in similibus casibus*: Diffinitiua sententia principis facit ius, ut hic dicit et xvi. q.iii. Licet,[2] set interlocutoria non, ut iii. q.vi. Hec quippe,[3] et C. de leg. l.iii. et l. Si imperialis,[4] nisi si interlocutoria sit redacta in corpore iuris, ut ff. quod metus causa, Metum § Set quod ait pretor.[5] jo.

10. Inter monasterivm: Monachi de sancto Antonio contendebant cum monasterio sancti Lefredi super subiectione, quia uolebant ibi ponere abbatem. laur. *litis ingressum*: simile iii. q.ii. Quia,[1] et hoc uerum est, nisi post litem contestatam causa suspicionis emergat, ut supra de offic. iud. del. Insinuante[2] et ff. arbit. Non distinguemus § Cum quidam.[3] jo. *subeundo iudicium*: Vbicumque aliquis credat sibi competere plures exceptiones, siue de suspecto iudice, siue de excommunicatione aduersarii, siue de falsitate rescripti, consulo ut primo proponat exceptionem de suspecto iudice. Si enim quis primo proponit contra aduersarium de excommunicatione ipsius, et forte fertur sententia pro isto excipiente, qualiter possit postea declinare iudicium illius, cuius sententiam approbauit pro se, contra id quod est iiii. q.iii. Item in criminali, in fine [4] et iii. q.ix. Cuius?[5] Qui enim aliis defensionibus est usus sero recurrit ad istam, ut ff. de iudic.

---

75 iurisdictio] interdictio FLLu 76 et] quod Pr PCVcAbMd FLLu

9 1 supra–fine APr Ab : *om.* PCVcFcMdLrMV FLLu 5 jo. *om.* P FLLu

10 1-3 Monachi–laur. *om.* F 1 Antonio] Alidonio A^{pc}, Audanio P, Audonio C, Audinio GLLu 2 Lefredi] Offredi P, Soffredi CVc, P. GLLu subiectionem GL^{ac}Lu 3 laur.] jo. GLLu (*gl. Laur. est*) iii. q.ii.] ii. q.iii. CVc 5 distingamus P, distinguamus CVc FL^{ac}Lu 6 credit Pr PCVcAbMd FL, concedit Lu sibi *om.* FL^{ac}Lu 8 de^{1} *om.* FLLu consulo] ex consulto F^{ac}L^{ac}Lu ponat PVcMd FL^{ac}Lu proponit primo *tr.* Pr P 10 et *om.* FL^{ac}Lu sententia] approbauit *add.* F^{ac}L^{ac}Lu isto excipiente] exceptione istius PCVcMd FLLu 10-11 postea possit *tr.* Pr PCVcAbMd F 12 est] contra *add.* FL^{ac}Lu 13 sero] cito PC^{ac}Vc FL^{ac}Lu

---

[43] 1 Comp. 1.21.14 (X 1.29.9)

9 [1] 3 Comp. 1.6.7 (X 1.6.22) [2] C.16 q.3 p.c.16 [3] C.3 q.6 c.10 [4] Cod. 1.4.3 et 12 [5] Dig. 4.2.9.3

10 [1] C.3 q.2 c.9 [2] 3 Comp. 1.18.4 (X 1.29.25) [3] Dig. 4.8.32(37).14 [4] C.4 q.3 p.c.2 [5] C.3 q.8 c.1 pr.?

Set et si.[6] Preterea quare statuitur specialiter de hac exceptione, quod usque ad xx. dies a porrectione libelli sit proponenda, si semper usque ad litem contestatam posset proponi, ut iii. q.iii. Offeratur?[7] Item quare statuitur quod si iudex est absens quem uolo recusare, quod protestari debeo me habere iudicem suspectum, ad quid esset opus protestatione, si hoc posset fieri usque ad litis contestationem, ut C. de iud. Cum specialis?[8] Econtra uidetur quod per hoc non consenserit in iudicem, nam licet quis dederit fideiussorem standi iuri, adhuc potest iudicem recusare, ut iii. q.iii. Offeratur,[9] et de hoc plura argumenta inuenies supra ut lite non contest. Accedens.[10] Preterea uidetur quod exceptio excommunicationis uel illa exceptio de falsitate rescripti naturaliter precedant, quia nisi rescriptum teneat, non potest iudex aliqua iurisdictione uti. Item si aduersarius esset excommunicatus, non posset eligere alios iudices isto recusato. Ergo necessario primo inquiretur de rescripto siue de excommunicatione aduersarii antequam procedatur ad aliam exceptionem. Vnde satis uideri potest, quod si aliquis primo proposuit unam exceptionem, set in illa succumbit, si etiam post xx. dies uelit proponere exceptionem de suspecto iudice, quod esset audiendus, arg. C. de inoffic. testa. Contra maiores;[11] secus forte si obtinuisset in aliqua exceptione. jo. *renuntiasse*: simile supra de offic. iud. del. Gratum.[12] *de priuilegio*: ⌜per quod ius eligendi de suo conuentu habere dicebat, quod taceri non debuit, supra de rescript. Cum ordinem, lib. ii.[13] uinc.⌝ *processu negotii*: Nam de processu negotii et de exceptione si qua proponitur, mentio debet fieri in litteris iudicum, ut supra de procurat. c. uno, lib. iii.[14] Immo et si generaliter contineatur

---

14 hac exceptione] acc. empti FL^{ac}Lu quod] qui FL^{ac}Lu 15 a] de PC^{ac}Vc, ex FLLu semper] scriptum P, per FL^{ac}Lu 16 poni Vc F^{ac}L^{ac}Lu 16-17 quare statuitur] que restituitur F^{ac}L^{ac}Lu 17 quem] quam FL uolo] dolo F^{ac}L^{ac}Lu 19 litis] rem FL^{ac}Lu litem contestationis CVc 20 Contra FL^{ac}Lu in *om.* P L^{ac}Lu 24 precedat CVc^{pc}, procedant FL^{ac}Lu quia nisi *om.* FLLu 24-25 rescripta FLLu 25 non] nisi FL^{ac}Lu 27 inquiretur Pr PCVcAbMd : requiretur A F, inquiratur LLu de rescripto] rescriptum FL^{ac}Lu 29 primo aliquis *tr.* PCVcAbMd FLLu set] si Pr PCVcAbMd FLLu 30 uelit] uult PCVcAbMd FLLu 31 inoffic. testa. PCVcMd FLLu : in integ. rest. APr Ab 33 Gratum] jo. *add.* PCVc LLu 33-35 per quod–uinc. PCVc AbFcMd FLLu : *om.* APr 34 habere VcAbMd FLLu Vinc. : haberi PCFc dicebant FL taceri] tantum *add.* F^{ac}LLu 37 lib iii. *om.* PCVcMd FLLu Immo *om.* PCVcMd FLLu si generaliter] singulariter F^{ac}L^{ac}Lu

---

[6] Dig. 5.1.52 [7] C.3 q.3 p.c.4 § 5 [8] Cod. 1.3.18(16) [9] C.3 q.3 p.c.4 § 5 [10] 3 Comp. 2.3.2 (X 2.6.2) [11] Cod. 3.28.16 [12] 1 Comp. 1.21.23 (X 1.29.20) [13] 2 Comp. 1.2.1 (X 1.3.6) [14] 3 Comp. 1.22.1 (X 1.38.4)

in eis de reuocatione eorum que facta sunt in priori iudicio, per hoc non reuocantur legitime facta, ut supra de restit. spol. Audita.[15] jo. *sententia*: que lata fuit a iudice non suo. *statuissent*: uera littera est 'statuerunt'. *sub pretextu*: Certe salua gratia tui, Innocenti, lex illa nichil facit ad propositum, quia bene concedo quod pretextu nouorum instrumentorum non retractatur sentencia, ut hic dicit, et infra eodem c. proximo et C. de transact. Sub pretextu;[16] set pretextu prioris sententie non tam retractatur, immo nulla esse ostenditur secunda sententia, ut ii. q.vi. § Diffinitiua, uersu 'Item si sententia'.[17] Vel pone casum ubi possit habere locum quod sententia contra res prius iudicatas ⌜lata teneat⌝, quia aut prior sententia exhibetur antequam sententia secunda lata sit aut postquam lata est. Si exhibetur ante, et iudex ea contempta contra illam pronuntiat, uidetur eam reprobare ut hic dicit, et sic tenet secunda sententia. Item nec post sententiam competit hec exceptio, tum quia non potest retractari sententia per ea que post sententiam proponuntur, ut hic dicit, tum quia ante sententiam est quelibet exceptio obicienda. Item nonne fuit appellatum a sententia priorum iudicum, ergo licet exceptio peremptoria fuerit omissa coram priori iudice, potest adhuc obici coram iudice appellationis, ut infra de priuil. Cum olim, in fine,[18] C. sent. latam res. non pos. Peremptorias,[19] extra. de fide instrum. Cum Johannes, lib. iiii?[20] Ad hoc potest dici quod decretalis ista loquitur in eo casu quando aliquis sciens se tutum exceptione rei iudicate, dolo omisit exceptionem uolens fatigare aduersarium ut posset retractare sententiam quando uellet. Alias si ignorabat sibi competere hanc exceptionem, potest eam obi-

38 eorum] earum C FLLu facta sunt] sunt geste CVcMd^{pc} FLLu, sunt gesta AbMd^{ac}, sunt P 39 jo. *om.* PCVc FLLu 40 a iudice non suo] non suo iudice FLLu suo] laur. *add.* PCVcAbFcMd FLLu (*gl. non Laur. est*) 40-41 statuerunt] jo. *add.* PC 42 quia] qui Pr Vc concedo] credo FLLu 45 tam] tamen PC FLLu 47 quod] quia Pr FL^{ac}Lu teneat] non *praem.* A^{ac}Pr PCVcAbFcMd^{ac} FL^{ac}Lu 48 sententia^{2} *om.* FLLu secunda sententia *tr.* Pr PCVcAbMd lata] etiam *praem.* P, uel *praem.* F^{ac}L^{ac}Lu 50 eam *om.* F^{ac}LLu probare LLu, *om.* F^{ac} 52 sententia] secunda FL^{ac}Lu sententiam] secundam F^{ac}LLu proponuntur *om.* F^{ac}LLu 53 tum quia ante–obicienda *ante lin. 51* tum quia non potest *tr.* PCVcAbMd FLLu obicienda *scripsi cum cett.* : proponenda Pr Ab, obedentia A 54 appellatum fuit *tr.* PCVcAbMd FLLu 55 fuit PCVc, *om.* F^{ac}L^{ac}Lu ammissa FLu 57 Peremptorias *scripsi* : Prescriptiones *codd.* 58 posset PCVc FLLu quando] quo FLLu 59 se sciens *tr.* PCVc FLLu tutum] et *add.* FL^{ac}Lu 61-62 potest eam obicere] post eam obicit L^{ac}Lu, postea obicit F

[15] 1 Comp. 2.9.4 (X 2.13.4) [16] Cod. 2.4.19 [17] C.2 q.6 p.c.41 § 4 [18] 3 Comp. 5.16.2 (X 5.33.12) [19] Cod. 7.50.2 [20] 4 Comp. 2.8.1 (X 2.22.10)

cere quandocumque, quia non retractatur tunc sententia set nulla pronuntiatur, sic supra de procurat. c.i. lib. eodem.[21] Vel dic quod cum iudices priores reprobauerint primam sententiam expresse, et ab illa interlocutoria non fuerit appellatum, inde est quod secunda sententia tenet, licet sit lata contra res prius iudicatas, sicut tenet sententia contra res prius iudicatas lata, si iudex pronuntiet non fuisse iudicatum, licet reuera iudicatum fuisset, et ab illa sententia non appellaretur, ut ff. que sent. sine appel. res. l.i. in principio.[22] Alii dicunt quod prior sententia fuit lata contra ius scriptum, et ideo secunda tenet, set hoc est sompniare. Item in aliis casibus tenet sententia contra res prius iudicatas, scilicet in causa matrimoniali, ut xxxv. q.ix. § Quia ergo;[23] item in crimine falsi, ut supra de probat. Licet;[24] item pretextu periurii detecti, ut ff. de iureiur. Admonendi;[25] item cum restituitur ecclesia iure minoris, ut supra de in integ. rest. c.i. lib. eodem.[26] Et nota quod in hoc casu ecclesia non equiparatur rei publice, quia in negotio rei publice retractatur sententia pretextu nouorum instrumentorum, ut ff. de re iud. l. Imperatores.[27] jo.

11. SVBORTA *confessionem*: Nota confessionem procuratoris domino nocere; de hoc dixi supra de postulat. Ad hec.[1] *quasi possessionem*: Hoc ideo dicit, quia incorporalia non proprie possidentur, set quasi, arg. supra de prescript. Si diligenti,[2] ff. de usucap. Sequitur § Si uiam,[3] arg. supra lxxxiiii. di. Quisquis.[4] *restituto*: Nota quod licet causa liberalis sit preiudicialis, tamen questio possessionis ei preiudicat, ut hic patet, et C. de ordine cognit. Si quando.[5] jo. *nolentibus*: et male, cum iudex

62 sententia tunc *tr.* PCVcAbMd FLLu 64 reprobauerit FLu primam sententiam expresse] expresse priorem sententiam PCVcAbMd FLLu, illam sententiam primam expresse Pr 65 fuit PCVcMd FLLu sententia secunda *tr.* PCVcMd FLLu licet] non *add.* F^{ac}L^{ac}Lu 66 prius iudicatas] priores F^{ac}L, prius res Lu 67 iudicatas] inlata L^{ac}, illata F^{ac}Lu^{ac} 68 fuit FLu appellatur PCVcAbMd FLLu 69 in principio *om.* F^{ac}LLu prior *om.* FL^{ac}Lu 70 est *om.* F^{ac}L^{ac}Lu 71 scilicet] set FL^{ac}Lu 71-72 matrimonali] matrimonii FLLu 74 minorum FLLu 75 c.i. *om.* PVc FL^{ac}Lu equiperatur Vc F 76 retractaretur Pr PCVcAbMd FLLu

11 3 quasi] quin F^{ac}LLu 4 Si uiam PCVcMd : Firmam APr, Formam Ab, Si manet F^{ac}LLu 5 supra] contra PCVcMd FLLu Quisquis] jo. *add.* PCVc FLLu 6 possessioni L^{ac}Lu, posset F preiudicare F 7 jo. *om.* Pr PCVc FLLu

[21] 3 Comp. 1.22.1 (X 1.38.4) [22] Dig. 49.8.1 [23] C.35 q.9 p.c.2 [24] 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) [25] Dig. 12.2.31 [26] 3 Comp. 1.24.1 (X 1.41.2) [27] Dig. 42.1.35

11 [1] 3 Comp. 1.4.1 (X 1.5.1) [2] 3 Comp. 2.17.7 (X 2.26.17) [3] Dig. 41.3.4.26(27) [4] D.84 c.5 [5] Cod. 7.19.7

non possit se exhonerare, ut supra de offic. del. Pastoralis,[6] nec potest petere ut remittatur sibi necessitas pronuntiandi, ut C. de pedan. iud. Placet.[7] *reprobasse*: Nota quod intelligitur instrumentum reprobatum eo ipso quod cum iudici ostenditur, contrarium iudicat. Similiter eo ipso testis reprobatur quod iudex contrarium iudicat, supra de ordin. cognit. Cum dilectus, lib. eodem [8] et ff. de hiis qui not. infam. Lucius.[9] Similiter ex quo questio falsi mouetur, et iudex contrarium iudicat, intelligitur eam reprobasse, ut C. si ex falsis instrum. l.i.[10] Secus autem est in compensatione, quia nisi iudex eam expresse reprobet, postea post sententiam potest admitti, ut ff. de compensat. Quod in diem.[11] jo.

12. CVM I. ET A. *ad ecclesiam*: Hoc semper optinet ut ibi sit facienda inquisitio, ubi morantur hii de quorum statu agitur, ut ii. q.i. Deus [1] et xxiiii. q.i. Pudenda.[2] jo. *canonicorum iuramenta*: Quid iurare debeant, habes infra de accusat. Qualiter et Cum dilectus.[3] jo. *dilata*: Sic patet quod licet inquisitor de quibusdam tulerit sententiam, non ideo exspirauit eius officium, quin adhuc de aliis possit cognoscere et pronuntiare. Idem uidetur in ordinario, ut ff. de except. doli, Apud § Item [4] et ff. de negot. ges. Sin autem § penult.[5] In arbitro secus, nisi de hoc dictum sit ut de omnibus simul pronuntiet. Si tunc de quibusdam pronuntiauit, nichil egit, et de nouo potest pronuntiare, ff. de arbitris, Quid tamen.[6] jo. *canonicorum*: quorumdam qui fauebant abbati, uerior littera est 'abbatis'. jo. *lite non contestata*: Hec ratio hic non ualet, ut supra ut lite non contest. Quoniam frequenter.[7] Citandus tamen est ille contra quem

8 se non possit *tr.* PCVcMd FLLu 11 iudice Pr^{ac} Lu 11-12 ostenditur–testis *om.* FL^{ac}Lu 11-12 testis eo ipso *tr.* PCMd 12 quod] et FLLu iudicat] iudi. FL^{ac}Lu 13 Cum *om.* PC^{ac}VcMd FLLu 13-14 Similiter–mouetur *om.* F^{ac} 14 falsi *om.* L^{ac}Lu 16 quia *om.* FLLu nisi *scripsi cum cett.* : ubi A Ab eam] cause F^{ac}L^{ac}Lu post *om.* F^{ac}L^{ac}Lu

12 2 ubi] ut FL^{ac}Lu moriantur FL^{ac}Lu 5 tulit PCVcMd FLLu 6 quin] quoniam P F^{ac}L^{ac}Lu Idem *scripsi cum cett.* : Item A FL^{ac}Lu 8-9 § penult.–Si tunc *om.* Md (*homoiotel.*) 8 arbitro] arbitrio PVc^{ac}Ab, arbito C^{ac} de^{1} *om.* PCVc 9 Si] Sin FL^{ac}Lu tunc] autem PC^{ac}Vc FL^{ac}Lu quibusdam] simul *add.* PC^{ac}VcMd F^{ac}LLu 10 de nouo] denuo P FL, de uno Lu potest *om.* FLLu tamen *scripsi cum cett. et* A^{pc} : tantum A^{ac}Pr Ab jo. *om.* PCVc FLLu 11-12 quorumdam–jo. *om.* Vc L 11 qui] quia FL^{ac}Lu 12 jo. *om.* P FLLu 13 Citandus] Curandus FL^{ac}Lu tamen *om.* PCVcMd FL^{ac}Lu

6 3 Comp. 1.18.7 (X 1.29.28) 7 Cod. 3.3.2 8 3 Comp. 2.4.1 (X 2.10.2) 9 Dig. 3.2.21 10 Cod. 7.58.1 11 Dig. 16.2.7(6)

12 1 C.2 q.1 c.20 2 C.24 q.1 c.33 3 3 Comp. 5.1.4 (X 2.1.17 et 5.1.17) et c.7 (X 5.2.2) 4 Dig. 44.4.4.3 5 Dig. 3.5.7(8).2 6 Dig. 4.8.21(25) 7 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5)

fit inquisitio, et potest excipere contra testes et contra dicta testium, et fit ei copia attestationum, ut in constitutione Qualiter. jo.[8] *nec ostensis*: ⌜Alia 'ostensis'⌝. *iuramenta recepta*: Nec illud sufficit, nisi hoc fuisset coram eis obiectum, ut hic innuitur. Similiter non sufficit quod fuit obiectum ad hoc ut cassari debeat eorum processus, ut hic patet. Vnde patet hic quod licet aliquis obiciat exceptiones quas dicit se uelle probare, et iudex, spretis exceptionibus et post appellationem, procedit ad sententiam, non ideo cassanda est sententia, ut supra de testibus, Ex parte Ade, lib. i.[9] Set pone quod excepit de conspiratione, et iudices, spreta exceptione post appellationem, processerunt ad sententiam, nunc uero inueniuntur omnia plene probata, etiam per non conspiratores. Dico hic quod in hoc casu non sit retractanda sententia, quia cum iste non sit grauatus in aliquo, et iudex appellationis solum grauamen debeat emendare, ut infra eodem, Pastoralis.[10] Per appellationem enim non retractantur ea que iuste facta sunt, ut supra de rest. spol. Audita, lib. i.[11] Quod mirum uidetur quod sententia teneat post appellationem legitime interpositam, et ubi cause probabiles et legitime probate fuerunt et proposite, quod est contra id supra de offic. del. Super questionum, in fine,[12] ii. q.vi. Quotiens.[13] *secuti*: Nota quod non sufficit probare conspirationem uel corruptionem uel falsitatem testis uel instrumenti, nisi probetur iudicem secundum ea iudicasse, ut hic, et C. si ex falsis instrum. Falsam [14] et supra de testi. Sicut, lib. i.[15] jo. *recipi*: Videtur hic quod minus ydonei testes admit-

14 fiet PCVcMd FLLu 16 Alia 'ostensis' (concessis *corr.* A^{2}) A Ab : *om. cett.*; *patet Johannem* 'concessis' *legisse in textu cum quibusdam codd. Comp. 3* (*inter quos* PMdM *et codd. a Friedb. laudati in adn. 31 ad* X 2.27.22), 'ostensis' *legitur in textu mandati orig.* (*quicquid dicat Friedb. ad loc. cit.* : *videas ed. Varin Archives admin. de la Ville de Reims* 1.2.468 *sq. ex cartul. S. Dionysii*), *in Comp. vulg. et Reg. Inn. an. xi. ep. 276* 18 ut hic patet *om.* FLLu 20 spretis] scriptis FL^{ac}Lu 21 non] nisi FLLu 23 nunc *om.* FL^{ac}Lu uero] autem PCVcMd F^{ac}L, *om.* Ab Lu 24 inueniantur PCVcMd FLLu conspirationes FL^{ac}Lu Dico hic PCVcMd FLLu : Licitum est A^{ac}, Dictum est hic Ab 25 in *scripsi cum cett. et* A^{pc} : *om.* A^{ac} Ab sit^{1}] est FLLu 26 solum *scripsi cum cett. et* A^{pc} : solus A^{ac} Ab emundare F^{ac}L^{ac}Lu 27 eodem] de appell. PCVcMd FLLu 28 iuste *om.* FL^{ac}Lu facta] acta PCVcMd FLLu 30 et ubi] nisi FLLu et^{1}–proposite] et legitime proposite fuerunt et probate PCVcMd, legitime et probabiles fuerunt proposite et probate FLLu 31 Quotiens] jo. *add.* PCVc FL 34 Falsam] Falsa A Ab 35 quod hic *tr.* FL^{ac}, hic *om.* Lu

8 4 conc. Lat. c.8 [4 Comp. 5.1.4 (X 5.1.24)] 9 1 Comp. 2.13.23 (X 2.20.7) 10 3 Comp. 2.19.11 (X 2.28.53) 11 1 Comp. 2.9.4 (X 2.13.4) 12 3 Comp. 1.18.6 (X 1.29.27) 13 C.2 q.6 c.16 14 Cod. 7.58.3 15 1 Comp. 2.13.7 (X 2.20.9)

tuntur in causa inquisitionis, sicut in causa compurgationis, ut supra de presumpt. c.i. lib. eodem [16] et supra de purgat. canon. Constitutus, lib. i.[17] Set hoc ideo est quia de facto ipsorum agitur, quia et serui responso creditur cum de facto suo interrogatur, ut iiii. q.iii. Serui.[18] Set nonne alii de ecclesia, qui forte sunt ydonei, possunt istos repellere, cum sint criminosi, et per criminosos non debent conuinci? Certe credo quod sic, et quod hic dicitur quod tales admitti possunt, intelligo non quantum ad plenam fidem faciendam, set ad presumptionem. Nam etsi dicta eorum debilitentur, non tamen ex toto euacuantur, ut infra de symon. Licet, in fine.[19] Vel forte ideo preiudicabatur aliis, quia hucusque tollerauerunt eos, nec aliquod crimen eis obiecerunt, ut supra de accusat. Nulli, lib. i.[20] Hoc tamen certum est quod contra extraneum non possent induci testes de ecclesia, nisi essent ydonei, ut xiiii. q.ii. Super [21] et ii. q.i. Deus.[22] jo.

13. RAYNVTIVS *uxorem*: matrem puellarum. *ex eo filium*: qui decessit. Vnde perinde est acsi eum numquam habuisset, cum eum mortis tempore non haberet, ff. ad Trebell. Ex facto § Si quis autem susceperit [1] et extra.i. de uerb. signif. Nam et ego.[2] jo. *substitutionis*: Nota quod est quedam substitutio uulgaris, quedam pupillaris, quedam exemplaris, quedam compendiosa, et tales substitutiones dicuntur directe. Item est fideicommissaria substitutio. Vulgaris est substitutio que ab omnibus uulgaribus fit, sub hac forma, 'Instituo te heredem, et si non eris heres, sit ille heres'. Pupillaris est que fit talibus uerbis, 'Si tu non eris heres, uel si infra pubertatis annos decesseris, sit ille heres'. Exemplaris est que

36 sicut–compurgationis *om.* Vc (*homoiotel.*) purgationis PMd FLLu 39 cum] dicitur *add.* FLLu Serui] neque *male add.* PC^{ac}VcMd, responso *recte add.* C^{pc} 41 conuinci] et *add.* FL^{ac}Lu 42 possent FLLu non] in P F^{ac}L^{ac}Lu 43-44 debilitantur PCVcMd FLLu, debitentur Ab 44 euacuantur] uacantur P L^{ac}Lu, *om.* C^{ac}, uocantur F^{ac} 45 preiudicatur P FLLu, preiudicabitur CVcMd 46 ut] arg. PCVc FLLu 47 possunt PCVc FLLu 48 Super] prudentiam *add.* FLLu, prudentia L^{pc}

13 1 puellarum] jo. *add.* PCVc FLLu 5 uulgaris] p. *add.* FL^{ac}Lu 7 fideicommissaria] fideicommissa nam F^{ac}L^{ac}Lu Vulgaris est substitutio Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A (*homoiotel.*) 8 fit] que *praem.* PCVcAbMd FLLu te heredem] de herede FLLu et si] tu *add.* Pr PCVcAbMd FLLu 9 Pupillaris–heres *om.* Lr F^{ac}L^{ac}G^{ac}HS (*homoiotel.*) 9-10 Pupillaris–decesseris *om.* Lu 10 si *om.* PCVcMd FL annos] tempus PCVcMd FL

[16] 3 Comp. 2.14.1 (X 2.23.14) [17] 1 Comp. 5.29.6 (X 5.34.9) [18] C.4 q.3 c.3 § 9 [19] 3 Comp. 5.2.3 (X 5.3.31) [20] 1 Comp. 5.1.3 (X 5.1.5) [21] C.14 q.2 c.1 [22] C.2 q.1 c.20

13 [1] Dig. 36.1.18(17).7 [2] 1 Comp. 5.36.2 (X 5.40.3)

fit ad exemplum pupillaris, que fit furioso in his uerbis, 'Si filius meus decesserit priusquam perueniat ad sanitatem mentis, sit ille heres'. Compendiosa fit talibus uerbis, 'Quandocumque filius meus decesserit, sit ille heres'. Fideicommissaria dicitur substitutio que sic fit, 'Instituo te heredem, et rogo ut restituas hereditatem Titio, tali die uel sub tali condicione'. Vulgaris substitutio exspirat quam cito est adita hereditas, ut C. de impub. et aliis substit. Post aditam.[3] Pupillaris statim exspirat post tempus pubertatis, ut instit. de pupill. substit. in principio.[4] jo. *substitutionis* [*bis*]: Set uidetur quod istud petere non potuerunt, quia substitutio euanuit statim post tempus pubertatis. Dico quod non, quia fuit substitutio facta talibus uerbis, 'Quandocumque iste decesserit, substituo Altarocham', et in hoc casu etiam post tempus pubertatis tenet substitutio, quia illud uerbum, 'substituo', trahitur ad fideicommissariam substitutionem, ut ff. ad Trebell. Sceuola.[5] Si autem substitutio facta fuisset talibus uerbis, 'Si ista non sit heres, Altarocha sit heres', tunc nisi Adiecta infra pubertatem decederet, Altarocha non succederet ei, nisi testator sit miles, ut ff. de uulga. et pupil. substit. Centurio,[6] C. de impub. et aliis substit. Precibus.[7] Vel dic quod hic fuit fideicommissaria substitutio, ut hic innuitur. jo. *usucapio*: Pro dote fit usucapio, quando traditur res inestimata in dotem, et sequitur matrimonium de iure et de facto. Set si res estimate traduntur, tunc usucapitur res pro emptore, ut ff. de usucap. pro dote l.i. et ii.[8] jo. *longi temporis*: Inproprie dicitur longum tempus illud, quia longum tempus dicitur x. uel xx. annorum, ut C. de prescript. Longi temporis.[9] jo. *tam tertia Clere*: Set quid ad matrem uel uxorem de bonis

11 meus *om.* PLr FL^{ac}Lu 11-12 decesserit] decedit PVcMd F, discedit C L, decidit Lu 12 ueniat P F 14 substitutio] constitutio F^{ac}L^{ac}Lu fit sic *tr.* Pr PCVcMd FLLu 17 statim *om.* Pr FLLu 19 poterunt PVcMd LLu 19-21 euanuit–substituo *om.* Lr FLLuG^{ac}HS 21 Altarocham] altera causa PCVcMd FLLu, Altarocam Pr 22 et *om.* P^{ac}Lr FLLu quia] quod L^{ac}Lu 23 substituo] substitutio FLLu fideicommissariam] nam *add.* F^{ac}L^{ac}Lu 24 fuisset facta *tr.* PCVcMd FLLu talibus] a *praem.* F^{ac}L^{ac}Lu 25 Altarocha] altero casu P, Altaroca Fc, altero eo VcMd, altero V Altarocha sit heres *om.* C^{ac}Lr FL^{ac}Lu (*homoiotel.*) 26 decederet] succederet PCVcFcMd^{ac} LLu, accederet F^{ac} Alteroca PC FL Altarocha non succederet *om.* VcMdV (*homoiotel.*) sit] fuisset PCVcAbMd FLLu 28 fideicommissaria] commissaria P, fideicommissoria C, fidei constantia con. F^{ac}L^{ac}Lu 29 quando] quomodo L^{ac}Lu, *om.* F^{ac} 32 Inproprie] Et *praem.* FL^{ac}Lu illud tempus longum *tr.* PCVcMd FLLu

[3] Cod. 6.26.5 [4] Inst. 2.16 [5] Dig. 36.1.78(76) [6] Dig. 28.6.15 [7] Cod. 6.26.8 [8] Dig. 41.9(10).1 et 2 [9] Cod. 7.33.2

istis, cum descendentes semper excludant matrem, ut in authen. de hered. que ab intest. defer. in principio, coll. ix?[10] Similiter uxor excluditur, ut C. unde uir et uxor l. unica.[11] Set dic quod istud erat secundum consuetudinem illius ciuitatis que matri defert tertiam in bonis filii, etiam habentis filios, et tertiam uxori; quandoque tamen uxori defertur quarta pars in bonis uiri, si ipsa inops est, ut C. unde uir authen. Preterea,[12] uel cum uir eam sine causa dimittit, ut C. de repud. Iubemus § i.[13] jo. *etiam quarta*: Ad intelligentiam huius nota quod triplex est quarta. Vna dicitur quarta Trebellianica, ut cum aliquis est institutus heres, et rogatus est alii restituere totam hereditatem; talis potest retinere sibi quartam de tota hereditate, et hec dicitur quarta Trebellianica. Est alia quarta que dicitur Falcidia, et hec est debita iure institutionis, ut cum aliquis est institutus heres, et hereditas illa est exhausta per legata uel fideicommissa, tunc heres institutus potest detrahere tantum de singulis legatis seu fideicommissis ut habeat quartam, ut instit. de fideicom. hered. § Set quia.[14] Est tertia quarta que debetur filiis iure nature, et hanc semper tenetur pater relinquere filio, nisi eum ex iusta causa exheredet, et hec quarta uocatur debitum bonorum subsidium. Et si sunt iiii. filii, uel pauciores, habebunt trientem. Si plures, habebunt semissem, ut C. de inoffic. testa. authen. Nouissima.[15] Quandoque tamen pater necesse habet relinquere tres partes sue substantie suis filiis, quarta parte suo arbitrio reseruata, scilicet si sunt ei filii curiales uel filie nubentes, ut in authen. de triente et semisse § Excipiatur, coll. iii.[16] jo. *uiro suo*: futuro; adhuc enim non habebat uirum. jo. *potuisset*: ut C. ad Trebell. per totum.[17] jo. *utraque*

35 de hered.] de hiis APr Ab 38 habenti $F^{ac}L^{ac}Lu$ 39 tertia PCVc FLLu, *om.* Md tamen *om.* $FL^{ac}Lu$ defertur uxori *tr.* PCVcMd FLLu 41 § i. *om.* FLLu jo. *om.* PCVc FLLu 42 quarta[2]] quanta $F^{ac}L^{ac}Lu$ 43 ut] et $F^{ac}L^{ac}Lu$ aliquis] unus $F^{ac}L^{ac}Lu$ 44 sibi retinere *tr.* PCVcMd, sibi potest retinere *tr.* Ab sibi *om.* FLLu 45 Est] Et *praem.* FLLu 46 institutionis] restitutionis $F^{ac}L^{ac}Lu$ est aliquis *tr.* FLLu 47 exhaustu $C^{ac}VcMd$ FLu 47-49 tunc heres–fideicom. *om.* F (*homoiotel.*) 48 seu A^{pc} Ab : siu A^{ac}, siue PCVcMd L, uel Pr, sue Lu 51 ex iusta causa eum *tr.* PCVcMd FLLu hec *om.* P $FL^{ac}Lu$ 54 necesse] ratione LLu 54-55 relinquere ... suis filiis] filiis relinquere PCVcMd FLLu 55 seruata F, inseruata L^{ac} 56 filie] filiis CVcMd 57 Excipiatur *scripsi* : Excipietur APr Ab, Excipitur PCVcMd FLLu jo. *om.* FLLu futuro *om.* Md $FL^{ac}Lu$ habebit FL^{ac}, habuit Lu 58 jo. *om.* PCVc FLLu ut C.–jo.[2]] *gl. praecedenti iungunt* $CVcMd^{ac}$ 58-60 *gl. s.v.* 'potuisset' PCVcAbMd $FL^{ac}Lu$

[10] Auth. 9.1 (Nov.118) pr. [11] Cod. 6.18.1 [12] post Cod. 6.18.1 (ex Nov. 53.6 et 117.5) [13] Cod. 5.17.11.1 [14] Inst. 2.23.5 [15] post Cod. 3.28.6 (ex Nov. 18.1) [16] Auth. 3.5 (Nov. 28).2 [17] Cod. 6.49(48)

pars: Vtraque enim pars licite appellat in eadem sententia, ut supra de appell. Si duobus, lib. i.[18] jo. *pronuntiauit*: Petiuerat enim Altarocha quod priusquam ista deducerentur, quod suppleretur sibi legitima quam iure nature debet habere in bonis patris. In qua tamen debet ei computari dos et domus, que sibi fuerunt legata in testamento, ut C. de inoffic. testa. Quoniam[19] et authen. Nouissima;[20] uel petiuerat legitimam tam in bonis auie sue que mater erat testatoris, et matris que erat uxor testatoris. jo. *iure nature*: Nam in bonis maternis et in bonis auie, ipsa Altarocha habere debet legitimam, ut ff. de inoffic. testa. l.i.[21] et C. eodem l. Filiam[22] et instit. de exhered. liber. § ult.[23] Set quare reuocatur donatio Clare in parte? Dic quod fuit inofficiosa, alias non reuocatur, C. de inoffic. donat. l.i. et ii. et iii.[24] unde caute dixit 'sit ei salua'. jo. *in utraque*: idest in hereditate matris et etiam auie. jo. *ad cuius*: ⌜scilicet legitime⌝. *retinendam*: ⌜Ab heredibus Petri quam Adiecta forte instituerat. jo.⌝ *a tempore*: Ex quo enim a tempore litis contestate fuit in mora computat fructus in quartam, et si quid ex eis habet supra quartam, restituit. Similiter et cum in mora non est, set percepit fructus ex uoluntate defuncti, ut quia post tempus rogatus est restituere hereditatem, eos computat in quartam, set quid supra quartam habet, non restituit. Si autem heres percipiat fructus negligentia non petentis fideicommissum, non computat in quartam, nec restituit; hec probantur ff. ad Trebell. In fideicommissariis et l. Mulier § Si heres[25] et l. Ita tamen § Heres ex asse.[26] Set obicitur contra decretalem istam quia nonne hic filia primi gradus rogata erat

59 enim] tamen $L^{ac}Lu$, uim F supra] C. $PC^{ac}Vc$ $F^{ac}L^{ac}Lu$ 60 Petiuerat] Potuerat $F^{ac}L^{ac}Lu$ Alteroca Pr CVcMd, Alturoca P, Alterocla LLu 61 deducantur CVcMd, deduceretur Ab 63 domus et dos *tr.* FLLu 64 petiuerat] petantur $FL^{ac}Lu$ tam] tamquam Laur. Tancred. 66 jo. *om.* FLLu Nam] et *add.* PCVcMd 67 debet habere *tr.* Pr PAb inoffic. Pr Ab LLu : offic. A $PC^{ac}VcMd$ F^{ac} et C. eodem *om.* PCVcMd FLLu eodem] et *add.* APr Ab 69 Clare] Clebe P, Dare $F^{ac}L^{ac}Lu$ quod *om.* $FL^{ac}Lu$ 70 jo. *om.* FLLu 71 jo. *om.* FLLu scilicet legitime APr CFcMdV FL^{ac} : *om.* $PVc^{ac}AbLrM$ $L^{pc}Lu$ 72 Ab heredibus–jo. APr PAbFcLr FLLu : *om.* CVcMdMV Petri] perpetrauit $F^{ac}L^{ac}Lu$, patri Ab jo. *om.* Pr P FLLu 73-93 Ex quo enim–Certum jo. *om.* C 74-75 Similiter] Simul $FL^{ac}Lu$ 76 ut] et VcAbFcMd $FL^{ac}Lu$ est *om.* $FL^{ac}Lu$ 77 heres] restituat *add.* $FL^{ac}Lu$ 78-79 non computat in] tunc non im P, tunc non imputat in VcAbFcMd FLLu 79 In] Et PVcAbFcMd LLu 80 obiciatur Fc LLu 81 rogata] rogatus $L^{ac}Lu$

[18] 1 Comp. 2.20.7 (X 2.28.7) [19] Cod. 3.28.29 [20] post Cod. 3.28.6 (ex Nov. 18.1) [21] Dig. 5.2.1 [22] Cod. 3.28.15 [23] Inst. 2.13.7 [24] Cod. 3.29.1,2,3 [25] Dig. 36.1.19(18) et 36.1.23(22).2 [26] Dig. 36.1.28(27).16

sorori restituere? Et dicit lex quod ubi quis primi gradus rogatus est restituere filiis suis uel fratribus, si sine liberis decesserit, retinere debet quartam, non per imputationem reddituum, licet hoc testator rogauerit, set in ipsis rebus hereditariis retinetur quadrans, et dodrans restituitur, ut C. ad Trebell. Iubemus.[27] Ac hic dicitur quod fructus computentur in quartam. Ad hoc dicas quod fructus ipsius quarte non imputantur filiis primi gradus, et de illis fructibus loquitur lex illa, Iubemus,[28] set fructus percepti de aliis bonis imputantur in quartam, et de illis loquitur hic. Vel dic quod illa lex, Iubemus,[29] loquitur de fructibus ante litis contestationem perceptis. Set percepti post litem contestatam imputantur in quartam, quia post litem contestatam fit male fidei possessor, et alios tenetur restituere, ut C. de rei uindic. Certum.[30] jo. *non potuit*: C. de inoffic. testa. Quoniam in prioribus.[31] *legitimam ipsam*: Retinebunt ergo isti possidentes quartam Trebellianicam debitam iure nature Adiecte, et restituent Alteroche legitimam, similiter iure nature sibi debitam, idest tertiam dimidie, que eam contingebat ab intestato. De superfluo adhuc detrahetur tertia nomine Clare, et tertia Adalitie, quas retinebunt sibi possidentes isti, et quod supererit, restituent Alteroche et eius filio: quod quidam de plano admiserunt, sicut M. et eius sequaces. Et in hac opinione fuerunt hic dominus papa et cardinales. Alii in contrarium sentiunt, dicentes quod tantum alteram retinere siue deducere potest, et quod plus est in altera; et secundum eos potest hec littera exponi sic, 'censuit retinendam': supple 'facta computatione cum eo quod recepit ex Trebellianica'.

82 restituere sorori *tr.* PVcAbFcMd FLLu 82-83 sorori–restituere *om.* FL^{ac}Lu (*homoiotel.*) 83 si] est si FLu, et L^{ac} 86 Ac hic] Ad hoc PVcAbFcMd FL^{ac}Lu 87 filii L^{ac}Lu 88-90 lex illa–dic quod *om.* Md (*homoiotel.*) 88 illa lex *tr.* PVcAbFc FLLu 89 hic loquitur^{1} *tr.* PVc FLLu, hic *om.* AbFc 90 litis contestationem] litem contestatam PFc FLLu 91-92 imputantur–contestatam Pr PVcAbFcMd FLLu : *om.* A (*homoiotel.*) 92 alios] illos PVcAbFcMd FLLu 94-105 *gl. s.v.* 'non potuit' [*bis*] PVc FLLu 94-105 Retinebunt–jo. *om.* Ab 95 quartam] ad *add.* P F^{ac}L^{ac}Lu 95-96 nature–Alteroche *om.* Vc 95-96 restitueret P, restituant C^{ac}, restituat Md 97 contingeret PCFc, contingent Vc, contingerit Md 98 Clare] Dare F^{ac}L^{ac}Lu Adalitie] Adelasie Pr PVc, Adelaise C, Adelascie Fc, Berte F^{ac}L^{ac}Lu 99 quod^{1}] quidem *add.* CVcFcMd FLLu restituent] restituet PVcFcMd, rentinet F^{ac}L^{ac}Lu 99-100 quidam] quidem C^{ac}VcFcMd 100 M.] Martinus PFc FLLu, *om.* C^{ac}VcMd et^{1} *om.* C^{ac}VcMd 101 fuit PCVc FLLu in *om.* Vc F 104 Trebelliano PCVc FLLu

[27] Cod. 6.49(48).6 [28] Cod. 6.49(48).6 [29] Cod. 6.49(48).6 [30] Cod. 3.32.22 [31] Cod. 3.28.32

jo. *consuetudinem*: Vt si consueuit deduci in ipsis rebus hereditariis et non in fructibus, secundum hoc deducatur. Lex tamen uult quod fructus in hac parte computentur, ut ff. de inoffic. testa. Papinianus § Si condicioni,[32] nisi sint filii primi gradus, ut C. ad Trebell. Iubemus.[33] jo.

19. DE APPELLATIONIBVS

1. NOVIT ILLE *uerius executor*: simile xxiiii. q.i. Acatius[1] et xii. di. Apostolicis.[2] Qui enim rem producit in lucem, potius rem declarat quam aliquid noui faciat, ut ff. de acquir. rerum dom. Cum quis, in fine,[3] simile ff. de testa. Heredes § ii.[4] ff. si seruit. uindic. Sicuti § Distant.[5] *executoribus*: ut ii. q.vi. § Diffinitiua, uersu, Ab executore.[6] jo. *modum excederent*: Hoc exposui supra titulo i. Quod ad consultationem.[7] jo. *exequendo*: Vel diminuat minus dando quam debeat, C. de except. rei iud. Si ut proponis,[8] uel si dolo aliquid facit, ff. de neg. gest. l.iii. § Si executor,[9] uel nisi obiciatur excommunicatio, xi. q.iii. Cum excommunicato,[10] uel nisi innouatio facta est post rem iudicatam: tunc enim mutatur ordo executionis, ff. de re iudicat. l.iiii. § Si ex conuentione,[11] uel si preuenit in executione quadrimestre tempus, C. de appellat. Si quis,[12] uel nisi merito sit suspectus, supra de offic. iud. del. Super questionum, circa finem,[13] uel nisi male interpretetur sententiam, ff. de appell. Ab executore,[14] uel nisi obiciatur falsi questio, ut supra de sent. et re iud. Super, lib. ii.[15] C. si ex falsis instrum. Iudicati,[16] et nisi ubi non constat que sit

105-108 Vt si–jo. *om.* Ab 105 deduci *om.* FL^{ac}Lu 106 et *om.* FLLu tamen] tantum F^{ac}L^{ac}Lu uult] uel quia uult L^{ac}, uel uult Lu 107 parte] quarta *praem.* PCVc FLLu Papinianus] Pomponius APr 108 nisi sint] insint PVc, *om.* Md

19.1 1-4 *gl. s.v.* 'publicauit' Pr PCVcAbMd LLu 1 xii.] xix. A, xxx. Pr 2 Apostolicos APr 3 noui] non L^{ac}Lu, *om.* F 4 Distant] jo. *add.* PCVcAbMd 5 ut] Et LLu uersu] ut PVcAbMd F^{ac}L^{ac}Lu 6 exposui] posui LLu 8 fecit PCVc^{pc}AbMd F, fecerit LLu 9 Si *om.* PCVc^{ac} FLLu 11 Si^{1}] Et APr 12 tempus quadrimestre *tr.* PCVcAbMd FLLu 14 sententia VcAb F^{ac}L^{ac}Lu 15 Super *om.* PCVcAbMd F^{ac}Lu 16 Iudicari APr non *om.* Pr Lu sint C^{ac}Md FLLu

[32] Dig. 5.2.8.10 [33] Cod. 6.49(48).6

19.1 [1] C.24 q.1 c.1 [2] D.12 c.2 [3] Dig. 41.1.7.7 [4] Dig. 28.1.21 [5] Dig. 8.5.8.2 [6] C.2 q.6 p.c.41 § 16 [7] 3 Comp. 2.18.5 (X 2.27.15) [8] Cod. 7.53.6 [9] Dig. 3.5.3.8 [10] C.11 q.3 c.18 [11] Dig. 42.1.4.4 [12] Cod. 7.62.28 [13] 3 Comp. 1.18.6 (X 1.29.27) [14] Dig. 49.1.4 [15] 2 Comp. 2.18.4 (X 5.20.2) [16] Cod. 7.58.4

res in quam debet executionem facere, supra de prescrip. Auditis, lib. eodem,[17] et nisi opponatur exceptio per quam contenditur retro iudicium nullum, supra de procurat. c.i.[18] Et nota ubi appellatur ab executore, fructus sunt sequestrandi, et res de qua agitur ammoueatur a possessore, C. quorum appell. non recip. Ab executore,[19] quod uerum est si res est mobilis. jo. *credamus*: Arg. quod non presumitur suspectus quem princeps ex certa scientia delegat, ut xciiii. di. c.i. xvii. q.iiii. § Qui autem,[20] ff. de offic. prefec. pret. Breuiter.[21] Arg. contra infra de rerum permut. Cum olim.[22] jo. *debuisset*: Sic patet quod sicut non potest appellari a mero executore, sic nec potest recusari. Set si non est merus executor, potest recusari, ut supra de offic. del. Super, lib. eodem.[23]

2. SEPE CONTINGIT *ex malitia*: Sic ergo negligentia uel dolus procuratoris obest domino, ut de hoc dixi supra ut lite non contest. Accedens.[1] jo. *in Lateranensi concilio*: supra eodem, Reprehensibilis, lib. i.[2] *qui appellatus*: Set numquid idem est si appellatus non uenit, cum eque tenetur unus prosequi sicut alter appellationem, ut supra eodem, Suggestum, lib. i.[3] supra de conces. prebend. et eccles. non uacant. Insinuauit, lib. ii.[4] supra de sent. et re iud. Sententia, lib. i.[5] Dic quod non tenetur, set licet ei uenire si uult, ut ii. q.vi. Appellatore.[6] Licitum est enim ei negligere causam suam, ut ff. de minor. Si iudex,[7] et iudex potest absente appellato procedere, dum tamen citatus sit, ut C. de tempor. appell. l.ult.[8] jo. *peremptorie uocatus*: Vt si lis non est contestata procedatur ad excommunicationem uel admissionem in possessionem. Si est contestata procedatur ad diffinitiuam sententiam, si potest liquere de causa. Vel si non potest liquere de causa, constituitur alter uerus possessor, ut supra ut lite non contest. Quoniam frequenter.[9] Item et in aliis habet appellatio similitudinem cum citatione peremptoria, ut sicut peremptorie citatus non auditur appellans, ut xxiiii. q.iii. De illicita,[10] similiter nec appellans qui non prosequitur appellationem. In hoc tamen differt, quia peremptorie citato iudex potest facere gratiam, supra de offic. del. Consuluit, lib. eodem,[11] set si quis non prosequitur appellationem, statim tenet sententia, ut hic dicit, nec amplius auditur appellans, ut supra eodem, Personas, lib. i.[12] jo. *constiterit*: ⌜coram superiori⌝. *saluis constitutionibus*: Hoc non respicit prope posita, set id quod supra dicitur, scilicet quod post appellationem potest iudex appellationis procedere in causa, acsi peremptorie citasset. Quod uerum est in aliis, saluis constitutionibus de appellatione post sententiam, quia tunc tenet sententia statim ut hic dicitur. jo. *rata maneat*: simile supra eodem, Personas, lib. i.[13] et ii. q.vi. Appellatore.[14] Qui enim appellationem non prosequitur, fingitur non prouocasse, ut C. de tempor. appell. l.ult.[15] Set numquid idem est in sententia excommunicationis ut si aliquis post appellationem fuerit excommunicatus et appellationem non prosequitur, an tunc rata maneat sententia excommunicationis? Videtur quod sic, quia retro notatur infamia, qui condempnatus de furto non prosequitur appellationem, ut ff. qui not. infam. Furti.[16] Set hoc non admitto, quia aut appellatio tenuit aut non tenuit. Si tenuit ergo excommunicatio nulla fuit ipso iure, ergo postea confirmari non potuit, supra de elect. Auditis,[17] ff. de reg. iur. Quod ab initio.[18] Si ap-

---

17 quam] qua Lu, quibus FL 18 opponatur] opinatus FL^{ac}Lu contenderit PVcMd F^{ac}L^{ac}Lu, contendit C^{ac} retro] recte Vc L^{ac}, recto FLu 19 c.i. *om.* PC^{ac}Vc F^{ac}L^{ac}Lu 20 ammoueatur] innouatur PC^{ac}VcAbMd F^{ac}LLu 22 quem] quam FLLu 23 xciiii.] xxiiii. F^{ac}LLu ff.] supra PCVcAbMd^{ac} F^{ac}L^{ac}Lu 24 Breuiter *scripsi* : Bona *codd.* 25 appellari *scripsi cum cett. et* A^{pc} : appellare A^{ac}Pr a mero] a modo PVcAb, meo F^{ac}L^{ac}Lu, a *om.* Md^{ac} 26 nec] non P, nemo L^{ac}Lu 26-27 Set–recusari *om.* P (*homoiotel.*) 26 merus] meus VcAb nemo L^{ac}Lu 26-27 potest recusari *om.* FL^{ac}Lu 27 eodem] jo. *add.* Pr PCVc FLLu FL^{ac}Lu

2 1 Sic] Si F^{ac}L^{ac}Lu 2 ut^{1} *om.* P F 5 sicut alter appellationem] appellationem ut alter PCVcAbMd FLLu 7 Sententiam *codd.* Dic] Dico Pr PCVcAbMd LLu 8 enim est *tr.* P FLLu, enim *om.* CVcAbMd 11-22 *gl. s.v.* 'edicti peremptorii' Pr PC LLu

---

17 3 Comp. 2.17.5 (X 2.26.15) 18 3 Comp. 1.22.1 (X 1.38.4) 19 Cod. 7.65.5 (Ab executione) 20 C.17 q.4 p.c.29 21 Dig. 1.11.1 22 3 Comp. 3.15.1 (X 1.29.33 et 3.19.7) 23 3 Comp. 1.18.6 (X 1.29.27)

2 1 3 Comp. 2.3.2 (X 2.6.2) 2 1 Comp. 2.20.42 (X 2.28.26) 3 1 Comp. 2.20.20 (X 2.28.15) 4 2 Comp. 3.7.4 (X–) 5 1 Comp. 2.19.2 (X 2.27.1) 6 C.2 q.6 c.41 § 1 7 Dig. 4.4.41(42) 8 Cod. 7.63.5

12 contestata CVc : contumax A^{ac} P^{ac}AbMdMV FL^{ac}Lu 13 sententiam diffinitiuam *tr.* FLLu 14 alter] actor Vc^{pc}Fc uerus] non erit L^{ac}Lu, *om.* F 16 citatus] citationes PC^{ac}Vc^{ac}AbMd F^{ac}L^{ac}Lu 17 q.iii.] q.iiii. APr similiter *scripsi cum cett. et* A^{pc} : set A^{ac}Pr nec] nunc F^{ac}L^{ac}Lu 18 differunt PCVcAbMd L^{pc}, differtur FL^{ac}Lu quia] quod FLLu 22 coram superiori APr : *om.* PCVcAbFcMd FLLu 23 prope] proprie F^{ac}L^{ac}Lu positum PCVcAbMd FLLu quod^{1} *om.* PC^{ac}Vc^{ac}AbMd F^{ac}L^{ac}Lu 25 citaret PCVcAbMd FLLu 26 sententia] sententiam Vc^{ac}Ab FL^{ac}Lu hic dicitur] dicit PCVcAbMd FLLu 27 q.vi. *scripsi cum* F^{pc}L^{pc} : q.ii. *codd.* 30 fuit PCVcAbMd FLLu 32 qui] quia Vc, quod FL^{ac}Lu condempnatus] condempnatur FLu, deponat L^{ac} 34 tenuit^{2} *om.* PCVcAbMd FLLu

---

9 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) 10 C.24 q.3 c.6 11 3 Comp. 1.18.3 (X 1.29.24) 12 1 Comp. 2.20.4 (X 2.28.4) 13 1 Comp. 2.20.4 (X 2.28.4) 14 C.2 q.6 c.41 § 1 15 Cod. 7.63.5 16 Dig. 3.2.6 17 3 Comp. 1.6.14 (X 1.6.29) 18 Dig. 50.17.29(30)

pellatio non tenuit, ergo excommunicatio facta post eam tenuit, ut supra eodem, Relatum, lib. i.[19] Et aliud est in sententia excommunicationis quam in aliis sententiis, quia aliarum sententiarum effectus suspenditur per appellationem, set effectus excommunicationis non, ut infra eodem, Pastoralis.[20] Ex hoc enim sequeretur absurditas quod aliquis retro esset excommunicatus. Item sequeretur quod aliquis canonice esset electus, et tamen cassanda esset eius electio facta medio tempore. jo. *proponi*: Vt si citatus probat iustam causam absentie, retractatur quod factum est circa ipsum, ut supra de sent. et re iud. Cum Bertoldus,[21] sic et appellans. jo. *preueniens*: uel si in illo termino impetret, ut supra eodem, Significauerunt, lib. i.[22] Quod optinet in termino prefixo ab homine, set terminum prefixum a lege potest preuenire, ut ii. q.vi. Appellatore,[23] dum tamen non nimis mature alter alterum preueniat, ut infra de appell. Oblate, lib. iiii.[24] jo. *tacita ueritate*: super appellatione facta. Hoc enim est talis ueritas qua dicta litteras in communi forma non haberet, ut supra de rescript. Super litteris, lib. eodem.[25] jo. *penam contumacie*: Idest punietur in sumptibus litis, ut supra eodem, Reprehensibilis.[26] Si queras qui iudices eum punient in expensis, dic ut dixi supra de offic. del. Pastoralis.[27] jo.

3. CONSTITVTVS *assensum omnium*: Si intelligas 'omnium', idest maioris partis, iusta fuit hec appellatio. Set si intelligas 'omnium', idest cuius-

37 non APr Fc : *om.* PC^{ac}Vc^{ac}AbMd^{ac} F^{ac}L^{ac}Lu ergo] non *add.* C^{ac}AbMd^{ac}M F^{ac}L^{ac} ergo–tenuit^{2} *om.* Vc (*homoiotel.*) eam] appellationem PAbFc FLLu, appellationem factam CMd^{ac} 38 aliud] illud PC^{ac}Vc^{ac}AbMd^{ac} F^{ac}L^{ac}Lu 39 aliarum] aliorum C^{ac}VcAbMd 39-40 suspenditur–effectus *om.* L^{ac} (*homoiotel.*) 40 set] sit F^{ac}Lu 41-42 quod–sequeretur A^{pc} PCVcAbFcMd FLu : *om.* A^{ac}Pr L (*homoiotel.*) 44 probauit PCVcAbMd, probabit FLLu retractabitur PCVc Md^{pc} FLLu, retractabatur Md^{ac} 46 illo] ipso Pr PCVcAbMd FLLu 49 non *om.* L^{ac}Lu nimis] minus Pr PFc alterum preueniat] preueniat alterum FL, alterum *om.* Lu 50 Hoc] Hec PCVcMd, Hic FL^{ac}Lu 52 jo.] uinc. PCVcAb FcMd FLLu (*gl. Vinc. est*) Idest] Et CVcAbMd F^{pc} 53 puniatur PCVcAb FcMd FLLu litis *om.* PCVcAbMd FLLu 54 eum *om.* Ab LLu puniant PCVcAbFcMd FLLu 55 jo. *om.* PCVc FLLu

3 1 Si] Sic F^{ac}L^{ac}Lu intelligas omnium] intelliga hominum C, intelligo omnium Vc FL^{ac}Lu, intelligam hominum Ab^{ac}

[19] 1 Comp. 2.20.21 (X–) [20] 3 Comp. 2.19.11 (X 2.28.53) [21] 3 Comp. 2.18.8 (X 2.27.18) [22] 1 Comp. 2.20.35 (X–) [23] C.2 q.6 c.41 § 1 [24] 4 Comp. 2.12.1 (X 2.28.57) [25] 3 Comp. 1.2.10 (X 1.3.20) [26] 1 Comp. 2.20.42 (X 2.28.26) [27] 3 Comp. 1.18.7 (X 1.29.28)

libet de capitulo, non ualet appellatio, quia sufficit consensus maioris partis, ut supra de hiis que fiunt a maior. part. cap. c.i.[1] Nisi uelis intelligere 'preter assensum omnium' requisitum, licet non habitum, ut supra de arbit. c.ult. lib. eodem.[2] jo. *examinationem*: Set qualiter potest legatus cognoscere de causa appellationis, uel alii eam delegare, contra id supra eodem, Secundo, lib. ii.[3] et contra id supra de offic. legat. Licet, lib. eodem [4] et etiam de offic. leg. Studuisti, lib. ii?[5] Nisi uelis dicere quod summatim potest examinare de causa, sicut et metropolitanus potest, ut infra eodem, Sollicitudinem;[6] set secundum hoc non transmitteret causam instructam. Ad hoc dic quod speciale est in hoc casu, ubi appellatur ab electione, ut alter possit cognoscere de causa, quia in hoc nulli fit preiudicium. Set si appellaretur a iudice aliquo, secus esset quia officium illius iudicis esset scribere superiori de meritis cause, ut xviii. di. c.i. ff. de appell. recip. uel non, Sciendum.[7] jo. *indulgendum*: simile supra eodem, Cum sit Romana.[8] *simplicem nuntium*: simile supra de elect. Bone, in fine,[9] supra de dolo et contum. c.ii. lib. eodem.[10] *peremptorias exceptiones*: duas quas hic ponit. joh. *sub silentio*: Set quare non tenet electio cum appellans non sit prosecutus appellationem, sicut sententia teneret in hoc casu, ut supra c. proximo? Item si appellantes renuntiarent appellationi, statim teneret electio que primo non ualuit, ut supra de elect. Quod sicut et c. Auditis,[11] ergo idem erit si non prosecuntur appellationem, cum fingantur non prouocasse, ut C. de tempor. appell. l.ult.[12] Ad hoc dicas quod si aliquid obicitur contra formam electionis, in eo casu non conualescit electio, licet appellans non prosequatur appellationem, quia tunc contendi-

3 ualuit PCVcAb FLLu 3-4 partis maioris *tr.* FL 4 Nisi uelis] insimul L^{ac}Lu 5 habitum] arbitrum *add.* A^{ac}, *praem.* Pr 7 legatus] delegatus CVcAb, *om.* Md excognoscere L^{ac}Lu uel] non F^{ac}L^{ac}Lu alii] etiam *add.* FLLu eam *scripsi cum cett. et* A^{pc} : causa A^{ac}, causam Pr 9 etiam] supra PCVc FLLu 10 summatim] qui *add.* Lu, quis *add.* L 11 transmittes PCVcAbMd FLu 12 dic] dico PCVcAbMd FLLu 14 appelletur CVcAbMd FLLu aliquo *om.* CVcAb^{ac}Md 16-17 simile–simile *om.* Vc (*homoiotel.*) 17 sit Romana] sit jo. PCAbMd FLLu simile *om.* PCAbMd 18 eodem] jo. *add.* PCVc FLLu 20 tenet PCVcAbMd 23 appellationem] iniuriam F^{ac}L^{ac}Lu 23-24 fingantur *scripsi cum cett.* : fingatur A, confingantur Vc 25 electionis *om.* CVcAbMd conualescet CVcMd

3 [1] 1 Comp. 3.10.1 (X 3.11.1) [2] 3 Comp. 1.25.4 (X 1.43.7) [3] 2 Comp. 2.19.16 (X 2.28.41) [4] 3 Comp. 1.19.3 (X 1.30.5) [5] 2 Comp. 1.13.1 (X 1.30.2) [6] 3 Comp. 2.19.12 (X 2.28.54) [7] Dig. 49.5.6 [8] 1 Comp. 2.20.5 (X 2.28.5) [9] 3 Comp. 1.6.8 (X 1.6.23) [10] 3 Comp. 2.7.2 (X 2.14.6) [11] 3 Comp. 1.6.13 (X 1.6.28) et c.14 (X 1.6.29) [12] Cod. 7.63.5

tur nullam electionem esse. Secus si obiceretur aliquid in persona, tunc non admitteretur post terminum, ut infra c. proximo. Vel dic quod quantum ad ipsos appellantes tenet electio, set iudex ex suo officio hic de facto supplet: quod potest facere in hiis que spectant ad substantiam electionis, ut xlvii. di. De Petro [13] et xxiii. di. Prius.[14] Nam non excipienti iudex ex suo officio subuenit, ut ff. de pet. hered. l.ult.[15] sic iudex supplet in hiis que spectant ad substantiam iudiciorum, ut dixi ii. q.vii. Alieni.[16] jo. *procederet*: episcopus sine aliis; quasi dicat si sic transtulerunt uota in eum ut tamen non eligeret sine istis, tunc electio nulla fuit, quia excessit fines mandati, ut supra de elect. Cum dilectus, lib. eodem.[17] jo. *factam de alio*: ab illis xi. manente electione decani, supra de elect. Considerauimus, lib. i.[18] Postquam etiam si dubitaretur an teneret, non erat alia facienda, arg. C. qui dare tutor. uel cur. pos. l.i.[19] Secus si nothorium esset, eam non tenere, arg. supra de iure patron. Quamuis, lib. i.[20] jo.

4. CONSTITVTIS *adiurauit*: Talis adiuratio equiualet iuramento, ut ii. q.v. Si quis.[1] jo. *ecclesie cognatum*: Quod facere potuit si elegit eum tamquam extraneum, non quasi consanguineum, ut xii. q.ii. Quisquis [2] et ff. quod cuiusque uniuer. Illud.[3] Presumitur tamen eum ut cognatum elegisse, infra de testa. Requisisti,[4] supra de tempor. ordin. c.ult.[5] jo. *nominauit*: Et ita fuerunt vi. qui in ipsum consenserant. jo. *elegerunt*: ecclesie xi. canonici. *concilio Lateranensi*: supra de hiis que fiunt a maiori parte cap. c.i.[6] *ostensum*: Set quare tenetur appellans probare causam appellationis coram alio quam coram iudice appellationis,

27 electionem nullam *tr.* PCVcAbMd FLLu persona] personam PCVcAbMd FLLu 31 De *om.* APr Prius APr L^{pc} : Primis PLr F, Primus CVcAbFcMdMV L^{ac}Lu 32 officio suo *tr.* Pr F sic] si CVc 33 jo. *om.* Pr PCVc FLLu 34 episcopus] procederet *praem.* FL^{ac}Lu quasi dicat] q. d. PCVcAbMd FLLu transtulerint PCVcMd F, transtulerit Ab L^{ac}Lu 35 elegerat CVc, eligeant Md 39-40 C. qui–arg. *om.* Vc (*homoiotel.*) 39 Secus] Idest *praem.* LLu nothorium] nouum F^{ac}L^{ac}LuS 40 eam Pr C^{pc} FLLuS Jo. Galen. : ea A PC^{ac}VcAbMd

4 2-5 Quod–jo. *om.* FLLu 4 ut] non Pr, in CVcMd 6 Et ita–jo. APr : *om. cett.* 7 ecclesie xi. APr : *om. cett.* 7-8 supra–cap. *om.* FLLu 8 c.i.] jo. *add.* PCVc FLLu 8-9 Set–appellationis[1] *om.* F^{ac} 8 appellans *om.* F^{pc}LLu 9 coram–appellationis[2] Pr PVcAbFcMd LLu : *om.* A C (*homoiotel.*)

[13] D.47 c.4 [14] D.23 c.4 [15] Dig. 5.3.58(61) [16] C.2 q.7 c.23 [17] 3 Comp. 1.6.17 (X 1.6.32) [18] 1 Comp. 1.4.22 (X 1.6.10) [19] Cod. 5.34.1 [20] 1 Comp. 3.33.10 (X 3.38.8)

4 [1] C.2 q.5 c.4 [2] C.12 q.2 c.19 [3] Dig. 3.4.5 [4] 3 Comp. 3.19.3 (X 3.26.15) [5] 3 Comp. 1.9.7 (X 1.14.10) [6] 1 Comp. 3.10.1 (X 3.11.1)

nisi eo modo cognosceretur de causa ut remitteretur instructa ad superiorem, ut supra c. proximo? Et cum sit tantum officium eius ad quem appellatur ut cognoscat de causa, ut supra eodem, Secundo, lib. ii.[7] et infra eodem, Sollicitudinem.[8] Vel si hic cognoscitur de causa, ad quid est opus secundo cognosci coram iudice appellationis, cum de facto eiusdem hominis non sit sepius querendum, ff. naute caup. Licet?[9] Set certe ratio est hic in euidenti, scilicet propter periculum more quod est in electione tenetur statim probare causam appellans, nam in causis electionum et in aliis relaxatur ordo iuris, ut supra ut lite non contest. Quoniam frequenter.[10] Si enim propter exceptiones propositas differenda esset electio, quilibet audacissimus grauiora quelibet mentiretur contra electionem. Vnde cum in talibus maius periculum sit, ideo magis consulendum est in hoc, ut optime hec ratio assignatur, ff. de Carb. l.i. § ii.[11] Si queras coram quibus probanda sit causa, dico coram arbitris, ut supra de offic. del. Prudentiam, lib. ii.[12] Verumtamen arbiter semiplene et summatim cognoscet de causa appellationis, et iudex appellationis plene cognoscet de causa. Sicut dico quod executor semiplene cognoscit de exceptione proposita, et iudex qui mandauit executionem plene cognoscit de ea, ut supra de sentent. et re iudicat. De cetero,[13] xxv. q.ii. Etsi non cognitio.[14] jo. *deferens*: Primo detulit appellationi episcopus, set postea auditis rationibus appellatorum appellationem illam contempsit, et electum confirmauit. Set numquid hoc potest facere episcopus? Sic, quia interlocutoriam potuit mutare, supra eodem, Significauit, lib. i.[15] et quia ipse appellans posset reuocare appellationem, ii. q.vi. Si quis libellos,[16]

10 nisi] si *add.* PC FL^{ac}Lu cognoscentur F^{ac}L^{ac}, agnosceretur Lu de causa *om.* FL^{ac}Lu instructo P F 11 cum] hoc *add.* Pr PCVcAbMd FLLu tantum sit *tr.* PCVcAbMd FLLu 12 Secundo] ii. P F, c.ii. CVcAbFcMdLrMV L^{ac}, t.i. Lu (2 Comp. 2.19.2 [X 2.28.30]) lib. ii.] lib. i. Fc FLLuS 16 scilicet] si PCVc, set FL^{ac}Lu 17 appellans] appellationis PCVcAbMd FLLu electionum] electio non F^{ac}LLu et] etiam PCVc FLLu 19 frequenter *om.* PCVcAbMd FLLu 20 quelibet] quilibet C, qui Vc menirentur FLLu 22 est] cui P, fuit CVcAbMd FLLu 24 offic.] inoffic. CVcAbMd 24-25 summatim et semiplene *tr.* Pr PCVcAbMd FLLu 25 cognoscit FLLu 27 cognoscet CVcAbMd FL 29 appellationem L^{ac}Lu 30 appellationem *om.* PCVcAbMd FLLu contempsit] contensit CVcMd et *om.* FLLu 31 potuit PCVcAbMd FLLu 32 Significauerunt PCVcAbMd FLLu (1 Comp. 2.20.35 [X–]) 33 appellans ipse *tr.* CVcAbMd

[7] 2 Comp. 2.19.16 (X 2.28.41) [8] 3 Comp. 2.19.12 (X 2.28.54) [9] Dig. 4.9.6 [10] 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) [11] Dig. 37.10.1.2 [12] 2 Comp. 1.12.3 (X 1.29.21) [13] 1 Comp. 2.19.7 (X 2.27.5) [14] C.25 q.2 p.c.16 § 4 [15] 1 Comp. 2.20.24 (X–) [16] C.2 q.6 p.c.41

et quia post appellationem potest reuocare sententiam, ut in constitutione, Cum cessante causa.[17] jo. *qui potentior*: Set numquid in electione habenda est ratio diuitiarum siue potentie siue nobilitatis, sicut habetur ratio dignitatis siue scientie? Arg. quod sic, iiii. q.iii. In testibus,[18] xxx. di. Hec scripsimus,[19] xcvii. di. Nobilissimus,[20] xli. di. Non cogantur,[21] xxiiii. q.i. Qui contra,[22] in authen. de defen. ciuit. § i.[23] et in constitutione, De multa[24] ⌜et C. de nupt. Si furiosi⌝.[25] ff. de cust. re. l.i.[26] ff. famil. hercis. Si que sunt,[27] C. qui bonis ced. pos. l.ult.[28] Set contra, immo prefertur paupertas, xii. q.ii. Socrates et c. Gloria,[29] xv. q.i. Illa,[30] ff. de decur, Honores,[31] ff. de uariis et extraordin. cognit. l.i. § Est quidem sanctissima.[32] Solutio: Si omnes circumstantie sunt pares hinc inde, tunc potest decurri ad diuitias siue potentiam ut per ea subleuetur ecclesia per iura predicta. Item patet hic quod non recurritur ad dignitatem, cum numerus longe maior est ex altera parte, ut supra de elect. Dudum, lib. eodem.[33] jo. *aliam uellet*: Set nonne licet appellanti coram iudice appellationis aliam causam proponere? Certe sic, quia noue allegationes et noua instrumenta et noue cause possunt proponi, supra de testi. Fraternitatis,[34] ff. de appellat. Scio,[35] infra de fide instrum. Cum Iohannes, lib. iiii.[36] C. de tempor. appell. Per hanc.[37] Set speciale est ubi agitur de electione, quod non licet uariare causam, ne ecclesia diu uacet. Vel hic ideo non admittitur ad aliam causam, quia cum subcubuit in una, presumitur calumpniose et aliam proponere, ut iii. q.x. Placuit,[38] ii. q.i. Prohibentur.[39] Secundum leges autem ideo licet uariare causam, quia secundum leges tantum post

35 cessante *om. codd.* 36 sicut] sic P LLu 37 dignitate FLu quod sic *om.* PCVcAbMd FLLu 38 di.[1]] Et *add.* A[ac] PC[ac]Vc FLLu 40 et C.–furiosi APr : *om. cett.* 41 l.ult.] jo. *add.* PCVcAbMd FLLu profertur F[ac]L[ac]Lu 42 Illa] in fine *add.* PCVc FLLu 43 sanctissima] sit *add.* FL[ac]Lu 44 pares sunt *tr.* PCVc LLu, sunt *om.* F 45 diuitias] diuias Lu, indicias L[ac], indutias F[ac] 47 sit PCVc FLLu 48-64 *gl. s.v.* 'aliam autem' P, *s.v.* 'alia tibi obiceret' CVcAbMd LLu 51 infra] extra. PCVc FLLu 52 est *om.* CVc quod] quia FLLuGS 54 succumbit FLLuS 56 autem *om.* FLLu quia] quod FLuS

[17] 4 conc. Lat. c.36 (4 Comp. 2.12.4 [X 2.28.60]) [18] C.4 q.3 c.3 § 1 [19] D.30 c.16 [20] D.97 c.3 [21] D.41 c.3 [22] C.24 q.1 c.32 [23] Auth. 3.2 (Nov. 15).1 [24] 4 conc. Lat. c.38 (4 Comp. 3.2.4 [X 3.5.28]) [25] Cod. 5.4.25 [26] Dig. 48.3.1 [27] Dig. 10.2.5 [28] Cod. 7.71.8 [29] C.12 q.2 c.71 § 3 et c.71 [30] C.15 q.1 c.6 [31] Dig. 50.2.7 [32] Dig. 50.13.1.5 [33] 3 Comp. 1.6.7 (X 1.6.22) [34] 1 Comp. 2.13.17 (X 2.20.17) [35] Dig. 49.1.3 [36] 4 Comp. 2.8.1 (X 2.22.10) [37] Cod. 7.63.4 [38] C.3 q.10 c.1 [39] C.2 q.1 c.14

sententiam appellatur. Vnde tunc non est necesse causam proponi; et si proponeret unam, non ideo faceret illi preiudicium in alia, quia nemo prohibetur pluribus defensionibus uti, ut ff. de except. Nemo,[40] supra de prescript. Auditis.[41] Vel ideo hic non auditur, quia appellatio equiualet citationi peremptorie, ut supra eodem, Sepe;[42] set ubi terminus peremptorius prefigitur ad omnes exceptiones proponendas, postea non auditur in aliis, ut supra de except. Pastoralis,[43] et est simile, instit. de excusat. tut. § Qui autem.[44] jo. *in modum exceptionis*: Set cum isti detur actio ad impugnandam electionem, ergo potius debet dari exceptio ad impediendum eum, 'quia turpius' etc., ut supra de iureiur. Quemadmodum,[45] et cum facilius detur exceptio quam actio, ut ff. de superfic. l.i.[46] Preterea qualiter potest iste electus pendente lite recipere dignitatem, contra id lxxxi. di. Tantis,[47] supra de accusat. Omnipotens deus, lib. i.[48] et ff. de re milit. Qui status?[49] Set hoc ideo statuitur quia presumitur quod calumpniose et differendi causa obiciat, ut supra de elect. Cum dilectus,[50] supra de rest. spol. Litteras, lib. eodem.[51] Immo generaliter uidetur quod cum crimen in modum exceptionis obicitur electo, nisi electus publice sit notatus de illo crimine, quod differenda sit exceptio, donec electus gaudeat corporali possessione, ut infra de conces. preb. non uac. Accedens, lib. iiii.[52] et est arg. ad hoc C. de edict. diu. Adri. l.ii.[53] C. de fals. l.ii.[54] Secus tamen est cum excipitur contra testem, ut in authen. de testi. § Si uero.[55] supra de testi. Super eo, lib. i.[56] Videtur tamen quod non pure, set sub condicione iste electus recipiet dignitatem si innocens fuerit repertus, ut ff. de tutor. et cur. dat. Ei qui.[57] Et nota quod si quis excipit contra electum in episcopum, prefiguntur ei tres menses post quos non auditur, in authen. de sanctis. episcop. § ii.[58] set in aliis dignitatibus prefigitur annus, ut ff. de muner.

57-58 si proponeret] supponeret FL[ac]Lu 59 defensoribus F[ac]LLu 61-62 peremptorius (petitorius FL[ac]Lu) terminus *tr.* PCVcAbMd FLLu 64-65 pugnandam CVc[ac]AbMd[ac] 65 deberet PCAbMd FLLu 66 quia] qui P L[ac]Lu turpius] eicitur *add.* PCVcAbMd FLLu 69 Omnipotens *om. codd.* 70 Qui *om.* P[ac]CVcAbMd 74 deferenda FLLu 75 infra] extra. PCVcAbMd FLLu 77 Si uero–testi. Pr PCVcAbMd FLLu : *om.* A (*homoiotel.*) 79 recipiat PCVcAbMd, suscipiat FLLu 80 quis] que C[ac], quid L[ac]Lu

[40] Dig. 44.1.8 [41] 3 Comp. 2.17.5 (X 2.26.15) [42] 3 Comp. 2.19.2 (X 2.28.44) [43] 3 Comp. 2.16.3 (X 2.25.4 et 1.29.28 et 2.1.14) [44] Inst. 1.25.16 [45] 3 Comp. 2.15.11 (X 2.24.25) [46] Dig. 43.18(17).1 [47] D.81 c.3 [48] 1 Comp. 5.1.6 (X 5.1.4) [49] Dig. 49.16.8 [50] 3 Comp. 1.6.17 (X 1.6.32) [51] 3 Comp. 2.6.3 (X 2.13.13) [52] 4 Comp. 3.3.3 (X 5.1.23) [53] Cod. 6.33.2 [54] Cod. 9.22.2 [55] Auth. 7.2 (Nov. 90).1.1 [56] 1 Comp. 2.13.12 (X 2.20.13) [57] Dig. 26.5.17 [58] Auth. 9.15 (Nov. 123).2

et hon. Reus,[59] nisi iudex breuius tempus fuerit moderatus, ut infra de accusat. c.i.[60] C. de ingenuis manu. Diffamari;[61] uel secundum canones non habet nisi spatium mensis, ut iiii. q.v. Quisquis.[62] Item patet hic quod licet aliquis sit exclusus a iure excipiendi, non tamen a iure denunciandi uel accusandi, sic supra de iureiur. Quemadmodum, in fine.[63] Set quare iste post confirmationem etiam non potest obicere crimen in modum exceptionis, ut infra de accusat. Super hiis?[64] Respon. Ratione presumptionis oneratur duriori modo agendi, quia de facili repellitur quis a denuntiando, ut si fuerit eius inimicus, uel si probetur criminosus, quem dico non posse denuntiare, cum ipse se non correxerit, uel si non precesserit admonitio. Similiter, durum est agere criminaliter propter penam talionis, set excipere potest quilibet siue criminosus siue inimicus cum sua intersit. jo.

5. EX PARTE TVA *tu uel tui*: Nota ibi prefigendum diem ubi partes sine incommodo possunt uenire, et non solum ipsi, set omnes sui, siue sint testes siue aduocati siue amici, ut xxxiii. q.ii. Siue,[1] iii. q.ix. Ortamur,[2] ii. q.ii. c.ult.[3] supra de offic. ord. Significauit, lib. ii.[4] Immo nec altera pars que potest uenire commode et honeste tenetur uenire ad locum periculosum, ff. de arbit. Si cum dies § Si arbiter.[5] Item non solum dicitur locus incommodus propter inimicitias, set etiam si excedit duas dietas, ut in constitutione, Nonnulli.[6] Item nec extra prouinciarum terminos est facienda citatio, ut iii. q.vi. Neminem,[7] nisi ex speciali iussione principis, ut C. de episc. et cleric. authen. Set hodie,[8] C. de appellat. Cum post,[9] in authen. coll. vi. ut omnes obed. iud. § ii.[10] Et ubi citatur quis ad locum periculosum, non sufficit prestare ducatum, ut dixi supra ut lite non contest.

---

83 nisi] si *add.* PCVcMd FL^{ac} infra *scripsi cum cett. et* A^{pc} : supra A^{ac}Pr 85 habebit PCVcAbMd FLLu 87-88 in fine–modum *om.* Md (*homoiotel.*) 88 etiam *post* iste *tr.* PCVcAb FLLu 90 a] ad CVcMd 91 probatur PCVcAbMd FLLu 92 se *om.* Pr FL^{ac}Lu precessit PCVc 93 agere *om.* FL^{ac}

5 1 ibi] ad Lu, *om.* FL ubi] ut FL^{ac}Lu 4 c.ult.] c.i. FL^{ac} Signifisignificauit P^{ac}, Significasti F, Significata L^{ac}Lu nec] nunc F^{ac}L^{ac}Lu 5 uenire^{1}] conuenire FL^{ac}Lu commode–uenire^{2} Pr PCVc FLLu : *om.* A 6 cum dies] in diem PC^{ac}VcAbMd, siue diem F^{ac}L^{ac}Lu 9 iussione] uisione L^{ac}Lu 12 ducatum] ducant C^{ac}VcMd

---

[59] Dig. 50.4.7 [60] 3 Comp. 5.1.1 (X 5.1.14) [61] Cod. 7.14.5 [62] C.4 q.5 c.1 [63] 3 Comp. 2.15.11 (X 2.24.25) [64] 3 Comp. 5.1.3 (X 5.1.16 et 2.21.8)

5 [1] C.33 q.2 c.4 [2] C.3 q.9 c.20 [3] C.2 q.2 c.6 [4] 2 Comp. 1.14.2 (X 1.31.6) [5] Dig. 4.8.21(26).10 [6] 4 conc. Lat. c.37 (4 Comp. 1.2.5 [X 1.3.28]) [7] C.3 q.6 c.16 [8] post Cod. 1.3(6).25 (ex Nov. 123.28) [9] Cod. 7.62.26 [10] Auth. 5.20 (Nov. 69).2

Accedens.[11] jo. *nisi iudices*: Nota iudicem posse reuocare grauamen ut appellans cogatur recedere ab appellatione, ut dicit constitutio, Cum cessante.[12] jo.

6. SIGNIFICAVIT *tam archiepiscopum*: ad defendendum eum, ut supra ut lite non contest. Quoniam frequenter,[1] supra de sent. et re iud. Dilecti.[2] Omnes enim sunt citandi quos res tangit, ut liiii. di. c.i. lxvi. di. Archiepiscopus,[3] viii. q.i. Licet,[4] iii. q.vi. Hec quippe,[5] ff. de aqua pluu. In concedendo,[6] C. de auctor. prest. l.ult.[7] Archiepiscopo tamen non preiudicaretur, nisi sciret causam agi, ut infra de paroch. Coram,[8] ff. de re iud. Sepe.[9] jo. *reseruata*: Si ergo delegati aliquid sibi reseruauerunt, ergo a subdelegatis erat appellandum ad ipsos, ut supra de offic. del. Super questionum.[10] Quare ergo recipitur appellatio facta ad papam, ut infra eodem capitulo? Set dic quod hic fuit appellatum a delegatis, non a subdelegatis. Vel ideo fuit appellatum ad papam, quia littere directe eis non tenebant, cum non fecerint mentionem priorum litterarum. jo. *ad citationes*: Capitulum enim habebat quoddam sigillum, quo solebat uti tantum in faciendis citationibus. jo. *actorem*: Nota quod si capitulum aliquem conueniat uel conueniatur, oportet ut interueniat auctoritas prelati, ut supra de iudic. Causam, lib. ii.[11] supra de procur. c. uno, lib. i.[12] Tamen si capitulum agit contra suum prelatum, tunc dabitur capitulo actor ad litem auctoritate iudicis ad instar minoris, quia si minor uult litigare contra suum curatorem, dabit minori iudex actorem, ut instit. de auctor. tut. § ult.[13] et instit. de curat. § ult.[14] Cum enim ecclesia equi-

---

13-15 *gl. s.v.* 'ad illos iudices' CVcAb FLLu 13 iudices PCVcAbMd FLLu

6 1-7 *gl. s.v.* 'archiepiscopus ad quem' LLu 2 frequenter *om.* PCVc FLLu Dilecti] lib. eodem *add.* Pr PCVcAbMd FLLu, lib. ii. Vc^{pc} FP^{c}LP^{c}, Cum *praem.* APr 4-5 concedenda APr 7 reseruauit F, reseruauerint L, reseruauerit Lu 8 a] ad C^{ac}VcMd^{ac} appellandum] ad *praem.* Vc, a papa F^{ac}LLu 9 questionum *om.* PCVc FLLu 13 quoddam] quod daret F^{ac}L^{ac} 15 aliquem conueniat P, conueniat aliquem CVcAbMd L : aliquod conueniat APr F, conueniat aliquod Lu oportet *om.* P^{ac}CVc^{ac}AbMd^{ac} F^{ac}L^{ac}Lu 16 Causam] Ceterum APr 17 agit] egerit L, egit FLu 18 actor] autor L^{ac}, auctor F^{ac}Lu si *om.* C^{ac}Vc 19 iudex minori *tr.* PCVcAbMd FLLu 20-21 equiperetur CAbMd, equiperatur Fc

---

[11] 3 Comp. 2.3.2 (X 2.6.2) [12] 4 conc. Lat. c.36 (4 Comp. 2.12.4 [X 2.28.60])

6 [1] 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) [2] 2 Comp. 2.18.1 (X–) [3] D.66 c.1 [4] C.8 q.1 c.15 [5] C.3 q.6 c.10 [6] Dig. 39.3.8 [7] Cod. 5.59.5 [8] 3 Comp. 3.22.1 (X 1.29.34) [9] Dig. 42.1.63 [10] 3 Comp. 1.18.6 (X 1.29.27) [11] 2 Comp. 2.1.2 (X 2.1.9) [12] 1 Comp. 1.29.1 (X 1.38.1) [13] Inst. 1.21.3 [14] Inst. 1.23.6

paretur minori, et capitulum intelligatur uel dicatur ecclesia, ut infra de testa. Requisisti,[15] ergo et capitulum equiparatur minori. Intelligas ergo hic, quod actor iste fuit constitutus auctoritate iudicis; uel appellatur hic actor procurator, et ille potest constitui auctoritate capituli tantum, ut ff. de procurat. Si procuratorem.[16] jo. *conuenta*: Hec ratio sufficiens fuit, ut supra de rescrip. Ex tenore, lib. eodem.[17] jo. *iudices tamen*: primi; et sic non obstat supra de offic. del. Super questionum.[18] jo. *ob dictas causas*: Videtur ergo quod alienum sigillum non faciat fidem, cum habetur proprium, et lxv. di. Episcopus.[19] Set contra supra eodem, Personas, lib. i.[20] xx. q.i. Vidua.[21] Alienum enim sigillum facit fidem, ut xcviii. di. c.i. et ii. et instit. de testa. § i. et ii.[22] et C. de testa. Si unus,[23] supra de fideiussor. Peruenit, lib. i.[24] et supra de rest. spol. Cum uenisset, lib. ii.[25] Ad hoc dic quod istud sigillum ideo non facit fidem, quia non erat generale, set tantum specialiter factum fuit ad causas citationum. jo. *ob earum aliquam*: Arg. quod qui plura narrat in libello suo, quorum unum per se sufficeret, quod sufficit tantum unum probare, et infra de prebend. Cum iam dudum[26] et supra de rescript. Ex parte, lib. i.[27] ff. de condic. et demon. Falsa,[28] supra de probat. Licet, lib. eodem.[29] Arg. contra supra de restit. spol. Conquestus, lib. ii.[30] supra de rescript. Inter, lib. i.[31] ff. de excus. tut. Qui testamento,[32] infra de rescript. Olim, lib. iiii.[33] jo.

---

21 intelligatur uel *om.* PCAbMd FLLu, uel dicatur *om.* Pr 23 hic *om.* FLLu 26 jo. *om.* CVc FL 27 *gl. s.v.* 'premissis' FLLu, *absque lemmate* PC^{ac}VcAb primi *om.* Vc^{ac}Md^{ac} FL^{ac}Lu questionum *om.* PCVc FLLu jo. *om.* Pr Lu 29 lxv.] lx. CVcMd, lxi. Ab Set] Super L^{ac}, *om.* FLu contra] ecclesia CVcAbMd 30 Viduas CVcAbMd 31 § i. et ii. et C. de testa. *om.* FLLu (*homoiotel.*) 32 lib. i. *om.* FLLu Cum uenisset *scripsi* : Cum sicut APr PCAbMd FLLu, sic Vc (2 Comp. 2.8.2 [X 2.15.2]?) 33 fecit PCVcAbMd FLLu quia non] qui ante F^{ac}L^{ac}Lu 34 fuit factum *tr.* PCVcAbMd FLLu ad causas] accusans F^{ac}L^{ac}Lu 35 qui] quid L^{ac}Lu 36 unum tantum *tr.* PCVcAbMd FLLu probari PCVcAbMd FLLu 37 Ex parte] Inter A^{2} *cf. lin. 39* 38-39 supra^{2}–lib. ii. *post lin. 39* lib. i. *tr.* FLLu 39 Inter] Ex parte A^{2} 40 infra] extra. PCVcAbMd FLLu

---

[15] 3 Comp. 3.19.3 (X 3.26.15) [16] Dig. 3.3.65 [17] 3 Comp. 1.2.5 (X 1.3.16) [18] 3 Comp. 1.18.6 (X 1.29.27) [19] D.65 c.3 [20] 1 Comp. 1.20.4 (X 2.28.4) [21] C.20 q.1 c.16 [22] Inst. 2.10.1 et 2 [23] Cod. 6.23.12 [24] 1 Comp. 3.18.4 (X 3.22.2) [25] 2 Comp. 2.7.4 (X 2.13.9) [26] 3 Comp. 3.5.5 (X 3.5.18) [27] 1 Comp. 1.2.2 (X 1.3.2) [28] Dig. 35.1.33 [29] 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) [30] 2 Comp. 2.7.2 (X–) [31] 1 Comp. 1.2.4 (X 1.3.4) [32] Dig. 27.1.37(40) [33] 4 Comp. 1.2.2 (X 1.3.25)

7. SIGNIFICANTIBVS *ostenderetur*: Qui enim rem petit, debet designare nomen rei, qualitatem, quantitatem et alia indicia rei, ut ff. de rei uindic. Si in rem[1] et supra de dolo c.ii. lib. i.[2] Item et causam petendi assignabit, ut supra ne clerici uel monach. c.ii.[3] supra de instit. Veniens, lib. ii.[4] C. de adopt. l.iii.[5] item et modus facti, ut supra de spon. De muliere, lib. i.[6] C. de transact. Vt responsum;[7] item et locus et ager qui sunt confines sunt distinguendi, ff. de censi. Forma.[8] Non enim licitum est uagari cum discrimine alterius, ff. de iniur. Pretor,[9] et generalitas obscuritatem parit, ff. de iure fisci, Ita.[10] Et hoc uerum est nisi aliquis incertus sit de iure suo; tunc enim sic potest agere, 'peto hoc uel illud quodcumque eorum michi competit', ff. quorum leg. l.i.[11] ita tamen quod iuret sibi incertum esse de re quam petit, ut ff. depositi l.i. § Si quis argentum.[12] jo. *per sententiam*: Et ita ferenda est sententia super incidenti. Hoc indubitatum est secundum canones, ut supra de appell. Super eo, lib. i.[13] set secundum leges est diuersitas, quia dixit Placentinus quod ferenda est, arg. ff. de minor. Intra utile,[14] arg. ff. de preuar. l.iiii.[15] Jo. enim contra, C. de ordin. iud. Adite.[16] Super emergenti autem secundum omnes pronuntiandum est, arg. ff. de liber. caus. l. Liberis § ult.[17] et est emergens que tangit non negotium ipsum principale, set eius processum ut de teste siue de procuratore admittendo uel non, et de indutiis dandis uel non. Incidens dicitur que non est de principali negotio, ut si obicitur prescriptio uel pactum de non petendo. jo.

---

7 1 rem petit *scripsi cum cett.* : repetit A F signare P Ab Lu, significare FL 2 nomen] non F, *om.* F^{pc}Lu quantitatem *om.* FLLu 3 Item *om.* FLLu assignabit] designabit PCVcMd FLLu 4 supra^{1}] infra PCVcFcMd FLLu (3 Comp. 3.38.2 [X 5.37.9]) c.ii.] lib. i. *add.* FLLu 6 ager] agitur PCVcFcMd F^{ac}L^{ac}Lu confines sunt *om.* PCVcFcMd FL^{ac}Lu 7 distinguendi] designandi PCVcFcMd FLLu Non] Nec PCVcMd FLLu uagare Pr, negare Vc 8-9 parait C, parat Vc, pariit Md 9 aliquis] aliqui C, aliquod Vc incertus] ibi certus A^{ac}, certus Ab 10 suo] sui PCVcMd potest enim (*om.* FLLu) agere sic (si CVcMd) *tr.* PCVcMd FLLu 13 incidenti] iudicium L^{ac}Lu 14 ut] arg. PCVcAbMd LLu, a A^{ac} lib. i. *om.* PCVcMd FLLu 15 Placentinus] Pla Pr arg.] ut Vc FLLu 16 utilem APr Ab l.iiii.] l.iii. Pr PC^{ac} FLLu Jo.] B. A^{2} enim] autem PCVcMd FLLu 17 iud. *scripsi cum* C^{pc} F^{pc} : cognit. APr PC^{ac}VcAbMd F^{ac}LLu 18 que tangit non] quod non tangit FL^{ac}Lu 19 de^{2} *om.* PCVc FLLu 20 uel^{1}–dandis *om.* Lu (*homoiotel.*) indutiis] iudiciis C^{ac}VcMd FL^{ac} 21 que] quod FL^{ac}Lu negotio] nec tangit eius processum *add.* A^{2} obicitur] obicere L^{ac}Lu pactum] pena PC^{ac}VcMd F^{ac}L^{ac}Lu

---

7 [1] Dig. 6.1.6 [2] 1 Comp. 2.10.2 (X 2.14.2) [3] 1 Comp. 3.37.2 (X 3.50.3) [4] 2 Comp. 3.6.5 (X–) [5] Cod. 8.47(48).3 [6] 1 Comp. 4.1.5 (X 4.1.6 et 4.16.3) [7] Cod. 2.4.15 [8] Dig. 50.15.4 [9] Dig. 47.10.7 [10] Dig. 49.14.40 [11] Dig. 43.3.1 [12] Dig. 16.3.1.40 [13] 1 Comp. 2.20.13 (X 2.28.12) [14] Dig. 4.4.39(40) [15] Dig. 47.15.4 [16] Cod. 3.8.1 [17] Dig. 40.12.7.5

8. EX INSINVATIONE *causa fuerat*: Nota unam causam recusationis, et plures notaui supra ut lite non contest. Accedens.[1] jo. *licet nobis*: ut ii. q.vi. Anteriorum;[2] quandoque tamen sub illa forma prefigitur terminus, ut supra de elect. Cum inter uniuersas, lib. eodem.[3] jo. *expectato*: Nota quod triplex est terminus appellationis. Quandoque statuitur terminus ad presentandum se iudici appellationis, ut supra eodem, Personas, lib. i.[4] et Cum sit Romana [5] et c. Significauit, lib. i.[6] et C. de iud. Properandum, in fine.[5] Quandoque statuitur terminus ad iter arripiendum, ut supra eodem, Peruenit, lib. i.[8] et supra de re iud. c.ult. lib. i.[9] Quandoque statuitur terminus a lege, annus uel biennium, ut supra eodem, Cum sit Romana.[10] Terminum statutum ab homine neuter potest preuenire, ut supra eodem, Sepe.[11] Terminum statutum a lege uterque potest preuenire, ut ii. q.vi. Appellatore,[12] dum tamen neuter dolose preueniat alium, ut infra eodem, Oblate, lib. iiii.[13] et de tali hic loquitur quia de alio non posset intelligi. jo. *impetrauit*: immo nec in termino impetrare ualerent, ut supra eodem, Significauerunt, lib. i.[14] jo.

9. BONE MEMORIE *de iure*: Hoc enim ad ipsum de iure uidetur spectare, ut lxiii. di. Si in plebibus.[1] jo. *iure suo*: supra de elect. Cum ecclesia Vulterana, lib. eodem,[2] ff. de reg. iuris, Nichil dolo.[3] jo. *procurationem* Hec ratio non fuit sufficiens, quia solutio pensionis nec dominium nec possessionem probat, nec priuat alium sua possessione, ut supra de fide instrum. c.i. lib. eodem,[4] supra de re iud. Cum Bertoldus, in fine,[5] ff. de acquir. pos. Quamuis, in fine.[6] jo. *se putaret*: Qualiter possessio perdatur, dixi supra de rest. spol. Olim, lib. eodem.[7] jo. *non possint*: uno

---

8 2 jo. *om.* FLLu 3-15 *gl. s.v.* 'de iure communi' 2.19.9 *infra* FLLu 7 lib. i.[1] *om.* PC^{ac}VcMd FLLuS 11-12 ut supra–preuenire *om.* F^{ac}LLuS (*homoiotel.*) 13 dolose] se FLLuS infra] extra. PCVcMd FLLuS eodem] de appell. PCVcMd FLLuS 16 Significauit A Ab (1 Comp. 2.20.24 [X–])

9 2 lxiii. *scripsi cum* C^{pc} FP^{c}LP^{c} : lxxiiii. *codd.* 3 Vulterane PC^{ac}VcMd iuris] iud. APr Ab 7 in fine *om.* Pr PCVcAbMd FLLu

---

8 [1] 3 Comp. 2.3.2 (X 2.6.2) [2] C.2 q.6 c.28 [3] 3 Comp. 1.6.3 (X 1.6.18) [4] 1 Comp. 2.20.4 (X 2.28.4) [5] 1 Comp. 2.20.5 (X 2.28.5) [6] 1 Comp. 2.20.24 (X–) [7] Cod. 3.1.13(11) [8] 1 Comp. 2.20.15 (X 2.28.13) [9] 1 Comp. 2.19.10 (X 2.27.8) [10] 1 Comp. 2.20.5 (X 2.28.5) [11] 3 Comp. 2.19.2 (X 2.28.44) [12] C.2 q.6 c.41 § 1 [13] 4 Comp. 2.12.1 (X 2.28.57) [14] 1 Comp. 2.20.35 (X–)

9 [1] D.63 c.20 [2] 3 Comp. 1.6.16 (X 1.6.31) [3] Dig. 50.17.129(172) [4] 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) [5] 3 Comp. 2.18.8 (X 2.27.18) [6] Dig. 41.2.32 [7] 3 Comp. 2.6.2 (X 2.13.12)

et eodem modo, set diuersis modis possunt plures idem possidere, ut supra de probat. Licet, lib. eodem.[8] jo. *fortius*: 'Quia turpius', etc., ut supra de iureiur. Quemadmodum, lib. eodem.[9] *iuris executio*: ⌜ff. de iniur. Iniuriarum § Is.[10] jo.⌝ *extraneo detentori*: Quia interdictum unde ui non datur nisi contra illum qui deiecit uel mandauit uel ratum habuit, ut supra de rest. spol. Cum ad sedem,[11] ff. de ui et ui arm. Cum a te.[12] jo. *uel futuro*: immo a suspicione futuri grauaminis, ut supra de offic. iud. del. Insinuante,[13] iii. q.v. Quia.[14] uinc. *uel futuro* [*bis*]: Et ita non solum a grauamine, set etiam a suspicione grauaminis licet appellari, ut ii. q.vi. Quotiens.[15] Hodie secus, ut in constitutione, Vt debitus.[16] jo. *custodiendi ius*: ⌜supra lxiii. di. Si in plebibus.[17] jo.⌝ *eorum possessio*: In hoc peccauerunt, ut infra de priuil. Pastoralis,[18] nisi si hoc esset specialiter eis concessum, ut supra de capell. mon. De minori,[19] uel nisi clericus moriens nomine ipsorum possedisset, ut supra de rest. spol. Cum uenisset, lib. ii.[20] jo. *uerisimilibus*: Sufficit ergo probabilis causa appellandi, licet non sit uera uel necessaria. Hodie non sufficit probabilis, nisi sit talis qua probata legitima deberet reputari, ut in constitutione, Vt debitus.[21] jo. *assignandos eisdem*: Set quare hic subuenitur spoliato contra illum qui non deiecit, et sic est contra supra de rest. spol. Cum ad sedem, in fine?[22] Dic quod hic iudex ex suo officio subuenit isti, ut ibi plene dixi. jo.

10. DILECTI FILII *facto prouocare*: Sic plus est factis demonstrare quam uerbis dicere, ff. de edil. edic. Si tamen § Ei qui [1] et ff. de legibus et constit.

---

10 turpius] eicitur *add.* PCVcMd FLLu 11-12 ff. de iniur.–jo. PCVcMd FLLu : *om.* APr Ab 12 unde ui] unum F^{ac}Lu 13 non datur] uideatur F^{ac}LLu 15-16 immo–uinc. *gl. superiori v.* 'iuris executio' *in fine iungunt* CVcMd F^{ac}L^{ac}Lu 16 Quia] suspecti *add.* PCVcMd FLLu Vinc. 17 a suspicione] assumptione CVcMd, usucapione Ab 19 supra lxiii.–jo. PCVcMd FLLu : *om.* APr Ab 19-23 *gl. s.v.* 'possessionem intrare' PCVcMd FLLu 20 si *om.* CVcMd FLLu 20-21 eis specialiter *tr.* PVcAbMd F, eis *om.* C LLu 21 concessum] indultum FLLu minore APr Ab 23-24 causa appellandi–probabilis *om.* Vc 24 non[2] *om.* C^{ac}Md F^{ac}L^{ac}Lu 25 debet PCVcMd FLLu, debeat Ab 26-28 *gl. s.v.* 'reducatis et faciatis' PCVcMd FLLu

10 2 Si tamen *scripsi cum* A^{pc} : Sine A^{ac}Pr Ab, Suum PCVcFcMd FLLu 2-3 legibus–eodem *om.* Vc 2 constit.] de *praem.* CMd FLLu, de APr

---

[8] 3 Comp. 2.11.4 (X 2.19.9) [9] 3 Comp. 2.15.11 (X 2.24.25) [10] Dig. 47.10.13.1 [11] 3 Comp. 2.6.5 (X 2.13.5) [12] Dig. 43.16(15).7 [13] 3 Comp. 1.18.4 (X 1.29.25) [14] C.3 q.5 c.15 [15] C.2 q.6 c.16 [16] 4 conc. Lat. c.35 (4 Comp. 2.12.3 [X 2.28.59]) [17] D.63 c.20 [18] 3 Comp. 5.16.9 (X 5.33.19) [19] 2 Comp. 3.23.2 (X–) [20] 2 Comp. 2.7.4 (X 2.13.9) [21] 4 conc. Lat. c.35 (4 Comp. 2.12.3 [X 2.28.59]) [22] 3 Comp. 2.6.5 (X 2.13.15)

10 [1] Dig. 21.1.48.3

De quibus, in fine[2] et extra.ii. eodem titulo, Ad audientiam,[3] infra ut benefic. eccles. c. unico, circa principium;[4] sic facto eligimus, infra de hiis que fiunt a maior. parte capit. Ex ore,[5] et factis mentimur, xxii. q.v. Cauete,[6] sic factis predicamus, xliii. di. Sit rector.[7] Item factis probatur, ut xii. q.ii. Quatuor;[8] factis ratum habemus, ff. rem ratam haberi, Respondit.[9] Non tamen intelligas quod itineris arreptio ad metropolitanum equialet appellationi, quia ad eum non itur per querelam. jo.

11. PASTORALIS *indulgetur expresse*: Expresse indulgetur ubi suspectus iudex allegatur, ut supra eodem, Postremo, lib. i.[1] C. de appell. Si quis.[2] Item ubi primum peremptorium mittitur, supra de dolo et contum. Dilecti.[3] Item cum restitutio ante ingressum cause negatur, supra de rest. spol. Ex conquestione.[4] Item ubi in libello res non exprimuntur, ut supra eodem, Significantibus.[5] Item ubi locus incompetens datur, ut supra eodem, Ex parte.[6] Immo quandoque admittitur frustratoria appellatio, licet sit remota appellatio, extra.ii. eodem titulo, Ad aures;[7] similiter admittitur frustratoria licet sit contra ius, ut infra de conces. preb. et eccles. non uac. Constitutus.[8] Item et frustratorie appellans a mandato quandoque auditur, C. de re iud. l.ii.[9] Item etsi iudex credat non tenere appellationem, tamen commendatur si deferat, ut supra eodem, Tenor, lib. ii.[10] Item uidetur quod excommunicatio post qualem qualem appellationem lata non tenet, infra eodem c.ult.[11] arg. supra de cohabit. cleric. Super, lib. i.[12] ii. q.vi. Quotiens.[13] Arg. contra supra eodem, Relatum, lib. i.[14] Et nota quod

5 mentimur Pr : mentitur A, meremur PCAbFcMd FLLu, meremus Vc 6 predicamus] preiudicamus FL 7 q.ii.] q.i. APr 9 non itur] uertitur FL^{ac}

11 3 ubi] ibi F^{ac}L^{ac}Lu 5 res in libello *tr.* PCVcAbMd FLLu non A^{pc} PCVcAbMd FLLu : *om.* A^{ac}Pr exprimitur PCVcMd FLLu 6 datur] statuitur PCVcMd FLLu 7 frustratoria] frustra PCVcMd FLLu 8-9 remota–licet sit *om.* Vc (*homoiotel.*) 8 extra.ii.] extra.i. APr Ab 9 frustratoria] frustra PC FLLu 10 frustratorie] frustra PCVcMd FLLu 12 deferat] defuerit PCMd FLLu, fuerit Vc, deferatur Ab 13 qualem[1] *om.* FL^{ac}Lu 15 contra *om.* CVcMd Et *om.* PCVcMd FLLu

[2] Dig. 1.3.32(31) [3] 2 Comp. 2.19.7 (X 2.28.34) [4] 3 Comp. 3.10.1 (X 3.10.1 et 2.28.56) [5] 3 Comp. 3.12.1 (X 3.11.3) [6] C.22 q.5 c.20 [7] D.43 c.1 [8] C.12 q.2 c.27 [9] Dig. 46.8.5

11 [1] 1 Comp. 2.20.45 (X 2.28.36) [2] Cod. 7.62.28 [3] 1 Comp. 2.10.3 (X 2.8.1) [4] 1 Comp. 2.9.8 (X 2.13.10) [5] 3 Comp. 2.19.7 (X 2.28.49 et 2.3.2) [6] 3 Comp. 2.19.5 (X 2.28.47) [7] 2 Comp. 2.19.6 (X 2.28.33) [8] 3 Comp. 3.8.8 (X 3.8.11) [9] Cod. 7.52.2 [10] 2 Comp. 2.19.10 (X–) [11] 3 Comp. 2.19.13 (X 2.28.55) [12] 1 Comp. 3.2.8 (X 3.2.5) [13] C.2 q.6 c.26 [14] 1 Comp. 2.20.21 (X–)

secundum uetera iura admittebatur frustratoria appellatio, ut ii. q.vi. Ad Romanam,[15] supra eodem, Personas,[16] Consuluit[17] et Cum sit Romana, lib. i.[18] dum tamen aliqua probabilitas allegaretur pro appellante, ut supra eodem, Bone.[19] Si enim euidenter fuit frustratoria, non admittebatur, ut supra eodem, Peruenit, lib. i.[20] et Relatum.[21] Hodie autem licet non sit remota appellatio, iudex non admittet appellationem nisi probabilem, et talem que si probata esset legitima deberet reputari, ut in constitutione, Vt debitus.[22] Si autem est remota appellatio, tunc non sufficit probabilem habere causam appellandi ut uidetur, nisi in iure sit expressum quod possit appellari, licet sit remota appellatio, ut hic dicit. Vel dic ut dixi super illa constitutione, Vt debitus.[23] Set quid si iudex dubitat de appellatione, aut tunc deferet ei aut non? Si deferet ei, male dicit ergo hic quod non sit ei deferendum, nisi in casibus expressis a iure. Item male dicit constitutio quod in causis probabilibus sit deferendum. Si non deferet ei, ex hoc sequitur quod ille qui dubitat an sit iudex potest iudicare. Dubitat enim an per appellationem sit causa ab eo translata, et ita dubitat an sit iudex, et tamen potest iudicare, quod est contra id, xi. q.iii. Graue.[24] Ad hoc dicas quod in dubio iudex defert appellationi, quia in dubio potius statur appellationi quam sententie, ut infra eodem c.ult. in fine,[25] et quod in dubio deferendum sit appellationi, habes in constitutione illa, Sacro.[26] jo. *in eo casu*: Hoc dicit propter notoria crimina in quibus a sententia non auditur appellans, supra eodem, Cum sit Ro-

20 Peruenit et Relatum lib. i. *tr.* PCVc FLLu 23-24 habere probabilem *tr.* Pr PCVcAbMd FLLu 25 quod–sit *om.* C quod] ut PVcMd FLLu, non Ab 27 defert[1] CVcFcMd FL, differt Lu defert[2] CVcFcMd FL, differt Lu ei[2]] et CVc FLu, *om.* LLu^{pc} ergo dicit *tr.* PCVcFcMd LLu, ergo et male hic dicit *tr.* F 23 ei *om.* PCVcAbFcMd FLLu 29 quod] tantum *add.* PCVcAbMd FLLu causis] casibus FLLu deferendum] si non deferendum nisi in casibus *add.* FLu, nisi in casibus *add.* L^{ac} 29-30 defert CVcFcMd FL, differt Lu 30 an sit iudex *om.* FL 32 et tamen potest iudicare] tantum preiudicare C, tantum potest iudicare VcMd, *om.* FLLu 33-34 iudex–in dubio *om.* FLLu (*homoiotel.*) 36 Hoc] Hec PVc Lu 37 a sententia] sententia PCVc, quis Md, secunda FL, secundo Lu, *om.* Ab appellans] appell. LLu, appellatio F 37-38 Romana] in fine *add.* PCVcAbMd FLLu

[15] C.2 q.6 c.6 [16] 1 Comp. 2.20.4 (X 2.28.4) [17] 1 Comp. 2.20.16 (X 2.28.14) [18] 1 Comp. 2.20.5 (X 2.28.5) [19] 3 Comp. 2.19.9 (X 2.28.51) [20] 1 Comp. 2.20.15 (X 2.28.13) [21] 1 Comp. 2.20.21 (X–) [22] 4 conc. Lat. c.35 (4 Comp. 2.12.3 [X 2.28.59]) [23] Ibid. [24] C.11 q.3 c.74 [25] 3 Comp. 2.19.13 (X 2.28.55) [26] 4 conc. Lat. c.47 (4 Comp. 5.15.5 [X 5.39.48])

mana,[27] Consuluit, lib. i.[28] jo. *dormitasse*: scilicet ne ulterius procedat. *secum trahat*: Hec ratio non est sufficiens: quare non appelletur a sententia excommunicationis, nam sententia furti trahit secum infamiam, ut ff. de furt. Non potest,[29] et tamen appellatur ab ea, ut ff. de hiis qui not. infam. Furti?[30] Item cum quis absoluitur ab impetitione alicuius, huiusmodi sententia absolutionis secum trahit executionem, et tamen ab ea appellatur et ab executore appellatur, ut ii. q.vi. Ab executore.[31] Que est ergo causa? Dixit Petrus Yspanus quod deus ligat, non homo, ut xi. q.iii. Nemo,[32] et a principe non appellatur. Illam autem credo ueram rationem, ut scilicet homo crescat per meritum, parendo etiam inique sententie, arg. viii. q.i. Sciendum[33] et xi. q.iii. Quid ergo[34] et ut magis timeatur ecclesiastica disciplina. Vnde non est alia ratio nisi constitutio ecclesie: sicut enim constitutio hominum facit quod sententia que cito ligat quod eius effectus tardius liget, ut ii. q.vi. Anteriorum,[35] xi. q.iii. Cum apud,[36] sic econtra potest statuere quod statim liget. jo. *trahit*: Ex hoc patet quod sententia excommunicationis uel statim nulla est uel statim ligat. Set quid si aliquis excommunicatur post appellationem probabilem, aut iste est excommunicatus aut non? Probo quod non est excommunicatus, quia excommunicatus est post appellationem legitimam, ergo excommunicatio nulla est, ut infra de sent. excomm. Per tuas[37] et infra eodem c.ult.[38] Set contra sit quod appellationis iudex pronuntiet appellationem non tenere, ergo per consequens pronuntiabit excommunicationem tenuisse. Ad hoc responde qui dubites an talis excommunicatio teneat uel non: ex futuro enim pendet an teneat, sicut ex futuro pendet

38 jo. *om.* PCVc FLLu scilicet] set PCMd FL^{ac}Lu procedat] precedat l. PCVcMd, la. *add.* Ab 40 nam] cum F, *om.* PCVcAbMd LLu sententia *om.* L^{ac}Lu 42 huiusmodi] hec FLLu 43 absolutionis *om.* PCVcAbMd FLLu 43-44 ea appellatur et ab *om.* FLLu (*homoiotel.*) 44 appellatur *om.* PCVcAbMd 45 Dixit] idem *add.* FL^{ac}Lu Petrus] I. P, P. CVcAbFcMd FLLu quod] quia PCVcAbMd FLLu 48 viii. A^{pc} C^{pc}Md : ix. A^{ac} PC^{ac}VcAb FLLu, xi. Pr 48-49 disciplina ecclesiastica *tr.* PCVcAbMd FLLu 49 Vnde] Vt Vc, *om.* FLLu 52 econtra] econuerso PCVcAbFcMd FLLu 52-80 *gl. s.v.* 'secum' [*bis*] PCVc LLu, *s.v.* 'non priuetur' F 53 quod] ex *add.* FL^{ac} 55 est^{2} *om.* C^{ac}Vc 56 est *om.* FL^{ac} 58 iudex appellationis *tr.* PCVcAbMd FLLu 59 pronuntiat L, pronuntiauit Lu, probauit F 60 qui A^{pc} PP^{pc}CVcMd LP^{pc}Lu : quod A^{ac}Pr P^{ac}Ab FL^{ac} dubitas Pr PCVcAbMd FLLu 61-62 sicut–teneat *om.* FL^{ac}Lu (*homoiotel.*)

[27] 1 Comp. 2.20.5 (X 2.28.5) [28] 1 Comp. 2.20.16 (X 2.28.14) [29] Dig. 47.2.64(65) (Non poterit) [30] Dig. 3.2.6 [31] C.2 q.6 p.c.41 § 16 [32] C.11 q.3 c.31 [33] C.8 q.1 c.10 [34] C.11 q.3 c.99 [35] C.2 q.6 c.28 [36] C.11 q.3 c.69 [37] 3 Comp. 5.21.14 (X 5.39.40) [38] 3 Comp. 2.19.13 (X 2.28.55)

an teneat matrimonium uel non, ut infra de impot. coeund. Fraternitatis;[39] unde hec argumentatio non ualet: iste est excommunicatus post appellationem probabilem que si probata esset etc. ergo excommunicatio nulla est immo esset inferendum, ergo pro excommunicato non est habendus. Tamen reuera excommunicatus est, quia statim ligat sententia excommunicationis, uel statim nulla est, licet in aliis sententiis suspendatur effectus sententie per appellationem. Si tamen talis medio tempore adeptus esset ecclesiam, non uidetur quod postea esset ea priuandus, cum interim ei licite communicetur in omnibus sacramentis, ut infra eodem c.ult.[40] arg. iii. q.vii. § Tria, in principio.[41] Item quia medio tempore status eius integer est, ut ff. nichil innou. pen. appell. l.i.[42] Set utrum suspendatur effectus excommunicationis cum absens et ignarus excommunicatur, dubitari consueuit, et uidetur per rationem huius decretalis quod non, et ii. q.i. De manifesta[43] et supra de symon. Accusatum, lib. i.[44] et arg. ff. si certum pet. Eius qui, ibi ubi dicit, 'Status sui ignarus'.[45] Econtra uidetur quod sic, sicut suspenditur sententia interdicti, ut infra eodem c. ult.[46] nam sententia absolutionis suspenditur, ut ii. q.v. Quanto.[47] Satis potest distingui utsi excommunicans fuit eius propositi, quod statim ipsum esse ligatum uelit, tunc statim est ligatus. Sin autem tunc demum est ligatus a tempore scientie, sic distinguit lex in eo qui manumittit absentem, ut ff. de acqui. pos. Qui absenti.[48] Verius credo quod non sit excommunicatus, nisi a tempore scientie, sicut alia sententia non ligat nisi a tempore scientie, ut ii. q.vi. § Biduum,[49] nec aliqua constitutio, ut lxxxii. di. Proposuisti,[50] nec aliquod decretum ligat ignorantes, ff. de decret. ab ordin. fac. l.ult.[51] Et sic excommunicatio non semper trahit secum executionem. Similiter cum excommunicatio fertur sub condicione, non tra-

62 uel] an FLLu 63 iste] item FL^{ac}Lu 66 est excommunicatus *tr.* Lu, est *om.* F^{ac}L^{ac} 69 postea *om.* PCVcMd FLLu ea esset *tr.* PCVcMd FLLu 70 communicatur PCVcMd FLLu 72 est integer *tr.* PVcAb Lu, est integer eius *tr.* CMd FL 73 et *om.* CVc 76 ubi *om.* FLLu 76 ignarus] est *add.* FLLu 79 posset PCVcMd FLLu distingui] dici PCVcMd FLLu excommunicans] excommunicatus F^{ac}LLu 79-80 ipsum] eum PCVcMd FLLu 80 ligatum–est *om.* C (*homoiotel.*) uelit] l. uellet P, uellet VcFcMd F^{ac}LLu demum] deinde L^{ac}Lu 81 sic] tunc FL^{ac}Lu lex] si *praem.* F^{ac}L^{ac}Lu 83 nisi *om.* FL^{ac}Lu 85 nec] nunc FLLu 86 secum] suam PVcMd, suam *add.* Ab 86-88 secum–trahit *om.* C (*homoiotel.*)

[39] 3 Comp. 4.11.1 (X 4.15.6) [40] 3 Comp. 2.19.13 (X 2.28.55) [41] C.3 q.7 p.c.1 [42] Dig. 49.7.1 [43] C.2 q.1 c.17 [44] 1 Comp. 5.2.4 (X 5.3.4) [45] Dig. 12.1.41 [46] 3 Comp. 2.19.13 (X 2.28.55) [47] C.2 q.5 c.8 [48] Dig. 41.2.38 [49] C.2 q.6 c.29 [50] D.82 c.2 [51] Dig. 50.9.6

hit suam executionem secum, ut supra eodem, Preterea, lib. ii.[52] jo. *per denuntiationem*: Hoc uerum est quod propter appellationem non differtur denuntiatio ubi ligatus est per sententiam ceterorum, etsi ligatus est a canone per factum suum; si occultum est, defertur, ut supra eodem, Peruenit, lib. i.[53] Item et alias operatur aliquid denuntiatio, ut in extra.ii. de sent. excomm. Tua.[54] jo. *non ligetur*: immo quod tantum factum est, declaratur, arg. ff. de testa. Heredes palam.[55] jo. *excommunicatum*: infra eodem, Dilecto[56] arg. contra, set ibi cum appellatum fuit, nondum sententia habebat effectum, ergo secum non trahebat executionem. jo. *subtrahuntur*: Qui enim extra ecclesiam est, nichil nomine ecclesie potest possidere, xxiii. q.vii. c.i. et ii. et iii. xxxii. di. Eos, Preter.[57] Si tamen aliud non habet unde uiuat, dico interim ei prouidendum de bonis ecclesie, ut l. di. Studeat.[58] Habenda est enim eius ratio ne egeat, ut ff. de re iud. Inter, in fine,[59] ne cogatur in obprobrium cleri mendicare, ut xciii. di. Diaconi[60] et supra de cleric. coniug. Meminimus, lib. i.[61] Licet uidetur quod publica egestate deberent laborare, ut v. q.v. Non omnis,[62] ff. deposit. Bona.[63] Item istud potest intelligi in eo casu quando in sententia hoc exprimitur, quod bona ecclesie ei subtrahantur; cum enim excommunicatum comparemus relegato ad tempus, et relegato ad tempus non subtrahantur bona, nisi hoc in sententia exprimatur, ut C. de penis, Deportatorum.[64] Ergo et in excommunicato idem uidetur, nam quamdiu quis aliis rationibus potest constringi, non sunt ei subtrahenda stipendia,

88 secum suam executionem *tr.* PVcAbMd FLLu 89 propter *scripsi cum cett. et* A^{pc} : per $A^{ac}Pr$ differtur APr PAb FL : defertur CVcMd Lu^{ac} 92 operatur] comparatur PCVc $FL^{ac}Lu$ aliquod FL denuntiatio] denuntiandum PCVc $FL^{ac}Lu$ in extra.ii.] supra PCVcMd FLLu 93 Tua] lib. ii. *add.* PCVcMd FLLu 94 testa.] tu. $PC^{ac}VcMd$ FLLu 95 contra *om.* FL^{ac} 95-96 nondum sententia] de secunda $FL^{ac}Lu$ 96 non *om.* $FL^{ac}Lu$ 97 jo.] laur. PCVcAbMd FLLu (*gl. Laur. est*) 97-127 *gl. s.v.* 'immerito' PCVc FLLu 97 nichil nomine] nichilominus $FL^{ac}Lu$ 98 c.i. et ii. et iii. Ab : c.ii. et iii. et iii. A^{pc}, c.i. et iii. et ii. Pr, c.ii. et iii. PCVcMd FLu, c.ii. et quarto L 99 ei interim *tr.* PCVcAb FLLu, ei *om.* Md 100 Habenda–egeat *om.* Lu (*homoiotel.*) enim *om.* FL^{ac} egeat] exeat $PC^{ac}VcMd$ FL^{ac}, eleat Ab 103 deberet PCVcMd FLLu 104-105 sententia A^{pc} PCVc AbMd FLLu : summa $A^{ac}Pr$ 105 quod bona–subtrahantur *om.* C^{ac} (*homoiotel.*) quod] quia FL^{ac} subtrahuntur Vc FLLu enim *om.* CVc 105-106 excommunicatum] excommunicationem PCVcMd FLLu 106 ad tempus–relegato *om.* FL (*homoiotel.*) 108 et in *om.* $FL^{ac}Lu$

52 2 Comp. 2.19.14 (X 2.28.40) 53 1 Comp. 2.20.15 (X 2.28.13) 54 2 Comp. 5.18.8 (X 5.39.19) 55 Dig. 28.1.21 56 3 Comp. 2.19.13 (X 2.28.55) 57 D.32 c.10 et c.6 58 D.50 c.39 59 Dig. 42.1.19 60 D.93 c.23 61 1 Comp. 3.3.6 (X–) 62 C.5 q.5 c.2 63 Dig. 16.3.31 64 Cod. 9.47.8

ut C. de exec. rei iud. Stipendia[65] et xvi. q.vi. Illud.[66] Qui autem est excommunicatus in una ecclesia, excommunicatus est quantum ad alias, ut xi. q.iii. c.ii. et iiii. q.v. Quisquis.[67] Set numquid idem est in suspenso, quod si suspensus est ab uno episcopo, quod quantum ad alios habeatur pro suspenso? Sic si est suspensus ab officio, quia illa sententia facit ius quantum ad omnes, ut xix. q.ii. Due sunt[68] et vii. q.i. Si quis presbyter[69] et ff. de interdict. et releg. Relegatorum § Interdicere et § sequenti.[70] Posset forte distingui utrum suspensus esset pro eo crimine quod irrogat infamiam, ut tunc ubique sit suspensus; si non irrogat infamiam, tunc non ubique habendus est pro suspenso, ut ff. de postuland. Ex ea.[71] Set si suspensus est a beneficio, tunc dico quod in alio loco potest habere beneficium, arg. xviii. di. Placuit,[72] lviii. c.ii. Set numquid absolutus potest petere fructus medii temporis sibi sublatos? Distingue an iuste fuit excommunicatus an iniuste. Si iniuste potest, ut ii. q.v. Super causa,[73] infra de conces. prebend. non uac. Quia diuersitatem.[74] Si iuste non potest, ut C. de re milit. Cum a legatis, lib. xii.[75] alioquin spe restitutionis facilius delinquerent, ut l. di. c.i. Pene enim non solent repeti, ut ff. de condic. indebit. Pene,[76] ff. de procurat. Qui proprio § Vt in ceteris.[77] jo.

12. SOLLICITVDINEM *cognoscere*: Dubitationis causa fuit hec, quia hec fuit noua iniuria, unde opus erat noua querela, ut ff. de except. rei iud. Si mater § Eandem.[1] Set tamen secus est, quia etsi sit noua iniuria, tamen pendet ex precedenti facto, nec posset de illa cognosci, nisi cognosceretur de appellatione, et est simile supra eodem, Cum teneamur, lib. i.[2] Et sic patet quod si suspenditur iurisdictio alicuius in principali, similiter et in accessorio, sicut in delegato principali delegantur accessoria, supra de

111 est excommunicatus *tr.* Pr FLLu alias] alios FL 112 numquid idem] non quidem $F^{ac}L^{ac}Lu$ 113 quod[1]] quid $PC^{ac}VcMd$, quia Lu, qui FL si *om.* FL 114 pro] in FL^{ac} 117 esset *om.* Pr F 118 ut tunc ubique] utriusque $FL^{ac}Lu$ 119 Set *om.* CVcMd FLLu 120 est *om.* FL^{ac} 121 arg. xviii.] ut xviiii. $PCVc^{ac}Md$, xviiii. A^{pc}, ut xx. FLLu 124 Quia diuersitatem *scripsi* : Quoniam diuersitatem APr, Quoniam diuersitas PC^{ac} FLLu, Quandoque diuersitas Vc iusta FL 125 a legatis] allegatis PCVc FLLu spe *om.* $C^{ac}Vc$

12 4 facto precedenti *tr.* LLu, ex facto pendet precedenti *tr.* F nec] nunc $F^{ac}L^{ac}Lu$

65 Cod. 7.53.4 66 C.16 q.6 c.7 67 C.4 q.5 c.1 68 C.19 q.2 c.2 69 C.7 q.1 c.24 70 Dig. 48.22.7.10 et 11 71 Dig. 3.1.9 72 D.18 c.10 73 C.2 q.5 c.11 74 3 Comp. 3.8.2 (X 3.8.5) 75 Cod. 12.35(36).5 76 Dig. 12.6.42 77 Dig. 3.3.46.4

12 1 Dig. 44.2.11.4 2 1 Comp. 2.20.23 (X 2.28.17)

offic. deleg. Sicut, lib. i.[3] sic supra de offic. del. Prudentiam, lib. ii.[4] Sic lata sententia super principali, lata est super accessoriis, ut C. de usur. Eos.[5] Hoc tamen fallit, ut supra de dote post. diuort. rest. De prudentia, lib. ii.[6] Similiter si procuratori committitur principale et accessoria, ff. de procurat. Ad rem mobilem et Ad legatum [7] et supra de elect. In causis.[8] Similiter cassato principali, et accessoria sunt cassata, supra de sent. et re iud. Cum inter, lib. eodem.[9] ⌜supra de fide instrum. c.i. lib. eodem⌝.[10] Hoc tamen fallit, ut C. de prediis et aliis rebus minor. Etsi is,[11] ff. de arbit. Si pupillus,[12] ff. ad Maced. Set Iulianus § Interdum.[13] jo. *appellationis beneficium*: Set nonne obstat supra de appell. Qua fronte, lib. i. § De hiis,[14] ubi non admittitur appellatio episcopi, qui excommunicauit subditum in simili casu? Set ibi appellauit ne absolueretur ille qui obtulit cautionem, et ideo non ualuit appellatio. Hic appellauit ne cognosceretur an excommunicatio eius esset iusta uel non. jo. *notorium*: Qui enim alias non habet iurisdictionem, si crimen est nothorium, habet, ut supra eodem, Peruenit, lib. i.[15] jo. *prouocasse*: Set numquid potest pronuntiare sententiam episcopi iniustam? Videtur quod sic, cum notum sit ei episcopum deliquisse. Set melius credo quod non, quia sic pronuntiaret appellationem esse iustam, et sic usurparet officium superioris. Cum enim fateatur legitime appellatum, ergo per consequens fatetur superiorem debere corrigere ea que contra appellationem facta sunt. Posset tamen metropolitanus cognoscere de causa appellationis, non ut aliquid pronuntiaret, set ut causam instructam transmitteret, ut supra eodem, Constitutus.[16] Consueuit queri quare iudex possit cognoscere an iurisdictio sit sua, ut supra eodem, Cum parati [17] et Super eo, lib. i.[18] et ff. de iud. Si quis,[19] et non pos-

8 lib. i.–del.] uel FLLu 11 accessorium PCVcAbMd FLLu 14 supra–eodem² *om.* PCVcMd FLLu (*homoiotel.*) 17 lib. i. *om.* PCVcMd FLLuS 20-21 excommunicatio] appellatio Pr F 21 eius *om.* Pr PCVcAbMd FLLuS Qui] Cui P, *om.* FL^{ac}LuS alias enim *tr.* FLLuS 22 habet² *om.* PC^{pc} FL^{ac}LuS, *del.* A² 23 jo. *om.* FLLuS 23-45 *gl. s.v.* 'declarare' PCVcFcMd FLLuS 26 fatetur FLLuS 29 aliquid] aliquem FL^{ac}Lu 30 transmitteret instructam *tr.* FLLuS 30-31 Consueuit *om.* FL 31 possit] cogere *add.* F^{ac}L^{ac}Lu 32 quis] ex aliena *add.* PCVcAbMd FLLuS et] cum FLLuS

3 1 Comp. 1.21.6 (X 1.29.5) 4 2 Comp. 1.12.3 (X 1.29.21) 5 Cod. 7.54.2 6 2 Comp. 4.14.1 (X 4.20.3) 7 Dig. 3.3.56 et 62 8 3 Comp. 1.6.15 (X 1.6.30) 9 3 Comp. 2.18.3 (X 2.27.13) 10 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) 11 Cod. 5.71.9 12 Dig. 4.8.35(40) 13 Dig. 14.6.7(9).11 14 1 Comp. 2.20.41 (X 2.28.25) post f.n. 21 15 1 Comp. 2.20.44 (X 2.28.28) 16 3 Comp. 2.19.3 (X 2.28.45) 17 1 Comp. 2.20.29 (X 2.28.19) 18 1 Comp. 2.20.34 (X–) 19 Dig. 5.1.5

sit cognoscere de causa appellationis? Set ratio euidens est, quia iudex a quo est appellatum statim est suspectus appellanti, ut supra eodem, Ad hec, lib. i.[20] unde de facili iudicaret contra appellatorem eius. Preterea quia si iste iudex cognosceret de causa appellationis, iudex appellationis, ad quem est appellatum, non haberet de quo posset cognoscere. Et eandem assignes rationem, quare arbitri debeant cognoscere de causa recusationis, et non de causa appellationis. Set quero quare coram arbitris agatur, si dubitatur inter aliquos de iurisdictione, ut supra de rescript. Pastoralis, lib. eodem,[21] et non coram arbitris agatur, cum contenditur inter iudices et partes de iurisdictione? Ratio patet quia cum est contentio inter iudices, utrique iudices uolunt cognoscere de causa, set pro eadem causa non est quis trahendus ad diuersos iudices, ut supra de rescript. Ex tenore, lib. eodem.[22] jo. *de iniuria sibi*: Et ita magistratus potest conueniri de iniuria, et ff. ad leg. Aquil. Quemadmodum § Magistratus.[23] Arg. contra ff. quod metus causa l.iii.[24] jo. *tamquam aduersa*: Nota quod non auditur proponens aduersa, ut xxiii. q.vii. c.iii. xiii. q.ii. Quam preposterum,[25] supra de presumpt. c.i. lib. eodem,[26] supra de sent. et re iudicat. c.i. in fine, lib. eodem,[27] infra de statu monach. Cum ad monasterium,[28] lxxiiii. di. Gesta,[29] C. de liber. caus. Cum precum,[30] C. de muneribus pat. Professio.[31] Arg. contra infra de regul. c.i.[32] ff. de inoffic. Papinianus § Set nec,[33] supra de prescript. Auditis, lib. eodem.[34] Et est hic arg. quod si aliquis litem contestatur, licet adiciat illa uerba, 'salua litis contestatione', nichilominus facta est litis contestatio, et supra de constit.

35 iudicaret de facili *tr.* FLLuS appellatorem] appellationem PCVcMd FLLuS 36 iudex appellationis *om.* FLLu, appellationis *om.* C 37 quem] quod FL habet PVcMd FLLuGS, R. C quo] qua PCVcMd FLLuS 37-38 Et eandem–cognoscere *om.* FL^{ac}LuGS (*homoiotel.*) 39 et *om.* FL 40-42 ut supra–iurisdictione *om.* Vc (*homoiotel.*) 41 agatur *om.* Pr C cum *om.* F^{ac}LLu 42 Ratio] Respon. PCVcMd FLLuGS quia] quod PCVc F 43 utrique iudices A^{pc}Pr PCVcAbMd : *om.* A^{ac} FLLu (*homoiotel.*) 48-57 *gl. s.v.* 'per denuntiationem' 2.19.11 *supra* FL^{ac}Lu 48 proponens] proponere FL^{ac}Lu^{ac} xxiii.] xxiiii. FLLu q.ii. CAb : di. A^{ac}Pr P^{ac}Vc F^{ac}LLu, di. q.iii. Md 49 presumpt.] sumpt. C^{ac}VcMd 51 precum] post eum A^{ac}Pr Ab, pretor Lu 52 Professio Ab : Inproffesio A^{ac}, Proficisci PC^{ac}VcMd FL^{ac}Lu inoffic.] t. *add.* Ab 52-53 Papinianus] Precipimus Pr, Preci Ab, *om.* A^{ac}

20 1 Comp. 2.20.30 (X 2.28.20) 21 3 Comp. 1.2.3 (X 1.3.14) 22 3 Comp. 1.2.5 (X 1.3.16) 23 Dig. 9.2.29.7 24 Dig. 4.2.3 25 C.13 q.2 c.25 26 3 Comp. 2.14.1 (X 2.23.14) 27 3 Comp. 2.18.1 (X–) 28 3 Comp. 3.27.2 (X 3.35.6) 29 D.74 c.2 30 Cod. 7.16.9 31 Cod. 10.42(41).6 32 3 Comp. 3.24.1 (X 3.31.15) 33 Dig. 5.2.8.5 34 3 Comp. 2.17.5 (X 2.26.15)

Cum M. lib. eodem.[35] Arg. contra ix. q.iii. Saluo,[36] ff. quibusmodis pig. uel ypho. sol. Si debitor § Si uenditionem,[37] ff. ad Sill. Heres.[38] jo.

13. DILECTO FILIO *faceret*: Et in hoc casu non incidit in canonem late sententie, ut supra deposit. Grauis, lib. i.[1] infra de sent. excomm. Vt fame.[2] Set quid si haberet administrationem laici, numquid licet laico detinere eum? Arg. quod sic supra ne cleric. uel mon. c.ult. lib. i.[3] *promulgauit*: Hoc forte habet decanus ille ex speciali consuetudine, ut ciuitatem uel ecclesiam maiorem possit subponere interdicto, nam de iure communi secus est, ut supra de hiis que fiunt ab episc. sine consen. cap. Quesiuit, lib. ii.[4] jo. *premissum*: in alia parte capituli, que non est hic. uinc. *non potuit*: Ergo tenuit appellatio non obstante presbyteri captione, quia non erat notorium ipsam iniuriosam, unde non obstant predicte decretales, supra eodem, Consuluit,[5] Peruenit,[6] Relatum, lib. i.[7] que in notoriis tantum locum habent. uinc. *suspendendum*: Set non uidetur quod sentencia interdicti possit suspendi, cum enim interdictum et excommunicatio pari passu ambulent, et excommunicatio non possit suspendi, ut supra eodem, Pastoralis,[8] ergo nec interdictum. Sententia enim statim consequitur suum effectum, 'Nam facti questio est', etc., ut ii. q.iii. § Notandum,[9] nec iudex potest efficere, quin dampnatum sequatur infamia, ff. de furt. Non potest.[10] Ad hoc dicas quod sentencia interdicti quam tulit decanus fuit quasi sub condicione uel in diem prolata, quia suspendit ecclesiam quandocumque episcopus esset presens, ut ff. de hered. inst.

---

57 uenditionem A^{pc} C : uenditorem $A^{ac}Pr$ PVc FLLu

13 1 Et *om.* AbMd FL 2 deposit.] de spon. APr Ab 3 quid *om.* $PC^{ac}Vc^{ac}Md$ FLLuG liceret PCVcAbMd FLLuG 4 c.ult. *scripsi cum* A^{pc} Md^{pc} F^{pc} : c.i. $A^{ac}Pr$ PCVcAbMd^{ac} F^{ac}LLuG (1 Comp. 3.37.1 [X 3.50.1]) lib. i.] jo. *add.* Pr PCVc FLLuG 5-8 *gl. s.v.* 'eiusdem ecclesie' P, *s.v.* 'statum ecclesie' Pr CVcAbMd, *s.v.* 'ecclesie cessaretur' FLLuG 7 secus] factus $FL^{ac}LuG^{ac}$ 8 alia *om.* PCVcMd FLLuG 9 captione] cautione PMd $F^{ac}L^{ac}$ (*cum gl. Vinc. in MS St. Gall 697*) 10 quia non] quoniam PCVcMd $FL^{ac}LuG$ non^2 *om.* $FL^{ac}LuG$ 13 interdicti *om.* $FL^{ac}LuG^{ac}$ 13-14 et excommunicatio–ambulent *om.* C^{ac} (*homoiotel.*) 14 ambulant Pr PVcAbMd FLLu et *om.* FLLuG 16 est *om.* PCVcAbMd FLLuG 17 infamiam FLLuG 18 quod *om.* FLLuG 19 quasi] quoniam $C^{ac}Vc$ prolata] probata FL^{ac}

---

[35] 3 Comp. 1.1.5 (X 1.2.9) [36] C.9 q.3 c.4 [37] Dig. 20.6.4.1 [38] Dig. 29.5.20

13 [1] 1 Comp. 3.14.2 (X 3.16.1) [2] 3 Comp. 5.21.8 (X 5.39.35) [3] 1 Comp. 3.37.8 (X 3.50.2) [4] 2 Comp. 3.9.2 (X 3.11.2) [5] 1 Comp. 2.20.16 (X 2.28.14) [6] 1 Comp. 2.20.15 (X 2.28.13) [7] 1 Comp. 2.20.21 (X–) [8] 3 Comp. 2.19.11 (X 2.28.52) [9] C.2 q.3 p.c.8 [10] Dig. 47.2.64(65) (Non poterit)

Quotiens § Si quis ita,[11] et talis sententia bene potest suspendi, ut supra eodem, Preterea, lib. ii.[12] Vel dic quod interdictum quantumcumque pure sit prolatum, tamen suspendi potest, et in hoc differt ab excommunicatione, sicut effectus originalis suspenditur, licet originale manet, ut de con. di.iiii. c.ii. sicut executio dignitatis alicuius suspenditur, xv. q.viii. Si quis presbyter;[13] sicut effectus acceptilationis, licet non ipsa acceptilatio, ut ff. de donat. inter uir. et uxor. Cum hic status § Siue autem.[14] Vnde si relaxatum est interdictum ad tempus, ipsum interdictum tamen manet, nec est opus ut finito tempore renouetur interdictum, xxvi. q.vi. Qui recedunt[15] et C. de curat. fur. Cum aliis,[16] arg. ff. de pecul. Peculium § Si ere.[17] Set an effectus excommunicationis possit suspendi dubitari posset. Videtur quod sic, sicut effectus absolutionis suspenditur, ii. q.v. Quanto.[18] Set hoc non concedo per rationes predictas, quia quam cito est excommunicatus, est membrum diaboli, et est priuatus sacramentis. Vnde ad hoc ut precidatur a corpore diaboli, et quod participet sacramenta, necessaria est reconciliatio sacerdotis, ut xi. q.iii. Excellentissimus.[19] Papa tamen posset eius effectum suspendere, ut infra de sent. excomm. Si uere,[20] qui de nulla sententia facit aliquam, ut iii. q.vi. Hec quippe.[21] Maius enim est de nichilo aliquid facere, quam de aliquo aliud uel nichil, de con. di.ii. Reuera.[22] *perturbare*: ⌜Vnde uidetur quod si decanus impelleretur corporaliter, non incideretur in canonem, supra de sent. excomm. Veniens, lib. ii.[23] uinc.⌝ *deferendum*: Primo non detulit, immo denun-

---

22-23 sit pure *tr.* PCVcAbMd, sit *om.* FLLuG 23 prolatum] probatum $F^{ac}L^{ac}$-LuG et] ut $F^{ac}LLu^{ac}G$ 26 acceptilationis] suspenditur *add.* Pr PCVcAbMd FLLuG 28 ad *om.* $F^{ac}L^{ac}Lu$ 29 ut] inter $FL^{ac}LuG$ q.vi.] q.v. $PVc^{ac}Ab$ FL^{ac} 30 recedunt] recedere $PC^{ac}Md$ $F^{ac}LuG$, recederet Vc fur.] lib. ii. PCVcMd $F^{ac}L^{ac}LuG$ 31 Set an] Si autem $FL^{ac}LuG$ 31-32 possit–effectus *om.* C^{ac} 31 posset PVcAbMd FLLuG 33 predictas] iam dictas FLLuG 34 priuatum PCVcMd $F^{ac}L^{ac}Lu$ 35 ut–corpore] quod separetur a membris PCVcMd FLLuG 37 affectum $L^{ac}Lu$ 38 uere] de con. di.iii. Reuera *add.* $PC^{ac}VcMd$ FLLuG (*cf. lin. 40*) qui] quia FLLuG facit] facere potest PVcMd FLLuG, potest facere Ab, facit aliquam *om.* C^{ac} quippe] ii. q.i. Inprimis *add.* A^2 (C.2 q.1 c.7) 39 est enim *tr.* CVcMd nichil] jo. *add.* PCVcMd FLLuG 40 de con. di.ii. Reuera *om.* PCVcMd FLLuG di.ii.] di.iiii. APr, di.iii. Ab 40-42 Vnde–uinc. PCVcAbFcMdLrMV FLLuG : *om.* APr 40-41 impelleretur] impletur Vc, repleretur Md^{ac}, repelleretur $AbMd^{pc}$, impleretur $F^{ac}LLuG$ 41 incideret FLuG 42-43 immo–detulit *om.* Vc $FL^{ac}LuG^{ac}$ (*homoiotel.*)

---

[11] Dig. 28.5.9.10 [12] 2 Comp. 2.19.14 (X 2.28.40) [13] C.15 q.8 c.4 [14] Dig. 24.1.32(33).23 [15] C.26 q.6 c.7 [16] Cod. 5.70.6 [17] Dig. 15.1.4.5 [18] C.2 q.5 c.8 [19] C.11 q.3 c.102 [20] 3 Comp. 5.21.7 (X 5.39.34) [21] C.3 q.6 c.10 [22] De con. D.2 c.69 [23] 2 Comp. 5.18.5 (X 5.39.16)

tiauit interdictum nullum, ut supra dictum est. Set postea detulit quoad cause processum, et concessit ei apostolos ut hic dicitur. jo. *accessoria*: simile supra c. proximo. *ad nos legitime*: Nota quod uocat appellationem legitimam propter causas probabiles, quas exposuit appellans, cum tamen iudicet factum episcopi minus honestum. Item hic cassat papa id quod factum est post appellationem, licet non cognouerit an iusta fuerit causa appellationis, idest an presbyter iuste fuisset captus. Et ita uidetur quod eo ipso quod aliquid factum est post appellationem, cuius cause probabiles sunt exposite, quod illud sit cassandum. Arg. contra supra de testi. Ex parte Ade, lib. i.[24] ubi primo iubet inquiri de causa appellationis. jo. *ad nos legitime* [*bis*]: Appellationem dicit legitimam, cum tamen factum decani fuerit minus legitimum, sic infra de conces. prebend. non uac. Constitutus,[25] et sic uidetur quod appellatio minus legitima impedit effectum excommunicationis, et ii. q.vi. Quotiens.[26] Arg. contra supra eodem, Relatum, lib. i.[27] Item patet hic quod in dubio magis statur appellationi quam sententie, cum tamen potius presumendum sit pro sententia quam pro appellatione, quia appellans tenetur probare sententiam iniustam, ut supra eodem, Cum in ecclesia, lib. ii.[28] et est simile ff. de minor. Minor xxv. in fine.[29] jo.

20. DE CONFIRMATIONE VTILI VEL INVTILI

1. CVM DILECTA *uiarum discrimina*: ⌜supra titulo proximo, Ex parte⌝.[1] *sigillis*: Nam sigillum autenticum reddit scripturam autenticam, ut supra de appell. Personas, lib. i.[2] *innouari*: Quia confirmatio nichil noui

43 ut–est *om.* PCFcMdLrMV 44 cause] canem LLuG jo. Ab : uinc. PCVcFcMd FLLuG (*gl. Vinc. non est*) 45 simile] ut PCVc FLLuG, *om.* Md proximo] jo. *add.* PCMd 46 exposuit] exponit FLLuG 47 iudicat Lu, inducat FL 48 id *om.* PCVc FLLuG 48-50 licet–appellationem APr Ab Tancred. : *om.* PC^{ac}VcMdLrM F^{ac}LLuG^{ac} (*homoiotel.*) 51 sit *om.* FL^{ac}LuG 52 causa] causis CVcMd LuG 53 jo. *om.* PC^{ac}Vc FLLuG legitimam] esse *add.* FLLu 54 fuit LLu, *om.* F minus] maius F^{ac}L^{ac}Lu 56 inpendit CVcMd q.vi. Quotiens] q.vii. Quotiens Pr, q.ii. (*om.* F^{ac}LLu) Quicumque PC^{ac}VcMd FLLu (*forsan* C.2 q.6 c.25?), q.vi. L^{pc} 61 xxv.] di. *add.* APr F^{ac}L^{pc}

20.1 1 supra–parte APr Ab : *om.* PCVcMd FLLu 2 autenticum] interdum LLu, *om.* F^{ac} 3 lib. i.] jo. PCVc F, *om.* LLu

[24] 1 Comp. 2.13.23 (X 2.20.7) [25] 3 Comp. 3.8.8 (X 3.8.11) [26] C.2 q.6 c.16 [27] 1 Comp. 2.20.21 (X–) [28] 2 Comp. 2.19.11 (X 2.28.38) [29] Dig. 4.4.32(33)

20.1 [1] 3 Comp. 2.19.5 (X 2.28.47) [2] 1 Comp. 2.20.4 (X 2.28.4)

iuris tribuit, ut infra de priuil. Ex parte,[3] xii. di. Preceptis.[4] Et si originale cassatur similiter et istud, ut supra de re iud. Cum inter, lib. eodem.[5] jo. *non duximus*: Arg. contra supra de pact. Quotiens,[6] set illud optinet ubi nullus est contradictor. jo. *iure sit ciuili*: supra ut lite non contest. Quoniam frequenter,[7] ff. ad leg. Aquil. ⌜In lege Aquilia⌝ si deletum,[8] in authen. de testi. § Et hoc uero, coll. vii.[9] C. de usur. pupill. l.ult.[10] jo. *equitatis similitudine*: Arg. eandem esse rationem in instrumentis et in testibus, ut supra de presumpt. Peruenit, lib. ii.[11] C. de fide instrum. In exercendis.[12] jo. *innouanda*: Ne si uetustate consumantur, nulla fides eis adhibeatur, arg. supra de fide instrum. c.i. lib. eodem.[13] Arg. contra quod instrumentis uetustate consumptis uel a muribus rosis fides adhibenda sit, ff. de bon. pos. tabul. l.i. § Si rose.[14] jo. *procuratricem*: Sic ergo femina potest esse procurator, similiter arbiter, ut supra de arbit. c.i. lib. eodem,[15] similiter iudex, ut xii. q.ii. Cum deuotissimam.[16] Nam et monachus de mandato superioris potest esse procurator, xvi. q.i. Monachi[17] et supra de testi. Insuper, lib. i.[18] Vel dic quod ratione amministrationis quam habuit, potuit esse procuratrix, sicut abbas potest, ut supra de transact. Contingit, lib. i.[19] supra de censi. Sopite, lib. ii.[20] Vel ideo potuit esse procuratrix, quia causam ecclesie sue agebat, sicut miles potest procurare causam sui numeri, ut ff. de procurat. Filius.[21] Vel dic quod princeps ex certa scientia commisit ei causam, unde de hoc non est disputandum, ut xvii. q.iiii. § Qui autem.[22] ff. de re iud. Quidam.[23] Alias femina non potest esse procuratrix, ut iii. q.vii. § Tria,[24] C. de procurat. Alienam.[25] Verumtamen ualde generaliter constituit papa hic procuratorem, nam scri-

4 iuris tribuit noui *tr.* FL^{ac}Lu, iuris *om.* F^{ac} 8 frequenter *om.* PCVc F^{ac}LLu In lege Aquilia *scripsi cum* A^{pc} C^{pc} : *om.* A^{ac} PC^{ac}VcAbMd FLLu 9 vii. *scripsi cum* C^{pc} : vi. *codd.* 12-15 *gl. s.v.* 'innouari' [*bis*] Pr PC^{ac}VcAbMd FLLu F^{ac}L^{ac}Lu 15 tabul.] secundum *praem.* PCVc LLu 17 lib. eodem *om.* PCVc 20 abbas] alias PCVcMd FL^{ac}Lu 21 censi.] testi. PCVcMd F^{ac}LLu 22 sue ecclesie *tr.* PCVcAbMd FLLu 23 Filius] § Veterani *add.* A^{2} 25 Qui] Si CVc F^{ac}LLu 26 C.] quod dicit F^{ac}LLu 27 Verumtamen] Verum FLLu

[3] 3 Comp. 5.16.3 (X 5.33.13) [4] D.12 c.2 [5] 3 Comp. 2.18.3 (X 2.27.13) [6] 1 Comp. 1.26.2 (X 1.35.2) [7] 3 Comp. 2.3.5 (X 2.6.5) [8] Dig. 9.2.40 [9] Auth. 7.2 (Nov. 90).9 [10] Cod. 5.56.4 [11] 2 Comp. 2.15.1 (X 2.21.4) [12] Cod. 4.21.15 [13] 3 Comp. 2.13.1 (X 2.22.6) [14] Dig. 37.11.1.11 [15] 3 Comp. 1.25.1 (X 1.43.4) [16] C.12 q.2 c.8 [17] C.16 q.1 c.33 [18] 1 Comp. 2.13.21 (X 2.20.6) [19] 1 Comp. 1.27.3 (X 1.36.3) [20] 2 Comp. 3.25.2 (X 3.39.14) [21] Dig. 3.3.8.2 [22] C.17 q.4 p.c.27 [23] Dig. 42.1.57 [24] C.3 q.7 p.c.1 [25] Cod. 2.12(13).18

bere deberet de ratihabitione et committendo ei liberam administrationem, ut xxi. q.i. Relatio,[26] ff. de procurat. Si procuratorem.[27] jo. ⌜Set cum papa hic procuratorem constituat, numquid si ipse in sua persona uult agere, coram quo iudice debet agere? Nam cum ipse sit actor, actor ipse non potest esse iudex, ut iii. q.iiii. c.i. et ii. Nam si papa litigat de re aliqua, non est ei licitum inprimere signa tali rei, ut xvi. q.v. c.i. Tenetur ergo eligere arbitros, ut ii. q.vii. Nos si,[28] et hoc credo equum esse uel ut eligat arbitros uel ut deleget alii causam, quia iustam habet hic causam delegandi, sicut aduocatus factus iudex tenetur aliis causam delegare, ut ff. de iurisdict. omnium iud. Pretor.[29] Verumtamen si uult ipse esse iudex, potest, quia prelatus potest esse iudex in causa sue ecclesie, ut ii. q.vii. Si quis erga,[30] xlv. di. Et qui emendat,[31] xxiii. q.iiii. Guilisarius.[32] Sicut imperator iudex est in causa fiscali, ff. de hiis que in testa. del. Proxime,[33] cum tamen res fisci sint imperatoris, ut ff. ne quid in loco publico l.ii. § Hoc interdictum.[34] joh.⌝ *in sua diocesi*: ⌜supra xvi. q.vii. Omnes.[35] jo.⌝

2. AD NOSTRAM AVDIENTIAM *personaliter*: secus si realiter, ut infra de regular. Exposuisti,[1] supra de elect. Cum causam;[2] licet enim tales prioratus sint perpetui, ut supra de statu mon. c.i. in fine, lib. i.[3] non tamen ideo confirmantur, sicut nec episcopatus confirmantur, licet sint perpetui. De hoc dixi supra de rescript. c.i.[4] jo.

3. EXAMINATA *formam iuris*: Ergo dupplici ratione non ualuit arbitrium, tum quia fuit contra formam compromissi, et ideo non ualuit, ut ff. de

---

28 debet PVc 29 xxi. q.i. Relatio] xi. q.i. Relatum FLLu (C.11 q.1 c.14) jo. *om.* PCVcAbFcMd FLLu 29-42 Set cum–interdictum jo. PCVcAbFcMd FLLu : *om.* APr 30 constituit Vc^{ac} Lu si *om.* F^{ac}L^{ac}Lu 31 agere^{2} *om.* FLLu actor^{2} *om.* CVcAbFcMd FLLu 33 Teneretur CVcMd, Teneatur Ab 34-35 ut eligat–uel ut *om.* F (*homoiotel.*) 34 ut^{2} *om.* L^{ac}Lu 35 eliget L^{ac}Lu arbitros–deleget *om.* L^{ac}Lu hic *om.* FLLu 37 ff.] supra PVc F^{ac}L^{ac}Lu ipse *om.* FLLu 38 ecclesie sue *tr.* CVcAbMd FLLu 40 que F : qui *cett.* 42 l.ii. *scripsi* : l.i. *codd.* 42-43 supra–jo. APr Ab : *om.* PCVcFcMd FLLu

2 1-5 secus–c.i. jo. *om.* C 2 regular.] reg. iuris A^{ac}Pr Ab 4 confirmatur^{1} FLLu nec] non FLLu confirmatur^{2} FL^{ac}Lu 5 c.i. *om.* FL^{ac}Lu

---

26 C.21 q.1 c.5 27 Dig. 3.3.65 28 C.2 q.7 c.41 29 Dig. 2.1.17 30 C.2 q.1 c.16 31 D.45 c.11 32 C.23 q.4 c.30 33 Dig. 28.4.3 34 Dig. 43.8.2.4 35 C.16 q.7 c.10

2 1 3 Comp. 3.24.5 (X–) 2 3 Comp. 1.6.12 (X 1.6.27) 3 1 Comp. 3.30.1 (X 3.35.1) 4 3 Comp. 1.2.1 (X 2.30.6)

arbit. Pedius, in fine et l. Non distinguemus § De officio,[1] tum ideo quia contra ius fuit, et ideo non ualuit, ut in authen. in medio litis non fieri sac. ius. § Si uero dum causa, collatione viii.[2] Sic etiam est in aliis iudicibus, ut ii. q.vi. § Diffinitiua § Item si contra ius,[3] set si fuit contra ius litigatoris lata teneret, ut ii. q.vi. § Arbitri.[4] *sicut prouide*: Hec enim uerba 'Sicut iuste', etc. cum ponuntur in confirmationibus, condicionaliter intelliguntur, ut hic patet, et infra de conces. preb. non uac. Quia;[5] secus si ponuntur in priuilegio, quia cum priuilegium sit lex, certum debet ibi poni, ut infra de uerb. sign. Abbate,[6] supra de elect. Cum monasterium, lib. ii.[7] supra de offic. del. Quoniam, lib. i.[8] jo. *possidebas*: Si ita intelligas litteram quod iste dicebat se possedisse antequam deponeretur apud sequestrum, tunc planum est, quia tunc habetur pro possessore, nisi ea mente deposuerit apud sequestrum ut eum constitueret possessorem potius quam custodem, ut ff. de acquir. pos. Interesse puto.[9] Vnde cum se dixerit possessorem, non debuit ei dari actio contra illos, quia possessori non datur actio, ut instit. de act. § i.[10] C. de alienat. mut. iudic. l.i.[11] Si autem dicebat se possidere postquam deposuerat rem apud sequestrum, si sequester posuit custodem, tunc adhuc dicitur possessor, aliter non, ut ff. depositi, Licet,[12] set contra sequestrum posset agere depositi, ut ff. depositi, Ei apud quem § i.[13] Quandoque tamen rei uindicatio datur possidenti, nam a depositario uel commodatario possum rem uindicare, licet ego rem illam possideam, et hoc ratione detentionis, ut ff. de rei uindic. Officium.[14] Item et confessoria datur possidenti, ff. si seruit. uind.

---

3 3-4 quia–authen. *om.* Vc 5 dum] de Pr VcAb etiam] et Pr PCVcAbMd FLLu 6 q.vi.] q.v. PC^{ac}VcMd^{ac} F^{ac}LLu fuisset Pr PCVcAbMd FLLu 7 tenet PCVcMd F^{ac}LLu Arbitri] jo. *add.* PCVc FLLu 9 Quia *scripsi* : Quoniam *codd.* si] non F^{ac}LLu 10 ponitur PC^{ac}VcMd, ponantur Ab, poni FLLu cum *om.* L^{ac}Lu 13 possidere PCVcMd FLLu 14 tunc^{2}] adhuc *add.* CVcMd FLuG, ad *praem.* L^{ac} pro] quos L^{ac}, quod F^{ac} possessore] adhuc *add.* P, possessione FL^{ac}G^{ac} nisi] iussi F^{ac}L^{ac}LuG^{ac} 15-17 possessorem–dixerit *om.* F^{ac}LLuG^{ac} (*homoiotel.*) 17 possessorem] priorem F^{ac}L^{ac} possessori] priori F^{ac}LLuG^{ac} 18 alienat.] postquam deposuerat *add.* F^{ac}L^{ac}Lu 19 postquam deposuerat *om.* F^{ac}L^{ac}Lu sequestrum] sequestrem PC^{ac}VcMd FLLu 20 si] se *add.* FL, ut *add.* Lu sequester] sequestrum A^{pc} CMd 21 set] se F^{ac}L^{ac}LuG^{ac} sequestrem FL^{ac}Lu 24 ego] ergo PCVcAbMd F^{ac}L^{ac}LuG

---

3 1 Dig. 4.8.7 et 4.8.32.15 2 Auth. 8.11 (Nov. 113).1.1 3 C.2 q.6 p.c.41 § 5 4 C.2 q.6 p.c.36 5 3 Comp. 3.8.2 (X 3.8.5) 6 3 Comp. 5.23.10 (X 5.40.25) 7 2 Comp. 1.3.5 (X 1.6.13) 8 1 Comp. 1.21.19 (X 1.29.14) 9 Dig. 41.2.39 10 Inst. 4.6.1 11 Cod. 2.54(55).1 12 Dig. 16.3.17 13 Dig. 16.3.5.1 14 Dig. 6.1.9

Et si forte § i. et l. Sicuti § Set queritur[15] et supra de causa pos. c.ii. et ult.[16] Item ex loco isto patet quod si aliquis ineptam actionem proponit, quod iudex non debet eam corrigere, ne iudex uideatur supplere de facto, set debet reum absoluere, et ff. si mensor falsum modum dixerit l.i. § i.[17] Item hic uidetur quod actio sit proponenda secundum canones, et supra de mutuis pet. c.i.[18] Aliter enim non uidetur quod aliquis posset agere cum actio sit ius persequendi in iudicio quod sibi debetur, ut instit. de act. in principio,[19] et sine actione nemo potest experiri, ut ff. de ammin. tutor. Quotiens.[20] Ad hoc dico quod quasdam actiones bene tenemur proponere, scilicet illas que non requirunt magnam inquisitionem, ut rei uindicationem, depositi, commodati, locati; set ubi maior requiritur subtilitas, ille non sunt proponende, ut supra de appell. c.i. lib. i.[21] Vel dic quod hic sponte proposuit actionem. Illud tamen certum est quod causa petendi exprimenda est, alias enim ad ueritatem non peruenitur, ut xxiii. q.viii. Occidit.[22] jo.

---

26 Et[1] *scripsi cum* C[pc] : *om. codd.* 27 ineptam *scripsi* : inemptam *codd.* 28 eam non debet *tr.* PCVcAbMd FLLuG 28-29 corrigere–debet *om.* Vc (*homoiotel.*) 28 iudex *om.* PCAbMd FLLuG 29 reum] eum FL[ac]Lu mensor] messor APr 31 c.i.] lib. i. *add.* PAbMd FLLuG, lib. *add.* C, i. *add.* Vc possit Pr AbMd FLLuG 32 prosequendi FLLuG 34 quasdam] quosdam CVcMd tenemur] tenetur P FLLu 36 locati, commodati *tr.* PCVcMd FLLuG 39 est] sit PCVcMd FLLuG preuenitur L[ac]Lu

---

[15] Dig. 8.5.6.1 et 8.5.8.3 [16] 3 Comp. 2.5.2 (X 2.12.3) et c.4 (X 2.12.6) [17] Dig. 11.6.1.1 [18] 1 Comp. 2.4.1 (X–) [19] Inst. 4.6.1 [20] Dig. 26.7.9(10) [21] 1 Comp. 2.20.1 (X 2.1.6 et 2.28.1) [22] C.23 q.8 c.14